Digitized by Google

Ud4 20-3.204

EX LIBRIS DOMUS

Bibliotheca
- artium -

SANCTI STANISLAI

E 636
11

BIBLIOTHÈQUE
"Les Fontaines"
S J
60 - CHANTILLY

E 636/11

De Conuentu bellizegardi

FLA. IOSEPHI

DE BELLO IVDAICO, LIBRI SEPTEM.

De Antiquitatibus, contra Appionem Grammaticum, libri duo. Et de Imperatrice Ratione, liber unus, in quo martyrium Machabæorũ deſcribitur.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

SEBASTIANVS GRYPHIVS GERMANVS EXCVDEBAT LVGDVNI, ANNO M. D. XXVIII.

COLLEGII LVGDVNENSIS SOC. IESV

Digitized by Google

INDEX EORVM QVAE IN LIbris De Bello Iudaico, & contra Appionẽ cõtinẽtur.

A

ABiſade collis pagina 356
Acanthonaulon loci nomen 346
Acenchies regina 510
Achas martyr Machabæus 594
Aciabus contra Iudæam miſus 128
Acohin oppidum 16
Acra collis 368
Acrabata ciuitas 221
Acuſilaus Argiuus 499
Adaſa uicus 9
Adoreon ciuitas 12
Aegyptus laudatur 177
Aegypti limites 334
Aethiopes laudantur 177
Agatharchides hiſtoriographus 525
Ageſilaus 499

Agrippa maior

Agrippa filius Ariſtobuli quarti 146
Agrippa accuſatus conijcitur in uincula 150
Agrippa è uinculis ſolutus fit tetrarcha 151

Agrippa ſecundus

Agrippæ oratio Iudæos ad parendum Romanis hortantis 171
Agrippa Hieroſolymis exulat 180
Agrippæ milites Iudæorũ ſeditionem cõpreſſuri, cedere ſunt coacti 183
Agrippæ ſtudiũ de bello iudæorum reuocando fruſtratum 198
Agrippiũ Herodis ædes 72
Aim uicus 325
Alanorũ eruptio in Mediam & Armeniam 475
Albinus præſes Iudææ 160
Albino in Iudæa præſidente, malorum omnium fuit impunitas 160

Alexander Iamneus à Iudæis Crucida dictus, quartus

Alexander uictus a Demetrio Eucero 18
Alexander octingentos Iudæorũ crucifigi iubet 18

Alexander quintus Ariſtobuli ſecundi filius

Alexãder Iudeã inuadit 29

Digitized by Google

Alexander bello contra Hircanum tertium & Antipatrũ ſuperatus 29
Alexander Gabinio ſe tradit cum caſtellis 30
Alexandri mors 33
Alexander ſextus, filius Herodis primi ex Mariamne.
Alexander accuſatur a patre apud Auguſtum 80
Alexandri reſponſio ad accuſationẽ patris 81
Alexander patri reconciliatur eadem
Alexãder laqueo pimitur. 98
Alexãder nonus rector Aegypti ſub Nerone 165
Alexandrum ſextũ quidã Iudæus ſe ſimulãs, Auguſti calliditate deprehenſus 134
Alexandri noïe aliquot proles de progenie Herodis dictæ 100
Alexãdræ ſecũdæ mors 21
Alexandria laudatur 177
Alexandrinorum diſceptatio cum Iudæis 192
Alexas Aegyptius 412
Aliſſragmathoſis rex 509
Amenoſis rex 510
Amygdolon ſtagnum 392
Anacharſis philoſophi mors 368
Ananias pontifex cum fratre Ezechia occiſus 186
Ananias Saducæi 187
Ananus filius Ionathæ 199
Anani pontificis oratio de Zelotis cõquerentis ad populum in excidio Hieroſolymorum 288
Anani mors 304
Anathtah uicus 221
Anaxagoræ philoſophi mors 568
Angada ciuitas 221
Antigonus occiſus à fratre inſidias paſſus 14
Antigonus Ariſtobuli ſecũdi filius Romam uinctus ducitur 35
Antigoni expeditio cõtra Herodem adiuuantibus Parthis 44
Antigonus Ioſippi fratris Herodis caput incidit 58
Antigonus uinctus ducitur ad Marcum Antonium 63
Antigonus Antiochi occiſus 63
Antiochus inſtituit ſacerdotẽ, in Aegyptũ profecturus Hiero

Digitized by Google

Hieroſolymã deuaſtat 7
Antiochi effrena tyrannis in Machabæos martyres 587
Antiochi & Macedonũ audacia, Tito Hieroſolymã obſidente 393
Antiochus regno pulſus 474
Antiochi perfidia & ingratitudo in Simonem Mathathiam 12
Antipater & Hircanus tertius ad Aretam regẽ Arabũ confugiunt 22
Antipatri uictoria de Aegyptijs 34
Antipater filius Herodis primi omnibus inuiſus, in patrẽ maleuolus, odij diſsimulator uxorem duxit Ariſtobuli fratris filiam 81.83.92.93
Antipatri & Pheroræ cõſpiratio in Herodem 101
Antipatri coniuratio quomodo prodita 103
Antipater ueneficij appellatur 104
Antipater accuſatur a patre 110
Antipatri excuſatio 112
Antipater Samarites Antipatrum ſecũdum ueneficij appellauit 105
Antipas filius Herodis 100
Antipas legatus Iudæorũ 183
Antiquiſsimi Græcorũ Chaldæis præceptoribus uſi 499
Antiquitatis cognitio a Græcis nõ expetenda 498
Antonius dux 29
Antonius Hecatõtarchus 250
Antonius cõtra Vitelliũ 339
Antonia turris arx & caſtellũ olĩ Baris 14.21.71.367
Antonia incenditur 184
Antoniæ fundamenta diruta 415
Apathaſi uicus 287
Aphaca ciui. expugnata 246
Apheci turris 196
Appionis aliquot calũnie & figmẽta de Iudæis 542.543 544.545.546.547
Aquæ calidæ apud Amathunta 246
Arbela uicus 54
Arcæ ciuitas 461
Arcades antiquitate nõ eſſe inſignes 500
Archelaus rex Cappadocum pater Glaphyræ 79
Archelaus Herodis irã ſup filio & fratre mitigat 90

Digitized by Google

Archelaus filius Herodis primi 100

Archelai uerba ad populum ſibi gratulantem 121

Archelaus ob ſeditionem Iudæorum exortam ad Cæſarem nauigat 122

Archelai & Antipatri cocertatio apud Auguſtum pro regno Iudææ 123

Archelai mater moritur 126

Archelao abſēte Iudæa uarijs tumultibus affligitur 126

Archelaus Romæ agens à Iudæis accuſatur 131

Archelaus non rex ſed toparcha factus 133

Archelaus Glaphirā fratriā ducit uxorem 136

Archelai exilium & ſomnium 136

Archiuū publi.icēſum 184

Aretas rex īferioris Syriæ Alexandrū Iamneū uicit 19

Areth martyr Macha. 595

Aries machina bellica 238

Ariſtobulus maior.

Ariſtobulus filius Hyrcani Ioannis 13

Ariſtobulus matrem & fratrē in carcerem conijcit 13

Ariſtobuli mors 16

Ariſtobulus ſecundus.

Ariſtobulus filius Alexandri Iamnei 20

Ariſtobulus Alexandræ matri indignatus, q. poteſtatem Phariſæis cōceſſerit 21

Ariſtobulus Iudæam inuadit ægrotante matre 21

Ariſtobulus regnū aſſecutus eiecto Hircano fratre 22

Ariſtobulus obſidetur in templo 26

Ariſtobulus donis ſibi cōciliat ſcaurū cōtra Hyrcanum fratrē & Aretā regē 23

Ariſtobulus Romam uinctus ducitur 28

Ariſtobulus à Roma fugiens cum Romanis iterū pugnās uincitur 30.31

Ariſtobulus à Cæſare dimiſſus à Pompeianis ueneno necatur 32.33

Ariſtobulus quartus

Ariſtobulus filius Herodis primi Romam mittitur erudiendus 78

Ariſtobulo in patriā reducto uxor datur 79

Ariſtobulus cū fratre accuſatus

Digitized by Google

tus p patrẽ apud Anguſtũ 80
Ariſtobulus iterũ delatus cũ fratre apprehẽditur 95
Ariſtobulus dãnatus laqueo perimitur 98
Ariſtoteles philophus memi=nit gẽtis Iudæorũ 520.521
Arſimon zelota 412
Artabazis filius Tigranis 64
Aſes rex 508
Aſia 174
Athenienſes laudantur 173
Atlas locus 187
Atratinus 50
Auarim locus 509
Aula regia 363

B

BAbras radix qua dæmones effugantur 468
Bacchides uaſtat Iudæã 7
Beon rex 508
Baldezel 218
Ballis dux Germanorũ 459
Balliſtarum uis 241
Balſamũ qualiter circa Hierichuntẽ inueniatur 25
Baris caſtellum nunc Anto=nia 21
Baſſus Macheruntã & Herodium capit 467
Bathanea regio 71
Bebriacũ gallic oppidũ 308
Bedoſcaria locus 9
Begabri locus 318
Bethara 352
Bethlephton 318
Betiſo locus 356
Bettoron ciuitas 197
Blicus Ptolemæus 33
Borceas uicus 221
Boſarne filia Herodis 100
Boſphorani 174
Britanni laudantur 176
Brixellum 328
Buliaſtis flumen 508

C

CAdmus Mileſius 499
Caelius Baſſus occiſor Sex. Cæſaris 38
Cæſarea Herodis ædes 72
Cæſarea olim Stratonis pyr=gus uel turris 15
Cæſareæ magna Iudæorũ cæ=des facta 189
Cæſaris pugna cõtra Aegy=ptios adiuuãtibus Hyrcano tertio & Antipatro 31
Cæſaris beneficẽtia in Hyrcanũ tertiũ, & Antipatrũ primum eiusq; filios 35
Cæſare iterfecto, Iudæa exactiõibus grauat, Ro. diſsidijs

& tumultibus inqetãtur 39
C.Caligula Herodẽ cũ Hero diade exilio dãnat 146
C.Caligula Penonium cõtra Iudæos legat 147
Caligula Agrippam Tetrarchia Philippi donat 146
Canathon uicus 65
Capernaum fons 269
Capharim ciuitas 328
Caphartophran 318
Caphera ciuitas 328
Capirona locus 33
Capito Geſſij Flori centurio 164
Captiuorũ & peremptorum numerus Tito Hieroſolymam obtinente 448
Carchedon ciuitas, nunc Carthago 512
Caſſius præſes Syriæ poſt Craſſum 32
Caſtor Iudæus 375
Catullus Libye præſes ſcelerum ſuorũ iuſtas ſoluit pœnas 495.496
Cauſa erroris Græcorum 498.499
Cedron uallis 356
Cenedecus 197
Cephalon frater Antipatri primi 23
Cerealis Samariæ expugnator 248
Ceſennius Gallus Galilæam inuadit 196
Ceſennius pecus 472
Ceſtius Gallus 161.191
Ceſtius Iudæam explorat per Neapolitanum 169
Ceſtius Iudæã populatur 195
Ceſtij exercitus cæſus 197.200
Ceſtius Hieroſolymam obſidet 198.199
Challis ciuitas 218
Chebritonicus uicus 396
Chebron ciuitas uaſtata 326
Claßicus dux Germanus 459
Claudius a militibus nõ a Romanis impator electus 150
Claudij beneficẽtia in Agrippam maiorem 152
Claudij obitus 156
Cleopatra.M. Antonij animũ incitat in Herodẽ 65
Clitus læuæ ſuæ manus abſciſſor 214
Codeſcanathanaicus 65
Cœles 19
Cœnopolis locus 119
Colchi 174

Colles

Colles Hieroſolymorū 355
Comis 76
Capton ciuitas 334
Coria ciuitas 24
Corinthus quidā in Herodis magni mortē molitus 102
Cornelius Sylla 26
Cous Euaretus 94
Craſſus præſes Syriæ poſt Gabinium pecunias templi deprædatus 32
Cremona Galliæ ciuitas 337
Cumanus præſes Iudææ poſt Tyberiū Alexandrū 153
Cumanus à Iudæis accuſatus Romam mittitur 156
Cuſtobarus Iudæorum legatus 183
Cypris uxor Antipatri mater Herodis magni 32
Cyprus capitur 192
Cyrenæi laudantur 177

D

DAlmatæ populus 175
Darius præfectus equum Agrippæ 183
Diagoras Melius 568
Diogenes quidā à Phariſæis occiſus 21
Dion hiſtoriographus de rege Hiram 513
Diſſa uicus 282
Docon forum 199
Domitianus 339
Domitiani expeditio in Germanos & Gallos 459.460
Domitius Sabinus 249.378
Draconis leges 500
Druſus aliàs Druſium 73

E

EButius decadarchus 275
Egiras Adiabenus 393
Elæon mons 354.396
Eleazarus princeps latronum 154
Eleazarus latro a Felice captus 158
Eleazarus quidā cōſpirationis Iudæorū autor 181
Eleazarus filius Iairi 186
Eleazarus Simonis 203
Eleazarus Ananiæ ibidem
Eleazarus Addæi filius 240
Eleazarus filius Gionis 295
Eleazarus ſicariorum princeps 475.476
Eleazari cuiuſdā magnanimitas & laudata cōſtātia pro conſeruatione legis ad Antiochū Epiphanē 581.582. 583.584.585.586

Elephantin oppidum 334
Eleutherus fluuius 64
Eleutheri equites 45
Elidenſes 76
Enabris locus 261
Eſſæorũ uel Eſſenorũ hæreſis 137.138.139.140.141.142.143
Eurycles delator filiorũ Herodis 91

F

Fabatus inſidiarũ Sylæi in Herodem proditor à Syleo occiſus 102
Fauſtus Cornelius 26
Felix præſes Iudææ poſt Cumanum 157
Felix præſide Iudæa latronibus & ſeductoribus populi referta 157
Ferreus mons 319
Filius a matre coctus 424
Flauius Syluius expugnator Maſſadæ 476.477
Florus præſes Iudææ poſt Albinum 160.161
Flori pfidia ĩ Iudæos 162.163
Florus multos Iudæorũ occidit 165
Flori dolus in Hieroſolymitas 166
Florus Iudæos apud Ceſtium accuſat 169
Fontes Iordanis unde oriantur 72
Fronto 428
Fronto Iudæorũ iudex conſtitutus Tito Hieroſolymam obtinente 447
Fullonis monumẽtũ 356

G

Gabao 197
Gabinius præſes Syriæ 30
Gadara expugnatur à Veſpaſiano 230
Gadare deditio 314.315
Galba impator 323
Galbæ mors 328
Galilæa ſub ditione Hero. 55
Galilæa inuaditur à Veſpaſiano 229
Galilææ deſcriptio & Fertilitas 219
Galli 175
Gallus Hecatontarchus 275
Gamalæ ſitus obſidio, & excidiũ à Tito factũ 271.272
Gebdeonitis oppidum 188
Ganania uicus 220.221
Geneſar lacus 204
Genealogia Antip. primi 32

Geneta porta Hieroſolymorum 356
Geraſiũ deuaſtatur 322
Germani laudati 176
Giſcala oppidum 206
Giſcala à Tito capitur 280
Glaphira filia Archelai regis Capadocũ uxor Alexandri filij Herodis 84
Glaphiræ ſomnium cuiusq; interitus 136
Gofna ciuitas 221
Gorgion occiſus 309
Græci Laudati 174
Græcorũ oĩa eſſe noua Ioſephus aſſerit 498
Græcorũ antiquißimi Chaldæis præceptoribus uſi 499
Grapte cognati Syzæ regis 330

H

HElíſæi fons mirandæ naturæ 319
Hellanicus hiſtoriog. 499
Heniochi laudati 174
Heraclea ciuitas 340
Hermippus philoſophus 519
Herodes quindecim annorũ præficitur Galileæ 36
Herodes Iudææ tetrarcha cõſtituitur à .M.Antonio 43
Herodis fuga in Idumæã 46
Herodes Syriæ præficitur 40
Herodes Roma rediens Antigonũ & Hieroſolymã obſidet 52
Herodes Galilæa potitus, latrones delet 54
Herodis quomodo eruperit odiũ in Mariãnem 79
Herodes mandat uxorem occidi 79
Herodes propter occiſã uxorẽ morbo correptus 79
Herodes theatra & quinquẽnalia inſtituit Hieroſolymis 74
Herodes oppida & tẽpla cõſtruit in honorem Auguſti Cæſaris 72
Herodis beneficentia erga populũ tempore famis 76
Herodes in balneo ab hoſtibus non leditur 61
Herodis oratio ad Cæſarẽ 69
Herodes amore uxoris inſanit 78
Herodes uenator, bellator, & ſagittarum inſignis librator 76.77
Herodis uxores & liberi 100

Herodi

Herodi produntur per mortem Pheroræ ueneficia in eum parata 105
Herodes Antipatrum filium coram Varo ueneficij reum agit 110.111
Herodes ſecũdus, filius Herodis magni ex Mariamne pontificis 100
Herodes quartus Antipas 118
Herodes exilio damnatus, Herodiade eum comitante 146.147
Herodium oppidũ 47.75
Herodij ſitus & munitio 467
Herodotus halicarnaſſæus 519
Hierichuntis deſcriptio 318
Hieroſolyme excidiũ, & direptio templi ſed Antiocho Epiphane 7
Hieroſolyma obſeſſa ab Herode 52
Hieroſolymæ oppreßio ſub Floro 163
Hieroſoly. cõſpiratio facta, belli cum Romanis ſeminarium 181
Hieroſolyma obſeſſa à Ceſtio 198
Hieroſol, bello ſe præparant aduerſus Romanos 214
Hieroſo. excidij initiũ 284
Hieroſoly. inteſtina ſeditio orta 285
Hieroſoly. ſeditio indies inualeſcebat, adeo ut ne templo quidem abſtinerent 343
Hieroſol. deſcriptio 355.356
Hieroſolymitæ dira fame oppreßi 387.397
Hieroſol. muro & caſtellis à Tito ciscundata 395
Hieroſolymitæ boum ſtercore ueſci coacti 403
Hieroſolymitæ calceorũ ſordibus & fœno ueſci coacti 424
Hieroſolymorũ excidij mira præſagia 434
Hieroſoly. pmittitur prædæ & incendio 441
Hieroſo. capta à Roma. 445
Hippicos turris 185.355
Hiſtoriæ ueræ indiciũ 501
Hyrcani mores & laus 13
Hyrcanus filius Alexandri Iamnei ſacerdotium conſequitur 20
Hyrcanus ad regnũ aſpirans bello ſupatur à fratre 22
Hircano cõfertur ſacerdotiũ

à Cæ

à Cæſare 35
Hyrcano capto & ligato au res præciduntur 48

I

IAcob martyr Machabæus 596
Iardes ſaltus 471
Iberi laudantur 175
Illirici laudantur 175
Ioannes telones 340.341
Ioannes Eſſenus 203
Ioannes Annæ ibidem
Ioannes Giſcalæus inſidiator Ioſephi 206
Ioãnes Giſcala p Titũ capta Hieroſolymã fugit 280
Ioannes Hieroſolymitas ad bellum cõtra Romanos incitat 284.285
Ioannes à Romanis capitur. 449
Ioannes Galilæorum tyrannus 329
Ioannes Idumæorum dux occiſus 372
Ionathas occiſus a Simone fratre ſepelitur 10
Ionathes Iudæus 421
Ionathes Gynecciarius Romæ exuſtus 495
Ioppe capta per Veſpaſianum 258
Ioppis uxor Herodis magni 100
Iordanis ſcaturigo à quo primum depræhenſa 268
Ioſephus Curionis filius 203
Ioſephus filius Simonis ibidẽ
Ioſephus Matathiæ filius rector Galilææ cõſtituitur 204
Ioſephus militaris diſciplinæ peritus 205
Ioſephus quatuor urbiũ principatum amiſit 212
Ioſephus duas urbes recuperat 212.213.214
Ioſephus Tiberiadẽ fugit 230
Ioſephus è Tiberiade Hieroſolymitis oẽm rẽ Romanorum perſcribit 230
Ioſephus Romanos multa clade affecit 234
Ioſephus capta Iotapata latitans proditur ad Veſpaſianũ captiuus ductus, cæteris occiſis 251
Ioſephi præſagium 257
Ioſephus à Cæſarienſibus odio habitus 258
Ioſephus à Tito miſſus Iudæos ad deditionẽ Hieroſolymorũ adhortaturus 380

Ioſephus la

Ioſephus lapide uulneratus 400
Ioſephus rurſum hortatur deditionem 413
Ioſephus ex uariarũ gẽtiũ hiſtorijs Iudaicæ gentis antiquitatem oſtendit 507.508
Ioſippus ab Hero. occiſus 79
Ioſippus filius Antipatri frater Herodis 32
Ioſippus in Iudæa perit 58
Iotapatæ per Veſpaſianum obſidio 231.234
Iotapatæ excidium 248
Itaburius mons 31
Itaburius mons à Placido occupatus 277
Iudæorum octingenti crucifixi 18
Iudæorũ nõnulli Herodẽ primũ accuſantes occiſi 42
Iudæorum accuſatio contra Archelaum 131.132
Iudæi a Pilato cæſi 144.145
Iudæorum conſtantia ad Petronium pro conſeruatione legis 148.149
Iudæa uarijs tumultibus quaſſata Archelao ad Cæſarem profecto 126.127.128.129
Iudææ tumultus ſedat Varus 130
Iudææ deſcriptio, eiuſq; undecim ſortes 221
Iudæa uenum expoſita 471.472
Iudæorum & Cæſarienſium ſeditio 162.163
Iudæorum ſexcenti & triginta Hieroſolymis occiſi per Florum 165
Iudæorũ uigintimilia à Cæſariẽſibus, tredecĩ milia a Scythopolitis occiſa 188.189
Iudæorum ſeditio & ſtrages Alexãdriæ facta 193.194
Iudæi Ceſtio fugato, rectores & duces prouinciæ eligunt 201.202
Iudæi Aſcalonẽ inuadentes ab Antonio cæſi 216.217
Iudæi Iotapatæ obſeſſi a Veſpaſiano 231
Iudæorũ 8500. occiſi ab Idumæis 304
Iudæorũ multi ad Veſpaſianum confugiunt 311
Iudæi Romanos è caſtris Hieroſolymæ admotis excedere cogunt 348
Iudæorũ dolus ĩ Romanos ſub deditionis prætextu 352

Iudæorum

Iudæorum excurſus in Romanos 371
Iudæorum multi crucifixi & manibus mutilati 391
Iudæi miſeranda clade affe=cti 399
Iudæorũ multi ad Romanos profugiunt 415
Iudæi Rom. ſignis potiti 427
Iudæi in templum fugere co=acti 429
Iudæorũ ſeditioſi Regiã de=prædati pulſis inde Roma=nis 441
Iudæorũ multi uẽditi 444
Iudæorum aliquot milia ſpe=ctaculo exhibitorum perie=runt 454
Iudæorum calamitates Antiochiæ 456
Iudæorum cædes in Iardæ fa=cta 471.472
Iudæorũ cura circa ueritatem hiſtoriarum 501
Iudaicæ gentis cur pauci ſcriptores meminerint 505
Iudæorum Stratopedon loci nomen 34
Iudas Eſſæus propheta 15
Iudas Ionathæ 187
Iudas Dudi 399
Iudas Militonis 412
Iudas martyr machabæus 593
Iuliani militis Romani forti=tudo 411
Iulianus procura. Iudææ 426

L

Lacedæmonij laudan=tur 173
Largius Lepidus 428
Leopius rex Iudæorũ 450
Leuias Hieroſolymita 286
Liberius Maximus Iudæam iuſſu Cæſaris uenum expo=nit 472
Longi cuiuſdã Romani fortis animus 422
Lucilius Baſſus 467
Luculus 21
Lupus rector Alexãdriæ 492
Luſitani laudantur 176
Lycurgus legiſlator 552

M

Macedões laudãt 173
Machabeorum martyrum libellus 573
Machabæus martyr 590
Machir unus Machabæorum martyrum 592
Macherus a ſeditioſis Iudæis capta 192
Macherus a Baſſo capta 467

Magaſſa=

Magaſſarius 393
Magnus campus 319
Malachus interficitur 41
Malchius 412
Mamortha Neapolis di=
cta 318
Manaimus rhetor principatũ
Hieroſolymis uſurpauit 185
Manaimus interficitur 187
Manethon Aegyptius hiſto=
riographus 507
Manethonis hiſtoria refelli=
tur à Ioſepho 528
Marcus Antonius accuſato=
res Herodis occidi iubet 44
M. Antonius Antigonũ Ari=
ſtobuli interficit 63
M. Antonius impudicitie no=
tatur 64
Mariamne filia Alexãdri con
iunx Herodis 61
Mariamne traducitur uiolati
matrimonij 79
Mariamnes turris 185
Marmaridæ laudãtur 177
Martyr quis ſit 575
Maſſada expugnata p F. Syl
uium 475
Matathias Ioannis filius ille=
gitimũ Antiochi mandatum
contempſit 8
Matthias Boëthi filius 398
Melchiſedec iuſtus rex Hie=
roſolymorum primus con=
ditor 449
Melete ciuitas 452
Memnonis ſepulchrum 147
Mœotici laudantur 174
Meſſala 50
Miſranthuſis rex 510
Miſris rex ibidem
Meſſelis ciuitas 18
Mithridates Pergamenus Cæ
ſari auxiliatus cõtra Aegy=
ptios 33
Modin uicus 8
Monobazus 197
Moſis laus & collatio ad a=
lios legiſlatores 553
Muri Hieroſolymorũ tres 355
Muſis rex 510
Mutilius præfectus militum
Romanorum 187

N

NArbatha regio 163
Nero filius Domi=
tij 156
Nero Veſpaſianũ cõtra Iu=
deam mittit 216
Nicopolis ciuitas 339
Niger Pereites 203
Niger occiſus 309

O

Obodas rex Arabũ 17
Olympus legatus Herodis 95
Oniæ tẽplum clauſum & deprædatum 494
Ophila locus 356
Oratio cuiuſdã Eleazari ad cõmilitones 482
Ormiza uicus 65
Orphanes Parthus 32
Oſtracine habitatio aquarum inops 340
Otho imperator 323
Othonis mors 328

P

Pacori fraus in Phaſelum 45
Palæſtum uicus 96
Pallas Herodis uxor primi 100
Pannium 72
Pappus dux Antigoni 61
Parthi laudantur 176
Parthicum bellum cõtra Herodem 46.47
Parthemius fluuius 520
Pedanij robur & peritia militaris 420
Pedeſta locus 199
Pella ciuitas 24
Peluſiũ ab Antipatro primo captum 33
Penaius legatus 95
Percita Niger 203.194
Periſtereonos ſaxum 396
Petra ciuitas Arabiæ 23
Phædra uxor Herodis 100
Pharagata uallis 325
Phariſæis adminiſtratio regis conceſſa 20
Pharus inſula 334
Phaſelus magni Herodis frater 32
Phaſelus Hieroſolymis præficitur 36
Phaſelus ſeu Phaſelis turris & oppidi nomen 74
Pherecides Syrus 499
Pherora Herodi conciliatus 90
Pheroræ conſpiratio in Herodem 101
Pheroras moritur 103
Phiale lacus 268
Philadelphia 23
Philippion filius Minæi occiſus à patre 33
Philoſtratus 516
Phœbus legatus 198
Phorias filius Ragcti 286
Pilatus Hieroſolymis ſtatuas

Cæſaris erexit indignantibus Iudæis, necnon aquæductus cōſtruxit 145
Placidus dux Veſpaſiani militum 222
Placidi impetus in Iotapatam 227
Plithin 334
Poëtarum, pictorum, & opificum licentia, multarum gentium ſtultitia introducta 566
Pompeius magnus Tigranem debellans Scaurū ad Syriā mittit 23
Pompeius iratus Ariſtobuli ſecundi contumaciam ulciſcitur 24
Pompeius Agrippe occiſus 460
Pompeij modeſtia cum templum adiceet 27
Pontes fœno greco illiti à Iotapatenis 245
Porcatus legatus 198
Portius feſtus præſes Iudææ poſt Felicem 159.160
Portus Alexandrinus 334
Portus ab Herode conditus 73
Præſagia Hieroſolym, excidij 434
Priſcus Centurio 421
Ptolemæus Philometor annuit Oniæ ædificationē templi in Aegypto 7
Ptolemæus Simonem Matathiam ſocerum interimit 10
Ptolemæus ab Hyrcano Simonis filio obſeſſus, occidit Hincani matrem & fratres, fugiens ad Zenonem Cotilam 11
Ptolemæus fiſcon cultor Iudaicæ gentis 538
Ptolemæus filio occiſo, nurū duxit in uxorem 33
Ptolemæus Lagus cultor Iudææ gentis 536
Ptolemæus Euergetes cultor Iudææ gentis ibidem
Pudens Romanus 421
Pythagoras philoſophus 499.519
Pythagoras ab Athenienſibus penè occiſus 568

Q

QVadratus procurator Syriæ 155

R

RAgetis pater Phoriæ 286

Rapha

Raphaneæ ciuitas 461

Ratio quid, & quibus cõiun cta, & quid agat 577

Romani in Maſſada interfe= cti 181

Romani contra datam ſibi à Iudæis fidem, occiſi 187

Romanus exercitus ceſus ab Hieroſolymitanis 197

Romanorũ 62 80 occiſi 202

Romanorũ militaris diſcipli= na & laus 223

Romani ĩ obſidione Iotapate multis cladibus afflicti 235

Romani à Iotapatenis feruen ti oleo perfuſi 244

Romani ſucceſſus in obſidio= ne Gamalæ 272

Ro. Veſpaſianũ Hieroſoly= mã inuadere hortati 310

Romani in obſidione Hiero= ſolymorum è caſtris excede re coacti 349

Romani conuiuijs affecti à Iu dæis 353

Romani machinis ignis inie= ctus 372

Romani potiti primo muro ſecundam oppugnationẽ ag greßi 373

Romani ſecundo muro poti= ti 376.377

Ro. rurſum pulſi 378

Ro. Iudæos captiuos quibus pœnis affecerint 391

Romani inuaſuri templum à Iudæis ſunt repulſi 410. 411.412

Romani iterum inuadunt ur= bem 417

Roma. Iudæorum dolo flam= mis exuſti 422

Romanis ſignis Iudæi poti= ti 427

Romani tota urbe potiti 445

Rubrius Gallus 460

Ruta immenſæ magnitudi= nis 469

S

SAbbaticus amnis 461

Sabinus Capitolio poti= tus 338

Sabinus occiditur ibidem

Sabinus Syrus ĩ exercitu Hie roſolymorum primus murũ conſcendit 409

Salome filia Antipatri, ſoror Herodis 32

Salomes odium in filios Hero dis ex Mariamne 95

Samariæ deſcriptio 221

Samaria expugnata à Ce= reale

reale 247
Samnas rex 508
Scopos locus 198.347
Schalamitæ 17
Seleutia Antiochi Pharāx 19
Sephoris ciuitas ſe tradit 196
Sephina turris 356.357
Seſos genus regū Aegyptiorum 508
Sextus Cerealis 428
Sextus Cæſar inſidijs interficitur 38
Sicariorum interitus, qui in Alexādriā & Thebas profugerunt 491
Siene 334
Siloa fons 779
Simon Geraſenus 324
Simon ab Hieroſolymitis contra zelotas præficitur 329
Simon Giore ſeditioſus, Iudæus 214
Simon à Romanis captus 449
Simon Romam ductus occiditur 466
Simon Herodis ſeruus regnandi æmulatione Iudæam infeſtans, à Grato occiſus eſt 128
Simon Eſſenus expoſitor ſomnij Archelai 136
Simon Galilæus crucifixus 137
Simon Ethei legatus Iudæorum ad Florum 182
Simonis filij Sauli egregia fortitudo 101
Simon Giore tyrannus 214
Simeon Gamalielis 288
Sabarus ſophiſta occiſus 186
Soëmus 195
Solomona mater ſeptem Machabæorum 605
Solon legiſlator 552
Sotanis 271
Stratopedes incenditur 186
Stylus legatus Iudæorū 182
Stultitia gentiliū redarguitur à Ioſepho 563
Sualitis rex 580
Suius 44
Sylas Babylonius 197
Syria à Iudæis uaſtata 188

T

THales philoſophus 499
Tarichæe oppidū 208
Taricheorum obſidio 263
Tauri laudantur 174
Theatra Herodis 74
Templū Hieroſolymitanū reſtauratur

ſtauratur ab Herode 71
Templum incēſum inuito Tito 429
Templum cædibus pollutum ſeditione Hieroſoly. 342
Tempus à templo Salomonis ſimulq; Cyri uſq; ad excidium ſub Tito factum 431
Terebinthus arbor 326
Themuſis rex 510
Theophraſtus 519
Terræmotus magni Herodis tempore 66
Tiberiadis deditio 261
Tiridates rex Armeniæ 475
Titus Veſpaſiani filius Alexandriam miſſus 216
Titi profectio in Iudæā 222
Titus Iotapatā capit 248
Titi oratio ad milites 264
Titus Taricheos clade afficit 267
Titus a Giſcalenis receptus 283
Titus patre imperium Roma obtinēte, mittitur in Iudæam 339
Titus Hieroſolymā exploraturus i medijs hoſtibus diuinitus eſt ſeruatus 346
Titus Romanos à Iudæis penè profligatos iterū ad reſiſtendum accendit 350
Titus carpit milites a Iudæis circumuentos 353
Titus à Caſtore illuſus plus iuſto clemens 375
Titus ſecundo muro potitus 377
Titus Hieroſolymā muro & caſtellis circundat 396
Titi oratio ad milites murum aſcendere non auſos 407
Tito inuito templū Salomonis incenſum 429
Titus ſacerdotibus ſerò ueniā petētibus renuēs, ad ſeditioſos orationē habet 437
Titus urbe Hieroſolyma potitus, ſolos armatos occidi iubet 447
Titus militibus gratias agit 451
Tito Cæſari Simon Gioræ oblatus 453
Titus Sabbaticum amnē perluſtrat 460
Titus Parthorum muneribus donatus, Romam triūphans ingreditur cum patre 461.462
Titus Phrygius 428

Tomus loci nomen 339
Traianus expugnator Aphe=ci 246
Tryphon tonſor Herodis oc=ciſus 97
Turris Antonia 366
Tyrannus præpoſitus caſtro=rum 199
Tyronis audacia carpẽtis Herodẽ in filiorũ mortẽ anhe=lantem 96
Tyropeon uallis 355

V

Valerinus dux contra Tiberiadem 261
Varus Iſſemus 192
Varro Syrie rector 71
Vatezobra uicus 424
Ventidius Baſſus dux Roma=norum 52
Ventidius Herodi primũ Macheram mittit 56
Veſpaſianus bello oriẽtis præficitur 216
Veſpaſianus a Sephoritis be=nigne ſuſceptus 219
Veſpaſianus Galilæam inua=dit 228
Veſpaſianus Gadaram expu=gnat 230
Veſpaſianus Iotapatam ob=ſidet 231
Veſpa. in Iotapatæ obſidione uulneratus 240
Veſpa. Ioppe potitus 258
Veſpaſianus a Tiberienſibus receptus 261
Veſpaſianus Taricheis po=titus 269
Veſpa. Hieroſolymã inuade=re inuitatus 306.307
Veſpaſianus Geraſium deua=ſtat 322
Veſpaſianus à militibus impe=rator declaratur 333
Veſpaſianus Ioſephi præſa=gij recordatus, Ioſephum a uinculis ſoluit 335
Veſpa. Sarmatas Mœſiã de=populantes cædit 460
Veſpaſianus Iudæam uenum exponit 471
Veſpaſiani reditus in Italiam 457
Veſpaſiani nauigatio 452
Veſpa. ſucceſſus in obſidione Gamalæ 275
Veſpaſiani Iotapata prodi=tur 249
Vithegra municipium 328
Vitellius Germanorum impe=rator 328

Vitellius

Vitellius uſurpans imperium Romam uenit 328
Vitellij mors 339
Volūnius procur. Syriæ 95
Volumnij ſententia de filijs Herodis 96
Vphre municipium 328

X

XErxes (ut ex hiſtoria apparet) poſitus pro Vlyſſe 173
Xylophorias feſtiuitas Iudæorum 183
Xyſtus turris 171. 355

ZAbulon ciuitas capta 195
Zacharias in templo à Zelotis occiditur 307
Zaleucus Locrenus 552
Zebethana pars Hieroſolymorum 356
Zelotæ qui ſint 288
Zelotarū pugna contra Simonem Geraſenum 324
Zenodorus expellitur Trachone 71
Zeno Cotilas 11
Zæphyrius 81
Zoaze ciuitas 10
Zophanitica toparrhia 328

FINIS.

VITA IOSEPHI PER DIVVM HIERONIMVM.

IOSEPHVS Matathiæ filius, ex Hieroſolymis ſacerdos, à Veſpaſiano captus, cum Tito filio eius relictus eſt. Hic Romam ueniens, ſeptem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq́; obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi ſunt. Et ob ingenij gloriam ſtatuam quoq; meruit Romæ. Scripſit autem alios uiginti Antiquitatum libros,

libros, ab exordio mundi, uſque ad decimumquartum annum Domitiani Cæſaris, & duos ἀρχαιότητος aduerſum Appionem grammaticum Alexandrinum: qui ſub Caligula legatus miſſus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum uituperationem gentis Iudaicæ continentem ſcripſerat. Alius quoque liber eius, qui inſcribitur περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, *ualde elegans habetur, in quo & Machabæorum ſunt digeſta martyria. Hic in decimo octauo Antiquitatum libro manifeſtiſſime confitetur, propter magnitudinem ſignorum Chriſtum à Phariſæis interfectum, & Ioannem Baptiſtam uere prophetam fuiſſe, & propter interfectionem Iacobi Apoſtoli dirutam Hieroſolymam: Scripſit autem de domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Ieſus uir ſapiens, ſi tamen uirum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libenter uera ſuſcipiunt: plurimos quoque tam de Iudæis quàm de gentibus ſui habuit ſectatores, & credebatur eſſe Chriſtus. Cumq; inuidia noſtrorum principum cruci eum Pilatus addixiſſet, nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die uiuens, multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo uaticinantibus: & uſque hodie Chriſtianorũ gens, ab hoc ſortita uocabulũ, non defecit.*

FLAVII IOSEPHI HEBRAEI, HISTORIOgraphi clariſſimi, de bello Iudaico libri ſeptem, interprete Ruffino Aquileienſi.

PROLOGVS.

QVONIAM BELlum, quod cum populo Romano geſſere Iudæi, omnium maximum quæ noſtra ætas uidit, quæq; auditu percepimus, ciuitates cum ciuitatibus, gentéſue commiſiſſe cum gentibus: quidam non quod rebus interfuerint, ſed uana & incongrua narrantium, ſermones auribus colligentes, oratorum more perſcribunt. Qui uero præſto fuerunt, aut Romanorum obſequio, aut odio Iudæorum contra fidem rerum falſa confirmant: ſcriptis autem eorum partim accuſatio, partim laudatio continetur: nuſquam uero exacta fides reperitur hiſtoriæ. Idcirco ſtatui, quæ retro Barbaris antea miſi, patria lingua digeſta, Græca nunc his qui Romano imperio reguntur exponere. Ego Ioſephus Matathiæ filius, Hebræus genere, ſacerdos ex Hieroſolymis, qui & initio cum Romanis bello conflixi: poſteáq; geſtis, quia neceſſitas exegit, interfui. Nam cum hic, ut dixi, motus grauiſſimus exortus eſt, Romanorum quidem populum domeſticus morbus habebat:

Iudæorum autem, qui ætate ualidi, & ingenio turbulenti erant, manu ſimul ac pecunia uigētes, adeo temporibus inſolenter abuſi ſunt, ut pro tumultus magnitudine, hos poßidendarum ſpes, illos amittendarum partiū Orientis *metus inuaderet.* Quoniam *Iudæi, quidem cūctos etiam qui trans* Euphratem *eſſent, gentiles ſuos, ſecum rebellaturos eſſe crediderant:* Romanos *autem & finitimi* Galatæ *iritabāt: nec manus* Celtica *quieſcebat, diſſenſionumq́; plena erant omnia poſt* Neronem*: & multos quidem reges tempus adhortabatur. Lucri autem cupidine pars militaris mutationem præſentium deſiderabat. Itaque indignū eſſe duxi, errantem in tantis rebus dißimulari ueritatem: &* Parthos *quidem, ac* Babylonios, Arabumq́; *remotißimos, & ultra* Euphratem *gentis noſtræ incolas, itemq́;* Adiabenos, *mea diligentia uere cognoſcere, unde cœpiſſet bellum, quantisq́; cladibus conſtitiſſet, quóue modo deſijſſet:* Græcos *uero &* Romanorū *aliquos, qui militiam ſecuti nō eſſent, figmentis ſiue adulationibus captos, iſta neſcire, atq; hiſtorijs audent ea inſcribere: qui præter hoc (ut mihi quidē uidetur) quod nihil ſanum referunt, etiam de propoſito decidunt.* Nam *dum* Romanos *uolunt magnos oſtendere,* Iudæorum *res extenuant, & in humilitatem deijciunt.* Non *autem intelligo, quonam pacto magni eſſe uideantur, qui parua ſuperauerint.* Et *neque longi tēporis eos pudet, quo bellum tractum eſt: neq; multitudinis* Romanorum, *quam in ea militia labor exercuit: neq; ducū magnitudinis, quorū profecto gloria minuitur, ſi cum multum pro* Hieroſolymis *deſudauerint, rebus per eos geſtis aliquid derogetur.* Nec *tamen ego contentione* Romanas *res extollentium, gentiles meos amplificare decreui: ſed facta quidem utrorumq; ſine ullo mendacio proſequar.* Dicta *uero de factis*

reponam,

reponam, dolori atque affectioni meæ in deflendis patriæ cladibus indulgens. Nam quod domeſticis diſſenſionibus eſt euerſa, & in templum ſacroſanctum, inuitas Romano*rum manus, atq; ignem* Iud*æorum tyranni traxere, teſtis eſt qui eam uaſtauit, ipſe* C*æſar* T*itus: per omne bellum miſeratus quidem populum, quod à ſeditioſis cuſtodiretur: ſæpe autem cōſulto differri paſſus ciuitatis excidium, protracto obſidionis ſpatio, dūmodo belli pœniteret autores.* Q*uod ſi quis me aduerſus tyrannos, eorumq́; latrocinium accuſatorie loqui putet, uel patriæ miſerijs ingemētem calumniari præter legem hiſtoriæ, dolori ueniam tribuat.* Ex *omnibus enim, quæ* Romano *imperio parent, ſolam noſtram ciuitatem contigit ad ſummum felicitatis gradum procedere, eandémque ad ultimos gradus deponi.* Deniq; *omnium poſt condita ſecula res aduerſas, ſi cum* Iud*æorum calamitatibus conferantur, ſuperatum iri non ambigo.* E*t horum autor nullus externus eſt: unde nec fieri poteſt, ut à queſtibus temperetur.* S*i quis autem durior miſericordiæ ſit iudex, res quidem tribuat hiſtoriæ, lamenta uero ſcriptori: quanquàm merito* G*ræcorum diſertos increpauerim, qui tantis rebus ſua memoria geſtis, quarum comparatione præterita olim bella exigua demonſtrantur, iudices reſident aliorum facundiæ detrahentes.* Q*uorum & ſi doctrinam ſuperant, uoluntate uincuntur.* I*pſi uero* A*ſſyriorum, &* M*edorum geſta perſcribunt, ueluti minus recte à ſcriptoribus antiquis fuerint expoſita: cum in ſcribendo tantum eorum uiribus cedant, quantum ſententiæ.* E*rat enim unicuique ſtudium, quæ uidiſſet facta, conſcribere: quoniam & interfuiſſet rebus geſtis, & efficaciter quod promittebat, impleret: mentiriq́; apud ſcientes, inhoneſtum eſſe uideretur.* E*nimuero noua quidem*

dem neque ante cognita memoriæ tradere, ſuiq; temporis res cõmendare poſteris, laude ac teſtimonio dignũ eſt. In*duſtrius autẽ habetur, non qui alienam diſpoſitionem atq; ordinẽ tranſfert, ſed qui noua dicendo etiam corpus proprium cõficit hiſtoriæ.* Sed ego quidem *ſumptu ac labore maximo, qui cũ eſſem alienigena,* Græcis *ſimul & Romanis geſtarũ rerũ memoriã repono.* Ipſis *autẽ indigenis, ad queſtum quidem ac lites, ora patent, linguæq; ſolutæ ſunt.* Ad *hiſtoriam uero, in qua uerum dicẽdũ eſt, ſummáq; ope negotia colligenda ſunt, obmuteſcunt: cõceſſa infirmioribus, neq; ſcientibus licentia ſcribendi res à principibus geſtas.* Honoratur *itaque apud nos hiſtoriæ ueritas, quæ à* Græcis *negligitur.* Ab *origine quidẽ* Iudæos *repetere, qui fuerint, quoue pacto ab* Aegyptijs *diſceſſerint, quáſq; regiones errando peragrauerint, & quas uel quoties incoluerint, & quemadmodum inde migrauerint, neq; huius eſſe temporis, & præterea ſuperuacaneum exiſtimaui: quoniã multi ante me* Iudæorũ *de maioribus huius gentis uerißima cõpoſuerunt: & nõnulli* Græcorum, *quæ illi ſcripſerãt patria uoce, proſecuti non multum à ueritate deuiarunt.*

Autor ꝓponit ex ordine quid in his libris dicturus ſit.

Exinde *autẽ hiſtoriæ principiũ ſumã, quo ſcriptores eorũ & prophetæ noſtri deſierunt: & bellum quidem meis temporibus geſtũ, latius quáq; potuero diligẽtia referã.* Quæ *uero ætate mea ſunt antiquiora, ſummatim breuitérq; percurram:* Quomodo Antiochus *cognomento* Epiphanes, *deuictis penitus* Hieroſolymis, *cũ triennium ſexq; menſes eã tenuiſſet, ab* Aſamonæi *filijs expulſus eſt.* Deinde *quod eorum poſteri de regno diſſentientes, ad res ſuas occupandas, populum* Romanum Pompeiúmq; *traxerunt: quomodóq;* Herodes Antipatri *filius, eorum potentiam depoſuerit, auxilio* Soſij. Tum, *quomodo* Herode *mortuo, plebis*

in eos

in eos orta ſeditio eſt, Auguſto Octauiano quidẽ imperante Romanis, Quintilio autem Varo in locis degẽte. Quódq; bellum anno duodecimo poſt imperium Neronis eruperit: quámq; multa per Soſium acciderint: quantáq; ad primos impetus armis Iudæi pſuaſerint: quóq; modo accolas permunierint: & quod Nero propter Ceſtij peccata, ſummæ rei metuens, Veſpaſianum bello præpoſuerit: & quod is cum maximo filiorum Iudæam intrauerit, quãtum Romanorum exercitum ducens: quantáq; manus auxiliorum per omnem cæſa fuerit Galilæam: & quod eius ciuitatũ quaſdam uictoria cæperit, alias deditione. Vbi etiam Romanorum in bello diſciplinam, curámq; rerum, & utriuſq; Galilææ ſpatia, & naturam, finéſq; Iudææ, necnon & peculiarem terræ æqualitatem, lacúſq; & fontes, captarúmque ciuitatum mala, cum fide ſicut uidi, aut pertuli, expediam. Nec etiam miſerias meas cælauerim, cũ ſcientibus eas relaturus ſim. Deinde, quod iam feßis rebus Iudæorum, Nero quidem mortem obierit: Veſpaſianus autem in Hieroſolymam properans, imperij cauſa retractus ſit: quǽque ſigna de hoc ei cõtigerint, Romæq; mutationes: & quod inuitus à militibus imperator declaratus ſit: & quod eo diſponendæ reipublicæ gratia in Aegyptum digreſſo, Iudæorũ ſtatus ſeditionibus agitatus ſit: quóq; modo tyrãnis ſuccũbuerint, eorũq; inter ſe diſcordias mouerint. Et quod ex Aegypto Titus reuerſus, bis Iudæorũ fines ingreſſus ſit: quóq; modo exercitũ, & quo in loco cõgregauerit: uel qualiter, & quoties ciuitatẽ affecerit ipſo præſente ſeditio. Aggreſſus quoq; numeroſos, & quãtos erexerit aggeres: triúmq; murorum ambitum & magnitudinem, ſiue menſuram, & munitionem ciuitatis, & fani, templíq; diſpoſitionem: ad hæc aræ ſpatium, menſurámq; uerißime dicam: feſtorum

quoq; dierũ mores aliquos, ſeptémq; luſtrationes, & munera ſacerdotum. Itémq; pontificis ueſtes, ſanctáq; templi cuiuſmodi fuerint, ſine aliqua diſsimulatione uel adiectione memorabo. Narrabo deinde tyrãnorum in ſuos gentiles crudelitatem, Romanorúmq; in alienigenas humanitatem: quotiésq; Titus, ciuitatem ſimul ac templum ſeruare cupiens, ad concordiæ fœdera diſsidentes prouocauit. Diſſeram uero populi uulnera, & calamitates: quámq; multa mala nũc bello, nũc ſeditionibus, nunc fame perpeſsi, poſtea capti ſint. Nec uero aut perfugarum clades, aut captiuorum ſupplicia prætermittam: uel quemadmodum templũ inuito Cæſare conflagauerit: quámque multæ opes ſacræ flamma raptæ ſint: ac totius, quæ reliqua erat, ciuitatis excidium: & quæ præceſſerant portenta, atq; prodigia, uel tyrannorum captiuitatẽ, uel qui ſeruitio abducti ſunt, multitudinem: aut cui quiſque fortunæ ſit diſtributus: & quod Romani quidem belli reliquias perſecuti ſunt, uicorúmque munimina funditus eruerunt. Titus uero, peragrato territorio, cũcta reſtituit: eiuſdémq; reuerſionem in Italiam, ac triumphum. Hæc omnia ſeptem libris comprehenſa perſcripſi: ne uituperationem à rerum ſcientibus, & qui bello interfuerunt, ſuſtineam: uerum amantibus, prout uerius potui, cuncta explicaui. Narrandi autem initium faciam hoc ordine, quo capitula ſunt digeſta.

Flauij

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAICO.

Liber primus.

De deuaſtatione Hieroſolymæ ab Antiocho. CAPVT I.

CVM POTENTES IVDAE *An.lib.*
orum inter ſe diſsiderent eo tempore, *12. ca.*
quo de tota Syria cum Ptolemæo Sex= *6.*
to Antiochus, qui Epiphanes dictus
eſt, ambigebat (erat autem illis con=
tentio de potentia, quod honoratus
quiſque grauiter ferret ſimilibus ſubiugari) Onias qui=
dam è pontificibus poſtquam præualuit, Thobiæ filios
expulit ciuitate. Illi autem ſupplices ad Antiochum confu=
gerunt: petentes, ut ſemet ducibus in Iudæam irrumperet.
Idq́; regi perſuaſum eſt, iampridem ſic animato. Quare
cum magnis militum copijs egreſſus, & ciuitatem fortiter
expugnatã capit, & maximã eorũ multitudinem, quibus
Ptolemæus charior erat, interfecit. Dataq́; paſsim militi=
bus prædandi licẽtia, ipſe & templum ſpoliauit, & quo=
tidianæ religionis aſsiduitatem per annos tres, ſexq́; menſes
inhibuit. Pontifex autem Onias effugit ad Ptolemæum: ac= An.lib.
ceptóq; ab eo in Heliopolitana regione ſolo, ibi oppidum 15. ca.
condidit Hieroſolymis ſimile, tẽplúmq; ædificauit: de qui= 4.
bus iterum opportune referemus. Veruntamen Antiocho, An.lib.
neq; præter ſpem deuicta ciuitas, neq; populatio, neq; tan= 12. ca.
tæ cædes ſatis fuere: ſed intemperantia uitiorum, eorúmq; 7. &
memoria, quæ in obſidione pertulerat, Iudæos cogere cœ= capiti=
pit, ut abrogato more patrio, nec infantes ſuos circũcide= bus ſe=
rent, porcóſq; ſup aram immolarent: quibus omnes quidem quenti=
aduerſabantur: optimus uero quiſque propterea trucida= bus.

 batur.

batur. Et Bacchides *præſidijs ab* Antiocho *præpoſitus, ad*
naturalem crudelitatẽ ſuam præceptis impijs obſecundans,
omnimodam iniquitatem exceßit: cum & ſingulatim uiros
honorabiles uerberaret, & cõmuniter quotidie ſpeciẽ ca=
ptæ urbis exhiberet: donec eos atrocitate incõmodorũ, qui
Ant. li. *ea patiebantur, ad uindictæ audaciam iritauit.* Denique
12. ca. Matathias *Aſomonæi filius, unus ex ſacerdotibus, ex uico*
7. 8. *cui nomen* Modin *eſt, cũ manu domeſtica (nã quinq; filios*
habebat) ſicis armatus, Bacchidẽ *occidit: & ſtatim quidẽ*
præſidiorum multitudinẽ ueritus, in montes refugit. Mul=
tis uero ex populo ſibi ſociatis, recepta fiducia, deſcendit:
cõmiſſoq; prælio, ſuperatos duces Antiochi *ex* Iudææ *fini=*
bus exegit. Secundis *autem rebus potentiam nactus, ſuisq;*
uolentibus, quod ab alienigenis eos liberaſſet, imperans,
moritur: relicto Iudæ *principatu, qui filiorum ſuorũ natu*
maximus erat. Ille *autem (nec enim ceſſaturũ exiſtimabat*
Antiochum) *& indigenarum conflauit exercitum, & cũ*
Romanis *primus amicitiã pepigit:* Antiochúmq; Epipha=
nem iterum in fines ſuos ingredientẽ, uehementißima per=
cuſſum plaga, repreßit. Adhuc *autem feruente uictoria, in*
præſidia ciuitatis impetum fecit: necdũ enim cæſa fuerant:
habitóq; cõflictu, milites de ſuperiori ciuitate, quæ pars ſa
cra dicitur, ad inferiorem cõpellit. Fano *autem potitus, &*
locum purgauit omnẽ, muróq; cinxit: & uaſa noua diuinis
rebus curandis fabricata, in templũ intulit, ueluti prioribus
An. lib. *profanatis: arámq; aliam ædificauit, & religionibus dedit*
12. ca. *initium.* Sacro *autem ritu uix ciuitati reddito, moritur* An=
10. 13. *tiochus.* Regni *autem eius, & in* Iudæos *odij filius* Antio=
14. *chus hæres exijt.* Quare *congregatis peditũ milibus quin=*
quaginta, equitum autem propè quinque milibus, octo=
ginta uero elephãtis, montana Iudææ *per partes aggredi=*

tur. Et

tur. Et Bethſuram quidem municipiũ capit. In loco uero, cui Bedoſcariæ nomẽ eſt, quà tranſitus erat anguſtior, Iudas cum ſuis copijs occurrit. Et priuſquàm congrederentur agmina, Eleazarus frater eius, proſpecto præter alios excelſo elephante, turriq́ue maxima, & munimentis aureis ornato, illic Antiochum eſſe ratus à ſuis procul excurrit: ruptáque hoſtili acie, ad elephantum uſque peruenit. Sed illum quidem, quem regem eſſe opinabatur, contingere, quod multum ſupereminerct, minime potuit. Beluam uero in aluo percuſſam, ſuper ſe depoſuit, & obtritus interijt: nulla alia re geſta, niſi quod magnum opus aggreſſus, uitam gloriæ poſt habuit. Qui tamen regebat elephantum, priuatus erat. Et ſi caſu fuiſſet in eo Antiochus, nihil plus Eleazaro præſtitiſſet audacia, quàm ut ſola ſpe præclari facinoris, mortem uideretur optaſſe. Hoc autem fratri eius, totius prælij præſagium fuit. Nam fortiter quidem Iudæi, diúque decertarunt: ſed à regijs triumphis ſecunda fortuna uſis, numeróq; præſtantibus ſuperati ſunt: multisq; interfectis, Iudas cum cæteris in Goſniticam toparchiam refugit. Antiochus autem ad Hieroſolymam profectus, ibiq́ue dies paucos commoratus, utenſilium penuria ingreditur: relicto quidem ibi præſidio, quantum ſatis eſſe arbitrabatur: cætera uero multitudine ad hyemandum deducta in Syriam. Diſceſſu autem regis, Iudas non quieſcebat, ſed accerſione multorum ſuæ gentis animatus, aggregatis etiam, quos ex prælio receperat, apud uicum Adaſa, cum Antiochi ducibus congreditur: factisq́ue fortibus in prælio cognitus, multis hoſtibus interfectis, occubuit. Et in diebus paucis, frater eius Ioannes occiditur: inſidijs eorum captus, qui cum Antiocho ſentiebant.

An. lib. 12. capi. 18.

Aa 5 Deſuc=

De ſucceſſionibus principum à Ionatha uſque ad Ariſtobulum.
CAPVT II.

An.lib. 13. ca=pi.1. *CVm autem ſucceßiſſet ei frater Ionathas, & in alijs quæ ad indigenas pertinerent, cautius ſeſe ageret, ſuámque potentiam Romanorum amicitia corroboraret, Antiochi quidẽ filio recõciliatur. Non tamẽ horũ ei quicquam profuit ad depellendum periculũ. Nanque Triphon tyrannus, Antiochi quidem filij tutor, ſed inſidijs eum captans, & præter hoc amicis nudare cupiens, Ionathan, cũ*
An.lib. 13. ca=pi.9. *ad Antiochum paucis comitatus, Ptolemaida ueniſſet, dolo cõprehendit. Eóque uicto, cõtra Iudæam mouit exercitum. Vnde repulſus à Simone Ionathæ fratre, quódque ab eo ſuperatus eſſet, iratus, eundem Ionathan interfecit. Simon autẽ fortiter regẽdis rebus intentus,* *Zoazen quidẽ,*
Al. Gazara.
& Ioppen, & Iamniam capit. Euertit autẽ & Accaron, ſubactis præſidijs: aduerſusq; Tryphonem Antiocho auxilium præbuit: qui Doram ante militiã, quã in Melo habuit, obſidebat. Sed regis auiditatẽ ſatiare nõ potuit, quãuis neci Tryphonis ſuam quoque operã adhibuiſſet. Non multo enim poſt, Antiochus Cendebeum ex ducibus ſuis, ad uaſtandã Iudæam, opprimẽdumq; ſeruitio Simonẽ, cum exercitu miſit. Ille autẽ, quanquam ſenior erat, bellum tamen iuueniliter adminiſtrabat: & filios quidem ſuos cũ ualidißimis præmiſit, partẽ uero multitudinis comitatus alio latere aggreditur: multisq; per multa loca inſidijs etiã in montana diſpoſitis, in omnibus ſuperat. Clarißimáque potitus uictoria, pontifex declaratur: & ducẽtos ſeptuaginta poſt annos Iudæos liberat à dominatione Macedonum, &
An.lib. 13. ca=pi.14. *hic moritur in cõuiuio, captus inſidijs Ptolemæi generi ſui: qui eius cõiuge, duobúsque filijs in cuſtodiã concluſis, certos miſit, ut Ioãnem tertiũ, cui etiã Hyrcanus nomẽ fuit, interfice=*

interficerent. Cognito autem impetu, qui parabatur, adu-leſcens ad ciuitatem properabat, multo populo fretus, & propter memoriã paternæ uirtutis, & quod iniquitas Pto-lemæi cunctis eſſet inuiſa. Voluit autem Ptolemæus etiam alia porta ingredi ciuitatem: ſed à populo reiectus eſt, qui maturius Hyrcanum ſuſceperat. Et is quidẽ ſtatim receſ-ſit, in aliquod ultra Hierichunta caſtellum, quod Dagon uocatur. Hyrcanus autẽ paternum honorẽ pontificis aſſe-cutus, poſtquàm deo ſacrificia reddidit, uelociter Ptole-mæum petit: & matri ſimul & fratribus adiumento futu-rus, caſtellúmque aggreſſus, alijs quidem rebus ſuperior erat, iuſto autem dolori cedebat. Ptolemæus enim quotiens premeretur, matrem eius, fratréſque in murũ productos, palàm ut poſſent conſpici, uerberabat: eoſdémq; præcipi-tandos, niſi quamprimũ recederet, minabatur. Vnde Hyr-canum quidem plus timor ac miſericordia, quàm iracundia commouebat. Mater uero eius nihil plagis aut intẽtata ne-ce perterrita, manus protendens, filium precabatur, ne uel ſuis fractus iniurijs, parceret impio: ſed quidem ipſa ſibi mortem à Ptolemæo propoſitam, immortalitate duceret meliorem: dummodo ille pœnas eorum, quæ in domum ſuã contra fas admiſiſſet, expenderet. Ioannes autem nunc ob-ſtinationem matris cogitans, ac preces eius audiens, ad irruendum impellebatur: modo uerberari eam, lacerari-que conſpiciens, effœminabatur: totúſque plenus doloris erat. Ob hæc autem diu tracta obſidione, feriatus annus aduenit: quem ſeptimo quoque orbe, apud Iudæos ceſſa-re moris eſt, exemplo ſeptimorum dierum. Et in hoc Pto-lemæus obſidionis requiem nactus, fratribus Ioannis unà cum matre occiſis, ad Zenonem confugit, qui Cotilas co-gnominatus eſt, Philadelphiæ tyrrannum. Antiochus

Ptolemæus ab Hyrcano obſeſſus.

An. lib. 13. capi. 15.

autem

autem ob ea, quæ per Simonem paſſus fuerat, iratus in Iudæam ducit exercitum: ibiq; aſsidens Hieroſolymis, Hyrcanum obſidebat. Ille autẽ patefacto ſepulchro Dauid, qui regum ditiſsimus fuerat, ablatisq; inde pecuniæ plus quàm tribus milibus talentorum, & Antiocho perſuaſit, datis ei trecẽtis talẽtis ab obſidione diſcedere: primusq; Iudæorum priuatis opibus alere peregrina cœpit auxilia. Rurſusque tamẽ, quãdo Antiochus cõtra Medos bello ſuſcepto, tẽpus ei uindictæ præbuit, cõfeſtim aduerſus ciuitates Syriæ perrexit, uacuas propugnatoribus eſſe ratus: qđ & uerũ fuit.

An. lib. 13. cap. 16. 17. Medabã quidem, & Samogã cum proximis, necnõ & Sichimam, & Garizim ipſe cæpit, & ſuper his Cuthæorũ genus, adiacentia fano loca incolentiũ, exemplo eius qđ eſt Hieroſolymis, ædificato. Cæpit autem Idumææ nõ paucas alias ciuitates: & præterea *Adoreon, & Mariſam. In Samariam uero uſque progreſſus, ubi nunc eſt Sebaſte, ciuitas ab Herode rege cõdita, ex omni ea parte cõcludit: filiósq; ſuos Ariſtobulum & Antigonum obſidioni præfecit. Quibus nihil remittentibus, ad hoc famis penuria, qui erant intra ciuitatem, uenerunt, ut etiam inſuetam carnem cogerẽtur attingere. Igitur Antiochum adiutorem ſibi aduocant, Spondium cognominatum. Qui cum prompta eis uoluntate paruiſſet, ab Ariſtobulo & Antigono ſuperatur. Et ille quidem ad Scythopolim uſque, perſequentibus eum memoratis fratribus, effugit: hi uero in Samariã reuerſi, & multitudinem iterum intra murum concludunt, & expugnata ciuitate, ipſam diruunt: & habitatores eius captos abducunt. Proſpere autem geſtis ita cedentibus, alacritatem refrigeſcere non ſinebant: ſed cum exercitu Scithopolim uſq; progreſsi, & ipſam peruaſerunt, & agros intra Carmelum omnes, inter ſe partiti ſunt.

*Al. Aboracum.

De Ari-

De Ariſtobulo, Antigono, Iuda Eſſæo, Alexandro Theodoro, & Demetrio geſta.

CAPVT III.

SEcundarum autem rerum Ioannis, & filiorum eius, inuidia ſeditionem gentilium concitauit: multiq; aduerſus eos collecti, non quieſcebant, donec aperto bello deuicti ſunt. Reliquum uero tempus Ioannes, cum fortunatiſsime uiueret, & optime rebus per annos triginta & tres adminiſtratis, & quinque filijs relictis, moritur: uir plane beatiſsimus, & qui nullam dediſſet occaſionem, cur eius cauſa de fortuna quiſpiam quereretur. Denique tria uel maxime præcipua ſolus habebat. Nam & gentis princeps, & pontifex erat, & præterea propheta: cum quo deus ita colloquebatur, ut futurorũ nihil penitus ignoraret. Quinetiam de duobus maioribus filijs ſuis, quod rerum domini permanſuri non eſſent, ante uidit, atque prædixit. Quorum uitæ, quis fuerit exitus, narrare non indignum uidetur, quantúmque à paterna felicitate diuerterint. Patre nãque mortuo, natu maior Ariſtobulus, tranſlato in regnum principatu, diadema ſibi primus impoſuit: quadringentis & octogintauno annis, ac tribus menſibus, poſtquã populus in eam terram deuenit: ſeruitio, quod apud Babylonios ſuſtinuit, liberatus. Fratrem uero à ſe ſecundum Antigonum (nanque illum diligere uidebatur) in honore pari producebat: alios autem uinctos cuſtodiæ tradidit. Matrémque itidem colligauit, auſam aliquid de poteſtate contendere. Nanque hanc rerum dominam Ioannes reliquerat. Eóque crudelitatis proceſsit, ut uinctam famæ necaret. Horum autem facinorum pœnas, Antigoni fratris morte perſoluit, quem plurimum amabat, quémque regni participem habebat. Nam & hunc interemit, adductus criminationibus, per maleuolos regni compoſitis. Itaque primo quidem

Hyrcanus decedit.

An. lib. 13. capi. 18.

Ariſto=

Ariſtobulus dictis fidem non habebat, qui & fratrem magnipenderet, & pleraque liuore fingi arbitraretur. Sed cum Antigonus ex militia clarus rediiſſet, feſtis diebus, quos tabernaculis poſitis, deo celebrare mos patrius exigebat, euenit eodem tempore, ut aduerſa ualetudo Ariſtobulum corriperet. Antigonus uero circa feſtorum ſolenniorum finem, armatis comitatus, templum ad orandum quā maxime petiuit, plúsque in honorem fratris aſcendit ornatus. Túmque delatores nequiſsimi regem adeuntes, & armatorum pompam, & Antigoni arrogantiam, priuata fortuna maiorem eſſe criminabantur: quódque maxima caterua ſtipatus, ut illum interficeret, eò ueniſſet: nec eum perpeti honorem ſolum, & regnum habere, cui regnum ipſum liceat obtinere. His paulatim, quamuis inuitus, tamen credidit Ariſtobulus. Ac ne uel ſuſpicari quicquam uideretur, proſpiciens, & ut incerta præcaueret, ſuos quidem ſatellites in quendam ſubterraneum, & tenebroſum locum trāſire iubet. Ipſe autem iacebat in caſtello, Bariante, poſt autem Antonia cognominato: & ut inermi quidem parcerent, occiderent autem Antigonum, præcepit, ſi cum armis adiret. Necnon & ipſi Antigono, qui præciperent, miſit, ut inermis ueniret. Ad hæc regina ſatis callidum cum inſidiatoribus conſilium capit. Namque his qui ad eū miſsi fuerāt perſuadet, ut mandata quidem regis taceant, dicant uero Antigono, quod frater audiſſet, arma ſibi eum pulcherrima in Galilæa ornatumq; bellicoſum fabricaſſe: quæ ne ſingulatim inſpiceret, morbo impeditum fuiſſe: nunc autem, præſertim cum aliò diſceſſurus ſit, libenter eum uideret armatum. His auditis, Antigonus (ne quid enim mali ſuſpicaretur, fratris ſuadebat affectus) cum armis uelut oſtentatum ſe ueniens, properabat. Sed ubi ad obſcurum tranſitum, qui

Antigonus occiditur.

Stratonis

Stratonis pyrgus uocabatur, acceßit, à ſatellitibus interemptus eſt: certúmq; documentum præbuit, omnem beneuolentiam, iusque naturæ criminationibus cedere, nullámq; optimarum rerum affectionem tantum ualere, ut inuidiæ perpetuo poßit obſiſtere. In hoc autem etiam Iudam quis non recte miretur? Eſſæus erat genere, qui nunquam diuinando peccauit, neque mentitus eſt. Is Antigono tranſeunte per templum, mox ut eum uidit, ad notos qui aderant, exclamauit (non paucos autem diſcipulos papas, ſiue conſultores habebat) Nunc mihi pulchrum eſt mori, quando ante me ueritas interijt: mearúmq; prædictionũ aliquod mẽdacium deprehenſum eſt. Viuit enim iſte Antigonus, qui hodie deberet occidi. Locus autem neci eius, apud Stratonis pyrgum fato fuerat deſtinatus: & ille quidem ſexcentorum abhinc ſtadiorum interuallo diſtat. Horæ uero diei ſunt quatuor: ſed & uaticinationem tempus effugit. Hæc locutus ſenior, mœſto uultu & mente ſolicita ſecum multa reputabat. Et paulopoſt interfectus Antigonus nunciatur, in loco ſubterraneo, qui eodem nomine, quo maritima Cæſarea, Stratonis pyrgus appellabatur: & hoc fuit, quod uatem fefellit. At uero Ariſtobulo confeſtim ſceleris plenitudine morbus ingraueſcit: ſempérque facinoris cogitatione ſolicitus, perturbato animo tabeſcebat: donec mœroris acerbitate uiſceribus laceratis, ſubito ſanguinem uomeret. Hunc ergo unus è ſeruulis, eius miniſterio deſtinatus, foras efferens, prouidentia diuinitatis errauit: & ubi Antigonus erat occiſus, ſuperextantes adhuc cædis maculas, cruorem interfectoris effudit. Vlulatu autem continuo ſublato, qui puerum tanquam de induſtria ſanguinem libaſſe conſpexerant, clamor ad aures regis peruenit: cauſámque requirebat: & cũ eam prodere nullus auderet, ad reſciendum

De Iuda Eſſæo.

ſciendum

ſciendum magis ardebat. Ad extremũ uero minitãti, uímq; adhibenti, uerum quod erat indicauerũt: atque ille cum lachrymis oppleſſet oculos, quãtúmq; poterat ingemuiſſet, hæc dixit: Sperandũ certe nõ erat, ut maximũ dei lumen facta mea nefaria laterent. Nam cito me ultrix cognatæ cædis iuſtitia perſequitur. Quàmdiu ò corpus improbũ fratri, matríq; dãnatã animam detinebis? Quàm diu paulatim illis libabo ſanguinem meũ? Simul totum accipiant: neque iam meorum uiſcerum inferias fortuna derideat. His dictis, illico moritur: cum non plus anno regnaſſet. Vxor uero fratrem eius uinculis diſſolutis, regem conſtituit Alexandrum qui ætate maior erat, & modeſtia præſtare uidebatur. Sed ille poteſtatem adeptus, fratrem quidem alterũ regna appetentem occidit: alterum autem priuata uita contentum ablatis rebus ſecum habebat. Prælium etiam cum Ptolemæo cognomento Lathyro committit: qui oppidum* Acohin cæperat, & multos quidem peremit hoſtium: ſed uictoria in Ptolemæi parte propẽſior fuit.. Poſtea uero quàm ipſe pulſus à matre Cleopatra diſceſsit in Aegyptum, & Gadaram obſidione capit Alexander, & caſtellum Amathuntis, omnium maximum quæ trans Iordanem ſita erãt, ubi precioſiſsima quæque bonorum Theodori filij Zenonis habebantur. Repente hæc Theodorus aggreſſus, & proprias res recepit, & ſarcinas regis aufert, Iudæorúmque ferè decem milia interfecit. Verum hoc uulnere ſuperior fuit Alexander. Conuerſúsque ad maritimas regiones Raphiam capit & Gazam, itémque Antheodonem, quæ poſtea à rege Herode Agrippias nominata eſt. His autem ſeruitio domitis, concitatur in eum feſto die populus Iudæorum. Nam plerunque epulæ ſeditiones accendunt. Nec uidebatur inſidias poſſe cõprimere, niſi peregrinos haberet auxilio

An. lib. 13. capi. 19.

*Al. Aſochiton.

auxilio Piſidas & Cilicas: Syros mercenarios reſpuebat, propter ingenitam cum Iudæorũ gente diſcordiam. Cæſis autẽ ſupra octo milibus, ex turba rebellium Arabiæ manus attulit. Ibiq; Schalamitis ſub iugum miſsis, tributóq; his impoſito, ad Amathunta regreſſus eſt. Cúmq; Theodorũ metus ſecundis eius ſucceſsibus perculiſſet, caſtellum ſine præſidio repertum funditus eruit. Mox autem congreſſus cum Oboda rege Arabum, qui locum fraudi opportunum in Galaadenſi regione præuenerat, captus inſidijs totum amiſit exercitũ in uallem altiſsimam cõpulſum, atq; obtritum multitudine camelorũ. Ipſe uero elapſus in Hieroſolymã, olim ſibi gentem infenſam, ad nouarum rerum motus magnitudine cladis accendit. Fit autẽ etiam tunc ſuperior, crebriſq; præſidijs non minus quinquaginta milibus Iudæorũ per ſex annos interfecit: nequaquam tamen uictorijs lætabatur, quoniam regni ſui uires conſumeret. Vnde armis omiſsis, ſermone placido cũ ſubiectis redire in gratiã conabatur. Illi autẽ inconſtantiam eius morúmq; uarietatẽ intantũ oderant, ut percontanti cauſam, quonam pacto eos ſedare poſſet, dicerent, ſi moreretur. Nam uix etiam mortuo daturos ueniam, qui multa ſcelerate feciſſet. Simul etiã Demetrij auxilium, cui cognomen* Acero fuit, acceerſiuit. Qui cum his maiorũ præmiorũ ſpe facile paruiſſet, ueniſſetq; cũ exercitu, miſcentur auxilijs eius Iudæi circa Sichimam. Vtroſq; tamen Alexãder mille quidem equitibus, ſex autẽ peditũ mercenariorũ milibus excepit, cum haberet ex Iudæis quoq; propè ad decem milia bene ſibi cupientium, aduerſæ autem partis eſſent equitum tria milia, peditúmq; milia quadraginta. Et priuſquàm ueniretur in manus, intercedẽtibus nuncijs & præconibus regis, trãſfugia tentabãt. Demetrius quidẽ Alexandri mercenarios, Alexander*

Aliâs. Perſas.

Aliâs Eucero.

An. lib. 13. ca. 20.

autem Iudæos: qui Demetrium ſequerentur, obtemperaturos ſibi ſperantes. Sed cũ neq; Iudæi ſacramenta, neq; fidẽ Græci cõtemnerent, armis iam comunus decernebant. Superátq; prælĩũ Demetrius, quamuis Alexandri mercenarij uirtutem ſuam multis & animi & manus operibus demonſtraſſent. Finis autem pugnæ præter ſpem cedit utriq;. Nã neque uincentem Demetrium, qui eius auxilium petierant, expectare uoluerunt: & immutatæ fortunæ miſericordia, ſex Iudæorum milia ſe ad Alexandrum, qui in montes effugerant, contulerunt. Huius inclinationis momentum Demetrius ferre non potuit, ſed Alexandrum iam quidem collectis uiribus bello idoneum eſſe ratus, omnem uero gentem ad eum commeare exiſtimans, mox inde digreſſus eſt. Non tamen reliqua multitudo ob abſceſſum auxiliorum, ſimultates depoſuit: bello autem aßiduo tamdiu cum Alexandro decertabat, donec pleriſque interfectis cæteros in Miſſelim ciuitatem coëgit: cáq; uaſtata in Hieroſolymam captiuos abduxit. Verum immoderata fecit iracundia, ut crudelitas eius ad impietatem uſq; procederet. Octingentos enim captiuorum in media ciuitate crucifigens, mulieres earúmq; filios in conſpectu matrum necauit: atq; hæc potans, & cum ſuis concubinis recubans, proſpectabat. Tantus autem populum terror inuaſit, ut etiã diuerſæ partis ſtudioſi proxima nocte octo milia hominum extra totam Iudæam profugerent. Quorum exilij mors Alexandri finis fuit. Cum eiuſmodi factis tandem ægréque regni otiũ quæſiſſet, ab armis requieuit.

Alexandri crudelitas.

De bello Alexandri cum Antiocho & Areta, deq; Alexandra & Hyrcano.

CAPVT IIII.

Rurſus autem fit ei turbarum initium Antiochus, qui etiam Dionyſius dictus eſt. Demetrij quidem frater:

frater: ſed eorum nouiſsimus, qui Seleucum generis autorẽ habebant. Hunc enim timens, qui Arabas parato bello pulſarat, totum quidem ſuper Antipatrida montibus proximum, & inter Ioppes littora ſpatium, foſſa & altiſsima ualle diremit. Ante foſſam uero murũ ædificauit excelſum turréſque ligneas, ut faciles aditus obſtrueret, fabricauit: nec tamẽ Antiochum arcere ualuit. Exuſtis enim turribus foſsisq; repletis, cum ſuis copijs tranſgreſſus eſt. Vindictáque poſthabita, qua deberet eum à quo prohibitus eſt ulciſci, protinus contendit in Arabas. Horum autem rex, in locis ſuæ nationis cõmodioribus agens ad pugnam, deinde Ioppen cum equitatu reuerſus (habebat autem numerum decem milium) imparatos ex improuiſo Antiochi milites inuadit. Forti autẽ prælio depugnato, quamdiu quidem ſuperabat Antiochus, durabat eius exercitus, quamuis eum paſsim Arabes trucidarent. Vbi uero procubuit (ſuccurrẽdo enim uictis ſemper in periculis aderat) omnes terga dederunt: maximáque pars eorũ, cum in acie eſſent, tum in fuga conſumitur. Reliquos autem in uicum* Annam delapſos, alimentorum penuria perire cõtigit, præter paucos. Hinc Damaſceni Ptolemæo Minæi filio infenſi Aretam ſibi ſociant, Syriæq; Cœles regẽ conſtituunt. Qui bello illato Iudææ, poſtquam pugna uicit Alexandrum, pactione diſceſsit. Alexander autem Pella capta Geras petiuit: rurſus opum Theodori cupidus, triplicíq; ambitu circundatis defenſoribus, locum pugnando cæpit. Necnõ & Gaulonem & Seleuciam, quæ Antiochi Pharanx dicitur, ſub iugum mittit. Ad hæc autem capto Gamala caſtello ualidiſsimo, eiúſque rectore Demetrio multis criminibus inuoluto, in Iudæam regreditur, expleto in militia triennio, lætúſq; à gentilibus ob res proſpere geſtas excipitur,

* Al. Chanam.

Belli autem requiem ſecutũ eſt morbi principium. Et quoniam quartanis febrium circuitionibus fatigabatur, depulſum iri ualetudinem credens, ſi rurſus animũ negotijs occupaſſet, intẽpeſtiuis militiæ laboribus ſeſe dedit: & ultra uirium efficaciam corpus impellens, inter ipſos tumultus, trigeſimo & ſeptimo regni anno moritur: idq; Alexandræ
An. lib. coniugi ſuæ reliquit, Iudæos eius uel maxime dicto obediẽ
13. ca. tes fore non dubitans: quod longe ab eius crudelitate diſcre
22. pans, & iniquitati reſiſtens, beneuolentiã ſibi populi com paraſſet. Neq; ſpes eum fefellit. Nanq; opinione pietatis obtinuit muliercula principatum. Quippe quæ morẽ gentis patrium probe norat, & qui ſacras leges temeraſſent ab initio deteſtabatur. Cum autem duos filios Alexandro generatos haberet, natu quidem maximum Hyrcanũ, & propter ætatem declarat pontificem, & quod præterea ſegnior eſſet quàm ut poteſtate regia moleſtus cuiquã uideretur, regem cõſtituit: Minorem autem Ariſtobulũ, priuatum uiuere maluit, quod feruentioris eſſet ingenij. Iungũt autem ſe eiuſdem mulieris ditioni, quoddam Iudæorum collegium, Phariſæi: qui præter alios pietatem colere putarẽtur, & peritius leges exponere: ob eámque cauſam propius eos aſpiciebat Alexandra, diuinæ religioni ſuperſtitioſe deſeruiens. Illi autem paulatim, fœminæ ſimplicitate decepta, omnes pro ſua libidine ſummouendo, deponendo, itemq; uinciendo, ac ſoluendo quos uellent, iam procuratores habebantur: prorſus ut ipſi quidẽ regijs cõmodis fruerentur, expenſas uero ac difficultates Alexãdra perferret. Sed eadẽ mire callebat res adminiſtrare maiores: itaq; augendis copijs ſemper intenta, duplicem conflauit exercitũ: neque pauca peregrinorum parauit auxilia, quibus non modo ſtatum ſuæ gentis roborauit: ſed etiam metuendam

ſe red=

ſe reddidit externæ potentiæ. Imperabat autem alijs, uerum Phariſæis ipſa ultro parebat. Deniq; Diogenē quendam inſignem uirum, qui Alexandro fuerat amiciſſimus, interficiunt, eius factum conſilio criminati, ut octingenti (quos ſupra memoraui) regis iuſſu tollerentur in crucem. Nihilominus autem Alexandræ ſuadebant, ut & alios, quibus autoribus Alexāder in eos fuiſſet excitatus, occideret. Cúmque his nimia ſuperſtitione nihil abnuendum putaret, quos ſibi libuiſſet ea ſpecie trucidabant, donec optimatum quiſque ad Ariſtobulum confugerent, quorum periculum agebatur. Atque ille matri perſuaſit, ut his propter dignitatem parceret, ciuitate autem pelleret quos nocentes exiſtimaret. Illi quidē data ſibi copia per agros diſperſi ſunt. Alexandra uero in Damaſco commiſſo exercitu, quoniam Ptolemæus ſine intermiſſione ciuitatem premebat, illam quidem nulla re memorabili geſta ſuſcepit. Regem autem Armeniorum Tigranem, qui admoto Ptolomaidi milite, Cleopatram circumſedebat, pactionibus doniſq; ſolicitat. Sed illum domeſticarum turbarum metus, ingreſſo in Armeniam Lucullo, iamdudum inde retraxerat. Inter hæc Alexandra morbo laborante, minor eius filius Ariſtobulus, cum ſeruis ſuis, quos multos habebat, omnéſque pro ætatis feruore fidiſſimos, uniuerſa caſtella obtinuit: & pecunia quam ibi reperit, conductis auxilijs, regē ſe declarauit. Ob hæc miſerata querelas Hyrcani mater, coniugem Ariſtobuli cum filijs includit apud caſtellum, quod à ſeptentrione fano adiacens, Baris antea uocabatur, ut diximus, poſtea uero Antonia cognominata eſt, imperāte Antonio: quemadmodum de Auguſti & Agrippæ nomine, Sebaſte, & Agrippias, aliæ ciuitates appellatæ ſunt. Ante tamen Alexandra moritur, quàm in Ariſtobulum fratris

Ariſtobulus inuadit regnum.

eius Hyrcani cōtumelias uindicaret: quē deijci regno cura uerat, quod ipſa nouem annos adminiſtrauit: Et hæres quidem omnium fit Hyrcanus, cui regnum etiam uiua cōmiſerat. Verum Ariſtobulus uiribus atque autoritate præſtabat. Habito autem inter eos circa Hierichunta de rerum ſumma cōflictu, pleriq; Hyrcano relicto tranſeunt ad Ariſtobulū. Hyrcanus autem cū reliquis fuga peruenit in caſtellum Antoniam, ibiq; ſalutis obſides nactus: erátq; ibi in

An.lib. 14. ca. 1. cuſtodia, ut præmiſimus, coniunx Ariſtobuli cum filijs: ſed prius quàm graue quid fieret, ea lege in cōcordiam redijt, ut regnū quidem Ariſtobulus haberet, Hyrcanus uero excederet, quaſi frater regis, alijs honoribus contentus. Hoc modo in fano recōciliati, cum in cōſpectu circumſtantis populi benigniſsime alter alterū ualere iuſsiſſent, domus permutant: & Ariſtobulus quidem recedit in regiam, Hyrcanus autem in Ariſtobuli domum.

De bello Hyrcani cū Arabibus & expugnatione Hieroſolymæ.

CAPVT V.

An.lib. 14. ca. 2.3.4. METus uero & alios eius inimicos præter ſpem dominantis occupat, & maxime Antipatrū, iamdudum Ariſtobulo inuiſum. Erat autem genere Idumæus, & nobilitate ac diuitijs aliarumq; rerum copia gentis ſuæ princeps. Is igitur & Hyrcanum, ut ad Aretam regē Arabiæ cōfugeret, eiusq; auxilio regnū repeteret, hortabatur: & ipſe Aretæ, ut Hyrcanum ſuſciperet, atq; in regnum deduceret, ſuadebat: multa detrahens Ariſtobuli moribus, multisq; Hyrcanum laudibus prædicans. Simulq; admonebat, quod eum deceret regno clariſsimo præſidentem, iniquitate oppreſsis manum porrigere: Hyrcanum autem iniuriam pati, qui principatu iure ſucceſsionis ſibi debito caruiſſet. Sic inſtructis & præparatis ambobus, nocte cū Hyrcano

ex ciui=

ex ciuitate profugit: citatóq; curſu in oppidũ, quod Petra dicitur, ſaluus euaſit, quod regni ſedes eſſet Arabiæ. Ibi poſtquam Hyrcanum in manu regis Aretæ tradidit, multis dictis multisq; muneribus, ut auxilium præberet, quo in regnum deduceretur, effecit. Erant autem peditum equitúmque milia* quinquaginta, quibus nequaquam reſtitit Ariſtobulus. Sed primo impetu ſuperatus, in Hieruſalem fugere cogitur: atque omnino captus eſſet, niſi dux Romanorum Scaurus, aduerſis horum temporibus imminens, ſoluiſſet obſidionem. Nanque is ex Armenia quidem in Syriam miſſus erat à Pompeio magno, qui cum Tigrane bellum gerebat. Sed ubi Damaſcum uenit, recens à Metello & Lolio captam reperit: his inde ſubmotis, cognitóque in Iudæa quid ageretur, illuc uelut ad quæſtum cucurrit. Denique mox ut fines ingreſſus eſt, Iudæorum legati ad eum ueniunt à fratribus, utriſque ut ſibi potius adiumento eſſet orantibus. Sed trecentis talentis, quæ Ariſtobulus ei miſerat, iuſtitia poſthabita eſt. Tot enim acceptis, Scaurus ad Hyrcanum & Arabas legatos dirigit, Romanorum eis & Pompeij nomen intentans, niſi ab obſidione deſiſterent. Itaque & Areta ex Iudæa in Philadelphiam recedit metu perculſus, & Scaurus Damaſcũ rediјt. Ariſtobulus autem, quod captus non eſſet, ſatis ſibi eſſe non credidit: ſed omnibus quas haberet copijs congregatis, perſequebatur hoſtes: & circa locum, quẽ Capirona uocant, prælio cõmiſſo, ſupra ſex eorum milia cædit: in quibus erat & Cephalon frater Antipatri: Hyrcanus uero & Antipater Arabũ priuato auxilio, ſpem in aduerſarios contulerunt, Et cũ Pompeius Syriã tranſgreſſus Damaſcum perueniſſet, ad ipſum cõfugiunt. Multisq; muneribus ei datis, illa tantũ quibus apud Aretam uſi fuerant

Aliàs. cl.

De Scauro duce Romanorum.

allegantes, magnopere precabantur ut Ariſtobuli uiolentiam odio dignam putaret, regnóque Hyrcanum reſtitueret, cui tam ætate quàm moribus deberetur: ſed nec Ari-
An.lib. ſtobulus ſibi defuit corruptione Scauri fretus. Venerat au-
16. ca. tem quantum potuit ornatus cultu regio: deinde offenſus
6.7. obſequijs, neque ferendum exiſtimans abiectius, quàm regem deceret utilitati ſeruire, à Dioſpoli regrediebatur. Ob hoc iratus Pompeius, etiam Hyrcano eiuſq; ſocijs hoc precantibus, Ariſtobulum petit, & Romano ſimul exercitu & Syrorum inſtructus auxilijs. Cum uero Pellam & Scythopolim prætergreſſus Corias ueniſſet, unde Iudæorum fines incipiunt per mediterranea loca ſubeũtibus, cognito Ariſtobulum in Alexandrium confugiſſe (id autem caſtellum eſt in monte præcelſo poſitum ſatisq; liberaliter accuratum) mittit per quos eum iuberet inde deſcendere. Ille autem decreuerat, quia pro imperio uocaretur, periclitari potius quàm parére. Sed populum uidebat horreſcere: & amici monebant, ut Romanam uim cogitaret, quam ſuſtinere non poſſet. Itaque horũ conſilijs obediens, deſcendit ad Pompeiũ, quodq; iuſte regnaret, multis proſecutus in caſtellum redijt. Et cum iterũ deſcendiſſet prouocatus à fratre, ac de ſuis iuſtitijs cũ eo concertaſſet, denuo regreditur nõ prohibente Pompeio. Erat autem inter ſpem timoremq; medius: & ueniebat quidam uelut exoraturus Pompeium ut ſibi cuncta permitteret, ad montẽ uero reuertebatur, ne quid regiæ dignitati derogare uideretur. Quia tamen caſtellis eum Pompeio cedere placebat, hiſq; præpoſitos monere literis ut abſiſterẽt, quibus præceperat, ut nõ niſi manu ſua ſcriptis epiſtolis obtemperarẽt: iuſſa quidem facit: ſed in Hieroſolymam cũ indignatione diſceſsit: bellóque iam congredi cum Pompeio cogitabat.
Ille

Ille autem, nec enim tempus apparatui dandum putauit, ſta tim eum inſequitur. Multum quippe alacritati eius addide= rat, circa Hiericūtem Mithridatis *mors nuntiata. Vbi pin guiſsima* Idumæa *regio, & palmarum plurimum ac balſa= mum nutrit: cuius inciſo lapidibus acutis robore ſtillantem lachrymā ex uulneribus colligunt. Cumq́; illic pernoctaſ= ſet, mane in* Hieroſolymam *properabat. Itaq; hoc eius im= petu perterritus* Ariſtobulus, *ſupplex occurrit, pecuniamq́; pollicitus, quodq́; ſemetipſum ei cum ciuitate permitteret,* Pompeium *mitigat ſæuientem. Nec tamen quicquā eorum quæ promiſit effectum eſt:* Gabinium *enim qui ad ſuſcipiē= dam pecuniam miſſus fuerat, nec in oppidum quidem* Ari= ſtobuli *ſocij receperunt. His commotus* Pompeius, Ariſto= bulum *in cuſtodiam collocat: ad ciuitatem uero profectus, explorabat qua ex parte facilior eſſet acceſſus. Nam & murorum eius firmitatem oppugnari poſſe facile non uide= bat. Valleḿq; pro mœnibus horribilem, fanumq́; illic cer= nebat proximum, adeo tutiſsima munitione circundatum, ut etiam ſi ciuitas caperetur, ſecundum eſſet hoſtibus in eo profugium. Hoc autem diu quid faceret hæſitante, ſeditio intra ciuitatem orta eſt,* Ariſtobuli *quidem ſocijs bellum geri potius regemq́; liberare dignum eſſe firmantibus: qui uero cum* Hyrcano *ſentirent,* Pompeio *portas aperiri. Metus autem hos plures faciebat,* Romanorum *conſtan= tiam reputantes. Denique uicta pars* Ariſtobuli, *conceſsit in templum: & ponte qui ab eo ciuitati iungebatur abſci= ſo, ut ad ultimum uſque reſiſteret, inſtruebatur. Cum au= tem alij* Romanos *recepiſſent in ciuitatem, hisq́; domum regiam tradidiſſent: ad hæc obtinenda* Pompeius *unum è ducibus ſibi obedientibus* Piſonem *cum militibus intro= mittit. Hisq́; præſidijs in ciuitate diſpoſitis, quia nemini*

An. lib. 14. ca= pi. 7. 8.

eorum qui in templum confugerant pacem perſuadere poterat, omnia quæ circum erãt expugnationi parabat: Hyrcano eiuſq; amicis ad conſilia conferenda, & ad efficienda quæ iuberet alacriter animatis. Ipſe uero in partes ſeptẽtrionales foſſamq; uallemq; replebat omni genere materiæ per milites comportato: cum per ſe opus eſſet difficillimum propter immenſam altitudinem, & præterea Iudæi modis omnibus deſuper obſiſterent. Manſiſſetq; labor imperfectus, niſi Pompeius obſeruatis diebus ſeptimis, quibus Iudæis religio ab omni opere manus abſtinere compellit, per eos aggerem cumulare præcepiſſet, inhibitis à prælio militibus. Pro ſolo enim corpore Iudæis etiam per ſabbata pugnare licet. Igitur iam ualle repleta, & impoſitis aggere turribus, admotiſq; machinis Tyro portatis, mœnia tentabat. Deſuper obſtantes lapidibus repellebãtur. Cum diu turres obſidentium magnitudine ſimul & pulchritudine præſtantes, uim repugnantium ſuſtinerent, ueruntamẽ Romanis tunc plurimum defatigatis, Pompeius Iudæorum tolerantiam & in alijs admiratus eſt: & præcipue, quod nihil de ſuperſtitionis ſuæ ritu inter media tela pereuntes derogari paßi ſunt: ſed uelut in alta pace ciuitas ageret, quotidie ſacrificia & uictimas, omnemq; dei cultum diligentißime celebrarũt: nec uel in ipſo excidio cum ad aram in dies ſingulos trucidarentur, legitimis religionis ſuæ muneribus abſtinuerunt. Menſe itaque obſidionis tertio uix una turre deiecta, fanum irruptum eſt. Primus autem murum tranſcendere auſus eſt cum ſuis agminibus Syllæ filius Fauſtus Cornelius, & poſt eum centuriones duo Furius & Fabius, cum ſuis agminibus. Et circumſepto undique fano, alios aliò confugientes, uel etiam pauliſper repugnantes interficiunt. Vbi plurimi ſacerdotum, quanquam

Cor. Sylla primus murũ trãſcẽdere auſus.

hoſtes

hoſtes ſtrictis gladijs irruentes uidebant, intrepidi tamen in peragendis rebus diuinis perſeuerabant: & in ipſo libandi templumq́; adolendi miniſterio mactabantur, ſaluti quoque præferentes religionis obſequium. Multos autem ſuæ gentiles aduerſæ partis ſtudioſe trucidabāt, plurimi ſemetipſos in rupes præcipitabant. Nonnulli furibundi cunctis quæ circa murum erant in deſperatione ſuccenſis, pariter conflagrabant. Itaque Iudæorum quidem milia duodecim occubuerunt: Romanorum uero perpauci: ſed plures ſauciati ſunt. Nihil autem grauius in illa clade Iudæorum genti uiſum eſt, quàm ſanctum illud arcanum, neque cuiquam prius uiſum, alienis eſſe detectum. Denique Pompeius unà cum ſuis comitibus in templum ingreſſus, ubi neminem præter pontificem adeſſe fas erat, quæ intus erant candelabra cum lychnis, & menſis in quibus libare atque adolere moris eſt, uaſcula ex auro cuncta proſpexit: congeſtamq́; pigmentorum molem, ſacræq́; pecuniæ ad duo milia talentorum. Nec tamen uel hæc uel aliud quicquam de ſacroſanctis opibus ſiue inſtrumētis attigit. Sed poſtero die poſt excidium curare templum ne quid haberet ſordidum æditos iuſſit: & ſolennia ſacra celebrare. Ipſe autem Hyrcanum pontificem declarauit: quod ſe & in alijs rebus alacrē obſidionis tempore præbuiſſet, promptamq́; ad bellum aggreſtium multitudinem ab Ariſtobulo reuocaſſet: per quæ ſicut imperatorem bonum decuit, beneuolentia potius quàm timore plebem ſibi conciliauit. Inter captiuos etiam comprehenſus Ariſtobuli ſocer idemque patruus tenebatur: & illos quidem qui maxime belli cauſa fuiſſent, ſecuri percuſſit, Fauſtum uero & qui unà fortiter fecerāt, præclaris præmijs donat: & Hieroſolymis tributum indicit: ablatas autē gentibus etiā quas in Syria cæperāt ciuitates,

Hyrcanus pontifex declaratur.

Roma=

Romanorũ qui tũc erãt militũ duci parere iuſſit: proprijsq́; tantũ terminis circũcluſit. Inſtaurat aũt in gratiã cuiuſdã ex libertis ſuis Demetrij Gadarenſis etiã Gadarã, quã Iudæi ſubuerterãt. Mediterraneas præterea ciuitates de eorum poteſtate liberauit, quas præuẽti nõ exciderãt, Hyppon & Scythopolim & Pellam & Samariam & Mariſam: itemq́; Azotum & Iamniam & Arethuſam: necnon & maritimas Gazã & Ioppen & Doram, & quæ pridem Stratonis Pyrgus uocabatur, poſt autẽ ab Herode rege clariſſimis ædificijs trãſformata, Cæſarea nominata eſt: casq́; omnes indigenis ciuibus redditas prouinciæ Syriæ coniunxit. Huius autẽ & Iudææ, cunctorumq́; adminiſtratione ad Aegypti uſq; fines & flumen Euphratem, cũ duabus cohortibus Scauro permiſſa. Romam ipſe per Ciliciã properauit, captiuũ ducens Ariſtobulum cũ familia. Erant autem filiæ duæ totidemque filij: quorum unus Alexander ex itinere fugit: minor autem Antigonus cũ ſororibus Romam uectus eſt.

De bello Alexandri cum Hyrcano & Ariſtobulo.

CAPVT VI.

An.lib. 14. capi. 9. *INterea Scaurus in Arabiam ingreſſus, ad Petram quidem regionum aſperitate prohibebatur accedere: quæ autem circumerant omnia uaſtabat, multis & in hoc malis afflictus. Nam exercitum fames premebat. Cui tamen Hyrcanus per Antipatrum uictui neceſſaria ſuppeditabat. Quem uelut Aretæ familiarem etiam Scaurus ad eum legauit: ut bellum pactione deponeret. Itaque perſuaſum eſt*

An.lib. 14. capi. 10. *Arabis trecẽtis talentis decedere: atque ita Scaurus ex Arabia tranſduxit exercitum. Alexander autem Ariſtobuli filius qui Pompeium fugerat: magna manu dilapſo interea tempore congregata, Hyrcano grauius imminebat, Iudæámq;*

dæámq; depopulabatur. Quem quidem mature debellare poſſe credebat: quoniam diſturbatum quoque à Pompeio murum Hieroſolymis renouatum eſſe confidebat: niſi Gabinius in Syriam miſſus qui Scauro ſucceſſerat, cum in alijs fortem ſe præbuiſſet tum etiam in Alexandrum mouiſſet exercitum. Huius autem ille impetum ueritus, & ampliorem militum manum congregabat: donec facta ſunt decem milia peditum, & mille quingenti equites: uillásq; opportunas muris, hoc eſt Alexandrium & Hyrcanium & Macherunta non longe ab Arabiæ montibus muniebat. Igitur Gabinius cum parte militum præmiſſo Marco Antonio, ipſe cum toto exercitu ſequebatur. Lecti autem Antipatri comites, aliáque Iudæorum multitudo, quorum Malachus & Pitholaus principes erant: iunctis cum Marco Antonio uiribus ſuis, Alexandro obuiã proceſſerunt: neque ita multo poſt aderat cum ſuis copijs Gabinius. Alexander autem tum quod in unum confertam hoſtium multitudinem ſuſtinere non poterat, abſceßit. Cumqúe Hieroſolymis appropinquaſſet coactus prælium ſuſcepit, amißisqúe ſex milibus, quorum tria uiua capta ſunt, tria uero proſtrata, cum reliquis effugit. Gabinius autem ubi Alexandrium caſtellum uenit, quia multos deſeruiſſe caſtra cognouit, promiſſa delictorum uenia conabatur eos ante prælium ſibi coniũgere. Cum autem illi nihil mediocre cogitarent, pleriſque interfectis, reliquos in caſtellum concludit. In hoc prælio dux Marcus Antonius multa præclare geßit: & quamuis ſemper & ubique uir fortis apparuiſſet, tamen tunc etiam ſuum uicit exemplum. Gabinius autem relictis qui caſtellum expugnarent, ipſe ciuitates adire, & intactas quidem confirmare, ſubuerſas autem erigere curabat. Denique iuſſu eius & Scythopolis habitari cœpit: & Samaria & Anthedon,

*thedon, & Apollonia, & Iamnia, & Arabia, & Mariſa, & Dora, & Gadara, & Azotus, aliæq; multæ lætis ciuibus atque incolis ad eas concurrentibus. His autem recte diſpoſitis regreſſus Alexandrium, uehementius urgebat obſidium. Quare territus Alexander, omnibus deſperatis legatos ad eum miſit, & ignoſci delictis orans, & quæ ſibi parerent caſtella Macherunta & Hyrcanium tradere non dubitans, quinetiam Alexandrium eiuſdem poteſtati permiſit. Quæ quidem Gabinius omnia conſilio matris Alexandri funditus eruit, ne rurſus belli alterius receptaculum fieret. Aderat autem, quo ſuis Gabinium palparet obſequijs, uiro ſuo cæterisque captiuis metuens, qui Romam fuerant abducti. Poſt hæc ergo Gabinius Hyrcano Hieroſolymã deducto, eique fani cura mandata, cæteris reipublice partibus optimates præfecit. Omnémque Iudæorum gentem in conuentus quinque diuiſit: uno Hieroſolymis, altero Doris, itemq; tertio ut apud Amathunta reſpondeat, deſtinatis quarto Hierico, & quinto Sephoris Galilææ ciuitas attributa eſt. Singulari autem unius dominatione Iudæi liberati, libenter ab optimatibus regebantur. Veruntamen non multo poſt euenit, ut turbarum his fieret initium elapſus Roma Ariſtobulus, qui magna iterum Iudæorum manu conflata partim cupida mutationis, partim quibus olim dilectus erat, primum occupat Alexandrium: idque recingere muro tentabat. Deinde cognito, quod Gabinius*Siſennam & Antonium & Seruilium duces, contra ſe cum exercitu miſit, in Macherunta concedit: uulgique imbellis onere depoſito, ſolus armatus propè ad octo milia militum ſecum duxit: inter quos & Pitholaus erat ſecundarum partium rector, cum mille uiris ex Hieroſolymis profugus. Romani autem ſequebantur, habitoque conflictu,*

aliquandiu

An. lib. 14. capi. 11.

An. lib. 14. capi. 12.

Elabitur Roma Ariſtobulus.

*Al. Siſinnium.

*aliquandiu cum ſuis Ariſtobulus fortiter dimicando perſe=uerabat, donec ui Romanorum ſubacti, cæſa ſunt uirorum quinque milia. Propè uero ad duo milia in quendã tumulũ confugierunt. Cæteriq; mille cũ Ariſtobulo, perrupta Romanorũ acie, in Macherũta coacti ſunt. Vbi rex cũ in ruinis prima ueſpera tetendiſſet, ſperabat quidem aliam ſe manum per inducias belli poſſe contrahere, caſtellumq; bene munire. Impetum autem Romanorum, ſupra quàm poterat, per biduum remoratus poſtremo capitur: & cum Antigono filio qui Romæ ſecum fuerat uinctus, ad Gabinium atque inde Romam perductus eſt. Sed illum quidem ſenatus cuſtodiæ coërcuit. Filios autem eius in Iudæam trãſmiſit, quia Gabinius ſcripſerat per epiſtolas, id pro traditione caſtellorum, coniugi Ariſtobuli ſpopondiſſe. Parato autem Gabinio bellum Parthis inferre, Ptolemæus impedimẽto fuit. Qui reuerſus ab Euphrate, petebat Aegyptum, Hyrcano & Antipatro amicis uſus ad omnia quæ militiæ neceßitas exigebat. Nam & pecunijs & armis eum & frumento Antipater & auxilijs adiuuit. Et Iudæis in ea parte uias, quæ Peluſium ducerẽt, obſeruantibus, trãſmittere Gabinium perſuaſit. Aliâs uero Syria diſceſſu Gabinij commota, & Iudæos iterum Alexander Ariſtobuli filius ad diſceßionem reduxit: & maxima multitudine conflata, Romanos omnes, qui per eam terrã degerent, obtrũcare decreuerat. Quam rem Gabinius metuẽs (iam enim ex Aegypto redierat) hoc tumultu inſtante, nõnullis dißidentium præmiſſo Antipatro cõcordiam perſuaſit. Cum Alexandro autem milia triginta remanſerant, & ille ad bellũ promptus erat. Itaq; ad pugnam egreditur. Occurrũt autem Iudæi, & circa montem *Itaburiũ cõgreßi, decẽ milia ſternuntur: cæteram uero multitudinem fuga diſperſit. Et*

Iterũ Ariſtobulus capit & Romam reducit.

*Al. Thaburium.

Gabinius

Gabinius ad Hieroſolymam reuerſus(id enim Antipater uoluit)remp,eius compoſuit: deinde hinc profectus, Naba thæos pugna ſuperat, & Mithridatem & Orphanem à
An.lib. Parthis profugas clàm dimittit, eosq; militibus aufugiſſe
14. ca= firmauit. Interea Craſſus ei ſucceſſor datus, Syriam ſuſce=
pi. 13. pit. Is in Parthicæ militiæ ſumptum, & omne aliud aurum templi, quod Hieroſolymis erat, abſtulit, & à quibus Pompeius temperauerat, duo milia talentorum. Euphratē uero tranſgreſſus, & ipſe perit & exercitus eius: de quibus nō eſt huius temporis commemorare. Poſt Craſſum autem, Parthos in Syriam properantes irruere Caßius inhibuit, receptus in prouinciam. Eius autem fauore quæſito, in Iudæam feſtinabat: captisq; Tarichæis, propè ad tria milia Iudæorum adducit in ſeruitium. Occidit autem etiam Pithlaum, ſeditioſos Ariſtobuli colligentem, cuius necis ſuaſor erat Antipater. Huic autem nupta fuit ex Arabia nobilis fœmina, nomine Cypris: unde filios quatuor, Phaſelum, & regem Herodem, & Ioſippum, & Pheroram, & Salomen filiam habebat. Cum autem omnium, qui ubique potentes eſſent, amicitiam hoſpitijs familiaritatéq; conquireret, præcipue regem Arabum per affinitatem ſibi ſociauit: eiusq; fidei commendans filios ſuos ad eum miſit: quoniam bellum cum Ariſtobulo gerendum ſuſceperat. Caßius autem, compulſo ad otium per conditiones Alexandro, ad Euphratem reuerſus eſt, Parthos tranſitu prohibiturus, de quibus alio loco referemus.

De Ariſtobuli morte & bello Antipatri contra Mithridatem.

CAPVT VII.

An.lib. CAeſar autē poſt ſenatus & Pompeij fugā, trans ma=
14. ca= re Ionium rebus omnibus Romáq; potitus, ſolutum
pi. 14. uinculis Ariſtobulum, cum duabus cohortibus uelociter

ad Syriam

ad Syriam miſit: & hanc facillime & cuncta Iudææ proxima, per illum ſubijci poſſe ratus. Verum & ſpem Cæſaris & Ariſtobuli alacritatem præceßit inuidia. Nam ueneno peremptus à Pompeij ſtudioſis, aliquãdiu etiam ſepultura in ſolo patrio carebat, corpúſque mortui ſeruabatur melle conditum, donec ab Antonio Iudæis iuſſum eſt in monumentis regalibus ſepeliendum. Occiditur autem Alexander Antiq.
quoq; filius eius, à Scipione ſecuri percuſſus Antiochiæ, 14. ca.
ſecundum Pompeij literas, accuſatione pro tribunali prius 15.
habita ſuper his, quæ in Romanos admiſerat. Ptolemæus autem Minæi filius, qui apud Chalcidem ſub Lybano morabatur, captis eius fratribus, filium ſuum Philippionem, qui eos arceſſeret, mittit Aſcalonem: atque ille abſtractũ ab Ariſtobuli coniuge Antigonum, eiúſque ſorores, adducit ad patrem. Amore autem captus, minorem earum coniugio ſuo copulat, ob eámque poſtea cauſam à patre occiditur. Accepit enim Ptolemæus in matrimonium Alexandram perempto filio: huiúſque affinitatis gratia, fratres eius propenſiore cura tuebatur. Antipater autẽ, Pompeio mortuo, in clientelã Cæſaris ſeſe contulit: & quia Mithridates Pargamenus ab acceſſu Peluſij prohibitus, cum exercitu quem ducebat in Aegyptum, apud Aſcalonem morabatur: non ſolum Arabas, quamuis hoſpes eſſet, auxilium ferre perſuaſit: uerum & ipſe armata Iudæorum tria circiter milia ſecum mouit. Excitauit autẽ præſidio Syriæ Ant. li.
quoque potentes, & incolam Libani, Ptolemæum etiam 14. ca.
Blicum, & Ptolemæum alterum quorum gratia ciuitates 16.
illius regionis alacri animo bellũ pariter inchoarũt. Iamq; fretus Mithridates, auctis propter Antipatrum copijs, Peluſium proficiſcitur. Et quia trãſire uetaretur, ciuitatẽ obſidebat: Antipater uero & in hac oppugnatione clarius enituit.

 tuit.

*tuit. Effracto enim ex parte ſua muro, primus in ciuitatem cum ſuis comitibus inſiluit: & Peluſiũ quidẽ captũ eſt: ulterius autem eos progredi non ſinebant Iudæi Aegyptij, terrarum incolæ, quæ appellantur Oniæ. Quibus tamen Antipater nõ modo ne obſtarent, uerũetiam ut uictui neceſſaria præberent, *multis perſuaſit. Vnde factũ eſt, ut nec Memphitæ in manus uenirent, ultroq; ſeſe traderent Mithridati, atque ille delatã pergrato pugnam cum cæteris cõmiſit Aegyptijs, in loco cui nomẽ eſt Iudæon Stratopedon: eũq; in acie omni dextro cornu periculo liberauit Antipater, circumgreſſus fluminis ripam. Leuum enim cornu cõtra ſe poſitum ſuperabat. Facto autem in eos impetu qui Mithridatem perſequerentur, multos occidit: Iamq; diu reliquos fugientes angebat, donec etiam caſtris eorũ potitus eſt, octoginta tantum de ſuorum numero amißis. Octingentos autẽ ferè Mithridates cum fugeret, perdidit. Præter ſpem uero ſeruatus ex prælio, uacuus inuidia, teſtis rerum ab Antipatro geſtarum fuit apud Cæſarem. Vnde illic tunc quidem Antipatrum ſpe & laudibus incitatum, ad ſubeũda pro ſe pericula reddidit promptiorem. In quibus omnibus bellator audacißimus comprobatus, multaq; perpeſſus uulnera toto corpore gerebat, ſigna uirtutis diſertæ. Poſt autem quãdo rebus in Aegypto compoſitis, ad Syriam redijt, & Romana eum ciuitate ſimul & immunitate donauit: alijsq; rebus honorando, amicißimeq; tractando, dignum æmulatione conſtituit: eiuſdemq; gratia etiam pontificatum confirmauit cum Hyrcano.*

* Al's militi.

De accuſationibus Antipatri apud Cæſarem, de pontificatu Hyrcani & Herodi bellum mouente. CAPVT VIII.

De Antigono Ariſtobuli filio.

EOdem *uero tempore, Antigonus quoq; Ariſtobuli filius, cum ueniſſet ad Cæſarẽ, maioris præter opinionem*

nem felicitatis cauſam præbuit Antipatro. Nam qui de patris morte queri deberet propter inimicitias Pompeij, ueneno quãtum putabatur perempti, & crudelitatis in fratrem accuſare Scipionem, nullumq́; inuidiæ dolorem admiſcere miſerijs, ultra hæc Hyrcano & Antipatro criminabatur, ueluti ſe patrio loco cũ fratribus iniquiſsime pellerẽt, multisq́; gentẽ iniurijs afficerent, dummodo ſatiarentur: quódque in Aegyptum auxilia ipſi Cæſari non beneuolentia, ſed timore ueteris diſcordiæ miſerint, & ut amorem Pompeij deprecarentur. Ad hæc Antipater, ueſte proiecta, multitudinem uulnerum demonſtrabat, & qua fide quidem Cæſarem coluiſſet, uerbis non eſſe opus dixit: nam corpus etiam ſe tacente clamare: Antigoni autem mirari audaciam, qui cum hoſtis Romanorum ſit filius, & fugitiui Romanorũ, nouarúmque rerum ſtùdium uotúmq; ſeditioſum patris habeat, apud Romanorũ principem alios accuſare conetur, boniq́; aliquid adipiſci tẽtet: quẽ hoc ſolum oporteret amplecti, quod uiueret. Nanq; nunc eum non propter inopiã deſiderare facultates: ſed ut in eos qui ſe dediſſent, Iudæorum ſeditiones accẽderet. Quæ ubi Cæſar audiuit, Hyrcanum quidem pontificatu digniorem eſſe pronũciauit. Antipatro autem cuius uellet poteſtatis detulit optionem. Qui Ant. li.
permiſſa dignitatis menſura ipſi qui daret, Iudææ procura 14. ca.
tor declaratus eſt. Et præter hoc impetrauit, ut ſubuerſa pa 16.
triæ mœnia renouare ſibi liceret: & hos quidem honores Cæſar incidendos in capitolium miſit, ut iuſtitiæ ſuæ uirtutisq́; ſignũ Antipatri memoriæ traderetur. Antipater uero ubi de Syria Cæſarẽ proſecutus eſt, in Iudæam reuerſus, ante omnia patriæ muros à Pompeio dirutos reparabat: omniáque luſtrando, ne quid in illis regionibus turbarum eſſet, nunc interminando, nunc etiã ſuadẽdo curabat: unũ-

quenq; admonens, quod ſi cum Hyrcano *ſentirent, in otio atque opulentia uicturi eſſent, fortunisq́; ſuis & communi pace potituri: ſine ſpe uana ducerentur eorum, qui priuati queſtus gratia res nouas optarent, ſe quidem non procuratorem ſed dominum omnium:* Hyrcanum *uero tyrannum pro rege, itémque* Romanos *&* Cæſarem *hoſtes pro amicis & rectoribus habituri: nec enim paſſuros huius poteſtatem labefactare, quem ipſi regem conſtituiſſent.* Sed *quamuis hæc diceret, tamen etiam per ſe, quoniam* Hyrcanum *ſegniorem uideret, neq; tam efficacem quam regni poſceret ſolicitudo, ſtatum prouinciæ cōponebat.* Et Phaſelum *quidem, natu maximum filiorum ſuorum, militibus propoſitū,* Hieroſolymis *eiusque territorio præfecit:* Herodem *uero ætate poſteriorem, nimisq́; adoleſcentem,* Galilææ *deſtinat, ſimilia curaturum: qui cum natura ſtrenuus eſſet, cito materiam ubi animi magnitudinē exerceret, inuenit: captumq́; latronum principem* Ezechiam, *quē prædari maximo agmine continentia* Syriæ *deprehēdit, ipſum aliosq́; latrones multos interfecit.* Eáq; *res adeo grata fuit* Syris, *ut per uicos atque oppida caneretur* Herodes, *ueluti per eū pace reddita, & poſſeßionibus reſtitutis.* Ex *huius deniq; operis gratia,* Sexto *etiā* Cæſari *propinquo magni* Cæſaris, *&* Syriam *tunc adminiſtranti, eſt cognitus.* Quin *&* Phaſelus *fratris indolem contentione bona ſuperare certabat, augendo erga ſe beneuolentiam* Hieroſolymis *habitantiū: atq; illam quidem ciuitatem poßidens, nihil autem contumelioſe per inſolentiam poteſtatis admittens: hinc &* Antipater *obſequijs regalibus ab ea gente colebatur, & honores ei tanquàm rerū domino omnes habebant.* Nec *tamen ipſe propterea minus fidelis aut beneuolus* Hyrcano *fuit.* Verum *fieri non poteſt, ut liuorem quiſquam in*

Antipater obſequijs regalibus colitur.

ſecūdis

ſecundis rebus effugiat. Nanque Hyrcanus, *quàmuis & antea tacitè ſua ſponte mordebatur adoleſcentium gratia, maximéque rebus ab* Herode *bene geſtis, & crebris nuntijs laudes eius per ſingula facta prædicantibus angeretur: à multis tamen inuidis, qui regnis adhærere ſolent, quibúsque filiorum probitas officiebat, inſtigabatur: dicentibus quod* Antipatro *& filijs eius rebus traditis, ſolo contentus & hac poteſtate uacuo regis nomine ſederet.* Et *quandiu ſic errabit, ut in ſe reges producat?* Nec *enim eos uel ſimulare iam procuratione͂, ſed certe eſſe dominos ipſo reiecto: cuius nec mandatis nec epiſtolis præter* Iudæorum *legem tãtam multitudinem peremiſſet* Herodes*: illúmque niſi regnet, ſed adhuc priuatus ita ad iudicium uenire debere, rationem tam ipſi regi quàm patrijs legibus redditurum, quæ indemnatos occidi non ſinerent.* His *paulatim accendebatur* Hyrcanus. *Ad extremum autem iracu͂dia prodita, cauſam dicturum* Herodem *iubet accerſiri: atq; ille & patris monitu, & quod ei fidutiam res geſte darẽt, munita prius* Galilæa *præſidijs, ad regem proficiſcitur.* Ibat *tamen cum forti caterua, ne uel derogare uideretur* Hyrcano, *ſi plures duceret, uel inuidiæ nudus pateret. Sextus autem* Cæſar *adoleſcenti metuens, ne quid apud inimicos deprehenſo mali fieret, ad* Hyrcanum *mittit: qui ei manifeſte denunciarẽt, ut homicidij crimine liberaret* Herodem. Hyrcanus *autem qui eum diligeret, per ſe quoque id cupiens, abſolutionem decernit. Atque is inuito rege fugiſſe ratus,* Damaſcum *receßit ad* Sextum *nequaquàm paratus obedire, ſi denuo fuiſſet accitus.* Rurſumq; *à nequißimis iritabatur* Hyrcanus, *firmatum* Herodem *abijſſe firmantibus, & ut ſe contra ipſum inſtrueret, properaſſe.* Hæc *autem rex uera eſſe exiſtimans, quid ageret neſciebat: quoniam potentiorem*

Sex. Cæſar ꝑ Herode ad Hyrcanũ mittit.

inimicum uidebat. Cum uero à Sexto Cæſare dux militum per Syriam itemq́; per Samariam declaratus eſſet Herodes, neque ſolum propter gentis fauorem, ſed etiam uiribus ſuis terribilis putaretur, ad timorem ultimum decedit, iamiámque illum contra ſe credens cum exercitu eſſe uenturũ. Neque opinione deceptus eſt. Nanque Herodes intentatæ ſibi accuſationis iracundia, conflatam militum multitudinem in Hieroſolymam ducebat, ut Hyrcanum regno deponeret. Idq́; feciſſet, niſi pariter egreßi pater & frater fregiſſent eius impetum, deprecantes ut & ipſe uindictam minis tantum, ſoláque indignatione metiretur: regi autem parceret, ſub quo ad hoc potentiæ proceßiſſet: ac ſi propterea quod in iudicium uocatus eſſet, indignaretur: quia tamen abſolutus eſt, gratias ageret, neque triſtibus quidem paria referret, ſaluti uero eſſet ingratus. Quod ſi etiam momenta bellorum reputanda uiderentur, iniquitatem militiæ conſideraret: neq; omnino de uictoria bene ſperaret, qui cum rege congreſſurus eſſet unà ſecum educato, & de ſe bene merito: ſeuo autem nunquam, niſi quod maleuolorum conſilijs impulſus, umbram ei tantum iniquitatis mouiſſet. Paruit his Herodes, qui ſperatis putauerat poſſe ſufficere, ſuasq́; uires demonſtrare nationi. Et inter hæc diſcordia Romanorum circa Apamiam bellumq́; domeſticum oritur: quoniã Cæcilius Baſſus fauore Pompeij, Sextum Cæſarem dolo necauerat, eiusq́; militem occupauerat. Alij uero Cæſaris duces, mortis eius ulciſcendæ gratia, cunctis uiribus Baſſum petebant. Quibus tam interempti, quàm ſuperſtitis Cæſaris cauſa, quod ambobus eſſet amicus, Antipater per filios ſuos miſit auxilia. Cum autem bellum traheretur, ex Italia quidẽ ſucceſſor ante dicti Sexti, uenit Marcus.

Sex. Cæſar dolo necatur.

De Ro=

De Romanorum diſſidijs poſt mortem Cæſaris & inſidijs Malachi.

CAPVT IX.

Eodem tempore bellum inter Romanos conflatur, do Ant. li. lo Caßij & Bruti, Cæſare interfecto, poſtquã trien- 14. ca. nium ſeptemq; menſes tenuit principatum. Maximo autem 20. motu cædis eius gratia concitato, & optimatibus inter ſe diſsidentibus, propria ſpe quiſq; ducebatur ad id quod exiſtimabat eſſe cõmodius. Itaq; Caßius Syriam petit, occupaturus militem, qui apamiam circunſidebat: ubi & Marcum & diſsidentes cohortes, Baſſo conciliauit, ſimulq; obſidione liberauit Apamiam. Ipſe uero exercitum ducens ſtipendium ciuitatibus indicebat: nec modus erat exactionum. Cum autem Iudæos *ſeptingenta quoq; talẽta iußiſſet Al's ſeptuaginta inferre, minas eius ueritus Antipater, filijs ſuis & alijs amicis, mature pecuniæ cogendæ curam diſtribuit, & inter eos Malocho cuidã ex amicis: neceßitas adeo urgebat. Primus autem Herodes Caßij fauorem promeruit, qui ex Galilæa parte ſua, centũ talẽta portauit, proptereáq; inter eximios amicos numerabatur. At uero cæteros tarditatis arguens Caßius, ipſis ciuitatibus iraſcebatur. Eoque * Goſnam & Al's Gophnam. Thamnam, & duas alias ciuitates ex uilioribus depopulatus, ibat quidem quaſi Malachum interfecturus, quod remißior in exigendo fuiſſet. Verũ & huius & cæterarũ ciuitatũ interitũ repreßit Antipater, centũ ilico talentis Caſſio delinito. Nequaquam tamen Malachus poſt obitũ Caſſij, beneficiorum Antipatri memor fuit. Sed illi ipſi, quem ſæpenumero memorabat ſui ſeruatorem fuiſſe, periculũ moliebatur: iniquitatis ſuæ impedimentũ abolere feſtinãs. Itaque Antipater & uires eius, & calliditatem metuens, flumen tranſit Iordanem: ad ulciſcendas inſidias congregaturus exercitũ. Deprehenſos aũt Malachus Antipatri filios,

imprudentia ſuperat. Nam *&* Phaſelum *apud* Hieroſolymam *præſidijs appoſitum, &* Herodem*, qui cuſtodiam curabat ad murum, multis excuſationibus & ſacramẽtis circumuentos impellit, ut ipſis intercedentibus, reconciliaretur* Antipatro*:atque ita denuo per* Antipatrum *exorato* Marco*, tunc in* Syria *militẽ regente, ſeruatus eſt: qui* Malachum *ſtatuerat occidere, quod nouis rebus ſtuduiſſet.* Cæſare *uero adulescente, &* Antonio *cum* Bruto *&* Caſſio *bellum gerentibus,* Marcus *&* Caßius *exercitu de* Syria *conflato, quod magna pars, ubi uſus popoſcit,* Herodis *fuiſſet, ipſum quidem totius* Syriæ *procuratorem præficiunt, equitum illi manu, peditumq́; attributa, Si autẽ bellum deſijſſet, regnum quoq;* Iudææ Caſſius *ſe eidem delaturum eſſe pollicitus eſt.* Euenit *aũt, ut* Antipatro *& ſpes & fortitudo filij, cauſa mortis fieret.* Horũ *enim metu* Malachus*, miniſtro quodam regio pecunia corrupto, mixtum ei ueneno poculũ dari perſuadet. Atq; ille quidem iniuſtitiæ* Malachi *palma fuit, poſt cõuiuium mortuus, uir ad alia ſtrenuus, rebúsq; adminiſtrandis idoneus, & qui regnum recuperatum conſeruaſſet* Hyrcano. Malachus *autem inſenſum propter ſuſpicionem ueneni populum, negando placabat: ſimulq́; ut ualidior eſſet, armatorum ſibi copias conquirebat.* Nec *enim* Herodem *ceßaturum arbitrabatur, quin etiam mox cũ exercitu necis paternæ ultor adueniret.* Sed Phaſeli *fratris conſilio, qui cum palàm minime perſequendum eſſe dicebat, ne uulgi ſeditio cõcitaretur: & purgantem ſe tunc* Malachum *patiẽter admiſit, & ſuſpicione liberum eſſe concedens, clarißimas paterno funeri celebrauit exequias.* Conuerſus *autem in* Samariam*, & ciuitatem compoſuit ſeditione turbatam, perq́; dies feſtos in* Hieroſolymam *remeabat, præmißis comitibus armatis: nã timens impetũ*

Herodes Syriæ præficit.

Malacho inſidiante, Antipater ueneno perimitur.

*impetum compellabat Hyrcanus. Malachus autem alieni=genas introduci ſuper indigenas, quod dies feſtos agerent, prohibebat. Herodes autem, & ipſo qui præceperat, cauſaq; contempta, nocte ingreſſus eſt. Iterumq; Malachus ad eum ueniens, Antipatrum flebat. Contráq; ille ſe falli, cum uix animi dolorem premeret, ſimulabat: & tamen de nece patris apud Caßium per epiſtolas queſtus eſt, cui propter=ea Malachus inuiſus erat. Itaque non modo ut mortem pa=tris ulciſceretur, ei reſcripſit: ſed etiam Chiliarchis quibus præerat, ut in cauſa iuſta Herodi opem ferrẽt, occulte præcepit. Et quoniam capta Laodicia, undiq; ad Herodem cõuenerant optimates cum muneribus & coronis, ipſe quidẽ hoc ultioni tempus deſtinauerat. Malachus autem id Tyri fore ſuſpicabatur conſilium: & filium ſuũ tunc apud Tyrios obſidem, ſtatuit ſubducere, & ipſe in Iudæã fugam parabat. Salutis autem deſperatio ſtimulabat, ut etiam maiora cogitaret: nam & Iudæorum gentem contra Romanos excitaturum ſe credidit, dum bello aduerſus*Caßiũ Antonius occupabatur, deiectoq; Hyrcano facillime regnaturũ. Sed profecto irridebat eius ſpẽ fatale decretũ. Etenim quo intẽderet animũ ſuſpicatus Herodes, & ipſum & Hyrcanum propè aſtantes, ad cœnam uocat. Deinde ſeruorum quendam inſtruẽdi cõuiuij ſpecie intromittit. Sed res erat, ut Chiliarchis prædiceret ad inſidias egredi: atque illi præceptorum Caßij memores, ad littus ciuitati proximum armati gladijs occurrunt, ibiq; circumſeptum Malachũ multis uulneribus interficiunt. Hyrcanus autem ſtatim concidit ſtupore diſſolutus: uixq; anima recepta, Herodẽ percõtabatur, quis Malachum occidiſſet. Et cum ex Chiliarchis unus reſpõdiſſet, Caßij præceptũ: planè, inquit, & me & patriam meam Caßius ſeruat incolumem: qui amborũ inſidiatorẽ*

*Al's Antonium Caſſius.

Malachus interficit̃.

 diatorẽ

diatorem peremit. Vtrum autem inuidia dixerit, an quod timore factum probaret, incertum eſt. Sed enim in Malachum hoc modo ultus eſt Herodes.

De Herode accuſato & uindicato. CAPVT X.

Ant. li. 14. ca. 20.

POſtquàm uero Caßius exceßit è Syria, iterū Hieroſolymis orta ſeditio eſt, cum Felix in Phaſelum mouiſſet exercitum, & in Herodem, fratris pœna uellet necē Malachi uindicare. Caſu autem Herodes cum Fabio Romano duce, apud Damaſcum habitabat: Et ne cupiens auxilio foret, morbo impediebatur. Interea tamē Phaſelus, etiā ſine cuiuſquàm præſidio ſuperauit Felicem: probrúmque ingrati obijciebat Hyrcano, qui & Felici ſtuduiſſet, fratremq́; Malachi caſtella occupantem coniurauerat. Iam enim multa tenuerat, omniúmque tutißimum Maſſadam. Nec tamen ei quicquàm cōtra uim Herodis potuiſſet ſufficere, qui mox ut conualuit, alia recepit. Et illum ex Maſſada ſupplicem dimiſit, & Marionem Tyriorum tyrannum ex Galilæa pepulit. Triennium caſtella poſſederat, Tyrijsq́; quos cæperat, uitam conceßit omnibus: nonnullos etiam donatos abire iußit, unà & ſibi ciuitatis beneuolentiam, & tyranno comparans odium. Marion autem à Caßio quidem meruerat tyrannidem, qui tot Syriæ tyrannos præfecerat, ſed ob Herodis inimicitias etiam Antigonum Ariſtobuli ſecum ducebat, & Ptolemæū, propter Fabianum, quem Antigonus ſibi pecunia ſociatum, adiutorē incepti habebat. Cuncta uero ſocer Ptolemæus Antigono ſubminiſtrabat. Contra quos Herodes inſtructus, in aditu Iudææ commiſſo prælio, uictoria potitur: fugatoq́; Antigono, redit in Hieroſolymam, pro merito geſtæ rei omnibus charus, ut etiam quibus antea deſpectus erat, tunc in eius familiaritatem ſeſe dederint, propter Hyrcani affinitatem.

Felix ſuperatur.

*Als tria enim.

Nanq;

Namque is Herodes iampridem ex indigenis habebat uxo=rem, non ignobilem,, quæ Doſis uocabatur, & Antipatrũ ex ea ſuſceperat filium. Tunc autem duxerat Alexandri, cu ius pater fuit Ariſtobulus, filiam Mariamnẽ, Hyrcani ne=ptem ex filia, atq; inde regis familiaris erat. Sed ubi Caßio circa Philippos interfecto, Cæſar in Italiam, & Antonius in Syriam diſceſſerũt: & legatis ab alijs ciuitatibus ad An=tonium mißis in Bithyniam, etiam Iudæorum optimates accuſatum ueniunt Phaſelum & Herodem: quod illis rerũ ſummam ui poßidentibus, nomen tãtum honorabile ſuper=eſſet Hyrcano. Atque Herodes qui preſto erat magna pe=cunia placatum ſic Antonium affecit, ut ne uerbum quidem inimicorum eius pateretur audire: & tunc quidem ita di=greßi ſunt. Cum autem denuo Iudeorum primates centum uiri, Antiochiæ proximam Daphnen, ad Antonium ueniſ=ſent, amori Cleopatræ iam ſeruientem, delecti à cæteris, qui eloquentia & dignitate præſtabant, aduerſus fratres accuſationem proponunt. Reſpondebat autem Meſſala, cauſæ defenſor, aſtante etiam propter affinitatem Hyrca=no. Auditis deinde utriſque partibus, Antonius perconta=batur Hyrcanum, quinam eſſent regendis rebus aptißimi. Cúmque is Herodem, eiusq́; fratres alijs prætuliſſet, uolu=ptate repletus (nam & hoſpes eorum paternus erat: hu=manißimeq́; ab Antipatro ſuſceptus, eo tempore, quo in Iu dæam cum Gabinio uenerat) tetrarchas ambos declarat: totius eis Iudææ procuratione permiſſa. Legatis autem id ægre ferẽtibus, quindecim eorum correptos, carceri tradi=dit, quos etiã penè occidit. Cæteros aũt reiecit cũ iniuria: unde maior tumultus Hieroſolymis excitatus eſt. Deniq; mille legati iterũ Tyrũ mißi ſunt, ubi cõmorabatur Anto=nius, ĩ Hieroſolymã paratus irruere. Et cõtra eos uociferã tes,

Ant. li. 14. ca. 21.

tes, magiſtratus Tyriorum directus eſt, data ei licentia, ut quos comprehendiſſet, occideret: præceptoq́;, ut eorũ poteſtatem cõfirmare curaret, qui tetrarchæ ipſius eſſent Antonij ſuffragio conſtituti. Ante hæc autem Herodes uſque ad littus cũ Hyrcano progreſſus, multis eos admonebat, ne & ſibi interitus, & patriæ belli cauſa fierent, dum incõſiderate contendunt. Illis autem tanto magis id indigne ferentibus, Antonius miſsis armatis, multos occidit: multos etiam uulnerauit. Quorũ & ſaucios cura, & mortuos ſepultura Hyrcanus dignatus eſt. Non tamen ideo qui effugerant, quieſcebãt: perturbãdo enim ciuitatẽ, Antoniũ irritabant, ut etiam quos in uinculis haberet, occideret.

Iudæi ab Antonio occiſi.

De bello Parthorum contra Iudæos & fuga Herodis ac fortuna. CAPVT XI.

Ant. li. 14. ca. 22.

BArzafarmane autem Parthorum ſatrapa, Syriã biẽnio poſt cum regis filio Pacoro, detinente, Lyſanias patris ſui mortui ſucceſſor Ptolemæi Minæi filij, mille ſatrapæ talenta pollicitus, & mulieres quingentas, ei perſuadet, ut Antigonũ in regnũ inducerent, Hyrcanumq́; deponerent. Impulſus igitur ab eo Pacorus, ipſe quidem per maritima loca perrexit, Barzafarmanem autẽ itinere mediterraneo iuſsit irrumpere. Sed maritimorũ Tyrij Pacorũ excluſerunt, cum Ptolemæus eũ & Sidonij recepiſſent. Ille autem quendã regium miniſtrum, cognomine Suium, equitatus ei parte attributa, ad Iudæam iuſsit accedere, & exploraturum hoſtium conſilium: & ubi uſus exegiſſet, præſidio futurum Antigono. Plurimi autem eorũ, qui Carmelum populabantur Iudæi, ultro ad Antigonũ currũt, ad irruendum alacriter animati. Ille autem ad locũ, qui Drimas dicitur, occupandũ, eos præmittit: ubi cõmiſſa pugna, depulſisq́; hoſtibus & effugatis, Hieroſolymam curſu petebant:

Pugna i Hieroſolymis.

bant: auctiq; multitudine, uſq; ad regiam proceſſerũt. Excepti autem ab Hyrcano & Phaſelo, forti acie in foro cõfligunt. Ibiq; hoſtes in fugam uerſos, pars Herodis in fanũ concludit: cuſtodésq; his ſexaginta uiros apponit, per ædes proximas collocatos. Sed hos quidem infenſius fratribus populus, igne conſumit. Herodes autem iracundia peremptorum congreſſus cum populo, multos obtruncat: inq; dies ſingulos inuicem ſeſe per inſidias incurſantibus, aßiduæ cædes erant. Inſtante uero die feſto, qui Pentecoſtes uocatur, omnia circa templum, totáque ciuitas plebe ruſtica repleta eſt, & pleraq; armata. Et Phaſelus quidem muros, Herodes autem cum paucis domum regiã cuſtodiebat. Inuaſiſq; de improuiſo hoſtibus, in ſuburbano complures quidẽ peremit, omnes autem in fugam uertit. Et hos in ciuitatẽ, alios in fanum, alios in extremum uallum includit. Interea pacis arbitrum Pacorum, Antigonus petit admitti. Exoratus autem Phaſelus, & ciuitate & hoſpitio cũ quingentis equitibus Parthum recepit: ſed ante quidem ſpeciæ cõcordiæ uenientem, re autem uera, ut adiuuaret Antigonum. Denique Phaſelum dolo pepulit, ad Barzafarmanem legatos de cõpoſitione mittere, quamuis multa diſſuadẽte Herode, atq; ut inſidiatorẽ occideret, néue ſe eius fallacijs dederet: admonente enim natura, barbaros fidem negligere. Exijt etiã Pacorus cum Hyrcano, quo minus ſuſpectus eſſet: nonnulliſque relictis equitibus apud Herodem, quos Eleutheros uocant, cum cæteris Phaſelum perſequebatur. Sed ubi ad Galilæam uenerunt, indigenas quidem dißidentes atque armatos offendunt, ſatrapam uero conueniunt ſatis callide, & officijs amicitiæ dolos tegentem. Denique poſtquã dona eis dedit, redeuntibus inſidias poſuit. Illi autem in maritimum quendam locum deducti, cui nomẽ eſt Edipon, Pacori dolus.

fraudẽ

fraudem intelligunt. Ibi enim de promiſsis mille talentis audierunt: & quod Antigonus pleraſque mulieres ex his, quas ipſi haberent inter quingentas partes deuouiſſet: quodq́; ſibi ſemper à barbaris præſtruerẽtur inſidiæ. Olim enim capti eſſent, niſi mora fuiſſet, dum Hieroſolymis caperetur Herodes, ne ſibi præſcius quæ de his agerentur, caueret, Hæc iam non uerba erant ſolum, nam & cuſtodes haud procul abeſſe conſpiciebat. Et tamen Phaſelus Hyrcanum deſerere non eſt paſſus, quamuis cum ſæpius moneret filius, ut fugeret: cui Saramalla Syrorum tunc ditiſſimus dixerat, quemadmodum eſſent omnia de inſidijs conſtituta. Sed conuenire ſatrapam maluit atq; in os exprobrare, quod ſe inſidijs appetiſſet: ac maxime quia pecuniæ cauſa talis extitiſſet, cum plus ipſe pro ſalute daturus eſſet, quam pro regno promiſiſſet Antigonus. Ad hæc Parthus ſubdola ſatisfactione, iuréq; iurando ſuſpicionem deprecatus, perrexit ad Pacorum: ſtatímque à Parthis qui remanſerant, quibusq; iuſſum erat, Phaſelus atq; Hyrcanus comprehenduntur: periuria ſimul ac perfidiam execrantes. At interim miniſter ad hoc miſſus, Herodem capere moliebatur: eúmq; fallere, ut extra murum procederet, ſicut ſibi mandatum fuerat, conabatur. Ille autem ſuſpectos habere ſolitus barbaros, & tunc minime dubitans in hoſtes incidiſſe literas quæ inſidias indicarent, prodere nolebat, quanquam ſatis idoneam cauſam Pacorus obtenderet, epiſtolas portantibus obuiam ire debere: nec enim ab hoſtibus eſſe captos, aut quicquam de inſidijs, ſed quæ Phaſelus geſſiſſet, his contineri. Iamdudum autem ab alijs audierat Herodes, fratrem ſuum Phaſelum eſſe correptum: & Hyrcani filia Mariamne prudentiſſima fœminarum, multis eum præcibus ne

bus ne prodiret orabat, neue ſe crederet manifeſtis iam conatibus barbarorum. Adhuc autem Pacoro cum ſocijs deliberante, quonam modo clam patraret inſidias, nec enim fieri poſſet, ut tantæ ſapientiæ uir ex aperto circunuenire tur, nocte Herodes cum propinquiſsimis ſibi perſonis, ad Idumæam ignaris hoſtibus proficiſcitur. Eo cognito, Parthi eum perſequebantur. Et ille matrē quidē fratrésq; ſuos, deſpōſatámque puellam cum matre, minimósque fratres prætendere iter iuſsit. Ipſe autem caute cum famulis ſuis barbaros retentabat: multisq; per omnes conflictus interemptis, ad caſtellum Maſſada properabat. Grauiores autem in fuga Parthis Iudæos expertus eſt. Qui cum ſem per moleſti fuiſſent, à ſexageſimo tamen ciuitatis ſtadio aliquandiu etiā acie decertauerunt. Vbi Herodes uictoria potitus, cū multos interfeciſſet, ipſumq; locū in memoriam præclari facinoris ædificatū, locupletiſsima exornauit regia, arcēq; in eo munitiſsimā cōdidit, ac de ſuo nōie Herodion uocauit. Et tūc quidē cum fugeret, multos ad ſe applicabat. Poſtea uero quàm de Idumæa uenit, occurrit ei frater Ioſippus, turbāq; ſequētiū diminui perſuadet: nec enim capacem eſſe tantæ multitudinis Maſſadam. Erat autē ſupra quàm nouem milium multitudo. Itaq; paruit Herodes eius cōſilio, & impares quidem neceſsitati per Idumæā dimiſit cū uiatico, lectiſsimos autem maximéq; neceſſarios tenuit, atq; ita in caſtellū receptus eſt. Deinde octingentis ibi relictis, qui mulieres defenderent, itemq; cōmeatu, qui ſatis eſſet obſeſsis, ipſe in Petram ciuitatē Arabiæ perrexit. Parthi aūt apud Hieroſolymā in prædā uerſi, in fugientiū domos ac regiā irruebant, ſolis Hyrcani pecunijs abſtinētes: quæ trecenta talenta ſuperabāt, aliorū uero ſpe minores inueniebantur: quoniā Herodes iampridem barbarorū perfidiam

Victoria Herodis.

Herodion.

fidiam

fidiam ſuſpicans, quicquid erat in opibus pretioſum, in Idumæam multo ante comportauerat: eiusq; ſociorum iti dem quiſq; fecerat. Veruntamen poſtquam præda potiti ſunt Parthi, ad hoc iniuriæ proceſſerunt, ut omnem terram illam bello implicato replerent: Mariſa quoque ciuitate uaſtata, nec ſolum Antigonum regem conſtituerent, uerumetiam Phaſelum & Hyrcanum uinctos ei traderent uerberandos. At ille Hyrcani quidem auriculas dentibus truncat, ne ſolutus quidem mutatis rebus unquam pontificatum recipiat: ab integris enim celebrari ſacra oportet. Phaſeli uero uirtute præuētus eſt Antigonus. Qui cum nec ferri copiam, nec manus liberas haberet, ad ſaxum fracto capite interijt: atque ita probato, quod uerus Herodis frater eſſet, Hyrcanusq; degeneraſſet, uiriliter uita fungitur: dignum operibus humanis obitum aſſecutus. Fertur tamen & aliud, quod ex illa quidem plaga reſipuerit, ſed ueluti curandi eius cauſa, miſſus ab Antigono medicus, uenenis malis uulnus expleuerit, eóque illum pacto peremerit. Vtrumuis autem uerius ſit, præclarū habet initium. Denique aiunt eum, priuſquam efflaret animam, cognito ex quadam muliercula, quod Herodes euaſiſſet, dixiſſe: Nunc bono animo diſcedam, qui ultorē inimicorū uiuum reliquerim. Ille quidē ſic moritur: Parthi autē, quanquam mulieribus caruerint, quas maxime cupiebant, rebus tamen cum Antigono apud Hieroſolymā cōpoſitis, uinctū in parthiā Hyrcanū ducunt. Herodes autem obſtinatus in Arabiam, uelut adhuc uiuo fratre ſuo, feſtinabat: ut pecunias ab rege acciperet, quibus ſolis exoratum iri pro Phaſelo ſperabat auaritiam Barbarorum. Etenim reputabat, ſi Arabs minus memor fuiſſet paternæ amicitiæ, animóque liberali parcior, uel mutuum ab eo ſumeret, quod redēptionis

demptionis cauſa præberet: pignori oppoſito ipſius filio, quē redimeret. Secum enim habebat fratris filium, ſeptem annos natum: trecentáq; talenta dare decreuerat, interpoſitis precatione Tyrijs. Sed profecto ſtudium fortuna præuenerat: & Phaſelo mortuo, nequicquam fratrem diligebat Herodes. Non tamen uel apud Arabas ſaluam amicitiam reperit. Deniq; Malachus rex eorum, præmiſsis qui hoc admonerent, quamprimum reuerti eum ex finibus ſuis iubet, ſimulatione quidem Parthos per legatos petiſſe, ut Herodem Arabia pelleret. Certa uero cauſa fuit, quod uicem Antipatro debitam, negare propoſuerat. Neque pro beneficijs ab eo perceptis, aliquid eius filijs gratiæ rependeret, conſolationis egentibus. Imprudentiæ uero ſuaſores habebat, qui Antipatri uellent abiurare depoſita. Erāt autem circa eum potentiſsimi. Proinde Herodes quidem, ubi Arabas ex ea ſibi cauſa hoſtes eſſe deprehendit, unde amiciſsimos exiſtimabat, eáque reſpondit nuncijs, quæ dolor imperauit, Aegyptum uerſus recedit. Et prima quidē ueſpera in quoddam agreſte fanum, dum poſt ueniētes recipiebat, tendit. Poſtero autem die, cum Rhinocoluram, perueniſſet, fratris ei mors nūciatur. Acceptóque tanto luctu, quāto curarū æſtum depoſuit, ibat ulterius. Itaq; Arabem ſero facti pœnituit: & qui reuocarent eum, quem contumelioſe tractauerat, uelociter miſit. Herodes autem in Peluſium peruenerat: ibiq; tranſitu prohibitus ab eius rei ſpeculatoribus, rectores adit: & illi tum famam uiri dignitatémq; reueriti, Alexandriam proſequuntur. Tranſgreſſus autem ad ciuitatem, à Cleopatra honorifice ſuſceptus eſt, ducem ſibi militū fore cū, ad ea quæ parabat, exiſtimāte. Poſthabitis autē reginæ precibus, neq; hyemis aſperitatē, neq; marina diſcrimina, quo minus nauigaret Romā, extimuit. Herodes Romam nauigat.

extimuit. Circa Pamphyliã uero periclitatus, maiore oneris parte reiecta, uix in Rhodum uehementer bello Caſsij ſolicitam, ſaluus euadit. Amicorum autem ſuorũ, Ptolemæi & Sabini receptus hoſpitio, licet rei pecuniariæ premeretur inopia, maximam tamen ædificat nauim triremem: eáque cum amicis delatus in Brunduſium, atq; inde continuo Romam profectus, familiaritatis paternæ gratia, primum conuenit Antonium: eiq; tam ſuas quàm totius generis clades exponit: quodq; affectibus ſuis in caſtello relictis, atque obſidione cinctis, ad eum hyeme ſupplex nauigaſſet. Itaq; tãtæ miſerationis caſum miſeratus Antonius,
An. lib. *& memoria quidem iunctæ cum Antipatro dexteræ, tunc*
14. ca. *uero ipſius qui aderat, contemplatione uirtutis, etiam tunc*
13. *eum regem cõſtituere propoſuit Iudæorum, quem ipſe tetrarcham antea fecerat. Non minus autem, quàm fauore Herodis, odio ducebatur Antigoni. Hunc enim & ſeditioſum, & Romanis inimicum eſſe arbitrabatur. Cæſarem quidem ſciebat, multo quam ipſe paratius renouantẽ Antipatri expeditiones, quas in Aegypto cum eius patre pertulerat: & hoſpitium & in rebus cunctis beneuolentiam: cum præter hæc ipſius quoque Herodis efficaciam cerneret. Veruntamen & ſenatum conuocabat, ubi Meſſala, & poſt eũ Atratinus, aſtante Herode, patris eius merita, & ipſius circa populum Romanum fidẽ proſequebantur, quo ſimul hoſtem Antigonum demonſtrarent: non ſolum quod intra breue tempus his diſsidere cœpiſſet, uerumetiã quod antea quoq; populo Romano deſpecto, Parthorũ ſuffragio regnũ curauiſſet accipere. His autem cõmoto ſenatu, cũ Antonius etiam bello cõtra Parthos gerendo, utile eſſe diceret Herodem regẽ creari, omnes aſſentiunt. Dimiſſoq; concilio, Antonius quidem & Cæſar egrediebantur: me-*

dium ſtipantes Herodem. C*onſules autem cum alijs magi=ſtratibus antecedebant, cæſuri hoſtias, decretúmq; ſenatus in* Capitolio *repoſituri.* Primo *autem die regni* Herodis, *apud* Antonium *cœnatum eſt.*

De Bello Herodis è Roma redeuntis, pro Hieroſolyma & contra latrones.

CAPVT XII.

E*Odem uero tempore,* Antigonus *apud* Maſſadam *in=cluſos obſidebat, alijs quidem uictui neceſſarijs abun=dantes, aquæ autem inopes.* Vnde Ioſippus *quoque fra=ter* Herodis *cum ducentis familiaribus ſuis ad* Arabas *con fugere cogitabat: audito, quod eorum quæ in* Herodem *commiſerat,* Malachum *pœniteret: caſtellúmque reliquiſ=ſet, niſi circa noctem, qua exiturus erat, plurimum im=brium contigiſſet effundi. Aqua enim repletis puteis, fu=giendi cauſa non erat, adeo ut etiam ultro in* Antigoni *mi=litem eruptiones auderent: multóſque nunc aperto prælio, nunc inſidijs neci darent: non tamen illis omnia pro uoto cedebant, ſed ipſi quoque interdum cum aduerſo caſu re=uertebantur.* Interea *dux* Romani *militis* Ventidius, *pro=hibitum miſſus* Parthos, *à* Syria *poſt illos in* Iudæam *ue=nit: uerbo quidem, ut* Ioſippo *& qui unà obſidebantur, ferret auxilium: re autem uera, ut pecunias auferret* An=tigono. *Itaque cũ non longe ab* Hieroſolymis *tetendiſſet, quæſtu expletus, ipſe quidem cum plurima exercitus parte diſceßit.* Silonem *uero cum paucis, ne furtum depreben=deretur, ſi omnes abduxiſſet, reliquit.* Antigonus *autem, ſperans iterum* Parthos *ſibi adiumento fore,* Silonem *in=terim placabat: ut pendẽte ſpe, nihil inquietaret.* Iam *uero naui ex* Italia *in* Ptolemaidem *deuectus* Herodes, *non par=ua manu coacta externorum, atque gentilium per* Gali=*læam, aduerſus* Antigonum *properabat,* Ventidij *&* Si=

An. lib. 14. ca. 23.

An. lib. 14. ca. 24.

lonis fultus auxilio: quibus Delius ab Antonio miſſus, ut Herodem in regnum deducerent, perſuaſit. Horum autem Ventidius quibuſdam turbas in ciuitatibus, quæ propter Parthos euenerant, componebat. Silonem uero Antigonus in Iudæa mercede corruperat. Non tamen Herodes opis egebat: In dies enim ſingulos, quo magis iter promouebat, augebantur eius copiæ. Nam præter paucos, omnis ei Galilæa conſenſit: & propoſitum habebat præmium neceſſarium Maſſadam, ut primum affectus ſuos obſidione liberaret, ſed impedimento fuit Ioppe. Hæc enim prius, quod hoſtilis eſſet, eximēda uidebatur: ne dum ipſe peteret Hieroſolymam, tutamen à tergo aliquod inimicis relinqueretur. Silo autem iungit agmina, inueniſſe gaudens reſiſtendi occaſionem, quod eum perſecutio premeret Iudæorum. Hos autem Herodes paruæ manus excuſsione perterritos, mature in fugam uertit: & Silonem male repugnantem, periculo eripit. Deinde capta Ioppe, ſuos liberaturus ad Maſſadam feſtinabat: dum indigenarum alios amicitia paterna ſibi ſociaret, alios ipſius gloria, nonnullos utriſque beneficijs debita uiciſsitudo: plurimos tamen ſpes, ut à rege certiſsimo. Iámque ualidiſsimas quæſierat militum copias: ſed Antigonus iter eius impediebat, loca inſidijs opportuna præueniens, unde nullum aut minimum afferebat hoſtibus detrimentum. Herodes autem facile receptis ex Maſſada pignoribus ſuis & rebus, à caſtello in Hieroſolymam perrexit. Cui ſe tam Silonis milites, quàm cæteri ex ciuitate iunxerunt, uirium eius timore perculſi. Caſtris autem poſitis in occidua regione oppidi, cuſtodes eius partis, ipſum ſagittis & iaculis impetebant: ab alijs uero per cuneos excurrentibus, primæ frontis acies tentabantur. Herodes autē primo circa muros præconaria uoce

Herodes Hieroſolymam obſidet.

declarari

declarari iuſsit, populi ſe bono, & ſaluti ciuitatis adueniſſe: pœnáſq; ab nullo quamuis manifeſto inimico repetiturum, ſed diſcordiſsimis etiam offenſarum obliuionem daturum. Deinde cum allocutionibus contrarijs pars Antigoni obſtaret, quo minus aut præcones exaudire, aut uoluntatem mutare quiſpiam poſſet, quod reliquum erat, ſuis imperat murorum defenſores adulciſci: atque illi ſtatim ſagittis cunctos ex turribus in fugam uerterũt. Ibiq; tunc Silonis detecta corruptio eſt. Multis enim militum ſubornatis, qui rebus egere ſe neceſſarijs acclamarẽt, pecuniamq; alimentis poſcerent, atque hyemandi gratia in loca opportuna dimitti. Nam ciuitati proxima deſerta erãt. Ita omnibus ab Antigono ante prouiſis, & incitabat exercitum, & ipſe recedere conabatur. Herodes autem non ſolum rectores, qui Siloni parerent, ſed etiam milites ubi eſſent plurimi conueniendo, rogabat, ne ſe deſtituerent, quem ſcirent à Cæſare & Antonio, & ſenatu deductum, in uno die pollicitus eos penuria ſoluere. Deinde hæc precatus, ipſe agros adit: tantámq; his exhibuit copiam commeatus, ut Silonis omnes accuſationes perimeret: ſimulq; proſpiciens, ne uel in poſterũ miniſtrare deſinerent, accolas Samariæ per epiſtolas ammonebat. Nam ciuitas eius ſe cliẽtelæ dederat, ut alimenta & uinum, & oleum, & pecora in Hierichunta deferrẽt. Hoc ubi audiuit Antigonus, ſtatim qui frumẽtatu hoſtes prohiberent, atq; inſidijs opprimerent, per agros dimittit. Illiq; iuſsis obediunt, & magna iam manus armatorum ſuper Hierichunta fuerat congregata. Diſcreti autẽ montibus inſidebant, ſi qui exportarent uictui neceſſaria ſpeculantes. Non tamen Herodes ocioſus erat: ſed decem cohortibus comitatus, quinque Romanorum, & quinque Iudæorum, quibus permixti erant etiam mercede conducti

trecenti, præterea paucis equitibus Hierichũta *peruenit: & ciuitatem quidem uacuam habitatoribus reperit, quingentos uero cum mulieribus ac familijs, montiũ occupaſſe cacumina, & hos quidem captos dimiſit.* Romani *autem in reliquam ciuitatem irruunt, eamq; diripuere, cum plenas domos offendiſſent omnigenûm cõditionum.* Rex *autem apud* Hierichunta *præſidio collocato, reuerſus eſt:* Romanúmq; *militem in his quæ ſibi conceſſerant, ciuitatibus, hoc eſt,* Idumæa, & Galilæa, & Samaria, *hyematurum dimiſit.* Antigonus *quoq;* Silonis *corruptione meruit, ut exercitus partem* Liddis *ſuſciperet in* Antigoni *gratiam.* Et Romani *quidem armorũ cura ſoluti, rebus omnibus abundabãt.* Herodes *autẽ non quieſcebat, ſed* Idumæã *duobus milibus peditum, & quadringentis equitibus, miſſo etiam fratre ſuo* Ioſippo, *commonuit, ne quid noui cum* Antigono *fieret.* Ipſe *autem, matre cũ alijs, quos ex* Maſſada *liberauerat, affectibus ſuis in* Samariam *tranſlata, ibiq; tutiſsime collocata, ut cætera* Galilææ *ſubuerteret, atq;* Antigonum *præſidio expelleret, proficiſcitur.* Cúmq; Sephorim, *licet uehementiſsime ningeret, perueniſſet, facillime ciuitatem capit, cuſtodibus eius ante aggreſsionem fuga dilapſis: ibiq; ſuis militibus, quos hyems fatigauerat, recreatis (erat enim magna copia commeatus) aduerſus latrones in ſpeluncis agentes, direxit animum: qui pleraque illius regions incurſantes, non minoribus quàm belli cladibus incolas afficiebant.* Præmiſsis *autem tribus peditũ cohortibus, unáque ala equitũ in uicum* * Arbelam, *ipſe diebus quadraginta poſt cum reliqua manu ſuperuenit.* Nec *tamen eius incurſum hoſtes extimuere, ſed armati obuiam procedebãt, peritia bellatoris fiſi, & ferocitate latronis.* Deniq; *prælio commiſſo, dextro ipſorum cornu, ſiniſtrum* Herodis

Herodes cum Romanis Hierichunta uadit.

An. lib. 14. ca. 24.

Al. Arbilon.

Herodis in fugam pellitur. Ille autem de ſuo dextro cir= cungreſſus, uelociter ſubuenit: & ſuos quidem à fuga re= trahit. Irruendo autem in hoſtes, impetum perſequentium refrenabat, donec à fronte pugnantes uiolentiæ conceſſe= runt: qui tamen eos uſq; ad Iordanem cædendo perſeque= batur: & magna fugientium parte perempta, cæteri trans fluuiũ diſiecti ſunt: & Galilæa metu eſt purgata, niſi quod in ſpeluncis latitantes reliquerant, eorúmque cauſa diutius ibi remorandum fuit. Quamobrem primum laboris fru= ctum militibus rependebat, centumquinquaginta nummo= rũ drachmas ſingulis diuidendo: eorúmq; rectoribus mul= tiplicatam ſummam ad hyberna mittendo. Pheroræ autem fratri minimo ſcripſit, ut & foro uenalium conſuleret, mu róque caſtellum Alexandrium cingeret: quæ ab illo curata ſunt. Itaque circum Athenas uerſabatur Antonius. Venti= dius autem ad bellum contra Parthos, Silonem atque He= rodem accerſit: mandato eis per epiſtolas, ut Iudææ ſtatũ ante componerent. Sed Herodes, libenter ad Ventidium Silone dimiſſo, ipſe aduerſum latrones in ſpeluncis habitan tes, mouet exercitum. Iſtæ autẽ ſpeluncæ in præruptis mon tibus erant, undique inacceſſæ, tranſuerſóſque tantum ac peranguſtos aſcenſus habebant: ſaxúmque ab earum fron= te uſque ad fauces altiſſimas pertingebat, rectum ualli= bus imminens, ut aliquandiu quidem rex pro loci difficul= tate quid ageret, incertus eſſet. Poſtremo autem placuit, ut molimine uteretur ſatis incauto. Etenim ualentiſſimus quiſque demiſſus arculis exponebatur in oſtia ſpeluncarũ. Hiq; cum familijs eos mactabant, ignémque repugnanti= bus inijciebant. Cúmque aliquos ex his conſeruare uellet Herodes, ut ad ſe accederent, uoce præconis edixit. Sed illorum neque uoluntarius ſe quiſquam ei tradidit. Sed &

Victoria Herodis.

An. lib. 14. ca. 25.

quos uis coëgerat, multi mortem captiuitati prætulerunt. Vbi etiam ſenior quidam, ſeptem filiorum pater, orantes cum matre pueros, ut egredi ſibi ad fœdera permitteret, occidit hoc modo: Iuſsit exire ſingulos, ipſe ad oſtium ſtabat, & prodeuntem quenq; filiorum trucidabat. Herodes autem è ſpecula hæc proſpiciens, & dolore conficiebatur: & ut filijs parceret, ſeni dexteram cum precibus porrigebat. Ille autē dictis eius nequaquam mitior factus, inſuper uelut humilis animi contempſit Herodem. Et poſt filios occidit uxorem: deiectiſq; deſuper mortuis, poſtremo ſemetipſum præcipitem miſit. Speluncis igitur & qui in his erāt ita ſubactis, Herodes relicta exercitus parte, quantum ne quis rebellare tentaret, ſatis eſſe arbitrabatur: eiq; parti Ptolemæo præpoſito, in Samariam rediјt: armatorū quidem tria milia, ſexcentos uero equites in Antigonū ducens. Tuncq; propter eius abſceſſum nacti licentiam, quibus Galilæam turbare mos erat, Ptolemæum quidem militum rectorem aggreſsi, nec opinantem interficiunt. Agros autem uaſtabant, in paludes atq; in abditiſsima loca refugiētes. Quibus cognitis Herodes mature ſuccurrit: & magnam quidem eorum multitudinem morte cōſumit. Omnibus autem caſtellis obſidione liberatis, huius mutationis cauſa multam exegit à ciuitatibus pecuniam, centum talenta. Iam uero Parthis expulſis, occiſo etiam Pacoro, Ventidius Antonij literis monitus, equitum mille auxilia duarúmq; cohortum, aduerſus Antigonū mittit Herodi. Eorum autem ducem Machæram, ut ſe adiutum ueniret, per epiſtolas mandauit Antigonus, & de iniuria Herodis multa cōqueſtus, & pecuniam dare pollicitus. Sed Ventidius (nec enim ad quod miſſus fuerat, negligendum putabat) cū præſertim plura daret Herodes, in proditione quidē ei

non

non paruit, ſimulata uero amicitia res Antigoni exploratum perrexit, nõ admiſſo Herodis cõſilio, diſſuadentis id fieri. Antigonus autẽ, quia præſenſit quid cogitaret, ciuitatem ei clauſit, & tanquã hoſtem ulciſcebatur ex mœnibus, donec Machæram incepti puduit, & in Amathuntem ad Herodẽ receßit. Iratus autẽ quod res aliter ceſſerat, quoſcunque Iudæos offendiſſet interficiebat, ut nec uel Herodianis parceret: ſed ut Antigonianis, omnibus abutebatur. Hæc cum ægre ferret Herodes, in Machæram quidẽ uindicare uoluit, tanquam in hoſtem, iracundiã uero repreßit, & ad Antonium properabat, apud eum accuſaturus Machæræ iniquitatẽ. Ille autẽ delicta ſua reputãs, uelociter regem cõſequitur: utq; in gratiã ſecum redeat, multis precibus efficit. Neq; tamẽ Herodes à propoſito ſuo reuocatus eſt quo minus ad Antoniũ pergeret. Sed cum audiſſet eum magnis uiribus oppugnare Samoſatã, iuxta Euphratẽ ualidißimã ciuitatem, acrius feſtinabat. Opportunũ hoc tempus eſſe perſpiciens demonſtrandæ uirtutis, & ut magis magisq; placeret Antonio. Deniq; mox ut ad eum uenit, finem attulit obſidioni, multis Barbaris interfectis. Magnáque prædæ parte ſibi deſtinata, ut Antonius quidem, quanquam eius uirtutem antea mirabatur, tamen etiam tũc magis eandem opinionem haberet, multúmque ad honores eius ſpémque regni adderet, Antiochus uero tradere Samoſatam cogeretur.

Machæræ inſolentia.

De Morte Ioſippi, & obſidione Hieroſolymæ per Herodem, & Antigono occiſo.

CAPVT XIII.

DVm hæc agerentur, res Herodis in Iudæa fractæ ſunt. Reliquerat enim Ioſippum fratrem ſuum, qui omnia procuraret, cum mandatis huiuſmodi, ut neque ante reuerſionem ſuam aduerſus Antigonum commoueretur,

An. lib. 14. capi. 25.

*quia non firmum eſſet auxilium Machæræ, quantum deli=
ctis ſuperioribus probaretur. Verum Ioſippus, ubi fratrē
procul abeſſe cognouit, immemor præceptorum, Hieri=
chunta cum quinque cohortibus à Machæra ſecum miſsis
petit, ut maturo meſsium tempore frumenta diripiat. In=
curſu autem hoſtiū per montana atque aſpera loca oppreſ=
ſus, & ipſe cadit, magnam uiri fortis in ea pugna gloriam
conſecutus, & omnes Romani milites pereunt. Recens au=
tem lectæ de Syria cohortes erant, nec ueterum militum
quenquam permixtum habebant, qui belli poſſet ex ope=
ribus opitulari. Antigonus autem uictoria minime conten=
tus fuit, ſed eò proceſsit iracundiæ, ut mortuum quoq; Io=
ſippum uerberaret. Denique nactus corpora mortuorum,
etiam caput eius abſcidit, quamuis quinquaginta talenta
Pheroras frater precium redemptionis offerret. Tanta
uero nouitas, poſt Antigoni uictoriam, Galilææ res occu=
pauit, ut qui partibus eius magis fauerent, productos opti=
mates, Herodis ſtudioſos, lacu ſubmergerent: multáque
in Idumæa quoque mutarentur, ubi Machæra caſtelli cu=
Al. Guta. iuſdam inſtaurabat mœnia, cuius nomen eſt* Tongitha.
Nec horum quicquam Herodes audierat. Captis enim
Samoſatis, Antonius, & præpoſito Syriæ Soſio iuſſo ut
Herodem quoque aduerſus Antigonum adiuuaret, diſceſ=
ſit in Aegyptum. Soſius autem duabus cohortibus in Iu=
dæam præmiſsis, quarum Herodes uteretur auxilio, ipſe
cum cætera manu militum ſequebatur. Herodi autem pro
pè degēti apud Daphnen Antiochiæ, mortem fratris ſom=
nia manifeſta ſignificant. Cúmque turbatus proſiluiſſet è
ſtratis, ecce nuncij cladis intrabant: quare præ dolore pau=
lulum queſtus, maxima parte luctus dilata, in hoſtes prope=
rabat, ultra uires iter accelerās. Et ubi ad Libanum uenit,
octin=*

octingentos montis accolas aſſumit auxilio, unámque his iungit Romanorum cohortem. Cum quibus, non expecta=ta luce, Galilæam ingreſſus eſt, hoſtésque obuios in eum quem reliquerāt locum aduertit: & aſsidue quidem caſtel=lum oppugnare tentabat. Sed prius quàm id caperet, aſper rima hyeme coactus, in uicum proximum recepit exerci=tum. Paucis autem diebus poſt, auctus etiam alterius co=hortis præſidio, quam Antonius miſerat, tanto hoſtibus terrori fuit, ut caſtellum nocte desererent. Iámque per Hierichunta properans ibat, ut quamprimum interfectores fratris ſui poſſet ulciſci, ubi etiam mirabilis ei monſtrique ſimilis caſus euenit. Vnde præter ſpem liberatus, opinio=nem quod deo charus eſſet adeptus eſt. Nam cum multi ho norati ueſpera illa cœnauiſſent, poſtquam dimiſſo conui=uio omnes egreſsi ſunt, confeſtim cœnaculū cōcidit. Id autē cōmune ſibi tam periculorū quàm ſalutis indiciū, quantum ad futurum bellū pertineret, eſſe cōijciens: mane primo ca=ſtra commouet, hoſtiúmq; *ſex circiter milia de montibus decurrentes, prima tentabāt agmina, & manū quidē cum Romanis cōſerere nō ſatis fidebant. Lapidibus autē ac te=lis eos, dūmodo plurimos ſauciarent, eminus appetebant. Vbi Herodes quoq; ipſe præteriens, latus iaculo uulnera=tur. Antigonus aūt ſe nō ſolū audacia ſuorū, ſed etiā multi=tudine ſuperiorē uideri cupiens, Pappū quendā ex cōtuber nalibus ſuis cum manu militum in Samariam mittit, quibus quidem Machæra erat palma uictoriæ. Herodes uero terrā peruagatus hoſtilem, quinq; municipia capit, duóque ha=bitatorum milia conſumit. Exuſtisq; domibus, ad exercitū redit, circa uicum, qui appellatur Camacomæ tendentem. In dies autem ſingulos magna ei multitudo Iudæorū, uel ex ipſa Hierichunte, uel ex alijs regionibus accedebat: cū hos odium

De caſu cœnacu-li.

Al. tria.

Pappus dux Antigoni.

odium moueret Antigoni, alios ipſius Herodis præclara facinora. Enimuero multos ratione carentes, mutationis cupiditas impellebat. Hoc autem congredi feſtinãte, Pappi milites neq; multitudine hoſtium, neq; impetu perterriti, acriter ad pugnam ex altera parte procedunt. Sed ubi agmina conflixerunt, cæteri quidem pauliſper reſtiterunt. Herodes autem fraternæ cædis recordatione periculoſius dimicans, dummodo eius ulciſceretur autores, aduerſam aciem facillime ſuperat. Deinde ſemper integros aggrediẽdo, uniuerſos in fugam uertit. Erat enim plurima occũbentium ſtrages, cum alij quidem in uicum unde uenerãt compellerentur, nouiſsimus autem ipſe inſtaret, atque infinitos occideret. Poſtremo ruens inter fugientes hoſtes, in ciuitatem incidit: cum omnes quidem armatorum domus eſſent refertæ, plenáque propugnatorum deſuper tecta: & quoniam foris deprehenſos facillime ſuperabat, diſturbando ædes intus abditos extrahebat, alios conuulſis obrutos faſtigijs, multos ſimul necabat. Si quis autem ſubterfugiſſet ruinam, eum gladijs armati milites excipiebant. Tantáque cadauerum per omnes uias multitudo congregata eſt, ut etiam uictoribus ipſis tranſitus obſtrueretur. Hanc plagã hoſtes adeo non tulerunt, ut confluentium turba, cõſpectis qui in uico periſſent, fuga diſcederent. Statimq́; ſucceſſu fretus Herodes, ad Hieroſolymã perrexiſſet, niſi eũ hyemis aſperitas prohibuiſſet. Hæc enim perficiendæ uictoriæ fuit impedimentum. Et ne penitus opprimeretur, Antigonus obſtitit, qui ciuitatem iam deſerere cogitabat. Herodes autem ad ueſperam, cum laſſos amicos reficiendi corporis gratia dimiſiſſet, ipſe adhuc ab armis calidus, more militis lauatum ibat. Siquidem unus tantum puer eum ſequebatur. Et priuſquam in balneum perueniret, obuius ei quidam ex hoſtibus

Victoria Herodis.

Bona fortuna Herodis.

ex hoſtibus gladio armatus excurrit, deinde alter & tertius & plures. Et hi confugerant armati ex acie in balneũ, ſed perculſi etiam tum metu ac latitantes, ut regem uiderunt, illum quidem ſtupore debilitati ac trementes, cũ inermis eſſet prætereunt. Exitus uero qua fugerent curſu petebant. Itaque cum alius caſu, qui eos comprehenderet, nullus adeſſet, Herodi autem nihil pati ſatis fuiſſet, oẽs effugiunt. Poſtero autem die Pappũ quidem, Antigoni militum ducem, abſciſſo capite obtrũcat. Idq́ue Pheroræ magiſtro exercitus fratri ſuo mittit in perempti fratris ultionem. Nanq; Pappus erat qui Ioſippum interfecerat. Vbi autem rigor hyemis ceßit, in Hieroſolymã regreſſus eſt: murisq́; admoto milite (annus autem tertius agebatur, ex quo Romæ rex fuerat declaratus) pro templo caſtra poſuit, quà facilior erat expugnatio, & antea Pompeius cæperat ciuitatem. Exercitu autem in opera diſtributo, ſuburbanisq́; diuiſis, tres quidẽ leuare aggeres, & ſuper eos turres ædificare iubet. Relictis autem, qui operibus inſtarent, efficaciſſimis amicorum: ipſe in Samariã uadit, uxorẽ accepturus, Alexandri filij Ariſtobuli filiam, ſibi deſponſatam, ut diximus: & domũ obſidet, ſubciſiua opera nuptias curaturus: quippe iam hoſtes deſpiciebat. Igitur ubi eã duxit, ad Hieroſolymã redit, auctus militum copijs: eiq; Soſius cum magna manu equitum peditúmq; ſociatur: qua mediterraneo itinere præmiſſa, per Phœnicen ipſe remeauit. Vniuerſo autem exercitu congregato, ad peditum legiones undecim, equitúmque ſex milia, præter auxilia Syrorum, non pro minima parte ducenda, propè à ſeptentrionali muro caſtra collocarunt: Herodes quidem ſenatuſconſulto fretus, quibus rex fuerat declaratus: Socius uero Antonio, à quo milites quibus præerat aſciret miſſos Herodis auxilio. Iudæorum

[Margin: Pappus occidit.]

[Margin: Hic An. lib. 14. cap. 12.]

deorum autem intra ciuitatem agentium populus uarie tur=
batus erat. Nam circa templum infirmior multitudo conue
niens, furore agebatur, multáque ueluti diuinitus de tempo
ribus dictitabat: & qui audaciores eſſent, in collegio con=
globati, multis modis latrocinabantur: maxime & locis
oppido proximis uictui neceſſaria diripientes, neque aut
equis aut uiris alimenta relinquebant. Bellatorum autē con
ſtantiores, obſidentibus oppoſiti, è muris opus aggerum
prohibebant, & contra inſtrumenta oppugnantium, ſem=
per nouum aliquod obſtaculum moliebantur. In nulla autem
re, ſicut in cuniculis, ſuperabant. Rex autem aduerſus la=
trocinia quidem occultas excogitauit militum inſidias, qui=
bus eorum reprimerentur excurſus: inopiam uero alimen=
torum longinquis tranſuectionibus adiuuari diſpoſuit: ac
pugnæ intenti, quamuis omnem modum audaciæ ſupergre=
derentur, Romanorū tamen peritia uincebantur. Nihilomi
nus aperte cum his, certa morte propoſita, confligebant.
Ex improuiſo autem Romanis per cuniculos intermedios
emergentibus, prius quàm muri aliqua pars dirueretur,
alteram eius uicem muniebant. Prorſus autem neque ma=
nibus neque machinis deficiebant, quoniam uſque ad ulti=
mum repugnare decreuerant. Denique tanto exercitu cir=
cunſidente, per quinque menſes obſidium tolerauerunt: do=
nec quidam ex his, quos lectos habebat Herodes, auſi mu=
rum tranſgredi, ciuitatem irrupere, & poſt eos Soſij cen=
turiones. Igitur ante omnia fano proxima capiebantur:
& infuſo exercitu plurima ubique mors erat: Romanis
quidem propter obſidionis moras iratis: Herodi uero, ma=
nu Iudaica ſummo intenta ſtudio, ne quis penitus ex ad=
uerſarijs reſideret. Mactabantur autem quàm plurimi: &
per anguſtiores uicos oppidi, & in domos compulſi, etſi
ad tem=

ad templum etiam confugiſſent: nec ulla erat aut ſenectu-tis aut muliebris infirmitatis miſeratio. Denique licet rex *ubique mittens rogaret ut parcerent, nemo tamen dexte-ram continuit: ſed ueluti furentes, omnem perſequebantur ætatem.* Ibi tunc etiam Antigonus, neque priorem neque *præſentem fortunam cogitans, domo deſcendit, & ad pe-des Soſij proſternitur.* Ille autem nihil eum tantæ muta-*tionis cauſa miſeratus, & intemperanter deriſit, & An-tigonam appellauit: neque tamen etiam cuſtodia liberum dimiſit ut fœminam.* Itaque ille quidem uinctus aſſeruaba-*tur.* Herodes autem quoniam hoſtes uiciſſet, ut externa *quoque auxilia ſub iugum mitteret, prouidebat.* Viſendi *enim templi, ſanctorúmque eius ſtudio, omnis multitudo peregrina fuerat incitata.* Ob eámque rem, hos minis, *alios precibus, nonnullos armis etiam refrenabat: acer-biorem, quàm ſi uictus fuiſſet, exiſtimans ſibi fore uicto-riam, ſi quod uideri nefas eſſet, culpa ſua uiſum fuiſſet.* Mox autem etiam rapinas in ciuitate prohibuit, *multa in-uectus in Soſium, ſi uacuefacto uiris & pecunijs* oppido, Romani regem ſe ſolitudinis reliquiſſent: qui pro tanta ci-*uium cæde, totius orbis terræ imperium, uile pretium iudi-caret.* Illo autem iuſtum eſſe dicente, ut pro labore obſidio *nis præclaram licentiam milites haberēt: ipſe de ſuis faculta tibus mercedem ſingulis diſtributurum eſſe firmauit.* Atq; *ita redemptis patriæ reliquijs, promiſſa compleuit.* Nam *& militū quenque liberaliter, & pro merito duces, ipſúm-que Soſium regia largitate donauit, ut nemo egens pecu-nijs abiret.* Poſt hæc Soſius aurea corona deo dedicata, *ex Hieroſolymis remeauit, Antonio uinctum Antigonum* An.lib. *ducens.* Et illum quidem uana ſpe uitæ cupidum uſque ad 15. ca- *ultimum diem, ignauia digna ſecuris excepit.* Rex autem pi. 1.

Herodes

Herodes diſcreta multitudine ciuitatis, ſuarum quidẽ partium ſtudioſos, quo magis beneuolos ſibi faceret, honorifice tractabat: Antigonianos autẽ neci tradebat. Et cum pecunia defeciſſet, diuiſo quicquid ornamentorum haberet. Antonio eiusq; comitibus miſit. Non tamẽ omnino ne quid pateretur ademit. Iam enim Antonius Cleopatræ amore corruptus, in omni re cupidini ceſſerat. Etenim Cleopatra, ubi tantã cognationem ſuã ſæuitia perſecuta eſt, ut neq; propinquus ſanguine ſupereſſet, cædis rabiem contulit in extraneos: Syrorúmque optimates apud Antoniũ criminãdo ſuadebat eos interfici, ut eo modo cuiuſq; poſſeßiones dominio ſuo facilius quæreret. Poſtea uero quàm in Iudæos atq; Arabas uſque extendit auaritiam, ut reges eorũ Herodes & Malachus interirẽt, occulte moliebatur. Denique cum uel in parte præceptorum reſipuiſſet Antonius, occidere quidem bonos uiros tantósque reges iniuſtum eſſe dixit: quod autem his morte propius erat, inter amicos ultra non habuit: ſed multa terra ex eorum præciſa finibus, & quod erat in Hierichunte palmetum in quo Balſamum gignitur: ciuitates, præter Tyrum, & Sidonem, cunctas intra flumen Eleutherum ipſi dedit. Quorum potita dominio, ad Euphratem uſque Parthis bellum inferentem proſecuta Antonium, per Apamiam & Damaſcum in Iudæam uenit. Atque hic Herodes, licet magnis muneribus infenſum eius animum mitigaſſet: tamen ducentis talentis annuis, abſciſſas regno ſuo poſſeßiones, impetrat ſibi locari. Ipſámque omnibus obſequijs placans, in Peluſium uſque ducit. Nec multum interea tempus & Antonius ex Parthis aderat, captiuúmque Artabazin Tigranis filium dono Cleopatræ ducebat. Nam cum pecunijs omniq; præda, Parthus illi ſtatim condonatus eſt.

Amor Antonij & Cleopatræ.

De inſidijs

De inſidijs Cleopatræ,& Herodis prelio contra Arabes & terræmotu.

CAPVT XIIII.

Concitato autem bello Acciaco, Herodes quidem cũ An. lib.
Antonio proficiſci paratus erat. Et alijs per Iudæã 15. ca.
turbis liberatus, & Hyrcanio potitus, quem uicum Anti= 5.
goni ſoror tenebat. Veruntamen à Cleopatra callide, ne periculorũ Antigoni particeps fieret, interclusus eſt. Regibus enim, ut diximus, inſidias tendens, bellum in Arabas ut Herodi cõmitteret, perſuadet Antonio. Quos ſi uiciſſet, Arabiæ: ſin autem uictus eſſet, Iudææ domina cõſtitueretur: alterumque potẽtium per alterum peſſundaret. Sed hæc eius uoluntas ad Herodis ceßit arbitrium. Nam primum pignoribus hoſtium captis, magnum quem conflaue=
rat equitatum, circa * *Dioſpolim in eos mittit, & quam=* Al. Dion.
uis fortiter reſiſtẽtes, ſuperauit. Cum autẽ iam uicti eſſent, maiore motu Arabes ſuſcitantur: & infinita manus in uicũ
Syriæ * *Codeſcanathan congregati, expectabant Iudæos.* Al. Chanan.
Vbi rex eos Herodes cum exercitu aggreſſus, bellum conſultius adminiſtrare tentabat, caſtráq; muro cingi præci=
piebat. Non tamen ei paruit multitudo, ſed priore uictoria An. lib.
freti Arabas impetunt. Et prima coitione in fugam uerſos 15. ca.
urgebant: in perſecutione uero inſidijs periclitatur Hero= 16.
des; uici * *Canathon indigenis ab Athenione dimißus, qui* Aliàs. Calon.
ex Cleopatræ ducibus ſemper ei fuerat inimicus. Nanque horũ incurſu recreati Arabes, pugnam repetunt: iunctisq; agminibus circa ſaxoſa loca & deuia, Herodis militem fugant, plurimis cæde proſtratis. Qui uero ex prælio ſeruati ſunt, in uicum Ormuzam confugiunt. Vbi etiã caſtra eorum cum hominibus circumgreßi Arabes, ſicut erant plena ceperunt. Neq; multo poſt acceptã clade Herodes aderat cum auxilijs, ſeriùs quàm uſus popoſcit. Huius ei uulneris

cauſa fuit, præpoſitorum militibus contumacia, quod iußis obedire noluerũt. Nõ enim repentino cõmiſſo prælio nullum Athenio inſidiandi tempus habuiſſet. Rurſus tamẽ ultus eſt Arabas, aßiduis fines eorũ incurſionibus inquietãs, quodq́; ſemel uictus eſt, ſæpe reuocauit. Sed dum inimicos perſequitur, incurrit ei diuinitus alia calamitas, ſeptimo regni anno & Acciaco bello feruente. Nanq; ueris initio terra mota, infinita quidẽ pecorum, triginta uero hominũ milia peremit, cũ exercitus manſiſſet incolumis, quoniam ſub diuo tendebat: ibiq́; tamẽ Arabas in maiorem audaciam fama ſuſtulit, triſtibus nuncijs grauius ſemper aliquid affingens. Vnde uelut omni ſubuerſa Iudæa, terræ obtinendæ ſpe, quia neminem ſupereſſe credebant, in eam irruunt, legatis prius interfectis, qui ad ſe uenerant à Iudæis. Herodes autẽ aduentu hoſtium perterritam ſuorum multitudinem, tam magnitudine quàm aßiduitate calamitatũ fractã, ad repugnandum incitare tentabat, hæc dicens: Rationem habere nõ uidetur, cur uos præſens formido perculerit. Nã diuinæ quidem indignationis plagas mœrori uobis eſſe nõ miror. Ignauum eſt autem perpeti idem etiam, cum incurſus hominum repellendi ſunt. Ego enim tantũ abeſt ut hoſtes poſt terræmotum pertimeſcam, quod magis non putauerim dominum hanc illis illecebram dimiſiſſe, ut pœnas redderent. Non enim tantum manu armisq; freti, quãtum noſtris calamitatibus, ueniunt. Fallax autem ſpes eſt, quæ non ſuis uiribus nititur, ſed alienis aduerſis. Neque uero uel ſecundæ res uel contrariæ, apud homines certæ ſunt: ſed in utrãque partem uideas fortunam nutare uicißim: & exempla uobis propria demonſtrabunt. Nempe prælio ſuperiore uictores, poſt ab hoſtibus uicti ſumus: & nunc ergo, quãtum æſtimare licet, illi capientur, uictores ſe fore creden=

Herodis oratio.

credentes. Nimis enim confidens incautus eſt: metus autẽ prouidentiam docet. Itaq; mihi quidem, hoc ipſum quod timetis, fiduciam ſuggerit. Nã cum ferociores quàm opus erat fuiſtis, & præter uoluntatem meam in hoſtes egreſsi eſtis, Athenion inſidiandi tempus inuenit. Nunc autem ue=ſtra cunctatio, & minus alacer animus, ut uidetur, certam mihi uictoriam ſpondet. Conuenit tamen ante prælium ſic eſſe affectos, in ipſo autem opere uirtutem erigere: conſce leratiſq; hoſtibus planum facere, quod neq; humanum ali=quod malum, neq; ira cœleſtis unquam deprimit fortitudi=nem Iudæorum, donec ſpiritum uitæ ducũt, uel eorũ quiſ=quam in bonis ſuis Arabas dominari patietur, quos aliquo=ties penè captiuos abduxit. Nihil autem uos terreat rerum anima carentium metus: neq; arbitremini, terræ concuſsio=nem, alicuius futuræ cladis eſſe portentũ. Naturalia nanq; ſunt elementorum quoq; uitia: nullúmque damnũ inferunt, niſi quod ex ipſis euenerit. Nam peſtilentiam quidem, uel famis uel terræmotus ſignũ aliquod, tardius fortaſſe præ=ceſſerit. Ipſa uero cum extiterint, ſui magnitudine finiun=tur. Cæterum quid nobis amplius, quàm terræ concuſsio, bellum nocere poterit etiam uictis? imò enimuero maximũ imminentis excidij monſtrum, non ſponte ſua, neq; alienis manibus inimicis accidit, qui legatos noſtros præter omniũ hominum leges crudeliter immolauerunt, taléſque deo pro belli euentu hoſtias ceciderunt. Non enim effugient maxi=mum eius lumen inuictámque dexterã, ſed continuo pœnas dabunt: ſi patrio repleti ſpiritu, in uindictam uiolati fœde=ris animos excitemus. Pergite quiſque non pro cõiugibus, neque pro liberis, aut pro patriæ periculis pugnaturi: ſed legatorum cædis ultores. Illi melius quàm nos qui uiui=mus exercitũ regent: uobiſq; mihi obedientibus, periclita=

bor ipſe pro cæteris. Pro certo enim ſciatis, fortitudinem ueſtram ſuſtineri nõ poſſe, niſi temeritate lædatur. His *adhortatus milites, ubi eos alacres uidit, ſacra deo celebrauit: deinde cũ exercitu* I*ordanem fluuium tranſgreſſus eſt.* C*aſtris autem* P*hiladelphiæ poſitis, haud procul ab hoſtibus, quaſi de interiacente caſtello cõtenderet, pugnam emi*

Congredii Herodes contra hoſtes.

nus iritabat, quamprimum cupiens cõgredi. N*am & hoſtes premiſerant, qui caſtellum occuparent.* S*ed illos quidẽ regij facile repulerunt, collémq; tenuerunt.* I*pſe uero quotidie producto ad prælium milite, inſtructáq; acie,* A*rabas laceſſebat.* C*um autem nemo contrà procederet (quædam enim eos uehemens formido tenebat, & ante multitudinem dux* Althenius *timore obriguerat) uallum eorum diſturbat ipſe aggreſſus, eóq; modo coacti ad pugnam confuſis ordinibus, mixtiq; cum equitibus pedites egrediuntur: etſi multitudine ſuperiores,* I*udæis tamen alacritate impares, quamuis audaciores eos faceret uictoriæ deſperatio.* E*t quamdiu quidem reſtiterunt, non magna eorum cædes facta eſt: ubi uero terga nudauerunt, multi à* I*udæis, multi uero à ſemetipſis cõculcati perierunt.* D*eniq; milia quinq; in fuga ceciderunt, cæteráque multitudo in uallum compulſa eſt, eóſque ſtatim circumſeptos obſidebat* Herodes.

Magna ſtrages Arabũ.

E*t licet armis propè adeſſet excidium, tamen aquæ penuria uehementer urgebat.* C*um rex arrogantius eorum legatos deſpiceret, & talẽta quinquaginta pro redemptione offerentibus, magis inſtaret: deniq; ardeſcente ſiti, cateruatim exeuntes, ultro ſe* I*udæis tradebant, adeo ut quinque diebus quatuor milia uincirentur, ſexto reliqua multitudo ad pugnam deſperata ſalute procederet.* Q*uibus congreſſus* H*erodes, iterum ſeptẽ milia circunſternit: tam magna plaga ultus* A*rabiam, extincto uirorum eius ſpiritu tantum*

profecit,

profecit, ut eius patronus ab ea gente optaretur.

Herodes exaltatus in regnum. CAPVT XV.

M*Ox autem illum excepit deſueta rerum ſolicitudo* An. lib. 15. ca. 7.
propter amicitiam Antonij, poſt uictoriam Cæſa=ris apud Accium. Veruntamen plus timoris habebat, quàm ipſe patiebatur. Nec enim Cæſar uictum iudicabat Anto=nium, donec Herodes cum eo ſupereſſet. Itaq; rex pericu=lis decreuit occurrere: Rhodúmque tranſmiſſus, ubi Cæ=ſar eo tempore morabatur, adijt eum ſine diademate, ue=ſte quidem cultúq; priuato, ſed faſtu regio: neq; diſsimula=ta ueritate coràm eo hæc dixit: Ego, quidem Cæſar, rex fa=ctus ab Antonio, fateor utilem me fuiſſe regem Antonio. Neq; dubitauerim dicere, quod omnimodo armis quoque me gratum expertus eſſes, niſi Arabes prohibuiſſent. Ve=runtamen & auxilia ei pro uiribus meis miſi, & multa fru menti milia: ſed nec accepta apud Accium plaga, bene de me meritum deſerui. Nam cum auxilij minus cõmodarem, optimum ei conſilium dedi, unam eſſe dicens Cleopatræ mortem aduerſorum correptionẽ. Quam ſi occidiſſet, & pecunias ei, & muros ad tuitionem, & exercitum, & me=metipſum belli cõtra te ſociũ pollicebar: Sed profecto eius aures Cleopatræ amores, & deus, qui tibi uictoriã dona=ret, obſtruxit. Vnà ergo cũ Antonio uictus ſum, & regiã coronam cum eius fortuna depoſui. Ad te autem ueni, ſpem ſalutis de uirtute præſumens: & ne in examen adduceretur properans, qualis amicus alicuius fuerim. Ad hæc Cæſar: Imò uero ſaluus eſto, inquit, & nunc regnato certius. Nã meritus es qui plurimos regas, cum amicitiam tanta fide tuearis. Experire autem, ut etiam felicioribus fidus perma neas: ſiquidẽ ergo præclariſsimã ſpem de tua magnanimi=tate mihi promitto. Recte tamen fecit Antonius, qui magis

Oratio Herodis ad Cæſarem.

Reſponſio Cæſaris.

Cleopatræ quàm tibi paruit. Te nanq; lucrati ſumus propter eius amentiam. Prior autem ab officijs cœpiſti, quantum apparet, quem ad eorum gladiatores idonea auxilia miſiſſe perſcribit. Quare interim tibi decreto firmitatem regni præbeo. Experiar autem ipſe quoq; bene tibi aliquid

Herodi Cæſar diadema imponit.

facere, ut non quæras Antonium. Huius ſermonis humanitate, regem ne quid de amicitia ſua dubitaret, hortatus, & diadema illi impoſuit, & indulgentiam decreto conſignat: in quo multa magnifice in eius laudem allocutus eſt. Ille autem prius cum muneribus delinitū rogabat, ut Alexandrum quendam ſupplicem, ex amicis Antonij, iuberet abſolui. Sed uicit iracundia Cæſaris, multa illum & grauia pro qua rogabatur admiſiſſe dicentis, quibus repulit deprecantem. Poſtea uero ad Aegyptum euntem per Syriā Cæſarem, Herodes cūctis acceptis regni diuitijs, túmq; primum cū eo militem inſpiciēte, circa Ptolemaidem equo uectus eſt, cœnámque illi cum omnibus amicis exhibuit, atq; inſuper exercitui eius epulis cuncta diſtribuit. Proſpexit etiam ut per arida loca proficiſcentibus ad Peluſium, atque inde redeuntibus, aquarum copia non deeſſet. Nec fuit quicquam utenſilium, quod deſideraret exercitus. Pro his denique meritis paruum eſſe Herodi regnum, tam Cæſar quàm milites exiſtimabant. Ideóque poſtquam uenit in Aegyptum, iam Cleopatra & Antonio mortuis, non ſolum cæteros eius honores auxit, uerum etiam regno partem finium addidit, quam Cleopatra dempſerat. Et præ-

An.lib. 15.ca. 9.

terea Gadara, Hippon, Samariam: maritimarúmque inſuper ciuitatum Gazam, & Anthedonem, & Ioppem, & Pyrgon Stratonis: & ad hæc ſatellites quadringētos Galatas ei donauit, quos antea Cleopatra ſtipatores habebat. Nulla res autē magis liberalitatē Cæſaris incitabat, quàm magnus

magnus animus accipientis. Poſt primam, uero Actiadem etiam regionem quæ Thracon uocatur, eius ditioni ſubdidit, eiq; continentem Bathaneam, itémque Auranitem. Ex huiuſmodi cauſa Zenodorus qui domus Lyſaniæ cõductor erat, non ceſſauit unquã ex regione quæ Thracon dicitur, latrones Damaſcenis immittere. Illi autem ad Varronem tunc rectorem Syriæ confugerunt, eúmque deprecati ſunt, quo ſuas miſerias Cæſari declararet. Cæſar autem his cognitis ei reſcripſerat, ut latrocinium penitus curaret extinguere. Varro autem milite aggreſſus loca ſuſpecta, expurgauit latronibus terrã, ipſamq; Zenodoro abſtulit: quam Cæſar, ne latronum denuo contra Damaſcũ receptaculum fieret, Herodi dedit, eumq; præterea totius Syriæ procuratorem cõſtituit. Et decimo anno reuerſus iterum in prouinciã, ne quid eo incõſulto procuratoribus liceret amminiſtrare præcepit: ac Zenodoro mortuo, terram omnem quæ inter Trachonem & Galilæam erat, eidem attribuit. Quod autem maius his omnibus exiſtimabat Herodes, à Cæſare quidẽ poſt Agrippam amabatur, ab Agrippa uero poſt Cæſarem. Hinc ad ſummum felicitatis euectus, & ad maiorem ſubleuatus animum, maximam prouidentiæ partẽ obſequio pietatis impendit. De Zenodoro.

De urbibus & ædificijs inſtauratis & conditis ab Herode; Deq; munificentia, qua uſus eſt erga exteras gentes; eiuſq; felicitate.

CAPVT XVI.

ITaque anno regni ſui quintodecimo, & templũ inſtaurauit, & duplum terræ ſpatium quàm fuerat circa templũ, muro amplexus eſt, ingenti ſumptu & magnificentia ſingulari. Augmento erant in ambitu fani magnæ porticus, eiq; iunctum à ſeptentrione caſtellum: Et illas quidem à fundamentis erexit. Hoc autem nulla re minus, quàm regni ſedes largis opibus renouatum, Antoniam uocauit, in An. lib. 15. capitibus 10. 12. 13. 14.

honorem Antonij, Quin etiam domo ſibi regia in ſuperiori parte ciuitatis extructa, duas ædes in ea maximas atque pulcherrimas, quibus ne templum quidem uſquã conferri poſſet, ædificauit: easq́; amicorum uocabulis unam Cæſaream, Agrippium alteram nominauit. Nec uero ſolis tectis memoriã eorum & cognomina circumſcripſit, ſed in totas etiam ciuitates ſtudium liberalitatis extendit. Nam in Samaritica regione, oppidum muro pulcherrimo per uiginti ſtadia circundatum, Sebaſten appellauit, deductis eò ſex milibus colonorum, terráq; fœcundiſsima his attributa: Vbi templum quoq; maximum inter ædificia collocauit, & circum id aream triũ ſemis ſtadiorum Cæſari dedicauit, eiuſdemq́; oppidi habitatoribus præcipua legum beneficia præſtitit. Inſuper his alterius terræ adiectione donatus à Cæſare, aliud ei templum circa Iordanis fontem candido marmore poſuit, qui locus appellatur * Pannium. Vbi montis quidam uertex in præcelſum æditus, propter ſubiecti lateris uallem ſpecus aperit umbroſum: qua profundæ altitudinis rupes, ad immenſum liquentis guttæ receptaculum cõcauatur, ut ſtagnantis aquæ copia demittentibus aliquid, donec terram inueniant, longitudo nulla ſufficiat. Foris autem de ſpeluncæ radicibus oriuntur fontes: & (ut quidam putant) hoc eſt Iordanis principium. Sed ueri fidẽ in poſterioribus indicabimus. Quin & apud Hiericunta, inter caſtellum Cyprum & priores domos regias, meliores alias, & quæ commodiorem uſum præberent aduenientibus fabricatas, eorundem amicorum nominibus uocitauit. Prorſus non eſt idoneus regni locus, quem honore Cæſaris nudum reliquerit. Poſtea uero quàm fines ſuos templis repleuit, in prouinciam quoque * honores eius effudit, & in multis ciuitatibus templa quæ Cæſaria uocãtur, conſtituit.

De Sebaſte condita.

Al. Paneas.

Al. nomen.

*conſtituit. Cum autẽ inter maritimas ciuitates uidiſſet unã uetuſtate iam feſſam, quæ Stratonos pyrgos uocabatur, & pro loci natura munificentiæ ſuæ capacem, totam eam candido ſaxo reparatam, clariſsima regia decorauit, & in ea maxime innatam ſibi animi magnitudinem demonſtrauit. Nam inter Doram & Ioppen, quarum media ciuitas ſita eſt, omnis ora maritima adeo fuit importuoſa, ut omnes qui ad Aegyptum ex Phœnice nauigarent, in ſalo fluctuare cogerentur, minas Affrici metuentes: Cuius etiam mediocris aura, tantas undarum moles ad ſcopulos erigit, ut remeante æſtu gurgitis, per aliquantum ſpatium maris feritas augeatur. Sed rex liberalitate ac ſumptibus deuicta natura, Pyrrhæo maiorem portum fabricauit, & in eius penetralibus alias nauibus ſtationes fecit altiſsimas. Et quã quam omnis ei locus aduerſabatur, tamen ita cum difficultate certauit, ut firmitas quidem ſtructuræ nequaquam mari cederet: pulchritudo uero tanta eſſet, quaſi nulla res ardua præpediſſet ornatum. Metitus enim, quantum diximus, portui ſpatium per uiginti ulnas in profundum ſaxa demiſit, quorum pleraq; pedum quinquaginta longitudinis, & altitudinis nouem, & latitudinis decẽ, nonnulla uero etiam maiora fuerũt. Expleto autem ſpatio quod undam celabat, in*ducentos pedes murum dilatauit. Ex quibus centum repellendis erant fluctibus ante conſtructi, unde etiã procymia dicebantur: cæteri autem ſaxeo portus quo cingitur muro ſubiecti ſunt, magnis turribus interpoſitis, quarũ maxima atque pulcherrima ex parente Cæſaris Druſium cognominata eſt: Crebri autem fornices ad deducenda quæ portus haberet: próq; fornicibus, & circũ eos, pila ſaxea, & lata, quæ naues egrediẽtes exciperet, deambulatio. Aditus autem ſeptentrionalis erat. Ventorũ enim pro ſitu loci* Al. trecẽtos.

placidiſsimus eſt boreas. Ad oſtium uero, ſtatuæ ſiue coloſ-
ſi tres, utrinque fulti columnis: quarũ à leua quidem intrã-
tibus, ſtantes ſolidas turris ſuſtinet: Dextra uero duo pro-
ceri lapides iuncti, & partis aduerſæ turris magnitudinem
ſuperantes. Domus autem portui connexe, candido iti-
dem lapide, parique menſura ſpatiorum, ciuitatis uice ten-
dentes in portum. Contra oſtiũ uero portus, in colle, Cæſa
ris templum magnitudine ſimul & pulchritudine præci-
puum: ſtatuáq; in eo Cæſaris ſiue coloſſus nõ minor quàm
Iouis apud Olympiam, cuius ad exemplar factus eſt, Roma
no autẽ par, & Iunoni, quæ Argis eſt. Opidum autem pro
uinciæ dedicauit, rebusq; aduectitijs portum, Cæſari uero
conditoris honorem, unde ciuitati Cæſareæ agnomen im-
An.lib. poſuit. Quinetiam & cætera opera, forum, theatrũ, am-
15. ca. phitheatrum, digna uocabulo collocauit: & quinquenna-
10. 12. li certamine inſtituto, nomen ei Cæſaris donauit. Primúsq;
& lib. ipſe in centeſima nonageſima & ſecũda olympiade maxi-
17. ca- ma præmia propoſuit: ut non ſolum uictores, ſed & proxi-
pi. 5. mi & tertij ſucceſſores eorum, regalibus diuitijs potiren-
tur. Anthedona quoq; renouatam, quã bella ſubuerterant,
Agrippium. Agrippium uocauit: nimiáque beneuolentia, nomen amici
etiam portæ inſcripſit, quam ipſe in templo ædificauit. Sed
nec parentes ſuos ita quiſquam dilexit, nam & patris mo-
numentum optimo regni campo ciuitatem condidit, flumi-
Antipatris. num arborúmque ditiſsimam, eámque Antipatridem nun-
cupauit. Et ſuper Hiericunta caſtellum, natura tutum, &
pulchritudine præcipuum, muro cinxit, atque in hono-
Cyprus. rem matris Cyprum uocauit. Fratrique Phaſelo turrim
Phaſelus. cognomine Phaſelidem Hieroſolymis ædificauit, cuius
ambitus & in magnitudine liberalitas poſtea declarabi-
tur. Aliámque ciuitatem in regione quæ de Hiericũta in bo-

ream mittitur, Phaſelum nominauit. Cognatis autem & amicis æternæ gloriæ traditis, ne ſui quidem fuit immemor: ſed caſtellum contra montem Arabici lateris propugnaculo permunitum, de ſuo nomine Herodium uocauit: tumulúmque Aſtoiden, qui manu factus ſtadiorum ſexaginta ſpatio ab Hieroſolymis aberat, ſimiliter nominatum, munificentius accurauit. Etenim rotundis quidem turribus cacumen eius amplexus eſt. Ambitum autem compleuit ædibus regijs liberaliſsime exornatis: ut non ſolum interna mēbrorum facies clarior eſſet, uerum etiam foris parietes ac maceriæ, tectáque largis infuſa diuitijs elucerent. Aquā etiam plurimam ingenti ſumptu ex longo interuallo induxit, pérque ducentos gradus marmoris candidiſsimi fabricauit aſcenſum. Erat autem totus collis manu factus, & uehementer excelſus. Qui & aliam circa radices eius regiam, ac diuerſoria, quæ & ſarcinas & amicos recipere poſſent, ædificauit: ut pro rerum quidem omnium copia ciuitas eſſe uideretur caſtellum: circumſcriptione uero, domus regalis. Tantis autem conſtructis edificijs, animi ſui magnitudinem in plurimis etiam externis ciuitatibus demonſtrauit. Nanque apud Tripolim & Damaſcum & Ptolemaidem, publicas balneas quæ gymnaſia dicunt: Bibli autem murū exedras uero & porticus, foráque & templa Berithi ac Tyri: necnon & apud Sidonem, & Damaſcum theatra condidit. Maritimis autem Laodicēſibus aquæ ductum: apud Aſcalona uero Nymphea ſiue lacus ornatiſsimos, & balneas, item periſtylia, tam opere quàm magnitudine miranda conſtituit. Sunt quibus etiam lucos portúsque præſtitit. Multæ ciuitates ab eo, tāquàm regni ſociæ, agris quoq; donatæ ſunt. Ad exhibitionē uero thermarum alijs reditus annuos ac perpetuos delegauit, quemadmodum Comis, ne quando

Herodium.

Frumēta ab Herode egētibus administrata.

quando beneficij gratia deficeret. Ad hæc frumenta cunctis miniſtrauit egentibus: & inſulis Rhodiorum ad inſtruendam claſſem pecunias ſæpe, multisque in locis præbuit: inceſumq́; Pythium in meliorē formam reparauit ſumptibus ſuis. Quid dicam eius in Lycios aut Samios liberalitatem? perq́; omnem Ioniam eorum, quæ deſideraſſet quiſq;, largitiones? Nónne etiam Athenienſes, & Lacedæmonij, & Nicopolitani, & in Myſia Pergamus, Herodis ſunt plena donarijs? Nónne Antiochenſium Syriæ plateam, cum pléna cœni ab oĩbus uitaretur, per uiginti ſtadia prolixam, ſtrauit polito marmore: declinandisque imbribus, quàm longa eſſet ornauit? Sed hæc quidē propria quis dixerit illorum, quibus ea detulit, populorum. Quod autem Elidenſibus præſtitit, non ſolum Achaiæ cõmune, ſed etiã totius orbis terræ munus uidetur, per quem olympiaci certaminis gloria diffunditur. Nam cum hos deficere ſumptuũ uideret inopia, quódq; ſolũ ex ueteri gratia reſtabat efflue re, non ſolum agonitheta ipſe factus eſt, eo luſtro, quod cũ Romam nauigaret, offendit: ſed etiam perpetuos pecuniarum quæſtus inſtituit, ut nunquàm eius memoria agonithetæ munere fungi deſideret. Inextricabile opus erit, debitorum ſiue tributorum remiſsiones exponere, ſicut Phaſelitas & Balaneotas: aliáq; circa Ciliciam municipia leuauit annuis penſionibus: licet multum eius animi magnitudinem timor fregerit, ne quam pateretur inuidiã: uelut maius aliquid aucuparetur, ſi beneficijs amplioribus afficeret ciuitates, quàm qui eas haberent. Quin & corpore uſus eſt, quod animo conueniret. Cúmque ſummus uenator eſſet, in hoc tamen ipſo, equitandi peritia quæ cuperet, aſſequebatur. Denique uno die quondam quadraginta feras ſubegit. Eſt autem aprorum altrix illa regio, ſed magis ceruis & onagris

onagris frequentatur. Bellator autem erat, qui ſuſtineri nõ poſſet. Itaque multos etiam in exercitatione terrebat: quibus & torquendo iaculo directiſſimus, & ſagittarum librator uidebatur egregius. Præter animi autẽ corporisq; uirtutem, fortuna quoque ſecunda uſus eſt. Raro enim contra uotum eius, belli ceſſit euentus. Et ſi quando id accidit, non ipſius culpa, ſed aut proditione quorundam, aut temeritate militum factum eſt.

De diſſidio Herodis cum filijs Alexandro & Ariſtobulo.
CAPVT. XVII.

AT uero publicam ei felicitatem mœrores inuidere domeſtici, & aduerſi caſus ex muliere cœperunt, quam maxime diligebat. Nam quia regis meruit poteſtatem repudiata quã prius acceperat uxorem, ex Hieroſolymis genus ducentẽ quæ Doſis uocabatur, Mariamnen ſibi coniunxit, Alexãdri filiam Ariſtobuli filij: unde domus eius in diſcordiam uenit. Et antea quidem, maxime uero poſtquàm Roma regreſſus eſt. Nam primum Antipatrum ex Doſide filium, eorum cauſa quos de Mariamne ſuſceperat, expulit ciuitate: ſolis feſtis diebus eò commeandi facultate conceſſa. Deinde auum coniugis Hyrcanum, ex Parthis ad ſe reuerſum propter inſidiarum ſuſpicionem peremit. Quem captum quidem, occupata Syria, Barzafarmanes abduxerat: miſerati uero gentiles liberauerãt, qui ultra Euphratem colebant: Et ſi monitis eorum paruiſſet, ne ad Herodem tranſiret, non interiſſet, Verum mortis eius illecebra, fuit neptis matrimonium. Hoc enim fretus, multóque amplius patriam deſiderans uenit. Herodem autem commouit, non quod regnum affectaret, ſed quod ipſi iure deberetur. Quinque autem filiorum quos ex Mariamne ſuſceperat, duæ fœminæ, cæteri mares erant. Horumq;

An. lib. 15. capi. 3. 8. 9. & lib. 16. ca. 13.

Mors Hyrcani.

rumq́; minimo Romæ in ſtudijs mortuo, duos maiores na-tu, & propter matris nobilitatem, & quod iam regnanti ſibi fuiſſent geniti, regie producebat. Sed enim fortior amor his Mariamnes ſuffragabatur: qui in dies ſingulos proficiens, adeo ſuccendebat Herodem, ut eorum nihil ſentiret, quæ propter dilectam ſibi dolerent. Tantum nan-que in eum Mariamnes erat odium, quantum ipſe illam amabat. Habens igitur ex rebus quidem ipſis, inimicitia-rum probabiles cauſas, ex amore uero fidutiam, in os ei, quæ Hyrcano auo ſuo feciſſet obijciebat, quæq́; in fratrem Ariſtobulum egiſſet. Nec enim uel huic, quanquàm puer erat, parcebat: quem pontificem in decimoſeptimo ætatis anno creatum, poſt honorem ſtatim occidit. Atque ille qui dem cum ſacra ueſte amictus, ad aram acceßiſſet feſto die, populus omnis illachrymauit: & tamē noctu miſſus in Hie richunta, ibi ſicut mandatum fuerat, lacu ſubmerſus à Ga-latis, interijt. Hæc igitur Herodi Mariāne probro dabat, ſororemq́; eius & fratrem maledictis atrocioribus dehone ſtabat. Sed ille quidem amore mutus erat. Graui autem in-dignatione mulieres ſæuiebant: & quo maxime commo-ueretur Herodes, inſimulabant eam adulterij: præter alia multa, quæ uerisimilia fingerentur, hæc accuſantes, quod in Aegyptum imaginem ſuam miſiſſet Antonio: proq́; im-moderata libidine, abſentem ſe properaſſet oſtendere ui-ro, mulierum cupidine inſanienti, & qui uim poſſet infer-re. Id ueluti fulmen aliquod emiſſum perturbauit Hero-dem, maxime quidem amoris cauſa æmulatione ſuccen-ſum. Deinde etiam cogitantem Cleopatræ ſæuitiam, cuius gratia & Lyſanias rex, & Malachus Arabs erāt perem-pti. Non enim coniugis amißione, ſed morte ſua periculum metiebatur. Itaque profecturus Ioſippo Salomes ſororis

ſuæ

ſuæ uiro, quem fidum habebat, & pro affinitate beneuo=
lum, commendabat uxorem: mandato ei clàm, ut eam inter=
ficeret, ſi etiam ſe occidiſſet Antonius. Verum Ioſippus
non maligne, ſed regis amorem mulieri cupiens demonſtra
re, quod ab ea nec mortuus pateretur diuelli, ſecretum ei
ſermonem aperit. Et illa reuerſo Herode, multaq; inter fa=
bulas de affectu iurante, quodq; nunquàm eſſet alterius mu
lieris amore captus: ualde, inquit, amor nos tuus mandatis
Ioſippo comprobatus eſt, quibus ut me occideret, præce=
piſti. His auditis quæ occulta credebat, amens erat Hero=
des ilico: nec unquam Ioſippum mandata ſua proditurum
fuiſſe ratus, niſi eam corrupiſſet, præ dolore inſaniebat.
Cumq; ſtratis exiluiſſet, in regia ſpatiatur, ibiq; tunc Sa=
lome ſoror eius arrepto tempore criminandi, ſuſpicionem
de Ioſippo confirmauit. Vnde Herodes immoderate æmu=
li dolore furens, confeſtim utrunque iuſſit interfici. Deinde
pœnitudo ſequebatur inſaniam: & poſtquàm iracūdia cō=
cidit, amor iterū caleſcebat. Tanta uis autē cupidinis erat,
ut ne mortuam quidē putaret eam, ſed præ ægritudine tan=
quàm uiuam alloqueretur: donec proceſſu temporis, fune=
re cognito, mœroris magnitudine, quem ſuperſtitem dile=
xerat, æquauit affectū. Maternæ autem iracundiæ ſucce=
dunt filij, & immanitatem ſceleris reputantes, nō aliter ſu=
ſpectū patrē quàm ſi hoſtis eſſet, habebant. Idq; & antea
quàm diu Romæ in ſtudijs erāt, & multo magis poſtquàm
in Iudæam reuerſi ſunt. Siquidem cum ætatibus eorum, mē=
tiū quoq; roborabatur affectio. Iam uero maturi cōiugio,
unus amitæ ſuæ Salomes, quæ matrem amborum accuſaue=
rat, filiam duxit: alter Archelai Cappadocum regis. Vnde
acceſſit etiam libertas odio, & occaſiones ex eorum confi
dentia delatoribus collatæ ſunt. Itaq; apertius quidā cū re=
ge loque=

ge loquebantur, quod ei per utrunque filium inſtruerentur inſidiæ: Alter quidem ultrices materni exitij ſimul cũ fratre armaret manus: alter uero, hoc eſt Archelai gener, ſocero fretus etiam fugam pararet, ipſum apud Cæſarem accuſaturus Herodem. His igitur criminationibus repletus Herodes, ueluti propugnaculo ſibi futurũ aduerſus filios, adducit Antipatrum ex Doſide ſuſceptum: hisq́; illũ præponere modis omnibus cœpit. Qui cum hanc mutationem tolerabilem non putarent, ac priuata matre æditum proficientem uiderent, indignationem cohibere pro ſua nobilitate non poterant: ſed in ſingulis quibus offenderentur, iram prodebant. Et illi quidem in dies ſingulos magis magisq́; negligebantur. Antipater autem etiam ſui cauſa fauorabilis erat: nam & patri blandiri callide nouerat, & uarias inter fratres ſuos calumnias conferebat, quædam ipſe dictitans, amicos uero ſuos ad alia uulganda ſubmittens, donec omnino ſpem regni abſcidit fratribus ſuis. In teſtamento enim ipſe quoq; aperte iam ſucceſſor fuerat declaratus. Deniq; tanquàm rex etiam ad Cæſarem miſſus eſt, cultúque regio & cæteris obſequijs præter diadema utebatur. Tempore aũt illo ualuit etiã ſuã matrem in cubile Mariamnes inducere: duobusq́; armorũ generibus in fratres uſus, blãditijs & opinationibus, regi obrepſit, ut etiam de filiorũ morte cogitaret. Quapropter Alexandrũ quidẽ ſecũ Romam pater abſtractum, ueneni ſibi dati reũ apud Cæſarem poſtulauit. Ille autem uix deplorandi copiam nactus: & licet apud imperitiſsimum iudicem, tamẽ Herode & Antipatro prudentiorem: delicta quidem patris uerecunde ſuppreſsit, in ſeuero delata crimina fortiter diluit: periculorumq́; ſocio fratre purgato, mox de Antipatri calliditate, & de ſuis iniurijs queſtus eſt: cũ præter innocentiæ cõſcientiã eloquentia iuuaretur.

An.lib. 16. capi.4.

iuuaretur. Erat enim acerrimus in dicendo, poſtremo pro=locutus quod eos pater libenter occideret, auxit facinus, & lachrymas quidem cunctis excuſsit. Verum Cæſarem ſic affecit, ut eorũ accuſationibus ſpretis, Herodem ſtatim re=uocaret in gratiam. Hac autem lege recõciliatio facta eſt, ut adoleſcentes quidẽ patri in omnibus obedirent, ille autẽ relinqueret regnũ cui uellet. Poſtea rex Roma reuerſus, li=cet ſoluiſſe criminibus filios uideretur, nondum tamen erat ſuſpicionibus liberatus: quoniam argumentũ odij ſequeba tur Antipater, & ſi uerecundia reconciliatoris palàm pro ferre inimicitias non auderet. Cum aũt Ciliciam præter na uigans Eleuſam delatus eſſet, ſuſcepit eũ benigniſsime Ar=chelaus, pro ſalute generi gratiã referens: & redintegra=tæ cõcordiæ cauſa lætus (quippe nihil moratus amicis Romæ ſcripſerat, ut in cauſa dicenda ſuffragarentur Alexan=dro) & uſq; ad Zephyrium deduxit talentis triginta dona tum. Poſtea uero quã Hieroſolymam peruenit Herodes, populo conuocato, tribusq; filijs propè aſtantibus cauſam reddit profectionis: multásq; deo gratias agit, multas etiã Cæſari, qui domus ſuæ perturbationem ſedaſſet: & quod regno maius eſſet concordiã filijs præſtitiſſet, quam ego, inquit, arctius copulabo. Nã ille quidem me regni dominũ & ſucceſſorum iudicem conſtituit. Ego aũt cum mea com moditate illi gratias refero, tresq; filios meos reges deſi=gno, huiusq; ſententiæ me ſocium primum dominum fieri precor, deinde uos. Nãq; huic ætas, illis nobilitas ſucceſsio nem regni conciliat, & quidem magnitudo eius etiã pluri bus ſufficit. Quos autẽ Cæſar iunxit, & pater inſtituit, ob ſeruate: non iniuſtis eos, neq; diſparibus, ſed meritis colen tes honoribus. Nec enim tanta quis reficiet eum lætitia, cui præter ætatem obſequitur, quantum ei quem deſpiciet do=

De Alexãdro regis Archelai genero.

loris infliget. Quos aũt ſimiles coniunctos eſſe oporteat, propinquos atq; amicos ego diſtribuã, & concordie ſponſores illos conſtituam: pro certo ſciens, ſeditionũ contentionúmq; cauſas ex contubernalium naſci malitia: hósque ſi boni fuerint, affectiones tueri. Rogo autem, ut non ſolum iſti, ſed etiam primates ordinum exercitus mei in me ſolum ſpem habeant in præſentia. Non enim regnum, ſed regni honorem filijs meis trado: & iucunditate quidem quaſi rectores potientur, pondus autem rerum tametſi nolim, meũ eſt. Conſideret autem quiſquis ueſtrum ætatẽ meam, uitǽq; inſtitutum, necnon etiam pietatem. Nam neq; ſenex adeo ſum, ut de me cito deſperetur: neque uoluptatibus aſſuetus, quæ adoleſcentium quoque uitam ſpatio breuiore cõcludunt. Diuinitatẽ uero ita coluimus, ut in longum nos æuum progreſſuros eſſe credamus. Quod ſi quis in contemptum meum filijs meis placere maluerit, etiam pro illis mihi ſupplicium dabit. Ego enim, non quod inuideam ex me genitis, honorifice eos haberi ueto: ſed quia noui hæc adoleſcẽtibus ſtudia ferociæ nutrimenta ſuggerere. Itaque ſic cogitent qui ad eos ſe applicant, bonis quidem apud me paratum eſſe præmium, ſeditioſis uero apud ipſos etiam quibus lenocinabãtur, infructuoſam fore malignitatẽ. Omnes profecto mecum, hoc eſt, cum filijs meis ſentient. Nanq; ipſis expedit me regnantem, méq; his eſſe concordem. Vos autem ò boni filij ſacram primum retinentes mente naturam: cuius affectiones inter feras beſtias ſaluæ ſunt: deinde Cæſarem qui nos reduxit in gratiã, méque tertium qui ea quæ iubere liceat rogem, fratres permanete. Iam nunc autẽ uobis, & ueſtimenta & obſequia dabo regalia. Dominúmq; oro conſeruare iudicium meum, ſi concordes eritis. Hæc locutus, ſingulos benigne conſalutauit, populúmque dimiſit,

ſit, alios conuenientia dictis eius optantes: qui uero mutationis erant cupidi, ne audiſſe quidem ſe quicquã ſimulantes. Fratres *autem diſſenſio non reliquit, ſed peiora ſuſpicantes alius de alio digreßi ſunt.* Nanque Alexander *&* Ariſtobulus *ægre ferebãt confirmatum eſſe* Antipatro *meritum.* Antipater *autem ſuccenſebat uel ſecundo loco fratres haberi. Sed tamen ille pro uarietate morum, & reticere ſecreta nouerat, & quanto ſibi eſſent odio multa fraude celabat.* His *autem pro nobilitate generis, in lingua erat quicquid ueniſſet in mentem.* Et *multi quidem his inſtigandis operam dabant, plures autem amicorum ſeſe explorandi cauſa inſinuabant.* Itaque *omne quod dictum eſſet apud* Alexãdrum, *ſtatim apud* Antipatrum *erat, & ab* Antipatro *ad* Herodem *cum adiectione deferebatur.* Nec *uel ſimpliciter aliquid prolocutus, aduleſcens innoxius habebatur, ſed cuncta eius uerba in crimina uertebantur: maximáque minimis affingebantur, ſicubi liberior paulo fuiſſet. Semper autem, qui eum iritarent, ſubmittebat* Antipater *ut mendacia ſua ueras occaſiones haberent: multisq́; falsò uulgatis, unum quid comprobatum, fidem omnibus faceret. Sed huius quidem amicorum quiſque aut natura taciturnus erat, aut muneribus parabatur, ne quid occultum expromeret: nec erraſſet aliquis, ſi* Antipatri *uitam malitiæ dixiſſet arcanum.* Alexandri *uero familiares, aut pecunia corruptos, aut impulſos blanditijs, quibus expugnauit omnia, proditores ac fures eorum quæ contra ſe dicerentur ſiue agerentur, effecerat.* Cum *autem caute uniuerſa committeret, aſtutis etiam criminationibus aditus ad* Herodem *moliebatur: fratrisq́; perſonam gerens alijs delatoribus ſubornatis utebatur.* Siquid *in* Alexandrum *nuntiaſſent fauore ſimulato, id quod primo*

Delationes Antipatri pro fratribus perdẽdis.

reprehendiſſet, mox otioſe aſtruendo, regis iracundiã prouocabat: omniáque ad inſidias referebat, & ut necem patris Alexander optare uideretur. Nihil enim maiorem fidẽ calumnijs ſuggerebat, quàm ſi eum purgaret Antipater. His accenſus Herodes, quantum in dies ſingulos de affectu adoleſcentium detrahebat, tantum adijciebat Antipatro. In eandem uero partem inclinati ſunt etiam qui regno parebant: hi uolentes, alij pro imperio, ſicut Ptolemæus amicorum chariſſimus, regisque fratres, ac tota progenies: omnia nanque in Antipatro ſita erãt: & quod Alexandro fuit acerbiſſimum, cuncta in eorum perniciem, matris Antipatri conſilio gerebantur. Nouerca enim ſæuior erat, multóq; plus quam priuignos oderat, quos regina mater ediderat. Sed quanquam omnes, ut Antipatro magis obſequerentur, ſpes inducebat: non minus tamen præcepta regis quenq; ab adoleſcentibus ſeparabant: qui chariſſimis edixerat, ne quis ad Ariſtobulum uel eius fratrem accederet, aut ſe ad eos applicaret. Non ſolum autem regalibus erat formidini, uerumetiã externis amicis. Nulli enim regum tantum poteſtatis Cæſar dederat, ut fugitiuos ſuos, quãuis ex ciuitatibus non ſubiectis ei, liceret educere. Adoleſcentes aũt delata in ſe facinora neſciebant, hisque propterea capiebantur incautius. Nullus enim palàm incuſabatur à patre: ſed affectu refrigeſcente paulatim intelligẽtes, aduerſus dolorem aſperius excitabantur. Eodem autẽ modo etiã Pheroram patruum, & Salomen amitam, cõtra illos cõmouit Antipater aſſidue, uelut cum uxore ſermocinando, quibus in eos inſtigaretur. Huius autem inimicitijs conſpirabat Alexandri quoque uxor Glaphira, multa de ſua nobilitate commemorans, cunctarumq́; ſe quæ in regno uiuerent dominam eſſe dictitans: paternum enim genus à

nus à Temeno, maternum autem à Datio Iſtapſis filio ducere, multumq́; ignobilitatem deſpiciens ſororis & uxorum Herodis: quarum quæq; propter formam, nō propter nobilitatē eſſet electa. Nanq; multas ei fuiſſe diximus uxores: quod licet & Iudæis more patrio plures habere, quodq́; rex pluribus oblectaretur. Omnibus igitur, propter ſuperbiam & contumelias Glaphiræ, inuiſus erat Alexander Salomen autem Ariſtobulus, & ſi ſocrus eius erat, ipſe inimicam ſibi reddidit, & ante quidem propter maledicta Glaphiræ ſæuientem: frequenter enim humilitatem generis obijciebat uxori: quodq́; ipſe plebeiā, reginam uero frater ſuus duxiſſet Alexander. Hoc Salomes filia cum fletu matri nunciauit. Addebat autem, quod aliorum quoq; fratrū matres idem Alexander & Ariſtobulus, ſi regnum obtinuiſſent, textrices cum ancillis facere minitarentur, ipſos quoq; uicorum ſcribas, ſcilicet irridentes, quod literarum ſtudijs operam darent. His commota Salome, quod iracundiam cohibere non poſſet, Herodi cuncta indicauit. Satis autem idonea uidebatur contra generum dicens. Et præter hæc alia quædam criminatio diuulgata eſt, quæ ſuccendit animum regis. Audiuit enim Alexandrum & Ariſtobulum crebro matrem implorare, caſumq́; eius cum gemitu atq; imprecationibus cōqueri: ac ſæpe illo quædam ex Mariamnes ueſtimentis poſterioribus diuidente, coniugibus minitari ſolitos eſſe, quod cito pro regalibus delicijs nigris ueſtibus induerent. His de cauſis, Herodes licet conſtantem animum adoleſcentium formidaret, tamen ne ſpem correptionis abſcideret, ad ſe eos uocauit: Romam enim nauigaturus erat: & quaſi rex pauca interminatus, pluribus quaſi pater monuit: rogauitq́; ut fratres diligerent, promiſſa priorum peccatorum uenia, ſi poſt hæc meliores fie-

Ant. li. 16. ca. 7.

rent. Illi autem criminationum inuidiam deprecādo, fictas eas eſſe dicebant, purgationisq; ſuæ fidem rebus ipſis poſſe conſtare: uerum quoque ipſum debere, omiſſa facilitate credendi, aditum maledictis obſtruere. Nunquam enim calumniatores deforc, dum cui perſuadeatur, extabit. Cum his cum mature placuiſſent, qui ut patrē præſenti metu reiecto, de poſt futuris mœrere cœperunt. Etenim cognouere Salomen ſibi eſſe infenſam, & patruum Pherorā: uterque autem ſæui & graues erant: ſed amplius Pheroras, qui totius quidem regni præter diadema ſocius eſſet: proprios autem reditus haberet centum talentorum, totiúsque trans Iordanem terræ fructus ipſe caperet, à fratre ſibi dono datæ. Quinetiam tetrarcham eum fieri beneficio Cæſaris, idem Herodes impetrauerat: regaliq; coniugio dignatus erat, ſorore uxoris ſuæ nuptum ei collocata. Et poſt illius mortem, deſponderat ei filiarum ſuarum maximam, trecentis talentis in dotem datis. Sed regale matrimoniū Pheroras, ancillæ amore captus, refugerat. Quamobrem iratus Herodes, filiam quidem nuptum dedit fratris filio, qui poſt à Parthis occiſus eſt. Mox autem morbo Pheroræ uenia data, indignationem remiſit. De hoc autem erat uetus opinio, quod etiam uiua regina Herodem opprimere uoluiſſet ueneno. Sed tunc plurimis delatoribus aditus erat, ut quamuis amantiſsimus frater eſſet Herodis, fide tamen eorum quæ audiſſet, adduceretur ad metum. Itaq; de multis qui ſuſpecti erant habita queſtione, poſtremo ad Pheroræ amicos uenit, quorum nulla quidem fuit de maleficijs aperta confeſsio, ſed quod amita ſuſpecta, in Parthos cogitaſſet effugere prodiderunt: huius autem conſilij & fugæ cōſcium eſſe Ariſtobulū Salomes maritum: cui rex eam tradidit, poſtquam ſuperior adulterij cauſa peremptus

emptus eſt: ſed nec Salome crimnatione libera manſerat. Nam & hanc frater Pheroras accuſabat, quod cum Sylæo procuratore Obodæ regis Arabum de nuptijs cōſtituiſſet, quem inimiciſsimum Herodes habebat. Conuicta autem & in hoc, & in omnibus, quæ Pheroras detulerat, indulgentiam meruit: itaque ipſum etiam rex Pheroram criminibus ſoluit. Domus uero tempeſtas in Alexandrum tranſijt, totaq; capiti eius incubuit. Tres erant Eunuchi regis chariſsimi, & ex genere famulatus neminem id latebat. Vni enim uinum miniſtrare fuit cura, alteri cœnam apponere, tertius autem dormitum eum collocabat, & cum ipſo cubabat: hos muneribus maximis Alexander cupiditati ſuæ ſubiecerat. Itaque poſtquam regi hæc ſunt indicata, ui tormentorum coacti, & ſtuprum ſtatim confeſsi ſunt, & quibus eſſent ad hoc promiſsis inducti aperuerunt: quomodo eos fefeliſſet Alexander nullam in Herode ſpem habēdam eſſe, improbo ſene, commemorans: & qui capillos inficeret, ut ob hoc etiam eum adoleſcentem putarent: uerum ſe coli oportere, qui etiam inuito eo regni eſſet futurus ſucceſſor. Neque multo poſt, ab inimicis pœnas repeteret, fortunatóſque amicos ſuos beatóſque faceret, ac præ cæteris ipſos. Quin & obſequia potentium Alexandro clàm parêre, militúmque rectores. Itemq; ordinum principes occulte ad eum cōuenire dixerunt. Hæc Herodes adeo pertimuit, ut nō auderet ſtatim delata proferre: ſed exploratores die noctuq; ſubmittens, dicta factaq; ſingula ſcrutabatur: & de quibus ſuſpicio eſſet, ilico trucidabat. Itaq; regnū eius acerbiſsima iniquitate repletum eſt. Nam pro ſuo quiſq; odio uel inimicitijs, calumnias finxere, multiq; regis iracundia cædis cupida contra aduerſarios abutebātur: & mendacio quidem confeſtim fides habebatur. Erant autem

criminationibus ipſis uelociora ſupplicia. Denique accuſabatur qui modo accuſauerat: & cum eo qui ante iuſtus eſſet, ducebatur ad pœnam. De uita nanque periculum regis quæſtiones breuiore compendio terminabat. Ad hoc autem ſæuitiæ proceſſerat, ut nec eorum quenquam humanitus aſpiceret, qui accuſati non eſſent: uerumetiam amicis immitiſsimum ſeſe præberet. Itaque multis etiam regno interdixit, & in quos poteſtatem non habebat, in eos dictis aſperis ſæuiebat. Acceſsit malis Antipater, collectáque propinquorum caterua, nullum criminationis genus omiſit. Tantus autem ineptia ſua regem commentiſque delatorum timor inuaſit, ut ſtricto inſtare ſibi gladio uideretur Alexandrum. Denique ſubito & ipſum correptum in uincula coniecit, & in amicorum eius tormenta perrexit: Multi autem tacite moriebantur, nulla uoce ſupra conſcientiam prodita. Alij uero, quibus mendacium impatientia doloris extorſit, de patris eum inſidijs cum fratre Ariſtobulo cogitaſſe dixerunt: tempúsque obſeruare, ut illo dum uenaretur occiſo, Romam profugerent. His tamen etſi uериſimilia non erant, ſed neceſsitate cruciatus ex tempore fingebantur: libenti tamen animo rex credebat, pro conſolatione accipiens uincti filij, ne id feciſſe uideretur iniuſte. Verum Alexander quoniam ſuſpicionem patris nullo modo aboleri poſſe arbitrabatur, ultro malis aſſentiendum putauit, ac digeſtis aduerſus inimicos quatuor libris, fatetur inſidias, eorumq; ſe plurimos ſocios habere perſcribit: ante omnes autem Pheroram & Salomen. Hanc enim etiam ſtupro ſibi quondam eſſe mixtam, cum uim noctu adhibuiſſet inuito. Iamq; libri in manibus erant Herodis: multa & grauia de optimatibus clamantes, cũ mature in Iudæam Archelaus uenit, metuens genero ſimul

Antiq. 17. ca. 8.

ro ſimul ac filiæ, quibus etiam prouidentiſſimo conſilio ſuc Ant. li.
currit, regisq; minas arte diſſoluit. Mox enim cum eo cõ= 16. ca.
greſſus, ubi nam eſt, clamat, exitiabilis gener meus? aut ubi 8.9.
parricidale caput aſpiciã, quod meis manibus ipſe lacerabo: addamq; filiam meam bono marito nouo? Nam & ſi cõſilij particeps non eſt: quia tamen euiuſmodi uiri coniunx fuit, inquinata eſt. Miror autem patientiam tuam, cuius periculum agitur, quod adhuc uiuit Alexander: ego nanque ita ex Cappadocia properans ueniebam, ut & qui illum reperirem olim dediſſe ſupplicium: & de filia quæſtionem tecum haberem: quã tui tuæq; dignitatis contemplatione illi deſponderam. At nunc de utroque nobis conſulendum eſt: licet nimium pater ſis, & ad puniendum inſidiatorem filium minus fortis. Permutemus dexteras, & alter alterius iracũdiæ uicarie ſuccedamus. Talibus increpans, quã uis pertinacem fallit Herodem. Itaque ille quos Alexander perſcripſerat libros, legendos ei præbet, ſingulisq; capitu lis inſiſtens, cum eo deliberabat. Vnde occaſionem ſui con= ſilij nactus Archelaus, paulatim cauſas in eos qui ſcriptis continebantur, & in Pheroram contulit. Cum autem ſibi credere regem uideret, conſiderandum eſt, inquit, ne forte adoleſcentulus tot nequiſſimorum inſidijs circumueniatur non tamen ab adoleſcentulo, nec enim apparere cauſam, cur in tantum ruerit ſcelus, qui & nunc regno potiretur, & ſucceſſionem regni ſperaret, niſi aliquos haberet huius perſuaſionis autores, qui ad deteriorem partem lubricum ætatis impellerent. Ab huiuſmodi nanque hominibus, non ſolum adoleſcẽtulos falli, uerum etiã ſenes, domósque clariſſimas totáque regna ſolere ſubuerti. Conſentiebat dictis Herodes, iramque paulatim remittebat in Alexandro, & in Pheroram excitabatur. Namq; hoc librorũ quatuor ar=

Aſtutia Archelai regis.

gumentum: qui ubi propēſiorem eſſe regis animum ſenſit, & in omnibus apud eum amicitiam Archelai præualere, quam honeſte non poſſet, ex impudentia ſalutem quæſiuit. Relictoq; Alexandro, confugit ad Archelaum: Et ille: nō, inquit, uidet quo ſe pacto eximat tot criminibus inuolutū, quibus maniſeſte conuinceretur regem inſidijs uoluiſſe decipere, omniúmque malorum præſentium adoleſcenti cauſa fuiſſe: niſi malit omißis artibus callidis, & negandi pertinacia, quibus inſimularetur omnia confiteri, & à fratre, præſertim cui dilectus eſſet ueniam petere. Nanque ad hoc ei modis omnibus ſe quoque opem laturum. Paruit Archelao Pheroras, atráque ueſte cum lachrymis, ut quàm miſerabilis appareret, inſtructus, ad pedes Herodis acceßit: ueniámque meruit poſtulans, & ſe quidem ſceleratum eſſe fatebatur. Nanque omnia quæ ſibi obijcerentur, feciſſe. Horum autem cauſam eſſe diminutionem mentis atque inſaniam, ex mulieris amore conceptam. Itaque poſtquam ſtetit Pheroras ſuimet ipſe accuſator ac teſtis, tunc eum iam Archelaus excuſando, Herodis iracūdiam mitigabat, proprijs uſus exemplis: Etenim ſe quoque à fratre multo grauiora perpeſſum, naturale ius dicebat antepoſuiſſe uindictæ. Quippe in regnis, uelut in magnis corporibus, ſemper aliquam partem pondere ipſo tumeſcere: quam recidi quidem non oporteret, leniter uero curari. Multa in hunc modum locutus Archelaus, Herodem quidem Pheroræ placidum reddidit, ipſe autem Alexādro tandiu manebat iratus, filiámque ab eo diſtractam ſecum abducturū eſſe firmabat, donec Herodem cōpulit ultro pro adoleſcentulo deprecari, ut iterum ei filiam deſponderet. Satis autem cum grauitate Archelaus cui uellet eam præter Alexandrum collocari, permiſit: maximi enim pendere, quo iure inter ſe affinitatis

talis inuiolata permaneant: Rege autem ſibi filium ab eo donatum affirmante, niſi quod matrimonium diremiſſet, quod & liberos iam haberent, uxor quoq; ab adoleſcente diligeretur: quæ ſi remaneret, peccatorum foret obliuio: ſi uero diſcederet, cauſa de omnibus deſperandi: meliorem nanq; fieri audaciam, ſi domeſticis affectionibus diſtrahatur: uix tandem ceßit, unáq; & ipſe redijt cum adoleſcente: in gratiam, & patrem eius reduxit. Procul dubio tamen cũ Romam mitti debere, ait, cũ Cæſare collocuturũ: de omnibus enim ſeſe literas ad eum feciſſe. Conſilium quidem Archelai, quo generum periculo liberauit, peractum erat, & redintegrata concordia in epulis: & humanitate cõuictus, familiariter uerſabantur. Abeuntem autẽ muneribus talentorum ſeptuaginta, ſolio quoq; aureo gemmis ornato, & Eunuchis: & concubina donat Herodes, quæ Panichis uociabatur. Itemq; amicorum eius, quenq; pro merito, quin & cognati regis omnes, iuſſu eius Archelao dona clariſsima dederunt: eúmq; tam ipſe quàm optimates Antiochiam uſq; proſecuti ſunt. Non multo poſt quidam in Iudæam uenit, Archelai conſilijs multo potentior: qui non ſolum recõciliationem gratiæ Alexandro quæſitam fecit iritam: uerũ etiã cauſa fuit ut periret. Lacon erat genere nomine Eurycles ad regni deſiderium amore pecuniæ corruptus. Iam enim luxum eius regia tolerare non poterat. His ampliſſimis donis Herodi oblatis: uelut eorum quæ aucuparetur illecebra, cũ ſtatim multiplicata recepiſſet, immaculatam liberalitatẽ nihil eſſe ducebat, niſi regnũ ſanguine cõparaſſet. Itaq; regẽ adulatione falſisq; de ipſo laudibus: & ſermonis calliditate circũuenit, maturéq; pſpecto eius ingenio dictis, ſimul & factis quæ illi placerent, inter primos eius amicos habetur. Nã & rex & oẽs eius comites libẽter ciuẽ

Ant. lib. 16. ca. 11.

De Eurycle.

Spartæ patriæ cauſa, præcipuo dignum honore ducebant. Ille autem poſtquam fragilitatem domus animaduertit: fratrumq́; inimicitias, & quēadmodū pater in ſingulos eſſet animatus, Antipatri quidem hoſpitio præuentus erat. Simulata uero amicitia fallebat Alexandrum, olim ſe & Archelai ſocium eſſe mentitus, quo etiam citius quaſi probatus obrepſit. Moxq́; ab eo fratri quoq; Ariſtobulo cōmendatus eſt. Pertentatis autem perſonis omnibus aliam alio modo ſubibat: ac primum fit Antipatri mercenarius, & Alexādri proditor: illum exprobrando caſtigans, quod cū fratrum ſit maximus, ſpei ſuæ negligat inſidiatores: Alexādrum uero, quod regina creatus, & regiæ uir coniugis, filium priuatæ mulieris pateretur regno ſuccedere, præſertim cum haberet magnā occaſionem Archelaū: quæ quidē adoleſcenti uera fide ſuadere uidebatur, quod amicitiam ſimulaſſet Archelai. Vnde nec Alexāder quicquam metuēs, & de Antipatro quæ ſe mouerēt apud eum querebatur: & quod nihil mirum faceret Herodes, ſi cum matrem illorum interemerit, ipſis quoq; regnum eius auferret: quorum cauſæ Eurycles & miſereri eos & dolere pariter ſimulās etiā Ariſtobulum ad ea dicenda pellexit: Atq; ita querelis in patrem utroq; deuicto referens, ad Antipatrum ſecretò diſcedit: affiĉto quoq; inſidiarum mendacio, quas ei fratres paraſſe firmabat, ac penè iam ſtriĉtis gladijs in eum irruere. Ob hæc autem multa pecunia donatus ab Antipatro, laudator eius erat apud patrē, & ad extremū necis Alexādri & Ariſtobuli redempta opera, ipſe accuſatoris partibus fungitur. Cumq́; audiſſet Herodem uitam ei ſe rependere pro beneficijs ſibi delatis, & lucē referre dixit hoſpitio: Olim Alexandrum exacuiſſe in eum gladiū, & cōfirmaſſe dexteram: uerum ſceleri tanto fuiſſe impedimento, quod ſocie-

tatem

tatem facinoris aßimulaſſet. Alexādrum enim dicere, non bene ſecum Herodem actum putare, quod regnum obtinuiſſet alienum: & poſt matris eorum necem, principatum eius dilaceraſſet, niſi etiam degenerem cooptaret heredem, auitúmque ipſorum regnum Antipatro ſpurio propinaret. Proinde ſemet Hyrcani manes & Mariamnes ultum ire. Nec enim decere ſucceßionem regni ab huiuſmodi patre ſine cæde ſuſpicere: multis autem rebus ad hoc excitari quotidie, quia nihil ſibi omnino loqui ſine calumnia liceret. Nam ſi de nobilitate aliorum fiat mentio, ſine ratione ſe contumelijs affici, patre dicente, ſolus generoſus Alexander, & cui pater ſit pro ignobilitate dedecori, inuentionibus quoque offendere, ſoliq; Antipatro indulgentem: ob quæ uelle mori non recuſare, niſi ex uoto inſidiæ ſucceßiſſent: ſin eum occidiſſet, primum ſalutis occaſionem fore Archelaum ſocerum ſuum, ad quem facile poßit effugere: deinde Cæſarem, qui nunc uſque ignoraret mores Herodis, nec enim ſic ei aſtaturum ut antea, patris præſentiam formidando, nec de ſuis tantum criminibus locuturum, ſed primum totius gentis ærūnas, & quod ad necem uſque tributis opprimeret uulgaturum. Deinde in quibus delicijs, quibúſque actibus partæ ſanguine pecuniæ conſumptæ ſint, & qui uel quales ex illis fuerint locupletati, quæ cauſa ciuitatis plagatæ: ibi autem quæſiturum & aui & matris necem, omniaq́; ſcelera regis retecturum: quibus cognitis, nemo ſe iudicauerit parricidam. His Eurycles in Alexandrum falſo delatis, Antipatri laudes proſequebatur, illum ſolum qui patrem diligeret eſſe confirmans, quiq́; adhuc inſidias retardaſſet. Rex autem nondum præteritæ ſuſpicionis dolore compreſſo, intolerabilis iracundiæ feritate turbatur. Iterumq́; hoc tempus

naćtus Antipater, alios accuſatores fratribus ſubornauit, qui eos dicerent cum Iocundo & Tyranno clàm colloqui ſolitos eſſe, equitum regis olim principibus, tũc uero propter quaſdam offenſiones ordinibus motos. Hac deniq; indignatione ſuccẽſus, confeſtim eos tormentis Herodes ſubdidit. Illi autem nihil eorum ſe, quæ crimini darentur, ſcire confeßi ſunt. Sed oblata eſt quædam uelut ad præpoſitũ caſtelli Alexandrij ab Alexandro ſcripta epiſtola, deprecante, ut cum Ariſtobulo fratre ſe in caſtellum reciperet, ſi patrem interfeciſſent: támq; armis quàm alijs ſubſidijs eos uti permitteret. Hanc Alexander Diophanti cõmentum eſſe dicebat, qui regis erat notarius, homo audaciβimus, & cuiuſlibet manus literas imitari percallidus. Itaq; multis ſæpe falſo conſcriptis, ad hoc poſtremo occiſus eſt* Acito autem caſtelli præpoſito, nec eius indicio quicquam Herodes eorum, quæ delata erant, uerum eſſe cognouit. Sed quamuis nullum documentum ualidum proferretur, filios tamẽ abſolutos aſſeruari præcepit. Euryclem uero domus ſuæ peſtem, ac totius ſceleris fabricatorem, bene de ſe meritum, datoremq; ſalutis appellans, talentis quinquaginta donauit. Ille autem prius quàm certa fama nuntiaret, ad Archelaum properat, auſusq; dicere, quod Herodem recõciliaſſet Alexandro, ab illo quoque pecunias capit. Deinde in Achaiam tranſgreſſus, ad ſimilia facinora male quæſitis abuſus eſt. Poſtremo apud Cæſaream accuſatus, quod diſſentionibus repleuiſſet Achaiam, & ciuitates ſpoliaret, inde fugatur: atque hoc eum modo pœnæ Alexandri & Ariſtobuli perſecutæ ſunt. Hoc loco dignum eſt Coum Euarctum* huic Spartiatæ conferre. Namq; is cum amiciβimus eſſet Alexandro, eodémque tempore quo Eurycles ibidem erat adueniſſet, percontanti regi ſuper his quæ ille

Iocũdus & Tyrãnus accuſati.

Diophãtes.

Al's torto.

Al's Euariſtum.

De Coo Euareto.

illc inſimularet, iuratus nihil ſe ab adulcſcentibus audiſſe firmauit. N*ec tamen id quicquam miſeris profuit apud* Ant. li.
Herodem, ſolis maledictis aures paratiſsimas aperientem: 16. ca.
eúmque gratioſiſsimum ſibi iudicantem, qui ſecum eadem 12.
crederet, iiſdémque moueretur. Incitabat *præterea* Sa*lome crudelitatem eius in filios:* N*anque ad hanc* A*riſtobulus, quo ſe periculis inuolueret, quam & ſocrum habebat & amitam, monitum miſerat, ut ſaluti ſuæ conſuleret, quaſi rex eam decreuiſſet occidere, iterum inſimulatam, quorum ante fuerat accuſata, quod* Syleo A*rabi nubere cupiens, quẽ ſciret eius inimicũ, occulta illi ſecreta regis nunciaret.* E*t hoc fuit extremum, quo tanquã tempeſtate oppreſsi aduleſcẽtes, nõ ſecus ac turbine peſſundati ſunt.* S*alome enim protinus cõtendit ad regem, eiq́; monita* A*riſtobuli prodit: atq; ille ulterius durare non paſſus, utrunq; filium uinxit, & ſeparatos aſſeruari præcepit.* D*einde* V*olumnium militiæ magiſtrum, & ex amicis ſuis* O*lympum, deſcripta ferẽtes indicia, proficiſci iuſſit ad* C*æſarem: qui poſtquam* R*omam naui delati, regis literas reddiderunt: uehementer quidem* C*æſar in aduleſcentes exarſit, uerum eius poteſtatem in filios à patre auferendam nõ duxit.* D*eniq; reſcribit ei, ut ipſe ſui dominus eſſet arbitrij: melius tamen facturum dicens, ſi in communi conſenſu propinquorũ ſuorum prouinciæq; rectorum de inſidijs quereret: eosq́; ſi delato crimini reperiret aſtrictos, occideret: ſi uero fugam tantum eſſe meditatos mediocri ſupplicio contentus eſſet.* P*aret ſcriptis* H*erodes: cúmque* B*erithum, quò* C*æſar iuſſerat, perueniſſet, cogit iudicium.* P*ræſederunt autem re* Ant. li.
ctores, quibus à C*æſare ſcriptũ fuerat,* S*aturninus &* P*e* 16. ca.
naius legati, & cũ his V*olumnius pcurator, itémq; propin* 13.
qui regis & amici, necnõ & S*alome &* P*heroras, & poſt*

hos

Salomes accuſatio pernicioſiſſima.

Filij Herodis uincti.

hos optimates Syriæ, præter Archelaum regem: nanq; hūc Herodes, quod Alexandri ſocer eſſet, ſuſpectum habebat. Sed filios quidem ſatis prouido conſilio in iudiciū non produxit: ſciebat enim quod ſi tantum uiſi fuiſſent, omni modo ad miſericordiam cunctos impellerent: ſi uero etiam dicendi copiam nacti eſſent, facillime Alexander obiecta dilueret. Igitur quidem illi cuſtodiebantur in Palæſto, uico Sidoniorum. Exorſus autem rex, ueluti cum præſentibus ageret, commouebatur, & inſidias quidem timide obijciebat: nam probationibus deficiebat. Maledicta uero & probra & iniurias, & peccata plurima in ſe admiſſa proſequebatur: eáque morte grauiora eſſe conſeſſoribus demonſtrabat. Poſtremo cum nemo contradiceret, ſemetipſum argui miſerabiliter queſtus, acerbámque uictoriam uincere, ſingulos ſententiam proferre rogat in filios: & primus Saturninus condemnandos eſſe aduleſcentulos, ſed non morte pronunciauit, nec enim fas eſſe, cum tres ipſe aſtantes habeat filios, mortem alienis decernere. Idem etiam duobus legatis uiſum eſt, eóſque nonnulli alij ſecuti ſunt. Triſtem uero ſententiam primus Volumnius dixit, cunctiq; poſt eum Herodis æmulatione, uel odio: neque indignatione quiſquam necandos eſſe aduleſcentes iudicauit. Tunc autem uniuerſa Iudæa & Syria, ſuſpenſa quidem opperiebatur huius tragœdiæ finē: ſed nemo exiſtimabat Herodis crudelitatem ad parricidium uſque proceſſuram. Ille tamen filios Tyrum traxit: atque inde naui Cæſaream deuectos, quo mortis genere perimeret cogitabat.

Audacia Tyronis increpā-tis Herodem.

Interea uetus quidam regis miles, Tyro nomine, qui & filium habebat, Alexandro aſſuetum atque amicum, & ipſe diligebat aduleſcentulos: præ nimia indignatione mentis in poſtremo circumiens clamitabat, conculcatam eſſe

iuſtitiā,

iuſtitiam, ueritatem perijſſe, naturam eſſe confuſam, uitamq́; hominum iniquitatis eſſe plenam, & omnia quæ dolor cõtemptori uitæ dictaſſet. Deinde ipſum etiam regem auſus adire: mihi uero inquit, omnium uideris eſſe infeliciſſimus, qui contra chariſſimos nequiſſimis credas. Siquidem Pheroras & Salome fidem apud te aduerſus filios tres habent, quos ſæpe ipſe mortis ſupplicio dignos eſſe iudicaſti: neque aduertis hoc eos agere, ut iuſtis ſucceſſoribus deſtitutus, cum ſolo remaneas Antipatro, capi facile regem optantes. Veruntamẽ cogita, ne ille quoque militibus odioſus ſit, propter cædem omnium fratrum. Nullus enim eſt, qui non adoleſcentium miſereatur, principum autem plurimi etiam palàm grauiter ferũt. Hæc dicens, ſimul eos quibus res indigna uideretur nominabat. Rex autem ſtatim illos & ipſum cum filio comprehendi iubet. Ibiq́; tum alius quidam regalis tonſor, nomine Tryphon, neſcio qua exagitatus inſania, ſemetipſum indicans proſilit: ac mihi quoque Tyro, inquit, iſte perſuaſit, ut occaſione tondendi nouacula te occiderem: magnaq́; inde Alexandrum daturum munera pollicebatur. His auditis, Herodes & Tyronem eiúſque filium, & tonſorem ſubdidit quæſtioni. Cúmque illi pernegarent, tonſor autem amplius nihil diceret, Tyronem uehementius torqueri iuſſit: tumq́; filius eius, patris miſeratione cõmotus, cuncta ſe regi, ſi eum ſibi condonaſſet, indicaturum promiſit. Eoq́; relaxato, ipſius occidendi patrem ſuum habuiſſe uoluntatem, dixit, impulſum ab Alexandro. Hoc autem quibuſdam fictum ab adoleſcente uidebatur, quo tormentis eriperet patrem, nonnulli uerum eſſe firmabant. Herodes tamen, & militum principibus & Tyrone pro concione accuſatis ita in eos armauit populum: ut ibidem cum eo tonſorem, lignorum

An. lib. 16. ca. 13.

De Tryphone regis tonſore.

Filios ſuos Herodes offocari præcipit.

& lapidũ ictibus interimerẽt. Filios uero in Sebaſten miſſos, quæ non longo à Cæſarea interuallo diſtaret, offocari præcipit: eaq́; re mature perfecta, in caſtellum Alexandriũ mortuos aſportari, cũ Alexandro materno auo ſepeliẽdos. Hic finis quidem Ariſtobulo & Alexandro uitæ fuit.

De cõſpiratione Antipatri cõtra patrẽ, CAPVT XVIII.

Odium omnium in Antipatrum. An. lib. 17. ca. 12.

ANtipatrum uero, cum iam ſine controuerſia ſucceſſionem regni ſperaret, intolerabile gentis excepit odium, cunctis ſcientibus illum omnes fratribus ſuis conſeruiſſe calumnias: nihiloq́; minus timor eum non mediocris ſolicitabat, creſcente ſobole peremptorum. Erant enim Alexandro ex Glaphira filij duo, Tigranes & Alexãder: itémq; Ariſtobulo ex Beronice Salomes filia, Herodes & Agrippa & Ariſtobulus, filiæq; Herodias & Mariamne. Sed Glaphiram quidem Herodes cum dote ſua in Cappadociam dimiſit, poſtquam Alexandrum interfecit, Beronicen autem Ariſtobuli coniugem, auunculo Antipatri nuptum dedit: qui ut Salomen, quam infenſam habebat, ſibi reconciliaret, iſtas nuptias excogitauit. Idem uero etiam Pheroram muneribus alijsq; obſequijs, atque amicos præterea Cæſaris ambiebat, magnas Romam mittendo pecunias. Saturninum enim cum alijs omnibus apud Syriam donis expleuerat. Hoc autem magis inuiſus erat cunctis, quod plura donabat, uelut opes tantas non munificentia largiretur, ſed metu conſumeret. Itaque eueniebat, ut nec accipientium beneuolentia quicquam profecerit: quibúſque nihil dediſſet, acerbiores inimicos haberet. In diſtributionibus autem munerum quotidie largior erat, cum præter ſpem uideret orbos pueros ab Herode curari: quantúmque illum peremptorum cædis pœniteret, prolis eorum miſeratione ſignificari. Conuocatis enim propinquis atque

amicis

amicis ſuis, & pupillis aſtantibus, cum lachrymis oppleſſet oculos, dixit: Horum quidem mihi patres fortuna quædam triſtis eripuit, ipſos autem orbitatis miſericordia cum natura cõmendat. Experiar itaq; ut & ſi pater infortunatiſsimus fui, auus tamen ſim prouidentior, & à quibus poſt me regantur, amantiſsimos mihi relinquam. Deſpondeo igitur filiam tuam Pherora maximo filiòrum Alexandri, ut ei curator ſis neceſſarius: tuo uero Antipater filio, Ariſtobuli filiam: eris enim hoc modo pater orbatæ. Sororem uero eius meus Herodes accipiet, ex pontifice auo materno prognatus. Et de his quidem hoc ſit iudicium meum, neq; uel quiſquam dirimat, qui me amabit. Precor autem dominum etiam bono regni mei, meorúmq; nepotum copulare nuptias, atque hos pueros placidioribus, quàm patres eorum oculis aſpicere. Poſtquam hæc locutus eſt, effleuit, & puerorũ dexteras iunxit, benigniſsiméq; conſalutatis ſingulis dimiſit cõſiliũ. Statim diriguit Antipater, quãtóq; dolore affectus eſſet neminem latuit pupillorũ. Nãq; honorem apud patrem quoq; ſibi derogatum exiſtimabat: iterúmq; de rebus cunctis periculum fore, ſi Alexandri filius præter Archelaum etiam Pherorã tetrarcham adiutorẽ habere licuiſſet. Ad hæc reputabat odiũ ſuum, & orbitatis miſerationem, qua tota gens flectebatur, quanto uiuentium puerorum ſtudio, & quanta memoria mortuorũ, ipſius ſcelere tenerentur Iudæi. Itaque omnimodo dirimere ſponſalia ſtatuit, & callide quidem patri ſurripere timuit ſæuienti, acritérq; uigilanti ad ſuſpicandum. Palàm uero cum ſupplex adire auſus eſt, corámq; depoſcere, ne ſe honore priuaret, quo dignum eſſe iudicaſſet, nudúmque regis nomen habere uellet: regni autem ſubſtantiã penes alios eſſe. Nec enim poſſe rerũ obtinere dominatum,

ſi præter auum Archelaum, etiam Pheroras Alexandri filio ſocer eſſet adiunctus. Inſtantiſſime uero precabatur, quia numeroſa eſſet regia progenies, nuptias permutari. Nouem nanq; regi uxores erant, ſed harum ſeptem unde filios ſuſceperat, ipſum Antipatrum ex Doſide, Herodem autem ex Mariamne pontificis filia: itemq; Antipam & Archelaum ex Marthace Samaritide, filiamq; Olympiadem, quam frater eius Ioſippus habuerat: ex Hieroſolymitide uero Cleopatra Herodem & Philippum, necnō ex Pallade Phaſelum. Habebat autem filias quoq; alias, *Boſamen & Salomen: unam ex Phædra, & alteram ex* Ioppide: duasq; uxores ſine filijs, cōſobrinam & ſororem, & præter has Alexandri & Ariſtobuli ſorores duas ex Mariamne. Cum igitur tanta prolis copia ſupereſſet, aliter nuptias iungi poſtulabat Antipater. Rex autem perſpecto eius animo, quid de pupillis cogitaret, uehementer iratus eſt: quippe filiorum quos interfecerat caſum reputans, reputabat, ne etiam hi quandoq; criminationum Antipatri præmium fierent. Sed tunc quidem ſæuioribus dictis eum protelat. Poſtea uero blanditijs eius adductus, ſponſalia reformauit: ac primum ipſi Antipatro Ariſtobuli filiam collocat, filium uero eius iungit filiæ Pheroræ. Hinc licebat aduertere, quantum Antipatri ualuerit adulatio, quod idem in ſimili cauſa impetrare Salome non potuit. Hanc enim quamuis ſoror eſſet, atque hoc ſæpe intercedente Iulia uxore Cæſaris poſtulaſſet, Arabum regi Sylæo nubere non paſſus eſt: ſed inimiciſſimam ſibi fore iurauit, niſi ab hoc ſtudio deſtitiſſet. Poſteaq; inuitam Alexæ, cuidam ex amicis ſuis, in matrimonium dedit: eiusq; filiarum unam Alexandri filio, alteram Antipatri auunculo tradidit. Natarum autē Mariamnes una, ſororis filium habebat Antipatrum,

Vxores & proles Herodis, earumq; cōiugia.

Al. Rexa manam.

Al. Helpide.

*patrum, altera fratris Phaſelum. Sic * intercmpta pupil-* Aliàs incorrupta.
lorum ſpe Antipater, & pro ſua commoditate affinitati-
bus iunctis, expectatione certa nitebatur: adiectaq́; mali- An. lib.
gnitati fiducia, nequaquam erat tolerabilis: nam quia ſin- 17. ca.
gulorum odium uitare nõ poterat, ſecuritatem ſibi ex ter- 3.
rore quærebat: cum præterea Pheroras ei ueluti iam con-
firmato regi obſecundaret. Quin & mulierum cõflata in
aula conflictio, nouas turbas excitabat. Etenim Pheroræ
uxor cum matre ac ſorore ſua, necnon & matre Antipatri,
multa in regno inſolenter agebat: auſa etiam duas regis fi-
lias contumelioſe tractare: cui rei maxime ab Antipatro
erat abiecta. Itaq; cum illi inuiſæ eſſent, alias quidem mo-
rigeras habebant: ſola uero Salome aduerſabatur corũ con
cordiæ: quodq́; non bono regis coirent, apud ipſum inſimu
labat. Cognita uero eius delatione, mulieres (quodq́; He-
rodes ægre tuliſſet) aperto quidẽ cõuentu & familiaritate
abſtinuerunt, contra uero & diſcordare inter ſe regẽ au-
diente ſimulabant. Cum his adeo colluderet Antipater, ut
palàm Pheroram minime dubitaret offendere, occultos au
tem cœtus & nocturnas comeſationes agebãt: earúmq; cõ
ſenſionem fecit obſeruatiò firmiorem: cũ horum nihil igno
raret Salome, ſed Herodi cuncta nunciarat. Ille autem ar- An. lib.
dens iracundia, maximeq́; aduerſus Pheroræ cõiugẽ, quod 17. ca.
eam præter cæteras accuſaret Salome, aduocato cognato- 4.
rum amicorum conſilio, & talia multa mulieris & filia-
rum contumelias crimini dedit, quodq́; Phariſæis mercedẽ
cõtra ſe præbuiſſet, fratrémq; ſibi hoſtem reddidiſſet ex-
pugnatum uenenis. Poſtremo conuerſus ad Pheroram,
utrum, ait, ſe fratrem an uxorem uellet optare? Cúmq; ille
ſe citius uita dixiſſet quàm coniuge cariturum, incertus
quid ageret, ad Antipatrum ſermonem contulit: ac ne cum

Pherora,uel eius cõiuge,aut quouis alio,qui ad eam pertineret,unquã colloqueretur edixit. Verũ ille palàm præcepta cuſtodiens,in occulto cũ his pernoctabat:metuensq́; obſeruationem Salomes,per amicos in Italia degentes,ut Romam proficiſceretur,effecit: ipſorum perlatis literis, ubi Antipatrum aliquanto poſt tempore ad Cæſarem mitti oportere perſcriberent. Igitur Herodes nihil moratus,eũ miſit:cunctis quæ uſui forent,magnaq́; pecunia liberaliter inſtructum,teſtamentumq́; unà portandum ei dedit,in quo rex ipſe Antipater inſcriptus erat,& Antipatri ſucceſſor Herodes,ex Mariamne pontificis filia procreatus. Quin & Sylæus Arabs itidem Romam,neglecto Cæſaris præcepto,nauigauit:de his cũ Antipatro certaturus,de quibus cum Nicolao cauſam ante dixerat. Non leue autẽ cũ Areta rege ſuo certamen habebat,cuius & alios amicos interfecerat & Soëmum in Petra oppido potentiſſimum,redemptoq́; Fabato diſpenſatore Cæſaris fautore utebatur etiam in Herodẽ. Sed maiore pecunia data Herodes Fabatum à Sylæo remouit:ac per ſemetipſum quæ Cæſar iuſſerat exigebat. Ille autem cũ nihil dediſſet,accuſabat apud Cæſarẽ Fabatũ,diſpenſatorẽ eſſe dicens,nõ quæ ipſi,ſed quæ Herodi expedirent. Quibus cõmotus ad iracundiã Fabatus, adhuc autẽ apud Herodem in honore maximo habebatur, ſecretorũ Sylæi proditor factus eſt,regiq́; indicauit,quod Sylæus Corinthium eius ſatellitem pecunia corrupiſſet, eumq́; aſſeruari oporteret. Neq; rex id facere dubitauit: quoniam Corinthius iſte,licet in aula regis eſſet educatus, ex Arabia tamen fuerat oriundus. Igitur mox non illum ſolum corripi,ſed etiam duos alios Arabas iuſſit apud eũ repertos,unum Sylæi amicum,alterũ Philiarchũ. Qui ſubditi quæſtioni,magna pecunia Corinthio ut Herodẽ occideret,

deret, perſuaſiſſe cōfeßi ſunt. Illi quidem etiam à Saturnino rectore interrogati, Romam tranſmißi ſunt.

De ueneno Herodi parato, & quomodo compertum ſit.
CAPVT XIX.

HErodes autem Pheroræ uehementius imminebat, ut repudiaret uxorem. Aliquid enim quod mulierem plecteret excogitabat, quia multas in eam odij cauſas haberet, donec ipſum etiam fratrē cum ea ſupra modum indignatus eiecit. Pheroras autem æquo animo accepta iniuria, in tetrarchiam ſuam receßit, iuratus unum ſibi exilij finem fore mortem Herodis, neq; ad eum reuerſurum eſſe dum uixerit. Denique nec ægrotum, quamuis ſæpe accitus fratrem uiſere uoluit, cum quibuſdam mandatis eum quaſi moriturus uellet inſtruere. Sed ille quidem præter ſpem conualuit. Poſtmodum autē Pheroras in morbum incidit, túmq; Herodis patientia demonſtrata eſt. Nā & uenit ad eum, & humanißime curatum uoluit: ſed morbū ſuperare non quiuit: in diebus enim paucis eſt mortuus. Quē licet uſq; ad ultimum uitæ diem dilexiſſet Herodes, tamen quod illum quoque ueneno peremiſſet, fama uulgatum eſt. Verum eius corpore in Hieroſolymam portato, luctum maximum cunctæ genti denunciauit, clarißimáque funus ſepultura dignatus eſt. Vnus quidem interfector Alexandri & Ariſtobuli, hunc exitum uitæ ſortitus eſt. Tranſijt autem in Antipatrum autorem pœna ſceleris, ex interitu Pheroræ nacta principium. Quidam enim ex eius libertis, cum regem triſtes adijſſent, fratrem ipſius Pheroram ueneno interceptum eſſe dicebant. Nam quendam ei cibum obtuliſſe coniugem ſuam, non eo quo ſolebat modo conditum: eoq; ſumpto illum morbo protinus eſſe correptū.

Pheroras moritur.

An. lib. 17. ca. 5.

Veniſſe autē ante biduum, matris ac ſororis eius accitu,

quandam ueneficam mulierculam ex Arabia, ut uenenum Pheroræ conficeret amatorium: & pro amatorio dediſſe mortiferum Sylæi conſilio: nanque illi notum fuiſſe. Perculſus igitur plurimis ſuſpicionibus rex, ancillas & nonnullas libertinas quæſtioni ſubiecit. Ibiq́; tum exclamat aliqua doloris impatiens: Deus cœli terræq́; rector, in matrem Antipatri, quæ horum nobis malorum cauſa eſt, uindicet. Hoc rex initium nactus, perſequebatur ulterius indaginem ueritatis. Mulier uero & matris Antipatri familiaritatem cum Pherora eiusq́; uxoribus, & occultos eorum conuentus aperuit: quodq́; Pheroras & Antipater redeuntes à rege, tota cum illis nocte potare ſoliti eſſent, ſeruis omnibus excluſis & ancillis. Vna quidem libertinarum hæc indicauit. Cum autem ancillæ ſeparatim ſingulæ torquerentur, patuit omnium dicta congruere: qua de cauſa Romam quidem Antipater ex compoſito, Pheroras uero trans flumen ſecedere curauiſſet. Nã ſæpe illos in ſermone dixiſſe, quod poſt Alexandrum & Ariſtobulum ad ipſos corúmque coniuges tranſiturus eſſet Herodes. Nec alicui poſſe parcere, qui Mariamnæ eiúſque filijs minime peperciſſet: ideóq; melius eſſe, ab hac belua quàm longiſsime fugere. Sæpe autem dixiſſe matri Antipatrum conquerentem, quod cum ipſe iam canus eſſet, pater in dies ſingulos iuueneſceret, ſeq́; fortaſſe priuſquã regnare incipiat moriturum: aut ſi unquam ille deceſſerit, (quando autem iſtud fiet?) uoluptatẽ ſibi ſucceſsionis omnino fore breuiſsimam. Pullulare præterea hydræ capita, hoc eſt, Alexandri & Ariſtobuli filios: ſibi autem filiorum quoque ſpem ademptam eſſe patris iniuria: qui non eorum quenquam poſt mortem ſuam regni ſucceſſorem, ſed Mariamnes filium ſcripſiſſet hæredẽ. Qua quidem in

re prorſus

re prorſus cum ſenectute delirare, ſi teſtamento ſuo ſtandum abitraretur. Se nanque, ut ex eius progenie nemo ſupereſſet, curaturum: Quinetiam cum omnes patres, quibus inuiſi unquam filij fuerunt, odio uincat: plus tamen cum etiam fratres odiſſe. Denique nuper ſibi, ne cum Pherora colloqueretur, centum talenta donaſſe: atque cum Pheroras diceret, quid enim per nos lædebatur? reſpondiſſe Antipatrum, utinam cunctis ablatis nudos ſe dummodo uiuos relinqueret. Verum hoc nequaquam fieri poſſe, ut tam peſtiferam beſtiam quiſquam effugiat, ſub qua nec amicis eſſe palàm liceret. Denique nunc occulte, inquit, conuenimus: licebit autem aperte, ſi uirorum ſpiritū manusq; habeamus, Hæc in tormentis ancillæ prodiderunt, & qđ Pheroras cum illis Petram fugere cogitaſſet. Vt omnibus autem dictis Herodes crederet, centum talentis effectum eſt. De his enim ſoli Antipatro dixerat. Igitur ante alios in Doſidem Antipatri matrem, furor eius erumpit: eamq; omni ornatu, quem illi donauerat, ſpoliatam, multis comparato talentis, expellit. Deinde ira depoſita Pheroræ, mulieres à tormentis recreabat. Timore autem pauidus erat, & ad omnes ſuſpiciones excitabatur: multosq; innocentes metu, ne quem nocentium prætermitteret, in tormenta ducebat. Hinc ad Samaritam ſe conuertit Antipatrum, qui procurator erat Antipatri, & ex illius tormentis comperit, necandi ſui cauſa ex Aegypto Antipatrum uenenum malum petijſſe, per aliquem Antiphili collegam: idque ab eo Antipatri auunculum accepiſſe Theudionem, ac Pheroræ tradidiſſe: cui mandaſſet Antipater, ut Herodem occideret, dum ipſe Romæ abeſſet, ac ſuſpicione careret: Pheroram uero uenenum uxori ſuæ dediſſe ſeruandum. Itaque hanc euocatam, ſtatim rex quod accepe-

Antipater Samantes.

rat afferre iubet. Illa uero quaſi allatura egreſſa, de tecto ſe præcipitem dedit, ut eo modo probationis & regis uerbera præueniret. Sed dei prouidentia, ſicut apparet, quæ ab Antipatro pœnas repeteret, non in caput, ſed in alteram delata partem, periculum mortis euaſit. Portataq; ad regem, ubi reſipiſcere potuit, (nam caſus eam perturbauerat) & quamobrem ſe præcipitaſſet interrogata, adiurante rege, quod uera dicenti remitteret omne ſupplicium: ſin falſa promere maluiſſet, corpus eius tormentis abſumeret, neque ſepulturæ quicquã relinqueret. Pauliſper tacuit: deinde: quid, inquit, ſecreta cuſtodio, cum Pheroras obierit, Antipatro qui nos omnes perdidit ſeruitura? Audi rex, & tecum deus teſtis mihi ueritatis: qui falli non poteſt. Cum Pheroræ morituro lachrymans aſsiderem, tunc ille me ad ſe uocauit: En multum, inquit, mulier de fratris erga me animo ſum deceptus. Nam qui ſic me diligeret, inuiſum habui, & necare cogitaui: qui tanto nunc mei, quamuis necdum mortui, dolore confunditur. Sed ego quidem ob impietatem precium fero: tu uero quod in eum ſeruas, relictũ nobis ab Antipatro uenenum, huc affer propere, meq; uidente conſume, ne ad inferos quoque ultricem huius ſceleris conſcientiam deferam. Ita ut iuſsit attuli, & magnã quidem ueneni partem ſub obtutibus eius in ignem effudi: modicum uero mihi propter dubios caſus, & quæ te metuerem, reſeruaui. His dictis, illa quidem omnino paululum quiddam ueneni habentem pyxidem profert. Rex quidem in matrem fratremq; Antiphili contulit quæſtionem. Verum hi quoque Antiphilum ex Aegypto attuliſſe pyxidem fatebantur, illumq; uenenum à fratre apud Alexandriam exercente medicinam accepiſſe dicebant. Totum autẽ regnum circumeuntes Alexandri & Ariſtobuli manes, ipſi

erant

erant incertarum rerum exploratores atque indices, & à ſuſpicionibus remotiſſimas approbationes trahebant. Deniquc etiã pontificis filiam Mariamnen, conſciam eſſe maleficiorum patuit. Hoc enim tortis eius fratribus demonſtratum eſt. Rex autem matris audaciam filij quoque penuria coërcuit. Nam quem illa pepererat Herodẽ, patri ſucceſſorem ſcriptum ex teſtamento deleuit. Mariãne ueneficiorum conſcia.

De Antipatri in Herodem malignis ſtudijs deprehenſis & ultis.
CAPVT. XX.

Poſt hæc etiam Bathillus, nouiſſima conſiliorum Antipatri fides documentis acceſſit. Nanq; is erat quidem libertus eius: aliud autem uenenum ferens, hoc eſt, aſpidum uirus, aduenerat, aliorumq; ſerpentum ſuccos: ut ſi prius fuiſſet inualidum, hoc ſe Pheroras cum ſua coniuge in regem armaret. Idem uero præter ſuſceptam contra ſalutem patris audaciam, uelut operam ſubciſiuam, habebat epiſtolas aduerſum fratres compoſitas ab Antipatro. Erant autem Romæ in ſtudijs Archelaus, & Philippus, iam adoleſcentuli, magniq; animi, regis filij, quos Antipater uelut imminentes ſpei ſuæ remouere feſtinans, quaſdam in eos literas ipſe finxit, amicorum nomine Romæ degentium. Nonnullis autem corruptis ſcribere perſuaſit, quod multis patrem maledictis caperent, ac de Alexandri & Ariſtobuli nece manifeſte quererentur, ſéque accitos eſſe grauiter ferrent: iam enim pater eos redire præceperat, idque maxime ſolicitabat Antipatrum. Quinetiam priuſquam proficiſceretur, in Iudæa conſtitutus Antipater, eiuſdem modi contra eos Romæ literas mercabatur: patremq; adeundo uitandæ ſuſpicionis cauſa, fratres purgare ſimulabat: quædam falſa ſcripta, quædam uero adoleſcentiæ peccata eſſe commemorans. Quo quidem

Bathillus apprehẽſus.

Doli Antipatri in Archelaum & Philippum.

tempore

tempore ſcriptoribus epiſtolarum, quas in fratrum perniciem ſimulabat, plurimis pecunijs datis, ſumptuum confundere tentabat indicia, ueſtem precioſam, uariaq́; ſtragula, poculáque argentea, necnon & aurea comparanda, aliáque plurima inſtrumenta, ut preciorum magnitudine mercedes falſarijs erogatas cælaret. Denique ducenta talenta retulit expenſa, & eorum maxima fuit occaſio cauſa Sylæi. Vniuerſis autem malis eius tunc minoribus maiore cõtectis cum omnia quidem tormenta de parricidio, epiſtolæ uero de iteratis fratricidijs conclamarent, nemo tamen ex Iudæa uenientium, quo loco fortunæ domus eſſent ei nunciauit, quamuis inter ſcelus probatum & ipſius reditum ſeptem menſium interualla fluxiſſent. Ita erat inuiſus omnibus. Fortaſſe autem etiam quibus indicandi uoluptas fuit, per interfectorum fratrum manes obmuteſcebant. Denique Roma literas miſit, continuo ſe uenturum eſſe, quódque honorifice dimiſſus eſſet à Cæſare nunciãs. Rex autem inſidiatorem manibus tenere deſiderans: timensq́; ne ſi quid præſciſſet, forte caueret, ipſe quoque literis beneuolentiam ſimulans, & alia familiariſsime ſcripſit, & ut reuerſionem ſuã maturaret orauit. Nam ſi properaſſet, matris ſuæ quoque offenſionem poſſet componere, quam expulſam eſſe non ignorauit Antipater. Primam quidem iam de morte Pheroræ ſuſceperat epiſtolam apud Tarentum, eumq́; uehementer luxerat: id autem nonnullis de patruo laudabile uidebatur: ſed quantum intelligi datur, cauſa doloris erat, quod inſidiæ pro uoto non ceſſerant. Neque tam Pheroram flebat quàm maleficiorum miniſtrum. Præterea metus eum quidam ob ea quæ confecerat occupabat, ne quando forte deprehenderetur uenenum. Tunc autem in Cilicia patris epiſtola ſibi reddita, quam

An.lib. 18. capi. 8.

Antipater euocatur Roma.

Male ſibi cõſcius Antipater dolet Pheroræ mortem.

quam ſupra memoraui, ſtatim quidem feſtinabat: ſed poſtquam in Celendrim delatus eſt, ſubit eum quædam materni caſus cogitatio, anima iam per ſemetipſam diuinante. Et amicorum quidem prudentiores ei ſuadebant, ne prius patrem conueniret, quàm pro certo cognoſceret, quibus ex cauſis matrem ſuam repudiaſſet. Nanque timere, ne forte criminationes eius auctæ fuiſſent. Minus autem prudentes, & uiſendæ patriæ cupidi magis, quàm quid Antipatro eſſe utile conſiderantes, ut properaret monebant, ne ex ipſa mora & patri cauſam prauæ ſuſpicionis, & occaſionem præberet calumniantibus. Nunc enim ſi quid motum eſt, in abſentem eſſe factum, nec enim præſente illo quenquam id auſurum fuiſſe. Abſurdum autem uideri, propter ſuſpiciones incertas certis bonis carere, neque mature ſe patri reddere, ab eoq; regnum accipere, quod ſolo ipſo niteretur. Paruit his Antipater, impellente fortuna, tranſmiſſusq́; in Sebaſtum Cæſariæ portum defertur. Occurrit autem illi præter opinionem maxima ſolicitudo cum omnes eum deuitarent, nullusq́; auderet accedere. Nam & ſi ſemper æque inuiſus erat odio, tamen ut proderetur, tunc data libertas eſt. Multos autem auertebat ex rege formido, quoniam cunctas iam ciuitates de Antipatro fama repleuerat, ſolusq́; de ſe quid ageretur Antipater ignorabat. Nec enim uel clarius eo quiſquam deductus eſt, cum Romam nauigaret, & ignobilius inde ſuſceptus eſt. Enimuero clades ille domeſticas intelligens, calliditate cælabat, metúque penè mortuus, uultu confidentiam ſimulabat. Et neque fugæ ſpes ulla erat, neque circunſtantibus malis emergere poterat: certúmque nihil ei de domo, ne ibi quidem nuntiabatur: id enim regis interminatio prohibuerat. Vnde interdum etiam ſpes eum pertentabat hilarior, aut nihil eſſe depre=

deprehenſum, aut ſi quid eſſet, hoc ſeſe impudentia ſua diluiturum ac dolis, quæ ſola inſtrumenta ſalutis haberet. Itaque his armatus, ſine amicis in regiam uenit, quod à prima ianua cum iniuria ſunt repulſi. Forte autem Varus Syriæ rector intus aderat. Ingreſſus inde ad patrem, confirmatusq́; audacia, uelut eius ſalutandi cauſa, propius accedebat: Cum ille obiecta manu, & capite declinato, exclamabat: Et hoc parricidæ eſt, ut me amplexari uelis, qui tot maleficijs inuolutus ſis, corrumpitur impium caput: neque me attingas, priuſquã criminibus te exuas. Dabo enim tibi iudicium & iudicem, qui opportune præſto eſt, Varum. Abi, & quemadmodum te purges in diem craſtinum meditare. Nam & tempus indulgeo calliditatibus tuis. Ad hæc metu obſtupefactus Antipater, quia reſpondere nihil potuit, reuerſus eſt. Cum autem ad eum ueniſſet mater & uxor, cunctas ei probationes expoſuerunt. Tumq́; recepta mente, quo pacto ſeſe defenderet cogitabat. Poſtero autem die rex adhibito propinquorum atque amicorum conſilio, Antipatri quoque amicos uocat. Ipſe autem cum Varo reſidens, cunctosq́; iudices iuſsit adduci, in quibus erant etiã ſerui matris Antipatri quidam pridem comprehenſi, qui ab ea literas ad eum deportauerunt huiuſcemodi: Quoniam illa omnia patri tuo cognita ſunt, caue ne ad eum uenias, niſi aliquod auxilium à Cæſare impetraueris. Itaque his unà cum alijs introductis, ingreditur Antipater. Cumq́; pronus ante pedes patris cecidiſſet: oro, inquit, pater, ne quid de me præiudices, ſed integras aures ſatiſfactioni meæ præbeas. Demonſtrabo enim me innoxium, ſi tu uelis. Ille autem magna uoce imperato ei ſilentio, ad Varum locutus eſt: Quod & tu Vare, & quiuis iuſtus iudex, Antipatrum morte dignum iudicauerit, certe ſcio. Vereor autem

Antipater ad patrem ingreditur.

Herodes apud Varũ accuſat Antipatrum.

tem ne mea quoque tibi ſit inuiſa fortuna, omniq́; calamitate dignum deputes, qui tales filios genuerim. At quin hoc tibi magis miſerandus uideri debeo, quod erga tam ſceleſtos indulgentißimus pater fui. Nam illis prioribus adhuc adoleſcentulis regnum detuleram, eosq́; Romæ educatos amicos Cæſaris feceram: ſed quos alijs inuidendos regibus æmulandosq́; conſtitui, meæ ſalutis hoſtes inueni, quorum tamen interitus Antipatro magis profuit. Iſti enim, quod adoleſcens & ſucceſſor meus futurus eſſet, maxime ſecuritas quærebatur. At uero hic adoleſcentulus, belua, patientia mea ſupra quàm ſatis erat expletus, in me ſacietatem ſuam profudit, eiq́; diu uiuere ſum uiſus, meámque ſenectutem grauiter tulit, rexq́; fieri non niſi parricidio paſſus eſt: quæ quidem profecto noui qua ratione cogitauit: quod eum ex agro abiectum reduxerim, & excluſis quos mihi regina pepererat filijs, regni mei uicarium declarauerim. Equidem tibi Vare confiteor meæ mentis errorem. Ego ille contra me filios iritaui, qui Antipatri gratia ſpes eorum iuſtas abrupi. Quid enim tantum de illis, quantum de iſto bene ſum meritus? cui uiuus etiam poteſtatem meam penè conceßi: aperte autem regni ſucceßionem teſtamento reliqui, & præter deſtinatos ei ſeparatim quinquaginta reditus talentorum, ſumptum paßim mea pecunia ſubminiſtraui: ac nuper Romam quoque nauigaturo dedi trecenta talenta: quemq́; ſolum ex omni familia mea, tanquam patris ſeruatorem, Cæſari commendaui. Aut quid illi tantum ſceleris, quantum Antipater admiſerunt, quódue de his habui tale iudicium, quale demonſtraui huius inſidias? etiam approbo, qui auſus eſt aliquid parricida, rurſumq́; ueritatem dolis ſperat obtegere: quod tibi Vare cauendum ſit. Nam ego iſtam beluam noui,

& quàm

& quàm ſit ueriſimilia dicturus, iam nunc proſpicio, fletusq́; ſimulatos. Hic *eſt qui me quondam monebat, ut uiuum* Alexandrum *cauerem, neque meum corpus omnibus crederem.* Hic *eſt qui uſque ad cubile meum ſolebat ingredi, & circunſpicere ne quis mihi forte paraſſet inſidias.* Hic *ſomni mei cuſtos erat, & ſecuritatis dator, qui conſolaretur ſomniū peremptorū, & uiuentiū fratrū beneuolentiam dijudicaret.* Hic *propugnator & ſatelles meus.* Cum *eius calliditas* Varc *in mentē uenerit, & quemadmodū ſingula ſimulaſſet, uix me credo uiuere, tamq́; grauē inſidiatorem quo pacto effugerim miror.* Veruntamen *quia fortuna quædam excitat contra me domum meam, mihiq́; amiciſsimi ſemper infenſi ſunt, ego quidem fatorum iniquitatem flebo, & mecum ipſe ſolitudinem gemam.* Nemo *autem qui meum ſanguinem ſitierit elabetur, etiam ſi per omnes filios meos indicia uentura ſint.* Hæc *dicens, ipſe quidem interrupto ſermone tacuit, dolore confuſus.* Nicolao *autem uni ex amicis probationes iuſsit exponere.* Inter *hæc autem* Antipater *ſublato capite, cum proſtratus ante patris pedes maneret, exclamat:* Tu *pater meas partes defendiſti.* Nam *quomodo ego parricida, quem tu ſemper ſeruatorem te habuiſſe commemoras?* Aut *ſi ficta, ut dicis, ſimulataq́; mea pietas fuit, cur in alijs tam callidus, in hoc adeo demens fui, ut non intelligerem, quod ſi homines lateret, tanti ſceleris cogitatio, cœleſtem latere iudicē omnino non poſſet, qui ubique præſto eſſet, & cuncta conſpiceret?* An *fratrum exitus ignorabam, quos ob id deus ultus eſt, quia de te male tractauerant?* Quid *autem fuit cur me tua ſalus offenderet?* Spes *regni?* Sed *regnabam.* Odij *ſuſpicio?* Sed *diligebar.* An *ex te metus aliquis?* Quin *tui ſeruans, alijs timendus eram.* Sed *egeſtas cauſa fuit?* Multo *minus.*

Reſpondet Antipater.

minus. Quis enim magis expenſarum habuit poteſtatem? Si autem omnium hominum perditiſsimus eſſem, immaniſq́; beſtiæ animum gererem, certe manſueti patris beneficijs uincerer: quem, ſicut tu dixiſti, reduxeris, tótque filijs antepoſueris, uiuúſque regem declaraueris, aliorúmque bonorum magnitudine reddideris inuidendum. O me miſerum, acerbiſsimámque peregrinationem meam, quam longo labori tempus magnúmq; inſidiantibus ſpatium præbuit. Sed tamen tibi pater tuiſq́; rebus abieram, ne Sylæus tuam contemneret ſenectutem. Roma mihi teſtis eſt pietatis, & princeps orbis terræ Cæſar, qui me patris amatorem ſæpe uocitabat. Accipe pater has eius literas, fictis in me criminationibus ueriores: hiſq́; me defendo. Hæc affectus erga te mei argumenta certiſsima recordare, quàm ingrate hinc nauigauerim, latentes in regno contra me inimicitias non ignorans. Tu pater inuitus me perdidiſti, tu compuliſti ut darem accuſandi tempus inuidiæ. Verum ad indicia ueniam. Ecce adſum, terra mariq́; nihil uſquam parricida perpeſſus. Sed nondum me hoc argumento diligas. Nam & apud deum, & apud te pater, cõdemnatum me eſſe ſcio. Condemnatus autem deprecor, ne aliorum tormentis fidem habeas, in me feratur ignis, per uiſcera mea pergant inſtrumenta pœnarum, ne parcas ſceleſto corpori. Nam ſi parricida ſum, tormentorum expers mori non debeo. Talia cum lachrymis atq; ululatu uociferans, & omnes alios, & Varum ad miſericordiam prouocauit: ſolum autem Herodem, quo minus fleret, iracundia continebat, documentis ueris intentum. Ibi autem Nicolaus, iuſſu regis multa de Antipatri calliditate præfatus, & miſericordiæ ſpem abſtulit, & atrociſsimã accuſationem inſtituit, cuncta quidẽ regni maleficia illi aſcribens:

maxime uero fratrũ interitum, quos ipſius calumnijs interfectus eſſe demonſtrans, etiam ſuperſtitibus cum inſidiari quaſi ſucceßionis captatoribus affirmabat. Nam qui patri uenenũ paraſſet, multo minus à fratribus abſtineret. Cum autem ad ueneni probationẽ ueniſſet, per ordinem proferebat indicia, etiam de Pherora crimẽ exaggerans, ueluti illũ quoq; Antipater fratricidam feciſſet, corruptisq́; regis amicißimis, ſcelere omnẽ domum repleuiſſet. Atque ita multis alijs dictis exprobratis perorauit. Varus autẽ cum reſpondere iußiſſet Antipatrũ, & ille nihil amplius elocutus, quàm, deus teſtis eſt innocentiæ meæ, ſilensq́; iaceret, uenenum petit, idq́; alicui damnatorum capitis ex cuſtodijs bibendum dedit: eoq; ſtatim mortuo, quædam in ſecreto cũ Herode ſermocinatus, geſta in concilio Cæſari ſcripſit. Poſteróq; die inde diſceßit. Nihilóque minus rex Antipatro uinculis tradito, cladis ſuæ nuntios ad Cæſarem miſit. Poſt hæc Salomen appetiſſe inſidijs arguebatur Antipater. Quidã enim de ſeruis Antiphili Romam uenerat, epiſtolas ferens alicuius Agmes nomine, ancille Iuliæ: quibus ad regem ſcriptis, indicauerat Salomes epiſtolam inter literas Iuliæ repertam, clàm ei beneuolentiæ cauſa miſiſſe. Ipſius autem Salomes epiſtolis & maledicta in regẽ acerbißima, & accuſatio maxima continebantur. Sed omnes ab Antipatro erant fictæ: isq́; Agmen pecunia corruptam, ad Herodem eas mittere perſuaſerat. Epiſtola enim eiuſdẽ mulierculæ ad ipſum ſcripta id prodidit, cuius uerba hæc ſunt: Sicut uoluiſti patri tuo ſcripſi, & alias epiſtolas miſi, certo ſciens, regem ſorori ſuæ minime poſſe parcere, ſi eas recitauerit. Bene autẽ facies, ſi conſummatis omnibus, pollicitationum tuarum memor fueris. Hac epiſtola & quæ in Salomen ſunt compoſita deprehenſis, regem ſubijt cogitatio,

Proferĩ Varo ueneuum.

Epiſtola Agmes ad Antipatrum.

gitatio, ne forte etiam Alexander falſis epiſtolis fuiſſet compreſſus, quodq́; penè ſororem propter Antipatrum occidiſſet, anxius erat. Itaq; non eſt ultra cunctatus, quo minus ab eo ſumeret omnium cauſa ſuppliciũ: ſed ne propoſitis ſatiſfaceret, graui morbo impeditus eſt. De Agme tamen ancilla, & in Salomen factione conflata, dedit literas ad Cæſarem: ac propterea teſtamento mutato exemit nomen Antipatri, regemq́; ſcripſit ex Archelao & Philippo natu maiorem. Nam & hos Antipater inſimulauerat. Cæſari autem poſt alia pecuniaria munera mille talenta, & uxori eius ac filijs, itemq́; amicis & libertis, propè quinquaginta, cæteriſq́; omnibus agrorum & pecuniarum nõ parum diſtribuit, ac ſororem Salomen clariſſimis donis honorauit. In teſtamento quidem iſta correxit.

De Aquila aurea, morteq́; Antipatris & Herodis.

CAPVT XXI.

Morbus autẽ ingraueſcebat, quod eum ſenectus pariter ac mœror urgeret: & annos iam ſeptuaginta natus eſſet: & filiorum cladibus animum adeo habebat afflictum, ut nec in bona ualetudine quicquam iucunditatis admitteret. Acriorem autem faciebat ægritudinem, quod Antipater uiueret. Hunc enim non opere ſuperuacuo, ſed cum ipſe cõualuiſſet, cogitabat occidere. Ad has ei calamitates accidit etiam populi quidam tumultus. Erant in ciuitate ſophiſtæ duo, qui ſumme ſcire leges patrias uidebantur: & propterea per omnem gentem maxima gloria prædicabantur. Iudas filius Sepherei, & alter Magnali Mathias. Hos non pauci adoleſcentium ſectabantur, cum leges exponerent, & in dies ſingulos puberũ exercitum congregabant. Qui cũ regẽ audiſſent mœrore ac morbo tabeſcere, apud notos loquebantur, opportunũ iam tẽpus eſſe,

An. lib. 17. ca. 8.

ut deus uindicaret, fabricatáque aduerſus leges patrias opera deſtruerentur. Siquidem in templo nefas ſit, imagines aut uultus, aut cuiuſlibet animalis cognomine ſimulacrum haberi. Hoc propterea dicebatur, quod ſupra maximam portam templi rex aquilam collocauerat auream. Eámq; tunc monebant ſophiſtæ ut tollerent: pulchrum eſſe dicentes, etiam ſi quod inde periculum immineret, pro legibus patrijs mori non recuſare: ſic enim decedentibus, & animam immortalem, & bonarum rerum ſenſum perſeuerare perpetuo: minus autem fortes, & ſapientiæ ſuæ neſcios amare animam imperitia: magiſq; morbo cupere, quàm uirtute defungi. Dum hæc illi diſſererent, rumor ſubito peruagatur, regem ferè iam mori: unde etiam confidentius adoleſcentes conamen adorti ſunt: ipſoq; meridie, cum plurima multitudo uerſaretur in templo, craßis demißi funibus, aquilam ex tecto auream ſecuribus abſcidebant. Quare ſtatim regis duci nũciata, nõ parua ille manu comitatus ad templum cucurrit: & propè ad quadraginta iuuenes comprehenſos, regi exhibuit. Qui primum interrogati, an aquilam ipſi auream concidere auſi eſſent, feciſſe confeßi ſunt: deinde quo iubente, lege patria reſponderunt. Cum uero, quid exultarent tantũ, quibus mors immineret, ab his quæreretur: quia poſt mortem bonis plurimis frui ſperarent, aſſeruerunt. His itaq; rex cõmotus, magnitudinæ iracundiæ morbum ſuperat, atq; in concionem procedit. Deinde multum in eos quaſi ſacrilegos inuectus, & quod occaſione legis patriæ quædã maiora tentaſſent, uelut impios ſupplicio dignos eſſe iudicauit. Populus autẽ metuens, ne per multos quæſtio iret, præcabatur, ut primũ facinoris ſuaſoribus, deinde in eo deprehenſis pœnæ ſubditis, cæteris indignationem remitteret. Tandem igitur

exoratus,

*exoratus, & ipſos rex qui funibus demiſsi erant cũ ſophi-
ſtis uiuos incendit. Et reliquos qui unà comprehenſi ſunt,
obtruncandos carnificibus tradidit. Hinc totum eius cor-
pus morbo occupatum uarijs doloribus deferebatur. Nam
febris quidem non mediocris erat: prurigo autem intolera
bilis habebat omnem corporis ſuperficiem. Aſsiduis autem* An. lib.
uexabatur colli tormentis, pedésq; tanquam ex intercutis 17. ca.
uitio tumuerant. Quin & inflatio uentriculi, putredóq; 9.
*teſticulorũ uermiculos generans: ac præterea creber anhe-
litus, & irrupta cum ſuſpiria membrorúmque omnium cõ-
tractio fatigabat: ut qui hæc ad diuinitatem referrent, pœ-
nas eas eſſe dicerent ſophiſtarum. Ille autem, quamuis cum
tot uitiorũ cruciatibus luctaretur, uitæ tamẽ cupidus erat,
& remedijs excogitatis ſalutem ſperabat. Denique Ior-
danem trãſgreſſus, apud Calliroën aquis calidis utebatur:
quæ in lacum feracem bituminis, quæ Aſphaltitis uocatur,
effluentes, pro dulcedine potui ſunt: ubi autẽ corpus eius,
quod medicis oleo calidiori foueri placuerat, in arcem ple-
nam demerſum ita diſſolutum eſt, ut etiã lumina quaſi mor-
tuus reſoluta torqueret. Deinde perturbatis qui eum cura
bant, ad clamorem quidem illorum reſpicere uiſus eſt. De-
ſperata uero ſalute, militibus quinquagenas drachmas,
multámq; pecuniam rectoribus atque amicis diuidi iuſsit.
Cum autem rediens ad Hierichunta ueniſſet, atra iam bili
correptus, & penè ipſi morti innitebatur, factúmque ne-
pharium excogitauit. Collectos enim cuiuſque uici ex omni
Iudæa nobiles, in locum cui nomen eſt Hippodromum, cõ-
cludi præcepit. Deinde Salome ſorore & Alexandro ma-
rito eius ad ſe uocatis: ſcio, inquit, mortẽ meam feſtis gau-
dijs celebraturos eſſe Iudæos. Verum per alios lugeri po-
tero, & præclariſsimos honores ſepulturæ aſſequi, ſi quæ*

præcipio feceritis: Hos uiros qui habentur in cuſtodia, cũ animam efflauero, ſtatim militibus circundatos occidite: ut etiam inuita omnis mihi Iudæa, omniſq; domus illacbrymet. Et ſimul his mandatis, legatorum quos Romam miſerat epiſtolæ ſunt allatæ, quibus Agmen ancillam Iuliæ iuſſu Cæſaris interemptam, & Antipatrum morte damnatum eſſe, indicabatur. Quin & ſi pater eum in exilium dare mallet, id quoque permiſiſſe Cæſarem, ſcriptum erat. Herodes autem paululum hoc nuncio recreatus, doloribúſque rurſum uictus (nam inedia tuſsiſq; pariter uiolentia diſtendebatur) fatum præuenire conatus eſt: ſumptóq; malo, etiam cultellum popoſcit: ſectum enim comedere cõſueuerat. Deinde circunſpecto ne quis arbiter impediret, tanquam ſe percuſſurus dexteram ſuſtulit. Cum uero Aciabus conſobrinus eius accurriſſet, manúmque continuiſſet, ululatus maximus in regia ſtatim, quaſi rex mortuus eſſet, excitatus eſt. Eóque propere audito, Antipater fiduciam repetit: lætúſque iam cuſtodes, promiſſa etiam pecunia, rogabat, ut ſe ſoluerent, atq; dimitterent: quod eorum princeps non ſolum ne fieret, obſtitit, ſed etiam regi celociter nunciauit. Ille autem fortius exclamans, quàm uires ægrotantis ualebãt, cõtinuo ſatellitibus miſsis, occidit Antipatrum: mortuúmq; ſepeliri præcepit in Hyrcanio. Deinde rurſum corrigit teſtamẽtum, & ſucceſſorem quidem Archelaum natu maximum Antipatri fratrem ſcripſit, tetrarcham uero Antipam. Poſt interitum autem filij, quinque diebus exactis, moritur: annos quidẽ trigintaquatuor, ex quo interfecit Antigonum, regno potitus: triginta uero & ſeptem, poſtquam rex à Romanis declaratus eſt. Et in alijs quidem omnibus, ſecunda fortuna uſus eſt, ac ſi quis alius. Regnum enim quod priuatus ſibi quæſierat, tanto

An. lib. 17. ca. 10.

conſerua=

conſeruatum tempore, filijs ſuis reliquit. In rebus autē domeſticis infeliciſsimus fuit. Salome autem, antequam reſciret mortem regis exercitus, cum marito progreſſa, uinctos abſoluit, quos occidi mandauerat: ipſum dicens mutaſſe conſilium, & ununquenque iuſsiſſe domum dimitti. Atque ita poſt hos abeuntes, militibus indicatur. Quibus in concionem cum alia turba in amphitheatrum apud Hierichunta collectis, Ptolemæus anuli regis cuſtos, quo ſignare ſolitus erat, & fortunatum illum eſſe cœpit dicere, & multitudinem conſolari. Relictámq; ab eo militibus epiſtolam recitauit, in qua multum rogabat, ut beneuolo animo ſucceſſorem ſuum fouerent. Deinde poſt epiſtolam teſtamentum legebat, in quo Philippum quidē hæredem Trachonis, proximarúmque regionū: tetrarcham uero, ſicut ſupra diximus, Antipam: regem autem Archelaum ſcripſerat: eidémque anulum ad Cæſarem ferre mandauerat, aſsignatámque regni adminiſtrari noticiam. Omnium nanque diſpoſitionum ſuarum dominum, & cōfirmatorem Cæſarem eſſe uoluit: cætera uero ſeruari iuxta ſuperius teſtamentum. Quo perlecto, confeſtim clamor ſecutus eſt omnium Archelao gratulantium: militéſq; per cuneos & populos adeuntes, ſuámque promittebant, deiq; beneuolentiam precabantur. Hinc ad ſepeliendum regem operam contulerunt. Nihil autē munificentiæ prætermiſit Archelaus, ſed omnem ornatum extulit regium in funeris pompa ducendum. Lectus quippe totus erat gemmis auróque diſtinctus, thorus autē purpura uariatus, corpúſque ſuper eum uelatum itidem purpura. Capiti autem diadema erat impoſitum. Corona uero deſuper aurea, ſceptrúmque ad dexteram, & circa lectum filij cū propinquis. Præterea ſatellites agménq; tetrarchicū, Germaniq;

An. lib. 17. ca. 11.

Pompa funeris Herodis & ſepultura.

& Galatæ uelut ad bellum inſtructi, omnes antecedebant. Cætera nero militum manus armata, ducéſque ſuos ordinúmque principes ſequebantur decenter. Quingenti autẽ ſerui ac liberti odores ferebant: corpus autem per ducenta ſtadia portatum eſt in caſtellum Herodion: *ibiq; ſecũdum ipſius regis mandata ſepultum eſt.* Et Herodis *quidem regis hic finis fuit.*

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAICO

Liber ſecundus.

De ſucceſſoribus Herodis, & ultione direptæ aureæ Aquilæ.

CAPVT PRIMVM.

An. lib. 17. ca. 11.

TVRBARVM AVTEM NO*uarum principium fuit* Archelao Ro*mam proficiſcendi neceßitas.* Diebus *enim ſeptem in lugendo patrem conſumptis, epulísq; ferialibus prolixe populo exhibitis* (Hic *autem mos apud* Iud*æos neceſſario multos ad inopiam redegit:* Nam *qui eum neglexerat, impius æſtimabatur) candida ueſte indutus, procedit ad templum.* I*biq; uarijs fauoribus exceptus à plebe, ipſe quoq; in excelſo tribunali, ſolióq; aureo reſidens, humanißime uulgus admiſit: eiſq; & quod ſepulturã patris ſedulo curauiſſent, gratias egit: & quod ſibi quaſi certo iam regi, magnos honores habuiſſent.* V*erum ſe tamen, ait, non poteſtate ſolum interim, ſed etiam ipſo regis nomine temperare, donec à* C*æſare ſibi fuerit confirmata ſucceßio, qui etiam teſtamento rerum eſſet omnium dominus cõſtitutus.* I*dcirco enim ſe apud* Hierichunta *uolũtati exercitus reſtitiſſe, cũ ſibi diadema uoluiſſet imponere.*

Cæterum

Cæterum alacritate ac beneuolentia, æque militibus etiam populo plenam ſe uiciſsitudinem relaturum, ſi ab his, quorum etiam eſſet imperium, certus rex declaratus fuiſſet: ſtudiúmque ſibi eſſe, ut erga illos rebus omnibus patre melior appareret. His *gauiſa multitudo, ſtatim eius mentem magnis tentare petitionibus cœpit.* N*anque alij tributa leuari, alij uectigalia tolli, quidam ſolui cuſtodias acclamabant.* C*unctis autem poſtulatis, in gratiam populi facile annuebat* Archelaus. Deinde *celebratis hoſtijs, cum amicis erat in epulis.* E*cce autem ſubito poſt meridiem congregati non pauci, nouarum rerum ſtudioſi, ubi communis luctus de rege ceſſauit, propria lamenta ſuſcipiunt, flentes eorum caſum, quos propter abſciſſam ex porta templi aquilā auream* Herodes *morte damnauerat.* Dolor *autem non occultus erat, ſed clariſsimis queſtibus, fletúque iuſto & planctu ciuitas perſonabat, uirorum cauſa uidelicet, quos pro templo ac legibus patrijs interijſſe dicebant.* E*orum autē mortis pœnas, ab illis quos* Herodes *pecunia donaſſet, repetendas eſſe clamitabant: ac primum, quem is conſtituerat pontificem reijciendum, aliúmque pietate præſtantem, magisque purum optari debere.* Q*uibus etſi mouebatur* Archelaus *ad ultionem, tamen eum profectionis feſtinatio continebat: metuens, ne ſi multitudinem reddidiſſet inimicam, motu eius impediretur.* Q*uamobrem monendo magis, quàm ui experiebatur ſedare turbatos: miſſoq́; magiſtro militum, ut quieſcerent, eos rogabat.* Sed *illum ſeditionis autores, ubi ad templum uenit, priuſquam uerbum faceret, lapidibus perturbarunt, & alijs poſt eum mulcendi ſui gratia miſsis, multos enim legabat* Archelaus, *iracūde omnia reſponderunt.* N*eque ſi numero aucti fuiſſent, ocioſi fore uidebantur.* I*taque inſtante azymorum die feſto, qui apud*

An. lib. 17. ca. pi. 12.

Iudæos Paſcha *uocitatur, plurima uictimarum copia plenus, infinita quidem ad templum ex agris multitudo religionis cauſa deſcendit: cum illi qui ſophiſtas lugebant, in templo conſiſterent, nutrimenta ſeditioni quærentes.* Hoc *autem metu* Archelaus, *antequam omnem populũ morbus iſte corrumperet, cohortem militum & chiliarchum qui etiam ſeditionis principes comprehenderent, eò dirigit: cõtra quos omne uulgus excitatum, multos lapidum ictibus interfecit. Saucius uero chiliarchus uix elabitur.* Et *illi quidem ſtatim, ueluti nihil mali actum eſſet, ad celebranda ſacra conuerſi ſunt.* Sed Archelao *ſine cæde iam multitudo comprimi non poſſe uidebatur. Quamobrem totum illis immiſit exercitum, pedites per ciuitatem ſimul omnes, equitésq; per campum: qui cum ſacrificijs occupatos ſingulos inuaſiſſent, propè ad*nouem milia hominum occidũt: reliquam uero manum per muros proximos deiecerunt. Præcones autem ſequebantur* Archelaum, *iuſſu eius unumquẽque ut domum recederet, admonendo.* Itaque *cuncti neglecta diei feſtiuitate, abire, ipſe autem cum matre, necnon &* Popla, & Ptolemæo, & Nicolao *amicis, ad mare deſcendit: relicto* Philippo *regni procuratore, itémque rerum familiarium curatore.* Vnà *uero egreſſa eſt cum filijs ſuis* Salome, *fratrisque regis filij, genérque, ſpecie uelut* Archelao *ad obtinendam ſucceſſionem adiumento futuri: certa uero cauſa, quæ contra leges in templum admiſſa fuerant, delaturi.* Interea *fit illis* Cæſareæ *obuiam* Sabinus Syriæ *procurator, ad* Iudæam *ueniens, ad pecunias cuſtodiendas* Herodis. Quẽ *ulterius progredi* Varus *inhibuit, multis accitus* Archelai *precibus, intercedente* Ptolemæo. Et *tunc quidem* Sabinus *in gratiam* Vari, *neque ad arces uenire properauit, neque theſauros paternæ pecuniæ clau-*

* Aliàs 3000.

Nauigatio Archelai.

ſit Ar=

ſit Archelao: ſed uſque ad cognitionem Cæſaris ſe otioſum manere pollicitus, apud Cæſaream commorabatur. Poſtea uero quàm ſibi obſtantium unus Antiochiam petijt, alter, hoc eſt, Archelaus Romam nauigauit, mature profectus in Hieroſolymam, regiam tenet: cuſtodumq́; principibus, itémq; diſpenſatoribus euocatis, rationes pecuniarum diſcutere conabatur, & arces occupare tentabat. Nõ tamen immemores Archelai mandatorum cuſtodes erant, ſed in obſeruando ſingula quæque perſeuerabant, cauſam cuſtodiæ magis Cæſari, quàm Archelao tribuentes. Cum hoc autem Antipas quoq; de regno certabat, poſteriore ſuperius Herodis teſtamentũ firmius eſſe defendens, in quo rex ipſe Antipas fuerat ſcriptus: eíq; ſe tam Salome quàm multi alij cognati, qui cum Archelao nauigarant, ſuffragio fore promiſerant. Ducebãt autem ſecum matrem, fratremq; Nicolai Ptolemæum, in quo pro fide apud Herodem probata, nonnihil uidebatur eſſe momenti. Nanque illi fuerat amicorum chariſsimus. Oratori autẽ Irenæo propter dicẽdi acrimoniam plurimum cõfidebat: unde etiam qui ſe monuerant, ut Archelao pro ætatis merito & ſecundi teſtamẽti uoluntate cederet, audiẽdos eſſe non cenſuit. Romæ uero migrauerunt ad eum cunctorum ſtudia propinquorũ, quibus inuiſus erat Archelaus, quiq; præcipue liberi omnes ſuiq; iuris eſſe cupiebant: & aut Romano magiſtratu adminiſtrari, aut ſi hoc non impetrarent, Antipam regem habere. Ad hoc etiam Sabini ope nitebatur Antipas, qui Archelaũ per epiſtolas accuſauerat apud cæſarem, Antipam uero multum laudauerat. Itaq; digeſta crimina, Salome & cæteri, qui cũ ea ſentirent, Cæſari tradiderũt: & poſt eos Archelaus geſtorum ſuorum perſcripta capitula, patriſq; anulũ per Ptolemæũ rationesq; adminiſtrationis intromiſit ad Cæſa=

An. lib. 17. capi. 13.

ad Cæſarem. Ille autem ſecum præmeditans ea, quæ ab utraq; parte dicerentur, ubi & regni magnitudinem, multitudinemq́; redituum animaduertit, atq; inſuper Herodis familiam numeroſam, perlectis etiam Vari ac Sabini literis, optimates Romanorum ad concilium uocat, in quo tũc primum ex Agrippa ac filia ſua natum Caium ſedere iuſſit, filium adoptiuum: atq; ita partibus proſequendi copiã dedit. Igitur Salomes filius Antipatri (nanq; is erat orator acerrimus eorum, qui aduerſabantur Archelao) accuſationem propoſuit, inſimulans Archelaum, quaſi uerbis quidẽ de regno uideretur contendere, re autem uera iamdudum rex eſſet effectus: & apud aures modo Cæſaris cauillaretur, quẽ iudicem ſucceßionis expectare noluiſſet. Nã poſt Herodis mortem, quibuſdam ut diadema ſibi imponerent, ſubornatis, regis eum more in ſolio aureo reſidẽtem, partim ordines militiæ permutaſſe, partim condonaſſe promotiones: & inſuper his omnia annuiſſe populo, quæ uelut à rege impetranda petijſſet: maximorumq́; reos criminum, quos pater ſuus uinxerat, abſoluiſſe: qui cum iſta feciſſet, modo regni umbram à domino poſtulaturus ueniſſet, cuius ſibi corpus ipſe rapuiſſet, ut non rerum ſed uocabulorum dominum eſſe Cæſarem demonſtraret. Ad hæc ei, quod etiam luctum patris aßimulaſſet, obijcebat: cum interdiu quidem perſonam componeret in mœrorem, noctu uero ad comeſſationes uſque potaret. Denique ſeditionem uulgi ex hac indignatione conflatam eſſe dicebat. Totius enim orationis ſuæ uires, eorum multitudine qui circa templum cæſi fuerant, aſtruebat. Hos enim ad diem feſtum quidem ueniſſe: ad hoſtias uero, quas ipſi mactandas uenerant, crudeliter eſſe iugulatos: tantúmque in templo funerum eſſe congeſtum, quantum nullum ab externis illatum

Antipater pro Antipa.

bellum

bellum implicabile congeſſiſſet. Itaque huius crudelitatis Herode præſcio, ne ſpe quidem regni unquam eum dignum eſſe uiſum, niſi cum ſanæ mentis inops erat, anima deterius ægrotante, quàm corpore: & quem in ſecundo teſtamento ſucceſſorem ſcriberet, ignorabat: præſertim qui priore teſtamento ſucceſſorem ſcriptum incuſare nihil poſſet, quod incolumi corpore, omniq́; uitio purgata mente fecißet. Vt tamen quis firmius eſſe ponat morbo laborãtis arbitrium, ipſum ſe Archelaum abdicaſſe regia dignitate, multis in eam contra leges admißis. Nam qualem fore, ſi acciperet à Cæſare principatum, qui antequam acciperet, tantum populum peremiſſet? Multa in hunc modum proſecutus Antipater, multis ex numero circunſtantium propinquorum in ſingula crimina teſtibus exhibitis, perorauit. Surrexit autem Nicolaus defenſor Archelai, & ante omnia cædem in templo neceſſario factam eſſe perdocuit. Nam quorum necis argueretur, non regni ſolum, ſed etiam ipſius iudicis, id eſt, Cæſaris hoſtes fuiſſe: aliorum autem criminum ſuaſores aduerſarios demonſtrauit. Secundum uero teſtamentum idcirco ratum manere poſtulabat, quod Herodes in eo ſucceſſoris ſui firmatorem Cæſarem conſtituiſſet. Nam qui tantum ſaperet, ut rerum domino poteſtate ſua cederet, nec unquam in hæredis erraſſe iudicio, ſed ſano corde quem conſtitueret, elegiſſe: qui per quem conſtitui deberet, non ignorauit. Cum autem omnibus expoſitis, etiam Nicolaus peroraſſet, in medium progreſſus Archelaus, ad genua Cæſaris accedit ocyus. Quo perbenigne à Cæſare erecto, eo quod paterna quidẽ ſucceßione dignus eſſet, oſtendit: certum uero nihil pronunciauit. Sed illo die dimiſſo concilio, ſecum ipſe de cognitis deliberabat, utrum ex his qui teſtamento continerentur, aliquem regni oporteret

teret conſtitui ſucceſſorem, an toti familiæ diſtribui principatum. Multitudo enim perſonarum egere ſubſidio uidebatur.

De pugna & ſtrage Hieroſolymis inter Iudæos & Sabinianos.

CAPVT II.

An.lib. 17. capi. 14. *SEd antequam de his quicquam ſtatueretur à Cæſare, mater Archelai Marthace, morbo correpta moritur. Et uariæ literæ de Syria perlatæ ſunt, Iudæos defeciſſe nũciantes: quod Varus fore proſpiciens, in Hieroſolymam poſtquam Archelaus nauigarat, aſcendit, ut incentores ſeditionis prohiberet. Et quia multitudo ceſſatura non uidebatur, ex tribus quas è Syria duxerat ſecum, cohortibus, unam in ciuitate reliquit: atq; ita in Antiochiam ipſe remeauit. At Sabinus cum poſtea in Hieroſolymã ueniſſet, cauſas nouarum rerum Iudæis præbuit: modo uim cuſtodibus, ut ſibi arces traderent, adhibẽdo, nũc maligne regis exquirẽdo pecunias. Nõ aũt ſolis relictis à Varo militibus fretus erat, ſed etiã ſeruorum ſuorũ multitudine, quos etiã omnes armatos auaritiæ miniſtros habebat. Feſto autem quinquageſimo die, quæ pentecoſte à Iudæis uocatur, ſepties ſeptẽ diebus exactis rediens, ex eorum numero uocabulum nacta, non religionis ſolennitas populum ſed indignatio congregauit. Denique concurſus infinitæ multitudinis ex Galilæa, itémque Idumæa & Hierichunte, transq; Iordanem poſitis regionibus, factus eſt: cum indigena ex ipſa ciuitate populus Iudæorum, & numero ſimul & alacritate præſtaret: & tripartita manu terna caſtra collocauerunt, una in ſeptẽtrionali regione templi, altera in meridionali Hippodromum uerſus, tertiáque in occiduo prope regiã tractu, circunſeſſosque Romanos undiq; obſidebant. Sabinus autem multitudine pariter, eorúmque ſpiritu perterritus,*

tus, crebris quidem Varum nuncijs precabatur, ut quàm mature ferret auxilium, quaſi laniandam cohortem, ſi quid moræ interueniſſet. Ipſe uero in altißima caſtelli turri, quæ Phaſelus uocabatur, euadit, fratris Herodis cognomine, quem Parthi necauerunt. Hinc militibus cohortis, ut in hoſtes irruerent, ſignum dabat. Nam præ timore quibus ipſe præerat, deſcendere nullus audebat. Eius autem præcepto milites obedientes, in templum uolant, uehementiq́; cũ Iudæis pugna cõfligũt. In qua dum nemo deſuper adiuuaret, imperitos belli peritia ſuperabãt. Poſtea uero quàm multi Iudæi porticibus occupatis, à uertice ſagittis eos appetebant, plurimi cõterebantur: & neque ex alto iaculãtes, ulciſci facile poterãt, neque cominus dimicantes ferebant. Ab utriſque tamẽ afflicti ſuccendunt porticus, opere, magnitudine atque ornatu mirabile. Ibiq́; tum multi flamma ſubito cõprehenſi, aut ea conſumebantur, aut in hoſtes deſiliẽtes ab ipſis occidebãtur, alij retrorſum cedentes præcipitabãtur ex muro: nonnulli deſperata ſalute, incendij periculum ſuis gladijs præueniebant. Qui tamen ex mœnibus obrependo in Romanos feciſſent impetum, metu attoniti nullo negotio ſubigebantur: donec omnibus aut interemptis, aut timore deiectis, theſauro dei defenſoribus deſtituto, manus milites attulerunt, & quadraginta ex eo talenta diripuere: quorum quæ furto ſublata non ſunt, congregauit Sabinus. At Iudæos multo plures, magisque pugnantes, tam uirorum quàm opum interitus in Romanos contraxit. Obſeſſaq́; his regia minitabantur exitium, niſi quamprimum inde ſecederent: Sabino, ſi uellet, unà cum cohorte militum abeundi copiam pollicentes. Quibus opitulabantur regalium plurimi, qui ad eos ſponte tranſfugerant. Pars tamen bellicoſior erat, Sebaſtenorum tria milia. Hisque

Rufus & Gratus. que Rufus & Gratus præpoſiti, unus peditum rector, at uero equitũ Rufus: quorum uterq; ui corporis atq; prudẽtia, etiam ſi nullam manũ obedientem haberent, magnũ tamen momentũ belli Romanis addidiſſent. Itaq; Iudæi quidem inſtare obſidioni ſimul, & caſtelli mœnia tentãtes, & ad Sabinum clamantes, ut nullo impediente diſcederet, habituros tanto poſt tempore patriã libertatem. Sabinus autẽ quãuis optaret euadere, fidem tamen pollicitationibus non habebat: ſed eorum lenitatem, inſidiarum eſſe illecebram ſuſpicabatur: ſimulq; auxiliũ Vari ſperãs, obſidionis periculũ perferebat. E odẽ tempore per Iudæam plurimis locis An.lib. 17. capi.15. tumultus erat, multósq; ad regni cupidinẽ tempus impulerat. Nam in Idumæa quidem duo milia ueteranorum, qui ſub Herode militauerant, cõgregati, armisq; inſtructi cum regalibus decertabant. Quibus *Aciabus regis conſobrinus, ex uicis munitiſsimis repugnabat, campeſtre prælium declinãdo. Inferiori aũt Galilææ, Iudas filius Ezechiæ latronũ principis, ab Herode quondam rege capti, qui tunc illas regiones uaſtauerat, non parua multitudine collecta, ruptisq; regijs armamẽtarijs, & omnibus quos circa ſe habebat armatis, contra potentiæ cupidos manus mouebat. Trans flumen quoq; Simon quidã, ex regalibus ſeruis, pulchritudine ſimul & uaſtitate corporis fretus, impoſito ſibi diademate, cum latronibus, quos congregauerat, ipſe circuiens, & apud Hierichũta regiã, & multa alia magnifica diuerſoria igni corrupit: facilẽ ſibi prædam ex incendio comparãs. Omnésque habitationes, in quibus aliquid decoris erat, concremaſſet, niſi Gratus legionũ rector, ex Trachone ſagittarios, itémq; Sebaſtenorum pugnaciſsimos ducens, properaſſet occurrere. Vbi peditum quidẽ in pugna multi cõſumpti ſunt: ipſe autem Simonem compendio præuenit,

Al. Alcibiades.

Simon paſtor quidam.

uenit, ardua ualle fugientem, & ex trãſuerſo percuſſum in ceruice deiecit. Incenſæ ſunt autem, & quæcunq; Iordani proxime fuerunt ſedes regiæ, apud Betharantes, quorundã aliorum manu cõflata ex locis ulterioribus. Tunc etiam paſtor quidam, cui nomen erat Athonges, regnum affectare auſus eſt, quod ut ſperaret, ui corporis animæquè fidutia mortem cõtemnentis impulſus eſt, ac præterea fratrum ſibi ſimilium robore, quorum ſingulis tanquam ducibus & ſatrapis attributa manu armatorum, ad incurſus utebatur. Ipſe autem ueluti rex maiora negotia procurabat. Et tum quidem etiam coronam ſibi impoſuit. Non paruo autẽ poſt tempore, cum fratribus ſuis uaſtando territoria, & occidendo præcipue Romanos, itemq; regios, perſeuerauit: cũ nec Iudæorum quiſquam effugeret, qui lucrum aliquod ferens ueniſſet in manus. Auſi ſunt autem apud Amathuntem, compertum Romanorũ agmen obſidere, qui frumenta cohorti atque arma portabant. Vbi Arium quidem centurionem, & quadraginta fortiſsimos iaculis confecere. Cæteri uero in periculo conſtituti ſimilia ſuſtinendi, auxilio Grati qui cum Sebaſtenis aduenit, elapſi ſunt. Multis in hunc modũ contra indigenas, itémq; alienigenas per omne bellum geſtis, poſt aliquod tempus tres ex his comprehenſi ſunt: natu quidem maximus ab Archelao, duo uero, qui ætate ſequebantur, in manus Grati ac Ptolemæi delati. Nam quartus Archelao pactione cõceſsit. Sed hic finis eos poſtea ſecutus eſt. Tunc autem latrocinali bello cunctam inflãmabant Iudæam.

De quodã paſtore Athõge.

De Vari geſtis circa Iudæos crucifixos. CAPVT III.

V*Arus autem, acceptis Sabini & principum literis, toti cohorti metuens, opem his ferre properabat. itaq; cũ duabus reliquis cohortibus, & quatuor alis equi-* Ant. li. 17. ca. 16.

tum, in Ptolemaida profectus, eôdem regum atq; optimatum auxilia conuenire iuſsit. Ad hæc à Berithijs etiam, cũ per eorum tranſiret oppidum, mille & quingentos accepit armatos. Vbi uero in Ptolemaidem tam cætera manus auxiliorum, quàm propter Herodis inimicitias, Aretas rex Arabum, non cũ exiguo numero equitum peditumq; peruenit, ſtatim exercitus partem in Galilæam, quæ Ptolemaidi propinqua erat, dirigit, amici ſui Galli filio his rectore præpoſito. Qui mox & aduerſus quos ierat, omnes in fugam uertit: & Sephori ciuitate capta, ipſam quidem incendit incolas uero eius ſeruitio ſubiugauit. Varus autem ipſe cum omni exercitu Samaria potitus, ciuitate quidem abſtinuit, quod inter aliorum turbas, nihil eam mouiſſe deprehendit: caſtris autem ad uicum poſitis, qui appellatur Aroti, Ptolemæi poſſeſsionem propterea direptam à barbaris, & ab amicis Herodis, qui Ptolemæo inſenſi erant, inde ad Saffo progreditur, alterum uicum tutiſsimum: quem ſimiliter, omnésque reditus ibi repertos, fuerant depopulati. Cædis autem, ignisq; plena erant omnia nec prædæ barbarorum quicquam obſtabat. Exuſta eſt autem Emaus iuſſu Vari, necem Arij cæterorúmq; indigne ferentis, habitatoribus eius fuga diſperſis. Hinc progreſſus ad Hieroſolymam cum exercitu, ſolo uiſu Iudæorum caſtra diſiecit: & alij quidem per agros abiere fugientes: qui uero intra ciuitatem degebant, ſuſcepto eo, ſeditionis cauſas in alios conferebant, nihil quidem ſe penitus mouiſſe dicentes, ſed propter diem feſtum receptam neceſſario multitudinem, in ciuitate obſeſſos eſſe potius cum Romanis, quàm cũ diſsidentibus conſpiraſſe. Ante uero obuiam ei uenerant Ioſippus, Archelai conſobrinus, & cum Grato Rufus agentes exercitum regium, & Sebaſtenos, & ex Romana cohorte milites

ſites ornatus habitu conſueto. Sabinus enim nec in os Vari uenire paſſus, iamdudum ex ciuitate ad mare diſceſſerat. Varus autem diſpartitum aduerſus autores tumultus, per agros dimiſit exercitū: multisq; ſibi exhibitis, quos minus turbulentos inueniſſet, cuſtodiæ tradidit: maxime uero nocentiū propè ad duo milia cruci ſuffixit. Adhuc autē circa Idumæam ſupereſſe decē armatorū milia nunciato, confeſtim Arabas domum abire iubet: quod eos non auxiliātium more uti militia, ſed pro ſua libidine, & ſupra quàm ipſe uellet, agros uaſtare perſpexit: ſuis autem comitatus agminibus, in aduerſarios properabat. Verum illi ſe Varo priuſquā in manus ueniretur, Aciabi conſilio tradiderunt. Varus autem multitudini uenia data, duces eius interrogandos miſit ad Cæſarem. At illi cum ignouiſſet cæteris, nonnullos regis cognatos (erant enim quidam inter eos Herodis propinqui) ſupplicio ſubiugari præcepit, quod omnino contra regem ſuum arma accepiſſent. Varus autē hoc modo rebus apud Hieroſolymam compoſitis, eadémque cohorte, quæ dudum in præſidio ciuitatis fuerat, ibi relicta, Antiochiam rediјt.

De Toparcho Iudæorum inſtituto. CAPVT IIII.

Romæ autē Archelao alia rurſus cū Iudæis cauſa cō- Ant. li.
flata eſt: qui ante ſeditionem permiſſu Vari, legati 7. cap.
exierant, ius genti ſuæ liberum petituri. Erant autem nu- 17.
mero quinquaginta, qui uenerant: aſtantibus unà cum populo qui Romæ degerent, octo milibus Iudæorum. Itaque conuocato à Cæſare optimatum Romanorum, amicorum concilio, in Palatini Apollinis templum, quod priuatum ipſius erat ædificium, admirandis opibus exornatum, multitudo quidem Iudæorum conſtitit cum legatis, contráq; Archelaus cum amicis. Cognatorum autem

amici ab utraque parte ſecreti aderant. Nam & cum Archelao ſtare propter odium, atque inuidiam recuſabāt, & dum accuſatoribus conſpici pudore Cæſaris prohibebantur. Inter quos erat etiam Philippus Archelai frater, beneuolo animo, duabus ex cauſis præmiſſus à Varo, ut & Archelao ſubueniret & ſi regnum Herodis nepotibus eius diſtribui placuiſſet, partem aliquam mereretur. Iußit autem accuſatores exponere, quænam contra leges feciſſet Herodes: primum nō ſe regem, ſed omnium qui uſquam fuiſſent, tyrannorū crudeliſsimum toleraſſe dicebant. Deinde multis ab eo trucidatis, ea pertuliſſe ſuperſtites queſti ſunt, ut beatiores mortui putarentur. Non enim tormenti ſolum eū laceraſſe corpora ſubiectorum, ſed etiā gentis ſuæ ciuitatibus deformatis, exteras ornauiſſe populisq́; alienis Iudææ ſanguinem condonaſſe. Pro antiqua uero felicitate ac patrijs legibus, nationem ſuam tāta egeſtate ſimul ab eo, atq; iniquitate repletā, prorſus ut plures ex Herode clades paucis annis ſuſtinuerint, quàm omni æuo maiores ſui, poſtquā ex Babylone diſceſſere, perpeßi ſunt, Xerxe tunc regnāte, ad diſcordias concitati. Verum ſe tamē ad hanc mediocritatem, & aduerſæ fortunæ conſuetudinem proceßiſſe, ut etiam ſucceßionem uoluntariā acerbißimæ feritatis ſubirent: qui & Archelaum tanti tyranni filium, patre mortuo regem appellaſſent: nihil morati, & unà cum eo luxiſſent mortem Herodis, ac pro eius ſucceßore uota celebraſſent: Illum autem quaſi metueret, ne non certus eius filius uideretur, ex cæde trium milium ciuiū regni ſumpſiſſe primordia: & quia principatum meruerit, tot immolaſſe deo hominum uictimas, tot feſto die templum cadaueribus impleuiſſe: Recte igitur eos, qui de tantis malis ſupereſſent, aliquando reſpexiſſe calamitates ſuas, & belli lege cu=

ge cupere uulneribus excipiendis ora præbere, atque ab Romanis precari, ut Iudææ reliquias miſericordia dignas exiſtimarent: nêue quod ex ea natione reſtaret, his obijcerent, à quibus crudeliſsime lacerabatur: ſed patriam ſuã cõiugi Syriæ finibus, ac per iudices Romanos adminiſtrari decernerent: Hoc enim modo probatum iri Iudæos, qui nunc ueluti turbulenti, ac belli cupidi reprehenduntur, moderatis rectoribus obedire. Iudæorum quidem accuſatio eiuſmodi petitione concluſa eſt. Cum autem ſurrexiſſet cõtrà Nicolaus, primum criminibus quæ in reges erãt propoſita, diſſolutis, nationem cœpit arguere: quia neque gubernari facilis eſſet, naturáque regibus uix parêret. Vnà etiam propinquos Archelai, qui ſe ad accuſatores contulerant, inſimulabat. Sed tum quidẽ partibus Cæſar auditis, conuentum diremit. Paucis autem diebus poſt mediam regni partem ſub toparchiæ nomine dedit Archelao: etiam regem, ſi ſe dignũ præbuiſſet, facturum eſſe pollicitus. Reliquam uero dimidiam, in duas tetrarchias diuiſit: duobúſque alijs Herodis filijs attribuit: unam Philippo, alteram illi qui cũ Archelao de regno certauerat. Huius parti ceſſerat trans flumen regio, & Galilæa: quarum ducenta talenta reditus erant. Bathanea uero & Trachon, & Auranitis, & quędam partes domus Zenonis, circa Iamniam uicum, Philippo deſtinatæ ſunt: quæ talentorum centum reditus miniſtrabãt. Archelai uero toparchia Idumæã, omnẽq; Iudæam, & Samariam habebat: quarta tributorum parte leuata, pro munere quia non rebellaſſet cum cæteris. Ac ciuitates quibus imperaret, ei traditæ ſunt. Stratonis pyrgus, & Sebaſte, & Ioppe, & Hieroſolyma. Cæteras autem, Gazam & Gadaram, & Hippon, regno auulſas, Syriæ Cæſar adiecit. Erant autem reditus Archelai, qua-

 dringenta

dringenta talenta. Quin & Salomen præter illa, quæ teſtamento regis ei relicta erant, Iamniæ dominam, & Azoti, & Phaſelidis, idem Cæſar conſtituit: regiámq; apud Aſcalonem largitus eſt: ex quibus omnibus talentorum ſexaginta reditus colligebãtur. Domum uero eius toparchiæ ſubiugauit Archelai. Cum autem cæteris quoq; Herodis propinquis teſtamẽto relicta ſoluiſſet, duas eius filias uirgines extrinſecus quingentis milibus pecuniæ donauit: eáſq; nuptum Pheroræ filijs collocauit. Diuiſo autem Herodis patrimonio, etiam ſibi relictas ab eo facultates ad mille talenta eis diſtribuit: exceptis ſuo nomine quibusdam rebus uiliſsimis propter honorem defuncti.

De ſubditicio falſoq; Alexandro eoq; deprehenſo.
CAPVT V.

Ant. li. 17. ca. 18. *INterea quidam Iuuenis natione Iudæus, apud aliquem libertinum Romanorum, in Sidoniorum oppido educatus, illum ſe format ſimilitudine, quem Herodes necauerat, Alexandrum eſſe mentitus, fallendi ſpe Romam uenit. Huius autem facinoris habebat ſocium quẽdam gentilem ſuũ, omnes regni actus optime ſcientem: à quo inſtructus, affirmabat eorum ſe miſericordia, qui ſui atque Ariſtobuli occidendi cauſa miſsi fuerãt, ſimilibus corporibus ſubditis, morti eſſe ſubreptos. Denique his multos iam Iudæos fefellerat, in Creta degẽtes: ac liberaliter illic acceptus, Melũq; inde tranſmiſſus, ibiq; ampliore quæſtu cumulatus, etiam hoſpites ſuos magna ueriſimilitudine Romam ſecum nauigare pellexerat. Erat poſtremo delatus in Dicæarchiam: multiſq; muneribus ab Iudæis eius loci donatus, quaſi rex à paternis amicis deducebatur. Ad hoc enim fidei proceſſerat formæ ſimilitudo, ut qui Alexandrum illum uiderant, planéque nouerant, hunc eum eſſe iurarent. Igitur omnes*

etiam

etiam Romæ Iudæi, uiſendi eius ſtudio circunfuſi properabant: & infinita multitudo per uicorum anguſtias, quocũque ferebatur, conueniebat. Tanta nanque dementia multos cœperat, ut illum ſella portarent, ac regale obſequium proprijs ei ſumptibus exhiberent. Sed Cæſar Alexandri uultum optime ſciens (accuſatus enim apud eum fuerat ab Herode) & ſi priuſquam uideret hominem, fallaciam ſimilitudinis aduerterat, hilariori tamen animi ſpe nonnihil indulgendum putauit: & Ladum quendam, qui Alexandrum bene cognoſceret, miſit, ut ad ſe aduleſcentem deduceret. Qui illo conſpecto, ſtatim perſonæ differentiam coniectura deprehendit. Maxime autem, ubi corporis eius duritiam, & ſeruilem formam conſiderauit, intellexit omne commentum. Satis autem commotus eſt dictorum eius audacia: de Ariſtobulo percontantibus, ſaluum quidem illum eſſe commemorabat: conſulto uero non adeſſe, quia apud Cyprum degeret cauendo inſidias: minus enim ſe circumueniri poſſe diſiunctos. Itaque Ladus quidem ab alijs ei ſeparatò uitam dixit à Cæſare præmium fore, ſi tantæ fraudis prodidiſſet autorem. Id autem ſe facturum ille pollicitus, ad Cæſarem ſequitur: & Iudæum indicat, qui formæ ſuæ ſimilitudine abuſus eſſet ad quæſtum. Tanta enim dona ex ciuitatibus eum ſingulis abſtuliſſe docuit, quanta uiuus Alexander non accepiſſet. Riſit his Cæſar: & falſum quidem Alexandrum, propter habitudinem corporis, remigum numero inſeruit, ſuaſorem uero eius interfici iuſſit. Melius autem ſumptuũ detrimentum, pro amentiæ pretio ſatis eſſe indicauit.

Proditur dolus.

De Archelai exilio. CAPVT VI. Ant.li. 17. ca. 19.

TOparchia uero ſuſcepta, memor diſcordiæ ſuperioris Archelaus, non ſolum Iudæis, ſed etiam Samarienſibus

bus crudeliter abuſus eſt. Nonóq; principatus ſui anno legatis contra ſe ab utriſque ad Cæſarẽ mißis, ipſe quidem in exilium pellitur Viennam, Galliæ ciuitatem: patrimonium uero eius, theſauris Cæſaris adiudicatur: Quem quidem, priuſquam euocaretur ad Cæſarem huiuſcemodi ſomnium uidiſſe commemorant: Nouem ariſtas plenas & maximas à bobus comedi ſomniauerat: accitos deinde uates, Chaldæorumq́; nonnullos, quidnam illo putarent indicari ſomnio, cõſuluerat. Alijs autem aliter interpretantibus, Simon quidam Eſſæus genere, dixerat Ariſtas annos arbitrari, bouesq́; rerum mutationes: eo quod agros arando uerterent ac mutarent. Idéoque regnaturum quidem illũ eſſe tot annos: quot ſignificaſſet numerus ariſtarum: uarias autem rerum mutationes expertum, eſſe moriturum. Hisque auditis, Archelaus quinq; diebus poſt, ad cauſam dicendã eſt euocatus. Dignum autem memoria, duxi etiam coniugis eius Glaphiræ ſomnium, Archelai filiæ Cappadocum regis, referre: Quam cum Alexander prius habuiſſet uxorem, frater huius de quo loquimur, Herodis filius regis, à quo ille interfectus eſt, ſicut iam deſignauimus, poſt illius mortẽ Iubæ regi Libyæ nuptam, eóq; defuncto domum reuerſam, domiq; apud patrẽ in uiduitate degentem. Toparches Archelaus ubi conſpexit, ad hoc amoris accẽſus eſt, ut eam ſtatim repudiata coniuge ſua Mariamne, ſibi copularet. Hæc igitur breui tempore, poſtquam in Iudæã rediјt, uidere uiſa eſt inſtantem ſibi Alexandrum dicere: Satis fuerat tibi Libycum matrimonium: ſed tu illo non cõtenta, rurſus ad meos penates reuerteris auidißima uiri tertij, & qd' grauius eſt, mei fratris iuncta matrimonio. Equidẽ non diſſimulabo cõtumeliam, teq́; licet inuitam recuperabo. Atq; hoc expoſito ſomnio, uix biduũ ſuperuixit.

Interpretatio ſomnij.

De Simo=

De Simone Galilæo. De tribus ſectis apud Iudæos, Cap. VII.

IGitur Archelai finibus in prouinciam circumſcriptis, procurator equitum apud Romanos Copinus miſſus eſt, ea ſibi à Cæſare poteſtate mandata. Hoc diſceptante, Galilæus quidam, Simon nomine, defectionis arguebatur: quia indigenas increparet, ſi tributum Romanis pendere paterentur, dominósque poſt deum ferre mortales. Erat autem propriæ ſectæ ſophiſta, nulla in re ſimilis alijs. Etenim tria ſunt apud Iudæos genera philoſophiæ. Horum unum Phariſæi profitentur, alterum Sadducæi, tertium uero, quod etiam probabilius habetur, Eſſæi colunt, gente quidem Iudæi, uerum inter ſe mutuo amore coniunctiſſimi: & qui præter cæteros uoluptates quidem quaſi maleficia uitarent: continentiam uero ſeruare, neque cupiditati ſuccumbere, uirtutem maximam ducerent. Itaque nuptias quidem faſtidiunt, alienos uero filios, dum adhuc molles ſunt, eruditioni traditos, pro cognatis habentes, ſuis moribus diligenter inſtituunt. Non quia coniugia uel humani generis ſucceſſionem cenſeant perimendam: ſed quia cauendam putent intemperantiam fœminarum, nullam earum uni uiro fidem ſeruare credentes. Quin & diuitiarum contemptores ſunt, rerúmque apud eos communicatio admirationi habetur, neque inuenias alteri alterum opulentia præſtare: legémque ſibi dixerunt, ut qui diſciplinam ſuam ſectari uellent, bona contubernio publicarent. Ita enim fore, ne uel paupertatis humilitas, uel diuitiarum dignitas appareret: ſed permixtis facultatibus, uelut inter fratres, unum eſſet omnium patrimonium. Probro autem ducunt oleum, & ſi quis uel inuitus unctus fuerit, munditijs corpus abſtergere: quoniam ſqualorē decorem putant, dummodo ſemper in ueſte ſint cādida. Deſi-

Antiq. lib. 18. ca. 1. 2.

Eſſæorū dogmata.

gnatos autem communium rerum procuratores habẽt, & ad uſus omnium ſingulos indiuiſos. Non eſt autem illis una ciuitas certa, ſed in ſingulas multi domicilia trãſferunt: & aliunde aduenientibus ſectæ ſuæ profeſſoribus, quicquid habeant promptum exhibent quaſi proprium. Denique tanquam conſuetiſsimi ad eos ingrediũtur, quos nunquam ante uiderunt. Hinc eſt, quia cum peregrinantur, propter latrocinia tantum armantur: neque præterea quicquam ferunt. In ſingulis autem ciuitatibus, ex eodem collegio ſpecialis curator hoſpitum conſtituitur: qui eorum ueſtimenta cæteraq; uſui neceſſaria tueatur. Amictus autem cultusq; corporis, omnibus pueris, in metu & ſub cura magiſtri agẽtibus par eſt. Nec uero ueſtitũ ſiue calceos mutant, niſi aut omnino conciſsis prioribus, aut longi temporis uſu conſumptis. Nihil autem inter ſe mercãtur aut uẽdunt: ſed egenti quiſque quod habet præbens, refert ab eo quod ipſe nõ habet: quãuis etiam ſine permutatione cunctis libera ſit facultas, à quibus libuerit accipiendi qđ opus ſit. Præcipue circa deũ religioſi ſunt. Nanque ante ſolis ortum nihil prophani loquuntur, ſed ei patria quædã uota celebrant, quaſi ut oriatur precantes. Deinde ad quas uenerunt ſinguli artes, à curatoribus dimittuntur. Cumq; ad horam quintam ſtudioſe fuerint operati, rurſus in unũ congregantur: linteisq; præcincti uelaminibus, ita corpus aquis frigidis abluunt. Atq; hac luſtratione facta in eadem ſecreta coẽunt, quo neminẽ alterius ſectæ hominem aſpirare conceſſum eſt: ipſiq; purificati, uelut in ſanctum quoddam templum in cœnaculum ueniunt: quibus ibi cum ſilentio reſidentibus, piſtor quidem panes ordine, unum autem uaſculum ex uno pulmẽto ſinguliscocus apponit. Deinde uoce cibum ſacerdos anteuenit: neque guſtare quenquam fas eſt, niſi prius deo celebretur

lebretur oratio. Poſt finem quoque prandij uota repe=tunt. Nam & cum incipiunt & cum deſinunt, quaſi da=torem uictus, deum laudibus canunt. Tunc ueluti ſacris illis depoſitis ueſtimentis uſque poſt meridiem, ad opera ſe conferunt. Similitérque inde reuerſi cœnant, conſeden=tes etiam hoſpitibus, ſi quos fortaſſe interueniſſe repere=rint. Neque uero clamor unquam tectum illud, neque tu=multus inquietat: cum etiam loquendi ordine alijs alij ce=dant: eorumq; ſilentium, extra tectum conſtitutis, arcanũ quoddam uideatur horribile. Cuius quidem rei perpetua ſobrietas cauſa eſt, quódque apud eos edendi aut potan=di modus ſaturitate diffinitur. Sed quamuis aliquarum re=rum nihil ſine præcepto faciunt curatoris, tamen in his duobus, hoc eſt in iuuando & miſerendo, ſui iuris ſunt. Nam & ſubuenire dignis, cum opus eſt ſuo arbitrio cuiq; licet, atque indigentibus alimenta porrigere. Sanè co=gnatis dare aliquid ſine curatoribus, interdictum. Iidem iracundiæ moderatores iuſti ſunt, indignationem cohi=bent, fidem tuentur, paci obſecundant: & omne quod dixerint, iureiurando fortius habent. Ipſum autem iuſiu=randum quaſi periurio deterius uitant. Iam enim mẽdacio condemnatum arbitrantur, cui ſine deo non creditur. Sum=mum autem ſtudium ueterum ſcriptis adhibent: ea maxime inde, quæ animæ & corpori expediãt, eligentes. Hinc illis morborum remedia, ſtirpes medicæ quamq; uim propriam ſinguli lapides habeant, à rimantibus conquiruntur. Sectæ uero ſuæ ſtudioſis non ſtatim cum eius una collectio: ſed per annum integrum extrinſecus commoranti cuiq; eundem ui=ctus ordinem tribuunt: dolabram quoque, & quod predi=ctum eſt perizoma, & albam ueſtem tradentes. Cum ue=ro proceſſu temporis experimentum continentiæ dederit,

accedit etiam ad communem cibum: & purioribus, ob caſtificationem ſcilicet, aquis participat: neque tamen in conuictum aſſumitur. Poſt oſtenſionem quippe cõtinentiæ, duobus annis alijs mores eius probantur. Cumque dignus apparuerit, tunc demum in conſortium aſſumitur. Prius uero quàm incipiat communem habere cibum, magnis exe crationibus adiurat ſe primum quidem colere deum, dein= ceps quoq; erga homines ſeruare iuſtitiã, & neq; propria ſponte nocere cuiquam, neque ex præcepto obeſſe: quinim mo iniquos omnes odiſſe, & collaborare ſemper iuſtitiæ ſectatoribus, fidem omnibus ſeruare, maxime uero princi= pibus. Neque enim abſq; uoluntate dei, quenquam poſſe ad principatus potẽtiam accedere. Si uero ipſe cæteris præſit, nunquam abuti, nunquam ſe abuſurum uiribus poteſtatis ad contumelam ſubiectorum, ſed neq; ueſte aut ambitioſo ali= quo ornatu reliquis eminere, ueritatem ſemper diligere, & habere propoſitum conuincere mentientes. Manus uero à furto, & animam puram ſeruare ab iniuſtis compendijs: & neq; aliquid de myſterijs cõſecrarios celare. Neq; pro= fanis eorum quippiam publicare, etiam ſi intentata quiſ= piam morte compellat. Super hæc autem addunt, nihil ſe de dogmatibus aliud quã ipſi ſuſceperint, tradere. Fugere au= tem latrocinia, & conſeruatum iri ſimiliter dogmatis ſui li bros: angelorum nomina his quidem execrationibus explo rant, & quaſi præmuniunt accedentes. Deprehenſos uero in peccatis, à ſua congregatione depellunt: & qui taliter fuerit condemnatus, miſerabili plerunq; morte cõſumitur: Illis quidem ſacramentis ac ritibus obligatus, neque cape= re ab alijs oblatũ cibum poteſt. Herbas uero pecudum mo= re decerpens, & fame exeſus per mẽbra corrumpitur. Ob quod etiam plurimos plerunque miſerati, & extremum ſpi

ritum

ritum agentes, receperũt: ſufficienter pro peccatis eorum, quæ uſque ad mortem adduxerant, pœnas luiſſe cenſentes. In iudicijs uero ſunt diligentiſsimi atque iuſtiſsimi. Diſceptant autem non minus quàm centum in unum coacti: quod autem ab his decretum fuerit, immobile manet. Veneratio quoque apud eos poſt deum magna legiferi eſt: ita ut ſi quis eum blaſphemauerit, morte damnetur. Senibus uero obedire & plurimum, quorumque decreto reprobabile arbitrantur officium. Cum ſimul denique ſederint decem, nullus unus nouem loquitur inuitis. Expuere quoque in medium eorum, uel in dexteram ſui partem, quiſque deuitat. Sabbatis quoque operationem aliquam contigiſſe, omnibus Iudæis diligentius cauent: neque cibum ſibi ſolum pri die præparant, ne uidelicet illo die ignem accendant: ſed neque uas aliquod tranſponere præſumunt, imò nec aluum purgant. Alijs autẽ diebus fodientes foueam uno (uerbi gratia) pede altam, *ekai illi cum illa dolabra, quã tradi nuper accedentibus diximus, demiſſa ueſte ſeſe diligentiſsime contegentes, ne ſcilicet ſplendori diuino iniuriam faciant, in eadem fouea ab onere uentris leuantur, ac deinceps terram quam effoderant, reducunt: idq; ipſum faciunt in locis ſecretiſsimis: Et nempe cum naturalis ſit iſta purgatio, nihilominus tamen ſolenne habent, ut quaſi ab immunditia diluantur: Decernuntur autem inter ſe, ſecundum ſuſceptæ abſtinentiæ tempora, in ordines quatuor: tantumq; hi qui iuniores ſunt, inferiores præcedentibus æſtimãtur, ut ſi aliquos eorum contigerint, quaſi à contrectatu alienigenæ diluantur. Viuũt autẽ quam longiſsime, ita ut plurimi eorum uſq; ad centenariam proferantur ætatem, propter ſimplicitatem ſcilicet uictus: quod eis nimirũ accedere puto propter inſtitutionem bene in omnibus ordinatam. Sunt autem

etiam aduerſorum cruciatus, ſiquidem uincunt firmitate cõſilij. Mortem uero, ſi cum decore obeunda ſit, iudicant etiã immortalitate meliorem. Prodidit autem eorum in omnibus negotijs animos, bellum quod geſtum eſt cum Romanis. Tunc ſiquidem per artuum confractiones & ignes, ac per tormenta omnigena tranſeuntes, ut uidelicet uel in legiſlatoris aliquid loquerentur iniuriam, uel ciborum quippiam quod non ſolent, ederent, ad neutrum horum potuerunt cõpelli: ſed neque deprecari ſuos tortores, aut inter ipſa flere ſupplicia: in medijs quinimo cruciatibus ſubridentes, & eis qui tormenta admouerant, illudentes, conſtantes animos cum quadam hilaritate reddebant, ſcilicet quaſi qui eos eſſent denuo recepturi. Opinio quippe apud illos firmata conſiſtit, corruptibilia quidem eſſe corpora, materiámque eorum non eſſe perpetuam: animas autem immortales ſemper manere, & de æthere ſubtiliſsimo cõmeantes, quaſi carceribus ita corporibus implicari, uelut quas illecebra naturalis attraxerit. Cum uero fuerint à carnalibus releuatæ uinculis, quaſi de ſeruitute longiſsima liberatas, ita ilico lætari eas, ſublimesq; ferri. Et quidem bonis concinentes in hoc Græcorum ſententijs, pronunciant ultra Oceanum degere, ubi eis ſit repoſita perfruitio: Illic quippe eſſe regionem, quæ neque imbribus, neq; niuibus, neq; æſtibus, aggrauetur: ſed quam Oceano oriens Zephyrus, & leniter aſpirans amœnet. Malis autem animabus procelloſa loca & hyberna delegant, plena gemitibus, exercendarum ſine fine pœnarum. Videntur autem mihi ſecundum hanc ipſam intelligentiam Græci quoque fortibus ſuis, quos Heroas & ſemideos uocauerunt, beatorum inſulas ſequeſtraſſe: improborũ autem animabus locum apud inferos impiorum: in quo etiã cruciari quoſdã cõmentati ſunt, Siſyphos

uidelicet,

uidelicet, & Tantalos, & Ixiones, & Tityos: principio quidem immortales eſſe animantes exiſtimantes, ob adhortationem utique uirtutis dehortationemq; nequitiæ: bonos quippe fieri in huius uitæ conuerſatione meliores, per ſpem bonorum: etiam poſt lucem redhibendorum: improborum autem impetum retardari æſtimantium: quoniã & ſi in huius uitæ ſpatio latuerint, poſt obitum tamen ſint immortalia tormenta paſſuri. Hæc ſunt ergo, quæ Eſſæi de diuinitate animæ philoſophantur. Planè illecebram ineuitabilẽ eis, qui ſemel de eorum ſapientia guſtauerint, reponentes. Sunt autem in eis, qui etiam futura noſſe promittant, ſacris uidelicet libris, & uarijs ſanctificationibus, prophetarumq; dictis à primis ætatibus adhærentes: raro autem accidit, ut prædictiones eorum fruſtratio cõſequatur. Eſt autem aliud etiam Eſſenorum collegiũ, cibos quidẽ & mores legumq; ſimilia cũ prioribus habens: diſtat uero opinione coniugij. Maximam ſiquidem uitæ hominum partem, ſucceſſionẽ ſcilicet, amputare eos, qui abſtineant nuptijs arbitrãtur: quippe ſi in eandem omnes uelint ire ſententiam, defecturũ confeſtim genus humanum fore. Nihilominus autem cum tanta ipſi moderatione cõueniunt, ut per trienniũ explorent ualetudinem fœminarum. Et ſi conſtanti purgatione apparuerint idoneæ partui, ita eas in matrimonia aſciſcũt. Nemo tamen eorum cum prægnante concumbit: ut oſtendant, quia non uoluptatis nuptias, ſed cauſa inierint liberorum. Lauantibus autem fœminis, ita ut uiris perizomatum ineſt amictus: Tales ſunt mores huius collectionis. Duo autem priorum quaſi ordines ſunt: Ex quibus Phariſæi dicuntur, qui certiorem legalium rituum notitiam profitentur: & hi primum dogma habent, ut εἱμαρμένην & deo uniuerſa deputent: & quidem uel agere quæ iuſta ſunt, uel negligere,

Qui ſint Phariſæi

gligere, ſecundum maiorem partem eſſe in hominibus profitentur: adiuuare tamen in ſingulis εἱμαρμένην. Animam autem quidem omnem incorruptam eſſe, tranſire autem in alia corpora ſolas bonorum, improborum autem interminabili ſupplicio cruciari. Sadducæi porrò, id eſt, ſecunda collectio, εἱμαρμένην omnifariam negant: & deum extra omnem mali patrationem inſpectionemq; conſtituũt. Aiunt autem electioni hominum uel bonum uel malum eſſe propoſitum: & ſecundum uoluntatem propriam, alterutrũ unumquẽq; coniũgi. Animarum autem generaliter uel ſupplicia denegant uel honores. Et Phariſæi quidem ſociabiles, & qui ſtudeant ſe mutua dilectione complecti: Sadducæi uero & inter ſe feris moribus diſcrepantes, & cõuerſatio eorũ circa exteros ĩhumana. Hæc ſunt quæ de Iudæorũ philoſophis dicenda repperi: Nunc ad inceptum reuertor.

Qui ſint Sadducæi.

De Pilati regimine. CAPVT VIII.

Ant. li. 18. ca. 5.

ARchelai regno in ordine prouinciæ iam decedente, reliqui, id eſt, Philippus & Herodes qui cognominabatur Antipas, tetrarchias ſuas regebãt. Salome enim moriens, Iuliæ Auguſti cõiugi, regionem quam rexerat, & Iamniam, & in Phaſelide Palmeta teſtamento reliquit. Delato autẽ ad Tiberium* Liuiæ filiũ Romano imperio poſt mortẽ ſcilicet Auguſti, q̃ præfuit rebus annis ſeptẽ & quinquaginta, menſibus ſex, diebus duobus, manẽtes in tetrarchijs ſuis Herodes ſcilicet ac Philippus: hic quidẽ iuxta fontes ipſos, de quibus iordanis flumen exoritur, in Panneade condidit ciuitatem, quam Cæſaream uocitauit: aliamq; in inferiore Gaulonite, quam Iuliadem nominauit. Herodes uero in Galilæa Tiberiadem, in Beroëa autem cognomine Iuliæ. Miſſus autem à Tiberio in Iudæam Pilatus: qui cum curandam accepiſſet regionem, nocte intẽpeſta

*Alij Iuliæ

Ant. li. 18. ca. 5.

peſta opertas in Hieroſolymam intulit imagines Cæſaris, quæ res poſt triduum grandem inter Iudæos ſuſcitauit tumultum: nam qui aderant ſtupore permoti ſunt: quaſi iam profanatas leges ſuas uiderent. Nullum enim fas eſſe dicũt collocari in urbe ſimulacrum. Ad querelam autem eorum qui in ciuitate erant, ſubito etiam de agris multitudo confluxit. Euntes autem ilico Cæſaream ad Pilatum, intentiſſime deprecabantur, ut ab Hieroſolymis auferrentur imagines, & eis iura patria ſeruarentur. Pilato autem ſupplicantibus abnuente, circa domum eius proni corruerant: & immobiles quinq; diebus continuis noctibúſque manſere. Poſt autem Pilatus tribunal aſcendens, ſtudio magno conuocat multitudinem Iudæorum, quaſi qui eis uellet dare reſponſum, cum ſubito milites accepto ſigno (ſic enim iam fuerat præparatum) armati circumſteterunt Iudæos: circundatáque triplici acie, Iudæi quidem ſtuporis erant pleni, uidentes inſperatam rerum faciem. Tunc Pilatus denuncians trucidaturum ſe omnes, niſi imagines Cæſaris ſuſciperent, annuit militibus ut educerent gladios. Iudæi autem quaſi ex uno conſilio omnes ſubito corruerunt, & ceruices nudatas excipiendis ictibus pararunt, uociferantes uniuerſos ſe interfici magis uelle quàm legem profanari. Tunc Pilatus circa religionem ſtudium populi demiratus, confeſtim de Hieroſolymis ſtatuas iuſſit auferri. Deinde uero conturbationem alteram commouebat: Eſt apud eos ſacer theſaurus, quem Corban dicunt, hunc ad inductionem aquarum fecit expendere: erat autem inducenda aqua ab ſtadijs trecentis, ob hoc itaque uulgi oriebantur querelæ: ita ut etiam Pilati qui Hieroſolymam uenerat, cum clamore circundarent tribunal. Ille autem præuiderat tumultum eorum: ſiquidem populo permiſcuit

armatos milites, qui tunc eſſent priuatorum ueſtibus indu-ti. Præcepitq; ut gladijs quidem non uterentur, fuſtibus autem acclamantes ferirent. Sicq; compoſitis rebus, dat ex tribunali ſignum, confeſtimq; cædebantur Iudæi: quorum multi quidem perierunt plagis, multi uero ſe inuicem truci dantes, in fuga miſera contritione perierunt. Tunc ad calamitatem interfectorum ſtupens multitudo conticuit: atq; ob hoc accuſator Herodis tetrarchæ Agrippa, qui fuit filius Ariſtobuli, quem pater Herodes interfecit, ad Tiberium uenit. Illo autem nõ ſuſcipiente accuſationẽ, reſidẽs Romæ ad aliquorum quidẽ potentium notitias ambiebat. Maximis autem colebat officijs Germanici filium Caium, cum adhuc eſſet priuatus. Et quodam die inter copioſum epularum apparatum, quibus cum demerebatur, ad ultimum extenſis manibus, aperte deum cœpit precari, celeriter illum mortuo Tiberio dominũ cunctorũ uidere. Hoc cum quidã de familiaribus eius Tiberio nunciaſſet, ſtatim concludi iuſsit Agrippam: qui & ſub grandi ærumna, uſq; ad mortem Tiberij, in carcere per menſes ſex tenebatur.

De.C. Caligula. Sed defuncto eo, poſt regnum annorum duorũ, & uigintitrium dierum, ſuccedẽs in imperium C. Cæſar, abſoluit Agrippam uinculis, & tetrarchiã Philippi (iam enim iſte deceſſerat) ei tradidit, regemq; appellauit. Cum ueniſſet

An. lib. 18. ca. 14. autẽ in regnum Agrippa, Herodis tetrarchæ cupiditates per inuidiam ſuſcitauit. Iritabat autẽ eum maxime in ſpem regni Herodias uxor, exprobrans ei ſocordiam, & dicẽs, quia per id quod noluerat ad Cæſarem nauigare, careret poteſtate maiore: Nam cum Agrippam ex priuato regem feciſſet, quomodo dubitaret illũ ex tetrarcha eodẽ honore donare? His adductus Herodes, uenit ad Caium, à quo ob auaritiam uehementer increpatus, ad Hiſpaniam fugit:

ſecutus eum quippe fuerat accuſator Agrippa, cui etiam tetrarchiam illius. C. Cæſar adiecit. Atque ita Herodes quidem in Hiſpaniam peregrinante ſecum etiam uxore, deceßit.

De ſuperbia Caij & Petronio præſide. CAPVT IX.

CAius uero Cæſar, intantum cõtumelioſe abuſus eſt fortuna, ut etiam & deum ſe putaret, & uellet uocari. Patriam quoq; ſuam multorum nobilium cæde truncauit. Extendit autem impietatem ſuam etiam in Iudæam: Petronium denique cum exercitu Hieroſolymas direxit, præcipiens ut in templo ſtatuas eius locaret: quas niſi ſuſciperent Iudæi, cõtradicẽtes quidem ex his interficeret, reliquam uero multitudinem captiuaret. Permouebat autem hoc profecto deum. Et Petronius quidẽ, cum tribus cohortibus, multisq; de Syria auxiliatoribus properabat in Iudæam de Antiochia. Iudæorum uero quidã non credebant famæ prælium nuncianti. Qui uero credebant, nihil de reſiſtendo poterant cõminiſci. Celeriter autẽ in omnes peruadit metus, nã iam Ptolemaidem peruenerat exercitus. Eſt autem hæc ciuitas Galilææ littore in magno compoſita: circundatur autem montibus ab orientali plaga per ſexaginta ſtadia diſſeparatis, ſed ad Galilæam pertinentibus: à meridiano autem Carmelo, qui abeſt ſtadijs centumuiginti: à ſeptentrionali quoque monte qui eſt altißimus, quem uocant etiam incolæ ſcalam Tyriorum: & hic autem diſtat ſtadijs centum. Ab ea autem urbe, quaſi ab duobus ſtadijs, præterlabitur fluuiolus, quem uocant Beleum. exiguus prorſus: cui propè eſt ſepulchrum Memnonis, habens iuxta ſe centum ferè cubitorum ſpatium continentem, ſed admiratione dignißimum: Eſt enim ſpecies uallis rotũdæ, uitream emittens arenam: quam cum exhauſerint

[Margin: An. lib. 18. ca. 15.]

[Margin: Situs Ptolemaidos.]

[Margin: Sepulchrũ Memnonis.]

multæ naues, pariter accedentes, locus hiſdē rurſus impletur. Venti ſiquidem quaſi dedita opera, conuehunt illic de circumſtantibus ſupercilijs arenam iſtā, utiq; communem. Locus autē metalli, ſtatim metalla in uitrum quæ ſuſceperat, mutat. Mirabilius quoq; mihi illud uidetur, quoniā iā conuerſæ arenæ in uitrum, quæcunq; pars ſuper margines loci ipſius fuerit iacta, in cōmunem arenam denuo conuertitur. Igitur loci quidē illius natura talis eſt. Iudæi autē cū mulieribus & filijs collecti in campum, in quo eſt ſita Ptolemais, Petronio ſupplicabant, principio ob patrias leges, deinceps uero etiam pro ſuo ſtatu: Ille autem ob multitudinem precantium & precum inflexus, exercitum quidē & ſtatuas in Ptolemaide reliquit: procedens autem in Galilæam, & conuocans in Tiberiadem tam populum Iudæorum quàm omnes eorum nobiles, & uim Romani exercitus cœpit exponere, & minas Cæſaris. His addens, quoniā & cōtumelioſa eſſet ſupplicatio Iudæorum: cū omnes ſiquidē gentes quæ parerent imperio Romano, in ſuis urbibus inter reliquos deos, imagines quoque Cæſaris locauiſſent, ſoli Iudæi iſtud abnuerent. Hoc ſiquidem quaſi ab imperio deficere eſſet, etiam cum iniuria præſidentis. Illis uero contra hæc legem moréſque patrios allegantibus, & quia ne dei quidem ſimulacrum, nedum hominis: nec ſolum in templo, ſed neque in profano aliquo totius religionis loco fas ſibi eſſet locare, arripiens dictū Petronius reſpondit: Sed & mihi domini mei lex ſeruanda eſt. Si eam quippe tranſgrediar, uobiſq; parcam, iuſte animaduerſionem ſubibo. Impugnauit ſanè uos, non Petronius, ſed ille à quo ſum directus: ſiquidē ita & ego uos cogā implere quæ iuſſa ſunt. Ad hæc tota multitudo unanimiter ſucclamauit, ante legis temerationem omnem ſe libēter ſubire perniciē.

Sedato

Sedato autem eorum clamore, Petronius ait: Pugnare ergo, inquit, aduerſus Cæſarem eſtis parati? Reſponderunt Iudæi, pro Cæſare quidem & populo Romano ſe per dies ſingulos offerre ſacrificia: ſi autē in templo imagines æſtimet collocandas, debere eum totam Iudæorum gentē primitus immolare: præbere ſe quippe iugulos cum mulieribus & paruulis ei, qui interficere uoluiſſet. Ad hæc admiratio Petronium miſeratióque peruaſit, intuentem & inſuperabilem religionem uirorum, & tantū uulgus ad mortem conſtanter paratum. Et tunc quidem infectis omnibus receſſerunt. Poſtridie autem ac deinceps ſummates eorum priuatim uiritimq; compellans, populum quoque publice alloquens, tunc quaſi conſulens admonebat. Interdum etiā minabatur, extollens & uirtutem Romanam & indignationem Cæſaris: inter hæc etiam ſuam neceßitatem, cui eſſent exequenda præcepta. Sed illis ad nulla horum experimenta cedentibus, cum uideret etiam ſementem regionis intercipi, ipſum quidem anni tempus erat, & quinquaginta penè continuis diebus multitudo in urbe otioſa morabatur: ad ultimum conuocatis omnibus, ait, ſe etiam periculoſam rem uelle aggredi: Aut enim deo cooperante placabo Cæſarem, ac uobiſcum ſaluabor libenter: aut illum in ultionem iritabo: pro tanta magnitudine impendo animam meam. Atq; ita dimißis turbis, multa pro eo uota facientibus, Antiochiam ab Ptolemaide reuocauit exercitum: atq; illinc confeſtim miſit ad Cæſarē, referens & quo apparatu in Iudæā irruiſſet, & quod tota gens ſupplicaſſet: quibus ſi abnuēdum putaret, noſſet cum uiris etiā prouinciam eſſe perdendam. Seruare ſiquidem ipſos legem patriam, & nouis præceptis uehemēter obſiſtere. His epiſtolis reſpōdit Caius immodice, cōminans Petronio mortem,

quoniā iuſsionū ſuarū ſegnis executor fuiſſet. Sed ſcriptorum taliū uectores per tres cōtinuos menſes cōtigit aduerſa tempeſtate retineri. Alij autem exitium C. Cæſaris nunciantes, proſpere nauigauerunt: deniq; ante ſeptē & uiginti dies epiſtolas Petronius accepit, finem Cæſaris indicātes, quàm illi puenirēt, qui cōminātia ſcripta portarent.

De imperio Claudij & regno Agrippæ ac morte,

CAPVT X.

An.lib. 19. ca. 3. *CAio igitur per dolum interempto, qui regnauerat annis tribus, menſibus ſex, rapitur in regnum ab eo exercitu, qui Romæ erat, Claudius. Senatus autē, referentibus conſulibus Ignatio Saturnino & Pomponio Secundo, mādat tribus legionibus ut eſſent præſidio ciuitati, & ipſe frequens in capitolium deuenit. Quia propter immanitatē Caij, bellum agi cū Claudio decernebat, uolens imperium ad optimates reducere: ut ſicut olim fuerat, ad regendū digniſsimi eligerētur.* An.lib. 19. ca. 4. *Accidit autē ut Agrippa aduениret: quē cum & ſenatus in conciliū & in caſtra Claudius euocaſſet, ut ſcilicet eo ſtrenuo adiutore uteretur in quibus res poſceret: uidens Agrippa Claudiū iam eſſe opibus Cæſarē, ad eum perrexit: quē ille ilico legatum ad ſenatum miſit, indicātē ſuum propoſitū, quoniā primo quidem inuitus ab exercitu raptus ſit, & iniquū eſſe, ſi militū erga ſe ſtudia tam religioſa deſereret, imò tutam aliter ſuā nō eſſe fortunā: iam enim ad inuidiā ſatis fore, quod in regnū uocatus ſit. Deinde adminiſtratū ire paratum eſſe in rempub, non ut aliquis tyrannus, ſed ut præſul benignus: ſufficere ſibi quippe honorem nominis. De ſingulis autem negotijs cōmunem omniū ſtare ſententiam. Nam & ſi nōn natura eſſet modeſtus, locuples tamen moderandæ poteſtatis exemplū Caij morte eſſe propoſitum: Quæ cum detuliſſet*

liſſet Agrippa,reſpondit curia,quaſi quæ exercitui & bonis conſilijs fideret,nolle ſe ſubire uoluntariam ſeruitutem. Sed accepto patrũ reſpõſo,Claudius rurſus miſit Agrippam,nuntiantẽ eis,quoniã nõ poſſet adduci ut eos proderet,quorum cõceſſu in imperiũ eſſet accitus. Inuitum aũt ſe initurũ eſſe pugnam aduerſus eos,cũ quibus confligere minime uellet:proinde eligendũ eſſe locũ extra ciuitatem in quo confligerent. Neque enim ſanctũ eſſe,propter illorum peruerſitatem,patriam ciuili cæde fœdari. Et Agrippa quidẽ iſta ſenatui nũciauit. Inter hæc unus de illis militibus,qui cũ patribus erant,educẽs gladiũ: Cõmilitones, inquit,quibus perturbati cauſis parricidia perpetrare cupimus,& concurrere aduerſus propinquos noſtros Claudium ſecutos? maxime cum habeamus imperatorem quem in nullo culpare poßimus:& ad quẽ cũ iuſtis magis allegationibus,quàm cum armis egredi debeamus. Hæc dicens, per mediã egreſſus eſt curiã,omnibus ſe militibus conſecutis. Hoc exẽplo optimates deſerti,in magno metu eſſe cœperunt:ac deinceps uidentes ſibi aduerſationem tutam non eſſe,iter ſecuti militum,ad Claudiũ tranſierunt. Occurrebant autem eis pro muris,nudatos gladios ferentes hi,qui fortunæ regis ambitioſius adulabantur:& penè accidit,ut progreßi quinq; interficerentur,ante ſcilicet quàm militũ impetum Cæſar agnoſceret:niſi præcurrens Agrippa,imminentis ei facinoris periculum nunciaſſet:dicens quoniã niſi coërcuiſſet exercitum,iam in ſanguinem ciuiũ furentem,cõfeſtim amiſſurus eſſet omnes per quos conſpicuum eſſet imperium,fieretq; ſolitudinis imperator. Hæc audiens Claudius,continuit militum impetum. Suſcepit autẽ in caſtris aduenientem ſenatũ,& indulgenti honore complexus egreſſus cum patribus confeſtim obtulit deo uicti-

mas, ut mos eſt pro imperio ſupplicari. Agrippam quoque protinus muneratur regio regno paterno, omnia adijciens ei, etiã illa quæ Auguſtus Herodi donauerat, Trachonitidem ſcilicet & Auranitidẽ. Præter hæc autem aliud quoq; regnũ, quod Lyſaniæ uocabatur. Et populo quidẽ dona-
An. lib. *tionẽ hanc per edictũ indicauit. Patribus autẽ præcepit, ut*
19. ca. *inciſam æreis tabulis in Capitolio collocarent. Donat autẽ*
5. *ei etiam fratrẽ ſuum Herodem qui generis eiuſdẽ erat, Beronice iunctus reginæ Chalcidis. Opinione autem celerius Agrippæ dati regni cenſus maximus afluebat: qua ſanè pecunia, nõ ille in rebus exiguis abutebatur, ſed talem murũ Hieroſolymis circũdare cœpit, qualem, ſi potuiſſet abſol-*
An. lib. *ui, inefficacẽ prorſus obſidionẽ Romanis oppugnantibus*
19. ca. *effeciſſet. Sed antequã impleret opus, deceßit in Cæſarea.*
7. 8 *Regnauit autẽ annis tribus. Ante quoq; cum Tetrarchiã regeret, alijs tribus annis tenuerat poteſtatẽ. Reliquit filias tres de Cypride natas Beronicen, Mariam atq; Druſillam: filiũ autem ex eadem ipſa coniuge, nomine Agrippam, qui non nimis paruulus erat. Tunc Claudius regnum eius in prouinciam redegit, in cuius procurationem miſſus eſt Ceſtius Feſtus. Poſt hunc autẽ Tiberius Alexãder: qui nihil de cõſuetudine patria immutantes, gentẽ in pace tenuerunt. Poſt hæc uero & Herodes, qui regnabat in Chalcide, deceßit, relinquẽs de ſorore quidẽ ſua Beronice filios duos, Beronicianũ & Hyrcanũ: de priore autẽ Mariamne, Ariſtobulum: cuius frater mortuus fuerat Ariſtobulus priuatus, relicta filia Iotapata: hi quidem erant (ſicut diximus) liberi Ariſtobuli, qui fuerat Herodis filius. Alexander autẽ & Ariſtobulus nati fuerant Herodi de Mariamne, quos ipſe parens occidit. Alexandri autem poſteri in maiori Armenia regnauerunt.*

De uarijs tumultibus in Iudæa & Samaria. CAPVT XI.

*Poſt obitum autẽ Herodis, qui regnauit in Chalcide, Claudius Agrippam filium Agrippæ in auunculi ſui regno conſtituit. Alterius aũt prouinciæ ſuſcepit curã poſt Alexandrum Cumanus, ſub quo oriri cœperunt tumultus, & denuo Iudæos calamitas comprehendit. Conueniente quippe multitudine ad diẽ feſtũ azymorum in Hieroſolymam, ſtante legione Romana ſuper porticum tẽpli, armati quippe milites ſemper cuſtodiebãt feſtos dies, ne quid conueniẽtes populi nouare auderẽt. Vnus ergo è militibus, reductis turpiter ueſtimẽtis, inclinans poſteriora ſua obuertit ad faciem Iudæorum: & ad hunc habitum uocem emittens ſimilem ſucclamauit. Ob quod factum tota cœpit multitudo conqueri, ita ut circumſtarent Cumanum, ad ſuppliciũ militem depoſcentes. Ex his autẽ inconſulti iuuenes, & quaſi natura apti ad ſeditiones mouendas, in litem grauiſſimam proſiliebant: hi continuo quippe ſaxa rapientes, percutiebant milites. Tunc ueritus Cumanus, ne totius in eũ uulgi impetus fieret, plures euocauit armatos: qui cũ eſſent porticibus immiſſi, metus grauis incidit Iudæis. Statimq; in fugam uerſi, relicto templo refugere cœperunt. Tanta autem per egreſſos de conſtipatione obtritio facta eſt, ut conculcatione mutua ſuper*triginta milia hominum conſumpta ſint. Facta eſt autem uniuerſæ genti luctuoſa feſtiuitas, & planctus per domos ſingulas perſonabat. Succeſſit autem huic calamitati latrocinantium tumultus. Iuxta Bettoron quippe, circa aſcenſum publicum, Stephanus quidã ſeruus Cæſaris ſupellectilem quandam uehebat, quæ ab irruentibus direpta latronibus eſt. Cumanus autem ad inquiſitionem mittens eos, qui in proximis uicis eſſent, uinctos ad ſe adduci iuſſit: denuncians, ut inquiſitos latrones in uincula*

* Duo milia ĩ An.

conijcerent: qua occaſione, quidam militum in uico aliquo libros ſacræ legis offenſos diſcidit atque combuſsit: Iudæi autem quaſi totam religionem inflammatã uiderẽt, undiq; confluxerunt: & uelut machimamento aliquo, ita ui ſuperſtitionis attacti, omnes ad unam euocationẽ ad Cumanum Cæſareã concurrunt: precantes ut militem, qui tantam contumeliam deo legiq; eius intuliſſet, eum nõ relinqueret impunitum. Ad hæc ille, uidebat enim multitudinem nequaquam quieturã, niſi aliqua eſſet ſatiſfactione ſedata, adiudicatum militem per medium populum ad ſupplicium iuſsit adduci: ſicq; Iudæi placatis animis receſſerunt. Denuo aũt Galilæorum & Samaritanorum conflictus exoritur. In uico enim, quem *Germanam uocant, qui eſt in magno Samariæ campo ſitus, quidam Galilæus de numero Iudæorũ ad feſtiuitatem aſcendens interficitur. Ad quod factum multi ex Galilæa regione cõcurrerũt, ut cum Samaritanis confligerent. Horum autem nobiliores conuenerunt ad Cumanum, rogantes, ut antequam grauis calamitas oriretur, tranſiret in Galilæam: & in eos, qui autores eſſent homicidij, uindicaret. Cumanus uero his negotijs quæ habebat in manibus poſtponens illorum petitiones, ſine effectu precatores remiſit. Nunciato igitur homicidio Hieroſolymam, omnis multitudo commota eſt: & relicta dici ſolennitate, in Samariam uulgus impetum fecit, ſine ullo duce, nec cuiquam principum ſuorum retinenti acquieſcentes. Latrocinio autem eorum & tumultu quidam Dinei filius Eleazarus, & Alexander, præerat: qui in Acrabatenæ regioni conterminos irruentes, promiſcuam ædidere cædẽ, à nullius ætatis exitio temperantes, uicos etiam inflammauerunt. Cumanus autem hæc audiens, addiixit ſecum unam equitum alam, quæ uocatur Sebaſtianorum, ut auxilio his qui

De illo q̃ ſacros libros cõbuſſit.

Ginaim.

qui uaſtabantur, eſſet: ſicque eorum multos qui Eleazarum erant ſecuti, comprehendit, plures quoque interfecit. Ad reliquam autẽ multitudinem, qui in uaſtandos Samaritanorum fines irruerant, principes gentis de Hieroſolymis concurrerunt: opertique cilicijs, & aſperſis cinere capitibus precabãtur, ut ab incepto deſinerent: nec propter exercẽdam in Samaritas ultionem, ad Hieroſolymæ perniciem Romanos commouerent: miſererentur autem patriæ ſuæ atque templi, filiorúmq; & coniugum propriarum, neq; omnia pariter in diſcrimen adducerent, neque ob unius Galilæi uindictam cuncta diſperderent. His acquieſcentes Iudæi, à negotio receſſerunt. Multi autem per idem tempus in latrocinia conſpirabant: ſicut uere ſolet inſolentia creſcere, rebus quietis: per quæ in omnem regionem agebãtur rapinæ, & audaces quique reliquis uim afferebant. Tunc Samaritarum primates ad Numidium Quadratum, qui Syriam procurabat, Tyrum uenerũt, uindicari de his qui regionem eorum deprædati fuerant, poſtulantes. Præſto aũt fuerant etiam Iudæorum nobiles: & Ionathas, filius Ananiæ, princeps ſacerdotum, obiecta diluens allegabat, initium quidem tumultus Samaritas fuiſſe, qui primi homicidium perpetraſſent, cauſam tamen calamitatum poſtea ſecutarum præbuiſſe Cumanum, qui inter principia autores cædis noluiſſet ulciſci. Tunc Quadratus utranque partem interim diſtulit, dicens: Quoniam cum ad ipſas regiones ueniſſet, diligenter ſingula inquireret: deinceps uero procedens Cæſaream, eos omnes quos Cumanus uinctos reliquerat, in crucem ſuſtulit. Inde cum Liddã ueniſſet, denuo audiuit Samaritanorum querelas: & Iudæorum decem & octo uiros, quos cognouit pugnæ fuiſſe participes, ſecuri percußit. Duos autem pontificum, ſacerdotẽ Ionathã, &

De conſpiratione latronum.

Ananiam, eiusq; filium Ananũ, & nonnullos alios Iudæos nobiles Cæſareã deſtinauit: ſimiliter autem & Samaritarũ nobiliſsimos quoſq;. Præcepit ergo Cumano, & Celeri tribuno, Romam nauigare, redditurus Claudio rationẽ, pro his quæ in regione geſſerant. His ita compoſitis, à Lidda aſcendebat Hieroſolymã: & inueniens multitudinẽ feſtiuitatem azymorum celebrantem, ſine ulla cõturbatione Antiochiam redijt. Romæ autẽ Cæſar auditis allegationibus Cumani & Samaritanorum (aderat autẽ etiam Agrippa, Iudæorum cauſam magna intentione defendens: ſiquidem & Cumano multi potentium aderant) pronuncians aduerſus Samaritas, tres eorum nobiliſsimos iuſsit interfici. Cumanum autem iuſsit urbe diſcedere. Celerem autem tribunum uinctum Hieroſolymam mittens, Iudæis ad ſuppliciũ tradidit, ut per urbem tractus, capite cæderetur. Poſt hæc Felicem Pallantis fratrem deſtinauit ad Iudæos, qui & eorum prouinciam cum Samaria & Galilæa curaret. Agrippam uero de Chalcide in regnum maius tranſtulit, tradens ei illam quoq; prouinciam, quæ Felicis fuiſſet. Erat autem iſta Trachonitis & Bathanea, & Gaulanitis. Addidit autem regnum etiam Lyſaniæ, & tetrarchiam, quam Varus rexerat. Ipſe autem per annos tredecim, menſes octo, dies triginta adminiſtrato imperio, deceſsit: ſucceſſorem regni Neronem relinquens, quẽ ſuadelis Agrippinæ uxoris ſuæ in imperium cooptauerat, & quidem cum legitimum haberet filium, Britannicum ex Meſſalina natum, priore ſcilicet coniuge, & Octauiam filiam, quam ipſe priuigno collocarat Neroni. Suſceperat autem ex Agrippina Antoniã.

Claudio mortuo Nero ſuccedit.

Et Nero quidem, quemadmodum per magnitudinem felicitatis & opus, abuſus ſit fortuna: & qualiter fratrem ſuum, atque uxorem, matremq; interfecerit, poſt quos in

omnes

omnes proximos immanitatem ſuam conuertit, atque ut ad ultimum per amentiam ad hiſtrionum opera ſcenamq; peruenerit, quoniam ſcio eſſe narratione moleſtum, tacitus præterire melius puto.

De tumultibus in Iudæa ſub Felice. CAPVT XII.

Conuertar autẽ ad narranda, quæ ab eo aduerſus Iudæos geſta ſunt. Minorẽ igitur Armeniam regnandam Ariſtobulo dedit, Herodis filio. Regno autẽ Agrippæ quatuor urbes addidit cum agris ad ſingulas pertinẽtibus: in Ituræa ſcilicet regione, Abelam & Iuliadem: in Galilæa autem Taricheam & Tiberiadem. Reliqua autem Iudææ Felici procuranda dedit. Hic principem latronum Eleazarum, qui per uiginti annos regionem fuerat deprædatus, aliosq; cum eo multos cæpit, uinctosq; Romam dixerit: Aliorumq; quos in crucem ſuſtulit, latronum uel in cõmunione ſceleris deprehenſorum popularium, fuit penè innumerabilis multitudo. Sic autem regione purgata, aliud genus latrocinantium in Hieroſolymis oriebatur. Hi autem ſicarij uocabantur, die claro, & in media ciuitate paßim quoſq; interficientes. Potißimum uero diebus ſolennitate feſtiuis, immiſcebãtur uulgo, ſicas ſub ueſte geſtantes. His diuerſos quoſq; interficiebant: ac deinceps collapſis hominibus, illi inter reliquos de ſcelere querebantur: qua fraude extra ſuſpicionẽ manebãt, diuque latuerunt. Primus igitur ab eis Ionathas pontifex interficitur. Poſt hunc autẽ quotidie plurimi cædebãtur, atq; ipſis calamitatibus moleſtior timor ciuitatem premebat: ſicut enim in medio bello, per ſingula momẽta omnes mortem operiebantur. Circumſpiciebãt autem unuſquiſq; eminus quoſq; appropinquantes: & neque amicis ſuis fidere poterant, dum tamen in medijs ſuſpicionibus atque cuſtodijs nihilominus interficiebãtur.

An.lib. 20.capi.11.

Sicarij.

Tanta

Tanta erat latrocinantium temeritas, & ars quædam latendi. Ad hæc autē alia etiam malorum collectio facta eſt, cæde quidem abſtinentium, ſed conſilijs magis impiorum; quæ pars non minus quàm ſicariorum felicitatem urbis ſtatumq; corrupit. Seductores quoque homines & circumuētores, ſub ſpecie religionis nouis rebus ſtudentes, uulgus inſanire fecerunt: nam in ſolitudines egrediebantur, promittentes deum ſigna eis oſtenſurum libertatis. Contra quos Felix (uidebantur quippe ſemina defectionis eſſe) mittens equites atque pedites armatos magnam multitudinem interfecit. Maiore autem plaga Iudæos afflixit Aegyptius quidā pſeudo propheta. Adueniēs quippe in prouinciam, magus cum eſſet, prophetæ opinionem ſibi arrogans, triginta fermè milia hominum congregauit, quos uana ſeductione deceperat. Et circumducens eos de ſolitudine in montem qui uocatur Oliuarū, inde in Hieroſolymam nitebatur aſcendere: depulſoq́ue Romanorū præſidio, in populares exercere dominationem. Vtebatur autem ſtipatoribus, qui ad id facinus conuenerant. Præuidit ſanè eius impetum Felix: & occurrens cum ipſis Romanis armatis, quos etiam Iudæorum reliqua multitudo iuuabat, inijt conflictum. Et Aegyptius quidē cum paucis fugit. Plurimi autem qui cū ipſo fuerant, comprehenſi atque uinculis traditi ſunt. Reliqua uero multitudo in regiones proprias diſperſa eſt. Cōpreſſis uero his etiam, ſicut febres in ægro corpore, rurſus pars altera tumeſcebat. Magi enim quidam & latrones collecti, multis afflictionem inducebant: & quaſi ad libertatem uocabant, mortem apertiſſimam comminantes his, qui Romanorū principatui obedire uoluiſſent: ut uel reluctantes auerterent eos, qui ſpontaneam ferrent ſeruitutem. Diſperſi ergo per totam regionem diripiebant, aliquorumque

An. lib. 20. capi. 12.

De Aegyptio pſeudo propheta.

rúmque potentium domos, eósque inſuper trucidabant, inflammabant etiam agros, ita ut deſperatione eorum tota Iudæa protinus impleretur. Et hæc quidem pugna indies grauius augebatur. Alter aũt tumultus ortus eſt circa Cæſaream, inter Iudæos ſcilicet qui ibi permixti habitabãt, & Syros, ſeditione commota. Hi ſiquidem poſcebant, ut eorum fieret ciuitas, Iudæum eius fuiſſe conditorem dicẽtes: erat autem rex Herodes. Aemuli uero, cõditorem quidem confitebantur Iudæum, ipſam uero ciuitatem fuiſſe gentilium uindicabant. Neq; enim illic ſtatuas & fana potuiſſe conſtitui, ſi ad Iudæos eam cõditor pertinere uoluiſſet. Ob has ergo cauſas inter ſe populus uterq; iurgabat. Procedebat autem uſq; ad arma contentio: & quotidie ad confligẽdum audaces quique parte alterutra proſiliebant. Neque enim Iudæorũ ſeniores cohibere tumultus gentis ſuæ poterant: & Græcis turpiſſimũ uidebatur, Iudæis inferiores uideri. Præſtabant autẽ hi quidem diuitijs & corporum uiribus, Græci uero auxilio militum: Magna ſiquidem pars Romanæ manus, de Syria illò fuerat congregata: & quaſi cognati, ad auxiliandum parati erant Syris. Præfecti autem militum curabant comprimere tumultum: & pugnaces quoſque comprehendẽtes, taureis ulciſcebãtur ac uinculis. Neque tamen ſupplicia comprehenſorum, impedimentum aut timorem reliquis inferebant: imò magis hoc ipſo in ſeditionis irritabantur augmẽtum. Tunc demum Felix minaci edicto præcepit contumaces quoſque urbe diſcedere: non parentium autem immiſſis militibus interfecit non paucos, quorum etiam ſubſtantiæ direptæ ſunt. Poſt hæc quoque, cum uideret ſeditionem manere, nobiles utriuſque partis elegit, & ſuſcepta legatione miſit ad Neronem, pro his, quæ ſibi competere arbitrarẽtur, acturos. Succeſſit aũt

An. lib. 20, capi. 13.

Feſtus.

Feſtus. Et hos qui maxime infeſtabant prouinciam, ſolicite perſecutus, latronum plurimos cōprehēdit atq; interfecit.

De præſidibus Iudææ Albino & Floro. CAPVT XIII.

An. lib. 20. capi. 15. VErum ſucceſſor huius Albinus, non eodem more negotijs præfuit. Neque enim fuit aliqua malignitatis ſpecies, quam ille prætererit. Denique non ſolum cauſis ciuilibus furabatur, & diripiebat ſubſtantiam ſingulorum, neque ſolum tributorum additamentis in cōmune gentem grauabat: ſed etiam quos ob latrocinia uel decuriones ciuitatum comprehenderunt, uel quia prioribus iudicibus in cuſtodijs erāt relicti, accepta à cognatis eorum pecunia, liberauit. Et is ſolum qui non dediſſet, in carceribus quaſi nocentiſsimus remanebat. Per idem tempus, eorum quoque qui res nouare cupiebant, in Hieroſolymis creſcit audacia. Ex quibus ſanè qui erant opulenti, Albinum largitione redimebant, ut eis tumultum mouentibus non indignaretur: pars autem popularis quæ non ſatis gaudebat quiete, Albini participibus iungebatur. Vnuſquiſque ergo improborū cohorte propria circundatus, ipſe quidem quaſi princeps latronum & tyrannus emincbat. Stipatoribus uero ſuis ad direptionem mediocrium abutebatur. Ita fiebat, ut hi quidem, quorū uaſtabātur domus, tacerent: illi autem, qui extra incommodum ſtetiſſent, metu ne ſimilia paterentur, querelis deterrebātur: imò & officijs ambiebant eos, quos conſtabat dignos eſſe ſupplicijs. In cōmune aūt omniū fuit intercepta fidutia. Et erat tūc multiplex dominatio, & ſemina captiuitatis futuræ iā ab illo tēpore ſpargebātur. Cū ſanè eiuſmodi morum fuiſſet Albinus, tamē ſuccedens ei Ceſtius Florus, optimum eum per comparationem ſui fecit uideri. Ille ſiquidem plura occulte & cum fraude nocuerat: Ceſtius uero iniquitates ſuas in uniuerſam gentem, tam palàm

Malorū impunitas ſub Albino.

An. lib. 20. capi. 1.

palàm quaſi gloriaretur exercuit: ac uelut non ad regendam prouinciam, ſed ad damnatorum pœnas carnifex miſſus, neq; rapinarum ullum morem, neq; afflictionum prætermiſit. In miſeris autem crudeliſsimus erat, in turpibus uero impudentiſsimus. Neq; enim quis illo amplius offendit fallacia ueritatem, neq; cõmentus eſt callidiores nocendi uias. Huic ſiquidem uiritim illatis diſpendijs, lucra quærere exiguum uiſum eſt: ſed totas ſimul diſpoliauit urbes, & labes populis inferebat, non ſolum uoce per totam regionem edicens, liberum eſſe omnibus latrocinari, dum ipſe prædarum acciperet portionem. Denique ob illius auariciam contigit totam penè deſeri regionem, ita ut plurimi ſedes patrias relinquentes, ad externas prouincias commigrarent. Donec autem in Syria Ceſtius Gallus prouinciam regebat, neque auſus quiſpiam Iudæorum eſt aduerſum Florum ad eum mittere legatos. Cum uero inſtante Azymorum ſolennitate ipſe Hieroſolymam ueniſſet, occurrens multitudo, quæ facile tricies centenorum milium fuit, precabatur, ut gentis ſuæ calamitatibus ſubueniret, & peſtem illam prouinciæ Florum ut eijceret clamitabat. Qui tamen quum ſub populi ore eſſet, & Gallo aſsiſteret, nõ ſolum nihil mouebatur, ſed uoces illas etiam deridebat. Ceſtius tamen cõpeſcens impetũ populi, & edicẽs quod deinceps placatiorem eis Florum redderet, regreſſus eſt Antiochiam. Deduxit autem eum uſq; ad Cæſareã Florus, illudens mendacijs, & Iudæorum genti bellum ſedulo comminiſcens, quo ſcilicet ſolo iniquitates ſuas occultum iri poſſe credebat. Pace ſiquidem permanente, habiturum ſe apud Cæſarem accuſatores Iudæos: uerum ſi defectionem negociatus fuiſſet, maiore utiq; malo abducendam à ſe eſſe inuidiam peccatorum minorũ. Igitur ut gens

De Ceſtio, Gallo.

Ll ab Ro=

ab Romano *abrumperetur imperio, ſedulo indiem auge=bat calamitates.* Per *idẽ tempus apud* Neronem Cæſarien*ſes gentiles uictores extitere.* Decretúmque *iſtud cõteſtan*

An. lib. 20. ca. 15. *tes, literas attulerũt, perq́; hoc bello* Iudaico *dabatur exordium, duodecimo ſcilicet anno regni* Neronis, *ſeptimodecimo autem regni* Agrippæ, *menſe* Maio.

HVCVSQVE IOSEPHVS HANC HI=*ſtoriam in* Antiquitatibus *eſt proſecutus, dicens. tyrannidem* Flori Iudæis *anſam præbuiſſe, quare cõtra* Romanos *arma mouerint.*

De Floro ſæuiente in Iudæos Cæſarienſes, & Hieroſolymitas,

CAPVT XIIII.

Exordiũ belli Iudaici.

AD *magnitudinem autem excitatorum de eo malorũ, nequaquam idoneas cauſas habuiſſe deprehenditur.* In *Cæſarea ſiquidẽ habitantes* Iudæi, *habebãt ſynagogam prope agrum, cuius erat dominus gentilis quidam* Cæſarienſis, & *frequenter quidẽ egerant, ut ad eorum ius illa poſſeßio iungeretur, multis partibus maius precium quàm res meruerat offerentes.* Dominus *autem loci nõ ſolum preces eorum deſpexiſſe contentus: ſed ad maiorẽ dolorem ædificauit in loco tabernas, ita ut anguſtum eis trãſitum & prorſus coarctatum relinqueret.* Primũ *igitur feruentiores aliqui iuuenum proſilientes, ædificationem uetabant.* Cum *uero* Florus *hos à prohibendo cohiberet, non habentes* Iudæorum *nobiles quid agerent, inter quos erat etiam* Ioannes Telones, *inflectunt* Florum *oblatione octo talentorum, ut ædificationem uetaret:* Ille *autem ob capiendam tantummodo rem, promittens ſe cuncta factu=rum, accepta pecunia ſtatim de* Cæſarea *egreſſus eſt, ue=nitq́; in* Sebaſten, *ſeditioni tribuens facultatem, quaſi qui*

Perfidia Flori. *pugnæ ſpatium* Iudæorum *ſummatibus uendidiſſet,* Se=

quenti

quenti autem die, quæ apud Iud*æos ſabbatum eſt, cum plebs ad ſynagogam coiſſet, ſeditioſus quidam* C*æſarienſis uas ſamium ante ingreſſum eorum ponens, alites immolabat.* Hoc *factum* Iud*æos incoërcibiliter accendit, & legem ſuam quippe contumeliam pertuliſſe, & locum ipſum dicebant fuiſſe pollutum.* Pars *autem* Iud*æorum quæ erat conſtantior atque moderatior, denuo iudicibus eſſe conquerendum rebatur.* Seditioſi *autem & iuuentute turgentes* Iud*æi, effundebantur in litem.* Stabant *autem ad confligendum parati etiam* C*æſarienſium tumultuoſiores.* Ex *conſilio quippe directus fuerat, qui pro ſynagogæ foribus immolaret:* Sicq́; *continuo eſt pugna commiſſa.* Interueniens *autem* Iocundus, *qui ad prohibendum erat relictus, præfectus equitum, uas illud quidem quod poſitum fuerat iußit auferri, & tumultum ſedare pergebat.* Cum *uero ſuperatus eſſet præ* C*æſarienſium uiolentia,* Iud*æi ſtatim libros legis rapientes ſeceſſerunt in* Narbata: Regio *quædam eorum hoc nomine appellatur, diremta à* C*æſarea ſtadijs ſexaginta.* Primates *autem eorũ duodecim, cum* Ioanne *in* Sebaſten *ad* Florum *uenerunt; de his quæ acciderant conquerentes, & ut auxilio eſſet rogabant, quamuis reuerenter, tamen eum & de octo talentis admonentes.* Ille *uero ilico comprehẽſos eos uinciri iußit, arguens cur leges de* C*æſarea auferre auſi fuiſſent.* Pro *hoc igitur ad* Hieroſolymitas *grauißima iurgia naſcebantur: ueruntamen adhuc indignationem ſuam frenabant.* Florus *uero, quaſi ad hoc operam ſuam locaſſet, ut bellum inflammaret, miſit ad ſacrum theſaurum, ut inde decẽ & ſeptem talenta auferrentur, quaſi eam pecuniam impenſæ* C*æſaris flagitaret.* Tunc *uero ſtatim inuaſit populum multa confuſio: concurrentes ad templũ, maximis uo-* Florus bellum inflammat.

 cibus

cibus nomen Cæſaris appellabant, ut à tyrãnide Flori liberarentur orantes. Quidam autem ſeditioſorum, in Florum maledicta iaciebant ultima: & caniſtrum circũferentes ſtipem eius nomine poſtulabant, quaſi inops & miſerrimus talibus indigeret auxilijs. His autẽ omnibus nihil eſt à cupiditate deterritus, ſed multomagis ad deprædandum iritatus eſt. Deniq; cum debuerat, Cæſaream ueniẽs, ignẽ belli illic naſcẽtis extinguere, cauſasq́; tumultuum ſubmouere, pro quo etiam mercedem acceperat pactus; tamen cũ exercitu equitum atq; peditum Hieroſolymam cõtendit, ut Romanis armis ad quod uolebat uteretur, ac timore & minis urbem nudaret. Tunc populus lenire eius impetum uolens, obuiam militibus proceſsit, cum ſolitis utiq; fauoribus, & Florum honorare officijs paratus. Ille uero præmittens cum equitibus. L. centurionem, nomine Capitonẽ, diſcedere eos iuſsit. Neq; eum, in quem tam grauia maledicta iecisſent, falſo denuo honore deluderent. Oportere quippe eos, ſi uiri ſunt fortes, animisq́; cõſtantes, etiam in præſentem effundere contumelias: nec ſolum eos in uerbis, ſed etiam in armis amorem libertatis oſtendere. His dictis exterrita multitudo, ſimul etiam militibus, qui cum Capitone uenerant, in medium uulgus irruentibus, diffugerunt antequàm Florum ſalutarent, aut militibus officia conſueta redderent. Diſcedentes igitur in domos, cum metu atq; humilitate peruigilem duxere noctem. Florus autem tunc quidem deguit in regia, poſtridie autem aduerſum eos extructo tribunali ſublimius reſedit: cõuenientesq́; ſacerdotũ principes, & ciuitatis uniuerſa nobilitas, aſtiterunt tribunali. His præcepit Florus, ut omnes qui maledicta in eum ſucclamaſſent, protinus dederent: edicens in ipſos eſſe, niſi reos produxerint, uindicandũ. Ad hæc reſpondent Iudæi:

populum

populum quidẽ pacifica quæq; ſentire, illis uero qui erra=uiſſent in uerbis ueniã conferendã poſtulabãt. In tanta ſi=quidẽ multitudine, nihil eſſe mirandũ, offendi aliquos te=merarios, & per ætatẽ inſipientes: eſſe autem impoßibile, eorũ qui deliquerint, diſcrimen agitari, cũ & ſingulos ni=mirũ pœniteat, & præ timore ad negãdũ ſint parati. De=bere tamẽ illũ, ſi cõſuleret gentis quieti, & uellet Romano imperio ſeruare urbẽ, magis propter multos innoxios da=re ueniam, etiam paucis delinquẽtibus, quàm propter pau cos improbos perturbare multitudinẽ tantam bonorũ. Ad hæc uero ille magna indignatione inflammatus, militibus exclamauit, ut forum rerum uenaliũ, quod erat in ſuperiori parte ciuitatis, diriperent, ac paßim obuios trucidarent. Illi uero ad lucri ſui cupidinẽ addita autoritate rectoris, nõ ſolum illum diripuerunt locũ in quem fuerant immißi, ſed in uniuerſas inſilientes domos, interficiebant habitatores. Fuga autem erat per angiporta omnia, & cædes eorum, qui comprehendebantur: direptionis quoq; nulla ſpecies præteribatur. Multos autem etiã nobilium cõprehenden=tes adduxerũt ad Florum, quos ille uerberibus laniatos in crucem ſuſtulit. Deniq; omnis numerus illo interfectorum die cum paruulis & mulieribus (neq; enim uel lactantibus pepercerant) fuit ſexcenti & triginta. Grauiorem autem faciebat calamitatem uideri nouitas Romanæ calamitatis: quod enim nemo unquam prius, tũc Florus auſus eſt, ut ui=ros ſcilicet equeſtris ordinis pro tribunali flagellis cæde=ret, ac patibulis affigeret. Quorum & ſi origo Iudæa, ta=men Romana dignitas erat.

De alia oppreſſione Hieroſolymorũ dolo Flori. Cap. XV.

PEr idem tempus rex quidem Agrippa Alexandriam erat profectus: ut Alexandrum, qui Aegyptum pro=

curabat, miſſus à Nerone, iure hoſpitis conueniret. Germanam autem ſuam Beronicen, Hieroſolymis inuẽtam, & iniquitatem militum uidentem, grauis pro hoc angor inuaſerat, & frequenter quidem præfectos equitum ſuorũ, cuſtodesq́; corporis mittẽs ad Florum precabatur, ut à cæde deſineret. Ille uero neq; in multitudinem interfectorũ, neq; in nobilitatem precatricis, ſed tantum in lucra ſua, quæ de rapinis congregarentur, aſpiciens, contempſit annuere: impetus autem militum etiam aduerſum reginam efferatus eſt. Non ſolum quippe ſub oculis eius obuios quoſq; multabant atq; trucidabant, ſed etiam ipſam, niſi cõfugiſſet in aulam, interfeciſſent. Ibi autẽ peruigilem noctem cum intenta cuſtodia egit, uerens utiq; irruptionem militum. Venerat autẽ Hieroſolymam, ut uota deo ſolueret. His enim qui morbo uel alijs neceſſitatibus implicantur, mos eſt orare per triginta dies, antequam immolent hoſtias: abſtinere quoq; uino, & capillos radere. Quem morẽ Beronice regina illis exercens diebus, nudipes etiam ante tribunal ſtetit, deprecans Florum, & præter quod nihil honoris habitum eſt, etiam de uita ſua periclitata eſt. Hæc autem facta ſunt ſextodecimo die menſis Maij. Poſtridie autem conueniens multitudo in forum, quod erat in ſuperiori parte ciuitatis, magnis clamoribus de his qui interfecti fuerãt, querebantur: potiſſimum aũt inuidioſæ in Florum uoces erãt: quod uerìti primates quiq; & pontifices, diſruptis ueſtibus, & uiritim ſingulos comprehendentes, poſtulabant, ut ab his uerbis, quorum cauſa mala tanta pertulerant, deſinerent, neq; in maiorem indignationem Florum mouerẽt. Sicq́; ſedata eſt multitudo, tam reuerentia precantium, quàm ſpe quod nequaquam Florus ultra in eos ſæuiret. Ille autem uidẽs multitudinis tumultum fuiſſe cõpreſſum,

angebatur:

angebatur: & denuo eam inflammare cupiens, pontifices cum nobilibus aduocauit. Itaq; unum ait argumētum fore, quod nihil ulterius de nouandis rebus cogitaret, ſi populus obuiam procederet militibus de Cæſarea uenientibus: ueniebant autem duæ cohortes. Qui cum conuocaſſent populum ad occurrendum, mandat centurionibus, ut nullam ſalutationem redderent obuiantibus Iudæis. Ad quod ſi offenſi petulanter quippiam eſſent locuti, ſtatim in eos uterentur armis. Pontifices ergo collecta multitudine in templo precabantur, ut occurrerent Romanis, & ante graue incommodum cohortes ſolēniter ſalutarent. His hortationibus ſeditioſi quiq; abnuebant, & ob interfectorum dolorem reliqua multitudo iungebatur audacibus. Tūc uero & omnes ſacerdotes omnésque leuitæ, ſacra uaſa proferentes, ornatumq́; templi, cithariſtæ etiam, & cantores cum muſicis organis procedebant ante multitudinem, & obnixiſsime precabantur, ut illum templi honorem cuſtoditum eſſe uellent, neque ad direptionem uaſorum ſacrorum Romanos contumelijs incitarent. Erat autem uidere ipſos ſacerdotum principes ſparſis cinere capitibus, & pectora diſruptis ueſtibus nuda monſtrantes, nominatim ſingulos quoſq; nobilium compellare, ac denuo in cōmune multitudinē precari, ne ob modicum peccatum patriā ſuam proderent his, qui direptioni eius inhiarent. Quam enim utilitatem uel militibus eſſe de Iudæorum ſalutatione tribuendam, uel illis quæ acciderant correptionem, ſi in præſenti procedere ceſſarent: At contrà, ſi officioſe ſuſciperent, ſolenniter uenientes, auferri Floro occaſionem pugnæ: ipſos uero ſaluare patriam ſuā, & prouidere ne quid ultra quàm pertulerant, experirentur. His addunt, quoniā paucis ſeditioſis ſi tanta multitudo iungatur, hoc magis ad

Dolus Flori.

pacificũ conſilium ſuam debebunt autoritatem tranſferre. Tali hortatu multitudinẽ inflectentes, etiam ipſos ſeditionis autores, quoſdam quidẽ minis, quoſdam autem ſui reuerentia mitigauerunt: ac deinceps præcedentes cum quiete omni populo ſequẽte, militibus obuiam prodierunt. Iamq́; cominus factos ſalutauerunt: Illis autem nihil reſpondẽtibus, ſeditioſi Iudæorum aduerſum Florũ, cuius hæc fierẽt conſilijs, ſucclamauerunt. Confeſtimq́; milites comprehendentes eos, cædere fuſtibus adorti ſunt: atq; in fugã uerſos perſequentes equites proculcabant. Corruebant autẽ multi quidem cum à Romanis cæderentur, plures autem cũ ſe mutuò propellerent. In ipſis autem portis grauis facta eſt compreßio, & unoquoq; alterum præuenire cupiente tardior fuga cunctis fiebat. Collabentium uero erat durus interitus. Suffocatu enim atq; conflatu miſeri diſperibant, & neq; ad ſepulturam quiſquam proximis ſuis cognoſcendus remanebat. Irruebant autem etiam pariter milites immoderate, eos quos comprehẽdiſſent cædentes, & per ingreſſum, qui Berethan uocatur, detrudebãt multitudinẽ, tranſire cupientes, ut Antoniam & templum obtinerent. Quos etiam Florus conſecutus, eduxit de regia eos qui ſecum erant, & in arcem tranſire nitebatur. Fruſtratus tamen eſt eius impetus. Conuerſus quippe aduerſum eos populus repugnauit, & per tecta euadentes obruebant ſaxis Romanos, Qui cum ſuperne ſagittis uincerentur uenientibus, nec poſſent defendere multitudinem quæ per anguſtos arctabatur ingreſſus, ad reliquum ſe exercitum qui erat in regia receperunt. Seditioſi autẽ uerentes, ne ſuperueniens denuo Florus templum occuparet, per Antoniam ex templo aſcendentes, porticus à templo per Antoniã cõtinentes interciderunt, quatenus auariciam Flori deſperatione

Grauis oppreſſio populi.

Seditioſi tẽplũ occupant.

ratione

ratione compeſcerent. Nam cum diuinis inhiare theſauris, próq; his in Antoniam trangredi niteretur, ubi interciſas porticus uidit, ab impetu conquieuit. Et conuocans ſacerdotum principes atq; curiam, ſe quidem áit urbe digredi: præſidium tamen apud eos relinquere quantum ipſi uoluiſſent. Ad hæc illis reſpondentibus, nihil nouandum fore, ſi unam tantum relinqueret apud eos cóhortem, dum tamen non illam quæ cum ciuibus paulo ante conflixerat. Ob ea ſiquidem quæ pertulere, populum illis militibus infenſum eſſe. Cohorte ſicut precabantur mutata, cum reliqua manu Cæſaream regreſſus eſt.

De Neapolitano tribuno, & oratione Agrippæ ad Iudæos, ad obediendum Romanis hortantis.

CAPVT XVI.

ALiud autem denuo pugnæ conſilium comminiſcens, retulit ad Ceſtium, & Iudæos defectionis criminatus eſt: impudenti mendacio, illos perpetraſſe dicens, quæcunque eos pertuliſſe conſtabat. Nec ſanè principes Hieroſolymorum quæ geſta fuerant, tacuerunt: ſed & ipſi & Beronice ad Ceſtium de his quæ inique in urbe egerant retulerunt. Ille autem ſuſceptis literis patris utriuſque, quid facto opus eſſet cum principibus deliberabat. Et quibuſdam quidem uidebatur, cum exercitu in Iudæam Ceſtium ire debere, & aut uindicare defectionem, ſi fuiſſet admiſſa, aut magis fidos reddere Iudæos eorũq; accolas. Ipſi tñ magis placuit aliquẽ de ſuis præire, qui & negotia & conſilia Iudæorum poſſet ei fideliter nunciare. Direxit ergo tribunum Neapolitanum, qui ab Alexandria reuertenti Agrippæ circa Iamniam occurrens, & à quo fuiſſet directus, & ob quas cauſas indicat. Quo loci Iudæorum etiam pontifices, & reliqui quinque nobiles, eorúmque curia adeſſe curauerant, ut circa regem ſcilicet officia nouarent.

Poſtea uero quàm illum congrua humanitate coluerunt, conqueſti ſunt quàm potuerunt flebiliter de calamitatibus proprijs, & inhumanitatem Flori *explicauerunt.* Quam *licet argueret* Agrippa, *tamen ut ducis autoritati competebat, inuectionem ſuam in* Iudæos *tranſtulit, quorum maxime miſerabatur, uolens ſcilicet frenare eorum motus: ut per hoc ipſum quod uiderentur nihil perpeſſi iniuriæ, ab ultionis deſinerent appetitu. Ad hæc ergo quicunque egregij erant, & propter ſua prædia deſiderabant quietem, intelligebant regis redargutionem eſſe plenam benignitatis.* Populus *autem* Hieroſolymorum *ſexaginta ſtadijs obuius progreſſus, officioſe* Agrippam *&* Neapolitanum *ſuſcepit. Lamentabantur tamen interfectos coniuges mulieres: quarum plangoribus reliquus quoque populus ad lamenta conuerſus, precabatur* Agrippam *ut genti conſuleret. Succlamabant etiam* Neapolitano, *ut ingrederetur urbem, uideretque quæ eſſent à* Floro *geſta, & ita oſtendebant forum quidem deſertum domosque uaſtatas.* Deinceps *uero per* Agrippam *ſuaſere* Neapolitano, *ut is cum uno tantum famulo ad* Siloam *uſque totam circuiret ciuitatem: quatenus ipſis cognoſceret oculis,* Iudæos *quidem omnibus alijs parêre* Romanis, *ſoli autem* Floro *aduerſari propter magnitudinem in eos factæ crudelitatis.* Ille *igitur cum circuiſſet urbem, & manſuetudinis populi ſufficiens documentum teneret, aſcendit in templum, quò etiam multitudinem conuocauit, & cum plurimis uerbis fidem eorum circa* Romanos *collaudaſſet, multa etiam ad conſeruationem pacis hortatus, adorauit deum eiusque ſancta: in eo tamen conſiſtens loco, in quo licebat per religionem: ſicque regreſſus ad* Ceſtium *eſt.* Vulgus *autem* Iudæorum, *ad regem pontificesque conuerſus petebat, ut legati*

Neapolitanus perluſtrata Iudæa, hortatur populū ad cōcordiam.

aduerſum Florum ad Neronem mitterentur, neque de tanta cæde tacentes ſuſpicionem ſuæ defectionis præberent: uiſum iri quippe eos principes capiendorum armorum fuiſſe, niſi præuenientes oſtendiſſent illum eſſe qui dediſſet exordium. Conſtabat autem multitudinem non eſſe quieturam, ſi legationem aliquis impediſſet. Ad hæc Agrippa, ordinari quidem legatos, qui Florum accuſarent, inuidioſum putabat, deſpicere autem Iudæos in bella commotos, neque ſibi expedire cernebat: aduocata igitur concione Agrippa in Xyſtum, & in ſuggeſtu conſtituens germanam ſuam Beronicen, in Aſamæorum domo (ea ſiquidem Xyſto imminebat contra ſuperiorem partem urbis: Nam Xyſto templum erat ponte coniunctum) eiuſmodi orationem habuit: Siquidem non uiderem uos omnes ad pugnandum Romanis eſſe incitatos, neque populi puriorem ſynceriſsimámque partem pacem uelle ſeruare, neque proceſſiſſem ad uos, neque conſulere confiſus eſſem: Superuacua quippe de utilibus oratio eſt, quando omniũ habitatorum conſpirat ad deteriora conſenſus. Quoniam uero aliquos quidem ætas, malorum belli neſcios facit, quoſdam uero inconſiderata ſpes libertatis: nonnullos uero auaritia ſuccendit, & in confuſione rerum capiendum de inferioribus lucrum, quemadmodum ipſi ab hoc errore corrigantur, & non per paucorum improba conſilia etiam boni diſpereãt: exiſtimaui oportere, ut omnibus uobis in unũ coactis, ea exponerem, quæ arbitror expedire. Perſtrepat autem nemo, ſi non ea audierit quæ ipſius fert libido. His ſiquidem qui ſunt ad defectionem irreuocabiliter incitati, licebit etiam poſt meos monitus manere in priſtina uolũtate. Mea autem etiam ad illos qui audire cupiunt intercipietur oratio, niſi ab omnibus uobis ſilentiũ præbeatur. Noui quidem

quoniam

Populus legationẽ aduerſus Florũ petit mittendã ad Neronẽ.

Oratio regis Agrippæ.

quoniam multi & iniurias procurantium prouincias, & præconia libertatis quaſi tragice proſequãtur. Ego autem priuſquàm diſcutiam qui ſitis, & cõtra quos pugnam ſuſcipere tentetis, primũ ſeparabo cauſas, quas connexas putatis. Si enim uiolatores ueſtros cupitis ulciſci, cur libertatem magna laude ſuſtollitis? Si uero iſtud ipſum ſeruire intolerabile ducitis, ſuperflua eſt aduerſum rectores querela. Et illis ſiquidẽ uel moderatiſsime agentibus, nihilominus turpe erit ſeruire. Conſiderate autem ſigillatim, & uidete quàm exigua ſit materia bellorum. Et primum quidẽ ipſa rectorum conſideranda ſunt crimina. Colere ſiquidem officijs, nõ exaſperare oportet iurgijs poteſtatem. Cum uero modicorum peccatorum exprobrationes maximas facitis, aduerſum uos profecto eos quibus infertis contumelias iritatis. Relinquentes quippe, & quod antea clãculo, & cum quadam uerecũdia nocebãt, palàm uos cõfidentérq; populantur. Nihil autem ita plagas coërcet ut patientia, & uiolatorum quies uiolãtibus inijcit pudorem, Fac autem eos, qui à Romanis in prouincias dirigantur, eſſe grauiter moleſtos, non tamen etiam Romani omnes uiolant uos, neque ipſe Cæſar, aduerſum quem pugnare uultis. Neq; enim ex præcepto illorum improbus ad uos quiſquàm uenit: neque poſſunt illi, quæ in oriente geruntur, poſiti in occidente cõſpicere. Sed neque facile ea quæ hic fiunt, illic audiuntur. Eſt autem importuniſsimum, & propter exiguas cauſas, tantis, & ea de quibus querimur neſcientibus, uelle confligere. Et quidem noſtrorum criminum cito erit futura correptio. Neque enim unus atque idem prouinciæ ſemper curam tenebit, & ſucceſſores eius credibile eſt modeſtiores futuros. Motum aũt ſemel bellum, neq; deponere facile eſt abſq; magnis calamitatibus, neq; ſuſtinere. Libertatis uero

dona

dona ſitientibus prouidendum, atque certandũ eſt, ut prin cipio non ea careant. Moleſta enim eſt nouitas ſeruitutis: quam ne utiq; ſubeas, iuſtum ſuſcipi certamen uidetur. Qui uero ſemel ſubiectus eſt, & deinceps deficit, contumax magis ſeruus quàm amator libertatis oſtenditur. Tunc igitur oportuit omnia agere, ne ſuſciperentur Romani, cũ in pro uinciã Pompeius intraret. Maiores uero ueſtri eorúmque reges, pecunia, corporibus, animis multo uobis meliores: exiguæ parti uirtutis Romanæ obſiſtere nequiuerunt. Vos autẽ qui hæreditariam obedientiã ſuſcepiſtis, rebus autem omnibus ab illis qui primi paruere quàm longiſsime inferio res eſtis, contra omne Romanum regnum obſiſtere poſſe arbitramini? Et Athenienſes quidem, qui ob Græcorum libertatem patriam ſuam quondam ignibus tradidere, qui ſuperbiſsimum illum Xerxem per terram nauigantem, per mare uero ambulantem, & cuius claſſem non caperet amplitudo pelagi, latiorem aũt Europa duceret exercitũ, hũc inquã cũ una naue fugientem glorioſiſsime perſecuti ſunt. Circa paruã aũt Salaminã, qui tantas opes Aſiæ confregere, nũc tamen ſeruiunt Romanis, & illam regiã Græciæ ci uitatem adminiſtrãt Italiæ iuſsiones. Lacedæmonij quoque poſt Thermophylas, & Plateas, & Ageſilaum Aſiam perſcrutatũ, eoſdem dominos uenerãtur. Macedones uero, qui adhuc penè imaginantur Philippum uidere cũ Alexandro promittentem ſibi orbis imperium, ferunt tamẽ rerum mutationẽ, & adorant eos, ad quos fortuna migrauit. Aliæ quoque multæ gentes ad libertatẽ fiducia ſubnixæ, & multo maiores, ceſſerunt tamen & obediunt: uos autẽ ſoli ſeruire dedignamini his, quibus uidetis uniuerſa eſſe ſubiecta. Cui militiæ, quibus confiditis armis? Vbi eſt claſsis ueſtra, quæ peruagetur Romanorum maria? Vbi autem qui expenſis

Athenienſes. Lacedæmonij. Macedones.

penſis poßint ſufficere theſauri? Contra Aegyptios forte aut Arabas exiſtimatis uos bellum mouere. Non circūſpici tis Romanorum imperium? Non metimini ueſtrā imbecillitatem? Nónne ſcitis ueſtram ciuitatem à conterminis gentibus frequenter eſſe ſuperatam? illorum autem uirtus per totum orbem inuicta percurrit, imò etiam hoc orbe plus aliquid quæſierunt. Neque enim ſufficit eis ad orientē quidem totus Euphrates, ad ſeptentrionem uero Iſter, neque meridie tenus ſolitudine Libya perſcrutata, neq; in occidēte Gadira: ſed ultra oceanū aliud quæſierunt: & orbē uſq; ad Britannias, inacceſſas prius, arma & exercitum trāſtulerunt. Quid ergo? Vósne ditiores Gallis, fortiones Germanis, prudentiores Græcis? Poſtremo plures eſtis omnibus in toto orbe degentibus? Quæ uos fiducia aduerſum Romanos erigit? Sed dicet aliquis, ſeruire moleſtißimum eſt. At quanto magis id Græcis, qui uniuerſis ſub ſole habitantibus uidebantur præſtare nobilitate: & tam latā quondam prouinciam poßidentes tunc, bis ternis faſcibus Romanorum obediunt. Pares Arabis autem etiam Macedones obſequuntur, qui certe multo uobis iuſtius deberent libertatem tueri. Quid autem quingentæ Aſiæ ciuitates? Nunquid non abſque ullo præſidio, uni tantummodo rectori parent, & faſcibus conſulis obſequuntur? Quid autem pergam enumerare Heniochos, & Colchos, & Taurorum gentem: Boſphoranos quoque: & habitantes circa Ponti littora nationes, Mæoticáſque gentes? apud quas nimirum olim neque domeſticus aliquis dominus noſcebatur: nunc uero militum ſubijciuntur tantum tribus milibus, & quadraginta naues longæ, innauigabile prius mare in pace cuſtodiunt. Quanta autem Bithynia, & Cappadocia, & Pamphyliorum gens, Lydi quoque & Cilices pro

Britāni. Galli. Germani. Græci. Arabes. Aſia. Heniochi. Colchi. Tauri. Boſphorani. Mæotici. Lydi.

pro libertate dicere ualerent? Tamen nunc ſine armis tri-buta pendunt. Quid autem Thraces? quinq; quidem diebus in latum, ſeptem autem in longum commeabilem prouinciam poßidentes, aſperiorémque multo quàm ueſtra eſt, ac multis partibus fortiorem: altißimoque gelu eos qui irruerint retardantem, duobus milibus Romanorum in præſidio manentibus obſequuntur. Poſt hos Illyrici uſque ad Dalmatiam, & Iſtro tenus incolentes, duabus tantum legionibus obediunt: cum quibus & ipſi impetus compeſcunt Dacorum. Ipſi quoque Dalmatæ, qui tam multa pro libertate conati ſunt, ſæpiùsque capti, rurſum cum maioribus opibus rebellarunt, nunc ſub una Romanorum legione agunt quietem. Veruntamen ſi aliquos magnæ cauſæ ad defectionem incitare deberent, Gallos potißimum oporteret aſſurgere, quos uidelicet tantis munimentis natura cinxiſſet. Ab orientali quippe plaga Alpium montibus, à ſeptentrionali Rheno flumine, à meridie Pyrenæis montibus, ab occidente uero Oceano. Sed tali munitione gaudentes, trecentis & quindecim gentibus numeroſi: fontes autem (ut ita dixerim) felicitatis domeſticæ habentes, omnibúsque bonis totum penè orbem irrigantes, fecerunt nihilominus uectigales eſſe Romanorum, ac felicitatem ſuam in eorum felicitate reponere: idqúe ſanè ipſum, non per animorum mollitiem, nec propter ignobilitatem parentum, (quippe qui per octoginta annos pro libertate pugnauerunt) ſed Romanorum admirati ſunt, horruerúntque cum uirtute fortunam, qua illi plura ſæpe obtinuere quàm bellis. Denique ſub mille & ducentis militibus ſeruiunt, quibus penè plures habuerant ciuitates. Neque Iberis naſcens in agris aurum, ad gerenda pro libertate bella ſuffecit. Neque tãto terrarum mariſq; ſpatio

Thraces. Illyrici. Dalmatæ. Galli. Iberi.

Romanis

Luſitani. Romanis diremptæ gentes, Luſitani ſcilicet & Catabrorum Armenia: nec uicinus oceanus, etiam accolis ſuis fragore terribilis, ſatis fuit uincentibus Romanis: ſed ultra colũnas Herculis protulerũt arma, & ipſas nubes Pyrenæorũ montium egreſſi uertices, ditioni ſuæ ſubdiderunt Romani: atq; ita pugnacibus gẽtibus, tantoq́; (ut dixi) ſpatio diremptis, legio in præſidio una ſatis eſt. Quis ueſtrum non audiuit multitudinem Germanorum, uirtutes quoq; & magnitudines corporum (ut arbitror) ſæpe uidiſtis. Siquidẽ ubiq; Romani earum gentium captiuos habent. Sed illi quidem ita ingentem ſpatijs regionem incolentes, ſpiritus autem maiores corporibus gerentes, & animam quidam contemptricem mortis, indignationes autem uehementiores feris, nunc autem limitem Rhenum habent, & octo Romanorũ legionibus domantur, & ſeruiunt quidem qui capti ſunt: reliqua autem eorum gens uniuerſa, ſalutem in fuga nõ in armis reponit. Conſiderate autem etiam Britannorum muros, qui Hieroſolymorum confiditis muris. Illos ſiquidem circundatos Oceano, & penè non minorem, quàm noſter orbis eſt, habitantes, Romani nauigantes redegerunt in ditionem ſuam: quatuorq́; legiones tantæ magnitudinis inſulam tuentur. Et quid opus eſt plura dicere? quando etiam Parthi, bellicoſiſſimum genus, tantis prius populis imperantes, & tam magnis opibus circundati, obſides tamen mittunt Romanis: eſtq́; cernere, ſub ſpecie pacis ſeruientem in Italia præcipuam Orientis nobilitatem. Vniuerſis penè, qui ſub ſole incolunt, Romanorum arma uenerantibus, uos ſoli bellum geretis? Neque Carthaginenſium conſiderabitis finem, qui magno illo Hannibale gloriantes, & ex nobili Phœnicum ſtirpe uenientes, tamen ſub Scipionis dextera corruerunt? Sed neque Cyrenæi Lacedæmone oriundi:

Margin notes: Germani. Britãni. Parthi. Carthagineſes. Cyrenæi.

oriundi: neque Marmaridarum genus uſque ad Dipſadem protentum, neque terribiles etiam audiẽtibus Syrtes: Naſamones quoque & Mauri, & innumerabilis multitudo Numidarum uirtutes impediere Romanas. Sed tertiã partem orbis terrarum, cuius neque numerare quidem nationes facile eſt, quæ ſcilicet ab Atlantico mari & columnis Herculis uſque ad rubrum mare infinitas numero & locis Aethiopes continet, totã tamen ſuſceperũt armis, & præter fruges annuas quibus Romanã multitudinem octo menſibus paſcunt, alia quoq; uectigalia pẽdunt, expenſas quoque deuotiſsimi imperio miniſtrant, nihil de his quæ iubentur, ſicut uos, contumelioſum putantes. Equidem una cum illis tantum legio commoratur. Sed quid opus eſt longe petitis exemplis potentiam explicare Romanam? cũ eam poſſitis de uicina uobis Aegypto diligenter inſpicere. Hæc enim cum uſque ad Aethiopes porrigatur, opulentámque Arabiam, contigua quoque ſit Indiæ, quinquaginta & ſeptingenta centena milia incolarum habens, præter Alexandrinorum plebem, tamen uectigalia, quorum magnitudinẽ de cenſu ſingulorũ capitum æſtimari licet deuotiſsime penditans, Romanũ non dedignatur imperium. Et certe quàm magnum ſtimulum defectionis habens, Alexandriam ſcilicet, multitudine & diuitijs abundãtem, magnitudine quoque non imparẽ. Habet ſiquidem in longitudine ſtadia triginta, in latitudine uero non minus quàm decem: tributorum uero multo amplius per menſes ſingulos infert, quàm uos toto anno penditis: & præter pecuniam, quatuor menſium Romanæ plebi annonam miniſtrat. Munitur autem undique, aut incommeabili ſolitudine, aut importuoſo mari, aut fluminibus, aut ſyluoſis paludibus, quorum tamen omnium nihil Romana fortuna fortius fuit. Duæ etiam le-

Marmaridæ.

Aethiopes.

Aegyptus.

Alexandria.

giones ciuitati inſidentes, profundam Aegyptum cum illa Macedonum nobilitate frenant. Quos igitur in bella de ſolitudinibus aliquibus ſocios aſſumetis? Siquidem omnes qui in orbe habitabili degunt, Romani ſunt: niſi forte quis ueſtrum ſpes ſuas ultra Euphratem porrigat, & Adiabenorum regionem gentiles ſuos æſtimet adiutores. Porrò nec illi propter irrationabilem cauſam tanto ſe bello implicabunt: nec ſi tam probroſo operi aſſenſum darent, Parthus tamen ſineret. Eſt ſiquidem ei cura tuendæ cum Romanis amicitiæ, & arbitrabitur fœdus eſſe temeratum, ſi quis de his qui ſubiecti ſunt eius imperio, aduerſum Romanos in bello procedat. Supereſt igitur ad diuinum confugiatur auxilium. Verum & hoc apud Romanos eſt. Sine deo quippe impoßibile eſſet imperium tale conſiſtere. Cōſiderate autem, quemadmodum hæc ipſa erga ipſam religionem immoderatio, etiam ſi cum longe inferioribus bellum geratis, tamen ad diſpenſandum ſit uobis difficillima, atque eadem tranſgrediendo offendatis deum, per quæ eū auxiliaturum putatis. Si enim ſeruetis ſabbatorum conſuetudinem, & ad nullum actum moueamini, facile profecto capiemini. Sic quippe etiā maiores ueſtri experti ſunt, hos maxime dies Pompeio ad bellum deſtinante: in quibus ſcilicet hi qui oppugnabantur, otia gerebant. Tranſgredientes autem in bello legem patriam, neſcio propter quid in reliquū dimicetis. Vna ſiquidem nunc uobis intentio eſt, ne quid de patria inſtitutione ſoluatur. Quemadmodū autem aduocabitis in adiutorium deum, ſi cultum ei debitum ſponte uioletis? Aſſumunt autem ſinguli quique bellum uel diuinæ uirtuti, uel humanis opibus confidentes. Cum uero utraque hæc, quantum ad ipſam pertinet conſequentiam, deſeruntur, in manifeſtam utique captiuitatem uolentes

lentes

lentes pugnare proſiliunt. Quid autem prohibet pro-prijs manibus filios ueſtros coniugéſque laniare, & hanc pulcherrimam inflammare patriam? Erumpentes *ſiquidem in furorem, lucrabimini uel ignominiam ſuperatorum.* Bonum *eſt ò amici, bonum eſt, dum adhuc ſtat nauis in portu, præcauere tempeſtatem futuram, & non eo tempore, quo in medias irrueris procellas trepidare.* His *ſiquidem qui in improuiſa mala inciderint, ſupereſt, ut digni uel miſeratione uideantur: qui uero ſe in apertum diſcrimen iniecerint, etiam exprobrationibus onerentur.* Niſi *forte aliquis ueſtrum æſtimet ſecundum pacta conflictum ire,* Romanos *autem poſtquam uicerint, mediocriter uobiſcum acturos, & non in exemplo aliarum gentium ſacram hanc urbem inflammaturos, interfecturos autem uniuerſum ueſtrum genus.* Neque *enim qui ſuperfueritis armis, uſquam locum fugæ habebitis, uniuerſis ſcilicet gentibus, uel iam habentibus* Romanos *dominos, uel habere metuentibus.* Periculum *autem non ſolum in uos manebit, ſed etiam in reliquis ciuitatibus habitantibus* Iudæos. Neque *enim eſt in toto orbe populus, in quo non ueſtra portio ſit: quos certe omnes uobis rebellantibus, cæde crudeliſſima diuerſi quique conficient, & propter paucorum uirorum praua conſilia, uniuerſæ urbes* Iudaico *ſanguine redundabunt. Manet autem uenia eos qui talia patrauerũt, quod ſint nimirum ueſtro uitio congregati. Si uero eadem exequi ſuperſederint, conſiderate quàm impium ſit, aduerſum tam benignos arma mouiſſe. Subeat autem uos miſeratio, & ſi non filiorum ueſtrorum atque coniugũ, ſaltẽ iſtius ciuitatis, quæ mater urbium ueſtræ regionis uocatur. Parcite mœnibus ſacris, parcite uenerabilibus adytis, tem-*

Tempeſtatis ad bellũ cõparatio.

plumq; uobis & ſanctaſanctorum ſeruate. Neq; enim ultèrius uictores Romani his abſtinebunt, quibus primo parcentes nullam receperũt gratiam. Proteſtor autẽ ego quidem ſancta ueſtra, ſacrosq; angelos dei, patriamq; communem, quoniam nihil eorum conſiliorum, quæ uobis uiderim expedire, ſubtraxerim: uos autem decernentes, quæ oportet, mecum in pace degetis. Si uero protuleritis iras, abſq; me periculis ſubdemini. His dictis, aſtante etiam ſorore lachrymauit, & multam partem de eorũ impetu lachrymis infregit. Succlamabant autem, non ſe aduerſum Romanos, ſed aduerſum Florum, ob ea quæ pertuliſſent, pugnam gerere. Ad quos rex Agrippa: Sed opera ueſtra, inquit, talia ſunt, qualia aduerſum Romanos pugnantium. Neq; enim Cæſari uectigal dediſtis, & Antonianas porticus incendiſtis. Sopietis autem cauſam defectionis, ſi & porticus denuo conſtruatis, & tributa reddere maturetis. Neq; enim Flori hoc præſidium eſt, aut pecuniam Floro dabitis. His cõſultis, populus acquieuit, & cum rege ac Beronice aſcẽdentes in templum, porticus ædificare adorti ſunt. Per uicos autem & regiones principes quinque decurionésque diſperſi, uectigal colligebant: celeriterq; quadraginta talenta (tantũ enim erat reliquum) redacta ſunt. Et belli quidem imminẽtes minas, eo tunc more Agrippa compeſcuit. Deinceps uero perſuadere populo tẽtabat, ut parerẽt Floro, donec ſucceſſor ei à Cæſare mitteretur. Ad quã orationem multitudo accenſa, nec à uerborum in regem contumelijs temperauit, ſed protinus eum urbe pepulerunt: auſiq; ſunt nonnulli ſeditioſorum etiam ſaxa in eum iacere. Rex autem uidens tumultuantium irreuocabilem impetum, & conquerens quod contumelijs eſſet affectus, principes quidem eorum unà cum alijs potentibus miſit ad Florum Cæſaream,

Rex Agrippa Hieroſolymis expellitur.

ſarcam,ut ipſe ex eis eligeret, qui de tota regione uectigal exigerent. Ipſe uero diſceßit in regnum.

De cæpta rebellione Iudæorum contra Romanos.
CAPVT XVII.

PEr idem tempus quidam eorum qui bellum maxime mouebant, congregati irruebant in quoddam præſidium, qđ uocabatur Maſſada, & occulte eo peruaſo, Romanos omnes interfecerunt: alios autem de ſuis poſuerunt cuſtodes. In templo quoque Hieroſolymorum, Eleazarus quidam, filius Ananiæ pontificis, iuuenis audaciſsimus, dux illo tempore militum, perſuaſit his qui ſacrificijs miniſtrabant, ut nullius munus aut hoſtia, qui non eſſet de Iudæorum gente ſuſciperetur. Id autem erat Romani belli ſeminarium atque materia. Reiecit ſiquidem hoſtias Cæſaris, quæ pro Romano populo offerri ſolitæ erant. Plurimū autem ſuper hoc pontificibus, alijsq; nobilibus deprecatis, ut non præterirent eum morem, quo ſupplicabatur pro regibus, nihil tamen acquieuerunt, nō parum quidem & ſuæ multitudini confidentes. Robur ſiquidem omne res nouare cupientium, eorum uoluntates iuuabat: maxime autē aſpiciebant in Eleazarum, qui per idem tempus, ut dixi, princeps erat. Conuenientes igitur potentes quique cum pontificibus, & Phariſæorum nobiliſsimis, & uidentes quàm grauibus malis pergerent ſubijcere ciuitatem, decreuerunt ſeditioſorum animos experiri: & ante portā quæ ærea uocatur, concionem aduocantes (erat autem in interiori parte templi poſita, quæ reſpicit ad ſolis exortum) ac primo quidem multa de temeraria eorum defectione conquæſti, & quod tam breuiter bellum patriæ cōmouerēt: deinceps irrationabilitatem cauſæ ipſius arguebant, dicentes maiores quidem eorum ornaſſe templū ex magna parte de mu-

Eleazarus autor nouæ cōſpiratio-nis.

neribus gentium, ſemperq́; eorum, qui foris eſſent popu-lorum munera ſuſcepiſſe, & non ſolum non prohibuiſſe aliquorum hoſtias (id ſiquidem eſſe impijßimum) ſed etiam eas quæ uiſerētur permanerētq́; ad præſens uſque tempus, oblationes eorum in templi cultibus collocaſſe. At nūc eos qui romana arma iritarent, & deſponderent eorum bella, nouum ſtatuere morem religionis, atq́; cum periculis etiam ream facere ciuitatem, impietatis uideri: ſiquidem ea ſit, in qua præter ſolos Iudæos, nullus alter immolet externus, ne-que ad orandum ſinatur accedere. Et ſiquidem circa unius alicuius priuati perſonam lex ferretur eiuſmodi, poſſet ni-mirum iure nos inhumanitatis arguere: nunc autem deſpi-ciuntur Romani, & iudicatur Cæſar profanus. Vnde ferē-dum eſſe, ne qui immolādas pro illis hoſtias repellunt, ipſi in reliquum etiam pro ſe ſacrificia prohibeantur offerre. Fiátque uere extra principatum ciuitas, niſi celerius reſipi ſcentes reddiderint hoſtias: ac priuſquam ad eos, in quorū contumeliam id tentatum eſt, huius auſus perueniat fama. Simul autem iſta dicentes producebant in medium ſciētißi-mos morum paternorum, ſacerdotes quoque narraturos quomodo omnes eorum maiores exterarum gentium ſem-per ſacrificia ſuſcepiſſent. Attendebat autem nemo res no-uare cupientium his quæ dicebantur, ſed neque procede-bant in medium altaris miniſtri, ut belli materiam præpa-rantes. Videntes igitur nobiles quique ſeditionem eò iam proceßiſſe, ut eorum non poſſet autoritate compeſci, & Romanorum armorum periculum ſe primos eſſe menſu-ros, inquantum poterant conſulentes, amoliri cauſas pa-rabant, & legatos quidem alios ad Florum miſerūt, quo-rum erat princeps filius Ethæi Simon: alios autē ad Agrip pam, inter quos nobilißimi Scylus & Antipas & Cuſto-

barus

barus erant, qui etiam regem propinquitate tangebant. Precabantur autem utrunque, ut cum exercitu aſcenderent in ciuitatem, & ſeditionem opprimerent, priuſquam ea intolerabilis fieret. Et Floro quidem malum iſtud quaſi bonus nuncius fuit, uolensq; inflammare bellum, nihil reſpõdit legatis. Agrippa autem pariter utriſque parcens, ſcilicet deficientibus & ijs, aduerſum quos bellum mouebatur, uolensq; & Romanis conſeruare Iudæos, & Iudæis templum atque patriam. Ad hæc autem nec ſibi conducere talem conturbationem ſciens, miſit in auxilium equites duo milia, Auranites ſcilicet, & Bathaneos & Traconitas. Cũ his autem erat præfectus equitum Darius, dux uero agminis Iachimus Philippi. His ergo uenĩetibus, optimates q̃que cum pontificibus & omni multitudine quæ optabat quietem, ſuperiorem occupant ciuitatem: inferiorem ſiquidem & templum, ſeditioſorum manus tenebat. Miſsilibus igitur & fundis indeſinenter utebantur, & continua erat emiſsio ſagittarum ex utraque ſcilicet parte. Erat autem quando ex inſidijs procurrentes cominus dimicabãt. Præſtabant autem audacia quidem ſeditioſi, belli uero ſcientia, regij pollebant. Et his quidem erat propoſitum maxime templum obtinere, profanatoréſque eius expellere. Seditioſis uero qui cum Eleazaro agebant, ut præter ea quæ obtinebant, etiam ſuperiorem inuaderent urbem. Per ſeptẽ igitur dies grauis utriuſque partis cædes fiebat, & neutri de eo loco quem tenuerant depellebantur. Deinceps uero adueniente ea feſtiuitate, quæ Xylophorias dicitur, in qua mos eſt omnibus grandem lignorum materiam conuehere ad templum, quatenus nunquam ignis deficiat eſca (ſemper enim inextinguibilis perſeuerat) quoſdam quidem cura religionis excluſit. Inter infirmiorẽ autẽ uulgũ multi

Cõmittitur pugna.

irrumpentes ſicariorum (ſic enim uocant latrones, gladios in ſinibus gerentes) audaciſsime utebantur opere quod adorti erant. Regij autem audacia & multitudine uincebãtur. Ita ſuperiore ciuitate ceſſerunt, cum iſti protinus irruentes in Ananiæ pontificis domum, & Agrippæ ac Beronices palatium inflammauerunt: poſt quod ignem archiuo intulerunt, uolẽtes omnia creditorum documẽta diſperdere, ne eſſet unde ratio creditæ pecuniæ pateret, atque omnis ad eos debitorum ſe iungeret multitudo: & aduerſum locupletes, quaſi metu libertatis haberent inſurgendi liberam facultatem. Fugientibus ergo chartarum publicarum cuſtodibus, ignem ædibus iniecerunt: atque ita incẽſis ciuitatis neruis, hoſtibus irruebant. Quo loco pontificum atque nobilium quidam in cloacis quidẽ latuerunt, quidam uero cum regijs in ſuperiorem regiam confugerunt, portas celeriter obſerantes. Inter quos Ananias pontifex, & Ezechias frater eius erant: & illi quos apud Agrippam uſos legatione diximus. Tunc ergo uictoria quidem & inflammatione contenti ceſſauerunt. Poſtridie autem, quintadecima ſcilicet die Auguſti menſis, fecerunt impetum in Antoniam: & omnes in eo præſidio agentes, per biduum obſeſſos, ceperunt atque interfecerunt, præſidiúmque incenderunt. Poſtea uero tranſierunt in regiam ad quam cõfugêre Agrippæ milites: & in quatuor partes agmẽ ſuum diuidentes, muros euertere moliebantur. Eorum uero qui intus erant, erumpere nullus audebat, propter multitudinem oppugnantium. Diſtribuit autem multitudo propugnacula, & turres ſubeuntes interficiebant, & frequenter omnino latrones ſub muris cadebant. Nec die autem cõflictus nec nocte ceſſabat: ſeditioſis uidelicet æſtimãtibus, in deſperationem cogi eos qui in præſidio erant, propter inopiam

Antonia capta incendit.

inopiam uictus: regijs uero credētibus, oppugnatores ſuos ceſſuros labori. In his autem erat * *Manaimus quidam de filijs Iudæ Galilæi callidiſsimus rhetor, qui etiam quondam ſub Cyrenio exprobrauerat Iudæis, quoniã poſt deũ ſubijcerentur Romanis. Is ergo aſſumptis quibuſdam nobiliũ, perrexit in Maſſadam, ubi armamentarium Herodis regis erat. Eóque perrupto, populares alioſq; latrones diligenter armauit. Hiſq; utens ſtipatoribus, ueluti rex Hieroſolymam reuertitur: factúsque princeps ſeditionis, oppugnationem diſponebat. Machinamētorum autem inopia erat, & nec poterat palàm ſuffodere muros, ſuperne hoſtibus tela iaciētibus. Funiculum igitur longe cœptum, ſub unam turrim agentes, ſuſpenderunt cũ materie ſubiecta: ac poſtea in ſuſtinentia ligna ignẽ immittētes, aggreßi ſunt. Sicq; ſubijcibus exuſtis, turris quidem extemplo emota eſt. Alter autem murus intus ædificatus apparuit. Regij quippe, molitiones eorum præſentientes fore etiam de concußione turris, alium ſibi murum celerius ædificauerunt. Inter hæc autem hi quidem, qui oppugnabant, & ſtatim ſe uicturos credebant, cum uidiſſent alium murum, ſtupore defecti ſunt: regij tamen ad Manaimum alioſq; ſeditionis principes mittebant, precãtes ut eis diſcedere liceret, ijſdem regijs eiúſque religionis reliquijs. Quod cum Manaimus annuiſſet, protinus diſceſſerunt, Romanos autem qui ſoli relicti erãt, grandis animi occupauit defectus. Neq; enim ui contra tãtam multitudinem pares erant: & precari ut exire liceret, ignominiam iudicabant: quanquam & ſi tribueretur, nequaquam tutum putabant. Derelinquentes igitur inferiorem locum, qui Stratopedos uocabatur, quippe quaſi capi facilem, in turres regis confugerunt: quarum una appellabatur Hippicos, alia Phaſelus, tertia Mariamnes. Hi uero*

* Al's Manachemus.

qui cum Manaimo erant, protinus irruētes ea loca de quibus milites fugerant, ſi quos eorum comprehenderunt trucidantes, omnem reliquum apparatum diripientes, Stratopedum incenderunt. Hæc igitur acta ſunt ſexto die menſis Septembris.

Stratopedos incēditur.

De occiſionibus Ananiæ pontificis, Manaimi & militum Romanorum. CAPVT XVIII.

Ananias pontifex cū fratre interficitur.

SEquenti autem die pontifex Ananias circa Euripos regiæ domus latens capitur, & à latronibus interficitur cum Ezechia fratre. Circumſidentes autem etiam turres ſeditioſi, cuſtodiebant ne quis militum poſſet effugere. Manaimum autem & munitorum locorum deſtructio & pontificis Ananiæ mors, in crudelitatem erexit: & neminē parem ſibi in negotijs arbitrans, intolerabilis erat tyrannus. Inſurrexerunt autem duo de ſocijs Eleazari, & mutuo collocuti, quia non deceret à Romanis deſiderio libertatis recedentes, eandem populari ſuo prodere, dominúmque ferre, & ſi non uiolentum tamen ſeipſis humiliorem: Nam ſi oporteat cunctis aliquem præeſſe, quemuis magis alium quàm illum deceret. Atque ita pacti, adoriuntur eum in tēplo. Sobarus enim adoraturus acceſſerat, regali habitu indutus, & ſtudioſos ſui in armis habebat. Cum igitur hi qui circa Eleazarum erāt, in illum proſiluiſſent, reliquus quoque populus rapiens ſaxa interficit ſophiſtam: æſtimantes, quoniam illo perempto tota ſeditio ſolueretur. Paululum autem ſtipatores Manaimi reſiſtentes, poſtquam uiderunt totam aduerſum ſe multitudinem irruere, quiſque quò potuit diffugit. Et cædes quidē erat eorum qui comprehenſi ſunt, perſcrutatio autem latentium ſequebatur: paucíq; ex eis latentes, in Maſſadam perfugerunt: cū quibus & Eleazarus filius Iairi, ꝓpinquus genere Manaimo. Qui poſtea

ctiam

etiam in Maſſada tyrannidem egit. Ipſum autem Manai-mum, cum confugiſſet in locum qui Atlas uocatur, atque illic humiliter deliteſceret, capientes extraxerunt in publicum, multisq́; ſupplicijs affligentes interfecerunt. Similiter autem ſub eo agentes principes, præcipuúmque tyrannidis adiutorem eius Abſamon nomine. Et populus quidē, ſicut dixi, in his adiutor fuit, ſuſpicans aliquam totius ſeditionis correctionem futuram. Hi uero non ad comprimendam pugnam, ſed ut cum maiori licentia bellum agerent, interfecerunt Manaimum. Denique cum populus multum precaretur, ut oppugnationem militum relaxarent, uehementius inſiſtebant: donec ulterius reſiſtere non ualentes, Mutilius ſcilicet (hic enim erat Romanorum præfectus) & reliqui mittunt ad Eleazarum, precantes, ut ſolas eorum paciſceretur animas: arma autem & reliqua quæ haberent, ipſis tradentibus ſumerent. Qui precationem ilico rapientes, remittunt ad eos Curionem Nicodemi filium, & Ananiam Sadducæi, & Iudam Ionathæ, ſcilicet eis dextras & ſacramentū daturos. Quibus actis, deducebat milites Mutilius: ſed quandiu Romani arma retinebant, nemo aduerſus eos ſeditioſorum fraudis aliquid molitus eſt. Poſtea uero quàm ſecundum pactiones omnes ſcuta gladiosq́; poſuerunt, neque quicquam ulterius ſuſpicantes diſcedebant, facto in eos impetu, ſtipatores Eleazari comprehenſos trucidabant, neque reſiſtentes neque ſupplicantes, ſolas autem pactiones & iuramenta quæ dederant inclamantes. Et hi quidem ita crudeliter interfecti ſunt, præter Mutilium. Hunc enim deprecantem, & uſq; ad circunciſionem Iudaizare ſe promittentem, tantūmodo ſeruauerunt. Detrimentum autem Romanis quidem erat leue: de potentia ſiquidem ampliſsima pauci fuerunt interempti, Iudæorum autem

Manaimus occiditur.

capti

captiuitatis illud exitium probatur. Videntes autem graues iam inſtare cauſas bellorum, urbem autem tali facinore fuiſſe reſperſam, ex quo nimirum diuina indignatio imminebat, etiam ſi à Romanis *nulla ultio timeretur, lugebant publice, & iuſtitia ciuitatis premebatur. Vnuſquiſque autem mediocriũ, quaſi pro ſeditioſis cauſas redditurus, turbabatur. Siquidem ſabbato illam cædem contigerat perpetrari, quo ſcilicet die propter religionem, à ſanctis quoque operibus agunt quietem.*

De Iudæorum maxima ſtrage Cæſareæ & in omni Syria. CAPVT XIX.

EOdem autem die, eadémq; hora, quaſi ex aliqua cœleſti prouidentia, Cæſarienſes quoque Iudæos apud ſe habitantes trucidauerũt: ita ut uno tempore ſuper uiginti milia hominum cæderentur, & cunctis Iudæis uacuata Cæſarea remaneret. Nam & eos qui effugerant comprehendens Florus, uinctos in arenam deduxit. Poſt Cæſarienſem uero plagã, tota gens efferata eſt. Diuiſiq; Iudæi, Syrorum uicos eoſq; contingentes rurales protinus uaſtauerunt: id eſt, Philadelphiã, Gebdeonitem, & Geſaram, & Pellam, & Scythopolim. Deinceps uero irruerunt in Gadaram & Ioppen & Gaulonitidem: & alia quidẽ ſubruẽtes loca, alia uero inflammantes, etiam in Gadaſam Tyriorũ & Ptolemaidem, Gabam quoq;, Cæſareámque tendebant. Obſtitit autem eorum incurſui neque Sebaſte, neq; Aſcalon: ſed his quoq; inflãmatis, Anthedona & Gazam euerterunt. Multa autem circa fines harum ciuitatum diripiebantur, uici ſcilicet & agri eorum qui capiebantur: uirorum immenſa cædes fiebat: neque tamen Syrij minorem numero multitudinem de Iudæorum gente uaſtabant: ſed etiam eos qui in ciuitatibus erant, comprehenſos diſperdebãt:

Syria à Iudæis uaſtata.

debant: non ſolum ob uetus odium, ſed ut diſcrimen immi-
nens præuenirent. Grauis ergo conturbatio totam Syriam
peruaſerat, & omnis ciuitas in binos diuidebatur exerci-
tus: unáque alterutris ſalus erat, ſi anticipaſſent alterutros
cæde facienda: & dies quidem ducebantur in ſanguine, no-
ctes autem moleſtiores formido faciebat. Nam licet uideren-
tur amoliri Iudæos, tamen etiam de alijs gentibus Iudai-
zantes cogebantur habere ſuſpectos: & per hoc ipſum qđ
in eis uidebatur ambiguum, neque temere eos placebat in-
terfici, & rurſus per ipſam religionis commixtionem quaſi
penitus externos timebant. Prouocabant autem ad cædes
diuerſorum etiam illos qui prius fuerãt manſueti. Auaritia Miſerã-
ſiquidem ſubſtantias cæſorum paßim diripiebant: & quaſi da ſtra-
uictores eorum prædam, quos trucidauerãt, in domos alias ges Iu-
transferebãt. Glorioſior autem erat qui plura collegiſſet. dæorũ.
quaſi ſcilicet plures uirtute ſuperaſſet. Erat autem cernere
ciuitates plenas cadaueribus inſepultis, & inhumatos paſ-
ſim iacere cum paruulis ſenes, fœminas autem neque uere-
cundia contectas. Et omnis quidẽ prouincia plena erat in-
enarrabilium calamitatum. Maior autem his metus auden-
dorum malorum, ipſis quæ acta erant facinoribus immine-
bat. Et hactenus quidem Iudæis aduerſum alienigenas con-
flictus erat. Incurrentes autem in Scytopoleos fines, etiam
Iudæos, qui illic habitabant, experti ſunt hoſtes. Hi enim
cum Scythopolitis conſpirantes, & conſanguinitatem uti-
litati propriæ poſtponentes, aduerſum Iudæos cum genti-
libus dimicabant. Suſpecta tamen eorum ipſa belli fuit aui-
ditas. Denique Scytopolitæ ueriti ne ciuitatem noctu adi-
rent, & magna ſua calamitate ciuibus excuſarent defectio-
nem, edixerunt eis, ut ſi uellent inter eos firmare conſen-
ſum, & circa alienigenas oſtendere fidem, tranſirent cum
omnibus

omnibus filijs ſuis in proximæ locum paludis. Quibus quæ fuerant iuſſa ſine ſuſpicione facientibus, diebus quidem ſecutis duobus quieuerunt Scythopolitæ. Tertia uero nocte exploratores, alios incautos, alios uero dormientes inuadunt, ſubitoq; omnes interfecerunt, qui fuerunt numero tredecim milia: poſtq; eorum ſubſtantiam cunctã dirupuerunt.

Tredecim milia Iudæorum à Scythopolitanis interimũtur.

Dignum autem etiam uidetur, Simonis interitum enarrare. Hic enim Sauli cuiuſdam, non ignobilis uiri, filius erat: fortitudine quoque corporis & audacia animi inſigniſſimus: quibus utriſque ad incommoda ſuæ gentis abuſus eſt. Multos ſiquidem Iudæorum appropinquãtes Scythopoli, quotidie obtruncabat, & frequẽter integros cuneos fudit, ita ut totius aciei mora, & momentum ſolus exiſteret. Cõprehẽdit autem eum digna ciuili interfectione pœna. Nam cum Scythopolitæ circunfuſi eſſent Iudæis, & in paludem præcipites agerent, educens Simon gladium, in nullum quidem hoſtium impetum fecit. Nihil ſe quidem in tanta multitudine promoturum uidebat. Exclamans autem miſerabiliter: digna, inqt, Scythopolitæ his quæ geſſi patior: quippe qui tam multa cæde ciuium meorum, benignitati erga uos noſtræ fidem feci. Digne enim nobis extera gens infida eſt, qui in noſtrum genus tãta impietate delinquimus. Morior ergo quaſi profanus proprijs manibus: neque enim dignum eſt hoſtibus ſubiacere. Iſte autem ipſe finis & mihi ſceleris digna pena, & idoneum uirtutis decus erit: ut nemo ſcilicet hoſtium de meo interitu glorietur, neque inſultet cadenti. Hæc dicens, miſerãtibus ſimul ac furentibus oculis circunſpicit omnem familiam ſuam. Erant autem ei uxor & filij, & prouecti in ſenectutem parentes. Ille igitur primum quidem patrem à cæſariæ comprehendens, & ſuper eum ſtans enſe penetrauit: poſt quem non ſanè inuitam

tam matrem ſuam interfecit. Super hos autem coniugi, & filijs intulit ferrum, ſingulis ſanè horum penè occurrentibus gladio, & hoſtes præuenire cupientibus. Cum uero omnem ſuam neceßitudinem trucidaſſet, cæſis ſuperſtans extendit dexteram, ut neminem poſſet latere, & totum in uiſcera ſua enſem demerſit. Dignus quidem miſeratione iuuenis propter robur corporis atq; animi firmitatem. Cæterum quãtum ad fidem, quam alienigenis præſtitit, digno fine conſumptus.

Egregia Simonis hominis alioqui nefarij fortitudo.

De Iudæorũ alia graui interfectione. CAPVT XX.

AD cædem autem quæ in Scythopoli facta eſt, reliquæ quoque urbes Iudæis apud ſe habitãtibus irruebant: & duo milia quingentos Aſcalonitæ. Ptolemais autem duo milia interfecit. Vinxerunt quoq; non paucos Tyrij: multos quidem trucidauerunt: plures autem eorum uinctos cuſtodijs tradidere. Hippinei quoq; & Gadari ſimiliter audaciſſimos quidem amoliebantur, terribiles autem ſolicite obſeruabant. Reliquæ quoque urbes aduerſum Iudæos ſingulæ, prout habebant, uel timore uel odio mouebantur. Soli autem Antiocheni, & Sidonij, & Apamei, ſuis cohabitatoribus pepercerunt: & neq; interficere quempiam Iudæorum, neque uinculis tradiderunt. Forte autem & propter multitudinem ſuam deſpexerunt eorum ſi qui motus fuiſſent. Mihi autem uidentur magis erga eos miſeratione moti, quos utique nihil moliri uidebãt. Geraſeni autem neque in eos qui apud ſe remanere delegerunt, quicquam geſſerunt mali: & egredi uolentes uſq; ad fines ſuos deduxerunt. Excitata eſt autem etiam in regno Agrippæ aduerſum Iudæos pernicies. Ipſe ſiquidem perrexerat ad Ceſtium Gallum Antiochiam, relicto ſuper negotia ſua quodam ex ſocijs, nomine Varo Iſſemo, regi genere

Iterũ facta eſt cædes Iudæorũ quater mille & quingentorũ.

Iudæorũ pernicies etiam in regno Agrippæ.

genere propinquo. Venerunt autem ad eum de Bathanea regione ſeptuaginta numero uiri, & nobilitate & prudentia ciuium ſuorũ præſtantiſsimi, poſcendi præſidij gratia: ut ſi qui ſcilicet apud eos quoq; motus fierent, haberẽt idoneam cuſtodiam, per quam poſſent inſurgentes quoſq; cõprimere. Hos Varus, quoſdam armatos de regijs præmittens, interfecit in itinere omnes. Auſus autem eſt tale facinus præter conſilium Agrippæ: & propter nimiam auaritiam impie in gentiles ſuos agere non recuſans, regnum omne corrupit, perſeuerans poſt tale ſcilicet principiũ in totum genus exercere iniquitatem: donec diſcuſsis Agrippa rebus animaduertere quidem in Varum ueritus eſt propter propinquitatem Iſſemi. Procurãda tamen eum regione ſummouit. Seditioſi autem comprehẽdentes præſidium quod appellatur Cyprus, imminens finibus Hierichuntis, cuſtodes quidem interfecerunt, munimenta autem deſtruxerunt. Per eoſdem dies etiam in Macherunte multitudo Iudæorum perſuadebat, in præſidio relictis Romanis, deſerere caſtellum, eiſq; tradere. Illi autem quod rogabantur, cogi metuentes, pacti ſunt cum eis diſceſsionem ſuã: & accipientes fidem, tradunt præſidium, quod diligentibus cœperunt Macheruntij cuſtodijs obtinere.

Cæſi sũt ſeptuaginta.

Macherus à ſeditioſis capitur.

Iudæi Alexandriæ occiſi. CAPVT XXI.

IN Alexandria autem ſemper quidem erat incolis aduerſum Iudæos ſeditio, iam ab illo tempore, ex quo ſtrenuus Alexander contra Aegyptios uſus Iudæis, præmium ſocietatis tradidit eis, & habitandi apud Alexandriam facultatem, & ius urbis æquale cum gentibus: permanebat autem eis honor iſte apud ſucceſſores quoque Alexandri. Denique & in parte ciuitatis locum eis proprium deputauerunt, quatenus haberent conuerſationẽ per omnia mundiorem

diorem à cõmunione ſcilicet gentium ſequeſtratam: præſtiteruntq́; eis, ut etiam Macedones appellarentur. Deinceps uero cum in poſſeßionem Romanorũ Aegyptus ueniſſet, neq; Cæſar primus, neq; poſt eum quiſpiam, honores quos Alexander Iudæis decreuerat minuit. Conflictus autem eorum aduerſus Græcos penè cõtinuus erat: & iudicibus multis quotidie ab utraq; parte lucrum reuehentibus, ſeditio accendebatur. Tunc uero cum & apud alios turbata res eſſet, illic magis exarſit tumultus. Nam cum Alexandrini in concionem ueniſſent, ut ordinarent pro certis negotijs legationem ad Neronem ferendam, concurrerunt in amphitheatrum permixti Græcis plurimi Iudæorum. Quos cum uidiſſent æmuli, extemplo clamare cœperunt, Iudæos hoſtes & exploratores eſſe: ac deinceps inſilientes intulerunt eiſdẽ manus: & reliqui quidem fugientes dißipati ſunt, tres uero ex his comprehendentes, trahebãt quaſi uiuos incenſuri. Commota eſt autem omnis terra Iudæorum ad ultionem ferendam: & primum quidẽ in Græcos ſaxa iaciebant, poſtea etiam uero facibus raptis in amphitheatrum impetum fecerunt, cõminantes quod in ipſo loco tantum ſimul populum concremarent: & penè minas impleſſent rebus, niſi iras eorum compreßiſſet Tiberius Alexander, princeps ciuitatis. Nec tamen ipſe coërcendi principium ab armis ſumpſit, ſed nobiles eorum quoſque ſubmittens, hortabatur ut deſinerent, neq; aduerſum ſe militiam Romanam commouerent. Seditioſi autem benignam deprecationem ridentes, Tiberium contumelijs appetebant. Qui poſtquam uidit abſque magna calamitate tumultuoſos non poſſe compeſci, immiſit in eos duas Romanorum legiones, quæ in ciuitate erant. Et cum his alios quinq; milia milites, caſu ad Iudæorum interitũ de Libya

Seditio Alexandriæ orta.

Nn uenien=

uenientes: præcepitq; ut non ſolum interficerent, ſed etiã ſubſtantias eorum diriperent, domóſque inflammarent. Qui protinus concurrentes in locum qui uocatur Delta (illic quippe erat Iudæorum multitudo collecta) exequebantur ſtrenue iuſsiones, nec ſanè ſine cruenta uictoria. Collecti quippe in unum Iudæi, & eos qui de ſuis optime armati erant, ante reliquam multitudinem ſtatuentes aliquandiu reſtiterunt. Poſtquam uero in fugam inclinati ſunt, paſsim trucidabantur, & erat eorum grandis interitus. Tamen milites quæ ſibi mandata fuerant exequuntur. Conglobati enim Iudæi his quos melius armatos habebant, in fronte poſitis, aliquandiu quidem reſtiterunt. Semel in fugam uerſi mactabantur, nec unus erat exitij modus, cum alij ſub diuo atque in campo deprehenderentur, in ædes autem alij concluderentur, & eas quoque ſuccenderent Romani, unà etiam diripiendo quæ in his reperiſſent: cum neque illos aut infantum miſericordia, aut reuerẽtia ſenectutis moueret, ſed in omnes ætates pari cæde ſæuirẽt. Vnde totus quidem ille locus ſanguine redundabat. Quinquaginta uero congeſta ſunt milia mortuorũ: nec tamen ſaltem reliquiæ remanſiſſent, niſi ad preces ſe cõtuliſſent: eorúmq; miſertus Alexander, Romanos iuſsiſſet abſcedere. Sed illi quidem, quibus erat conſuetum obedire præceptis, primo eius nutu necibus pepercerũt: populares autẽ Alexandrini, propter odij magnitudinẽ difficulter ab incepto reuocabantur, uixq; à corporibus diſtrahebãtur. Apud Alexandriã quidem talis caſus euenit.

Iudæi Alexãdriæ occiſi à Tib. Alexãdro.

Strages Iudæorũ quinquagies mille.

De ſtrage Ceſtij in Iudæos. CAPVT XXII.

Ceſtius populabundus inuadit Iudæam.

CEſtio uero iam quieſcendum eſſe non uidebatur, infenſis ubiq; Iudæis: ſed duodecimam legionem integram ex Antiochia ſecum ducẽs, & ex reliquis bina milia

lecta

lecta peditũ, & quatuor alas equitũ: inſuperq́; regũ auxilia, hoc eſt, ex Antiochi duo milia, equitũ & peditum tria milia, ſagittarios omnes, Agrippæ uero tantundem peditũ & equitum mille, cum & Soëmus ſequeretur, iiij. milibus comitatus, quorũ tertia pars equitum erat, pluréſq; ſagittarij, Ptolemaida progreſſus eſt. Plurimi autem ex ciuitatibus auxilio conuenere, peritia quidẽ militibus inferiores, quod autẽ ſciẽtiæ deerat, in iudæos odio, itémq; alacritate ſupplentes. Aderat autẽ ipſe quoq; Agrippa Ceſtio: & eorum quæ conducerent, ſimul & itineris princeps: Ibi tum adducta exercitus parte, Ceſtius in ualidiſsimam Galilææ ciuitatem cõtendit Zabulon, quæ appellatur uirorũ, & ab Iudæorum finibus Ptolemaida diſcernit. Cúmq; offendiſſet eam ciuibus deſtitutam (in montes enim multitudo refugerat) omnigenum autem rerum plenam, illas quidem militibus diripiendas conceſsit: ipſum uero oppidum quamuis admiratus eſſet eius pulchritudinem, quippe domus habebat ſimiliter ut apud Tyrum & Sydona & Berithũ ædificatas, incendit. Deinde curſu territorio peragrato, quicquid inueniſſet obuiam depopulatus eſt, inflammatis etiam circũ eam poſitis uicis, in Ptolemaida regreſſus eſt. Syris autem adhuc prædæ inhærentibus, & præcipue Berithijs, recepta Iudæi fiducia (Ceſtium enim receſsiſſe cognouerant) repente in eos qui remanſerant irruunt, & propè ad duo milia morte conſumunt. Ceſtius autem ex Ptolemaide reuerſus, ipſe quidem Cæſaream peruenit, in Ioppen uero partem præmiſit exercitus cum præceptis huiuſmodi, ut oppidum cuſtodirent, ſi eo potiri poſſent: aut ſi oppidani impetum præſenſiſſent, tam ſuum quàm cæterorum militũ præſtolarẽtur aduentum. Illorũ igitur alij mari, alij terra profecti, utrinq; Ioppen facillime capiũt: ita ut ne fugæ qui

Zabulon incẽditur.

Ioppe capitur.

Nn 2 dem

dem habitatores copiam reperirent, nedum ad pugnam ſe pararent. Aggreßi autem cunctos interficiũt cum familijs, direptámq; ciuitatem incendunt. Interfectorum autem numerus octo milia quadringenti fuerunt. Simili modo & in finitimã Samariæ. Nabathiten toparchiam non paucos direxit equites, qui & partem finium uendicauerunt, magnámq; indigenarum multitudinẽ peremerunt: direptisq́; patrimonijs, etiam uicos igni dederunt.

De pugna Ceſtij cõtra Hieroſolymã. CAPVT XXIIII.

IN Galilæam quoq; miſit Cæſennium Gallum, ductorem duodecimæ legionis: eiq́; tantam militum manum attribuit, quantam genti expugnandæ ſufficere poſſe credebat. Eum ualidißima Galilææ ciuitas Sephoris cum fauore ſuſcepit. Huiusq́; prudens conſilium ſecutæ ciuitates aliæ, quieſcebãt. Qui uero ſeditionibus & latrocinijs operam dabant, in Galilææ montem undiq; medium receſſere, qui eſt contra Sephorim, & uocatur Aſamon. Aduerſus eos Gallus ductabat exercitum. Illi autẽ quamdiu ſuperiores erant, facile Romanos ad ſe aſcendentes ulciſcebantur: & ex his plures quàm ducentos interfecerunt. Vbi uero eos uiderunt circumacto itinere ad celſiora progreſſos, mature uictoriam conceſſerunt, & neq; pugnam cominus armato ferebant, neq;, ſi terga dediſſent, equitũ poterant manus effugere: adeo ut pauci locis aſperis deliteſcerent, amplius uero quàm duo milia trucidarentur. Gallus quidẽ cũ nihil iam tentari nouitatis apud Galilæam uideret, Cæſaream cum exercitu remeabat. Ceſtius uero cũ omni manu reuerſus, in Antipatridem perrexit. Cognitoque non paruam multitudinem Iudæorũ in turrim, quæ Apheci uocabatur, eſſe collectã: qui & his congrederentur præmiſit. Sed priuſquàm in manus uenirent, Iudæi metu diſperſi

Duo milia ſeditioſorũ & latronum trucidãtur.

ſunt

ſunt: eorúmque caſtra iam deſolata milites adorti, cum ui=cis circumpoſitis incenderunt. Ex *antipatride autem* Ce=*ſtius in* Liddam *profectus, uacuam uiris ciuitatem offen=*dit. N*am propter ſcenopegiorum dies feſtos, in* Hieroſo*lymā populus omnis aſcenderat.* Q*uinquaginta uero quos ibi comprehendit occiſis, exuſtóq; oppido, ulterius proce=debat: pérq;* Betthoron *profectus, in quodam loco, cui nó men eſt* Gabao, *caſtra ponit, diſtante ab* Hieroſolymis *ſta dijs quinquaginta:* Iudæi *uero cū iam ciuitati propinquare bellum uiderent, omißis dierum feſtorum ſolennibus, ad arma properabant: ſatiśq; freti multitudine, incompoſiti ad pugnam & cum clamore proſiliebant, ne dierum qui=dem ſeptem habita ratione feriatorum.* Erat *enim ſabba=tum, quod apud eos religione maxima curabatur.* Idē *au=tem furor qui eos ab obſequio pietatis emouerat, in præ=lio quoque ſuperiores effecit.* T*anto nanq; impetu* Roma=*nos aggreſſi ſunt: ut eorum & aciem perrumperent, uiáq; aperta cædibus in medio ruerent: ac niſi ei militum parti, quæ necdum locum amiſerat, equites exercitati ſubueniſ=ſent, quiq; non ſatis defecerunt pedites, in periculo totus* Ceſtij *exercitus fuiſſet.* I*nterfecti ſunt autem quingenti &* *quindecim* Romani *milites: ex quibus quadringenti pedi=tes, cæteri equites erant:* Iudæi *uero uigintiduo: quorū for tißimi uidebantur* Monobazi *regis* Adiabenæ *propinqui,* Monobazus *&* Cenedecus, *& poſt hos* Pereita Niger *&* Sylas Babylonius, *qui ad* Iudæos *ab* Agrippa *rege tranſfugerant, cui pridem militabant.* A *fronte quidem re=pulſi* Iudæi, *ad ciuitatem reuertebantur,* Romanos *autem ad* Betthoron *aſcendentes* Giaræ *filius* Simon *inuadit, multóſque poſtremi agminis coactores laniauit: ac multa carra cum ſarcinis capta, in ciuitatē reduxit.* Ceſtio *uero*

in agris triduo cõmorante, Iudæi locis ſuperioribus occupatis, obſeruabant eius tranſitum, neq; ceſſaturos eos certum erat, ſi Romani proficiſci cœpiſſent.

De obſidione Hieroſolymæ à Ceſtio, & ſtrage.

CAPVT XXIIII.

ITaq; *dum agrippa, infinita hoſtium multitudine montes amplexa, ne Romanos quidem à periculo tutos eſſe perſpiceret, uerbis Iudæos experiri decreuit, uel omnes ſibi parituros exiſtimans, ut bello deſiſterent: uel ſi qui aduerſarentur, reuocandos, qui ab eorum ſententia diſcreparent. Miſit igitur ex comitibus ſuis,* * *Porcatum & Phœbum, quos illis ſciebat notiſſimos: ut à Ceſtio fœdus amicitiæ, certámque pro peccatis populo Romano ueniã pollicerentur, ſi proiectis armis, ſecum ſentire uoluiſſent. Verum ſeditioſi metu, ne cuncta multitudo ſpe ſecuritatis ad Agrippam ſeſe conferret, legatos obtruncare ſtatuerunt: & Phœbum quidem, priuſquam uerbum faceret, peremerunt. Nam Porcatus uulneratus effugit: populares autem, hoc indigne ferentes factum, cædendo fuſtibus atq; lapidibus in oppidum cõpulerunt. Ceſtius uero, quia inteſtinam eorum diſcordiam, opportunũ ad irruendũ tempus inuenit, totum in eos duxit exercitum: inq; fugam uerſos, uſq; ad Hieroſolymam perſecutus eſt. Caſtris autẽ in loco poſitis, qui appellatur Scopus, interuallo ſeptem ſtadiorũ à ciuitate diſcedens, nihil per triduum aduerſus oppidum conabatur: ſperans fortaſſe intus degentes, aliquid remiſſuros. In uicos autem circa ciuitatem, non paruam militum manum ad rapienda frumenta dimiſit. Quarto autem die, qui triceſimus menſis erat Octobris, ordinatum in oppidũ introduxit exercitum. Populus quidem à ſeditioſis cuſtodiebatur: ipſi autẽ Romanorum diſciplina territi, exterioribus*

* Ali. Lorcyum.

ribus

ribus ceſſere partibus ciuitatis, & in partē interiorē templi refugerunt. Ceſtius uero tranſgreſſus Pedeſtam, *quæ ſic uocatur, &* Cenopolim, *& forum quod appellatur* Docon, *incendit.* Deinde *cum ad ſuperiorem ciuitatem ueniſſet, prope aulam regiā caſtra poſuit.* Et *ſi tunc uoluiſſet intra muros uiolenter irrumpere, ciuitatem ilico poſſediſſet, belloq; finem dediſſet.* Sed Tyrannus *præpoſitus caſtris, &* Priſcus, *& plures equitū magiſtri, à* Floro *pecunia corrupti, conatū eius auerterunt: &* Iudæos *intolerādis repleri cladibus contigit.* Interea *plurimi popularium notiſsimi, &* Ananus Ionathæ *filius,* Ceſtiū *quaſi portas ei patefacturi, uocabant.* Ille *autē & ira faſtidiens, & quod non ſatis eis credendum putaret, tamdiu id neglexit, donec proditione cōperta, ſeditioſi* Ananū *quidem cum cæteris, de muro deiectis lapidibus feriēdo, in domos ſuas refugere coēgerūt.* Ipſi *uero per turres diſpoſiti, murū tentantibus repugnabant: per dies quidem quinq;,* Romanis *undiq; conantibus, inexplicabilis erat impetus.* Sexto *autē die,* Ceſtius *cū plurimis, eiſdémq; ſagittarijs, à ſeptentrionali tractu templū aggreditur,* Iudæis *ex porticu reſiſtētibus: qui repente quidem* Romanos *ad murum adeuntes auertêre.* Poſtremo *aūt repulſi telorū multitudine, receſſerūt.* Itaq; Romanorum, *qui anteibant, ſcutis ſuis muro nixis, & qui eos ſequebātur, alijs ac per ordinē alijs ſimiliter ſuperadiunctis, quā ſic ipſi appellant, teſtudinē cōtexuerūt.* Vnde *ſagittæ in eam delatæ, irritæ delabebantur: & ſine aliqua noxa milites mœnia ſuffodiebant: templiq; portas incendere moliebantur.* Vehemens *autem ſeditioſos ſtupor inuaſerat, iámq; multi ex ciuitate diffugiebant, ueluti continuo caperentur.* His *autē populus alacrior efficiebatur: & quantum nequiſsimi cadebant, tantum ut ipſi portas*

aperirent, Ceſtiúmq; tanquam de ſe optime meritum, reciperent, appropinquabant. Et *profecto ſi paululum in obſidione perſeuera ſſet, ſtatim ciuitatem obtinuiſſet. Sed credo iam tunc infeſtus deus peßimis, eiúsque ſancta illo die finem bello dare prohibuerunt.* Deniq; *Ceſtius, neque animis populi, neque obſeſſorem deſperatione perſpecta, repente militem reuocat: & ſine ulla ſpei repulſa, inconſulte nimis ac iniuſte diſceßit.* Inopinata *uero eius fuga, latronum fiduciam recreauit: inſecutiq́; nouißimos aliquot equitum, peditúmque peremere.* Et *tunc quidem Ceſtius in caſtra, quæ apud Scopon munierat, tetendit: altero autem die ulterius recedendo, magis hoſtes prouocauit: tanquã poſtremis appoſiti multos necabant, cũ utraq; itineris parte uallata, in tranſuerſos tela iactabant, & neq; in eos ſe retorquere, à quibus à tergo ſauciabantur, nouiſſimi audebant, quandam infinitam multitudinem inſequi exiſtimãtes.* Et *à lateribus, inſtantium uim repellere minime ſufficiebant: cum ipſi quidem graues eſſent, ordinémq; interrumpere formidarent: uiderent autẽ* I*udæos leues, & ad excurrendũ faciles eſſe.* Vnde *eueniebat, ut multa mala perpeterentur, cum nihili contra inimicis nocerent.* Tota *igitur uia perculſi, deiectiq́; agmine ſternebantur: donec multis occiſis, in quibus erat* Priſcus *ſextæ legionis dux, &* Longinus Chiliarchus, & Aemilius Iocũdus *alæ præfectus, uix in* Gabaa *peruenirẽt, ubi caſtra prius poſuerant, multis inſtrumẽtis amißis.* Hic *autẽ* Ceſtius *biduum cõmoratus, inops cõſilij quid ageret, cũ tertio die maiorem hoſtium uidiſſet numerũ, & omnia circũ loca plena* Iudæis, *tarditatẽ ſibi obfuiſſe cognouit: & ſi adhuc ibi maneret, pluribus ſe inimicis uſurum.* Itaque *pro compendio fugæ, cũcta quæ militibus impedimento erãt, amputari præcepit.*

[Margin: Clades exercitus Ceſtij.]

[Margin: Ceſtij fuga.]

Occiſisq;

Occiſisq́; tunc mulis atque aſinis, alijsq́; iumentis, præter illa quæ ſagittas & machinas ferrent (hæc enim uelut uſui futura ſeruabat) maxime quia timebat, ne Iudæis contra ſe capta prodeſſent. Betthoron uerſus antecedebat exercitum. At Iudæi latioribus quidem locis minus inſtabant: contractos uero in anguſtias atque deſcenſus, qui diſceſſiſſent, ab exercitu prohibebãt. Alij poſtremo ſuper agmen impingere: fuſaq́; omnis multitudo per itineris iuga, militem ſagittis operuit. Vbi etiam peditibus, quo pacto ſibimet ſubuenirent, heſitantibus, equitum periculum promptius erat. Nec enim ordinate uiam proſequi poterant, obſtantibus iaculis: & ne contra hoſtes irent, aſcenſus ardui prohibebant equitantibus inuij. Iaculatoribus autem rupes ac ualles tenebantur: in quas deiecti qui aberraſſent conſumebantur. Nullúsque locus aut fugiendi, aut ulciſcendi rationem habebat. Itaque incerti quid agerent, ad ululatus, quod deſperati ſolent, fletúsque conuerſi ſunt: quibus reſonabat Iudæorum exhortatio, cum clamore lætantium pariter atque ſæuientium. Totúsque penè qui cum Ceſtio fuerat, periſſet exercitus, niſi nox adueniſſet. Qua Romani quidem in Betthoron confugerunt: Iudæi uero obſeſsis circum omnibus locis, eorum tranſitus cuſtodiebant. Denique ubi Ceſtius aperto itinere deſperato, iam de fuga cogitabat, lectos propè ad quadringentos omnium fortiſsimos milites, tectorum faſtigijs impoſuit. Hisq́; præcepit, uigilum qui in caſtris excubarent, ſigna clamare: ut eo modo Iudæi omnem illic militum numerum arbitrarentur remanere. Ipſe autem cum cæteris otioſe uſque ad triginta ſtadia progreditur. Vnde mane cum Iudæi locum, in quem Romani tetenderant, deſolatum uidiſſent, in quadringentos, à quibus decepti fuerant, concurrerunt: & Callidũ Ceſtij cõſilium.

illos quidem ſine mora iaculis confecerunt: mox autem Ceſtium perſequi properabant. Sed ille cum nocte nõ paruum ſpatium itineris peregiſſet, die uehementius quoq; fugiebat: adeo ut metu perculſi milites, machinas ſiue tormenta muralia, itémq; baliſtas, multáq; alia inſtrumenta relinquerent. Quibus tunc ablatis, Iudæi rurſus contra illos, qui ea reliquerant, uſi ſunt. Inſequendo autem Romanos, Antipatridẽ uſq; uenerũt. Deinde cum eos aſſequi nõ potuiſſent, inde redeũtes, & machinas ſecum aſportarunt, mortuósq; ſpoliarunt, & prædã quæ remãſerat, collegerũt: & pæana canentes in metropolim remearunt, ſuis quidem paucis amiſsis, Romanorum autẽ auxiliorum quinq; milibus peditum ac trecentis, itémq; nongentis & octoginta equitibus interemptis. Hæc quidem Nouembris menſis octauo die geſta ſunt, anno duodecimo Neronis principatus.

De Damaſcenorum ſtrage in Iudæos, de'q; Ioſephi ſtudijs in Galilæa.

CAPVT XXV.

POſt Ceſtij uero caſus aduerſos, nobilium Iudæorum multi, tanquàm è naui peſſum itura, ex ciuitate enatabant. Deniq; Cuſtobarus & Saulus, unà cum Philippo Ioachimi filio, qui princeps erat exercitus regis Agrippæ, inde dilapſi ad Ceſtiũ tranſfugerunt. Qui uero cum his in aula regia fuerat obſeſſus Antipas, fuga deſpecta, quẽadmodum à ſeditioſis interemptus ſit, aliâs indicabimus. Ceſtius autem Saulum, & cæteros in Achaiam ad Neronem miſit: & propriam neceſsitatem indicaturos, & belli cauſas deriuaturos in Florum. Sperauit enim, & iram in illum excitatum iri, & ſua pericula ſummouenda. Tunc autẽ Damaſceni, cæde Romanorum cognita, Iudæos apud ſe degentes opprimere ſtuduerunt: & cum eos in publicis thermis collectos haberent (nanq; id olim propter ſuſpiciones medita=

Damaſceni Iudæos apud ſe degentes ad decẽ milia interimũt.

meditabantur) facile quidem ſui conatus exitum fore puta-bant. Verebantur autem mulieres ſuas, ferè omnes præter paucas iudaizantes, & eorum religione deceptas. Quare his magna cura fuit eas celandi, quid agerent. Iudæorum autem decem milia, quippe ut in anguſto loco, atque omnes inermes aggreßi, una hora ſine metu iugulauerunt. Qui uero Ceſtium fugauerant, in Hieroſolymam reuerſi, quos adhuc Romanorum ſtudioſos inueniſſent, partim ui, par-tim blanditijs ſibi etiam ſociabant. Et in templum congre-gati, plures belli duces eligendos eſſe cenſebant. Declara-tus eſt igitur Ioſephus, Curionis filius, & pontifex Ana-nus: omnia quæ in ciuitate gerenda eſſent, imperaturi: ma-ximéq; ut ciuitatis muros erigerent. Filium nanque Simo-nis Eleazarum, quamuis Romanorum prædam, & erep-tas Ceſtio pecunias, & inſuper his plurima ex theſauris publicis in poteſtate haberet, tamen nullis neceßitatibus præpoſuerunt: quod & ipſum tyrannidis ſuperbia uiderēt ferri, eiúsq; ſtudioſos ſiue imitatores, ſatellitũ more uerſa-ri. Verũ paulatim Eleazarus, ambitione pecuniæ, itémq; aſtutia perſuaſit populo, ut in omnibus ſibi parêrent. In Iudæam uero quos mitterent, alios militum duces aptarũt: Ieſum filium Aſapha, unum è pontificibus, & Eleazarum Ananiæ pontificis filium. Nigro autem mandauerunt, qui tunc Idumæam regebat, ex regione trans Iordanem poſita genus ducens, unde Pereites cognominabatur, ducibus ob-temperare. Sed ne alias quidem regiones omittendas puta-bant. Nanque in Hierichunte Ioſephus filius Simonis, & trans flumen Manaſſes Taphna, & Ioannes Eſſæus, to-parchias adminiſtraturi directi ſunt. Huic autẽ Lidda, & Ioppe, & Emaus erant additæ. Gophniticæ autẽ & Acra batenæ regionibus Ioannes, filius Annæ, rector deſignatus eſt: &

Eligũtur duces Iudæorũ.

Ioſephus huius hiſtoriæ ſcriptor, rector Galilææ conſtituitur.

eſt: & utriuſque Galilææ IOSEPHVS, Matathiæ filius. Huius autem adminiſtrationi, iuncta erat & Gamala, munitiſsima ciuitatum, quæ ibi fuere. Aliorum quidem rectorum, pro alacritate ac prudentia ſua, quiſque res ſibi creditas adminiſtrabat. Ioſephus autem, cum in Galilæam ueniſſet, primum curæ habuit, indigenarum ſibi conciliare beneuolentiam: multa ſciens ea confici poſſe, licet in alijs peccauiſſet. Deinde conſiderato, quod potentiſsimos quidem amicos haberet, ſi eos participes poteſtatis feciſſet: omnem uero multitudinem, ſi pleraque per indigenas & conſuetos fieri præciperet, ſeptuaginta de ſenioribus eius gentis prudentiſsimos elegit: eósque rectores totius Galilææ conſtituit. Septem uero per ſingulas ciuitates minorum litium iudices ordinare, maiora negotia, cauſaśq; capitales cum ad ſe referre iuſsiſſet: iam ſeptuaginta diſpoſitos per ciuitates, quo iure inter ſe uterentur, etiam quēadmodum extrinſecus uſi eſſent, animaduertit: certúsq; in Galilæam Romanos eſſe uenturos, opportuna loca muro cingebat, hoc eſt, Iotapatam, & Berſabee, & *Seloim: necnon & Gapherechon, & Aphaca, & Sicophet, & montem cui nomen eſt *Itaburio, & Tarichen, & Tiberiada. Ad hæc etiam circa Geneſar lacum ſpeluncas in ea, quæ inferior Galilæa uocabatur, muniuit. Superioris autē Galilææ, Achabaron, & Petram, quæ ſic dicitur, Iamniam, & Mero: in Gaulanitide uero Seleuciam, & Sogennam, & Gamalam munitione circundedit. Solis autem Sephoritis permiſit, ut murum ſibimetipſis fabricarent: quod eos pecunioſos eſſe, & ad bellum promptos etiam ſine præcepto uideret. Similiter autem Giſcalam, Ioſephi iuſſu per ſe muro cinxit Ioannes. Cæteris autem caſtellis omnibus, ipſe Ioſephus intererat, iubendo ſimul atque opem ferendo.

Al. Salanin.

Al. Thaburio.

Quin

Quin & exercitum ex Galilæa, ſupra centum milia uirorum comparauit: quos omnes undiq; collectis armis ueteribus inſtruebat. Deinde reputans, hoc maxime Romanorũ inuictam eſſe uirtutem, quod dicto eſſent audientes rectoribus ſuis, & armorum exercitationi operam darent, doctrinam quidem urgente neceßitate deſpexit: parendi autẽ facultatem ratus regentium multitudine poſſe contingere, ita ut Romani ſolent, diuiſit exercitũ: pluresque fecit agminum principes. Diuerſisq; militum generibus ordinatis, alios decadarchis alios chiliarchis ſubdidit: & inſuper his rectores, maiorum rerũ adminiſtratores. Docebat omnes ſignorum diſciplinas, & prouocationes reuocationesque buccinarum, & principia cornuũ, & circunductiones, & quemadmodum oporteret laborantibus ſuccurrere fortiores, & cũ defatigatis partiri pericula, quæq; ad fortitudinem animi, corporisq; tolerantiam pertinerent, inſtituebat. Maxime uero eos erudiebat ad bellum, uſquequaque Romanorum referens diſciplinam: quod cum uiris eſſent præliaturi, qui & uiribus corporis, & animi obſtinatione, totum penè orbem terræ ſuperaſſent. His addidit, quo pacto belli tempore, ſuis eſſent parituri præceptis: iam nũc periculum fore, niſi conſuetis delictis, hoc eſt, furtis & latrocinijs, & rapinis abſtinuiſſent: ſed neq; aut gentilibus fraudem facerent, aut conſuetißimorum damna proprium quæſtũ putarent: Illa enim bella optime adminiſtrari, quorum milites bonam conſcientiam gererent. Qui uero per ſe praui fuiſſent, his non ſolum inimicos, ſed etiã deum hoſtem futurum. Multa in hunc modum admonendo, perſeuerabat. Et iam quidem quantum prælio parandũ eſſet, conflatũ erat. Nam & ſeptuaginta peditũ milia ducẽtos quinquaginta equites, ac præter hos etiam mercenarios, quibus

Ioſephus docet ſuos milites militarem diſciplinã.

maxime

maxime fretus erat, habebat quatuor milia quingẽtos: necnon & ſexcentos circa ſe electos cuſtodes corporis, atq; ſatellites. Exceptis autem mercenarijs, facile cæteri milites à ciuitatibus alebantur. Nanq; ſingulæ quas enumerauimus, cum mediam ſui multitudinem mitterent in militiam, reliquos ad comparãdum eis uictũ tenebãt: ut pars armis, atq; alia pars faciendi operis dirimeretur, & armati ſecuritatẽ rependerent ſuggerentibus commeatum.

De Ioſephi periculis & euaſione, & Ioannis Giſcalei malicia.
CAPVT XXVI.

IOſepho autem hoc modo adminiſtranti Galilæam, inſurrexit quidam inſidiator, patria Giſcala ortus, Leſin filius, nomine Ioannes, callidiſſimus, ac dolis plenus, & nequitia quidem nobiliſſimus omnium: antea uero pauper, & aliquantum maliciæ ſuæ impedimentum paſſus inopia, facile mentiri paratus, mirúsque fidem adhibere mendacio: & qui fallaciam uirtutem putaret, cáque aduerſus amiciſſimos uteretur: ſimulator humanitatis, & ſpe lucri appetentiſſimus cædiũ: qui ſemper quidem immoderata concupiſſet, ſpem uero leuioribus maleficijs aluiſſet. Latro enim erat, ſui moris, ac ſolitarius: deinde etiã comitatũ inuenit audaciæ, primo quidem paruũ, ampliorem autẽ proficiẽs. Curæ aũt habebat, neminẽ ignarum aſciſcere: ſed qui & habitudine corporis, & animi magnitudine, bellorũq; peritia præſtarent, hos eligebat: donec quadringentorum uirorũ cateruam cõgregauit, quorum plures ex Tyriorũ finibus & uicis erãt. Isque omnẽ Galilæã depopulabatur: & multos futuri belli metu ſuſpẽſos lacerabat. Hũc igitur iam dudum regendi milites cupientem, & maiora deſiderantem, diu pecuniæ retardabat inopia. Cum autẽ uideret Ioſephum ſua uiuacitate lætari, perſuadet ei primũ, ut fabricandi

bricandi muri patriæ ſolicitudinem ſibi cõmitteret. In qua re quæſtus magnos à locupletibus fecit. Deinde callidiſſima fraude compoſita, uelut oleo, quod non à gentilibus ſuis tractatum eſſet, uti cauerent omnes apud Syriam Iudæi, ut ad confinia oleum mitteretur, depopoſcit. Nummóq; Tyrio, qui quatuor Atticos faceret, emptis quatuor amphoris, eodem pretio amphoræ dimidium uenundabat. Cumq; Galilæa ferax eſſet olei, maximéque illo tempore magna ubertate redundaret, in ea loca ubi erat penuria, ſolus, multúmque mittendo, infinitam ſummam pecuniæ congregauit. Qua mox in eum uſus eſt, qui hoc ſibi beneficium præſtitiſſet. Deniq; exiſtimans Ioſephum diſpoſuiſſe, rectorem ſe eſſe Galilææ futurum, quibus præerat latronibus imperauit prædam uehementius exercere: quod multis rebus nouis per eas regiones excitatis, aut inſidijs alicubi rectorem perimeret, ſi cui ferret auxilium: aut ſi latrocinia negligeret, ob hoc eũ apud indigenas accuſaret. Iamdudũ autem rumores diſſipauerat, quod res Galilææ Ioſephus Romanis prodere cogitaret: multáq; in hunc modum ad eius perniciem cõparabat. Itaque illo tẽpore, cum quidam ex uico Damaritarum, in magno campo cuſtodias agẽtes, Ptolemæũ Agrippæ & Beronices procuratorẽ aggreſſi, omnes quas ferebat ſarcinas abſtuliſſent, in quibus erãt non paucæ ueſtes pretioſæ, plurimáq; argentea pocula, & ſexcenti aurei, neq; hanc prædã occulte adminiſtrare potuiſſent, omnia Taricheas ad Ioſephum cõportarunt. Ille autẽ reprehenſa uiolentia, quam regijs intuliſſent, reponi res ablatas apud aliquem eius ciuitatis potentiſſimum iubet: paratus eas dominis opportune remittere. Vnde maximum ei periculũ cõparatũ eſt. Nanque raptores earũ, quia prædæ nullam partẽ accepiſſent, ægre ferẽtes, & proſpiciẽtes Impetus Iudæorũ cõtra Ioſephum.

quod

quod Ioſephus cogitauerat laborem ſuum regibus condonare, per uicos nocte diſcurrũt, omnibúsq; indicãt Ioſephũ prodidiſſe: eodémque tumultu ciuitates proximas repleuerunt, adeo ut centum armatorum milia contra Ioſephum prima luce concurrerent. Denique multitudo quidem, in circo apud Taricheas congregata, plurima per iracundiã conclamabat, partim deponi, partim concremari uociferans proditorem. Pleroſque autem incitabat Iohannes, & cum eo filius Thaſpnam Ieſus. Tunc magiſtratus Tiberiadis, Ioſephi quidem amici & ſatellites, tantæ multitudinis incurſu perterriti, omnes præter quatuor diffugerũt. Ipſe uero dormiens, propè cum iam ignis admoueretur, exurgens, & monentibus eum quatuor, qui remanſerant, neq; ſolitudine ſua, neque illorum qui contra ſe uenerant, copijs ſuperatus, aut perturbatus, in cõſpectum illorum proſilijt: ueſte diſciſſa, infuſóq; capiti puluere, aduerſiſq; poſt tergũ manibus, ſuóque ceruici gladio annexo. Hæc autem amiciores ei, maxime Taricheas ad miſericordiam commouerant. Ruſtica uero plebs, & finitimorum, quibus moleſtior uidebatur, non ſine maledictis eum iubebant publicas proferre pecunias, & facta proditionis fateri. Nam ex habitu eius opinabantur, nihil eorum de quibus nata fuerat ſuſpicio, penitus negaturum: & impetrãdæ ueniæ cauſa feciſſe omnia, quæ miſericordiam prouocarent. At illius iſta humilitas conſilium perſtruebat: & contra ſe indignantes arte circumueniens, ut ſuper his, unde iraſcerentur, inter ſe ipſi diſcordarent, omnia confeſſus eſt. Deinde ſibi loquendi facultate conceſſa, ego, inquit, has pecunias neque Agrippæ remittere cogitabam, neque in propria lucra cõuertere: abſit enim, ut amicum putem unquam, qui uobis ſit inimicus: aut quæſtum ex re capiam, quæ uos communiter

lęderet.

læderet. Sed quia uidebam ô Taricheatæ, maximam ciuitatem ueſtram munitionis egere, & ad extruenda mœnia minus habere pecuniæ, timebamq́; Tiberienſem populum, & alias ciuitates raptis pecunijs inhiantes, pedetentim eas retinere decreui, ut uos muro circũdarem. Si hoc non uidetur, profero quæ ablata ſunt, & diripiẽda propono. Sin recte cõſului, bene de uobis meritum coërcetis. Hæc Taricheatæ quidem ab eo dicta, cum fauore receperunt. Tiberienſes uero cum alijs deprauando, inſuper etiam minitabantur: utrique autem relicto Ioſepho, inter ſe litigabant. Ille autem fretus iam ſecum ſentiẽtibus (erant enim propè ad quadraginta milia Taricheatæ) cum multitudine liberius loquebatur, multum in eorum temeritatem inuectus, ex præſenti quidem pecunia Taricheam ait eſſe muniendam. Curæ autẽ ſibi fore, ſimiliter ut etiã cæteræ tutæ ſint ciuitates. Nec enim pecunias defore, ſi concordare uelint in eos, unde parandæ ſunt, & non in eum moueantur, qui parat, Itaque tum alia quidem multitudo, quæ decepta fuerat quamuis irata recedebat: duo uero armatorũ milia impetum in eum fecere. Cúmque ſe ille tecto ante recepiſſet, inſtabant ei minitantes. Iterum autẽ Ioſephus in hos quoque altera fraude utitur. Cúmque ad faſtigiũ culminis euadiſſet, cõpreſſo dextra ſtrepitu, neſcire ait ſe, quid peterẽt ſibi præſtari: uoces enim ſe nõ exaudire confuſas. Omnia uero quæ iuberent eſſe facturum, ſi aliquos intromiſiſſent, qui ſecum ocioſe colloquerẽtur. His auditis, ilico nobiliores cum magiſtratibus ad eum ingrediuntur. Quos ille in ædiũ partes inductos, clauſa ianua tãdiu uerberauit, quoad eorum inteſtina nudata ſunt. Circumſtabat autem interim populus, exiſtimans eos prolixis allegationibus concertare. Tum ſubito Ioſephus foribus patefactis, cruentos eos

Iterũ fit impetus in Ioſephum.

 dimiſit.

dimiſit. Vnde tanto terrore qui minabantur affecti ſunt, ut proiectis armis aufugerent. Ob *hæc* Iohannis *etiam atque etiam creſcebat inuidia, aliásque nihilominus* Ioſepho *moliebatur inſidias: morbóque ſimulato per epiſtolam poſtulauit, ut ſibi medicinæ gratia,* Tiberienſibus *aquis calidis uti permitteret.* Ioſephus *autem, quia nõdum ei ſuſpectus erat inſidiator, ad præfectos ciuitatis literas fecit, ut & hoſpitium, & utenſilia* Iohanni *præberent. Quibus ille potitus, biduo poſt, cuius rei cauſa uenerat, agebat: & his fraude circumuentis, alijs uero pecunia corruptis, ut* Ioſephum *deſererent, perſuaſit. His autem cognitis,* Sylas *quem* Ioſephus *cuſtodiæ præpoſuerat, propere de inſidijs ei ſcripſit: atq; ille accepta epiſtola, noctúq; itinere maturato, matutinus ad* Tiberiadem *peruenit. Et cætera quidẽ multitudo obuiam ei proceßit.* Iohannes *autẽ, quamuis eũ contra ſe uenturum eſſe ſuſpicaretur, tamen directo quodã ex notis, infirmitate ſimulata, quod lectulo detineretur, obſequio ſeſe defuiſſe mãdauit.* Tiberienſibus *autem à* Ioſepho *in amphitheatri ſtadium congregatis, ut ad eos quæ ſibi ſcripta fuerant alloqueretur, mißis armatis* Iohannes *iußit eum interfici. Quos cum iam nudare gladios perſpexiſſet, populus exclamauit: atque ita conuerſus ad eius uocem* Ioſephus, *ubi ferrum propè iugulo ſuo imminere proſpexit, in littus deſilijt è tumulo, excelſo cubitis ſex, in quo uerba faciens cum populo ſteterat: aſcenſáq; inde nauicula cum duobus ſatellitibus ſuis, quæ illic applicuerat, in medium lacum refugit. Milites uero eius, ilico raptis armis, contra inſidiatores irruebãt. Mox autẽ ueritus* Ioſephus, *ne bello inteſtino concitato, propter paucorũ inuidiam ciuitas conſumeretur, nuncium ſuis miſit, qui eos moneret, ut propriæ tantum ſaluti conſulerent: neq; uero quenquam*

Ioſephus uix gladiũ inſidiantis euadit.

uel oc-

uel occiderent, uel arguerent noxiorum. Et illi quidem dicto parentes, conquieuerunt. Qui uero circum ciuitatẽ per agros habitabant, auditis inſidijs, & quis earum fabricator eſſet, contra Iohannem ueniebant. Sed ille primus in Giſcala patriam ſuam fuga receptus eſt. At Galilæi totis iam ciuitatibus ad Ioſephum confluebant. Et cum multa eſſent armatorum milia congregata, qui ſe aduerſus Iohannem communem inſidiatorem adeſſe clamabant: unáq; cum eo ciuitatem, quæ illum ſuſcepiſſet, ignibus tradituros: ad ea Ioſephus, probare ſe quidem eorum beneuolentiam, impetum autem cohibendum eſſe dicebat: prudentia magis inimicos uincere cupiens, quàm perimere. His uero, qui de ſingulis ciuitatibus cum Iohanne rebellaſſent, nominatim exceptis, quippe alacri animo ſuos quiſque populus indicabat, præconum uoce denunciabat, intra quinque dies eorum qui Iohannem nõ reliquiſſent, patrimonia diripienda, domosq; eorum cum familijs exurendas. Et tria quidem milia ſtatim ab eo reuocauit, qui profugi ante pedes eius arma proiecerunt. Cum reliquis autem Iohannes propè mille Syris fugitiuis, tranſtulit ſe itèrum in occultas inſidias ex apertis: ac per nuncios in Hieroſolymam clàm directos, Ioſephum accuſabat, quod magnum exercitũ collegiſſet: iamq; niſi præueniatur ui, tyrannus metropoleos uenturus eſſet. Verum ea populus quidẽ præſciens, negligebat: liuore autẽ potentes, nõnulliq; magiſtratuum clàm pecunias ad comparandos mercenarios milites, miſere Iohanni, ut per eos bellum cum Ioſepho gereret. Decretũq; inter ſe conceperunt, quo idem Ioſephus militum adminiſtratione decederet: nõ tamẽ id ſatis eſſe credebant: ideóque duo milia & quingentos armatos, & quatuor miſerũt nobiles uiros iuriſperitos, filium Ioſandrum, & Ananiam

Fuga inſidiatoris.

Sadduci, & Simonem & Iudam Ionathæ filios, omnes eloquentia ualidiſsimos: ut eorum ſcilicet monitu, auerteretur ab Ioſepho beneuolentia multitudinis. Et ſiquidem ipſe ſponte ſua ueniret, paterentur eum rationem reddere: Sin remanere contenderet, uelut hoſte uterentur. Amici autem Ioſepho militem quidem ad eum uenturũ eſſe perſcripſerunt, cauſam uero nõ indicauerunt, quoniam ſecretum fuit inimicorum eius conſilium. Vnde factum eſt, ut quia præcauere non potuit, quatuor ſtatim ciuitates ad inimicos tranſirent: hoc eſt, Sephoris, & Gadara, & Giſcala, & Tiberias: quas tamen continuo ſine armis recepit. Captos autem quatuor duces conſilijs armatorumq́; fortiſsimos, remiſit ad Hieruſalem: contra quos populus haud mediocri indignatione cõmotus, & ipſos, & à quibus præmiſsi fuerant, interfeciſſet, niſi ante fugiſſent.

Tiberias à Ioſepho recuperatur, & Sephoris.
CAPVT XXVII.

IOhannem uero iam intra muros Aſcalon, Ioſephi timor cuſtodiebat. Et paucis diebus poſt, iterum rebellauit Tiberias: habitatoribus eius Agrippam regem implorantibus. Et cum ille conſtituto die ad eos nõ ueniſſet, pauciq́; Romani equites ibi tum cõparuiſſent, à Ioſepho alienati ſunt. Hisq́; apud Taricheas cognitis, ſtatim defectio conſecuta eſt. Cum uero cunctos Ioſephus milites miſiſſet frumentatum, neq; ſolus egredi cõtra deſtitutores, neq; ſe continere patiebatur: metuens, ne dum ipſe tardaret, ante in ciuitatem regij tranſgrederentur (nec enim poſtero die obſtante ſabbato quicquam facere poterat) dolo qui ſe deſeruerant, circumuenire cogitabat. Et portas quidem Tarichearum claudi iuſsit, ne quis cõſilium ſuum illis proderet, cõtra quos ſuſcipiebatur. Omnibus autẽ ſcaphis, quas

in lacu

in lacu comperit congregatis (ducentæ autem & triginta fuerunt, quaterniq; nautæ non amplius ſingulis inerant) mature ad Tiberiadem nauigat. Cúmque tanto ab ea diſtaret ſpatio, unde facile uideri non poſſet, inanibus ſcaphis in ſalo relictis ſeptem ipſe ſolus inermes ſatellites ſecũ habens, propius ut conſpiceretur, acceßit. Quem cum inimici adhuc maledicentes ei ex muro conſpexiſſent, metu perterriti, & ſcaphas armatorum eſſe plenas exiſtimãtes, arma proijciũt: manusq́; ſupplices agitãtes, ut ciuitati parceret, precabantur. Ioſephus autem, poſtquam multis eos minis & exprobrationibus caſtigauit, primum quod bello contra populũ Romanũ ſuſcepto, inteſtinis diſſenſionibus uires ſuas ante cõſumerent, inimicorumq́; uota complerẽt. Deinde, quod ſecuritatis ſuæ curatorem de medio tollere properarent, ciuitatemq́; non erubeſcerent ſibi claudere, qui eam muro cinxiſſet: nõ repudiaturum ſe ait, ſi qui ſibi ſatiſfacerent: quibusq́; interuenientibus amicitiam cum ciuitate firmaret. Itaq; ſtatim ad eum decem Tiberienſium potentißimi deſcenderunt. His autem in unam receptis nauiculam piſcatoriam, & procul abductis, alios quinquaginta curiales uenire iußit, maxime notißimos, uelut illi quoq; fidem ſibi præbere deberent. Deinde nouas cauſationes excogitans, alios inſuper atq; alios obtentu fœderis euocabat: ut mature Taricheas recurrerent, gubernatoribus nauiũ repletarum imperabat: quosq́; auexiſſent, in carcerem collocarent: donec omnem curiam, quæ ſexcẽtos haberet uiros, duóque milia popularium, comprehenſam in Taricheas ſcaphis abduxit. Reliquis autem uociferãtibus, Clitum quendam eſſe maxime defectionis autorem, iramq́; ipſius pœna illius precantibus ſatiari, nullum quidem Ioſephus uolebat occidere: ſuorum uero ſatellitum quendam

Leuin, egredi iuſsit, qui Cliti manus abſcinderet. Cum uero is præ timore ſolum ſe globo inimicorum commiſſurum negaret, eáq; cauſa indignari Ioſephum ſtantem in ſcapha Clitus uideret, ipſumq; uelle deſcendere, ac de ſe ſupplicium ſumere, ut ſaltem unam manum ſibi concederet, orabat. Neq; hoc abnuente Ioſepho, dummodo alteram ſibimet Clitus ipſe præſcinderet, educto ille dextera gladio, leuam ſibi truncauit. Tantus eum timor Ioſephi inuaſerat. Ita tunc Ioſephus uacuis ſcaphis, & ſatellitibus ſeptē, populo capto, rurſus Tiberiadem ſibi ſociauit. Paucis autem diebus poſt, cū etiā Sephorim defeciſſe inter alias reperiſſet, militibus eam deprædari permiſit: omniaq; inde collecta, popularibus dedit etiā Sephoritis. Nam & captos rapinarum damno corrigere uoluit: & redhibitione rerum rurſus eos ad beneuolentiam reuocare.

Sephoris recuperatur à Ioſepho.

Quomodo Hieroſolymitæ bello ſe præparauerint; deq; Simonis Gioræ tyrannide.

CAPVT XXVIII.

HActenus apud Galilæam motus erat: iamq; ab inteſtinis diſſenſionibus quieſcentes, aduerſus Romanos inſtruebantur. Hieroſolymis autem Ananias pontifex & potentiores, qui non cum Romanorū parte ſentirent, muros inſtaurare properabant: multaq; bellica inſtrumenta, perq; omne oppidum ſagittæ, aliáq; arma fabricabantur: exercitationibus iuſsis, manus iuuenum operā dabant. Erantq; uniuerſa plena tumultus, magnáque triſtitia mediocres occupauerat: multiq; futuras clades proſpiciētes, fletum cohibere nō poterant: infeſtáq; pacem cupientibus omnia uidebantur. Belli autem incentoribus, quæ illis placerent, ex tempore fingebantur: ſtatúsque iam tunc quaſi perituræ ciuitatis erat, antequàm Romani uenirēt. Anano autē apparatū belli negligere cura fuit: & ſtudioſorum,

quos

quos æmulatores uocabant, amentiam ad utiliora conuertere: qui tamẽ uictus ſit, & quis illius finis fuerit, in poſterioribus explanabimus. At in Acrabatena toparchia Gioræ filius Simon, multis nouarum rerũ cupidis cõgregatis, ad rapinas conuerſus, nõ ſolum domos locupletum perturbabat, uerũ etiam corpora uerberibus conficiebat. Iámq; tunc certus erat incipiens tyrannidem. Ab Anano autem, miſsis aduerſus eum militibus magiſtratuũ, ad latrones qui erant Magadæ, cũ his quos habebat, effugit: ibiq́; manẽs, donec Ananus & alij eius inimici perempti ſunt. Idumæã cum cæteris populabatur: adeóq; ut magiſtratus eius gentis, propter cædium multitudinem & prædarum aſsiduitatem, collecto milite, uicos præſidijs tuerẽtur. Et Idumææ quidem res ita ſe habebant.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAICO Liber Tertius.

De Veſpaſiani ducis aduentu & clade duplici Iudæorum.

CAPVT PRIMVM.

NERONEM AVTEM, VBI *res apud Iudæam non proſpere geſtas accepit, latens quidem, quod neceſſe fuit, cum timore ſtupor inuadit: aperte autẽ ſuperbiam ſimulans ultro etiã indignabatur, magiſq; ducis negligẽtia, quàm uirtute hoſtium quæ contigerant facta eſſe dicebat: decere reputans, propter pondus imperij triſtiora cõtemnere, uideriq́; malis omnibus ſuperiorem animum gerere. Veruntamen curis angebatur mentis eius perturbatio, cum deliberaret cuinam cõmotum crederet orientem,*

qui unà & Iudæos rebellantes ulciſceretur, proximáſque his nationes ſimili modo correptas ante caperet. Inuenit igitur ſolum Veſpaſianũ his neceßitatibus parem, & qui tanti belli magnitudinem ſuſcipere poſſet, uirum ab adoleſcentia uſq; ad ſenectutem bellis exercitatum, & qui populo Romano iam pridem pacaſſet Heſperiam, Germanorũ tumultu cõcuſſam: armisq; ante illud tempus incognitam, Britanniam uendicaſſet. Vnde patri quoq; ipſius Claudio præſtiterat, ut ſine proprio ſudore triumpharet. Itaq; his uelut omnibus fretus Nero, ætatémq; illius cum peritia ſtabilem cernens, obſidesq; fidei liberos, eorúmq; florem manus eſſe paternæ prudentiæ, iam tum fortaſſe de tota republica deo aliquid ordinante, mittit eum ad regendos exercitus in Syria conſtitutos, multis pro tempore blandimentis atq; obſequijs animarum, qualia neceßitas imperare cõſueuit. Ille autem protinus ex Achaia, ubi cum Nerone fuerat, Titum quidẽ filium ſuum dirigit Alexãdriam, ut inde quintam itemq; decimam legiones moueret. Ipſe uero trãſmiſſus ad Helleſpontum, terreno itinere Syriã peruenit, ibiq; Romanas uires, multáque à uicinis regibus auxilia congregauit. At Iudæi poſt malam Ceſtij pugnam inſperata felicitate ſublati, animorum impetus cohibere nõ poterant. Sed tanquam fortuna eos exagitante perciti, bellum ulterius producebãt. Denique omni, quanta fuit, manu pugnacißima congregata, Aſcalonem petierunt. Ea ciuitas antiqua eſt, ſeptingentorum & uiginti ſtadiorum ſpatio ab Hieroſólyma diſtans, & iudæis ſemper inuiſa: quæ res fecit, ut etiam tunc primis eorum incurſibus propior uideretur. Tres autem uiros aggreßionis duces habebant, & corporibus & prudẽtia præſtantißimos: Nigrũ Pereitã, & Sylam Babyloniũ, & Iohannẽ Eſſæum. Aſcalon enim

ualidiſ=

ualidiſsimo quidem muro cincta erat, ſed uacua penè præſidijs. Vna enim cohors eam peditum, & una equitum ala tuebatur: quibus præfectus erat Antonius. Illi quidem ira multa uelocius itinere peracto, quoniã ex propinquo uenirent, præſto erant. Antonius uero (nec enim eorũ fore impetũ neſciebat) equites iam ex ciuitate duxerat, & neq; multitudinem ueritus uel audaciam, primas hoſtium coitiones fortiter ſuſtinuit: murúmq; properantes aggredi refrenauit. Itaq; Iudæi, quod cum peritioribus imperiti, & pedites cũ equitibus cũ ſtipatis aũt inordinati, leuitérq; armati cũ instructis, plúsq; indignationi quàm cõſilio tribuentes, cum morigeris & nutu rectoris omnia faciẽtibus erãt dimicaturi, facilis erat aduerſarijs labor. Nam ut ſemel eorum primæ ab equitibus turbatæ ſunt acies, fugã petunt: & murum uerſus ſe à tergo urgẽtibus incedentes, ſuimet ipſi hoſtes erãt: donec omnes incurſibus equitum uicti, per totum campũ diſperſi ſunt, qui fuit plurimus, totúsq; habilis equitantibus: quod quidẽ Romanos iuuit, ut magna quidẽ cæde Iudæos proſternerẽt. Nã & fugientes præuertendo torquebant: & quos occupaſſent, curriculo tranſfigẽdo infinitos peremêre. Alij uero alios quocũq; ſe uertiſſent circũdatos, exagitantes facile iaculis opprimebant. Et Iudæis quidem propria multitudo, per deſpèrationem ſalutis, ſolitudo uidebatur. Romani uero licet bello pauci eſſent, rebus tamen ſecundis animati, etiam ſuperflue reſidui uidebãtur. Et illis quidem res aduerſas ſuperare certantibus, dum cito pudet fugere, mutari fortunam ſperant: Romanis autem, in his quæ proſpere agerent, minime laborãtibus, ad maiorem uſque diei partem pugna protracta eſt: donec Iudæorum quidem perempta ſunt decẽ milia, duóque duces Iohãnes & Sylas. Cæteri uero & plerique ſaucij, cum Nigro,

Oo 5 qui

qui unus reſtabat ex ducibus, in ciuitatem Idumææ, quæ Challis dicitur, confugere. Nonnulli tunc etiam Romanorum, in illo prælio uulnerati ſunt. Sed non Iudæorum ſpiritus clade tanta ſedatus eſt, multóq; magis eorum dolor incitauit audaciam: & conijcientes quãtum ante pedes mortuorum iaceret, priſtinis rebus feliciter geſtis ad plagam alteram illiciebantur. Deniq; paruo tempore intermiſſo, quod ne curandis quidẽ uulneribus ſatis eſſet, cunctisq; aggregatis uiribus, maiore cũ indignatione, multóq; plures Aſcalonem recurrebant: eádem ſe præter imperitiã, aliáq; belli uitia, comitante fortuna. Etenim cum Antonius qua tranſituri fuerãt, poſuiſſet inſidias, ex improuiſo in eas dilapſi, & ab equitibus circundati, prius quàm ſe ad pugnã cõponerent, iterum ſuper octo milia procubuerunt, cæteri uero omnes aufugerũt. Cumq; his Niger, multis, dum fugeret, magni animi facinoribus demonſtratis, & quoniam hoſtes inſtarent, in turrim quandam tutiſſimã cõpelluntur alicuius uici, cui nomẽ eſt Baldezæl. Antonius uero cũ ſuis, ne uel moras circum turrim, quæ inexpugnabilis eſſet, diu tenerent, uel ducem hoſtium fortiſſimum uiuum relinquerent, ignem muro ſupponunt: turrique inflammata, Romani quidem exultantes recedunt, quaſi etiam Nigro cõſumpto. Ille autẽ in caſtelli ſpecus intimũ ex turri ſaltu demiſſus euaſit: triduóq; poſt ſocijs cum fletu eum ad ſepulturam inueſtigantibus ſeſe oſtendit, gaudióq; inſperato repleuit omnes Iudæos, tanquã dei prouidentia dux eis in poſterum reſeruatus. At Veſpaſianus Antiochiam exercitum ducẽs, quæ Syriæ metropolis eſt, magitudine ſimul, aliáque felicitate, ſine dubio tertium inter omnes, quæ in Romano orbe ſunt, locũ obtinẽs: ubi etiã aduẽtu ſuo regẽ Agrippam cum omni manu propria offenderat, præſtolari ad Ptolemaidẽ

properabat. In hac autem ciuitate occurrerũt ei Sephoritæ ciues oppidum Galilææ colentes, ſoli mente pacata: qui tam ſuæ ſalutis prouidentia ſoliciti, quàm Romanorum uirium gnari, etiam prius quàm Veſpaſianus ueniret, *Sentio Gallo fidem dederant, dextraſq; iunxerant, præſidium militare ſuſceperant. Itaque & benigniſſime duce ſuſcepto, alacri animo etiam contra gentiles ſuos auxilia promiſerant. Quibus interim Veſpaſianus ultionis cauſa poſcentibus, equitum peditúmque tantum numerum tradidit, quã tum obſtare poſſe arbitrabatur incurſibus, ſi quid Iudæi commouere tentaſſent. Non enim minimum eſſe uidebatur futuri belli periculum, auferri ciuitatem Sephorim Galilææ maximam, & in loco tutiſſimo conditam, totiúsque gentis futuram præſidio.

*Cæſennio.

Deſcriptio Galilææ, Samariæ, & Iudææ. CAPVT II.

DVæ ſunt autem Galilææ, quæ ſuperior & inferior appellantur, eáſque Phœnice & Syria cingunt. Diſcernit uero ab occidente Ptolemais territorij ſui finibus, quondã & Galilæorum: Nunc autem mons Tyriorũ Carmelus cui cõiuncta eſt Gabaa, ciuitas Hippeon, hoc eſt equitũ, quæ ſic appellatur ex eo, quod equites ab Herode rege dimiſſi coloni, eò deducebantur. A meridie autẽ Samaritis & Scythopolis, uſque ad flumen Iordanẽ. Ab oriente uero Ioppe & Gadaris. Sed & Gaulanitide diffinitur, quæ etiam regi Agrippæ fines ſunt. Septentrionalis autem eius tractus Tyro, itémque Tyriorũ finibus terminatur. Inferioris quoque Galilææ fines quàm longi ſunt, ex Tiberiade uſque ad Zabulon, cui uicina eſt in locis maritimis Ptolemaienſium ciuitas, propagantur. Latitudine autẽ patent ex uico Salothi, qui in magno campo ſitus eſt, uſq; ad Berſaben: unde etiam ſuperioris Galilææ latitudo incipit

uſque

uſque ad Baca uicum, qui terram dirimit Tyriorum. Longitudo uero eius à Talla uico Iordani proximo uſque ad Berothe tenditur. Sed cum tanta ſint utræq; magnitudine, tantisq; gentibus alienigenis cincte, ſemper tamen omnibus belli periculis reſtiterunt. Nam & pugnaces ſunt ab infantia Galilæi, & omni tempore plurimi, neque aut formido unquam uiros, aut eorũ penuria regiones illas occupauit, quoniam totæ opimæ ac fertiles ſunt: omniúmq; generũ arboribus conſitæ, ut etiã minime agricolandi ſtudioſos uber-

Fertilitas Galilææ.

tate ſua prouocẽt. Deniq; excultæ ſunt ab incolis totæ, nec pars ulla eſt earũ otioſa, quin & ciuitates ibi crebræ ſunt, ubiq; multitudo uicorum propter opulentiam populoſa, ut qui ſit breuiſsimus, ſupra quindecim milia colonorũ habeat prorſus: ut etiã ſi quis magnitudine minorẽ Galilæã dixerit, quàm trans fluuiũ regionẽ, uiribus tamen eam prætulerit. Hæc enim omnis eſt in opere, aßidúeq; fructuum ferax, ut illa quæ trans flumẽ eſt, licet multo maior ſit: Pleraque tamẽ aſpera atque deſerta eſt, & nutriendis fructibus manſuetis inhabilis. Galilææ uero mollities & ingeniũ fructuoſum, campos habet cũ uarijs arboribus cõſitos, tum maxime oliuetis ac uineis & palmetis excultos. Irrigatur autem abunde montanis torrentibus, & fontibus aquæ perennis, quoties illi Syrio æſtuante deferint. Et longitudo quidẽ eius eſt à Macherunte in Pellã: Latitudo uero à Philadelphia uſque ad Iordanẽ. Et Pella quidem quam ſupra diximus, ſeptẽtrionalis eius eſt tractus: occiduus uero Iordanis: meridianum autẽ Moabites regio terminat. Ab oriente autem Arabia & Selbonitide, necnon & Philadelphia, itémq;, Geraſidis clauditur. Samarienſis autẽ regio, inter Iudæam quidem & Galilæam ſita eſt. Incipiẽs enim à uico in planicie poſito, cui nomen eſt Genaniæ, in Acrabatenam

Samariæ deſcriptio.

deſinit

deſinit Toparchiam: ſed natura nihil à Iudæa diſcrepat. Nam & utræque montoſæ ſunt & campeſtres, agróque colendo molles atque opimæ, necnon & arboribus plenæ: pomis que tam ſylueſtribus quàm manſuetis abundant, eo quod natura ſunt aridæ, imbriúmq; ſatis abundant. Dulces autẽ per eas multimodis aquæ ſunt, boniq; graminis copia. Præter alias earum pecora lactis abundant: quódq; maximum uirtutis atque opulentiæ ſpecimen eſt, utraq; uiris referta eſt. His aũt finitimus eſt Anathath uicus, qui etiã Borceas appellatur, Iudææ limes à ſeptentrione. Meridiana uero pars eius, ſi in longitudinem metiare, adiacenti uico Arabum finibus terminatur, cui nomen eſt Iordane. At Iudææ latitudo ex Iordane flumine uſque ad Ioppen explicatur: Media uero ciuitas eius eſt Hieroſolyma. Vnde quidam non ſine ratione, umbilicum eius terræ, id oppidũ uocauerunt. Sed nec marinis quidem Iudæa delicijs caret, ad Ptolemaidem uſq; locis extẽta maritimis. In undecim autem ſortes diuiſa eſt: quarum prima eſt regnum, quod obtinet Hieroſolymorũ ciuitas, præ cæteris inter omnes accolas eminens, uelut caput in corpore. Alijs uero poſt hanc toparchiæ ſunt diſtributæ. Goſna eſt ſecunda: & poſt eã, Acrabata eſt. Deinde Thamna, & Lidda, itémque Emmaus, & Pella, & Idumæa, & Angada, & Herodiũ, & Hiericus, poſt quam Iamnia & Ioppe finitimis præſunt: & præter hanc Gamalitica, & Gaulanitis, & Bathanea, & Trachonitis: quæ etiam regni Agrippæ partes ſunt. Eadem uero terra incipiens ex monte Libano & fontibus Iordanis, uſque ad Tiberiadi proximum lacum, latitudine panditur. Ex uico autem, qui appellatur Pharphaſus, qui ad Iuliada oppidum longitudine tendit, habitatur ab incolis Iudæis & unà Syriſque permixtis.

Iudææ deſcriptio.

Vndecim Iudææ ſortes.

De auxilio

De auxilio Sephoritis miſſo & Romanorum diſciplina militari.

CAPVT III.

DE Iudæa quidem, & quibus eſſet cincta regionibus, quàm maxime potui breuiter expoſui. Quod autem Veſpaſianus miſerat auxilium Sephoritis, hoc eſt equites mille, ſexq́ue milia peditum, Placido eos regente Chiliarcho, caſtris in magno campo poſitis bifariam diuiduntur. Et pedites quidem in ciuitate ipſius tuendæ cauſa, equitatus uero in caſtello degebat. Vtrinque autem aßidue prodeundo, & circa eam regionẽ loca omnia incurſando, magnis incõmodis Ioſephũ eiúsq; ſocios, quamuis quietos, afficiebant. Et præterea ciuitates extrinſecus deprædabãtur: quorúmque conatus, ſi quando excurrendi habuiſſent fiduciam, repellebant. Sed Ioſephus quidem aduerſus ciuitatem impetum fecit, ſperans eam poſſe capere: quã ipſe, antequàm à Galilæis deſiſteret, ita muris cinxerat, ut Romanis quoque eſſet inuicta. Vnde etiam de ſpe decidit, cũ & ui & ſuaſu infirmior Sephoritis fuiſſet inuẽtus: magisque in Iudæa bellum accendit Romanis, indigne ferentibus inſidias. Et propterea nec die nec nocte ab agrorũ depopulatione ceſſantibus, ſed paßim diripientibus quicquid rerũ in his reperiſſent. Qui tamen cum mortem pugnacibus ſemper inferrent, imbelles ad ſeruitium capiebant: Ignis uero & ſanguis Galilæam totam repleuerat, nec quiſquam expers eius acerbitatis aut cladis erat: unam ſalutis ſpem fugientes habebant in ciuitatibus, quas murorum ambitu Ioſephus communierat. Titus autem Alexandriam tranſmiſſus ex Achaia, citius quàm per hyemem ſperabatur, manum quidem militum, cuius cauſa directus fuerat, ſuſcepit: contemptoque uſus itinere, mature ad Ptolemaidem peruenit. Cumq; ibi patrem ſuum reperiſſet, duobus quæ ille

ſecum

ſecum habebat, agminibus (erant autem nobiliſſimæ quinta & decima legiones) iunxit etiam quas ipſe abduxit, quintam & decimam. E*as autem ſequebantur etiam decem & octo cohortes, quibus acceſſere ex Cæſarea cum unaquaque ala equitum & alæ quinque Syrorum itidem equitum. Decem autem cohortum ſingulæ mille pedites habebant: in cæteris uero tredecim ſexcenti pedites: & centeni uiceni equites erant. Satis autem auxiliorum etiam à regibus congregatum eſt. Antonius enim & Agrippa & Soëmus, bina milia peditum, & ſagittarios equites mille præbuerunt: cum Arabiæ quoque rex Malachus, præter quinque milia peditum, equites mille miſiſſet, quorũ pars maior erant ſagittarij: ut tota manus computata cum regis, decem milia circiter peditum equitúmque colligeret, præter calones, qui plurimi ſequebantur: & meditationi bellicæ aſſueti, nihil à pugnaciſſimis aberant: quod tempore quidem pacis, dominorum exercitationibus intereſſent, belli autem pericula cum ipſis experirentur: & neque peritia, neque uiribus, à quoquam niſi à dominis uincerentur. Qua quidem in re nimis admirandam quis exiſtimauerit* R*omanorum prouidentiam, ita ſeruos inſtituentium, ut non ſolum uitæ miniſterio, ſed belli etiam neceſſitatibus utiles ſint. Quod ſi quis eorum aliam quoque reſpexerit militiæ diſciplinam, profecto cognoſceret tantum eos imperium non fortunæ munere, ſed propria uirtute quæſiſſe. Armis enim uti non ex bello cœperunt: neque ſolum, ſi neceſſe ſit, manus mouent, cum in pacis otio ceſſauerint, ſed armis ueluti natura cohærentes, nullas capiunt exercitationis inducias, nec tempora præſtolantur. Meditationes eorum nihil à uera cõtentione diſcrepant: ſed in dies ſingulos militũ quiſque oĩbus armis, tanquàm in procinctu poſitus,*

exercetur,

exercetur, quo etiã facillime prælia tolerant. Nec enim uel ordo neglectus eos à conſueta diſpoſitione diſpergit, neque metus aut ſumptus remouet aut laßitudo. Vnde ſequitur ut ſemper ſuperent, quos non itidem confirmatos inuenerint. Nec errauerit, ſi quis eorum meditationes conflictus eſſe dixerit ſine ſanguine, contráque prælia meditationes eſſe cum ſanguine. Nec enim curſu capi faciles ſunt hoſtibus, ſed quocũque in hoſtilem terram irruperint, ante caſtrorũ munitionem nunquã prælium ſumunt. Quæ quidem nõ leui opere, neque iniquo loco erigũt, nec omnes inordinate deſcribunt, ſed ſi quidem inæquale ſolum fuerit, contemplantur: quatuor uero angulis eorum dimenſio deſignatur. Nã & fabrorum multitudo, & ferramẽtorum copia quæ uſus extructionis popoſcerit, ſequitur exercitũ. Et interior quidem pars caſtrorum tabernaculis diſtribuitur, ambitus aũt eorum extrinſecus muri faciem præfert: ordinatis etiã turribus pari ſpatio diſpoſitis, quarum interualla telis atque baliſtis, alijsq́; machinis ſaxa intorquentibus, omnibus inſtrumentis mißilium complent, ut cuncta ſcilicet iaculorum genera in promptu ſint. Ex omni autem muri parte, quatuor portas ædificãt, tam iumẽtis aditu faciles, quàm ipſis, ſiquid urgeat, intrò currentibus latas: intus autem caſtra uici ſpatijs interpoſitis dirimunt, mediáque tectorũ tabernacula collocant, & inter hæc ducis maximi diuûm templo ſimillimum prorſus, ut quaſi repentina quædam ciuitas exiſtat: forum quoque & opificum ſtationes, & ſedes militũ primatibus, ordinúmque principibus, ubi ſi qua ſit inter alios ambiguitas iudicent. Ipſe uero ambitus, & omnia quæ in eo ſunt, multitudine ſimul & ſcientia fabricantium opinione citius cõmunitur. Quaſi res urgeat, foſſa extrinſecus cingitur, depreſſa cubitis quatuor, pariq́; ſpatio lata.

Armis

Armis autem ſepti, per contubernia cum decore atq; otio in tẽtorijs aguntur: omniaq; ab his ordinate etiam alia cauteque per contubernia expediuntur: ueluti ſi ligno aquáue opus ſit aut frumento. Nec enim cœna uel prandium cũ uoluerit, in poteſtate cuiuſque eſt. Simul autem omnibus ſomnus eſt, excubias & uigilandi tempora buccinæ ſignificant. Neque omnino quicquam quod ſine edicto geratur. Mane autem milites quidẽ ad centuriones, illi uero ad Chiliarcham conueniunt ſalutatum: cum quibus ad ſummum omnium ducem uniuerſi ordinum principes. Ille autem his ſignum aliáque dat ex more præcepta proferẽda ſubiectis: quæ quidem etiam cum in acie ſunt agentes, citius parent: ut ſi res exigat, incurſibus eius itémq; reuocationibus uniuerſi pariter obſecundent. Cum autem caſtris egrediendum eſt, tuba indicium facit: nemóque otioſus eſt. Sed uel ſolo nutu moniti, tabernacula colligunt, omniáq; ad profectionem inſtruunt. Deinde iterum tuba ut ſint parati ſignificat. Illi autem cum mulos & iumenta ſarcinis onerauerint, uelut in curruli certamine ſignum expectãt. Caſtra uero incendunt, eo quod ſibi alia munire facile ſit, & ne quando hoſtibus eadem uſui ſint. Et tamen tertio quoque tubæ ſigno indicant, ut exeatur: urgendo aliqua ex cauſa morantes, ne quis ordinem deſerat. Dextráque duci preco aſtans, ſi ad bellum parati ſunt, uoce patria percontatur. Illiq; toties alacri & magna uoce paratos eſſe ſe reſpondent, interrogantémque præueniunt: & Martio quidem ſpiritu repleti cum clamore dextras erigunt. Deinde otioſe, & cum omni decore progredientes ambulant, ſuum quisque ordinem uelut in bello cuſtodiens, pedites quidem thoracibus & galeis ſepti, & utroque latere ſicas ferentes. Leuus autem gladius multo eſt longior, cũ dexter mẽ-

ſuram palmæ non excedat. Qui uero ducem ſtipant lecti pedites ſcuta & lanceas portant: cætera manus haſtas & clypeos longos ſerramq; & corbem & ſarculum & ſecurim, necnon & habenam & falcem & catenam, tridui-q; uiaticum, ut parum interſit inter onuſta iumenta & pedites. Equitibus autem ad dexteram gladius eſt longior, & contus in manu, tranſuerſusq; ad equi latus clypeus, ternáque ſuper pharetram uel amplius depẽdent lata cuſpide iacula, nihil ab haſtis magnitudine differentia. Caſsides uero & thoracas peditibus habent ſimiles: nulloque armorum genere ab equitum alis diſcrepant lecti qui circum ducem morantur. Agmen autem ſemper cui ſorte id obtigerit, antecedit. Talia quidem ſunt Romanorum itinera & manſiones, itemq; armorum uarietas. Nihil uero nec in prælijs inconſultum aut ſubitum agunt: ſed omnia ſemper ſequuntur facta ſententia: opusq; adhibetur ante decretis. Vnde aut minime peccant: aut ſi peccauerint, facilis eſt errati correctio. Fortunæ autem ſucceſsibus meliores conſiliorum, etiam ſi aliter ſucceſſerit, arbitrantur euentus: quaſi bonum quidem fortuitum illiciat, ut diuina prouidentia non eſſe credatur. Quæ uero ante cogitata fuerint, etiam ſi aduerſus caſus exceperit, bene iam meditatos exhibeant ad cauendum ne idem rurſus eueniat, & bonorum quidem fortuitorum non is autor ſit cui contigerint, triſtium uero quæ in otijs acciderint: ſaltem quod rectum conſilium cœperint, uideatur eſſe ſolatio. Armorum quidem exercitatione comparant, ut nõ modo corpora, ſed animi quoque militum fortiores ſint. Maior autem illis eſt ex timore diligentia. Nanq; leges apud eos non deſertionis ſolum uerumetiam minimæ negligẽtiæ ſunt capitales: ducesq; magis quàm ipſe leges terribiles. Nanq; bonos honorãdo redimunt,

dimunt, ne in coërcendis noxijs ſint crudeles. Tanto autē obſequio rectoribus parent, ut & in pace ornamento ſint, & in acie corpus unum, totius conſpiciatur exercitus. Sic eorum copulati ſunt ordines, ita circunduci ſunt mobiles: & acutis auribus ad præcepta, oculisque ad ſigna, & ad opera manibus: unde facere quidem ſemper ſtrenui ſunt, pati uero tardiſsimi. Nec eſt ubi præliantes aut multitudinem hoſtium, aut conſilia ſenſere ducum, aut difficultatem regionum: ſed ne fortunæ quidem ſuccubuere. Nam & eam certiorem putant eſſe uictoriam. Quorum igitur actus ex conſilijs incipiunt deliberantes, adeo extremus paret exercitus. Quid mirum ſi Euphrates ab oriente, & Oceanus ab occidente, itémque à meridiano tractu Libyæ fertiliſsima regio, & à ſeptentrione Rhenus atque Iſter ſunt imperij limites, cum minorem eſſe poſsidētibus poſſeſsionem recte quis dixerit? Hæc ergo quæ proſecutus ſum, non tam propoſito laudandi Romanos, quàm ſolatio deuictorum, & ut nouarum rerum cupidos deterrerem: fortaſſe autem ad experientiam proderunt bonarū artiū ſtudioſis, Romanæ inſtituta militiæ neſciētibus: redeo tñ unde digreſſus ſum.

Impetus Placidi aduerſus Iotapatam. CAPVT IIII.

VEſpaſianus quidem unà cum Tyto filio ſuo in Ptolemaide interim degens, ordinabat exercitum. At uero Galilæam peruaſerat Placidus, ubi maximam eorum quos comprehēdiſſet multitudinem, interemit: hæc autem fuit Galilæorū imbecillior turba, animisq; deficiēs, pugnaciſsimos autem ut uidit ſemper in ciuitates confugere, quas Ioſephus communierat, in Iotapatam, quæ omniū tutiſsima erat, impetum uertit, exiſtimans eam repentino aggreſſu facillime captum iri, magnámque & ſibi ex ea re alios apud rectores gloriā comparādam, & illis cō-

modum ad reliqua maturius explicanda, quaſi metu ceſſuris alijs ciuitatibus, ſi quæ ualidiſsima eſſet, occupatam uidiſſent. Multum tamen opinione deceptus eſt: Iotapateni enim, cum eius impetum præſenſiſſent, prope ciuitatem aduenientem excipiunt: congreſsique cum Romanis, ex improuiſo plurimi, & ad pugnam parati, necnõ & alacres (quippe ut pro ſalute patriæ, item coniugũ liberorumque dimicantes) in fugam eos uertunt, multosq; ſauciant, ſeptem ſolum interfectis: qui nãq; ſolum inordinatæ pugna diſceſſere, ſeptisq; undique corporibus leuiter fuerant uulnerati: cum Iudæi magis quoque eminus iaculari, quàm manus conſerere inermes cũ armatis confiderent. Ex ipſis autem Iudæis tres ceciderunt, paucis præterea ſauciatis. Placidus quidem, quod impetu ſuo uel ciuium languidior inuentus eſſet, aufugit.

Galilæa à Veſpaſiano inuaditur. CAPVT V.

VEſpaſianus uero ipſe Galilæam cupiens inuadere, ex Ptolemaide proficiſcitur, ordinato militum itinere, ſicut Romani conſueuerunt. Auxiliatores enim qui leuius armati eſſent, itémque ſagittarios præire iuſsit, ad repentinos incurſus hoſtium cohibendos, & ut ſuſpectas atq; opportunas ſyluas inſidijs ſcrutarentur: cum quibus etiam erat Romanorum armata portio. Eos autem ſequebantur de ſingulis Hecatontharchis: dein equites pedités que & armaturam ſuam ferentes, menſuráſque caſtrorum. Poſt hos ſtratores uiarum ibant, qui aggeris maligna corrigerent, ac deuia complanarẽt, ſyluáſque obſtantes præciderẽt, ne perplexo itinere fatigaretur exercitus. Deinde ſuas, itémque ſubiectorum ſibi rectorum ſarcinas, & tuitionis cauſa multos cum his equites ordinauit. Poſt quos ipſe ueniebat, lectos pedites equitésque, necnõ & lancearios ſecũ ducens,

ducens, equitúmque præterea ſuorum agminc comitatus. De ſingulis enim turmis, proprios cẽtum & uiginti equites deputatos habebat. Hos ſequebantur, qui expugnandis ciuitatibus machinas & cætera tormenta portarent. Deinde rectores, itémque præfecti cohortibus Chiliarchi, ſtipati lectis militibus. Et poſt hos circum aquilam ſigna alia, quæ omnibus apud Romanos agminibus præeſt, quod & uniuerſarum auium regnum habeat, & ſit ualidiſsima. Itaque illam & principatus inſigne putant, & omen uictoriæ, quodcũque bello petierint. Sacras uero ſignorũ effigies itidem ſequebantur cornicines, & poſt eos acies, in latitudinem ſenis digeſta militibus. Hísque adhærebat ex more quidam Hecatontarchus, diſciplinæ atque ordinis cuſtos. Serui autem ſingulorum agminum cincti cum peditibus erant, mulis alijsq; iumentis aduehẽtes militum ſarcinas. Omnium uero agminũ poſtrema erat mercenaria multitudo: eamq; armorum coactores ſequebantur armati pedites, equitúmque non pauci. Ita peracto itinere, Veſpaſianus cum omni exercitu ad fines Galilææ peruenit: ibiq; poſitis caſtris, quamuis promptos ad bellum milites continebat, unà & oſtendendo exercitum, quo hoſtes metu perccelleret, ſpatiúmque indulgendo pœnitudinis, ſiquis ante prælium uolũtatem mutaret: nihilominus autem murorum inſtruebat obſidium. Itaque multos quidem rebelliones fugere uel ſolus fecit ducis aſpectus: metum uero uniuerſis incuſsit. Ioſephus enim eiusq; ſocij, qui non longe à Sephori caſtra poſuerunt, ubi bellum appropinquare cognouerũt, & iam iamq; Romanos prælio ſecum congreſſuros, nõ modo ante pugnam, ſed antequam hoſtes omnino conſpicerent, fuga diſiecti ſunt. Cum paucis autem relictus Ioſephus, ubi ſe animaduertit neq; ad excipiendos hoſtes ſuffi-

 ciente

cientē manum habere, Iudæorumq; animos concidiſſe: ac; ſi fides his haberetur, pleroſque libenter ad hoſtes defectū ire, iam tum quidem bello omni quieſcebat: quàm longiſſime autē periculis abeſſe decreuit: abductisq; qui ſecum remanſerant, in Tiberiada confugit.

Gadaræ expugnatio. CAPVT VI.

VEſpaſianus autem Gadarenſium ciuitatem aggreſſus, primo impetu capit, quod eam pugnaci multitudine uacuam reperiſſet. Deinde hinc trāſgreſſus interius, cunctos etiam puberes interfecit: cum Romanos odio gentis, & cladis memoria quam pertulerat Ceſtius, nullius ætatis miſericordia commoueret. Incendit autem non ſolum ciuitatem, ſed etiam omnes circum uicos, & municipia quædam penitus deſolata: nonnulla uero, quorum habitatores ipſe cæpiſſet. Ioſephus autem, quā tuitionis cauſa optauerat ciuitatem, ipſe metu repleuit. Nam Tiberienſes nunquam eum, niſi de omni bello deſperaſſet, in fugam uerſum iri credebant: neque in hoc eos uoluntatis eius fallebat opinio. Videbat enim res Iudæorum quorſum euaderent: unámque illos uiam ſalutis habere ſi propoſitum mutauiſſent. Ipſe uero, quamuis adhuc ſibi ſperaret à Romanis ueniā tribuendam, mori tamen ſæpe maluiſſet, quàm prodita patria, cum dedecore adminiſtrationis ſibi creditæ, apud illos feliciter agere, contra quos fuerat miſſus. Decreuit igitur Hieroſolymam primatibus, quemadmodum ſeſe res haberent, cum fide perſcribere: ne uel nimis extollendo uires hoſtium, timiditatis poſtmodum argueretur: uel minus aliquid nunciando, fortaſſe cœpti etiam pœnitentes ad ferociam reuocaret: atque ſi fœdus eis placeret, cito reſcriberent: aut ſi bellandum eſſet, dignum ei contra Romanos exercitum mitterent. Ille quidem hac

epiſtola

epiſtola ſcripta, mature dirigit qui in Hieroſolymam *literas ferret.*

Iotapatæ obſidio. CAPVT VII.

VEſpaſianus autem Iotapatã excindere cupiẽs(nam in eam plurimos hoſtium refugiſſe cognouerat, & præterea ualidiſsimum hoc eorum eſſe receptaculum) præmittit pedites cũ equitibus, qui montanũ iter coæquarent, ſaxis aſperum, ac peditibus quoque difficile, omnino uero equitibus inuiũ. Et hoc quidem quatriduo fecere quod iuſſum eſt, latamq́; aperuere exercitui uiã. Quinto autem die, qui menſis Maij uigeſimus & primus erat, prior Ioſephus in Iotapatam ex Tiberiade uenit, abiectósque Iudæorum ſpiritus erigit. Cum uero tranſitum eius Veſpaſiano quidam tranſfuga nunciaſſet, utq́; mox ciuitatem peteret incitaret, ueluti cum ea totam Iudæam capere poſſet, ſi Ioſephum ſubiugaſſet. Hoc ille nuncio proxima felicitate percepto, dei prouidentia factum ratus, ut qui hoſtium prudentiſsimus uideretur, ultro ſe etiam in cuſtodiam traderet uoluntariam: ſtatim quidem cum equitibus mille Placidum mittit, unáque ducem primum Ebutium, tam manu quàm prudentia uirum inſignem, circũuallare ciuitatem iuſsit, ne clàm exinde Ioſephus elaberetur. Poſtero autem die cuncta manu comitatus ipſe conſequitur, & poſt meridiem uſque acto itinere, ad Iotapam peruenit. Abductósque in ſeptentrionalem eius partem exercitu, in quodam tumulo caſtra ponit, diſtante ab oppido ſtadijs ſeptẽ. Conſulto autem quàm maxime conſpici ab hoſtibus affectabat, ut uiſu attoniti turbarentur. Quod etiam factum eſt: eósque tantus continuo ſtupor inuaſit, ut muris egredi nullus auderet. At Romanos quotidie ambulãdo fatigatos, ciuitatẽ ſtatim aggredi piguit, ob eandem cauſam duplici

acie circundato oppido, tertium extrinſecus agmen equitũ poſuere, omnes Iudæis exitus obſtruentes, ſed ea res illos in ſalutis deſperatione audaciores effecit. Quippe in bello, nihil eſt neceßitate pugnacius. Itaque poſtridie impetu in muros facto, Iudæi primo quidem locis ſuis manentes, Romanis caſtra ante muros habentibus reſiſtebant. Poſtea uero quàm Veſpaſianus & ſagittarios & fundibulatores, omnémque iaculorum multitudinem adhibitam, miſſilibus in eos permiſit uti: atq; ipſe cum peditibus in aduerſum collem, unde murus* expugnabilis erat, niti cœpit. Tunc ciuitati metuens Ioſephus, & cum eo cuncta Iudæorum proſiluit multitudo: omnésque in Romanos pariter irruẽtes, procul à muris eos deterruere, multa manu ſimul & audacia patrando facinora: neq; minora tamen patiebantur quàm faciebant. Nam quantum ipſos ſalutis deſperatio, tantum pudor incendebat Romanos. Et hos quidem peritia cum fortitudine, illos autem duce iracundia ferocitas armabat. Denique cum toto die pugnatum fuiſſet, prælium nox diremit: in quo Romanorum plurimis ſauciatis, tredecim interfecti ſunt: Iudæorũ autem cũ ſexcenti eſſent, uulnerati ſeptem, & decem ceciderunt. Nihilóq; minus, Romanis poſtridie iterum irruentibus occurrunt: multóq; fortius reſtiterunt: ex eo ſcilicet fidutiam nacti, quod eos pridie præter ſpem ſuſtinuerant. Sed eos quoque pugnaciores experti ſunt, quod eorum iracundiam pudor incenderat, uinci credentium, niſi cito uiciſſent. Itaque per dies quinq; Romanis minime ab aggreßione ceſſantibus, etiam Iotapatenorum excurſus angebantur, muriq; fortius oppugnabantur. Et neque Iudæi uires hoſtium formidabant, neque Romanos difficultas oppidi capiẽdi laſſabat. Etenim Iotapata paulominus tota in rupes eſt, ex alijs quidem partibus undiq;

Aliâs inexpugnabilis.

Situs Iotapatæ.

undique uallibus immenſis præceps, ut earum altitudinem oculis deprehendere cupientium aſpectus ante deficiat. Ab una uero tantum Boreæ parte adiri poteſt, ubi per trãſuerſum latus deſinentis mõtis ædificata eſt, quod quidẽ ipſum muro ciuitatis Ioſephus fuerat amplexus, quo inacceſſa eſſent hoſtibus ſuperiora cacumina. Alijs uero circum montibus tecta, prius quàm in eam perueniretur, à nullo poterat conſpici. Iotapata quidem ſic erat communita. Veſpaſianus autem & cum natura loci ſimul certandum putans, & cum audacia Iudæorum, incipere obſidionem acriter ſtatuit, aduocatiſq; rectoribus ſibi ſubditis, de aggreſſu deliberabant. Cúmque aggerem fieri placuiſſet, qua parte murus facilis erat acceſſui, totum ad comparandam materiam miſit exercitum: oppidoq́; propinquis montibus excíſis, magnaq́; ui lignorũ & lapidum congregata, ſcutiſq́; minoribus ſiue ancilibus ad euitanda iacula deſuper miſſa per ualles diſpoſitis, ſub eorum defenſione aggerem conſtruebant. Nulla autem noxa uel minima telorum erat, quæ de muro iacerentur. His autem alij terram ex propinquis tumulis eruentes, ſine intermiſsione ſuppeditabant: cunctis trifariam diſtributis, nullus erat otioſus. At Iudæi ſuper eorum tegmina, ſaxa ingentia & omne telorum genus curabant immittere: quæ licet minime penetrarẽt, magnos quidem crepitus dabant, & horribile impedimentum erat operantibus. Tunc igitur Veſpaſianus machinis miſsilium circumpoſitis (erãt autem omnes centum ſexaginta) in eos qui ſuper murum aſtarent, iuſsit tela contendi: ſimulq́; ex baliſtis lanceæ percurrebant, ſaxáque tormentis ingentia mittebantur, igniſq́; & ſagittarum frequentiſsima multitudo, quæ non ſolum murum, ſed etiam totum intra iactum earum ſpatium Iudæis inacceſſum fecere. Arabum

Studium Veſpaſiani circa obſidionem Iotapatæ.

Agger extructus muris altior.

enim ſagittariorum manus, & iaculatores, itemq́; fundibu latores & omnes machinæ telis operabantur. Neque tamē *his Iudæi prohibiti, ne deſuper ulciſcerentur, quieti erant: ſed excurrendo per cuneos more latronum, tegmina operantium diſsipabant, nudatosq́; feriebant: uel ſi quando illi ceßiſſent, aggerem diſsipabant, uallorúmque munimēta cum ancilibus igni tradebant: donec Veſpaſianus cognito, huiuſmodi cauſam ex diſtributione operum contigiſſe, quod interiecta ſpatia Iudæis locum aggrediendi præberent, adunauit tegmina: coniunctisq́; pariter uiribus obreptiones hoſtium præpeditæ ſunt. Erecto autē propemodum aggere: pauloq́; minus æquato propugnaculis, indignum eſſe ratus Ioſephus, nihil contra moliri, quod oppido ſaluti foret, conuocat fabros, murúmque altius iubet extolli. Cum illi iam multis obſtantibus iaculis minime ædificare poſſe firmarent, hanc eis defenſionem excogitauit. Sudibus fixis per eos boum coria extendi præcepit, quæ miſſos tormentis lapides ſinuata ſuſciperent, quibúſque repulſa tela cætera delaberentur, & ignis humore languesceret. Hisq́; ante fabros oppoſitis, illi murum die noctúque operando, ad uiginti cubitorum altitudinem erexerunt, crebris etiam turribus in eo conſtructis, nimisq́; ualidißimis aptatis. Quæ quidem res Romanis iam intra ciuitatem ſe eſſe credentibus, magnum ſomnium comparauit, tam Ioſephi molitione, quàm oppidanorum obſtinatione perterritis.*

Obſidio Iotapatenorum à Veſpaſiano, & diligentia Ioſephi, deq; Iudæorum excurſione in Romanos.

CAPVT VIII.

AT Veſpaſianus *& calliditate conſilij, & hoſtium audacia magis iritabatur: quoniam recepta ex munitione fiducia, Romanos ultro incurſabant: inq́; dies ſingulos*

los prælia cateruatim, & cuiuſcunq; modi latrocinales doli, & eorum quæ caſus obtuliſſet, rapinæ aliorumq; incēdia fiebant: donec Veſpaſianus retento milite à pugna, ſtatuit obſidere ciuitatem, ut eam uſui neceſſariorum penuria caperet. Aut enim coactos inopia ſibi ſupplicaturos, aut ſi ad finem uſque in eadem pertinacia durauiſſent, fame conſumendos eius habitatores putabat: multóq; faciliores pugnæ fore, ſi poſt interuallū rurſus anxijs incubuiſſet. Itaq; omnes exitus eorum aſſeruari præcepit. Illi autem frumenti quidem, aliarúmque omnium rerum intus habebant copiam, præter ſalē. Aquæ uero penuria eos affligebat: quia neque fons erat intra ciuitatem, & imbre contentis habitatoribus, rara eſt in illo tractu æſtiuis menſibus pluuia. Quo tempore obſeßi etiam hoc uehementius afficiebātur, quod arcendæ ſiti fuerat excogitatum: quódque fieri, ac uelut omnis aqua iā defeciſſet, ægre ferebāt. Ioſephus enim, & cum ciuitatem uideret abundare alijs rebus, fortéſque animo uiros eſſe, quo longiorem Romanis obſidionem faceret, quàm ſperabant, iam tunc potum mēſura ciuibus miniſtrabat. Illis autem conſeruari aquā penuria grauius eſſe uidebatur: ampliorémq; cupiditatem mouebat, quod ius bibendi liberū non haberent: ac uelut ad extremā ſitim peruentum eſſet, labori cedebant. Hoc autē modo affectos, Romanos latere non poterat, qui ex aduerſo colle trans murū in unū cōfluere locū, & aquæ mēſurā accipere ꝓſpectabāt: quò etiā baliſtarum peruenientibus telis, plurimos occidebant. Veſpaſianus quidem nō multo poſt, exhauſtis puteis, ipſa ſibi neceßitate traditū iri ciuitatē ſperabat. Ioſephus autē, ut hāc eius ſpem frangeret, iußit quàm plurimos per murorū pinnas, demerſa undis atq; humida ueſtimēta ſuſpēdere, ut oēs repēte aqua ꝑfluerent. Ex quo mœror ſimul

Romanis, ac timor erat, cum tantum aquæ uiderent eos ludibrio conſumere, quos potu indigere credebant. Deniq; dux belli etiam ipſe, quia penuria ciuitatem poſſe capere deſperaſſet, iterum conſilium ad uim atque arma conuertit: Iudæis id quoque maxime cupiẽtibus: quod nec ſe, nec ciuitatem ſaluam fore credebant, priusquam fame uel ſiti perirent, mortem bello optabant. Ioſephus tamen, præter hoc etiam aliud conſilium, quo ſibi copia pararetur, per quandam uallem deuiam, proptereáque minus curioſe habitam à cuſtodibus, excogitauit. Mittendo enim per occiduas eius partes literas, ad quos uellet Iudæos, extra ciuitatem degentes, ab his omnia uſui neceſſaria, & quæ in ciuitate defecerant, accipiebat: mandato commeantibus, ut plerũq; ad excubias reperent, terga uelleribus tecti: quaſi qui eos nocte uidiſſent, canum ſimilitudine fallerẽtur. Idq; factitatum eſt, donec eius fraudem uigiles perſenſerũt, uallemq; cinxerunt. Itaque tunc Ioſephus non diu ciuitatẽ ſuſtinere poſſe proſpiciens, ſuámque pariter ſalutem, ſi uellet remanere, deſperans, cum optimatibus de fuga tractabat. Verum id populus ſenſit, & circa eum fuſus, ne ſeſe negligeret, precabatur, in quo ſolo recumberent. Ipſum enim ſaluti eſſe ciuitati manentem, uelut oẽs eius cauſa alacri eſſent animo certaturi. Quod ſi etiam capiantur, eundem ſolatio fore. Decere autem illum nec inimicos fugere, nec amicos deſerere, aut quaſi ex naui tempeſtate oppreſſa deſilire, qui ad eam tranquillo mari ueniſſet. Ipſum enim magis demerſurum eſſe ciuitatem: cum iam nemo audebit hoſtibus repugnare, ſi diſceßiſſet cui confiderent. Ioſephus autem quod ſibi caueret occultans, illorum commodo ſe exitum parare dicebat. Nam intra ciuitatem manendo, neque ſeruatis grande aliquid ſe profuturum, & ſi caperentur, unà

Pruden-tia Ioſe-phi.

cum

cum his eſſe fruſtra periturum. Obſidione uero liberatus, extrinſecus maximo eis emolumento fore. Mature enim cõgregatis ex territorio Galilæis, alio bello Romanos ab eorum ciuitate reuocaturũ: nunc autem nõ uidere, quid apud eos reſidens, utilitatis afferret, niſi quod Romanos ad obſidionem magis incitaret, ut ſe caperent magnipendentes. Quem ſi fugiſſe cognouiſſent, multum eſſent de obſidionis impetu remiſſuri. Non flexit his populum Ioſephus, ſed hoc circunſiſtere ſe magis incendit. Denique pueri & ſenes, itémque mulierculæ cum infantibus flentes, ad eius pedes accedebant, eúmque omnes complexi tenebant, & ut fortunæ ſocius ſibi remaneret, cúm ululatibus ſupplicabãt: non inuidia ſalutis eius, quãtum ego arbitror, ſed propria ſpe. Nihil enim ſe mali, remanente Ioſepho, exiſtimabant eſſe paſſuros. Ille autẽ ſiquidem paruiſſet, hæc preces eſſe ratus: cuſtodiam uero, ſi per uim cogeretur (multum enim ex intentione diſceſſus etiam querelarum miſericordia fregerat) remanere ſtatuit. Communiq; deſperatione ciuitatis armatus, & nunc tempus eſſe dicens pugnam incipere, cum ſpes nulla ſalutis eſt: pulchrúmque uitam paciſci pro laude; ac forti aliquo patrato facinore in memoriam poſteritatis occumbere, ad opera ſeſe conuertit. Cum pugnaciſſimis ergo egreſſus, diſiectis cuſtodibus, uſque ad Romanorum caſtra excurrebat, & nunc pelles aggeribus impoſitas, ſub quibus tendebant, diſcerpere: nunc operibus ignem immittere. Poſteróque die ſimiliter ac tertio per aliquot dies ac noctes bellando collaborabant. Sed Veſpaſianus Romanos his excurſibus male affectos aſpiciens (nã & terga dare Iudæis pudebat, & fugientes inſequi armorum pondere tardabantur: cum Iudæi ſemper aliquid agentes, priusquam paterentur, in ciuitatem refugerent) armatis imperat,

imperat, ut eorum impetum declinarent, néue cum hominibus mortis auidis manum conſererent. Nihil eſſe fortius deſperatis. Reſtingui autem illorum impetus, ſi propoſito careant, quaſi flamma ſi materiam non inueniat. Ad hoc oportere Romanos cautius quærere uictoriam, augendæ poſſeßionis cauſa, non ex neceßitate pugnantes. Per ſagittarios autem Arabum & Syriæ & fundibularios, pérque ſaxa tormentis emiſſa plerunque repellebat Iudæos. Nulla enim telorum machina quieſcebat. Illi autem his quidem male acceptis cedebant: uerum eminus miſſa inter iactum ſubeuntes, ſæuius Romanis inſtabant: cum neque corpori, neque animæ parcerent: ſed per uicem utrinque pugnarent: ſuorum quisque laborantibus ſubuenientes.

De pugna Veſpaſiani contra Iotapatam ex ariete, & alijs tormentis bellicis. CAPVT IX.

IGitur Veſpaſianus ultro ſe exiſtimans longitudine temporis hoſtiúmque incurſibus obſideri, cum propè iam muris aggeres æquarentur, arietem admouere decreuit. Aries. *Eſt autem aries, immenſa materia, malo nauis aßimilis: cuius ſummum graui ferro ſolidatũ eſt, in arietis effigiem fabricati, unde etiam nomen accepit. Dependet autem funibus medius ex trabe alia, uelut ex trutina, palis utrinq; fultus bene fundatis. Retrorſum autem magna uirorum multitudine repulſus, hiſdémque ſimul rurſus impellentibus miſſus, in fronte prominente ferro mœnia percutit: nec eſt ulla tam ualida turris, aut murorum ambitus adeo latus, ut & ſi priores ictus fortiter ſuſtinuerit, aßiduos uincat. Ad huius periculum rei, duci Romano tranſire placuit, ui capere oppidum properanti: quoniam pernicioſa uidebatur obſidio, Iudæis minime quieſcentibus. Itaque*

Romani

Romani quidem baliſtis, cæteriſq; mißilium machinis, ut facilius ferirentur, qui de muris obſtare tentaſſent, propius adhibitis utebantur: Neque ſagittarij aut fundibulares longius aberant. Cum uero ea cauſa muros nemo auderet aſcendere, ipſi arietem applicabant gradibus, deſuper itemq; pellibus ſeptum, tam pro ſui defenſione quàm machinæ. Et primo quidem impetu mœnia concuſſa ſunt: clamórque oppidanorum, uelut iam capti eſſent, maximus factus eſt. Ioſephus autem eundem locum ſæpe feriri, neque multo poſt murum diſturbatum iri proſpiciens, quo commento uim machinæ paulatim falleret excogitauit. Saccos enim paleis confertos, qua ſemper impetum arietis ferri uiderent, demitti iußit ex muro: ut eo modo ſecundi ictus errarent, aut etiam excepta uulnera laxitas fruſtraretur. Quæ quidem res multum Romanis moræ attulit. Nam quocunque hi machinam conuertiſſent, contra illi qui ſuper murum ſtabant, palearum traducentes ſaccos, ictibus ſupponebant: nihilq; murus repercußione lædebatur, donec etiam Romani aduerſus hoc aliud machinati ſunt: proceris enim contis exhibitis, in his ſummis falces quibus ſaccos abſcinderent alligarunt. Cum autem hoc modo efficax eſſet opus arietis, ac murus (quia recens ædificatus erat) ictibus cederet, quod reliquum erat Ioſephus eiuſq; ſocij ad ignis auxilium ſe contulerunt: accenſúmque totum quod aridæ fuit materiæ, tribus ex locis pariter inflammare, unáque machinas & propugnacula Romanorum & aggeres concremarunt. Illi uero non ſine malo ſubueniebant, audacia ſimul eorum territi, & ne adiumento eſſent, flammis prorumpentibus impediti: quæ aridum nactæ fomitem & præterea bitumen ac picem, necnon etiam ſulphur, opinione citius uolitabant: operáque Romanorum multo labore

bore

bore curata, unius horæ ſpatio peſſum dederant. Hic etiã uir quidam Iudæus, prædicatione ac memoria dignus inuẽtus eſt, Addæi filius Eleazarus, cui Salab Galilææ patria fuit. Is enim ſaxũ ingens alte ſublatum, tanta ui ſuper arietem ex muro demiſit, ut machinæ caput abrumperet, idq; ex medijs hoſtibus ſaltu ad eos delatus auferret, nulloque metu reportaret ad murum. Poſtremo tãquam ſignum quo tela mitterent, hoſtibus poſitus, nudo corpore quinque ſagittarum uulneribus fixus eſt: earúmque nulla reſpecta, ubi murum aſcendit unde iam uideri ab omnibus poterat, ſua audacia ibi conſtitit, contractúsque dolore plagarum cũ ariete decidit. Poſt hunc fortiſsimi extiterunt duo fratres Nethiras, & Philippus de uico Rom Galilææ. Qui cum ſuper milites decimæ legionis proſilijſſent, tãto impetu uiq; transgreßi ſunt, ut & aciẽ Romanorum perrumperẽt, quíque aduerſum ierant, omnes in fugam uerterẽt. Præter hos Ioſephus quoque, & cætera multitudo, raptis ignibus machinas & refugia, cum operibus quintæ itémque decimæ, & eius quæ terga dederat legionis, incendunt. Cæteri autem qui mox conſecuti ſunt, & inſtrumenta & omne genus materiæ obruêre. Rurſus autem Romani poſt meridiem, erectum arietem ad eam muri partẽ, quæ pridẽ quaſſata fuerat, appulere: ibiq; defenſorũ eius quidam, Veſpaſiani plantam ſagitta percuſſam leuiter uulnerat, quia uis teli ſpatio defeciſſet. Maximam tunc id Romanis perturbationem fecit. His enim, qui propè aderant, uiſo ſanguine perterritis, per omnem fama cucurrit exercitum: relictáque obſidione, pleriq; cum ſtupore atque formidine ad ducem belli concurrebant, & ante omnes Titus aderat, metuens patri. Vnde contigit ut & beneuolentia circa rectorem, & filij trepidatio cõfunderet multitudinẽ. Facile tamen

De Eleazaro quodam fortitudine inſigni.

Machinæ Romanorũ incenſæ.

Veſpaſianus i plãta uulneratur.

tamen pater & timore filium, & perturbatione liberauit exercitum. Superato enim dolore uulneris, & ab omnibus qui ſui cauſa pertimuerunt conſpici ſtudens, bellum in Iu*dæos ſæuius incitauit.* N*am uelut ultor ducis, quiſq; imperatoris omne periculũ adire cupiebat: & clamore alius alium adhortantes, murum petebant.* I*oſephus autẽ cum ſuis ſocijs, licet aßiduis baliſtarum itémque tormentorum ictibus caderent, nequaquam tamen deterrebantur à muro: ſed flammis & ferro & ſaxis eos oppetiere, qui arietem protecti parmis impellerent.* N*ihil autem aut parum proficiebant, cum ſine intermißione procumberent in cõſpectu hoſtium poſiti, quos ipſi contra uidere nõ poſſent.* N*am & ſuis ignibus collucentes, tanquam ſi dies eſſet, & certum erat hoſtibus ſignum quò tela dirigerent: machinisq́; procul non apparentibus, mißilia cauere non poterant.* E*rgo propterea nõ tam baliſtarum quàm iaculorum ui, ſimul multi tranſfigebantur: mißáq; machinis ſaxa & murorum minas auferebant, & frangebant angulos turrium.* V*irorum autem nulli tam fortiter conſtipati erant, ut non uſque ad extremam aciem ſaxi magnitudine ac uiolentia ſternerentur.* S*ciet autem aliquis, huius machinæ uis quantum ualeat, ex his quæ illa nocte contigerant in muro cuidã ex circũſtantibus:* I*oſippo ſaxo percuſſo caput auulſum eſt, ciusq; ad tertiũ ſtadium ueluti funda excuſſa caluaria.* I*nterdiu quoq; prægnãtis fœminæ trãſiecto utero, ad dimidiũ ſtadium infans abactus eſt: tanta tormento uis fuit.* E*rgo machinis terribilior erat impetus & mißilium ſtrepitus.* C*rebri autem mortui, cum per muros deijcerentur, ſonabant: & acerbißimus quidem intus excitabatur mulierum clamor: extrinſecus autem occumbentium gemitus concrepabant: totusq́; ambitus muri, ad quẽ pugnabatur,*

ſanguine confluebat, iámq; aſcendi poterat congeſtione cadauerum. Montibus autem reſonantibus, multo amplius horroris ex clamoribus aſcendebat: nec quicquam illi nocti defuit, quod uel auribus uel oculis terrorem poſſet incutere. Plurimi quidem pro Iotapata decertantes, fortiter ceciderunt, plurimi etiam ſauciati, & tamen* ui circa matutinas uigilias, murus aßiduis machinarum ictibus ceßit. Túmque illi quidē corporibus atque armis ſepti, eam partem quæ deiecta fuerat, priuſquā Romani pontes apponerent, munierunt.

Al. uix.

De iterata impugnatione Iotapatenorū. CAPVT X.

MAne autem Veſpaſianus ad occupandam ciuitatem iam ducebat exercitum, ex nocturno labore paululum recreatum. Idémque cupiens de conuulſa muri parte, alios propugnatores adducere, equitum quidem fortißimos equis diſpoſitis trifariam collocat, ut tecti armis dirutum latus undique obſiderent, cunctosq; præ manibus ferrent: quod ſi pontes admoueri cœpiſſent, ipſi priores introirent. Poſt illos autem pedites ualidißimos ordinauit. Reliquam uero equitum multitudinem ſecundum muri ſpatium per montana loca diſtendit, ne quis fugiens excidium ciuitatis lateret. Deinde qui hos ſequerentur conſtituit ſagittarios, paratas ſagittas habere iuſſos: fundibularios quoque ſimiliter, & appoſitos machinis. Alijs autem integris muri partibus ſcalas applicare præcepit: ut qui hos prohibere tentaſſent, deiectæ partis defenſionem relinquerēt: cæteriq; omnibus ſimul telis oppreßi, uolentia irrumpentium cederent. Ioſephus autem hoc conſilio cognito, per murum quidem integrum labore fatigatos itemq; ſenes diſpoſuit, quaſi lædi nō poſſent. In parte uero collapſa ualidum & potentißimum quenq;, ſenosq; ante omnes

omnes uiros, in quibus & ipſe fuit, ad pericula ſubeunda ſortitus eſt, hiſq́; præcepit, ut agminum ululatibus ne metu quaterentur, aures obſtruerent: contra ſagittarum uero multitudinem cõmuniti protegerentur deſuper ſcutis: paulatimq́; recederent, donec ſagittarij pharetras exinanirẽt. Si uero pontes à Romanis apponerentur, ipſos proſilire mandauit: atque hoſtibus perſuaſit per ſua inſtrumenta reſiſtere: unumquenq; uero ita certare debere, non quaſi cõſeruandam tueretur, ſed quaſi perditam iam patriam uindicaret: atque oculis ſuis proponere mactari ſenes ac liberos, coniugesq́; ſuas propemodum ab hoſtibus capi: uimq́; futuræ cladis iam nunc collectam in autores eius effundere, ita quidem in utroque diſpoſuit. Ciuitatis autem uulgus otioſum, mulieres ac pueri, poſtquam oppidum triplici acie uidere circundatum, (nullus enim ad pugnam tranſlatus fuerat à cuſtodijs) ſtrictiſq́; gladijs ad partem muri deiectam hoſtes inſtare, armiſq́; montana loca omnia deſuper collucere, atq; Arabum quendam ſagittarijs tela ſuggerere, tunc extremo ululatu quaſi capta urbe conſonuerunt, non ut impendere mala, ſed ut adeſſe iam crederes. Quare Ioſephus mulieres, ne miſericordia ſuorum animos effœminarent, intra domos cum interminatione cõcludit, ſilere iuſſas, ipſe uero ad partem muri quæ ſibi obtigerat tranſiuit, & pontes quidem applicantibus animum non intendit, ſed tantum ſpeculabatur impetum ſagittarum. Simul autem ac tubicines uniuerſorum agminũ congregati ſunt, & grauiter infremuit exercitus: ſignoq́; dato, mißis undique ſagittis lux obſcurari cœpit: Ioſephi ſocij memores præceptorum, & aduerſus clamorem obſtructis auribus, & contra ſagittarum uulnera corporibus communitis, cum admouerentur pontiũ machinæ, ipſi eas

Aſtutiſſimũ Ioſephi cõſilium.

curſu, & antequam hoſtes pedem in his ponerent, occupant: eóſque aſcendere nitentes prælio deterrebant: uaria manuum itémq; animi facinora demonſtrantes, & ne uel in extremis calamitatibus deteriores illis uiderentur, qui ſine periculo fortes contra ſe eſſe curabant. Nec prius à Romanis diuellebantur, quàm uel caderent uel occiderẽt. Qui Romanis deſilientibus conflictu iam liberi, facilime tela dirigebant. Itaque Iudæis perpetuò dimicantibus, cum nec unde mutarent propugnatores haberent, defeßis autem Romanorum aßidue ſubſtituerentur: próq; his quos uiolentia repuliſſent, alij ſuccederent: inuicem ſe adhortati latera copulant; protectíq; deſuper longioribus ſcutis, inexpugnabilis globus effecti ſunt: totáque acie uelut uno corpore repellendo Iudæos, in muro iam pedem ponebant. Tum Ioſephus, his rerum anguſtijs conſilio neceßitatis adhibito, machinis excogitandis cum deſperatione ſtimulatur: feruenti oleo perfundi milites iubet, ſcutorum coniunctione defenſos. Id autem Iudæi multi, qui & paratum haberent, & plurimum, cito Romanis infundunt: ipſis etiam in eos ahenis mißis calore bullientibus. Hæc res Romanorum ardentium aciem dißipauit, & cum dolore ſæuißimo deuoluebantur à muro. Siquidem facile à uertice ad pedes uſq; ſub armatura oleum per totũ corpus fluebat, carnémq; nõ ſecus ac flamma depaſcebatur: quod natura facile caleſceret, ſeróq; pro ſui pinguedine refrigeſceret. Thoracibus autem & galeis illigatis incendij fuga non erat. Nunc autem ſalientes, nunc incuruati dolore, de pontibus decidebant. Ad ſuos autem tutò recedere contra nitentes non poterant, quoniam facile ab inſequẽtibus capiebantur. Sed neq; Romanis uirtus in rebus aduerſis, nec Iudæis prudentia defuit. Romani enim licet oleo perfuſi,

Romani oleo feruẽti perfunduntur.

mira

mirabilia pati uiderentur: tamen in eos qui perfuderant ferebantur, præcedentem quiſque incurſando, tanquam ipſe impetum retardaret. Iudæi uero progreſſum eorum dolo altero deceperunt, cum fœno græco decocto pontium tabulata perfunderent, quibus illi dilabentes retrahebantur, ut neq; fugientium quiſquàm, neq; aggredientium firmo poſſet eniti ueſtigio: ſed alij quidem reſupinati per ipſas pontiū tabulas calcarentur, multi uero ſuper aggeres deijcerentur: & qui cecidiſſent, à Iudæis feriebantur: qui Romanis deſilientibus conflictu iam liberi, facillime tela dirigebāt. Cum autem multa milites mala in hoc perpeti prælio dux uideret, poſt meridianas eos horas à pugna reuocat: quorum non paucis obtruncatis, plures ſunt uulnerati. Ex Iotapata *uero ſex uiris mortuis, plures quàm trecenti ſaucij tranſlati ſunt.* Hoc *autem modo pugnatum eſt Iunij menſis die uigeſimo.* At Veſpaſianus, *eorū cauſa quæ acciderant, cōſolatus exercitum, poſtquàm ira uidet accēſum, neque tam exhortationem quàm opus depoſcere, aggeres quidem altius tollit. Tres uero turres quinquagenum pedum in excelſum iubet erigi, ferro undiq; tectas, & ut pondere ſtabiles eſſent, neq; ignibus expugnarentur, eáſq; ſup aggeres collocat, iaculatoribus & ſagittarijs, itémq; leuioribus miſſiliū machinis plenas, fundibulariorū quoq; fortiſſimis. Qui cum nō conſpicerentur propter altitudinem turrium & loricas, ipſíq; eos qui ſuper murum aſtarēt facillime cernerēt, teliſq; appeterent: cum illi neq; à uertice uenientes ſagittas facile declinarent, neq; ulciſci poſſent, quos non uiderent: altitudine quidē turrium, librata manu iacula ſuperante: ferro autem, quo erāt ſeptæ, flammis obſtante. Ob hæc igitur defenſionem muri deſerunt, magiſq; aggredi tentantibus occurrebant. Et Iotapateni quidē ita*

 reſiſte

reſiſtebant, quamuis multi in dies ſingulos occumberent, neq; cōtrà mali quicquam hoſtibus facerent, quod eos ſine periculo prohibere non poterant.

Aphacæ expugnatio à Traiano & Tito. CAPVT XI.

HIs autem diebus, Veſpaſianus ad finitimam quandam Iotapatæ ciuitatem euocatus, cui nomen eſt Aphaca, nouas res affectantem, & propterea, quod Iotapatenos præter ſpem reſtitiſſe audierat, inſoleſcentem, mittit eò Traianum decimæ legionis rectorem, dans ei duo milia peditum & equites mille. Ille autem cum oppidum contra expugnationem munitiſsimum reperiſſet (nā præter naturam qua tutum erat, etiam muro duplici cingebatur) habitatores uero eius uidiſſet paratos ad pugnam ſibi obuios proceſsiſſe, prælium cum his cōmittit: eósque pauliſper reluctatos, in fugam uertit: quos ueſtigijs conſecuti Romani, exterioris muri ambitum quò confugerant, cum ipſis irrumpunt. Secundum autem murum petentibus, ciues ſui clauſere ciuitatem, metu ſcilicet, ne cum his rurſus hoſtes intrarent. Profecto autem deus Galilæorum clades Romanis donabat, qui etiam tunc ciuitatis eius uniuerſum populum excluſum mœnibus proprijs, ad interitum hoſtibus dedit auidiſsimis cædium. Multi enim ſimul ruentes ad portas, multúmque nominatim præpoſitos inclamātes, inter ipſas preces immoriebantur, quibus hoſtes unum murum, alterum ciues clauſerant, & inter medios coacti murorum ambitus, multi quidem ſociorum ſuis gladijs tranſfigebantur, infiniti uero à Romanis interficiebantur, nec uel ad ulciſcendum quidem recepta fiducia. Nam præter hoſtilē metum, etiam domeſtica proditio eorum animos fregerat. Denique moriebantur, non Romanos, ſed Iudæos execrādo, quoad omnes interiere numero

hominū

hominum duodecim milia. Vnde Traianus uacuam eſſe ciuitatem pugnatoribus reputans, & ſi qui adhuc intus eſſent, nihil eos auſuros eſſe exiſtimans præ timore, imperatori excidium reſeruauit. Mißisq; nuncijs ad Veſpaſianum, petijt ut filium ſuũ Titum dirigeret, finem uictoriæ impoſiturum: ille autem laboris aliquid ſupereſſe ratus, cũ milite filiũ miſit, hoc eſt, quingẽtis equitibus & peditibus mille. Qui mature ad ciuitatẽ profectus ſic ordinauit exercitũ, ut in leuo quidem latere Traianum conſtitueret, ipſe uero in dextro obſidioni præeſſet. Itaque militibus ſcalas muris undiq; applicãtibus, cum pauliſper deſuper Galilæi obſtitiſſent, cõtinuo mœnia reliquerunt. Titus uero eiuſq; comites ſaltu demißi, mature ciuitatem obtinuere. Tumq; uehemens cum his, qui ſe intus congregauere, pugna commiſſa eſt: nunc per anguſta uiarum irruẽtibus ualidißimis, nunc fœminis ex tectorũ culminibus, que forte inueniſſent, tela iactantibus. Et hoc quidem modo uſq; ad ſextam horã ſuſtinuere conflictum. Abſumptis autem bellatoribus, cætera multitudo, & ſub diuo, & per domos, ſenes pariter ac iuuenes mactabantur. Deniq; uirilis ſexus præter infantes nullus remanſit, qui cum mulieribus abducti ſunt ſeruitio. Interemptorum quidem in ciuitate, & in primo congreſſu, numerus fuit quindecim milia: captiuorum autem duo milia. c. xxx. Hæc Galilæis clades contigit quinto & uigeſimo die Iunij menſis.

De Samaritis à Cereale deuictis. CAPVT XII.

SEd nec Samaritæ quidẽ alieni à calamitatibus remanſere: Hi nãq; in monte Garizin, qui eſt illis ſanctißimus, congregati, locis ſuis expectabant: belli autem minas eorum conuentus ac ſpiritus habere uidebatur: Nec ſaltem uicinorum malis corrigebantur, ſed inconſulta ſuarum

uirium infirmitate, ſecundis Romanorum rebus exterriti, prona in tumultũ uoluntate pendebant. Veſpaſiano autem placebat motus antecapere, eorúmq; impetus præuenire. Nam & ſi præſidijs tota Samaritica regio cincta erat, tamen eorum multitudo qui coierant, & conſpiratio timebatur. Eáq; cauſa Cerealem quintæ legionis rectorem, cũ ſexcentis equitibus tribúsque peditum milibus mittit. Ille autem ad montem quidem accedere, prælióque congredi nequaquàm tutum eſſe duxit, quod hoſtes plurimi deſuper eſſent: milites uero circũuallatis undiq; montis radicibus, tota eos die cuſtodiebant. Euenit autem aquæ tunc indigentibus Samaritis, etiã graues accẽdi æſtus, (erat enim tempus æſtatis) neq; ſe rebus neceſſarijs uulgus inſtruxerat, adeo ut nõnulli quidem una die ſiti morerentur, multi uero eiuſmodi morti ſeruitium præferentes, ad Romanos trãſfugerent: ex quibus cognito, Cerealis, illos etiam qui adhuc perſeuerarent, malis infractos aſſumens, montem aſcẽdit, & circum hoſtes exercitu conſtituto, primum eos à dextera parte hortabatur, atque ut ſalui eſſe mallent rogabat: ſi arma proieciſſent, tutos fore promittens. Deniq; quia perſuadere non poſſet, aggreſſus eos occidit omnes, Erant autem undecim milia & ſexcenti. Hæc Iunij menſis uigeſimo & ſeptimo die geſta ſunt: atque his calamitatibus Samaritæ uſi ſunt.

Iotapatæ excidium. CAPVT XIII.

IOtapatenis autẽ diu durãtibus, & præter ſpem aduerſa tolerãtibus, quadrageſimo quidẽ ac ſeptimo die, Romanorũ aggeres ſuper murorũ altitudinẽ ſunt elati. Quidam uero ad Veſpaſianum eodem die profugus uenit, paucitatem ciuium & infirmitatem ſimul eorum enuncians: quodq; diuturnis uigilijs, & prælijs aſſiduis conſumpti,

minime

minime quidem ulterius uim ferre poſſent, uerum dolo etiã caperentur, ſi quis inſtaret. Circa extremam nanque uigiliam, quando & malorum requiem habere uiderentur, & maxime defatigatos cuſtodes matutinus ſomnus occupat, dormire eos dicebat, eadémq; hora inuadendos eſſe ſuadebat. Veſpaſiano autem, quia fidem noſſet inter ſe Iudæorum, quãtáq; ſuperbia pœnas contẽnerent, tranſfuga ſuſpectus erat: Nam & antea quidã ex Iotapata captus, omne tormentorum genus fortiter pertulit, & cum ne flãmis quidem coactus, quid intus ageretur, hoſtibus exquirentibus prodidiſſet, mortem deridens cruci ſuffixus eſt. Fidere tũc proditori coniectura faciebat, & fortaſſe quidem illũ uera dicere: ipſe autem nihil ex eius fallacia magnum ſibi exiſtimans eſſe metuendum, aſſeruari hominem iuſsit, & ad occupandam ciuitatem parabat exercitum. Hora igitur quæ fuerat indicata, otioſe ibat ad muros: primúsque incedebat Titus cum uno ex Chiliarchis Domitio Sabino, paucis ex quintadecima legione comitatus. Interfectis autem uigilibus, in ciuitatem ingrediuntur, & poſt eos Sextus quidam Caluarus Chiliarchus, & Placidus, ſubiectos ſibi milites introducebant. Arce uero occupata, cũ hoſtes in medio oppido uerſarentur, iámque plane dies eſſet, nec tunc quidem illi qui capti tenerentur, adhuc excidium ſentiebant, multo labore ſomnóque pariter diſſoluti. Et ſi quis euigilaſſet, nebula uiſus eius hebetauit, quæ caſu tunc pluríma ſe circa oppidum fuderat, donec totus irrupit exercitus: ſolóque malorum periculo exuſcitati ſunt, morientésq; demum ſe periiſſe crediderunt. Romanos autem memores quid obſidionis tempore pertuliſſent, neque parcendi cuiquàm, neque miſerendi quenquàm tangebat cura. Sed ex arce plebem ad prona compulſam facilime trucidabant,

Titus clam hoſtibus oppidũ capit.

ubi loci difficultas pugnacibus negaret copiam reſiſtendi. Viarum nanq; anguſtijs preßi, ac per decliuia dilabentes, fluente deſuper bello obtegebantur. Id multos etiã qui circa Ioſephum lecti erant, ut manibus proprijs liberarentur incitauit. Nam cum ſe uiderent Romanorum neminem poſſe occidere, ne Romanorum manibus oppeterent præuenerunt, & in extrema parte ciuitatis congregati, ſemet interfecerunt. Quicunque tamen uigilũ primi captam ciuitatem ſenſerant, in quandam turrim ſeptentrionalem fuga recepti, aliquandiu quidem reſtiterunt. Deinde circunclusi hoſtium multitudine, ſero dextras dedere: hisq; inſtantibus, mortem ſuam æquo animo præbuerunt. Potuiſſent autem incruento Romani obſidionis fine gloriari, niſi unus ex ipſis occidiſſet hecatontarchus Antonius, peremptus inſidijs. Nam quidam ex his qui ad ſpeluncas confugerant (erant autem plurimi) rogabat Antonium, dextram ſibi porrigere, ad fidem ſalutis ac præſidium, quo tutus aſcenderet. Cumq́; is manum porrexiſſet incaute ſuper haſta, ille præuentum ſub inguine perculit, ſtatimq́; confecit. Illo die quidem immaniſsimam multitudinem peremêre Romani. Poſtea uero ſecutis diebus ſcrutando latebras, per cuniculos & ſpeluncas omnem ulciſcebantur ætatem, præter infantes ac fœminas. Itaque captiui quidem mille ducenti congregati erant: quadraginta uero milia connumerata ſunt excidij tempore, pugnisque ſuperioribus, mortuorum. At Veſpaſianus ciuitatem ipſam excindi iubet, caſtelláque eius omnia adhuc exurit. Iotapata quidem ita deuicta eſt tertiodecimo imperij Neronis anno, Calendarum Iuliarum die.

Quomodo Ioſephus captus uitam ſuam redemerit facto & uerbis.

CAPVT XIIII.

Romani

ROmani uero Ioſephum requirentes, & propriæ indignationis cauſa, & quod imperatori operæpreciũ uidebatur, (captus enim, maxima pars belli eſſet) mortuos itémq; abditos rimabantur: ille autem in exilio ciuitatis fortunæ quodam uſus auxilio, per medios ſe hoſtes ſurripuit, & in quendam profundum puteum ſaltu demiſſus eſt, cui amplum ſpecus adiunctum erat à latere, quod ſuprà ſcrutantes uidere non poſſent: ubi quadraginta quidem inſignes uiros latitantes offendit, rerúmque utilium apparatum, qui non paucis diebus ſufficeret. Hoſtibus autem omnia complexis, interdiu quidem ſe occultauit: nocte uero ſurſum aſcendens, uigilias explorabat, ut fugeret. Cúmque omnia undique ipſius cauſa maxime cuſtodirentur, neque fallendi ſpes eſſet, in ſpeluncam iterum deſcendebat: biduúmque ibi delituit. Tertia uero die, capta quadam muliere, quæ cum ipſis fuerat, indicatus eſt. Túmque Veſpaſianus propere duos chiliarchos, Paulinum & Gallicanum, iuſſos pacem dare Ioſepho, & hortari eum ut aſcenderet, mittit. Quibus tamen ille rogantibus, poſtquam ad eum uenerunt, fidémque pro ſalute dantibus minime paruit. Ex his autem magis quæ pati meritus eſſet, qui plurima commiſiſſet, quàm ex naturali manſuetudine rogantium, ſuſpicionem colligens, uelut ad pœnam euocaretur, timebat: donec Veſpaſianus tertium quoque chiliarchum Nicanorem, Ioſepho notum, atque olim conſuetum direxit. Is autem, quàm dulce in eos Romanorum eſſet ingenium, quos ſemel ſubiugaſſent, referens: quódque ipſe Ioſephus uirtutis cauſa magis admirabilis, quàm inuiſus ducibus haberetur: eſſetque imperatori ſtudium non eum ad ſupplicium ducere, quod etiam ſine deditione ſibi liceret exigere, ſed conſeruare potius uirum fortem.

tem. His addebat, quod nec Veſpaſianus, ſi quid dolo moliretur, amicum ad id mitteret, ut in re optima, peßimam, hoc eſt perfidiam, prætexeret amicitia: neque ſemetipſum illi, ut amicum falleret, obtemperaturum fuiſſe. Verũ Ioſepho etiam poſt Nicanoris dicta hæſitante, milites quidem irati, ſpeluncæ ignem ſubmittere properabant. Sed retinebat eos belli ductor, uiuum Ioſephum capere plurimi pendens. Nicanore autem uehementer inſtante, ubi etiam hoſtilis multitudinis minas comperit Ioſephus, nocturna ſomnia reminiſcitur: quibus ei deus & futuras Iudæorum clades, & quæ Romanis eſſent euentura principibus, oſtẽdit. Erat autem interpretandis quoque ſomnijs idoneus, & coniectare quæ ambigue diuinitus dicerentur, ſciebat: qui & ſacros prophetarum libros nouerat, quod & ipſe ſacerdos eſſet, & parentibus ſacerdotibus procreatus. Illa igitur hora quaſi deo plenus, & recentium ſomniorum, quæ horrenda uiderat, ſimulacra mente complexus, occultas preces deo offert. Et quia Iudæorum, inquit, labefactari tibi rem creator placuit, fortuna uero ad Romanos tota migrauit, animámque meam, quæ futura prædiceret, elegiſti, do quidem manus ſponte Romanis, & uiuo. Teſtor autem, quod non proditor, ſed tuus miniſter ad eos ibo. Simúlque his dictis, Nicanori conſentiebat. Verum qui unà confugerant Iudæorum, poſtquam intellexerunt Ioſephum rogantibus cædere, uniuerſi circunſtantes clamabant, certe plurimum ingemiſcere leges patriæ. Vbi ſunt, quæ Iudæis deus annuit, quibus mortem contemnentes animas indidit? Vita Ioſephe captus es, lucémque pateris intueri ſeruientem, quàm cito tui oblitus es? quàm multos pro libertate mori perſuaſiſti? falſam profecto opinionem fortitudinis habebas, falſamque prudentiæ, ſi ſalutem apud eos ſperas, cum

Ioſephus tradit ſe manibus Nicanoris.

quibus

quibus ita dimicaſti: aut ſi hæc etiam certa ſunt, ab illis tamen te ſeruari cupis. Sed quãuis te Romanorũ fortuna tui obliuione perfuderit, & nos tamen patriæ gloriæ cõſulentes, & dexteram tibi & gladium cõmodabimus. Tu uero ſi quidem ſponte, moriare dux Iudæorum: ſi uero inuitus, proditor morieris. Vix hæc elocuti ſunt, & intẽtatis ei gladijs, occidẽdum illum cõminabantur, ſi Romanis pareret. Timens igitur impetum Ioſephus: & ſe dei præceptorum proditorem eſſe ratus, ſi ea non enunciaſſet morte præuentus, argumẽtis eos philoſophiæ neceſſario tractare incipit. Et quid enim tantopere, inquit, ò ſocij propriæ cædis auidi ſumus? aut cur amiciſsimas inter ſe res, corpus & animam, in diſſenſionem uocamus? mutatum me eſſe quiſpiam dicet? Sed Romani hoc ſciunt, optimum eſſe in bello mori: ſed lege belli hoc eſt, à uictoribus trucidari. Proinde ſi quidem Romanorum ferrum deprecor, uere meo gladio meáque manu ſim dignus. Sin illi hoſti ſuo parcendũ putant, quanto iuſtius noſipſi nobis pepercimus? Quippe ſtolidum eſt ea circa nos admittere, pro quibus ab illis diſſenſimus. Pulchrum enim eſſe pro libertate mori, & ipſe fateor, pugnãdo tamen, & illorum manibus qui eam præripuere: nunc autem neque prælio nobis obſtant, neque nos interficiunt. Itidem autem timidus eſt habendus, qui mori non uult cum opus eſt, & qui uult cum non oportet. Præterea quis nos metus prohibet ad Romanos aſcendere? nempe mortis. Ergo eam quæ ab hoſtibus dubie ſuſpecta formidini eſt, eam certam ipſi nobis irrogabimus? Verum ſeruitutem dicet aliquis: Valde quidem nunc liberi ſumus. At uiri fortis eſt ſemet occidere: Imò uero ignauiſsimi quantum opinor. Nam & gubernatorem timidiſsimum puto, qui tempeſtatem metuens, ante uim turbinis nauem ſponte ſubmergit,

git,

git. Quinetiam propria manu perire, à communi omnium animalium natura diſcrepat, eóq; modo in creatorem noſtrum deum ſummum ſcelus admittitur. Nullum eſt animal, quod ex induſtria uel per ſe moriatur. Siquidem naturæ lex ualidiſsima, ut uelint uiuere, in omnibus ſita eſt: idcirco & qui nobis adimendum id putant, hoſtes ducimus, & quos nos inſidiatores putamus pœna perſequimur. Deum uero indigne ferre non arbitramini, cum donum eius homo deſpiciat? Ab illo enim accepimus ut eſſemus: rurſumq́; ut eſſe deſineremus, illi reddendum eſt: Corpora quidē cunctis mortalia ſunt, ex caduca materia fabricata: anima uero ſemper immortalis eſt: deiq; particula in corporibus collocata. Si quis ergo depoſitum hominis ſurripuerit aut male tractauerit, peſsimus ſtatim ac perfidioſus habetur. Si dei depoſitū ex proprio corpore quis eiecerit, eum ſe latuiſſe quem læſerit æſtimabit? Et ſeruos quidem fugientes ulciſci, iuſtum creditur, quamuis nequam dominos fugerint: ipſi uero deum fugientes, & optimum deum, impie facere non uidebimur? An ignoratis quod eorum qui lege naturæ uita exeunt, acceptúmque deo debitum ſoluunt, cum id qui dedit recuperare uoluerit, perpetua laus domúsque ac familia ſtabiles ſunt? puræ autem & quæ inuocantes exaudiantur animæ, retinent locum in cœlo adeptæ ſanctiſsimum: atque inde rurſum, uoluentibus ſeculis, caſta corpora iubētur incolere. Quorum uero manus in ſe ipſos inſanierūt, eorum animas tenebroſior Orcus ſuſcipiet. Pater autem illorum deus autores iniuriæ per nepotes ulciſcitur. Hinc & deo inuiſum eſt, & à ſapientiſsimo legis noſtræ conditore coërcetur. Denique ſi qui ſe occiderint, apud nos quidem uſq; ad ſolis occaſum inſepultos abijci decretum eſt, cum etiā hoſtes ſepeliri fas eſſe ducamus, apud alios autem

& dextræ

& dextræ iubentur abſcindi eiuſmodi mortuorum, quæ in ipſos armatæ ſunt: quoniam ut corpus ab anima, ita manum eſſe à corpore alienam exiſtimarent. Pulchrum eſt igitur, ò ſocij, iuſta ſentire: neq; humanis cladibus addere, ut creatorem omnium impietate lædamus: ſi ſalui eſſe uolumus, ſalui ſimus. Nec enim ſalus apud eos ignobilis eſt, quibus tantis uirtutem operibus demonſtrauimus. Sin mori placet, ab his occidi perpulchrũ eſt qui nos cæperint. Non migrabo ergo in hoſtiũ locũ, ut ipſe mei proditor fiam. Multo enim ſtolidior ſim, quàm qui ad hoſtes ultro profugiũt: Siquidẽ illi ſalutis ſui cauſa id faciunt: ego uero interitus, & quidem mei: Romanorum tamen inſidias uotis expeto. Nam ſi me hi poſt iunctas dextras perimant, magno animo paratóq; moriar, mendacij perfidiam pro uictoriæ ſolatio mecũ auferens. Multa quidem in hunc modum Ioſephus, ut à cæde propria ſocios dehortaretur, dicebat. Illi autẽ obſtructis auribus deſperatione, qua ſe iamdudum morti deuouerant, concitantur: & alij aliunde cum gladijs accurrẽtes, ignauiam exprobabant: & quaſi cum mox percuſſurus, quiſq; adoriebatur. Ille autem cum alium nominatim uocaret, alium uultu ducis intueretur, alterius dexteram prehenderet, alium precibus exoraret, uaria mentis affectione (ut in tali neceßitate potuit) diſtractus, ferrũ omniũ à cæde ſua prohibebat, non ſecus ut feræ beſtiæ circuncluſæ, ad eum ſemper qui ſe contingeret, ora conuertens. Illorum autem, qui ducem in extrema quoque clade reuerendum putabant, debilitabantur dextræ, gladijq́; de manibus elabebantur: multi cum ſponte manus ei afferrent, frameas demittebant: Ioſepho autem non defuit in deſperatione conſilium, ſed fretus dei prouidentia, ſalutem in periculum mittit. Et quoniam mori decretum eſt, inquit, agite,

cædes

cædes mutuas ſortiamur: & cui obtigerit, manu ſequentis occumbat, atque ita omnium fortuna perambulet, neq; ſua dextera quiſq; ſubiaceat. Iniuſtum eſt enim cæteris interemptis, ex alijs quenquam, ſi pœnituerit, ſaluum eſſe. Viſus eſt uera dicere, & quod perſuaſit agitur: ſors cuique obtigit, paratam ei, qui ſequeretur, necem ſuā præbebat, quaſi mox etiam duce perituro. Cum Ioſepho enim perire, uita dulcius æſtimabant. Remanſit autē ipſe cū altero, ſiue fortuna dici poterat, ſiue dei prouidentia. Conſultóq; proſpiciens, ne uel ſorte grauaretur, uel ſi nouiſsimus receſsiſſet, gentilis cæde pollueretur: illi quidem, fide interpoſita, ut uiueret, perſuaſit: Ille quidem hoc modo & Romanorū & domeſtico bello liberatus, ad Veſpaſianum per Nicanorē ducebatur. Omnes autē Romani uiſendi eius gratia occurrebāt: & cum ſe circa ducem premeret multitudo, uarius tumultus erat: his exultantibus, quod captus eſſet, alijs minitantibus, nonnullis autem propius eum uidere certantibus. Et qui longius quidem aberant, hoſtem interficiēdum eſſe clamabant. Qui uero propius erant, facta eius reputantes, mutatione ſtupeſcebant. Rectorum autē nemo fuit, qui licet ante iraſceretur nomini eius, uiri aſpectu non mitior factus ſit. Titum uero præter alios & fortis Ioſephi animus in calamitatibus, & ætatis eius miſericordia capiebat: qualisq; pridem fuiſſet in prælijs reminiſcentem, & qualis nunc ſic in hoſtium manibus poſitus intuentem: iubebat intelligere, quanta eſſet fortunæ potentia, quámq; uelox belli momentum: humanarum autem rerum nihil firmum atque perpetuū: quàm multos etiam tunc ita ut ſentiebat ipſe, ut Ioſephū miſererentur, effecit: plurimáq; ſalutis eius pars Titus extitit apud patrem. Veſpaſianus tñ, quaſi miſſurus eum Cæſari, ut cautiſsime cuſtodiretur præcepit.

Quo

Quo audito, Ioſephus aliquid ei ſoli ſe dicere uelle ait. Summotiſq; ab illo omnibus alijs præter filium Titum, ac duos amicos: Tu quidem, inquit, Veſpaſiane, tantum hoc putas, Ioſephum te habere captiuum: ego autẽ maiorum ad te nuncius uenio, præmiſſus à deo, ut Iudæorum regem uiderem, & quemadmodum duces exercituum mori deceret, ad Neronem me mittis. Quid ita? quaſi qui Neroni uſque ad te ſucceſſuri ſint, maneant. Tu & Cæſar Veſpaſiane & imperator, atque hic filius tuus nunc: me autem colligatum arctius tibi aſſeruato: nam dominus quidem non mei ſolus es tu Cæſar, uerum etiam terræ mariſq;, ac totius hominum generis. Me autem ad maiorem pœnam cuſtodiri oportet, ſi ex tempore aut ſubito in dominum iſta confingo. His dictis Veſpaſianus ſtatim quidem fidem nõ habere uidebatur, eáq; Ioſephum exiſtimabat ſalutis gratia comminiſci. Paulatim uero ad credendum impellebatur, iampridem illum excitante ad imperiũ deo, ſceptráq; multis præmonſtrante alijs portentis. Sed & in alijs ueracem eſſe Ioſephum deprehenderat. Altero nanq; amicorũ qui ſecretis intererant, admirari dicente, quemadmodum (niſi hæc deliramẽta ſint) neq; Iotapatenis de excidio, neq; ſibi de captiuitate quicquam diuinaſſet, ut à ſe iram depelleret. Ioſephus Iotapatenis ait, ſe prædixiſſe, quod poſt diem ſeptimum & quadrageſimum eos maneret exitium, quodq́; ipſum Romani uiuum eſſent in cuſtodia retenturi. Hæc in ſecreto quæſita, Veſpaſianus ubi uera eſſe cõperit à captiuis, etiam quæ de ſe dixiſſet credibilia cœperat exiſtimare: ſed neq; cuſtodiam Ioſepho nec uincula remittebat: ueſtimentis autem alijſq; muneribus eum donare benigniſsiméq; fouere non deſinebat, etiam Tito magnã honori eius operam commodante. Quarto autem die menſis

Ioſephi præſagium.

Itẽ aliud.

Cæſariẽſiũ odiũ in Ioſephum.

Iulij Veſpaſianus in Ptolemaida reuerſus, inde in loca maritima Cæſareã peruenit, Iudææ maximã ciuitatẽ, & quæ maiorẽ incolarũ partem Græcos haberet. Igitur & exercitum & rectorẽ indigenæ omni fauore ac benignitate ſuſcipiunt, affectu quidẽ quo Romanos diligerẽt, plus autem illorum qui exciſi fuerant odio, unde etiam multi quidem, ſimul ut de Ioſepho ſupplicium ſumeret, cũ clamore præcabantur. Veſpaſianus autem de iſta quidẽ petitione, uelut ab inconſulta multitudine oblata, nihil reſpondendo diſſoluit. Legionum uero duas quidem hyematum apud Cæſaream poſuit, quod opportunam uideret eſſe ciuitatem. Decimã uero & quintam Scythopolim miſit, ne totius exercitus moleſtia Cæſaream præmeret. Erat autẽ illa quoq; aprica per hyemem, quantum æſtatis caloribus æſtuoſa, ut in planitie ſita atq; maritima.

Ioppe denuo capitur.

CAPVT XV.

DVm hæc autem aguntur, collecta non exigua multitudo, quæ uel ab hoſtibus ſeditione defecerant, uel ex ciuitatibus euerſis effugerant, Ioppen ſibi receptaculo renouant ſeditioſi, quam ante uaſtauerat Ceſtius. Et quia terra quam uaſtauerat arcebantur, migrandũ in mare cenſuerunt: ac piraticis nauibus fabricatis, in Syriam & Phœnicem, itémq; in Aegyptum cõmeantes, plurimos latrocinijs prædabantur: omnibúsq; nauigijs inuium faciebant illarum partium pelagus. Sed Veſpaſianus cognito quid cõſtituiſſent, equites in Ioppen necnõ & pedites mittit: hiq; nocte in ciuitatem, quod incuſtodita erat, ingreßi ſunt. Eius autem habitatores, poſtquam irruptionem præſenſerant, ne tunc Romanos arcerent, metu deterriti, naues fuga petierunt: & in his, ultra contiguum ſagittæ ſpatium, pernoctauere. Cum uero Ioppe natura eſſet impor-

Ioppes litus.

tuoſa

tuoſa(nanq; in aſperum: cæteráq; arduum littus deſinit, ac ſummis utrinq; cornibus leuiter incuruũ, quæ uaſte ſuperſunt, & ingentibus procellis pelagus turbant: ubi etiam nunc Andromedæ catenarum ſignis extantibus, fabulæ ueteris fides oſtenditur. Aduerſus autem aquilo feriens littora, ſummos in obiectas cautes fluctus affligit, eo quod ſolitudinem in tutiorem efficit ſtationem) in eo ſalo fluctuantibus Ioppenis, prima luce uiolentus, quem illac nauigantes Melamborean uocant, flatus incumbit: & alias quidẽ naues inter ſe, alias uero colliſit in ſcopulos. Multæ autem cum magna ui aduerſo æſtu niterentur ad pelagus (nam & littus ſaxis infeſtum, & hoſtes in eo conſtitutos timebant) ſublatæ in ſublimi gurgite mergebantur. Et neq; fugæ uſpiam locus erat, neq; manentibus ſpes ſalutis: cum & mari uentorum, & ciuitate Romanorum uiolentia pellerentur. Itaq; multi ululatus colliſis nauibus audiebantur, & multi crepitus fractis: Ioppenorum autẽ fluctibus pars obrupti, pars naufragijs implicati moriebantur. Nonnulli autem ferro ſe interficientes, ueluti ſatius eſſet mori, præueniebant: plurimi autem euecti fluctibus, ſcopulis carpebantur: ut & pelagus ſanguine redundaret, omniſq; ora maritima cadaueribus oppleretur: cum etiam ad littus appulſos, in eo ſtantes Romani milites trucidarent. Eiectorum autem corporum quatuor milia ducenta fuerunt. Ita captam nullo prælio ciuitatem Romani funditus eruunt. Ioppe quidẽ hoc modo breui tempore bis à Romanis exciſa eſt. Veſpaſianus autem, ne rurſus eò piratæ confluerent, caſtris in arce munitis, ibi cum peditibus paucis equitatum reliquit: ut hi quidem locis ſuis manentes, eadẽ caſtra defenderent: equites uero omne circũ territorium peragrãtes ad fines Ioppes uicos & municipia ſimul exi-

 merent.

merent. Illi quidẽ præceptis obediẽtes, in dies ſingulos incurſando, excindebãt totas regiones atque uaſtabant. Vbi uero Iotapatæ apud Hieroſolymã caſus nunciatus eſt, primo quidem plurimi & pro magnitudine calamitatis, & quod nemo qui ſe uidiſſe diceret quæ iactabantur aduenerat, nõ credebant. Nec enim uel nuncius aliquis ſuperfuerat: ſed ipſa per ſe fama excidium prædicabat. Vnde præmatura triſtium paulatim per finitimos ueritas ambulabat, & apud omnes ambiguitate certior habebatur. Quinetiã rebus geſtis plura quæ facta nõ erant affingebantur: & in excidio ciuitatis peremptus dicebatur eſſe Ioſephus. Quæ res maximo luctu repleuit Hieroſolymam. Et per ſingulas domos itemq; cognationes, amiſſorum quiſq; lugebatur à ſuis. Luctus uero ducis publicus erat. Et hi quidẽ hoſpites, alij propinquos, amicos alij, nõnulli etiam fratres flebant, Ioſephum autem uniuerſi, adeo ut per dies triginta nunquam lamenta in ciuitate ceſſarent, magnáq; mercede conducerentur tibicines næniarũ. Tempore autẽ ueritate reuelata, ubi de Iotapata quidem ut res habebat, fictum uero quod de Ioſephi morte uulgabatur: eúmq; uiuere & cum Romanis eſſe, compertum eſt, ac ſupra captiui fortunam à ducibus honorari, tantam in eum uiuum iracundiam, quantam prius cum mortuum crederent beneuolentiam, conceperunt. Et ab alijs quidem ignauiæ, apud alios proditionis arguebatur: totáq; in eũ ciuitas plena erat indignatione, atque conuicijs. Vltro autem his uulneribus excitabantur, magiſq; accendebantur rebus aduerſis: & offenſio quæ prudẽtibus ne ſimilia perferant, cautionis & cuſtodiæ cauſam præbet, ad alias calamitates tanquam ſtimulus incitabat: & malorũ quæ ſemper accipiebant ex fine principiũ. Denique maiore in Romanos impetu ferebantur, uelut in

Ioſephũ

Ioſephũ pariter uindicaturi. Hieroſolymorũ quidem habitatores eiuſcemodi turbis agitabantur.

Deditio Tiberiadis. CAPVT XVI.

VEſpaſianus autem ſtudio uiſendi regnum Agrippæ (nam & ipſe rex inuitabat, rectorem cum exercitu ſimul paratus accipere domeſticis diuitijs, ac per eos ægras partes regni compeſcere) motis ex Cæſarea maritima caſtris, in eam quæ Philippi dicitur Cæſaream demigrauit: ibiq; per dies uiginti, milite recreato, ipſe quoq; rerum geſtarum gratias deo referens in epulis erat. Poſtquàm uero Tiberiada quidem nouas res cupere, ac rebellare Taricheas audiuit (ad regnum autẽ Agrippæ utraq; pertinebat) decreto apud ſe undiq; Iudæos excindere, opportunum eſſe credidit aduerſus eos exercitum ducere, ſimul ut Agrippæ hoſpitio uicem rependeret, poteſtati eius ciuitatibus creditis. Igitur filium ſuum Titum in Cæſareã, ut inde militẽ Scythopolim traduceret, mittit. Hæc autem ciuitas decem ciuitatum maxima, & Tiberiadi uicina eſt. Quò cum ipſe ueniſſet, ibi filium præſtolabatur. Deinde cum tribus ultrà legionibus progreſſus, ad trigeſimum à Tiberiade ſtadium, in quadam manſione conſpicua rebellantibus, cui nomẽ eſt Enabris, caſtra ponit, atq; hinc decadarchum Valerinum cum equitibus quinquaginta dirigit: qui pacifico ſermone oppidanos alloqueretur, & ad fidem inuitaret. Audierat enim, quod pacem populus deſideraret: à nõnullis autem ad bellũ eum cogentibus, ſeditionẽ pateretur. Itaq; Valerinus ubi muro appropinquauit, & ipſe de equo deſilijt, & ſuos comites idẽ facere iuſsit: ne laceſſendi prælij cauſa, potius ueniſſe uideretur. Sed priuſquàm uerbum faceret, armati excurrêre in eũ ſeditioſi, qui erant ualidiores, rectore quodam nomine Ieſu,

Thobiæ filio, latrocinalis agminis principe. Valerinus autem, neq; præter mandata ducis prælio congredi tutum ratus, etiã ſi de uictoria certus eſſet: pugnámq; periculoſam eſſe, ſi cum multis pauci, & inſtructis imparati confligerent, inopinata præterea Iudæorum ſtupefactus audacia, & ipſe pedes refugit, & quinq; alij ſimiliter equis relictis: quos Ieſus eiúsq; ſocij, ueluti pugna nõ inſidijs captos, læti in oppidum adduxerunt. Id autem ueriti ſeniores, & qui præſtare populis uidebantur, in Romanorum caſtra profugiunt: adhibitoque ſibi rege, ad Veſpaſiani genua ſuppliciter accedunt, ne ſe deſpiceret obſecrantes: neue quæ paucorum eſſet, totius eſſe ciuitatis inſaniam exiſtimaret: ſed populo parceret, qui ſemper amica Romanis ſentiret, magisq́; ultum iret defectionis autores, à quibus ipſi olim ad fœdus uenire properantes, nunc uſq; ne id facerent aſſeruati fuiſſent. His eorum precibus, quãquam toti ciuitati propter equorum rapinam infenſus eſſet, indulſit. Nam & Agrippam uidebat eius oppidi cauſa trepidare. Fide autem per eos populo data, Ieſus eiúsq; ſocij, tutum ſibi non eſſe rati apud Tiberiada cõſiſtere, ad Taricheas confugiunt. Poſteróq; die Veſpaſianus in arcem præmittit cum equitibus Traianum, qui multitudinem, an omnes pacem cuperent, experiretur. Cognito autem populum eadem ſentire quæ ſupplices, ad ciuitatem ducebat exercitũ. Illi autẽ portis ei patefactis, cum laudationibus obuiam prodeũt, ſalutis datorem ac benemeritum acclamantes. Cum uero militem anguſti aditus remorarentur, murorum partem dirui Veſpaſianus ex meridiano latere iuſsit, eoq́; pacto dilatauit ingreſſum: ut præda tamen & iniurijs abſtinerent, in gratiam regis edixit, eiuſdémque cauſa muris pepercit, ſpondentis habitatores eius poſt hæc cum reliquis fore cõcordes:

Tiberiadis deditio.

Veſpaſianus à Tiberienſibus recipitur.

cordes:

cordes: aliiſq; modis malis affectam ciuitatẽ ex diſſenſione recreauit.

Tarichæorum obſidio. CAPVT XVII.

DEinde ab ea digreſſus, inter ipſam & Taricheas caſtra poſuit, muróque firmauit, belli ſibi moras illic fore proſpiciens: quod omnis turbarũ cupiens multitudo, ad Taricheas conflueret, munitione confuſa ciuitatis, & lacu q Geneſar ab indigenis ſic appellabatur. Etenim ciuitatem ita ut Tiberias, ſub monte poſitam, qua lacu non alluebatur, undiq; muro ualidiſsimo, ſed minore tñ quàm Tiberiada, Ioſephus cinxerat. Nam illam quidẽ in principio defectionis, pecuniarũ itémq; uirium copia cõmunierat: Taricheis uero largitatis eius reliquiæ profecerunt. Scaphas aũt plurimas, in lacu paratas habebãt: ut in eas uidelicet, ſi terreſtri prælio uincerẽtur, refugerent: ſimúlq; ad nauale bellũ, ſi opus eſſet, inſtructas. Romanis autẽ caſtra munientibus, Ieſus eiúsq; ſocij neq; multitudine hoſtiũ, neq; diſciplina militiæ perterriti, curſu in eos irruunt: primóq; ĩpetu diſiectis muri fabricatoribus, ac parte aliqua ædificij diſsipata, ubi armatos cõgregari uiderũt, antequã mali aliquid paterẽtur, ad ſuos refugiũt: eoſq; inſecuti Romani, ad nauigia cõpulere. Et illi quidẽ tantũ prouecti, unde Romanos cõtingere miſsilibus poſſent, anchoras iaciũt: & ſicut acies aſſolẽt, denſatis inter ſe nauibus, aduerſus hoſtes in terra cõſtitutos, nauali prælio decertabãt. Audito autem Veſpaſianus magnam eorum multitudinẽ in proxima ciuitati planicie congregatam, filium ſuũ cum ſexcẽtis equitibus lectis eò mittit. Qui cum infinitũ hoſtiũ numerum reperiſſet, patri quidẽ maioribus auxilijs opus eſſe mandauit. Ipſe uero equitum pleroſque, etiam priuſquam ſubſidia uenirent, alacres eſſe uidens, cũ nõnulli eorũ

Veſpaſianus mouet exercitũ cõtra Tarichæos.

multitudinem Iudæorum formidarent, unde exaudiri poſſet conſtitit: & ô Romani, ait, pulchrũ eſt nanque in principio ſermonis admonere uos generis ueſtri, ut qui cum quibus pugnaturi ſimus ſciatis: noſtras enim manus nemo unquam toto orbe hoſtis ullus euaſit. Iudæi uero, ut etiam pro his dicamus aliquid, ad hoc uſque tempus uicti nõ defatigantur. Itaque oportet illis in aduerſis rebus conſtanter dimicantibus, etiam nos in ſecundis perſeuerantius laborare. Aperta quidem fronte uobis plurimum alacritatis ineſſe conſpiciens, gaudeo: Vereor autem, ne cui ueſtrum tanta timorem multitudo hoſtium latenter incutiat. Igitur quiſque iterum cogitet, qualis cum quibus decertabit: quodq́; iudæi, licet ſatis ſint audaces, mortémq; cõtemnãt, incompoſiti tamen bellorumq́; imperiti ſunt, uulgus recte potius quàm exercitus appellandi. De ueſtra uero peritia atq; ordinatione referre quid opus eſt? Nempe idcirco ſoli armis exercemur pacis etiam tempore, ut ne in bello nos cum hoſtibus numero conſeramus. Nã quod perpetuæ militiæ cõmodum, ſi pares cum rudibus cõgrediamur? Quin reputate, quod armati cum inermibus, & equites cum peditibus, & ducis tuti conſilio cum uagis, neq; rectorẽ habentibus decertabitis: quodq́; uos hæ uirtutes multo plures efficiant, multum autem uitia de hoſtiũ numero detrahãt. Nec ſola hominum multitudo, quamuis pugnaciſsimi fuerint, in bello obtinet: ſed etiam ſi uel in paucis ſit fortitudo. Hi enim & ordinari faciles ſunt, & ſibimet ſubuenire: numeroſæ autem copiæ plus incõmodi ex ſemetipſis, quàm ex hoſtibus capiunt. Itaq; Iudæos audacia & ferocitas ac deſperatio ſiue mentis ſæuitia ducunt: quæ rebus ſecundis aliquantum ualent, minimis uero offenſionibus extinguuntur. Nos autem uirtus regit, & morigera uoluntas, itémq; fortitudo,

Oratio Titi ad milites.

fortitudo, quæ & in proſpera fortuna uiget, nec ad finem uſque inter aduerſa decipitur. Ad hoc maiores nobis ſunt, quàm Iudæis, cauſæ certaminis. Nam ſi illi pro libertate ac patria belli pericula ſuſtinent, quid eſt nobis inclyta fama præſtantius? Et ne poſt orbis terræ imperiū uideamus hoſtium aduerſariorum loco Iudæos habere. Præterea conſiderate, quod ne patiendi quidem alicuius intolerabilis mali metus eſt. Multos enim eosq; in proximo adiutores habemus. Rapere autem uictoriam poſſumus: & quos à patre mitti nobis ſperamus auxilio, conuenit antecapere, ut & maior ſit, & ſocium non habeat uirtutis effectus. Equidē puto nunc de me ac patre meo, uobisq; pariter iudiciū fieri. Siquidē ille rebus ante glorioſe geſtis dignus fuit. Ego uero eius ſum filius, uosq; milites mei: nam illi uincere conſuetum eſt. Ego uero reuerti ad eū perpetiar uictus? Quo pacto autem uos nō puduerit, duce ueſtro periculis occurrente, nō ſuperare? Appetam enim pericula, mihi credite, primusq; in hoſtes irrumpam. Nemo autem ueſtrum à me diſceſſerit, perſuaſum habens, impetū meum ſuſtentari opere diuino: & manifeſtiſſime præſumite, quod multo plus mixti hoſtibus efficiemus, quàm ſi extrinſecus pugnaremus. Poſtquàm locutus hæc eſt Titus, diuina quædā alacritas militibus incidit. Et quia Traianū aduenire cum trecētis equitibus ante prælium contigit, ægre ferebāt, tanquā minueretur uictoria ſocietate. Miſit autem Veſpaſianus Silonemum & Antonium cum duobus milibus ſagittariorum: ut occupato monte, qui ex aduerſo erat oppido, murorum propugnatores repellerent. Et ab illis quidem ita ut præceptum fuerat, circumuenti ſunt, ex ea parte ſubuenire tentantes. Titus autem primus perrexit citato equo in hoſtes, & poſt eum cæteri cum clamore, pro tāto ſpatio fuſi-

quantum aduerſa acies occupauerat, unde multo etiã plures quàm erant apparuerunt. Iudæi uero, licet incurſu eorum & diſciplina conterriti, pauliſper quidem primos ſuſtinuere congreſſus. Perculſi autem contis, equorúmq; impetu deturbati conculcabantur: atque ita multis paßim peremptis diſperguntur, & in ciuitatem, ut quiſque uelocitatis habebat, effugiunt. Titus autem aliquos à tergo inſtans, alios per tranſitum occidebat, nonnullos curſu antecapiens, ictu ora tranſuerberabat. Multos autem, alium ſuper alium lapſos inuoluens, conficiebat: omnésque ad mœnia confugientes præueniẽs, detorquebat ad campum, donec ui multitudinis elapſi, in oppidum confugerunt. Excepit autem illos acerba diſſenſio. Nanque indigenis, & fortunarum ſuarum & ciuitatis gratia, & ab initio bellum geſtum, maxime quod male pugnatum fuerat, non placebat. Sed populus aduenarum qui plurimus eſſet uim adhibebat, & inter ſe diſcordantium clamor erat, ueluti iam arma caperent. Quibus auditis, nec enim procul à muris aberat Titus, exclamat: Hoc tempus eſt, quid moramur commilitones? deo nobis dedente Iudæos, ſuſcipite uictoriam. Non auditis clamores, qui manus noſtras euaſere, diſcordant: habemus ciuitatem, ſi modo properamus. Verũtamen cum uelocitate animis opus eſt. Nihil enim magnum effici ſine periculo conſueuit: non ſolum autem hoſtiũ concordiam, quos cito neceßitas in gratiã reuocabit, ſed etiã noſtrorum auxilia præuenire debemus: ut præter uictoriã, qua tantas copias pauci ſuperamus, etiam ciuitate ſoli potiamur. Simul his dictis conſcendit equum, atque ad lacum decurrit, & per eum propere ciuitatem ingreditur, quem cæteri conſecuti ſunt. Pauor autem eius audaciæ murorum defenſores inuaſit: & pugnare quidẽ uel prohibere uenientem,

tem, nemo ſuſtinuit. Relictus autem excubijs, Ieſus quidem cum ſocijs in agros effugit: alij uero decurrentes ad lacum, in manus hoſtiũ contra uenientiũ incidebant. Mactabantur alij cum ſcaphas ſcanderẽt, itémq; alij, cum iam prouectas aſſequi natando conarentur: plurimáque per ciuitatem agebatur hominum cædes, aduenarum quidem reſiſtentiũ, qui non effugiſſent: indigenarum uero ſine pugna, quoniam ſpes eos fœderis, & conſcientia, quod belli conſilium non habuerant, prælio deterrebat: donec Titus nocentibus interemptis, miſeratus indigenas ab internicione requieuit. At qui in lacum confugerant, ubi ciuitatem captam uiderunt, quàm longiſsime ab hoſtibus receſſerunt. Titus uero miſsis equitibus res geſtas patri nunciat. Quibus ille compertis, quod neceſſe fuit, & filij uirtute admodũ lætus, & facinoris claritudine (maxima enim belli pars uidebatur exempta) tum quidẽ ſtatim circundari ciuitatem cuſtodibus iuſsit, ne quis ex eadem ſubterfugeret, neq; à cædibus tẽperaret. Poſtero aũt die cũ deſcẽdiſſet ad lacũ, rates aduerſus illos, qui eò refugerãt, fabricari iuſsit. Quæ tam materiarũ copia, quàm artificum multitudine mature cõtextæ ſunt.

Ieſus cũ alijs fugit.

Cæduntur Tarichei à Tito.

De lacu Geneſara, & fontibus Iordanis. CAPVT XVIII.

LAcus Geneſar quidem à terra continente appellatur. Quadraginta uero ſtadijs in latitudine patens, centúmque in longitudine, aquæ dulcis eſt atque potabilis. Paluſtri enim craſsitudine tenuiores habet latices: & undique in littora & arenas deſinens, purus eſt: ac præter hoc temperatus ad hauriendum, & fluuio quidem ſine fonte leuior. Semper autem frigidior, quàm lacus diffuſio patitur, manet: æſtiuiſque noctibus eius aquæ ſub diuo perflatæ, nequaquam æſtibus cedunt: id enim facere indigenis moris eſt. Variáque ſunt in eo piſcium genera, ab alterius

De lacu Geneſara.

loci

loci piſcibus tam ſapore, quàm ſpecie diſcreta. Mediúsque fons eſt in fluuio Iordane, Panniũ nomine: qui terra condi=
Phiale lacus. tus, fertur ex ea quæ uocatur Phiale. Hæc autem eſt, qua in Trachonitide aſcenditur ad centeſimumuigeſimũ ſtadium Cæſariæ, non longius in dextro itineris latere. Et proprie quidem ex rotunditate Phiala dicitur lacus, rotæ ſpeciem præferẽs. Semper autem inter eius labra cohibetur unda, nunquam deficiẽs uel exuberans. Cúmque interim hoc eſſe Iordanis principium neſciretur, à tetrarcha quondã Tra=chonitidis Philippo deprehenſum eſt. Is nanque miſsis in Philialen paleis, inuenit eas apud Pannium redditas, unde ante fluuius naſci credebatur. Naturalis quidem pulchritu do Pannij, regijs opibus & Agrippæ diuitijs magnificen=tius accurata eſt. Manifeſtum autem flumen Iordanis ex hoc antro incipiens, Semechonitidis quidem lacus paludes ſecat & margines: centum autem uiginti alijs præteritis ſtadijs, poſt oppidum Iuliada, Geneſara lacum medium
Mira fertilitas terræ Geneſara. tranſemenſus, deinde multam per ſolitudinem in Aſphalti=ten lacum exit. Ad Geneſara uero lacum eiuſdem nominis terra prætenditur, natura ſimul & pulchritudine admira=bilis. Nullum enim ipſa pro ubertate ſui negat arbuſtum, totámq; plantis conſeuere cultores. Cœli uero temperies etiam diuerſis aptiſsima eſt. Nuces enim, quæ arborum ma xime frigoribus gaudent, infinitæ floreſcunt: ubi etiã pal=mæ, quas nutrit calor æſtiuus: has iuxta ficus & oleæ, qui=bus aura mollior deſtinata eſt: ut naturæ magnificentiam hanc eſſe quis dixerit, uim adhibentis ut in unũ conueniant inter ſe repugnantia, anniq; temporum contentione bona, ueluti ſingula peculiari ſtudio terræ fouerent. Non enim ſo=lum nutrit præter opinionem poma uaria, ſed etiam ſer=uat, egregia quidem, & quodammodo regnantia. Vuas

& cari=

& carices ſine intermiſſione decẽ menſibus ſuggerit, cæteros uere fructus anni ſpatio ſeneſcentes. Nam præter aëris lenitatem, & fonte quoque irrigatur uberrimo, qui Capernaum ab indigenis appellatur. Eum nonnulli uenam eſſe Nili fluminis opinantur, quod ſimiles Coracino, ſicut lacus, generat piſces. Longitudo autem regionis æque ac littora cognominis lacus triginta ſtadijs extenditur, & latitudo uiginti. Horum quidem natura eiuſmodi eſt. Fons Capernaũ.

Taricheorum excidium. CAPVT XIX.

VEſpaſianus autem perfectis ratibus, impoſita manu militum, quanta in eos, qui lacu effugerant, ſatis eſſet, unà prouehitur. Illi autem neque compulſi ad terram euadendi facultatem habebant, infeſtis omnibus, neque nauali bello pari conditione pugnandi. Nam & ſcaphæ paruæ, atque piraticæ aduerſus rates infirmæ erant: & cum pauci ſingulis ueherentur, cunctis ſimul inſtantibus Romanis, appropinquare metuebant. Veruntamen circum rates nauigando, nonnunquam etiam propè accedendo, lapidibus Romanos eminus appetebant, aut cominus etiam iritando feriebant: plus autem ipſis utroq; modo nocebatur. Nec enim ſaxis quicquam præter crebros ſonitus agebant: quoniam contra ſeptos armis iaciebantur, contiguique ſagittis eorum efficiebantur. Etſi accedere propius auſi fuiſſent, priuſquam facerent aliquid, patiebantur, cúmque ipſis nauigijs mergebantur. Multos autem uulnera inferre tentantium, qui pilis contingi poſſent, alios deſiliendo in ſcaphas Romani gladijs tranſfigebant: nonnullos, cõcurrentibus inter ſe ratibus in medio, deprehenſos cum nauiculis capiebant. Submerſorum autem, qui capita ſuſtuliſſent, aut ſagittis præueniebantur, aut ratibus occupabantur: & ſi deſperatione compulſi, inimicis adnatare tentaſſent,

taſſent, eis uel manus uel capita truncabantur: plurimúſque paßim ac uarius erat interitus eorum: donec in fugã uerſi, cæteri terræ appulſi ſunt, circunclufis nauiculis ſuis. Effuſi autem multi quidem in ipſo lacu, telis configebantur: multos uero in terram egreſſos, peremerunt Romani. Mixtum autem ſanguine, plenúmque cadaueribus cerneres totum lacum. Nullus enim ſaluus euaſit. Acerbus autem ſecutis diebus odor illam regionem oppreßit & facies. Nam littora quidem naufragijs ſimul plena erant, & corporibus tumidis. Caleſcentes autem ac tabefacti mortui, cœli tractum corrumpebant, ut non Iudæis ſolum ille caſus miſerabilis uideretur, uerũetiam factoribus ipſis eſſet inuiſus. Iſte quidem illius prælij naualis exitus fuit. Perierunt cum his, qui pridem in ciuitate cecidere, ſex milia & quingenti. At Veſpaſianus, pugna peracta, pro tribunali ad Taricheas reſidens, aduenam populum ab indigenis ſecernebat, qui autor belli extitiſſe uidebatur: & an hi quoque ſeruandi eſſent, cum rectoribus deliberabat. Tunc autem affirmantibus eorum liberationem detrimento futuram: nec enim dimiſſos quieſcere poſſe homines, qui & patrijs carerent, uímq; adhibere ac bellum inferre poſſent ad quos confugiſſent. Veſpaſianus ſalute quidem indignos eſſe eos, contráq; ſeruatores ſuos nouerat euaſuros: ſed de eorum mortis qualitate cogitabat. Nam ſi ibi occiderentur, non perpeſſuros ſuſpicabatur indigenas, tot apud ſe ſupplices obtruncari: fidéque interpoſita, deditis uim pigebat afferre: uerum ab amicis ſuperabatur, nihil in Iudæos cõmitti poſſe dicẽtibus: quódq; utile eſſet, honeſto debere præponere cum utrunq; obtinere non poſſet. Indubitata igitur conceſſa licentia, ſolo eos itinere, quod Tiberiadem duceret, exire permiſit. Cúmq; illi facile his quæ cupierant credidiſſent,

diſſent, & quò iuſſum fuerat comitati, neque pecunijs ſuis quicquam metuentes abirent: totam quidem à Tiberiada uſque uiam Romani, ne quis euaderet, occupauerunt: eósq; in ciuitatem concluſos, mox inſecutos, Veſpaſianus omnes in amphitheatri ſtadio conſtituit. Et ſeniores quidem cum imbellibus, qui mille ducenti erant, iußit occidi: iuuenum autẽ ualidißimos ſex milia lectos, ad Iſthmon Neroni trãſmiſit. Cæteram uero multitudinem triginta milia & quadringentos uendidit, præter alios quos Agrippæ donauerat. Nam his, qui ex eius regno eſſent, facere, quod uellet ipſe, permiſit. Verum & iſtos rex uendidit. Reliquum tamen uulgum, qui erãt Trachonitæ & Gaulanitæ & Hippeni, pluréſque, & Gadaritæ ſeditioſi, & fugitiui, & quibus probra pacis bellum conciliant. Capti ſunt autem ſexto idus Septembris.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAICO

Liber Quartus.

Obſidio Gamalenſium. CAPVT PRIMVM.

QVICVNQVE AVTEM *Iudæorum Iotapatitis exciſis à Romanis defecerant, hi ſe ad eos poſtquam Taricheatæ ſuperati ſunt, applicabãt: omniáq; Romani caſtella & ciuitates ceperant: præter Giſcalam, & qui montem* Itaburium occuparant. Cum his autem rebellarat Gamala ciuitas, contra Taricheas poſita ſupra lacum, quæ ad fines pertinebant Agrippæ, itémque Sotanin & Seleucia. Et hæ quidem Gaulanitidis regionis erant ambæ: Sotanin ſuperioris partis, cui nomen eſt Gaulana: & inferioris*

* Al. Taburium.

rioris Gamala. Seleucia uero ad lacum Semecolim, triginta latum, & ſexaginta ſtadijs longum, paludéſque ſuas ad Daphnen uſque tendentem. Quæ regio cum aliâs ſit delicioſa, præcipue tamen fontes habet, qui minorem (quem ſic appellant) Iordanem alentes, ſub aureo Iouis templo in maiorem deducunt, Sotanin quidem ac Seleuciam colentes, in principio defectionis Agrippa ſibi fœdere ſociauerat: Gamala uero ei non cedebat, freta locorum difficultate, amplius quàm Iotapata. Iugum nanque aſperum, ex alto monte deductum, mediam ceruicem erigit: & ubi ſupereminet, in longitudinem tenditur: tantum contrà decliue, quantum à tergo, ut cameli ſimilitudinem præferat: unde nomen etiam duxit: niſi quod expreſſam uocabuli ſignificationem indigenæ ſeruare non poſſunt. Et à fronte quidem ac lateribus, in ualles inuias ſcinditur: Poſt uero quàm de monte pendet paululum difficultatem refugit. Verum & hanc partem, per obliquum exciſa foſſa, indigenæ deuiam fecerant. Domus autem crebræ, & uiciſſim per prona erant ædificatæ, & nimio præcipitio caſuris ſimiles. Ciuitas intra ſe decurrebat, in meridiem uergens. Auſtralis uero collis immenſa æditus altitudine, uſum arcis ſine muro ciuitati præbebat, rupéſq; ſuperior ad profundam pertinens uallem. Fons autem intra muros erat, in quem oppidum deſinebat. Quamuis autem natura inexpugnabilis eſſet ciuitas, tamen etiam Ioſephus cũ murorum eam ambitu cingeret, foſſis & cuniculis reddidit firmiorem. Eius autem habitatores, natura quidem loci cõfidentiores erant, quàm Iotapateni: ſed multo pauciores, minúſq; pugnaces: ſitúſq; freti difficultate, plures eſſe hoſtibus putabãt. Nam plena erat ciuitas, multiſq; in eam, qđ eſſet tutiſſima, cõfugientibus. Vnde ab Agrippa quoque

Gamale ſitus.

præmiſſis

præmiſsis ad obſidionem, per menſes ſeptem reſtitere. Veſpaſianus autem profectus ex Amathunte, ubi pro Tiberia depoſuerat caſtra (Amathus autem, ſi quis nomen interpretatur, aquæ calidæ uocantur: Ibi enim eiuſmodi fons eſt, ſanandis corporum uitijs idoneus) Gamalam peruenit: Aquæ calidæ.
& totam quidem ciuitatem ita, ut diximus, poſitam, cuſtodia circũuallare nequibat. Qua uero fieri poſſet, excubias collocauit: montemq́; occupat ſuperiorem. In quo milites caſtris, ita ut aſſolet, muro circundatis, opus aggerum poſtremo aggrediuntur. Et aperte quidem Oriẽtis ſummo ſupra ciuitatem loco turris erat: ubi & quintadecima legio, necnon & quinta contra mediam ciuitatem operabatur: Agrippa fundæ iactu læſus.
foſſas autẽ decima repleuit & ualles. Et inter hæc Agrippam regem cũ acceſsiſſet ad muros, eorúmque defenſoribus de traditione loqui tentaret, fundibulariorum quidam ad dextrum cubitum lapide percutit. Et ille quidem propterea familiaribus ſuis circunſeptus eſt. Romanos autem ira ſimul ob regem, ſuiq́; metus ad obſidionẽ protinus incitauit: nullum Iudæos crudelitatis modũ in alienigenas atq́; hoſtes prætermiſſum ire credentes: qui circa gentilem ſuũ, & eorum quæ ipſis conducerent ſuaſorem, tam immanes fuiſſent. Aggeribus autem manus multitudine, operisq́; cõſuetudine cito perfectis, machinas applicabant. Chares autem & Ioſephus (nanque ipſi erant oppidanorum potẽtiſsimi) armatos quidẽ, licet metu perculſos, ordinauere. Et quanquam non diu obſidionem poſſe ſuſtinere arbitrabantur, quibus aqua itémque alia uſui neceſſaria non ſufficerent, adhortati tamen eos ad mœnia produxerunt. Et paulisper quidem machinis aduenientibus repugnarunt. Baliſtis autem tormentisque perculſi, in oppidum receſſerunt. Itaque Romani tribus ex locis aggreſsi, murũ arie-

tibus quatiunt: & qua deiectus fuerat infuſi magno cum armorum ſtrepitu ac tubarum ſonitu: ipſi quoque inſuper ululantes cum oppidanis confligebant. Illi autem ad primos aditus interim pertinaces Romanis, ne ultrà progrederētur obſtabant: Cæterum ui & multitudine ſuperati, undiq; ad excelſa ciuitatis loca fugiunt. Deinde reuertentes inſtantibus ſibi hoſtibus incumbunt: eósque inpingēdo per decliuia, locorum difficultate & anguſtia depreſſos interficiebant. Romani autem cum neque a uertice imminētibus repugnare, neq; in partem aliquam euadere poſſent, pronos eos urgentibus hoſtibus, in domos hoſtium plano contiguas refugiebant. Sed hæ repletæ labebantur, quod pondus ſuſtinere non poterant. Vnáque deiecta multas inferiores, itémque illæ alias deturbabant. Ea res plurimos Romanorum morte conſumpſit. Incerti enim quid facerent, quamuis ſubſidere tecta uiderent, tamen eó conuolabant, atque ita multi quidem ruinis opprimebantur. Non pauci uero ſubterfugientes, parte corporis opprimebantur. Plurimi autem puluere ſuffocati moriebantur, Sed ea Gamalenſes pro ſe fieri exiſtimabant: propriáque incommoda negligentes, magis inſtabant: hoſtésque in tecta ſua quamuis labentes ſuſtentando compellebant. Qui uero per Anguſtos uiarum cliuos cecidiſſent, eos telis deſuper miſsis interficiebant. Et ruinæ quidem lapidum copiam, ferrum uero eis mortui hoſtes dabant. Cæſorum enim gladios auferentes, his contra ſemineces utebantur: multi iam procumbētibus tectis, ſemet inde proijciendo moriebantur: tergáq; dantibus, ne fuga quidem facilis erat. Viarum nanque ignorantia, & caligine pulueris alius alium non agnoſcentes pererrabant, & circa ſe ſternebantur. Sed illi quidē uix reperto exitu, ab oppido receſſerunt.

runt. Veſpaſianus autem qui laborãtibus ſemper interfuit, ſæuiſſimo dolore perculſus, cum ſuper militem ruere ciuitatem uideret, propriæ tuitionis oblitus, clàm paulatim ſuperiore in oppido locũ prehendit: ibiq; inter media pericula cum paucis omnino relinquitur. Nec enim aderat tũc ei filius Titus, ad Mutianum pridem in Syriam miſſus. Et dare quidem terga, neque tutum neque honeſtum ſibi putabat. Rerum autem quas ab adoleſcentia geſſerat, ac propriæ uirtutis memoria, quaſi deo repletus, corpora ſociorum atq; arma condens, & cum his bellum unà à uertice defluens ſuſtinebat: & neque uirorum neque telorum multitudinem formidans manebat, donec eius animi obſtinationem hoſtes diuinam eſſe reputantes, impetum remiſerunt. Illis autem iam infirmius oppugnantibus, ipſe pedem referens, non prius terga oſtendit, quam extra muros egreſſus eſt. Plurimi quidem Romani milites in ea pugna ceciderunt, & inter eos Ebutius Decadarchus, uir non eo tantum prælio quo perijt, ſed ubique antea fortiſsimus comprobatus, quiq; plurimis malis Iudæos affeciſſet. In ea pugna Gallus quidam nomine Hecatontarchus, cum decem militibus in quadam domo latuit. Eius autem habitatoribus dum cœnarẽt, quod in Romanos fuiſſet conſilium populi ſui, inter ſe fabulantibus, hoc audito (nam & ipſe Syrus erat, & hi quos ſecũ habebat) nocte illos aggreditur: omnibusq; mactatis ad Romanos ſaluus cum militibus euadit. Veſpaſianus autem mœrere exercitum aduerſis caſibus uidens, quodq; nullam interim tantam experti fuerant cladem: huiusq; rei magis eos pudere, quod ſolũ ducem in periculis reliquiſſent, conſolandos putabat: de ſe quidem nihil dicens, ne quem uel initio culpaſſe uideretur. Oportere autem inquiens, quæ communia eſſent fortiter

Veſpaſianus ſolus inter hoſtes relictus eſt.

Gallus

Veſpaſianus ſolatũ exercitũ.

 ferre.

ferre, naturam belli cogitantes, quódque nuſquam eueniat ſine cruore uictoria, iterúmque habeat fortuna regreſſum. Multis tunc Iudæorum milibus interfectis, exiguam pro his ſtipem ſe inimicæ ſæpe pendiſſe fortunæ. Atque ut iactantium eſſet, nimis ſecundis rebus inſoleſcere, ita eſſe ignauorum, in offenſionibus trepidare: uelox enim eſſet in utrunque mutatio: & ille uir fortis habetur, cuius ſobrius erit & animus, in rebus quoque infeliciter geſtis, ut idem ſcilicet maneat, rectis conſilijs peccata reſtituens: quanquam ea quæ nunc acciderunt, neque mollitia noſtra, neque Iudæorum uirtus effecit. Nam & illis pugnæ melioris, & nobis deterioris, cauſa fuit difficultas locorum. Qua in re nimirũ quis reprehenderit alacritatis ueſtræ temeritatem. Nam cum hoſtes in excelſiora loca refugiſſent, manus continere debuiſtis, neque in ſummo uertice conſtituta ſequi pericula: ſed capta inferiori ciuitate, paulatim eos qui refugerant, ad tutiorem nobis & ſtabilem pugnã reuocare. Nunc autem immoderata feſtinatione uincendi, quam id incaute fieret, non curaſtis. Inconſultus autem & furibundus impetus belli, à Romanis alienus eſt, qui cuncta ordine peritiáq; perficimus, Barbarisq; conueniens, & quo Iudæi maxime poſsidẽtur. Oportet igitur nos ad propriam uirtutẽ recurrere: atq; indignæ offenſioni iraſci potius quam mœrere. Optimũ autẽ quisq; de ſua manu ſolatiũ quærat. Ita enim fiet, ut & amiſſos ulciſcamur, & in eos à quibus perẽpti ſunt, uindicemus. Ipſe autẽ, ita ut nũc feci, experiar: æque ac uos pugnãdo prius ad bella pergere, & nouiſsimus inde diſcedere. Ille quidẽ his dictis recreauit exercitũ. At Gamalenſes bene geſta re, pauliſper animos erexere: quæ nulla ratione, magna magnificéq; prouenerat. Mox aũt reputantes ablatã ſibi eſſe fœderis ſpem, quódq; minime

minime poſſent effugere (iam enim uictus eos defecerat) uehementer dolebant, animóſque remiſerant. Nec tamen quatenus ualebant, ſalutem ſuam negligebant: ſed tam diſturbatas partes muri, qui erant fortiſsimi, quam integras, cæteri amplexi cuſtodiebant. Romanis autem conſtruentibus aggeres, iterúmq; tentantibus irruptionem, multi ex ciuitate per ualles deuias, quà nulli cuſtodes erant, & per cloacas diffugiebant: Eos, qui metu ne caperentur ibi remanerent, inopia conſumebat. Solis enim undique alimẽta qui pugnare poſſent, congerebantur. Sed illi quidem in huiuſmodi cladibus perdurabant.

Itaburius mons occupatur à Placido. CAPVT II.

VEſpaſianus autem inter curas obſidionis, ſubciſiuũ opus aggreditur aduerſus eos, qui montem Itaburium occupauerant, inter campum magnum & Scythopolim ſitum: cuius altitudo quidem triginta ſtadijs conſurgens, ſeptentrionali tractu inacceſſa eſt. In uertice autem, uiginti ſtadiorum planicies patet, tota muro circundata. Hunc autem tãtum ambitum quadraginta diebus ædificauerat Ioſephus: & alias ei materias, & aquas ſuggerentibus locis inferioribus. Solam enim incolæ pluuialem habebant. Magna igitur in eo multitudine congregata, Veſpaſianus Placidum cum ſexcentis equitibus dirigit. Huic autem ſubeundi quidem mõtis ratio nulla erat. Multos autem fœderis ac ueniæ ſpe hortabatur ad pacẽ: & deſcendebant ad eum ipſi quoque inſidias moliẽtes. Nam & Placidus eo ſtudio mitiſsime cum his loquebatur, ut eos in planicie caperet: illiq; tanquam dictis obedientes, ad eum ueniebant, ut incautum aggrederentur. Vicit tamen aſtutia Placidi. Cœpto enim à Iudæis prælio, aſsimulat fugam: & poſtquam inſequentes ad magnam partem campi pellexit, re-

Taburius al's.

flectit in eos equitum manus: plurimisq; in terga uerſis, aliquos interfecit. Semotam uero multitudinem cæteram, ab aſcenſu coërcet. Itaque alij quidam Itaburio relicto, in Hieroſolymam refugiebant. Indigenæ autem fide accepta, quod eis aqua defecerat, & ſe, & montem Placido tradiderunt.

Excidium Gamalæ. CAPVT III.

A*Pud Gamalam uero, degentium audaciſsimi quiq; fuga diſperſi latebant, imbelles autē fame corrumpebantur. At uero pugnantium manus obſidionem ſuſtinebat, donec euenit ſecūdo & uigeſimo die menſis Octobris, ut tres ex decimaquinta legione milites, circa matutinas uigilias editiſsimam præ cæteris turrim, quæ in ſua parte fuerat, ſubirent: eámque occulte ſuffoderent: cum appoſiti ei cuſtodes neque adeuntes eos (nox enim erat) nec poſtquam adiere, ſenſiſſent. Iidem autem milites, cauendo ne ſtrepitus fieret, quinque ſaxis duriſsimis euolutis, reſiliunt. Subitoq; turris cū magno ſonitu decidit, unáque cuſtodes præcipitantur. At uero qui per alias cuſtodias erant, perturbati fugiebant: multósque euadere auſos, peremere Romani: inter quos etiam Ioſen, ſuper dirutam muri partem quidam iaculo percuſſum, interfecit. Intus autem in ciuitate degentibus, ſono concuſsis, multus erat pauor, atque diſcurſus, tanquā omnes eſſent hoſtes ingreſsi. Tuncq; Chares ægrotus & iacens defecit: cum timoris magnitudo morbum eius plurimum iuuiſſet ad mortem. Romani tamen prioris peccati memores, uſque ad uigeſimam & tertiam diem ſupradicti menſis, oppidum non ſunt ingreſsi. Titus autem (iam enim aderat) indignatione uulneris, quod Romanos ſe abſente pertulerat, ducentis equitibus præter pedites lectis, otioſe in ciuitatem introiuit. Eóque prætergreſſo,*

uigiles

uigiles quidem ubi ſenſerunt, ad arma cum clamore pro=perabant. Cognito autem intus cõſtituti eius ingreſſu, alij raptis liberis trahentes etiam coniuges, cum ululatu & ex=clamationibus in arcem refugiebant: alij Tito *occurrẽtes, ſine intermißione trucidabãtur. Qui uero prohibiti eſſent in arcem recurrere, neſcij quid facerẽt,* Romanorum *præ=ſidijs incidebant. Vbique autem infinitus erat morientium gemitus: perq́; prona loca effuſus cruor, totum oppidum diluebat. In eos autem qui arcem occupauerant, omnẽ Ve=ſpaſianus induxit exercitum: Erat autem ſaxoſus: & ac=ceſſu difficillimuus uertex, in immenſum editus, & undiq; circum hoſtium multitudinem præceps: unde* Romanos *ad ſe adeuntes, alios telis & præterea ſaxis deuolutis ulci=ſcebantur* Iudæi*: cum ipſos in excelſo loco poſitos, nullæ ſagittæ contingerent. Verum ad eorum interitum, diui=no munere quodam, turbo exoritur,* Romanorum *qui=dem tela in eos ferens, ipſorum autẽ à* Romanis *repellens, & obliqua traducens, ut neque in præruptis conſiſtere propter uiolentiam flatus poſſent, cum nihil eſſet immo=bile, neque hoſtes ad ſe accedentes uidere. Itaque ſuper=greßi* Romani*, eos circumueniunt: & alios quidem repũ=gnantes ante capiebãt: alios, cum manum ſuperponerẽt. In omnes autem uehementius ſæuiebant, illorum memoria quos in primo aggreſſu perdiderant. Multi autem undique circumcluſi, deſperatione ſalutis, filios & coniuges, & ſemetipſos in uallẽ præcipites dabant, quæ ſub arce in pro=fundum patebat. Euenit autem, ut ipſorum in ſe qui capti fuerant, immanitate lenior exiſteret iracundia* Romanorũ. *Ab his enim quatuor milia perempta ſunt: qui uero ſe præ=cipitauerunt, quinque milia ſunt reperti. Neque quiſquàm, præter duas mulieres, ſaluus euaſit: quæ ſorores erant,*

Inuadit arx.

Philippi filiæ: qui Philippus Iachino genitus erat, inſigni uiro, & qui ſub Agrippa rege tetrarches fuerat. Seruatæ ſunt autem, quod excidij tempore Romanorū impetum latuere. Nec enim uel infantibus pepercere, quorum multos ſinguli raptos ex arce proijciebant. Gamala quidē hoc modo exciſa eſt, tertio & uigeſimo die mēſis octobris: quæ uigeſimo & primo die mēſis Septēbris: cœperat rebellare.

Giſcala à Tito capitur. CAPVT IIII.

IAmq́; ſolum Giſcala municipium Galilææ reſtabat indomitum: cuius multitudo pacis ſtudio tenebatur, quod erant plerique agricolæ, ſpemq́; ſuam ſemper in fructibus collocauerant. Non paruæ autem manus latrocinali permixtione corruptæ erāt, quo morbo etiam nonnulli ciuium laborabant. Hos autem ad defectionem impellebat, atque cōflabat, Leui cuiuſdam filius, nomine Iohānes: homo uenefi- De Ioanne quodā ſeditioſo. *cus, & fallax, uariusq́; moribus, & immoderata ſperare promptus, miroque modo quæ ſperaſſet, efficiēs: atq; omnibus iam cognitus, quod affectandæ ſibi potentiæ cauſa, bellum amaret. Huic apud Giſcala ſeditioſorum turba parebat: quorum cauſa populus etiam legatos fortaſſe de traditione miſſurus, Romanorum tamen congreſſum in parte belli præſtolabatur. At Veſpaſianus contra hos quidem Titum cum equitibus mille, decimam uero legionē circa Scythopolim mittit: cum reliquis autem duabus Cæſaream ipſe regreditur, dandam his ex labore cōtinuo requiem putās, ex ciuitatum copijs: eorumq́; corpora, itémque animos ad futura certamina exiſtimans eſſe refouēdos. Nec enim exiguum ſibi laborem ſupereſſe de Hieroſolymis præuidebat, quæ & regalis eſſet ciuitas, & cunctæ nationi præſtaret. His autem, qui ex bello fugiſſent, in eam cōfluentibus, etiā naturalis munitio, itémq; murorum eius conſtructio, non*

minimā

minimam ei ſolicitudinem comparabat: cum uirorum ſpiritum & audaciam, & ſine muris, inexpugnabilem eſſe cogitaret: ob eamq; rem milites, uelut athletas, ante certamina oportere curari. Tito autem ciuitas Giſcala (equitando enim ad eã acceſſerat) aggreßione capi facilis uidebatur: ſciẽs tamẽ quod ea ui capta, paßim à militibus populus abſumeretur (nanque ſatiatus erat ipſe iam cædibus) miſerans multitudinem etiam ipſe ſine ullo diſcrimine cum nocentibus intereuntem, pactione magis ſubigere ciuitatem uolebat. Itaque plenis hominum muris, quorum pleriq; perditæ factionis erãt, mirari ſe ait, quonam freti cõſilio, cunctis iam ciuitatibus captis, illi ſoli Romanorum arma operirentur, cũ uiderent, multo quidẽ munitiora oppida uno impetu fuiſſe ſubuerſa: ſecuros autẽ fortunis ſuis potiri, qui Romanorum dextris credidiſſent: quas quidem etiam nũc illis ait ſe porrigere, neq; ob inſolentiam ſuccenſere, quia ſpem libertatis agnoſcendam putaret. Non tamen, etiam ſi quis impoßibilia uellet, perſeueraret. Quod ſi dictis humanißimis non paruiſſent, fidemq; dextris no habuiſſent, expertum iri arma crudelia: iam cognituros eſſe, mœnia ſua ludũ fore machinis Romanorum: quibus diffidentes, ſoli ex Galilæis ſeſe oſtentarent arrogantes eſſe captiuos. His dictis, popularium quidem neminem non modo reſpondere, ſed ne ad murum quidem licuit aſcẽdere quia totũ latrones præuenerant: & cuſtodes erant portis appoſiti, ne quis uel ad fœdus prodiret, uel equitum quẽquam in ciuitatem reciperet. Ioannes autem & ipſe complecti conditiones ait, ita aut perſuaſurum, aut neceßitatem belli retinentibus adhibiturum. Illum tamen diem Iudæorum legi oportere concedi: quoniam ſicut arma mouere, ita etiam de pace conuenire nefas haberẽt. Nam & Romanos ſcire, quod ab omni

*ceſſaret opere, dierum ſeptem circuitio: quam ſi temeraſſent, non minus coactos, quàm qui cogerent, piaculum cõmiſſuros, ipſumq́; Titum: nullum enim ſibi ex mora eſſe diſpendium formidãdum: quod unius noctis ſpatium, præter fugæ conſilium cæperit, præſertim cum id obſeruare circunſedentem nemo prohibeat: ſibi autem magnum eſſe lucrum, nulla in re deſpicere patrios mores. Et illum decere, qui pacem non ſperantibus indulget legẽ quoque ſeruare ſeruatis. His Titum Iohannes fallere conabatur, non tantum pro ſeptimi diei religione, quantum pro ſua ſalute ſolicitus. Verebatur autem ne ſtatim capta ciuitate, ſolus deſtitueretur: qui totam in nocte ac fuga uitæ ſpem collocaſſet. Verum profecto dei nutu, in excidium Hieroſolymorum Iohannem ſaluum eſſe cupientis, factum eſt, ut non ſolum induciarum cauſationem Titus admitteret, uerumetiã in ſuperiori parte oppidi caſtra poneret, ad*Diſſam, qui mediterraneus eſt Tyriorum uicus ualidiſsimus, Galilæis ſemper exoſus. Nocte autem Iohãnes, cum nullas Romanorũ excubias circa oppidum uideret, arrepto*tempore, non ſolum his quos circa ſe habebat armatos, ſed etiam ſenioribus plurimis cum familijs abductis, in Hieroſolymam fugiebat. Sed uſque ad uigeſimum quidem ſtadiũ fieri poſſe uidebatur, ut mulieres ac pueros, aliámque multitudinem ſecum duceret, homo quem captiuitatis, itemq́; ſalutis metus urgeret. Vltrà uero procedente eo, relinquebatur, & oriebatur atrox remanentium fletus. Quanto enim quiſquam procul à ſuis aberat, tanto propiorem ſe hoſtibus eſſe credebat. Iamq́; affore qui ſe caperent exiſtimantes, neceſſario pauitabãt: & ad ſtrepitũ, quem ipſorum curſus faciebat, aßidue reſpectabant, uelut inſtantibus quos fugiſſent: multiq́; ſimul ruebant, & circa uiam plurimos*

Al's Diſarim. Sidiſſa.

Al's itinere.

rimos certamen præcedentium conterebat. Miſerabile autem fœminarum & infantium erat excidium. Aut ſi quam iactarent uocem, nonnullæ uiros aut propinquos, ut ſe operirentur, orabant. Sed Iohannis exhortatio ſuperabat, ut ſeipſos ſeruarent inclamantis: eóque confugerent, unde remanentibus etiam ſi raperentur, pœnas à Romanis peterent. Multitudo quidem eorum qui fugerant, ut cuique uirium fuit, cito diſperſa eſt. Luce uero facta Titus ad muros aderat, fœderis cauſa: populus autem portis ei patefactis, cum coniugibus adeuntes, tanquã benemerito, & qui cuſtodia ciuitatem liberaſſet, laudibus prædicabant: ſimulq́; Iohannis fugam ſignificantes, ut & ſibi parceret obſecrabant, & eos qui ex nouarum rerum cupidis reliqui ſupereſſent, ulciſceretur. Ille autem precibus populi poſtulatus, equitum partem ut Iohannem perſequeretur, dirigit. Sed eum quidem occupare nequiuere, quod antequã uenerant, in Hieroſolymam ſeſe receperat. Vnà ergo fugientiũ propè ad duo milia perimunt: mulieres ac pueros paulominus quàm tria milia circumactos reducũt. Titus autem indigne ferebat, nõ ſtatim à Iohãne pœnas fraudis exactas. Irato uero animo, ſatis eſſe (quod ſpe deciderat) ad ſolatium putans, captiuorum & qui trucidati fuerãt multitudinem, in oppidum cũ fauore ingreditur: iuſsiſq́; militibus minimam muri partẽ iure poſſeßionis abrumpere, minitando magis quàm puniendo reprimebat perturbatæ ciuitatis autores. Multos enim propter odia domeſtica, uel proprias inimicitias, delatores innocentiæ fore credebat: ſi dignos pœna diſcerneret, melius noxiũq́; relinqueret metu ſuſpẽſum, quàm immeritũ quẽquam cũ eo perdere gratius exiſtimabat. Illum enim fortaßis modeſtiorem futurum, uel metu ſupplicij, uel quod erubeſceret præteritorum criminũ uenia:

Titus recipitur à Giſcalenis.

Occiſi bis mille fugiẽtes.

uenia: ſine cauſa uero morientium pœnas, nullo modo corrigi poſſe. Præ*ſidijs tamen ciuitatem circundedit, quæ tam nouarum rerum ſtudioſos compeſcerẽt, quàm pro pace ſentientes, quod ſibi relicturus erat maiore fidutia firmarent.* G*alilæa quidẽ tota, poſtquã multo ſudore* R*omanos exercuit, hoc modo ſubacta eſt.*

Hieroſolymitani excidij initium. CAPVT V.

APud Hieroſolymam *uero, ad* Iohannis *introitum, omnis populus erat effuſus: & circa ſingulos, qui unà confugerãt, numeroſa turba collecti, quas foris clades experti eſſent percõtabantur.* I*llorum autem feruens idem adhuc, atque interruptus anhelitus, neceßitatem ſignificabat.* V*erũtamen in malis quoque ſibi arrogabant: non* R*omanorum uim fuiſſe dicentes, ſed ſponte ueniſſe, ut cum his ex cautiori loco pugnarent.* I*nconſultorum enim atque inutilium eſſe hominum, incaute pro* G*iſcalis, & inualidis municipijs periclitari: cum arma uigorémq; oporteat pro metropoli ſuſcipere, atque ſeruare: ſignificando tamen excidium* G*iſcalorum, etiam quam dicebãt honeſtam, diſceßionem ſuam, ut primi fugam eſſe intelligerẽt, prodiderũt.* A*uditis autem, quæ captiui pertulere, non mediocris populum perturbatio tenuit, magnũq; id eſſe argumẽtum proprij reputabant excidij.* A*t* I*ohannes, qui eorũ quidẽ quos fugientes reliquerat cauſa, minus erubeſcebat.* S*ingulos autem circuiens, ſpe ad bellum incitabat, infirmitatem* R*omanorum aſſerens, propriáſque uires extollens, & imperitorum ea cauillatione inſcitiam decipiens, quod etiam ſi pennas ſumerent, nunquam* H*ieroſolymorum mœnia trãſgrederentur* R*omani, qui pro* G*alilæorum uicis tanta mala pertuliſſent, atque in eorum muris machinas cõtinuiſſent.* H*is eius dictis magna quidem corrumpebatur iuuenum*

Iohãnes arrogantia ſua omnes ad bellũ accendit.

num manus. Prudentiorum autem atque ſeniorum nemo erat, qui non futura proſpiciens, uelut iam perditam ciuitatem lugeret. Et populus quidem in ea confuſione tunc erat. At uero per territorium manus agreſtium, ante ſeditionem, quæ Hieroſolymis orta eſt, diſcordare iam cœperat. Titus enim à Giſcala Cæſaream, Veſpaſianus autẽ à Cæſarea Iamniam & Azotum profectus, utranque ſubegit: impoſitisq; illic præſidijs, reuertebatur, maximam ducens eorum multitudinem, qui ſe fœdere ſociauerant. Singulas autem ciuitates, tumultus bellúmque inteſtinum exagitabat: quantúnque à Ro, reſpiraſſent, in ſemetipſos manus uertebant: cum inter amatores belli, ac pacis cupidos eſſet ſæua contentio; ducúmque concordium pertinacia primo inter domos accenderetur: deinde inter ſe amiciſſimi populi diſſiderent: & ad ſimilia uolentes quisque conueniens, aperte iam coacta multitudine, rebellaret. Itaque diſſenſiones quidem apud omnes erant: nouitatis autem armorúmque cupientes, ſenibus ac ſobrijs, iuuentute atque audacia præſtabant. Primo autem indigenarum ſinguli prædari cœperunt: deinde ex compoſito conſertis cuneis, per territorium latrocinabantur: ut quod ad crudelitatem atq; iniuſtitiam ſpectat, nihil à Romanis gentiles abeſſent: atque ipſis qui uaſtabantur, illatum à Romanis excidium leuius uideretur. Ciuitatũ uero cuſtodes, partim quia defatigare pigeret, partim odio nationis, aut nulli, aut minimi erant male affecti auxilio: donec rapinarũ ſocietate undique congregati, collegiorum latrocinalium principes, atque in agmen conflati, Hieroſolymis irrumpunt: Quæ ciuitas à nullo regebatur: & more patrio gentiles omnes ſine obſeruatione recipiebãt: tunc præcipue cũctis exiſtimãtibus, uniuerſos qui ſuperinfluerẽt, adiumento

Inteſtina ſeditio Hieroſolymis orta.

ex be

neuolentia uenire. Quæ quidem res etiam ſine diſſenſione ciuitatem poſtea peſſundedit, eo quod iners & inutilis multitudo, quæ pugnacibus ſufficere poſſent, alimenta cõſumpſit. Hisq́; præter bellum etiam ſeditionem, famémq; comparauit: alijq́; latrones ex agris cò tranſgreßi, ac multo ſæuioribus quos intus inuenere, ſociati, nullum atrox facinus intermittebant. Nec enim rapinis & expoliationibus metiebantur audaciam, ſed uſque ad cædes ruinæ fiebant: non clàm, neq; per noctem, aut quoſlibet homines, uerum luce palàm nobilißimos quosq; adoriendo. Nam primum Antipam regij generis uirum, & adeo potentißimum ciuium, ut etiam publicos theſauros fidei ſuæ permiſſos haberet, cõprehenſum cuſtodiæ tradiderunt. Poſt hunc etiam Leuiam quendam, inſignem uirum, & Phoriam, filium Rageti, & ipſum Ragetum, regalis ſimiliter utrũq; familiæ, omnésq; præterea, qui præſtare alijs uidebantur. Grauis autem metus populum poßidebat: & uelut occupati ciuitate, ſalutẽ propriam quisq; curabat. Illi autem clauſorum uinculis nõ fuere contenti, neq; tutũ arbitrabãtur ea potẽtia uiros diutius cuſtodire. Nam & ipſos, & domos eorum, non paucis uiris frequentari, ac per hoc ad ulciſcendum eſſe idoneos, & præterea rebellaturum fortaſſe populum, iniquitate cõmotum. Decreto igitur eos occidi, mittũt quendam de ſuo numero Iohannem, ad cædes promptißimũ, qui lingua patria Dorcadis filius dicebatur: eúmq; alij decem armati gladijs, ſecuti ad carcerẽ, ibi quos reperiſſent interficiunt. Fingebant autem huius immanißimi ſceleris cauſam, cum Romanis eos de traditione ciuitatis collocutos fuiſſe, cõmunisq́; libertatis ꝓditores interemiſſe dicebãt: prorſus, ut audacia ſua, tanquam ſeruatores ciuitatis, ac bene de eà meriti, gloriarentur. Euenit autem, populũ quidem ad hoc humilita

Primores in uincula coniecti.

Primores in carcere occiſi ſunt.

humilitatis ac formidinis, illos uero inſolẽtiæ progredi, ut in eorũ eſſet arbitrio, etiã pontificum deſignatio. Deniq; *familijs abrogatis, unde per ſucceßionem pontifices creabantur, incognitos atq; ignobiles conſtituebant, ut impiorum facinorũ ſocios haberent.* Nam *qui ſupra meritũ ſummos honores adepti erant, his obediebant neceſſario, qui ſibi eos præſtiterãt: quoniã & dignitate præditos, uarijs machinis fictisq; ſermonibus cõmittebant, opportunitatem ſibi ex eorũ, qui ſe prohibere poterãt, cõtentione captantes: donec hominũ perſecutione ſatiati, in diuinitatem contumelias tranſtulerũt, pedibusq; pollutis in ſanctum locum introire cœperunt.* Iam *uero populo contra eos concitato (nanque autor erat* Ananus, *æuo maximus pontificũ, itẽq; ſapientißimus: & qui fortaßis ciuitatem cõſeruaſſet, ſi inſidiatorum manus potuiſſet effugere) illi templum dei aduerſus populi turbam, caſtellum ac profugium ſibi fecere, quod pro domicilio habebãt tyrãnidis.* Acerbis *autẽ malis admiſcebatur etiam cauillatio, quæ præ cæteris eorũ factis erat dolori.* Tentando *enim, quanto metu populus teneretur, ſuasq; uires explorãdo, ſorte pontifices creare conati ſunt, cum his (ut diximus) ex familijs ſucceßio deberetur.* Huic *autem fraudi mos antiquus obtendebatur.* Nam & *olim ſorte pontificatũ deferri ſolitũ fuiſſe dicebant (re autẽ uera, legere degenerem, erat abrogatio firmioris) abſque his, qui ad potentiam ſibi deſignandorum magiſtratuum licentiã compararent.* Itaque *una ſacratarum tribuum accita, quæ* Emachin *appellatur, pontificẽ ſortiebãtur: caſuq; locus exit homini, per quem maxime eorum iniquitas demonſtrata eſt,* Phani *cuidam, filio* Samuelis, *ex uico* Apathaſi, *non ſolum non ex pontificibus orto (ſed aperte quid eſſet pontificatus, propter ruſticitatem penitus neſciente.*

Phanes ruſticus pontificatum adeptus eſt.

Deniq;

Denique inuitum eum rure abſtractum, ut in ſcena fieri ſolet, aliena ornauere perſona: indutúmq; ſacra ueſte, quid facere deberet, ſubito inſtituebant: ludúmque & iocum eſſe tantum nefas arbitrabantur. Cæteri quidē ſacerdotes, procul ſpectantes ludibrio legem haberi, lachrymas uix tenebant, honoresq́; ſacrorum ſolui grauiter ingemebant. Populus tamen hāc eorum audaciā non tulit, ſed omnes quaſi ad deponendam tyrannidem animos intēderant. Nam qui præſtare cæteris uidebantur, Gorgion Ioſippi filius, & Simeon Gamalielis, tam ſingulos circuneuntes, quàm ſimul uniuerſos, in concionibus hortabantur, quo tandem aliquando libertatis corruptores ultum irent, ſanctúmque locum ab hominibus ſceleratis purgare properarent. Pontifices etiam probatiſsimi. Gamala quidem filius Ieſu, Anani autem Ananus, populum frequenter in cœtibus exprobrādo eius ſegniciem, contra Zelotas excitauerunt. Ita enim ſe ipſi uocabant, uti bonarum profeſsionum æmuli, ac nō qui peſsimam facinorum immanitatem ſuperaſſent. Itaque in concionem populo congregato, cunctisq́; indignantibus occupationes ſanctorum, itémque rapinas & cædes, nondum autem promptis ad ulciſcendum, propterea quod inexpugnabiles (id enim uerū erat) Zelotæ putabantur, ſtans inter eos medius Ananus, & ad legem crebro reſpectans, cum lachrymis oppleſſet oculos: Magis, ait, mihi mori ſatis eſt, antequam dei domicilium uideā tantis refertum doloribus: atque inacceſſa & ſancta loca, ſceleratorum pedibus frequētari. Verum ſacerdotali ueſte amictus, & ſanctiſsimum uenerabilium nominum ferens, uiuo: atque animæ amore teneor, nec pro ſenectute quidem mea mortem ſuſtinens glorioſam. Igitur ſolus ibo, & tanquam in ſolitudine animā meā ſolam dabo pro deo. Nam quid opus eſt uiuere

[Margin: Zelotæ qui ſint.]

[Margin: Oratio Anani pōtificis de Zelotis conquerētis ad populum.]

uiuere in populo, clades ſuas minime ſentiētc, & apud quos malorum præſentium defenſio interijt? Siquidem rapti patimini, ac uerberati reticetis, & ne gemitu quidem aperto quiſquā proſequitur interemptos. O acerbam cōminationem. Quid de tyrānis querar? Nunquid non à uobis ueſtra potentia nutriti ſunt? Nunquid nō deſpectis qui mecum ierant, cum adhuc pauci eſſent, uos dum tacetis, plures eos feciſtis? atq; illis armatis quieſcentes, in uoſmetipſos arma uertiſtis? cum primos eorum conatus oportuiſſet infringi, quando cognatos conuicijs appetebant. Vos autem negligendo, ad deprædationem noxios iritaſtis, quia uaſtatis domibus nulla ratio ducebatur. Itaq; iam domini ipſi rapiebantur, eisq; cum per mediam ciuitatem traherētur, nemo erat auxilio. Illi autem à uobis proditos, etiam uinculis affecere. Non dico quales & quātas, ſed quod accuſatos, indemnatos, uinctos nemo adiuuit: reſtabat & eoſdem uidere trucidare. Hoc etiam uidimus, uelut à grege brutorū animalium quæ præcipua ducitur hoſtia, ne uocem quidem eorum quiſquam emiſit, nedum dexterā mouit. Patiemini ergo, patiemini etiam ſancta conculcari uidentes? Cumq; omnes audaciæ gradus, nefarijs hominibus ſubieceritis, eorū præſtantiam reueremini? Nunc enim profecto ad maiora procederent, ſi quid maius quod euerterent, inueniretur. Tenetur quidem munitiſsimus ciuitatis locus, nunc autem fanum appellatur, uelut arcis arx quædam, ſiue caſtellum. Tanta igitur contra uos tyrānide munita, & inimicis ſuper uerticem poſitis, ut uidetis, quid cogitatis? aut quibus ueſtras ſententias applicatis? An Romanos expectatis, ut ſanctis ueſtris opitulentur? Ita quidē ſe noſtræ ciuitatis habent res, eóque iam calamitatis uentum eſt, ut miſereatur noſtri etiam hoſtis. Non exurgetis ò laborioſi,

reſpectisq́; uulneribus ueſtris, quod etiam feras beſtias facere uidemus, non ultum ibitis in hos, qui uos percuſſere? Non ſuas quiſque recordabitur clades, & ante oculos poſitis quæ pertulerit, ad ultionẽ animos acuetis? Perijt apud uos (niſi fallor) affectionum omnium chariſsima, & maxime naturalis, cupiditas libertatis. Seruitutis autem, ac dominorum amantes facti ſumus, tanquam ſubiugari à maioribus didicerimus. Atque illi quidem multa & maxima bella, ut in libertate uiuerent, pertulerunt: ne aut Aegyptiorum, aut Medorum potentiæ cederent: dummodo ne facerent quæ iuberentur. Et quid opus eſt de maioribus loqui? Hoc ipſum bellum, quod cum Romanis nunc gerimus, utrum commode, an contra incommode, non referam palàm quid habet cauſæ, niſi libertatem? Ergo qui dominus totius orbis ſeruire non patimur, gentiles noſtros ferimus tyrannos? Quanquam externis obedientes, ad fortunam ſemel id referunt, cuius iniuria uicti ſunt. At uero peſsimis ſuorum cedere, ignauorum eſt, & cupiẽtium ſeruiendi. Ad hæc autem, quia Romanorum mentio facta eſt, non uos celabo, quid dum loquor interuenerit, mentémque retraxerit: quod etiam ſi ab his capti fuerimus (abſit autem huius dicti periculũ) nihil acerbius experiemur, quàm iſti nos affecere. Quo pacto autem, nõ lachrymis dignum ſit, illorum quidem in templo donaria cernere, gentilium uero ſpolia, qui nobilitatem huius maximæ omnium ciuitatis compilauerunt, eósque uiros trucidatos uideri, quibus etiam illi poſt uictoriã obtemperaſſent? Et Romanos quidem, nunquam tranſgredi auſos eſſe limitem profanorum, aut ſacratæ quicquam conſuetudinis præterire: ſanctorum autem ambitum, quamuis procul aſpectum, perhorreſcere: quoſdam uero in his locis natos, ac ſub noſtris moribus

educa

educatos, & qui Iudæi uocarentur, inter media ſancta deambulare, manibus adhuc ſuis gentili cæde calētibus? Quis igitur externum bellum metuat, ex comparatione domeſtici? Multo nobis æquior eſt inimicus. Nam ſi proprie rebus ſunt aptanda uocabula, fortaſſe reperietur, legum quidem conſeruatores nobis fuiſſe Romanos*, hoſtes uero intus habere. Verum hos inſidiatores libertatis exitio deberi, neq; facinorum eorum dignum excogitari poſſe ſupplicium, certum eſt: idemq́; omnibus uobis, & ante orationem meam eſſe perſuaſum, atq; ipſis uos rebus quas pertuliſtis, in eos eſſe cōmotos. Pleriq; autem fortaſſe multitudinem eorum, atque audaciam reformidant: & præterea quod in loco ſuperiore conſiſtunt. Sed hæc ut ueſtra negligentia conflata ſunt, ita nunc magis proficient, ſi morabimur. Nam & numerus illorum in dies ſingulos alitur, eo quod nequiſsimus quiſq; ad ſimiles profugiat: & audaciā plus accendit, quod nullum adhuc eius impedimentum interuenit, locóq; ſuperiore utuntur: & quidem cū apparatu ijſdem plus damus. Quod ſi aduerſus eos ire cœperimus, humiliores erunt, mihi credite, cōſciētiæ celſioris loci beneficiū ratio perdet. Fortaſſe autem dei pariter ſpreta maieſtas, in ipſos tela retorſerit, ſuisq; miſsilibus conſumētur impij. Videant nos tantūmodo, & deiecti ſunt: quanquam pulchrum eſt, ut etiam ſi quod periculum immineat, pro ſacris ianuis moriamur: ac ſi non pro liberis & cōiugibus, pro deo tamē eiusq; ſanctis animas profundamus. Præbebo autem manum, atq; ſententiam: & neque conſilium uobis ullum deerit ad cautionem, neq; me corpori meo parcere uidebitis. His Ananus cōtra Zelotas populum hortabatur: non quidem neſciens iam expugnari uix poſſe, propter multitudinem ac iuuentutem, animorúmque per-*

tinaciam, multóque magis propter conſcientiam commiſſorum. Nec enim conceſſum iri extremam ueniam his, quæ perpetrauerant, ſperabant: ueruntamen quiduis perpeti preſtabilius exiſtimabant, quàm in tanta rerum perturbatione tumultum cohibere. Populus autem duci ſe clamabat in eos, contra quos rogabatur: & ad ſubeunda quiſque pericula promptus erat. Sed dum Ananus magis idoneos diſcerneret, atque ordinaret ad prælium, Zelotæ cunctis conatibus eius cognitis (certos enim, qui omnia ſibi nunciarent, habebant) in pontificem commouentur: ac modo per cuneos ſimul uniuerſi proſiliunt, neque obuio cuiquā parcebatur. Cito autem & Ananus populum congregauit, multitudine quidem ſuperiorem: armis uero conſtipatis, non erant Zelotæ inferiores. Alacritas uero, quod deerat, in utriſque ſupplebat. Nam & ciues, armis iram conceperant fortiorem: & qui de templo exierant, quauis multitudine maiorem audaciam. Quippe illi quidem habitare ſe in ciuitate minime poſſe arbitrabantur, niſi
Cōmittitur pugna. Zelotas eximerent: hi uero niſi uiciſſent, nullum ſe nō ſubituros eſſe ſupplicium. Manus autem conſeruere pro ducibus, obedientes motibus animorum. Et primo quidem, in ciuitate ac pro templo, eminus miſſis lapidibus, ſemet inuicem appetebant. Si uero aliqua pars terga uertiſſet, uictores gladijs utebantur. Cumq; plurimi ſauciarentur, multæ cædes utrobiq; fiebant. Et populares quidem in domos referebantur à ſuis. Zelotarum autem quicunque uulneratus fuiſſet, in templum aſcendebat, ſacram humum cruore perfundens: ut ſolo eorum ſanguine uiolatam religionem recte quis dixerit. Semper quidem latrones excurrendo in congreſſionibus præualebant. Irati uero populares, proficiente quotidie numero ſuo, cū deſides increparent,
quiq;

quiq; à tergo ſequebantur, non aperiẽdo fugientibus uiã, inuitos eos repugnare compellerent, uniuerſos quidẽ ſuos, in hoſtes conuertunt. Illis autem, quia uim ferre non poterant, paulatim ad templum recedentibus, irrumpit unà cum ſocijs Ananus. Vnde factum eſt, ut eos, quod ambitu exteriori caruiſſent, metus inuaderet: ideóque in murum interiorem fuga recepta, mature ianuas occluderent. Verum Anano portis quidem ſacris manus afferre non placebat: hoſtibus quoque deſuper tela torquentibus, nefas eſſe exiſtimans, etiam ſi uiciſſet, non luſtratum prius populum introducere. Ex omni autem ſuorum multitudine, ſex ferè armatorum milia ſortitus, cuſtodes eos in porticibus collocat. His autem, qui ſuccederent: in excubijs alios per ordinem ponit. Multi autem honeſtorum ab optimatibus ad id electi, mercede conductos pauperes uice ſua præſidijs deſtinabant. Fit autem his omnibus exitij cauſa Iohannes, quem ex Giſcalis effugiſſe prædiximus. Is enim dolis plenus, & acerbiſſimam dominationis cupiditatem mente circumferens, iamdudum rebus communibus moliebatur inſidias. Itaq; tũc eadem, quæ populus, ſentire ſe ſimulans, aderat Anano: tam diebus cum proceribus capienti conſilium, quàm noctibus peragranti cuſtodias: omniáque ſecreta Zelotis renunciabat nullúmque populi conſilium non, priuſquam caperetur, inimici ſciebant eius indicio. Immoderatis uero & Ananum, & populi principes placabat obſequijs, ne in aliqua ſuſpicione ueniret affectans. Sed hæc eius honorificentia in contrarium uertebatur. Erat enim ex adulationum uarietate ſuſpectior: eóque ipſo quod etiam non accitus aſiduus erat, arcanorum proditor habebatur. Etenim proſpiciebat Ananus, omnes qui ad ſe concurrerent intelligere, quæ Iohannes faceret, ſuſpicionem

Vincunt Zelotæ.

Iohãnes Giſcalenus cõſiliorum Anani proditor.

cionem nunciationis habebant. Submouere autem illum nō erat facile, neq; poßibile, quod malitia præualeret: ac præter hoc multorum non ignobilium, qui ſummis rebus adhibebantur, patrocinio ſuccinctus erat. Viſum eſt igitur ab eo ſacramentum beneuolentiæ cauſa peti: nihilq; dubitans, & fidem populo ſe ſeruaturum iurauit, & neque factum eius inimicis ullum, neque conſilium proditurum: unáque deponendis rebellibus, & manu & uolūtate operam collaturum. Itaque Ananus, eiúsque ſocij, quoniam iurato crediderunt, nulla iam ſuſpicione ſuis eum conſilijs adhibebant: móxque ac ijſdem concordiæ cauſa legatus intromittitur ad Zelotas. Curæ nanque habebant, ne fanum culpa ſua pollueretur, néue quiſquam in eo procumberet Iudæorum. Ille autem, quaſi Zelotis, ac non contra pro beneuolentia iurauiſſet, egreſſus ad eos, medius conſtitit: & ſæpe quidem ſe illorum cauſa in magno periculo fuiſſe dixit, ne quid ſecretorum ignorarent, quæ in eos Ananus cū ſocijs cogitaſſet. Nunc autem ingens cum ipſis omnibus ſubiturum eſſet diſcrimen, niſi diuinum quoddam præſto fuerit adiumentum. Nihil enim iam morari Ananum: ſed perſuaſiſſe quidē populo, ad Veſpaſianum legatos mittere, ut ad capiēdam ciuitatem quàmprimum uenire properaret. Indixiſſe autem luſtrationē poſtero die, ut religione ſimulata intromißi, uel etiam in prælio manus cōſererent. Se autem non uidere, quàmdiu aut cuſtodias ſuſtinebunt, aut cum tanta manu acie congredientur. Ad hæc addebat, quod ipſe dei prouidentia trāſactionis eſſet cauſa legatus. Hac enim ſpe Ananum his proponere, quod nihil ſuſpicantes eos ſubito aggrederetur. Itaque oportere, ſi quis habendam uitæ rationem duceret, aut cuſtodibus ſupplicare, aut foris aliquod præſidium petere. Quos autem ſi uicti

eſſent,

eſſent, ueniæ ſpes foueret, immemores eſſe audaciæ ſuæ credere, aut ſimul ac factores pœnituerit admiſſorum, in gratiam ſtatim eos, qui perpeſſi ſunt redituros. Sed nocētium quidem ſæpe inuiſam etiam pœnitudinem fieri, læſis autem iram in licentiam ſæuiorem: imminere autem illis ait interfectorū amicos, atq; cognatos, totumq́; populum pro diſſolutis legibus ac iudicijs indignatione flagrantem: ubi etiam ſi qua pars miſericordiæ fuerit maior, eam iraſcentium turba celabit. Talia quidem uariabat Iohannes, terrorem incutiens multitudini. Extremum uero auxilium, aperte quidem indicare quod diceret nō audebat: Idumæos autem ſignificabat. Vtq; principes Zelotarum priuatim etiam cōmoueret, crudelitatis Ananum arguebat, ipſis cū maxime minitari confirmans.

Idumæorum aduentus pro Hieroſolymitanis & acta.

CAPVT VI.

Erat autem Eleazarus Gionis filius, qui etiam præter alios idoneus eſſe uidebatur & recte conſulere, & quæ cōſuluiſſet efficere, itéq; Zacharias filius Amphetali, uterq; à ſacerdotibus genus ducens: Hi, præter cōmunes, etiam priuatis interminationibus cognitis, quodq́; Anani factio potentiæ ſibi cōparandæ cauſa Romanos accerſeret (nam & hoc Iohannes affinxerat) diu quid agerent dubitabant, anguſti temporis feſtinatione concluſi. Populum enim haud multo poſt eos aggredi paratum eſſe cogitabant: Externi uero ſubſidij facultate, inſidiarum ſibi celeritate prærepta, prius fore ut omnia paterentur, quàm ut auxiliatorum quiſquam iſta cognoſceret: Aduocari placuit Idumæos: ſcriptáque breuiter epiſtola, quod circumuēto populo Ananus uellet Romanis metropolim prodere: ipſi autē pro libertate diſſidentes, in templo cuſtodirentur:

Eleazarus ſuadet Zelotis ab Idumæis petēdum eſſe auxilium.

minimamq́; temporis ſalutem ſibi promitteret: Ac niſi mature ſubuenirēt, ipſos quidem Anano atq; inimicis, at uero ciuitatem Romanis ilico ſubiugandam. Et pleraq; nuntijs ad rectores Idumæorum referēda mandabat. Ad hoc etiā lecti ſunt uiri ſtrenui, & dicendi peritiſsimi, & ad perſuadendum ſatis idonei: quódq; his rebus eſſet utilius pedum uelocitate præſtantes. Nam Idumæos confeſtim parituros certum erat, quod turbarum cupiens & incondita eſſet natio, ſempérque ad motus facilis atque ſuſpenſa, & rerū mutationibus læta, minimisq́; petentium blanditijs ad bella promptiſsima: & uelut ad feſtorum quandam ſolennitatem, ſic ad prælia properans. Celeritatem autem nuntij exigebant, atque iſtis nihil deerat alacritatis. Vterq; autem Ananias uocabantur. Iámque rectores aderant Idumæorum. Illi autem ſimul epiſtola mandatisq́; attoniti, quaſi furibundi circūcurſare gentem, militiámque denunciare cœperunt. Itaque mox, & dicto citius multitudo cōuenerat: omnésque pro libertate metropoleos arma rapiebant. Congregati autem propè ad uiginti milia, cum ducibus quatuor Hieroſolymam ueniunt: hoc eſt Iohanne, & Iacobo, Soſæ filio, & præterea Simone Thacei, & Phinea Cuſoth filijs. Ananum autem profectio legatorū, itémque & uigiles eius nō latuit, necnon & impetus Idumæorum. Hoc enim ante cognito, portas eis clauſit, & muris cuſtodes appoſuit. Non tamen uiſum eſt bello cum his congredi, ſed uerbis eis ante perſuadere concordiā. Stans ergo in aduerſa turri poſt Ananum Ieſus, æuo pontificum longiſsimus: Cum multæ, inquit: & uariæ turbæ tenuerint ciuitatem, in nulla re ſic miranda fortuna eſt, ut in eo, quod peſsimis etiam inopinata conſpirant, Etenim perditiſsimis hominibus contra nos auxilio ueniſtis, tanta cū alacritate,

Idumæorū uiginti milia contra Ananū.

quanta

quanta nec in Barbaros aduocãte uos metropoli uenire decuiſſet. Et ſi quidem uiderem conſenſionẽ ueſtram ſimilem eſſe horum hominum qui uos rogauerunt, nõ exiſtimarem impetum capere rationem. Nihil enim æque ac morum cognatio concordiam firmat. Nunc uero illi, ſi quis eorum ſingulos explorauerit, mille mortibus digni reperientur. Nam ludibria & purgamenta totius ruſticæ plebis, luxu abſumptis patrimonijs ſuis, poſtquam in uicis & ciuitatibus proximis audaciam exercuere, poſtremo in ſacram ciuitatem clàm influxere ut latrones, ſolúmque religioſum immanitate polluerunt ſcelerum: eósque uideas ſine metu inter ſancta ebrios, & auiditate uentris peremptorum ſpolia conſumentes. Veſtra uero multitudo, armatorúmque talis ornatus eſt, qualem deceret eſſe, ſi publico uos concilio metropolis inuitaret, in alienigenas laturos auxilia. Quid igitur hoc eſſe quis dixerit, niſi fortunæ iniuriam: cum pro nequiſsimis conueniſſe & integre nationis ueſtræ arma uideantur conſpirare? Iamdudum quidem reperire nequeo, quidnam fuerit quod uos tam cito commouerit. Nec enim ſine magna cauſa fieri potuiſſet, ut arma pro latronibus aduerſus cognatum populũ caperetis, quod Romanos audiſtis & proditionem. His enim quidã ueſtrum obſtrepebant nunc, liberandæ metropoleos cauſa ueniſſe dicentes. Vnde mirati ſumus præter alia noxiorum, tale cõmentum. Viros enim naturalis libertatis amatores, eóq; cum externis hoſtibus pugnare paratiſsimos, aliter contra nos efferare non poterant, quàm uaſtatæ libertatis proditione mentita. Sed enim uos conſiderare oportet, qui nos inſimulauerint: idémq; in nos ueritatis ex rebus cõmunibus, nõ ex fićto ſermone colligere. Quid enim paſsi, nunc demũ non dederimus Romanis, cum ab initio licuerit aut ab his nõ de-

 ficere,

ficere, aut quia deficimus, cito uenire in gratiam, prius quàm circa nos oĩa uaſtarentur? Nanq; iam, ne uolentibus quidẽ nobis trãſactio facilis eſt: cũ & ſuperbos eos effecerit Galilæa ſub iugũ miſſa: mortéq; grauiorẽ afferat turpitudinẽ, appropinquantes placare. Et quidem quod in me eſt, pacem morti antepono. Semel autem bello appetitus, poſtquàm pugna commiſſa eſt, glorioſam mortem uita captiui exiſtimo potiorem. Sed utrum nos populi principes aiunt clam miſiſſe aliquem ad Romanos, an etiam totum populum communi ſuffragio? Siquidem nobis dicant, quos amicos miſerimus, qui ſerui fuerint proditionis miniſtri. Cum iret aliquis deprehenſus eſt, rediens captus eſt, literas nacti ſunt? Quẽadmodum autem tantam ciuium multitudinem lateremus, cum quibus omni hora uerſaremur? Paucis etiam, atque his incluſis, qui de templo ne in ciuitatem quidem prodire poſſent, quo pacto ſunt cognita, quæ occulte extra ciuitatem fierent? An uero nunc cognouere, quando auſorum pœnæ reddendæ ſunt? Donec autem ſine metu fuere, neminem noſtrum proditorem ſuſpicabantur. Sin ad populum cauſam referunt, (publicum habuit nempe concilium) nemo aberat concioni: ideóque manifeſtior ad uos nũcius fama citius properaſſet. Quid autem opus erat legatos mittere, cum certa nobis eſſet de tranſactione ſententia? Et quis deſignatus ſit dicant? Sed hæ quidem male periturorum, & inſtantes pœnas euitare cupientium cauſationes ſunt. Quin etiam ſi ciuitatem manentem prodi ſors afferret: id quoque ipſos qui nos criminantur, auſuros: quorum audaciæ unum malum uidetur deeſſe proditio. Vos autem oportet, quia ſemel cum armis adeſtis, primum (id quod eſt iuſtiſſimũ) adiuuare metropolim, & unà nobiſcum tyrãnos eximere, per quos iudicia diſſoluta ſunt: qui

qui calcatis legibus iura ſuis gladijs permiſere: deniq; nobiles uiros non incuſatos, ex medio raptos foro, primũ uinculis cruciarunt: deinde nõ uoce neq; prece eorum morati, neci tradiderunt. Licet autem uobis nõ belli lege ingreßis, horum uidere argumentum, quæ dixi, deſolatas domos rapinis, coniuges in ueſte lugubri, ac familias peremptorum, & per totam ciuitatem ululatus & fletus. Nullus enim nõ perſecutionem expertus eſt impiorum. Qui ad hoc inſaniæ prorupere, ut latrocinalem audaciam non ſolum ex agris atq; alienis ciuitatibus in hanc, quæ & caput & facies gentis eſt, ſed in phanũ etiam ex ciuitate transferrent. Deniq; hoc ſibi & ad excurſus & ad perfugiũ elegerunt, iſq; fiſcus illis eſt eorum quæ in nos comparantur: & locus toti orbi terræ uenerabilis, quiq; ab uniuerſis alienigenis, ab extremo limite mundi uenientibus, honoratur, per has quæ apud nos præternatæ ſunt beſtiæ conculcatur. Exutis autem rebus deſperatis, populos committi populis, & ciuitatibus ciuitates, gentésque in ſua uiſcera delectum habere: cum debueritis (ut dixi) quod factu eſſet optimum ac deceret, nobiſcum nocentes eximere: atque hanc ipſam fallaciam ultum ire, quod auxilio uos aduocare auſi ſunt, quos metuere uindices debuiſſent. Quod ſi eiuſmodi hominum preces reuerendas putatis, attamen licet uobis armis depoſitis, cognatorum habitu introire ciuitatem: medióq; inter hoſtes atque auxiliatores ſuſcepto nomine, de noſtris diſcordijs iudicare: quãquàm reputate quid habebunt cõmodi, cum de manifeſtis ac tantis criminibus apud uos cauſam dicturi ſunt, qui hominibus non accuſatis, ne uerbum quidem facere permiſere. Ferant igitur hãc ex noſtro aduentu gratiam. Si uero neque nobiſcum indignari neq; iudicare uultis, tertium reſtat, ut relictis utriſq; partibus, nec no-

ſtris

ſtris cladibus inſultetis, nec cum inſidiatoribus metropoleos maneatis. Nam etſi maxime quenquam noſtrum ſuſpicamini Romanis collocutum, obſeruare uobis itinera licet: túmque demum tueri metropolim, cum factum aliquid huiuſmodi patuerit, quale delatum eſt, & in autores eius, ſi conuicti fuerint, uindicare. Non enim uos præueniunt hoſtes, iuxta ciuitatem ſedibus poſitis. Sin horum nihil uobis gratum aut mediocre uidetur, ne portarum clauſtra miremini, quatenus arma portabitis. Hæc quidem Ieſus loquebatur. Idumæorum autem nequaquam multitudo animum attendebat, ardens iracundia, quod nõ paratum habuiſſet introitum, próq; armis inter ſe duces indignabãtur, captiuitatem eſſe exiſtimãtes, ſi ea quibuſdam iubentibus depoſuiſſent. Vnus autem ducum Simon filius* Cathla, uix placato ſuorum tumultu, ſtans in eo loco unde exaudiri à pontificibus poſſet, nõ iam mirari ſe ait, ſi libertatis propugnatores in templo cuſtodirẽtur incluſi, cum illi cunctæ genti communem clauſerint ciuitatem. Et Romanos quidem fortaſſe, coronatis etiam portis recipere ſint parati, Idumæos autẽ ex turribus alloquantur, captáq; iubeant pro libertate arma proijcere, cognatísq; non credentes cuſtodiam ciuitatis, iudices eos diſcordiarum fieri uellent: & alios accuſando quod indẽnatos ciues occiderint, ipſi totam dãnent ignominia nationem: deniq; urbem omnibus alienigenis religionis cauſa patentẽ, nunc domeſticis præcluſiſtis. Valde enim contra uos feſtinabamus, & ad gerendum cũ gẽtilibus bellum: qui ob hoc adeſſe properauimus, ut uos ſeruaremus liberos. Nempe taliter uos etiam hi quos obſidetis læſere, tanquam ueriſimiles puto ſuſpiciones in illos quoq; colligitis. Deinde qui reip. defenſores ſunt intus in cuſtodia tenentes, genere coniunctiſsimis, gentibus ſimul uniuerſis ciuitatem

*Al. Caziæ.

Oratio Simonis ducis Idumæorũ ad Hieroſolymitas.

ciuitatem præcluſam, tyrannidem perferre dicitis: cum tam contumelioſis nos iubeatis obtēperare præceptis, noménq; potentiæ alijs, qui uos tyrannos patiūtur, annectitis. Quis cauillationem ueſtri ſermonis tulerit, cum rerum repugnā tiam uideat? Etenim uobis etiam nūc Idumæos excludentibus ciuitate (nāq; ipſi nos à patrijs ſacris arcetis) recte quis eos incuſauerit qui cuſtodiuntur in templo? Quod cum auſi eſſent plectere proditores, quos uiros nobiles & innocentes pro ſocietate facinoris dictitaſtis, nō à uobis inceperint, ſummáq; proditionis mēbra præciderint. Sed licet illi molliores quàm res poſcebat inuenti ſunt, nos tamen domiciliū dei ſeruabimus Idumæi, & pro cōmuni patria propugnabimus: támq; foris irruentes, quàm intus inſidiantes, hoſtes pariter ulciſcemur. Hic autem manebimus pro muris armati, donec aut uos Romani aſpiciendo liberent, aut ipſi recuperata libertatis cura mutemini.

De clade Iudæorum ab Idumæis facta. CAPVT VII.

HIs dictis Idumæorum quidē multitudo clamore conſenſit. Ieſus autem triſtis receßit, cum nec Idumæos quicquàm ſentire moderatum, & duplici bello oppugnari ciuitatem uideret. Quippe nec Idumæorum tumor & ſpiritus quieſcebat, indigne ferentium contumeliam, quod eſſent ciuitate prohibiti, & quod Zelotarum uires eſſe infirmas crediderant, erubeſcentium, poſtquàm nihil eos ſibi auxiliari poſſe uiderent, ut iam ueniſſe pœniteret. Pudor autem nulla re penitus geſta, redeundi pœnitudinem ſuperabat. Itaque ibidem prope murum temere tabernaculis poſitis, manēdum eſſe ſtatuere. Infinita uero hyems nocte illa uenit, uentique uiolentia cum imbribus orti ſunt, & crebra fulgura, horrendáque tonitrua, concuſſæque terræ uaſti mugitus: certúmque erat apud omnes, hominum

Horrēda tēpeſtas orta.

minum exitio mundi ſtatum eſſe turbatum, neq; paruum quid rerum hæc ſigna portendere. Vna uero Idumæis & oppidanis erat opinio: *illis quidẽ, iraſci deum militiæ cauſa, exiſtimantibus: neque ſe poſſe euadere, ſi aduerſus metropolim arma mouiſſent:* Anano *autem eiúsq; ſocijs, etiam ſine prælio uiciſſe, deúmq; pro ſe bellum adminiſtrare credentibus. Sed profectò falſi erant interpretes futurorũ, & quæ ſui paſſuri eſſent, cõtra hoſtes fore diuinabãt. Verum Idumæi quidem cateruatim denſatis corporibus inuicem ſe*defendebant, ſcutisque contextis protecti capita minus pluuia lædebantur: Zelotæ autẽ magis illorũ quàm ſuo periculo cruciabantur: collectíque deliberabant, ſi quã reperire ſubſidij machinam illis poſſent. Horum autẽ ardentioribus uidebatur, ui armorum cuſtodes inuadere: atque ita in ciuitatem impetu facto, palàm portas auxiliatoribus aperire. Nam & cuſtodes ex improuiſo, & quod plures inermes ac belli expertes eſſent, facile turbatum iri, & multitudinem ciuium difficulter colligi poſſe: quoniam domi quiſque propter hyemem contineretur. Quin & ſi periculum aliquod interuenerit, quiduis ſubire, quàm negligere tot copias ſui cauſa turpiter perituras. At qui prudentiores erant, uim quidem adhiberi diſſuadebant. Non enim ſui tantum cauſa cuſtodes ampliari, ſed etiam ciuitatis murum uidebant propter Idumæos diligentius cuſtodiri, & ubique adeſſe* Ananum, *omnibúsque horis inuiſere cuſtodias exiſtimabant: ſed hoc alijs noctibus ita habuerat. Illa uero, non ſua deſidia requieuerat, ſed ut & ipſe & cuſtodum manus fato duce interirent. Nanque iam nocte prouecta, & *gliſcente hyeme, cuſtodes in porticu diſpoſitos opprimit ſomnus. At Zelotis conſilium ſubit, ut ſerris templo ſacratas portarum uectes ſecarent, affuit autem illis, ne exaudi=*

Al. fouebant.

Al. algente.

exaudiretur crepitus, uentorum ſonus, & crebra toni=trua: fanóque egreßi, ad murum clanculo ueniũt, ſeratám=que portam, quæ ad Idumæos erat, aperiunt. Illi autem primum Ananum conari aliquid ſuſpicati, unuſquiſque Idumæorum ad gladium quaſi rebellaturi ſe applicant mature: deinde his qui ad ſe uenerant agnitis, introibant. Qui quidem, ſi tunc manus uertere in ciuitatem uoluiſſent, nihil obſtabat quo minus ſimul totus populus interiret: tanta ira ferebantur. Verum Zelotas primo eximere cuſtodia feſti=nabant: illis quoque multum precantibus, qui eos recepe=rant, ne deſpicerent malis obſeſſos, quorum gratia uene=rant, neque his acerbius periculum importarent. Captis enim cuſtodibus, faciliorem illis in ciuitatem impetum fo=re: ſed ſi ſemel eos concitaſſent, iam illos cõtineri nõ poſſe: cum ſi ſenſerint congregarentur, & per aſcenſus nitenti=bus ſe opponerent. Idem igitur Idumæis uiſum eſt: iámque in templum per ciuitatem ſubibant, cum ſuſpenſi Zelotæ, aduentum eorum præſtolarentur. Denique his ingreßis, etiam ipſi confidenter ex interiori fano progreßi ſunt, mixtique Idumæis in cuſtodes irruerunt. Cæſis autem nõ=nullis, quos ſomnus oppreſſerat, omnis multitudo ad clamorem uigilantium ſuſcitata eſt, raptisque armis ad ulciſcen=dum non ſine ſtupore properabant. At primum quidem Zelotas ſolos conari aliquid ſuſpicantes, quaſi eos ſupera=turi numero confidebant: Vbi uero foris alios circũfundi uiderent, Idumæos irrupiſſe ſenſere. Et maior quidem pars eorũ, armis pariter animisque depoſitis in queſtibus erãt. Pauci uero iuuenum fortiter communiti, occurrendo Idu=mæis, aliquandiu ſegniorem multitudinem protegebant: alij cladẽ ciuitatis habitatoribus nunciabãt. Illorũ aũt auxilio uenire nullus audebat, cognito Idumæos irrupiſſe. Sed ipſi

Idumæi clã à zelotis in urbẽ intromiſſi.

ipſi quoque irrita uociferantes, cum fletibus reſpondebāt: plurimúsque mulierum ululatus ſuſcitabatur, ſi quādo cuſtodum quiſquàm in periculum aliquod incidiſſet. Quin & Zelotæ Idumæorum clamorem geminabant, magisque horribiles tempeſtas faciebat omnium uoces. Nemini autē Idumæi pepercere, qđ natura crudeliſsimi ad cædes erant, & hyeme grauiter afficiebantur: propteréaque his, qui ſe excluſerant ut inimicis utebantur, tam ſupplicantibus quàm repugnantibus inſenſi. Multos etiam cognationem referentes, utque commune phanum reuererētur orantes, gladijs tranſfigebant. Nullus autem fugiendi locus, neque ſpes ſalutis erat. Compulſi autem circa ſe, magisque ui oppreßi laniabantur, cum recedendi ſpatium non daretur, nec interfectores à cædibus temperarent. Incerti autē quid agerent, in ciuitatem ſe præcipitabant: miſeri (ut mihi uidetur) eo quod fugiebant, uoluntarium ſubeuntes exitium, donec templum exterius ſanguine redundauit. Octo autem milia & quingentos mortuos dies inuenit. Nec tamen his Idumæorum ira ſatiata eſt: ſed uerſis in ciuitatem manibus, omnes domos diripiebant: quémque fortuitu inueniſſent, morti dabant. Et cæteræ quidem multitudinis cædem ſuperuacuam eſſe ducebant: Pontifices autem perueſtigabant, & in illos plerique ferebantur, ſtatímque comprehenſos obtruncabant: aſtántésque ſuper eorum cadauera, nunc Anano populi beneuolentiam, nunc Ieſu quæ de muro dixerat exprobrabant. Ad hoc autem impietatis progreßi ſunt, ut etiam inſepultos eos abiecerint: cum præſertim Iudæis tanta ſepulturæ cura ſit, ut etiam iudicio cruci ſuffixos, ad occaſum ſolis deponant atque ſepeliant. Et quidem non errauerim, ſi Anani mortem dixero excidij ciuitatis fuiſſe principium, & ex illo die muros euerſos rémq; publicam

Ananus pōtifex.

publicam Iudæorum periſſe, quo pontificem rectorémque ſalutis ſuæ iugulatum in media ciuitate uiderunt. Erat autem & aliâs uir laudabilis atque iuſtiſsimus, & præter nobilitatis ac dignitatis & honoris, quo erat præditus, amplitudinem, infimis amabat æquari. Libertatis autem maxime fautor erat, & is qui populi affectaret imperium. Commodis autem proprijs communes ſemper utilitates anteponebat, ſuper omnia paci ſtudens. Sciebat enim Romanos non poſſe expugnatum iri: ac proſpiciebat, ut ſi paciſci utiliter nequiſſent Iudæi, uel inimici ſuperaſſent, ut breuiter dicam, cum Anano uiuo ad tranſactionem ueniſſent. Mirus enim erat dicere: mirus populo perſuadere quæ uellet. Iam uero impedientes bellantésque ſubegerat. Plurimum enim moræ ſub tali duce attuliſſent Romanis. Huic iunctus erat ab utraq; Ieſus, illo quidã comparatione inferior, ſed præſtans cæteris: ut putem deum, qui tanquam uiolatam ciuitatem perire flammis, purgariq; ſancta uellet, conſulto defenſores eorum, & qui ea chariſsima ducerent amputaſſe. Itaque paulòante ſacris indumentis amictos, ac toto orbe celeberrimæ religionis autores, quiq; undiq; ciuitatem commeantibus uenerabiles habebantur, iacere nudos prædam canibus ac feris uideres. Quos quidem uiros ipſam puto genuiſſe uirtutem, tantum licuiſſe uitijs, flentem.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAICO Liber Quintus.

De altera ſtrage, & reditu Idumæorum, Zelotarumq; crudelitate.

CAPVT PRIMVM.

ANANO QVIDEM ET Ieſu eiuſmodi finis euenit. Poſt illos uero tam Zelotæ quàm Idumæi paſſim plebem, quaſi nefandorum animalium gregem, irruendo mactabant. Et uulgus quidem in quolibet loco deprehenſum necabatur: correptos autem nobiles & aduleſcentes, uinctos in carcerem concludebant, ſpe, nonnullos eorum ſibi poſſe ſociari nece dilata. Verum hæc nullum mouebant, ſed cuncti mortem præoptauerant, dum modo ne aduerſus patriam communem nequiſsime conſpirarent, ſæuiſsima tamen ante cædem uerbera ſuſtinebant, exulcerati plagis atque tormentis. Cúmque iam corpus nõ ſufficeret cruciatibus, tandem gladium merebantur. Quos autem die cæpiſſent, eos in cuſtodiam nocte ducebant, extractósque inde, ſi quos mori contigiſſet, abijciebant, ut uinctis alijs locus eſſet. Tantus autem populum pauor occupauerat atq; formido, ut ne flere quidem palàm quiſque, ſiue ſepelire proprium funus auderet. Sed erant occultæ clauſorum etiam lachrymæ, & ne quis inimicorum audiret, circunſpectantes gemebant. Paria nanq; his qui lugebantur, etiam qui luxiſſent ilico patiebantur. Exiguã uero nocte ſublatam terram manibus, corporibus inijciebant, & nonnunquam die, ſi quis fuiſſet audacior. Duodecim autem milia hoc modo nobilium periere. Illi autem iam cædis exoſi, nullo pudore iudicij uim & cognitionis cauillando imitabantur. Itaq; cum illuſtrium quendam Zachariam Baris filium interficere decreuiſſent (iritabantur enim quod nequiſsimis inimicus nimis erat, & probis amicus, itemq; locuples) neq; ſolum fortunarũ eius direptionem ſperarent: ſed etiam remotum iri uirum ad ſe deijcien

Iterũ duodecim milia nobiliũ ab Idumæis trucidata.

dos po

dos potentem, ſeptuaginta plebeiorum honeſtiſsimos ex præcepto conuocant, iudicum ſpecie poteſtate carentes, & apud eos Zachariam, quaſi res proderet Romanis, accuſant: quódque ad Veſpaſianum proditionis cauſa miſiſſet. Sed neq; argumentum, neq; ulla probatio criminis erat. Ipſi autem miſiſſe dixerunt, & hoc haberi pro fide ueritatis uolebant. Zacharias autem ubi nullam ſpem ſalutis ibi relictam eſſe uidit, per inſidias non in iudicium ſed in carcerem ductus, uitæ ſuæ deſperationem libertate non priuauit: ſed exorſus ueri quidem ſimilitudinem obiectorum deriſit, & illata ſibi crimina breuiter diluit: in accuſatores autem ratione conuerſa, omnes eorum iniquitates per ordinem proſecutus eſt, multáq; de perturbatione rerum querebatur. Zelotæ uero obſtrepentes, uix à gladijs temperabant, ſpeciem cauillationemq; iudicij ſui uſq; ad finem permanere cupientes, & præter hoc iudices experiri, an periculoſo tempore iuſticiæ memores forēt. Igitur omnes ſeptuaginta pro eo ſententiam ferunt, & pro eo mori, quàm ſibi aſcribi eius interitum maluere. Illo uero abſoluto Zelotarū clamor tollitur, & uniuerſis quidē iudicibus iraſcebantur, qui ſimulationem datæ ſibi poteſtatis non intellexerant. Duo uero ex audaciſsimis aggreſsi Zachariam, in medio templo interficiūt, & illudendo, habes, inquiunt, & à nobis de abſolutione ſentētiā certiorē: Eumq; ſtatim in ſubiectam uallem de templo proijciūt. Iudices uero, contumeliæ cauſa uerſis gladijs ferientes, templi ambitu pepulere. Cædi enim eorū pepercerant, ut diſiecti per ciuitatem, nuntij fierent apud omnes ſeruitutis. Idumæos iam ueniſſe pœnitebat, neque his geſta placebant. Quibus collectis Zelotarū quidā ſecretò indicabat uniuerſa, & quæcūq; hi qui eos aduocauerāt ſcelerate feciſſent,

Zacharias accuſatur à zelotis.

Zacharias abſoluitur.

Zacharias in tēplo occiē ſus à zelotis.

omnia demonſtrabat: arma quidem cæpiſſe eos, quaſi Romanis à pontificibus metropolis proderetur, reperiſſe autem nullum proditionis indicium. Illos uero qui tutari eam ſimularent, & belli facinora auſos; & tyrannidis ab initio quidem prohibendos fuiſſe. Verũ quia ſemel in ſocietatem inteſtinæ cædis incidiſſent, finem delictis adhibẽdum, neq; uires omnibus ſuggerendas morem patrum deſtruentibus. Nam & ſi portas grauiter ferrent ſibi atq; in oppidum aditum eſſe præcluſum, pœnas ab his qui prohibuerant eſſe repetitas, & Ananũ quidem peremptũ, una uero nocte populum totum penè conſumptũ. Quarũ rerũ multos quidem ſuorum pœnitere ſentirent: eorum autem uiderent, à quibus rogati eſſent, crudelitatẽ immẽſam: ne ipſos quidem per quos ſalui erant erubeſcentium: in oculis enim auxiliatorum peßima facinora cõmittere, illorumq́; iniurias Idumæis imputari, quatenus ea non prohibeant, neq; ab his ſeparentur. Debere igitur (quoniam de proditione quæ dicta ſunt, calũniam fuiſſe patuiſſet, nullusq́; Romanorum impetus timeretur, aduerſus ciuitatem uero inexpugnabilis eſſet potentia corrobata) illos domum recedere: malorumq́; ſocietatem uitando cũcta diluere flagitia: quorum nõ ſponte, ſed decepti participes extitiſſent. Perſuaſum eſt Idumæis. Et primum eos qui erant in cuſtodijs ſoluunt, propè ad duo milia populariũ: ſtatimq́; relicta ciuitate, ad Simonẽ ueniunt, de quo paulo poſt cõmemorabimus: deinde domum ex Hieroſolymis abiere. Euenit autem eorũ diſceſſum utriſq; pariter inopinatum uideri. Nam & populus neſcius pœnitudinis, paululum fiducia recreatus eſt, uelut inimicis leuatus: & Zelotarum creuit inſolentia, quaſi nõ auxilijs caruiſſent, ſed ijs eſſent liberati, quorum pudore ac reuerentia criminibus tẽperabant. Deinde nulla

Zelotarum crudelitas.

iam

iam erat facinorum mora neq; cunctatio, ſed feſtinatis quidem cõſilijs in rebus ſingulis utebãtur. Quæ uero placuiſſent, ipſa cogitatione citius peragebant. Maxime autẽ in uiros fortes atq; inſignes, cædibus ſæuiebant: cum inuidia nobilitatem aſſumerent metu uirtutum: unamq; cautionem putarẽt, nullum optimatum ſupereſſe. Itaq; occiſus eſt & cũ multis alijs* Gorgion, dignitate ſimul & genere præſtans, & plus poſſe populum gaudens, plenuſq; ſpiritu, libertatis amator ut nullus alius Iudæorum, quem tamen libertas præter alias uirtutes perdidit. Sed neq; per abdita quidem Niger eorum manus effugit, bellis cum Romanis geſtis uir ſtrenuus cõprobatus: qui etiam ſæpe uociferans, & cicatrices oſtendẽs, per mediam ciuitatem trahebatur. Ductus uero extra portas, deſperata iam ſalute, ne ſepultura careret ſupplicabat. Illi autẽ prius interminati, quod humum ei quam deſiderabat cõceſſuri nõ eſſent, mox etiã mortem intulere. Qui tamen cum occideretur, Romanos eis ultores imprecatus eſt: famẽq; præter bellum ac peſtilẽtiam: & ad hæc omnia ipſorum mutuas manus, eaq; uniuerſa confirmauit apud impios deus, & quod iuſtiſsimum eſſet effecit, ut audaciam ſuam quàm primum experirentur inter ſe diſsidentes. Niger quidem occiſus, quod habebant de oppreſsione ſui metus leuauit. Pars autem plebis nulla erat, cui non ad interitum excogitabatur occaſio. Nanq; alij quod iam dudum alijs ciuibus reſtitiſſent interficiebantur: qui uero nihil offenderant, ſubitas pacis tempore excipiebant cauſas. Et qui omnino libere eos nõ adiſſent, pro contemptoribus: qui uero obſequentes, pro inſidiatoribus habebantur: unáq; maximorum criminum & mediocrium pœna, mors erat. Neq; euaſit quiſquam, niſi aut ignobilitate aut fortuna perhumilis.

Al. Gorgon. Gorgiõ occidit.

Niger occidit.

De inteſtina diſcordia Hieroſolymorum. CAPVT II.

ROmani autem omnes quidẽ ad ciuitatem animos intendebant, hoſtiũ diſſenſionem lucrum ſibi eſſe cenſentes: At Veſpaſianum, penes quem ſumma rei poteſtas erat, incitabant diuinæ prouidẽtiæ, firmantes auxilio in ſemet hoſtes eſſe conuerſos: ueruntamen uelox eſſe momentum, & Iudæos cito in concordiam redituros, aut inteſtinis malis defeſſos, aut redactos in pœnitudinem. Ad quos Veſpaſianus ait: Plurimum eos quid fieri conueniat ignorare, tanquam in theatro cupientes quantum armis ac manibus poſſent, oſtentare potius cum periculo, quàm ſecum ipſi quid eſſet utile reputãtes. Nam ſi ſtatim ciuitatem aggrederentur, ipſos cauſam hoſtibus fore concordiæ, ac uires eorum etiam nunc uigentes in ſe prouocaturos. Sin operirentur, paucioribus ac moderatioribus his uſuros, domeſtica ſeditione conſumptis. Deum nanque melius quàm ipſos diſponere, qui ſine labore Iudæos Romanis traderet, nulloque periculo exercitui uictoriam condonaret. Proinde manibus proprijs intereuntibus inimicis, maximóque malo, hoc eſt, ſeditione turbatis, oportere ſe magis periculorum ſpectatores eſſe debere, quàm cum hominibus mortem appetentibus, atq; inteſtina rabie inſanientibus, manu confligere. Si quis autem putauerit uictoriæ gloriam ſine prælio fieri uiliorem, ſciat, inquit, armorum incerto exitu cõmodius eſſe commode perficere quod intendit. Neque enim manu præclaros eſſe minus laudabiles, qui paria geſſerint moderatione atque prudentia. Simul autem dum hoſtes imminuentur, etiam milites ex laboribus aſsiduis recreatos ualentiores ductum iri. Præterea nõ id eſſe tempus, ut mature occupanda uideatur uictoriæ claritudo. Nec enim armis conſtruendis, aut muris

uel au

uel auxilijs congregandis Iudæos operam dare, atq; ideo moras differentibus nocituras, ſed bello domeſtico ac diſſenſione tumidos, miſerabiliora pati quotidie, quàm ipſi eos captos afficerēt intromiſſi. Proinde ſi quis ſtudioſe cōſideret, ſinendos eſſe qui ſemet abſumerent, ſiue facti ad gloriam clariorem, nequaquàm manus inteſtino morbo laborantibus afferendas: ſiquidem ratione recta dicetur, nō ipſorum ſed diſcordiæ fuiſſe uictoriam. Hæc Veſpaſianus: ciq; dicenti rectores militum conſentiebant: móxque apparuit quàm utile fuiſſet eius conſiliū. Nanq; in dies ſingulos multi ad eū cōfluebant fugiendo Zelotas. Erat autē fuga difficilis, quod omnes exitus cuſtodibus obſidebātur. Et ſi quis ibi qualibet ex cauſa deprehenſus fuiſſet, uelut ad Romanos ire cuperet, interficiebatur. Qui tamen eis dediſſet pecuniam, ſaluus abibat, & qui non dabat, ſolus proditor habebatur. Reſtabat igitur, pecunioſis fugā redimentibus, ſolos pauperes iugulari. Mortui uero per omnes uias congregabantur innumeri, multiq; etiam tranſfugere cupientium, rurſus in ciuitate perire præoptabant. Nam ſpe ſepulturæ in patria mori tolerabilius uidebatur. Illi aūt ad hoc crudelitatis deuiauerant, ut neq; intus neq; per itinera, occiſis humum cōcederent: ſed ueluti cum patrijs legibus etiā naturæ iura diſturbare pepigiſſent, ſuáq; in homines iniuſtitia diuinitatem quoque polluere, ita ſub ſole putreſcere mortuos relinquebant. Sepelientibus autem ſuorum funera, idem quod tranſfugis, imminebat ſupplicium mortis: ſtatimq; ſepultura indigebat, qui hanc alteri præſtitiſſet, & ut breuiter dicā, nulla tam bona, quàm miſericordia. Perierat in illis cladibus mētis affectio: hisq; iritabántur noxij, quæ miſeranda uidiſſent, à uiuis in mortuos, à mortuis in uiuos iracundiam transferentes. Mo-

dum autẽ excedente metu ſuperſtitibus, mortui adepti requiem, beatiores uidebãtur, & qui erant in cuſtodijs, com paratione ſui cruciatus, inſepultos quoq; fortunatiſsimos demonſtrabant. Omne quidem ab illis ius hominum calcabatur, ridebatur etiam diuinitas, prophetarumq́; reſponſis tanquam uulgaribus fabulis illudebant. Cum uero multa cõtempſiſſent de uirtute ac uitijs ſtatuta maiorum, etiam quæ in patria olim prædicta fuerant, uera eſſe exitu probauere. Vetus enim quidam ſermo ferebatur, tunc demum ciuitatem captum iri, ſancta quoq; flammis exurenda eſſe, cum lege belli ſeditio fuiſſet exorta, fanumq́; dei propriæ manus ante uiolaſſent. Quibus Zelotæ, nihil de eorũ fide dubitantes, miniſtros ſe præbuerant.

Vulgatũ olim præſagiũ de capiẽda urbe.

De Gadarenſium deditione & ſtrage. CAPVT III.

AT Ioannes iamdudum tyrannidem affectans, parem cum ſimilibus honorem habere dedecus exiſtimabat: paulatimq́; ſibi nequiores adiungens, ab eorum affectione ſeparabatur. Semper autem aliorum decretis nõ obediendo, ſuaq́; iubendo imperioſius, quod ſolus dominari cuperet non latebat: eiq́; ſociabantur nonnulli metu, alij gratia (mirus enim erat oratione atque fallacia perſuadere quæ uellet) multi uero propterea quod ſibi tutum eſſe ducebãt, priorum delictorum cauſas uni potius aſcribi quàm omnibus. Ad hæc quia manu ſtrenuus erat, & bonus conſilio, ſatellites non paucos habebat, etſi magna pars eum contrariæ factionis reliquerat. Apud quos etiam liuor nonnihil ualebat, graue putantes ut paulo ante pari ſuccumberent. Plus autem metus eos, ne ſub unius poteſtate uiuerent, exagitabat. Nec enim facile ſperabant eum, ſi ſemel obtinuiſſet, deijci poſſe: occaſionémque in ſe habiturum timebant, quod in principio reſtitiſſent. Proinde quiſq;

quiſque bello quiduis pati decreuerat, quàm ſponte ſeruiẽs mãcipij loco perire. His quidem ſeditio diuiditur, & Ioannes in contraria diſſentientibus parte regnabat. Sed inter ipſos quidem munita omnia erant cuſtodibus: nihil aut parum agebatur, ſi quando armis prælium laceſſebant. In populum uero uel maxime contentionem ſuſceperunt, & quis maiorem prædam caperet, utrinq; certabant. Cum tamen ciuitas triũ malorum ingentium tempeſtate laboraret, hoc eſt, belli, dominationis, itémq; ſeditionis, eorum comparatione bellum popularibus mediocrius uidebatur. Denique relictis ſedibus patrijs ad alienigenas profugiebãt: & Romanorum beneficio ſalutẽ, quam inter ſuos deſperauerant, aſſequebantur. Quartum uero præterea malum cõmotum eſt gentis exitio. Haud procul ab Hieroſolymis caſtellum erat ualidiſſimum, reponendis opibus ad munimenta belli, tutandiſq; corporibus ab antiquis regibus ædificatũ, quod Maſſada dicebatur: id occupauerant qui uocantur ſicarij, quod à rapinis amplioribus timore continebantur. Hi cum Romanorum exercitum otioſum eſſe uiderent, apud Hieroſolymam uero Iudæos dominatione atque diſcordia ſeceſſiſſe, in maiora facinora aggrediuntur. Die feſto azymorum (qui apud Hebræos ad memoriam ſalutis, quo ex Aegyptiorum ſeruitio liberati, in terram patriam deuenerunt, ſolenniter celebratur) nocte deceptis qui ibi erant oppoſiti, municipium quoddam Galaad inuaſere: ubi pugna quidem Iudæos ante præuentos atque diſperſos, quàm arma caperent ſiue concurrrerent, ciuitate pepulere. Eos uero qui in fuga defecerunt, mulieres uidelicet ac pueros, ſupra quàm ſeptingentos interfecerunt. Aedibúsque deinde compilatis, fructus quoque iam maturos depopulati in Maſſada portauerant. Et illi quidem omnes circum ca-

ſtellum uicos, totamq; regionẽ populabantur, non paruo undique perditorum ad eos numero in dies ſingulos confluente: ſimul autem concitati ſunt etiam per ſingulos Iudææ tractus in latrocinia, qui interim quieſcebant. Ac uelut in corpore, ſi quando principale membrum tumor afficit, omnia pariter ægrotare neceſſe eſt: ita propter ciuitatis tumultum atque diſcordiam, etiam qui foris erant nequiſsimi prædarum inuenere licentiam. Singuli uero uicis proprijs dilaceratis, deinde in ſolitudinem recedebant. Congregati autem & per collegia coniurantes, exercitu quidem pauciores, plures uero quàm latrocinalis conſpiratio, in templa & oppida ferebantur. Et ſequebatur quidem, ut in bello fieri ſolet, ab his eos male affici quos petijſſent. Verum præueniebatur ultio mox cum latrones à præda refugerent: nullaq́; pars erat Iudææ, quæ non unà cum Hieroſolymis præcellentiſsima ciuitate interiret. Hæc Veſpaſiano à tranſfugis indicabantur. Nam licet oẽs exitus à ſeditioſis cuſtodirentur, & cum quis ad eos acceſsiſſet interficeretur, tamẽ erant qui ad Romanos clàm profugerẽt: ducémq; Romanorum opem ferre ciuitati, & reſeruari populi reliquias hortarentur: multos enim, quod bene Romanis uellent, perijſſe, multos adhuc in periculo dicebant eſſe ſuperſtites. Ille autem iam tum miſerans eorum calamitates, propius ad eos uelut Hieroſolymam obſeſſurus accedit, re autem uera ut ciuitatem obſidione liberaret: ſpe autem ante reliqua ſubigendi, nullúmque impedimentum extrinſecus obſidioni relinquendi. Cum igitur ueniſſet in Gadara, tranſamnianæ regionis metropolim ualidiſsimam, menſis Martij quarta die ciuitatem ingreditur. Iam enim optimates, ignorantibus ſeditioſis, legatos ad eum de traditione miſerant, tam pacis deſiderio quàm ſuis patrimonijs metuentes.

Gadara tradit ſe Veſpaſiano.

tuentes. Multi enim apud Gadara locupletes habitabant, quorum legationem inimici neſciebant, niſi quod Veſpaſiano appropinquante id cognouerunt. Et ciuitatem quidem ſe retinere poſſe deſperabant, quod & inteſtinis inimicis numero inferiores erant, neque procul abeſſe uidebant à ciuitate Romanos. Si uero fugere decreuiſſent, ſine ſanguine id facere, nulláque à noxijs pœna repetita, non honeſtum ſibi putabant. Itaque Doleſum comprehenſum (nanque is non dignitate ſolum ac nobilitate, ciuitatis princeps habebatur: ſed etiam legationis autor erat) interficiunt: nimiaq; iracundia mortuo uerberato, extra ciuitatem dilapſi ſunt. Iam uero propius accedēte Romano exercitu, Gadarenſium populus Veſpaſiano cum laudibus in ciuitate recepto, fidei dextras ab eo accepit: equitúmq; & peditum præſidia contra fugitiuorū excurſus. Muros enim priusquàm id Romani peterent, ipſi deſtruxerant: ut eo ſibi fides eſſet, quod pacem diligerent, ſi bellum gerere ne uolentes quidem poſſe uiderentur. Veſpaſianus autē miſſo Placido cum equitibus ac tribus milibus peditum, aduerſus eos qui ex Gadaris fugerant, ipſe cum cæteris militum copijs Cæſaream regreditur. At fugitiui poſtquam equites repente à tergo inſequentes uidere, priuſquàm in manus uenirent, in uicum quendam, cui nomen eſt Bethenabrin, ſe recepere. Vbi reperta nō paucorum iuuenum multitudine, hisque partim uolentibus, partim inarmatis, ſpecie tenus contra Placidum eiusq; milites proſiliunt. Illi autem primo quidem impetu paululum receſſerunt, ea ſimul arte, ut eos à muro longius prouocarent. Deinde loco opportuno circūdatos, telis agentes eminus ſauciabant. Itaque fugientes quidem, ab equitibus præueniebantur Iudæi: qui uero manus conſeruiſſent, à peditibus corruebāt, nihil plus

Gadarēſium fuga.

plus audaciæ demonſtrantes. Condenſos *enim aggrediendo* Romanos, *armis non ſecus ac muro ſeptos, ipſi quidem telis aditum non inueniebāt, neque ſufficiebant aciem rumpere: illorum autem tranſfigebantur ſagittis, & immaniſſimis feris ſimiles, ruebant ultro in ferrum, & deijciebantur, alij gladijs ora percuſsi, alij ab equitibus diſsipati: quoniam cura erat* Placido, *curſum eorum à uico intercludere: aſsiduéque prætercurrens ea parte, cedentésque reflectens, unà etiam libratis ſagittarum ictibus utebatur: hisque proximos interficiebat.* Metu *uero longe fugientes reuocabat, donec uidelicet lapſi qui fortiores erant, ad muros effugere.* Eius *autem cuſtodes, quid agerent, neſciebant.* Nec *enim excludi* Gadarenſes *ſuorum cauſa patiebantur, & ſi eos recepiſſent, unà cum his perituros eſſe uidebant, quod etiam contigit.* Illis *enim compulſis ad murum, penè cum his* Romanorum *equites irrupere.* Portis *autem antè præcluſis, admoto milite* Placidus *poſt meridiem uſque acerrimo certamine muro pariter ac uico potitus eſt: ibique tunc uulgus quidem iners occidebatur, fortiores uero fugam petebant.* Domus *uero à militibus diripiebantur, & uicus igni traditus eſt.* Qui *uero inde euaſerant, totam ſecum illam regionem ad fugam incitarunt, & extollendo proprias calamitates in maius, totúmque* Romanorum *exercitum aduentare dicendo, metu omnes undique commouerunt.* Plurimi *autem numero aucti, in* Hierichunta *ſeceſſerunt.* Hæc *enim etiam tunc eorū ſpem ſalutis fouebat, quod eſſet ualida & populoſa.* Placidus *uero equitibus, rebúsque ante proſpere geſtis fretus, eos inſequebatur, & uſque ad* Iordanē *quidē ſemper quos occupabat, morti dabat.* Omnem *uero ad flumen coactam multitudinē, fluminis impetu prohibitā, quod auctum im-*

bribus

bribus uadum tranſire non poterant, aperto prælio cõgreditur. Itaque neceßitas eos ad pugnã compulit, quod fugæ locum non haberent: prætentiq; ad ripæ longitudinẽ, tela equitum & incurſus excipiebant. A quibus multi perculſi, in fluuiũ ceciderant. Nam qui manibus eorũ cæſi ſunt, tredecim milia fuerunt. Alij cum uim ſuſtinere non poſſent, in Iordanem ſponte deſilierunt. Erat autẽ numerus infinitus. Et præterea capta ſunt propè ad duo milia uirorum ducenti, cum præda maxima ouiũ & aſinorum, itémq; camelorum & boum. Iudæis quidem hoc uulnus inflictum quãuis par ſuperioribus, maius tamen ſeipſo uiſum eſt: & non ſolũ quod eam totam regionem qua fugerãt, cædes repleuerãt, ſed etiam quod refertus mortuis Iordanis, peruius nõ erat. Et Aſphaltites quoque lacus repletus erat cadaueribus, quæ per multa flumina deuoluta ſunt. Placidus autẽ ſecunda fortuna uſus, in uicos proximos & municipia contẽdit. Captisq; Abila & Iuliade, & Beſemoth, omnibúsque ad lacum Aſphaltiten uſque, idoneos ex tranſfugis ubiq; collocat. Deinde milite ſcaphis impoſito, eos qui in lacũ refugerant, ſubegit. Et trans fluuiũ quidẽ tota regio Romanis ceßit, & ubiq; omnia uſq; ad Macherũta deuicta ſunt.

Gadarenſiũ tredecim milia occiſa.

De captis oppidis quibuſdam, deſcriptioq́ ciuitatis Hiericuntinæ.

CAPVT IIII.

DVm hæc autem aguntur, motus circa Gallatiã nũciatur, & quod Vindex unà cum optimatibus indigenarum à Nerone defeciſſet, de quibus alibi diligentius ſcriptum eſt. Veſpaſianum uero ad impetũ belli quæ nunciata ſunt, incitarunt iam tunc futura bella ciuilia, totiúsque imperij pericula proſpicientem: cum ſi partes orientis ante pacaſſet, minus Italiæ metuendum exiſtimaret. Obſtante

autem

autem hyeme, per ſubactos interim uicos atq; oppida præſidia collocabat, & decadarchos ciuitatibus opponẽs, multa etiam eorum quæ uaſtata fuerant inſtaurabat. Prius tamen comitatus militum copijs quas Cæſaream adduxerat, in Antipatridem uenit: ubique per biduum ciuitate compoſita, tertia die uaſtando, inflammando, omnésq; ſubuertẽdo

Lidda & Iamnia à Romanis occupatæ.

circum Thamnam toparchias, in Liddã & Iamniam procedebat. Et cum ſeſe utraq; tradidiſſet, conſtitutis illic habitatoribus idoneis, in Amathunta peruenit: occupatisque ad metropolim eorum omnibus uicis, caſtra muro circundat. Quintáque in his relicta legione cum cætera manu in

Al. Belthon.

*Bethlephton toparchiam proficiſcitur: eáq; & uicina regione itémq; circum Idumæam igne conſumptis, caſtella quidem locis opportunis muniuit. Captis autem duobus uicis in media Idumæa poſitis, hoc eſt Begabri & Caphartophran, plus quàm decem milia hominum peremit: propè autem ad mille cæpit. Exactáque inde cætera multitudine, non paruam militum ſuorum partem ibi conſtituit, qui omnia montana loca incurſando uaſtabant. Ipſe autem cum reliquo exercitu in Iamniam redijt: unde per Samaritidem

Mamortha.

ac per Neapolim, quæ dicebatur ab indigenis Mamortha, ſecundo Iunij menſis die in Coriam deſcendit: ibique

Hierichũtis ſitus.

poſitis caſtris, poſtridie in Hierichunta peruenit, in qua unus ei rectorum Traianus occurrit, quem locis ulterioribus ducebat, militem iungit cunctis ſub Iordanem deuictis. Sed ex Hierichunte quidem multitudo, ante Romanorum aduentum, in aduerſam Hieroſolymis montanam regionem diffugerat: non pauci autẽ qui remanſere, perimũtur. Deſolatam uero offenderat ciuitatẽ, cui in planicie ſitæ nudus mons ac ſterilis imminet, idémq; longiſſimus. A ſeptẽtrionali enim regione uſq; ad Scythopolitanos agros: à meri=

meridiana uero uſque ad terram Sodomiticã & Aſphaltitem lacũ, terminus extenditur. Non totus autem inæqualis eſt, & quod nihil gignit, non habitatur. Huic adiacet circa Iordanẽ mons alius, incipiens à Iuliade à ſeptentrionali regione, prolixus aũt in meridie uſq; ad Bacra, quæ Petrã diſterminat Arabiæ ciuitatẽ. In hoc eſt etiã Ferreus mons appellatus, ad Moabitidẽ uſq; longus. Inter duos aũt montes regio, quæ Magnus campus uocatur, à Gennabara uico ad lacũ Aſphaltitẽ uſq; patẽs, habet ducentorũ & triginta ſtadiorũ longitudinẽ, latitudinem uero centũ & niginti, mediusq; ab Iordane diuiditur. Sunt autem illic duo lacus, Aſphaltites & Tibierienſis natura cõtrarij. Namq; alter ſalſus ac ſterilis eſt, Tiberienſis uero dulcis & fœcũdus, æſtatisq; tempore illa planicies ardore ſolis incenditur, & uitioſo opprimitur aëris tractu, omnibus circũ aridis præter Iordanem. Vnde euenit, ut palmæ quæ in ripis ſunt magis floreant, & fertiliores ſint: minus autem, quæ longe remotæ ſunt. Ad ipſam uero Hiericho largiſſimus fons eſt, rigãdisq; aruis huberrimus, iuxta uerterem ſcaturiens ciuitatem: quam Ieſus Naue filius, Hebræorum ductor, primam in Chananæorũ terra bello poſſederat. Hũc fontem aliquando ferunt non ſolum terræ atque lignorum fructus, ſed etiam fœminarũ partum obtundere ſolitũ, cunctáque pariter morbo ac peſte corrumpere. Poſtea uero manſueuiſſe, contráque ſaluberrimum ac feraciſſimum eſſe factum ab Heliſæo quodam propheta, qui Heliæ notus fuerat atque ſucceſſerat. Receptus enim hoſpicio ab Hierichũtis habitatoribus, quod humaniores eos expertus erat, ipſos & omnẽ illam regionem perpetua gratia remuneratus eſt: progreſſusq; ad fontem, lagenam fictilem ſalis plenam in profluentem aquam miſit. Iuxtà deinde ad cœlum

Ferreus mons.

Magnus campus.

Aſphaltitis lacus & Tiberienſis.

Immutatio fontis in Hierichunte.

dexteram tendens, fontique immergens blanda libamina, ipſum quidem precabatur ut fluenta leniret, ac dulciores aquarum uenas aperiret: deum uero ut fœcundioribus auris flumina temperaret orabat: támq; hubertatem fructuũ, quàm ſucceßionem prolis daret indigenis. Nec eorum genitrices filiorum aqua deficeret, quoad manarent. Ad has preces ex diſciplina manibus quoque multa operatus, fontem immutauit, & qui antea cauſa erat his orbitatis ac famis, idem uictus ac fœcunditatis autor eſt effectus. Denique rigationis eius tanta potentia eſt, ut ſi attigerit modo terram, ſapidior ſit aquis diu perſeuerantibus. Vnde eo quæ largius abutuntur, exiguum emolumentum habent: quæ uero parcius, plurimum. Amplius tamen quàm cæteri fontes ſpatium rigat. Et ſeptuaginta quidem ſtadijs longam, uiginti autem latam planiciem permeat. Optimos autem in ea paradiſos ac denſißimos educat, palmarúmque irriguarum genera, tam ſapore, quàm nominibus uaria: quarum pinguißimæ calcibus preſſæ, plurimũ mellis emittunt, non multum alio melle deterius: quanquam & mellis altrix eſt illa regio, & opobalſami ferax, qui omnium carißimus eſt fructus ibi naſcentium. Itémque Cyprum myrobalſamum gignit: ut qui diuinum eſſe illum tractum dixerit, non errabit, ubi & larga & opima generantur quæ ſunt carißima. Sed nec in alijs ei fructibus aliqua facile toto orbe regio certauerit: adeo multiplicatum quod ſatum eſt reddit. Cuius rei cauſa mihi uidetur eſſe aquarum uis læta, & aëris calor, cum hic prouocet quæ nata fuerint atque diffundat: liquor autem firmis ſingula radicibus ſtringat, uiresq; ſuggerat æſtiuo tempore, quo ſic peruſta eſt illa regio, ut nihil facile procedat ac pullulet: aqua tñ, ſi ante ſolis ortum hauriatur, auræ ſpiritu refrigeſcit, natu-

rámq;

ramq; cõtrariam aëri ſumit. Hyeme uero contepeſcit, eáq; merſis mitiſſima efficitur. Tanta eſt autẽ cœli temperies, ut quo tempore in alia Iudææ regione ningit, lino illic tantũ indigenæ ueſtiantur. Diſtat aũt ab Hieroſolymis centumquinquaginta ſtadijs, & ab Iordane ſtadijs*ſexaginta: totúmque habet ab Hieroſolyma ſpatium deſertum atq; ſaxoſum: ad Iordanem uero & lacum Aſphaltitem, licet humilius, æque tamen incultum ac ſterilẽ. Sed de Hiericho, quàm ſit fortunatiſſima, ſatis dictum eſt.

*Al's quadraginta

Lacus Aſphaltites. CAPVT V.

COmmemoratione autem dignum puto. Aſphaltitis quoq; naturam exponere lacus. Is enim ſalſus quidẽ ac ſterilis eſt: nimia uero leuitate, etiã quæ grauiſſima ſunt, in eum iacta referuntur. Demergi autem quis in profundũ nec de induſtria facile poteſt. Denique Veſpaſianus, qui eius uiſendi cauſa illuc uenerat, iuſſit quoſdam natandi inſcios, uinctis poſt terga manibus, in altum proijci: & euenit omnibus, tanquam ui ſpiritus ſurſum repulſos deſuper fluitare. Ad hæc mirabilis eſt coloris mutatio, quæ ter in ſingulos dies ſuperficiem uertit, & ſolis radijs uariata reſplẽdet. Multis autem locis uomit nigras bituminis glebas, quæ ſuper undam & habitu & magnitudine tauris ſine capitibus aſſimiles natant. Ad eas autem cum lacus exercitatores acceſſerint, nacti quod aggeſtum eſt, ad naues trahunt: & quia lentum eſt, repletas eas abrumpere nequeũt: ſed quaſi replicata ſcapha, pendet à cumulo, donec menſtruo mulieris atque urina ſoluatur. Eſt autem utile nõ modo ad compagines nauium, ſed ad corporum etiam curationem multis remedijs admiſcetur. Huius lacus longitudo eſt quingentorum & octoginta ſtadiorum, qui à Zoara uſque ad Arabiam tenditur. Latitudo autem centum quinqua-

Terra Sodomitica. ginta ſtadijs patet: quæ Sodomiticæ terræ uicina eſt: quæ olim quidem tam fructibus quàm ſubſtantia ciuitatum fortunata, nunc autem omnis exuſta, atque habitatorum impietate fulminibus conflagraſſe memoratur. Denique adhuc in ea diuini reliquias ignis, & oppidorum quinque uidere licet imagines, & renaſcentes in fructibus cineres, qui colore quidem ſunt edulibus ſimiles, carpentium uero manibus in fumum diſſoluuntur & cinerem. Terræ quidem Sodomiticæ fabula eiuſmodi fidem habet ex facie.

Geraſij deuaſtatio, ſimul de Neronis morte, Galbæ & Othonis. CAPVT VI.

AT Veſpaſianus Hieroſolymorum habitatores muniri undique cupiens, apud Hiericho & Auuillam caſtellis erectis, utrobiq; auxiliatorũ pariter ac Romanorum præſidia collocat. Mittit autem Geraſion Luciũ Anniũ, equitatus ei parte multisq; peditibus attributis. Qui primo aggreſſu ciuitate capta, mille iuuenum, qui ne fugerent præuenti erãt: interficit: familias captiuas ducit, bona militibus prædari, permittit. Incẽſis deinde domibus, proximos petijt. Erat autem fuga potentium & interitus infirmorum: quódque occupatũ fuiſſet, flammis dabatur: omnibúsque tam mõtanis locis quàm tota planitie bello oppreſſis, apud Hieroſolymam degentes exeundi copiam non habebant: cum tranſfugere quidam cupientes à Zelotis aſſeruarentur: eos uero, qui etiam tunc à Romanis diſsidebant, undique ciuitate uallata cohiberet exercitus. Veſpaſiano autem Cæſaream reuerſo, & cum omnibus copijs in ipſam Hieroſolymam proficiſci paranti nunciatur Nero peremptus, cum per annos tredecim & octo dies imperaſſet. De quo referre, quemadmodum dehoneſtarit imperium, nequiſsimus hominibus Nimphidio & Tigillino, & indi-

Geraſicorũ mille iuuenes occiſi.

gniſsimis libertorum permiſſa republica: quódque horum captus inſidijs, ac omnibus ſuis ſenatoribus deſtitutus, cum quatuor libertis fidelibus in ſuburbanum fugerit, ibiq; ſemet occiderit: & quod multo poſt tempore, qui eum depo ſuerant pœnas dederint: bellúmque per Galbam quo pacto deſierit: & quod Galba creatus imperator, Romam redierit ab Hiſpania: & quemadmodum incuſatus à militibus, tanquam humilioris eſſet animi, in medio foro necatus ſit, & Otho declaratus ſit imperator, eiúsque militiam in Vitellij duxiſſet exercitum: necnõ & Vitellij turbas, & circum capitolium pugnam: & quemadmodum uel Antonius Primus & Mutianus Vitellium interfecerint, & Germanorum agmina bellumq; ciuile ſedauerint: hæc omnia recuſaui narrare, cõfidens, quod & à multis Græcorum, itémque Romanorũ, & à cunctis copioſe perſcripta ſunt. Ordinis autem rerum cõtinuandi gratia, ac ne interciſa pendeat hiſtoria, ſummatim ſingula deſignabo. Igitur Veſpaſianus primo quidem in Hieroſolymam militiam differebat, expectans quonam uergeret imperium poſt Neronem. Deinde ubi Galbam imperare cognouit, nihil conari decreuerat, prius quàm ille quoq; ad ſe de bello aliquid perſcriberet. Mittit autem ad eum Titum filium ſuũ, & ſalutatum ſimul, & ut de Iudæis mandata acciperet. Ob eaſdem cauſas & rex Agryppa nauigauit ad Galbam. Sed dum Achaiã, quod hyems erat, longis nauibus præteruehũtur, interfici Galbam cõtigit, ſeptẽ mẽſibus poſt & totidẽ diebus. Deinde Otho ſuſcepit imperium, ac tres menſes rẽpublicam gubernauit. Agrippa uero nihil mutatione deterritus, Romam pergere ſtatuit. Titus uero diuino quodã impulſu, ex Achaia ad Syriam nauigat, & mature inde Cæſaream uenit ad patrẽ. Suſpenſi autẽ de omnibus, quaſi nu-

Galba.

Otho.

Vitellius

Titus mittiť ad Galbã.

tante Romano imperio, Iudæorum militiam negligebant. Patriæ quoq; metuentes, aggredi alienigenas importunum arbitrabantur.

De Simone Geraſeno nouæ conſpirationis principe.

CAPVT VII.

INterea tamen bellum aliud in Hieroſolyma excitatur. Erat Simon Gioræ filius, patria Geraſenus, ætate iuuenis, ſed calliditate poſterior Iohanne à quo iampridem ciuitas poßidebatur, uiribus autem corporis audaciáq; præſtantior. Ob quam ex Acrabatena quoq; toparchia, cuius rector erat, pulſus ab Anano pontifice, ad latrones peruenerat, qui Maſſadam occuparãt. Is autem primo quidem ita ſuſpectus erat, ut eum ad inferius caſtellum cum mulieribus, quas ſecum adduxerat, tranſire permitterent, ipſi excelſius incolentes. Rurſus autem propter neceßitudinẽ morum, fidelis eſſe uidebatur. Nam & ductor erat prædatũ exeuntibus, & cum ipſis territorium Maſſadæ populabatur: nec tamen eos ad maiora exhortãdo metuebat. Dominandi enim cupidus magnorúmque appetens, quia mortem Anani comperit, in montana loca diſceßit: ac uoce præconum ſeruis libertate promiſſa, itemq́; liberis præmio, cunctos qui ubique fuerant nequißimos congregauit. Iam ualido conflato collegio, montanos uicos diripiebat. Semper autem accedentibus pluribus eius ſocijs, audebat etiã in humiliora loca deſcendere, & ciuitatibus quoq; iam terribilis erat: multósq; potentium uis eius & proſpera facta ſolicitabant. Nec iam ſeruorum tantum ſiue latronum exercitus erat, ſed multorum etiam popularium: tãquam regi, parebat obſequio. Excurſus autem agebatur in Acrabatenam toparchiam, & in maiorem uſq; Idumæam. Vicum enim cui nomen eſt Aim muro amplexus, ad tuitionem ſui,

pro

pro caſtello habebat. In ualle enim quæ appellatur Phara gata, occultas quidem dilatauit ſpeluncas, multas uero paratas inuenit, atq; ijs conditorum prædæ receptaculis utebatur. Quin & direptos illic fructus reponebat, multáq; collegia diuerſabantur: neq; dubitabatur, quod in Hieroſolymã copijs & apparatu præluderet. Vnde inſidias ueriti Zelotæ, ac præuenire eum qui contra ſe creſceret cupientes, plerіq; cum armis egrediuntur. His autem Simon occurrit, cõmiſſoq; prælio multos occidit, & reliquos compellit in oppidum. Nondum autem uiribus fretus, ab obſidione deterretur. Prius autẽ Idumæam ſubiugare conatus eſt. Itaq; cum uiginti milibus armatorũ ad fines eius properabat. Idumæorũ autẽ principes mature ex agris, quinq; ferè milibus pugnacium ciuium congregatis, pluribus autẽ qui ſua ſeruarent domi relictis, propter ſicariorũ qui Maſſadæ uerſabãtur incurſus: Simonem in finibus præſtolabantur: ubi conflictu habito, ac per totum diem tracto prælio, neque uictor neq; uictus abſceſsit. Et ipſe quidem in Aim uicum, Idumæi uero domum regreſsi ſunt. Non multo autem poſt, Simon cum maioribus copijs eorum fines petebat, caſtrisq; in quodam uico, cui nomen eſt *Theris poſitis, ad cuſtodes Herodij, quod non longe aberat, de ſocijs ſuis Eleazarum miſit, ut caſtellum ſibi traderent perſuaſurum: quẽ quidem ſine mora ſuſcepere cuſtodes, cauſæ neſcij cur ueniſſet. Mox autem de traditione prolocutum, ſtrictis gladijs perſequebantur: donec fugæ locum non reperiens, de muro in ſubiectã uallem ſe proiecit: & ille quidem hoc modo ſtatim moritur. Idumæis autem uires Simonis formidantibus placuit, priusquam bello congrederentur explorare hoſtium copias, Huic autem ſe in miniſtrum obtulit parato animo Iacobus, quidam è rectoribus, cogitans proditionẽ.

Pugna Simonis & zelotarum.

*Al's Thechoe.

Deniq; profectus ab Aluro(in hoc enim uico tūc Idumæorum collectus erat exercitus)ad Simonem uenit: primúmq; ſe patriam ſuam traditurum eſſe paciſcitur, accepta fide quod ſemper ei chariſsimus foret. Mox etiam de tota Idumæa operam pollicetur. Ob quas res humaniſsime apud Simonem cœnatus, clariſsimisq́; promiſsis animatus, ubi ad ſuos rediјt, primo Simonis exercitū multiplici numero mentiebatur eſſe maiorē. Deinde rectoribus etiam paulatimq́; multitudine uniuerſa perterritis, ut Simonem reciperent ſuadebat, eiq́; ſine pugna rerum omniū permitterent principatum. Simul autem & hoc agens, & Simonem ipſum per nuncios euocabat, diſiecturum ſe pollicitus Idumæos, quod & præſtitit. Nam cum iam appropinquaret exercitus, equum primus inſcendit, & cum ſociјs corruptionis effugit. Pauor autem occupat uniuerſam multitudinem, ac priusquàm ad manus ueniretur, domum quisque ſuam ſoluti ordine receſſerunt. Simon uero preter opinionē ſine ſanguine Idumæam introiuit: primúmq; aggreſſus, ex improuiſo Chebron municipium capit, in quo maxima præda potitus eſt, multósq; fructus diripuit. Chebron autem indigenæ ferunt non eiuſmodi terræ modo ciuitatum, uerumetiā Aegypto & Memphi antiquiorem. Deniq; duo milia & trecenti eius connumerantur anni: hoc autē fabula eſt. Abraham quoq; parēti Iudæorum fuiſſe domicilium, poſteaquam Meſopotamiæ ſedes reliquit, eiusq; poſteros hinc ad Aegyptum eſſe profectos: quorum etiam nunc monumenta extant in eadem ciuitate, peroptimo marmore liberaliter fabricata. Cernitur autē ſexto ab oppido ſtadio arbor maxima Terebinthus: eámq; memorant ab initio mundi creati, nūc uſq; durare. Hinc totam Simon peruaſit Idumæam, non modo uicos eius & ciuitates depopulando, ſed exci-

Terebinthus.

dendo etiam territoria. Nam præter armatos quadraginta cum milia ſequebatur, ut his nec uictui quidem neceſſaria ſatis eſſent. Ad has autem neceßitates accedebat eius crudelitas, inſuper iracundia, quo magis uaſtari contigit Idumæam. Et quemadmodum poſt locuſtas ſylua cerni ſolet frondibus ſpoliata, ſic etiam qua Simonis tranſiſſet exercitus, à tergo ſolitudinem relinquebat: & alia quidē comburendo, alia diruendo, & quicquid in ciuitate uel in agris natum eſſet conterendo calcibus, aut depaſcendo delebāt: perq́; terram cultam iter agendo, faciebant eam ſteriliorē, prorſus ut ne ſignum quidem uaſtitatis relinqueret, quod aliquando fuiſſet. Hæc omnia rurſus zelotas incitauerunt, & aperto quidem bello confligere pertimuere: inſidijs uero per itinera collocatis, uxorem Simonis rapiunt, eorúmque præterea quos habebat in obſequio plurimos. Deinde tanquam Simonem ipſum cæpiſſent, in ciuitatem exultātes redeunt. Continuo nanque ſperabant, armis eum depoſitis pro uxore ſibi ſupplicaturum. Illum autem non miſericordia, ſed ira coniugis raptæ peruaſerat. Cúmque ad muros Hieroſolymorum ueniſſet, ut fera ſaucia quæ percuſſores prendere nequiſſet: ita in quos reperiſſet, effundebat inſaniam. Denique olerum ſarmentorúmq; cauſa progreſſos ad portam, imberbes pariter ac ſeniores correptos uerberabat ad necē: ut animi indignatione id ſolum abeſſe uideretur, quod non etiam ueſceretur corporibus mortuorū. Multos autem abſcißis manibus dimittebant in ciuitatem, unà perterreficiens inimicos, & populum reuocare cupiens à nocentibus. Hisq́; mandabat ut dicerent, quod iuraret Simon per deū qui cuncta regeret, niſi cito ſibi redderent coniugem ſuam, muro prærupto omnibus qui in ciuitate eſſent ſimiliter uteretur, neq; cuiquā ætati parceret,

Vxor Simonis à Zelotis capitur.

aut ab innocentibus diſcerneret noxios: donec his eius mandatis, non modo populus, ſed etiam Zelotæ metu perculſi, remiſiſſent ei mulierem, atq; ita delinitus, pauliſper ab aßidua cæde requieuit.

De Galba, Othone, Vitellio & Veſpaſiano. Cap. VIII.

Mors Galbæ. *NOn ſolum autem per Iudæam erat ſeditio bellumq́; ciuile, uerumetiam per Italiam. In medio nanq; Romanorum foro Galba perempto, creatus Otho imperator cum Vitellio imperante pugnabat: quem Germanorũ tunc manus elegerat. Habito aũt apud Bebriacum Galliæ prælio cũ Valẽte & Cecinna Vitellij ducibus, primo die Otho ſuperauit, altero Vitellij milites: multisque trucidatis, & aduerſæ partis audita uictoria, Otho apud Brixellũ ſemet* Mors Othonis *occidit, poſtquam biduum tresq́; menſes imperium tenuit. Acceſſerunt autẽ Vitellij ducibus Othonis milites, & ipſe iam Vitellius Romam cũ exercitu ueniebat: dum interea Veſpaſianus quinto die Iunij menſis Cæſaream profectus, eas quas nondum ſuberterat Idumææ partes petiuit, & in montana regione, quo primũ aſcendit, toparchias duas* Al's Gophniticã. **Zophaniticam & Acrabatenam ſubegit. Deinde poſt has Vithegra & Vphre municipia: ibiq; præſidijs collocatis, uſq; Hieroſolymam equitabat. Multos uero tunc deprehẽſos necabat, multoſq; capiebat. Rectorum autẽ unus Cerealis cum equitum parte ac peditum, ſuperiorem quæ dicitur uaſtabat Idumæam: & Chapheram quidem pſeudomunicipium aggreßione captum incẽdit. Alterum uero quod Capharim dicitur, admoto milite obſidebat, muro ſatis ualido cinctum. Diutius autem ibi ſe moraturum ſperãti, ſubito portas aperuere: & cum precibus euntes, ei ſe tradidere. Quibus ſubiugatis, Cerealis in Chebron alteram* Chebrõ à Cereale euerſum. *ciuitatem antiquißimam tendit, ſitam (ut dixi) in montanis locis,*

locis, haud procul ab Hieroſolymis. Vi autem intromiſſus in eam, reliquam multitudinem, quam ibi offendit, cum pueribus interemit: oppidum uero ipſum exurit. Omnibusq; iam captis, præter caſtella Herodium & Maſſadam & Macherunta, quæ à latronibus tenebantur, ſola iam Hieroſolyma Romanis ante oculos erat, quæ expugnanda reſtabat.

De Simonis cuiuſdã geſtis cõtra Zelotas. CAPVT IX.

SImon autem ubi uxorem ſuam à Zelotis recepit, ad reliquias Iudææ tendit perſequendas: & undiq; circumacta natione, Hieroſolymam compulit pleroſque fugere, cum ipſe quoque ad eam ſequeretur. Deinde muro eius obſeſſo, ſi quem operariorum ex agris adeuntem multitudinem cæpiſſet, interficiebat. Eratq; populo foris Simon Romanis terribilior: intus Zelotæ utrisq; ſæuiores: quos etiã Galilæi nouis inuẽtis & audacia factionum corrumpebãt. Nam & Ioannem ad potentiam ipſi prouexerant. Et Ioãnes eis ex potentia quam ſibi comparauerat, uicem referens, omnia quæ deſiderarent ut facerent permittebat. Inſatiabilis autem rapinarum cupiditas erat, domorúmque locupletum perſcrutatio. Cædes autem uirorum & fœminarum & iniuriæ, pro ludo habebantur: prædamq; cũ ſanguine deuorantes ſine aliquo metu poſt ſatietatem muliebri libidine caleſcebant: comptique crines, ac fœminarum ueſte induti, lotiq; unguentis, & ut forma placeret, oculos illiti, nõ ſolum ornatum, ſed impudentiam quoque mulierum imitabantur: & obſcenitate nimia nefarios coitus exigentes, ut in lupanari uerſabantur, ciuitatémque totam impuris facinoribus profanabant. Effœminantes autẽ uultum, dextras ad cædem promptas habebant: delicatóq; inceſſu eneruati, ſubita incurſione bellatores fiebant. Et de

Omniũ ſcelerum licentia.

paludamentis uerſicoloribus eductis gladijs, caſu obuios transuerberabant. Eos *autem qui* Ioannem *fugiſſent, excipiebat ſæuior in cædibus* Simon: *quiq́; inteſtinum euaſiſſet tyrannum, ab eo qui propè erat occidebatur. Omnis autē fugæ uia tranſire cupientibus ad* Romanos, *abſciſſa erat.* Inter Ioannis *autem copias quantum erat* Idumæorū *diſſidebant: ſeparatiq́; ab alijs, aduerſum tyrannum tam liuore potentiæ quàm crudelitatis eius odio armantur.* Deinde *pugna congreſſi, multos* Zelotarum *perimunt, cæterosq́; in aulam regiam compellunt, quam* Grapte *ædificauerat.*

Al's Azizæ. *Hæc autem fuerat cognata ** Sizæ *regis* Adiabenorū. *Vnà uero irrupêre* Iudæi, *atque inde* Zelotis *in fanum pulſis,* Ioannis *pecunias prædabantur.* In *aula enim ſupradicta & ipſe degebat, & tyrannidis ſpolia depoſuerat.* Inter *hæc autem* Zelotarum, *qui per ciuitatem diſperſi erant, ad illos qui in templum fugerant aggregati ſunt: eósq́;* Ioānes *aduerſus populum &* Idumæos *educere cogitabat.* Iſtis *autem non tam impetus eorum metuendus erat cum pugna plus poſſent quàm confidentia, ne de templo nocte ſubreperēt, ſeq́; pariter occiderent, atq́; oppidum concremarent.* Itaque *collecti cum pontificibus deliberabant, quonam pacto impetum præcauerent.* Sed *profecto deus ſententias eorum in deterius uertit, & interitu acerbius excogitabant ſalutis remedium.* Nam *ut* Ioannem *deijcerent,* Simonem *recipere ſtatuerunt, & cum precibus alterum ſibi tyrannum imponere.* Itaque *decreto obtemperatur: miſſoq́;* Matthia *pontifice, rogant* Simonem *ut ad ſe introiret, quem ſæpe timuerant.* Cum *his autem precatores erant etiam, qui* Zelotas *in* Hieroſolymis *fugerant, domus quisque ſuæ deſiderio & fortunarum.* Ille *autem nimis ſuperbe ſe dominum fore pollicitus, ueluti ciuitatē liberaturus ingreditur,*

cum

cum ſalutis eum datorē ac defenſorē ſui populi clamor deſignaret. Vbi uero cum ſuis copijs introijt, mox de propria potentia deliberabat: nec minus eos à quibus rogatus erat, quàm eos contra quos fuerat aduocatus, inimicos putabat. Ioannes autē cum multitudine Zelotarū templo exire prohibitus, amißis etiā quæ in ciuitate habebat (nam ſtatim res eorū Simon cum ſocijs dirupuerat) ſalutē iam deſperabat. Templū tamē adiuuāte populo Simon aggreditur. Illi autem in porticibus, perq́; propugnacula ſtantes impetū propellebant: multiq́; à Simonis parte oppetebāt, multi ſaucij referebātur, quoniā Zelotæ ad dexteram ſuperiores erāt, eóq; ictus impenetrabiles habebāt. Et quāuis loco plus poſſent, turres tamē quatuor maximas fabricauerāt, ut ex alto uidelicet mißilia torquerēt: unam ad orientalem angulum, ad ſeptentrionalem alterā, ſuper Xyſtum tertiā, in angulo alio cōtra ciuitatem inferiorem. Quarta uero turris ſupra uerticem Paſtophoriorū condita erat: ubi moris eſt unū de ſacerdotibus aſtantē poſt meridiē, quod ſeptimus quisque dies inciperet, tuba ſignificare: rurſusq́; ueſperi quod deſineret, nunc ferias populo, nunc ut opus faciat, denuntiantem. Per turres autem diſpoſuerunt baliſtas ſaxorúmq; tormenta, & ſagittarios & fundarū ſcientes. Itaque tunc Simon pigrius ad impetus mouebatur, cum ſuorum plerique molleſcerent: amplioribus tamē copijs fretus, propius accedebat. Machinarū enim mißilia delata longius, multos pugnantium perimebant.

Tumultus populi contra Zelotas.

De Veſpaſiano in imperatorem electo. CAPVT X.

PEr idem tempus Romanos quoque ſæuiora mala circūueniunt. Aderat enim ex Germania Vitellius cum exercitu, aliam prætere a ingētem multitudinem ſecum trahens. Et cum eum deſtinata militi ſpatia non caperent, to-

tam

tam urbem pro caſtris habebat, omnémque domum repleuit armatis. Illi autem conſpectis Romanorum *diuitijs oculis inſuetis, & auri argentiq́; ſtupore perfuſi, uix cupidinem cõtinebant, adeo ut in rapinas ſe conuerterent, & eos qui obſtare conarentur, occiderent. Et in* Italia *quidem ita res erant.* Veſpaſianus *autẽ poſtquam* Hieroſolymis *proxima depopulatus,* Cæſaream *reuertebatur, audijt* Romanorum *tumultus, &* Vitellium *principem.* Hoc *autem, licet ipſe imperium pati, ſicut bene imperare noſſet, ad indignationem perductus eſt: dominiumque dedignabatur eum, qui ueluti deſertum inuaſiſſet imperium.* Dolore *autem ſaucius cruciatum ferre non poterat, neque alijs uacare bellis, cum patria uaſtaretur.* Veruntamen *quantum ira impellebatur ad ulciſcendum, tantum longinquitatis cogitatio reprimebat.* Multa *enim fortunam poſſe noua facere, priusquam ad* Italiam, *præſertim hyemis tempore ipſe trãſiret, plusque iam creſcentem iracundiam cohibebat.* Rectores *autem cum militibus conuenientes, aperte iam de mutatione tractabant: & cum indignatione uociferantes, incuſabant* Romæ *conſtitutos milites, & in delicijs agentes, qui ne famam quidem belli ſuſtineant, quibus libuerat decernere principatum, & ſpe quæſtus imperatores creare.* Se *autem laboribus tot exactis ſub galeis ſeneſcentes, alijs condonare poteſtatem, cũ apud ſe digniorem habeãt imperio.* Cui *ſi hanc amiſerint, quam iuſtiorem, uel quando referent erga ſe beneuolentiæ gratiam?* Tanto *autem* Veſpaſianum *quàm* Vitellium *iuſtius eſſe principem fieri, quanto illis qui eum declaraſſent ipſi præſtarẽt.* Non *enim ſe minora pertuliſſe bella, quàm ꝙ ex* Germania *ueniſſent: neque illis qui tyrannum inde deducerent, in armis deteriores eſſe.* Nullum *autem in creando* Veſpaſiano *fore certamen*

tamen. Non enim ſenatum populúmue Romanum, Vitellij libidines pro Veſpaſiani pudicitia perpeſſuros: nec pro bono imperatore crudeliſsimum tyrannum: aut filium pro patre optaturos principem. Maximum enim pacis tutamen eſſe, ueram in imperatore præſtantiam. Ergo ſiue peritiæ ſenectutis debeatur imperium, habere ſe Veſpaſianum: ſiue adulcſcentiæ uiribus, Titum: cum ex amborum ætate quod erit commodum temperabitur. Non ſolum autem ſe miniſtraturos declarati imperij uires, qui tres legiones regúmque habentes auxilia, conſeruaſſent omnia, ad orientem atque ad Europam Vitellij timoribus ſeparata: ſed etiam qui eſſent in Italia propugnatores Veſpaſiani fratrem atque alium filium: quorum alteri multos dignitate præditos iuuenes ſociatum iri ſperabant, alteri uero etiam urbis eſſet commiſſa cuſtodia: quæ pars ad imperij principia non parum ualeret. Poſtremo ſi ipſi ceſſarēt, ſenatum fortaſſe declaraturum eum principem, quem conſeruatores milites dehoneſtarent. Hæc primo per cuneos milites loquebantur. Deinde ſe adhortati inuicem, Veſpaſianum imperatorem appellant: eúmque ut in periculo conſtitutum imperium conſeruaret, orabant. Illi autem olim quidem rerum omnium cura fuit, nequaquam uero imperare uolebat. Dignum quidem ſe factis exiſtimans, priuatæ autem uitæ ſecuritatem, clarioris fortunæ periculis anteponens. Recuſanti autem rectores magis inſtabant: & circumfuſi milites cum gladijs, mortem ei minitabantur, niſi uiuere uellet ut dignus eſſet. Diu tamen reluctatus, quod renuebat imperium, poſtremo cum his qui ſe deſignauerāt, minime diſſuadere poſſet, accepit.

Aegypti deſcriptio & Phari. CAPVT XI.

Mutiano

Aegypti limites.

MVtiano autem cæteriſq; rectoribus, qui eũ ad imperium inuitauerant, & exercitu alio uociferãte, ut ſe in hoſtes omnes duceret, prius res Alexandrinas procurandas putauit: ſciens Aegyptum plurimam eſſe partem imperij, propter frumẽtariam functionem: cáque ſi potitus eſſet, ui quoq;, ſi perſtaret, Vitellium deijciendũ ſperabat. Nec enim perpeſſurum eſſe populum fame oppreſſum. Simul etiam duas legiones, quæ apud Alexãdriam degerent, ſibi cupiebat adiungere. Cogitabat etiam propugnaculo ſibi fore illam regionem, aduerſus incerta fortunæ. Nam & terra difficilis acceſſu, mariq; importuoſa eſt: & ab occidente quidem aridam Libyam habet obiectam, à meridie uero limitem qui Sienem ab Aethiopia dirimit, nauibúsque inuias Nili fluminis cataractas. Itémque ab oriente mare rubrum, ad Copton ciuitatem uſque diffuſum. Septẽtrionale uero munimentum habet terram uſq; ad Syriam, & quod dicitur Aegyptium pelagus, totum portubus carens. Hoc quidem modo Aegyptus ex omni parte tuta eſt. Inter peluſium uero & Sienem, per duo milia ſtadiorũ porrigitur. Ex Plinthine autem ad Peluſium, nauigio ſtadiorũ trium milium & ſexcentorum. Nilus autem ad Elephantinem oppidum uſque nauibus aſcenditur. Nanq; ulterius progredi, ut ſupra diximus, cataractæ non ſinunt. Portus autem Alexandrinus etiam in pace nauibus aditu difficilis eſt. Nam & oſtium peranguſtum habet, ſaxiſq; latentibus à directo curſu deflectitur: & læua quidem pars manu factis brachijs cingitur: à dextera uero Pharus obiecta inſula, turrim maximam ſuſtinet, ad trecẽta uſque ſtadia nauigantibus igne lucentem, ut quàm longiſſime difficultatem applicandarum nauium præcaueant. Circum hanç autem inſulam, opere inſtructo ingentes muri ſunt: quibus afflictum pelagus,

Portus Alexandrinus.

Pharus.

pelagus, & auerſis obicibus fractum, aſperiorē facit meatum, eoq; periculoſum per anguſtiam aditum. Intus tamen portus ipſe tutiſſimus eſt, & triginta ſtadijs magnus. In quem tam quæ deſunt illi terræ ad beatitudinē deuehuntur, quàm quæ ſuperant ex bonis domeſticis & indigenis, in totum orbem diuiſa exportantur. Itaque nō ſine ratione, Veſpaſianus Alexandrinarum *rerum erat cupidus, ad totius imperij firmamentū.* Proinde *ſtatim ad* Tyberium Alexandrum *literas dedit, qui* Aegyptū *&* Alexandriā *regebat, indicans militū alacritatē: quodq; ipſe (quod neceſſe fuit) ſuſcepto munere principatus, operam atq; adiumentū eius aſſumeret.* Alexander *autem, ſimul ut* Veſpaſiani *legit epiſtolam, prompto animo, & legiones eius ſacramēto rogauit & populū: utriq; autem libentiſſime paruere, uirtutem uiri ex proxima adminiſtratione ſcientes.* Et *ille quidē permiſſa ſibi poteſtate, omnia quæ imperij uſus exigeret, aduētui quoq; principis neceſſaria iam parabat.*

Veſpaſianus Ioſephū captiuitate liberat. CAPVT XII.

O*Pinione uero citius declaratum in oriente* Veſpaſianum *imperatorem, ubiq; fama nunciauit.* Et *uniuerſæ quidem ciuitates feſtos dies habebant, nuncijq; lætitiam pro eo ſimul & ſacrificia celebrabant.* Agmina *uero apud* Mæſiam Pannoniámq; *degentia, quæ propter* Vitellij *audaciam, paulo ante fuerant concitata, iuſiurandū* Veſpaſiano *maiore gaudio præbuerūt.* Veſpaſianus *autē* Cæſaream *reuerſus, iam* Berithū *uenerat, ubi multæ quidem è* Syria, *multæq; ab alijs prouincijs legationes aderant, obuiā ei coronas & gratulatoria decreta à ſingulis ciuitatibus offerētes.* Affuit *aūt rector etiā prouinciæ* Mutianus, *populorum alacritatē, iuratáq; per ipſum principē ſacramenta renūcians.* Vbiq; *aūt* Veſpaſiani *uotis obſecūdante*

fortuna,

fortuna, rebúsque ad eum plurima ex parte inclinatis, cogitare cœpit, quod non ſine dei prouidentia ſumpſiſſet imperium: ſed iuſta quædam fati ratio, ad eius poteſtatem circũduxiſſet rerum omnium principatum. Recordatus autẽ ſigna, & alia (multa enim ſibi contigerant imperium præmonſtrantia) & Ioſephi dicta, quibus eum Nerone uiuo auſus fuerat appellare imperatorem, admirabatur uirum quẽ adhuc habebat in uinculis: aduocatóq; Mutiano cum amicis & rectoribus alijs, primum quàm ſtrenuus fuiſſet Ioſephus, quantúmq; Iotapatenis expugnandis propter eũ laboraſſet exponit. Deinde uaticinatiões eius, quas ipſe quidem timoris cauſa ſuſpicaretur eſſe figmenta: tempus autẽ diuinas fuiſſe, & rerum exitus probauiſſet. Túmq; inhoneſtum eſſe ait, ut qui ſibi auguraſſet imperiũ, uociſq; dei miniſter ac nuncius extitiſſet, adhuc captiui loco haberetur, fortunámq; ſuſtineret aduerſam, uocatũ ad ſe Ioſephum ſolui iubet. Hoc autẽ facto, alij quidem rectores ex ea gratia quam alienigenæ retuliſſet, præclara etiã de ſe ſperãda eſſe arbitrabantur. Titus uero, qui cũ patre aderat, iuſtum eſt, inquit, pater unà cum ferro etiam probro Ioſephum ſolui. Erit enim, tanquã nec initio uinctus ſit, ſi nõ diſſoluerimus, ſed inciderimus catenas. Nanq; id agi ſolet in his, qui non recte fuerint uincti. Eadem Veſpaſiano placebant. Et quidam interueniens ſecuri catenas abrupit. Ioſephus quidem pro his quæ prædixerat præmio famæ donatus, & de futuris iam dignus cui iam credendum eſſet habebatur.

De Vitellij morte & moribus. CAPVT XIII.

VEſpaſianus autem reſponſo legationibus reddito, iuſtéque pro meritis adminiſtrationibus ordinatis, Antiochiam uenit. Et quonam primum tenderet cogitans, Alexandrino itinere præſtabilius eſſe duxit, quæ Romæ

ageren

agerentur, curare. Alexandriam enim ſtabilem eſſe, Romanas autem res à Vitellio perturbari. Mittit igitur in Italiam Mutianum cum multis equitũ peditúmq; copijs. Qui tamen propter hyemis aſperitatem ueritus nauigare, per Cappadoces & Phrygas ducit exercitum. Inter hæc autem Antonius primus adducta legione tertia ex his quæ apud Mœſiam morabantur (illam enim regebat prouinciam) bellum gerere cum Vitellio properabat. Vitellius autem cum magna manu Cecinnam Comum obuiam ei mittit. Is autem Roma profectus, quamprimum circa Cremonam Galliæ Antonium conſequitur, quæ confinis Italiæ ciuitas eſt: ibiq; conſpecta hoſtium ordinatione ac multitudine, prælio quidem congredi non audebat. Diſceſſum autem periculoſum reputans, de proditione deliberabat. Conuocatis autem hecatontarchis, & chiliarchis ſibi ſubditis, ut tranſirent ad Antonium ſuadebat: Vitellij quidem rebus detrahens, Veſpaſiani autem uires extollens: & alterum nomen imperij tantum, alterũ uirtutem habere commemorans: ipſis quoque melius eſſe, ſi id gratum faciant, quod neceſſe eſt: cúmq; ſe multitudine ſuperatum iri ſciãt, uoluntate periculum præuenire. Nam Veſpaſianum quidẽ idoneum eſſe etiam ſine ipſis ad reliqua uindicãda: Vitellium uero nec cum ipſis quidem præſentia poſſe ſeruare. Multa quidẽ in hunc modum quod uoluit perſuaſit: & cũ milite tranſfugit ad Antonium. Eadem uero nocte milites pœnitudo ſimul ac metus eius, ſi uiciſſet, à quo miſſi fuerant, occupauit, eductiſq; gladijs Cecinnã obtruncare uoluerunt. Feciſſentq; niſi his aduoluti chiliarchi ſupplicaſſent. Quamobrẽ cæde quidem ſe abſtinuerunt, uinctum autem quaſi proditorẽ Vitellio trãſmittendũ habebant. His auditis, primus continuo Antonius ſuos monet, eoſq; cum

Cecinna deficit à Vitellio.

armis in deſectores ducit. Illi autem inſtructi ad prælium, paulisper quidem reſtiterunt. Mox autem loco pulſi, Cremonam fugerunt. Primus autem comitatus equitibus curſus eorum præuertit: & per ciuitatem circumcluſam pleranq; multitudinem peremit. Aggreſſus autem reliquos, oppidum militibus prædari permiſit. In quo multi quidem hoſpites mercatores, multi uero indigenæ periere, totúsque Vitellij exercitus, uirorum triginta milia & ducenti. Quin & Antonius eorum, quos de Mœſia adduxerat, quatuor milia & quingentos amittit. Solutum autem uinculis Cecinnam, rerum geſtarum nuncium ad Veſpaſianum dirigit. Qui ad eum intromiſſus & collaudatus eſt, & proditoris dedecus inſperatis protexit honoribus. Romæ autē Sabinus ubi Antonium appropinquare cognouit, fiducia recreatus eſt: collectisq; uigilum militum agminibus, nocte occupat Capitolium. Luce uero facta multi nobiliū ſociati ſunt ei, & Domitianus fratris filius, pars ingens obtinendæ uictoriæ. Sed Vitellius de primo quidem minime curabat. His autem iratus qui cum Sabino deſecerant, & nobilium ſanguinem pro ingenita crudelitate ſitiens, immittit Capitolio, quam ſecum adduxerat, militū manū. Vbi multa ab his itémq; ab illis qui templū tenebant pugnātibus, audacter admiſſa ſunt: poſtremo autem Germani, quod multitudine ſuperabant, collem obtinuerunt. Et Domitianus quidem cum multis Romanorū uiris inſignibus, diuina quadam ratione ſaluus euaſit: reliqua uero multitudo tota laniatur. Et Sabinus quidem ad Vitellium ductus occiditur. Milites autem direptis donarijs, templū incendunt. Túmq; poſtero die cū exercitu uenit Antonius, eúmq; Vitellij milites excipiunt: & trifario commiſſo intra urbem prælio, omnes interiere. Procedit

Sabinus occupat Capitolium.

Sabinus occidit.

autem

autem ebrius de palatio Vitellius, & (ut aſſolet) in externis longiore luxu prodigæ menſæ refertus. Tractus autem per populum, varioq; uerborum genere dehoneſtatus, in media urbe iugulatur, octo menſes ac dies quinq; potitus imperio: quē ſi uiuere diutius cōtigiſſet, ut opinor, eius luxuriæ minime ſufficere potuiſſet imperium. Aliorum uero mortuorum ſupra quinquaginta milia numerata ſunt. Hæc quidē geſta ſunt die tertio menſis Octobris. Poſtero autem die Mutianus cum exercitu Romā ingreditur, & Antonij militibus à cæde repreßis (adhuc enim hoſpitia perſcrutando, & Vitellij milites, & ex populo plurimos qui cū illo ſenſerant, occidebant, examinationis diligētiam iracundia præuenientes) Domitianum productum populo rectorem inſinuat, uſq; ad patris aduentum. Populus autē iam timore liberatus, imperatorem prædicat Veſpaſianum: ſimúlque & illum confirmatum, & Vitellium eſſe deiectum feſta letitia celebrabat.

Mors Vitellij.

Occiſi quinquagies mille.

Domitianus populi rector.

Titus mittitur cōtra Iudæos à patre. CAPVT XIIII.

Cvm autē Veſpaſianus Alexandriam ueniſſet, geſta ei Romæ nunciata ſunt, & legati ei ex toto orbe cōgratulantes affuerunt. Cúmq; maxima poſt Romam ciuitas eſſet, anguſtior multitudini probabatur. Firmato autē iam totius orbis imperio, rebúsque populo præter ſpem cōſeruatis, Veſpaſianus in Iudææ reliquias intendit animum. Et ipſe quidē exacta hyeme. Romā proficiſci parabat, résq; apud Alexandriam mature cōponere proponebat. Filiū uero Titum cum externis copijs ad liberandam Hieroſolymam dirigit. Qui terreno itinere Nicopolim uſq; progreſſus, ab Alexandria ciuitate uiginti ſtadiorum interuallo diſtantem, inde militem longis nauibus imponit. Iſq; Nilo flumine poſt emenſum tractum, Tomum uſque

Titus mittitur in Iudæam.

uehitur. Hinc autem egreſſus in terram, apud Thamnā ciuitatem diuertit. Vnde ſecunda ei manſio fuit ciuitas Heraclea, & Peluſium tertia. Hic autē milite per biduum recreato, tertio die Peluſij fines tranſijt: unamq́; manſionem profectus, per ſolitudines ad Caſij Iouis templū caſtra poſuit. Poſteróq; die apud Oſtracinē, quæ manſio aquæ inops eſt, ob quam cauſam aduentitia utuntur indigenæ. Hinc apud Rhinocolurā requieſcit: & inde progreſſus in quartam manſionem, Raphiam uenit, quæ prima occurrit Syriæ, ciuitatem. Gaza uero quintæ mãſionis caſtra ſuſcepit, & poſtea in Aſcalonē, atq; hinc Iamniā, deinde Ioppen, & ex Ioppe Cæſaream peruenit: decreto apud ſe, alias militum copias congregare.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAICO

Liber Sextus.

De triplici ſeditione apud Hieroſolymā. CAPVT I.

TITVS QVIDEM AD *eum modum quem prædiximus, emenſa ultra Aegyptum ad Syriam uſque ſolitudine, Cæſareā uenerat. Ibi enim exercitum decreuerat ordinare. Illo autem adhuc apud Alexandriam unà cum patre imperiū, quod nuper ei deus permiſerat, diſponente, contigit etiam ſeditionem, quæ apud Hieroſolymā erat, auctam, trifariam diuidi, & alteram partem in alteram uerti. Quod in malis optimum quis dixerit, factumq́; iuſtitiæ. Nam Zelotarum quidem in populum dominatio, quæ autor erat excidij ciuitatis, unde cœperit, & per quos creuerit, diligenter ſuperius declaratum eſt. Hanc autem*

non errauerit quiſquam, dicens ſeditionẽ in ſeditione eſſe factam. Ac ueluti rabida fera, externarum penuria, in ſua uiſcera ſæuire ſolet: ſic Eleazarus Simonis *filius, qui & ab initio* Zelotas *in templum à populo ſeparauerat, uelut indignari ſimulans ob ea, quæ in dies ſingulos* Ioãnes *auderet, cum ne ipſe quidem à* Cædibus *quieſceret, re autem uera ſeſe poſteriori tyranno ſubiectum eſſe minime ferens, ſummæ rei deſiderio, propriæq́; potẽtiæ cupiditate, ab alijs defecit.* Aſcitis etiam Iuda Cheliæ *filio, &* Zenonis Simone *potẽtiſſimis: præter quos erat etiam* Ezechias Chobari *filius, non ignobilis.* Horum *ſingulos* Zelotæ *non exigui ſequebantur.* Occupatoq́; *interiore templi aditu, ſuper eius portas in ſacris foribus arma ponunt, & abundare quidem ſe ſuis neceſſarijs confidebant, ſacrarum enim rerum copia ſuppetebat, nihil impium exiſtimãtibus: paucitati uero ſuorum timentes, pleriq́; in locis ſuis otioſi manebant:* Ioannes *autem quanto ſuperior erat uirorum multitudine, tanto loco ſuperabatur: hoſtésq́; habens à uertice, neque ſine metu conabatur incurſus, & præ iracundia ceſſare non poterat.* Plus *autem mali perferens, quàm* Eleazari *partem afficiens, tamen non remittebat.* Crebri *enim fiebant impetus, & miſſilium iactus, totúmq́; polluebatur cædibus templum.* Filius *autem* Gioræ Simon, *quem rebus deſperatis inuitatũ, ultrò ſibi tyrannum ſpe auxilij populus introduxerat: & ſuperiorem ciuitatem retinens, & inferioris plurimam partem, animoſius iam* Ioannem *eiusq́; ſocios adoriebatur, quaſi qui deſuper impugnaretur.* Subiectus *autem illorum manibus erat, ſicut & illi ſuperiorum.* Et Ioannem *eueniebat duplex præliũ perferentem, lædi pariter ac lædere: quantóq́; uincebatur, eo quod* Eleazaro *eſſet humilior, tanto plus lædebat* Simone *cel-*

ſior conſtitutus, cum inferiores aggreſſus etiam ſola manu ſine labore prohiberet: deſuper uero ex fano iaculātes, machinis deterrerent. Quippe baliſtis, & non paucis lanceis utebantur, ſaxorúmq; tormentis: quibus non ſolum bellantes ulciſcebantur, ſed multos etiam ſacra celebrantiū perimebant. Quanquam enim ad omne impietatis genus rabidi ferebantur, tamen eos qui ſacrificare cuperent recipiebant, cum ſuſpicione & cuſtodibus indigenas perſcrutando. Hoſpites enim etiam qui exoraſſent, eorum crudelitatem, poſt exituri ſubciſiua ſeditionis opera conſumebantur. Miſsilia nanq; machinarum ui ad aram uſq;, templúmque peruenientia, in ſacerdotes ſacra celebrantes cadebāt: ac multi, qui properantes ab ultimis finibus terræ, ad ſanctiſsimum locū ueniſſent, ante ipſas hoſtias procubuerunt: arámq; uniuerſis Græcis & Barbaris adorandam, ſuo ſanguine imbuêre. Indigenis autem mortuis alienigenæ, ac ſacerdotibus profanis miſcebantur: pérq; atria diuina, ſtagnum fecerat diuerſorum cadauerum ſanguis. Quid tantum paſſa es ò miſerrima ciuitas à Romanis, qui tua inteſtina ſcelera purgaturi flammis introiere? Iam enim dei locus nō eras, neq; manere poteras, domeſticorum funerum facta ſepulchrum, & quæ fanum ciuili bello tumulum conſtitueras: poteris autem denuo fieri poteris, ſi unquam uaſtatorem tui deū placaueris. Sed enim reprimenda ſunt quæ dolent, lege ſcribendi: quod non domeſtici luctus, ſed exponendarum rerum hoc tempus eſt. Proſequar autem ſeditionis facinora cætera. Ergo diuiſis trifarie inſidiatoribus, Eleazarus quidem eiúsq; ſocij, qui ſacras primitias cōſeruabant, in Ioannem ebrij ferebantur. Qui uero huic parêrent, plebem diripientes in Simonem rebellabant, cum ipſi quoque Simoni contra diuerſæ partis ſeditioſos adiumento

Templū cædibus pollutū.

Exclamatio.

mento eſſet ciuitas. Si quando igitur ex utraq; parte appe-tebatur Ioannes, obuertebat ſocios ſuos: & de ciuitate quidem ſubeũtes, miſsis ex porticibus telis: de templo uero iaculantes, machinis ulciſcebatur. Quoties autem deſuper inſtantium moleſtia caruiſſet (frequenter enim ebrietate & labore ceſſabant) libentius in Simonem eiúsque ſocios quàmpluribus irruebat. Semper autem quantum in ciuita-te pepuliſſet in fugam uerſos, ædes frumenti plenas om-niúmq; utenſilium incendebat: idémque hoc illo regrediẽ-te, Simon inſecutus agebat, ueluti conſulto pro Romanis omnia corrumperent, quæ ad obſidionem ciuitatis præpa-rata, ſuarúmq; uirium neruos abſcinderent. Deniq; conti-git unà exuri omnia circum templum, & inter proprias acies ſolitudinem atq; aream pugnæ fieri ciuitatem, cõcre-mari autem paulominus omne frumentum, quod non pau-cis annis ſufficere potuiſſet obſeſsis: deniq; fame capti ſunt, qua minime quieuiſſent, niſi eam ſibimet comparauiſſent. Vndiq; autem inſidiatoribus & cõfinibus oppugnantibus ciuitatem, medius populus uelut aliquod magnũ corpus la-cerabatur. Senes uero ac mulierculæ inteſtinis malis atto-nitæ, pro Romanis uota faciebant: externúmque bellum, quo domeſticis malis liberarentur, expetebant. Grauis au tem metus ac terror fœdiſsimus occupauerat: & neque conſilij capiendi tempus erat, ut uoluntatem mutarẽt, ne-que pactionis aut fugæ ſpes cupientibus. Etenim cuſtodie-bantur omnia, diſsidentésque latronum principes, quoſcũ-que Romanis pacatos eſſe, uel tranſfugere ad eos uelle ſen tirent, quaſi cõmunes hoſtes interficiebant: ſolúmq; in oc-cidendis uita dignis concordes erant. Et pugnantium qui-dem nocte dieq; clamor perpetuus erat: ſed metu acerbio-res erant lugentium queſtus. Et aſsiduas quidem lamenta-

tionis cauſas, calamitates præbebant: timor autem includebat ululatus: atq; obtumeſcente dolore præ formidine, tacito gemitu cruciabantur: neq; iam aut reuerentia uiuis apud domeſticos erat, neq; mortuis cura ſepulturæ habebatur. Quorum amborum hæc cauſa erat, quod quiſq; de ſe ſperabat. In omni enim re animos remiſerant qui cum ſeditioſis non erant, quaſi continuo modis omnibus morituri. At uero ſeditioſi congeſta in tumulum cadauera conculcantes dimicabant: & ex mortuis haurientes audaciam, quod ſub pedibus cernerent, immanius ſæuiebant, ſempérque aliquid in ſe pernicioſum excogitantes, & quod uiſum fuiſſet ſine miſeratione facientes, nullam cædis aut crudelitatis uiam prætermiſere: adeo ut etiam ſacris materijs ad bellica conficienda inſtrumenta Ioannes abuteretur. Nam cum olim fulcire templum populo itémq; pontificibus placuiſſet, idq; uiginti cubitis altius ædificare, rex quidem Agrippa ex monte Libano aptas ei materias maximis ſumptibus & labore deuexit: hoc eſt, ligna & magnitudine ſimul & directa proceritate ſpectabilia. Interuentu autem belli opere interrupto, Ioannes his ſectis, quod ſufficere longitudinem reperit, turres ædificauit, & aduerſus eos conſtituit, qui deſuper à templo pugnarent, poſt muri ambitum contra exedram occidentalem admotas, qua ſolum poterant, quod aliæ partes gradibus ex longinquo fuerunt occupatæ. Et ille quidem fabricatis ex impietate machinis, ſubactum iri ſperauit hoſtes. Deus uero laborem eius inutilem demonſtrauit, & priuſquàm in his quicquàm poneret, Romanos adduxit. Etenim Titus, poſtquàm partẽ ad ſe collegit exercitus, alijs uero ut ad Hieroſolymã occurrerẽt ſcripſit, Cæſareã profectus eſt. Erant autem tres legiones, quæ pridem ſub eius patre

Iudæam

Iudæam uaſtauerant, & duodecima, quæ olim cum Ceſtio male pugnauerat, quæq; licet per id fortitudine eſſet inſignis, tunc tamen eorũ etiam memoria quæ pertulerat, alacrius ad uindictam properabat. Harum quidem quintã legionem iuſsit ſibi per Emmaus occurrere, decimam uero aſcendere per Hierichunta. Ipſe quidem cum cæteris regreſſus eſt, quos regũ quoq; ſubſidia plura quàm dudum, multiq; Syri auxiliatores comitabantur: Suppletum eſt autem quatuor legionum quantum Veſpaſianus ſelectũ cum Mutiano miſerat in Italiam, ex his qui cum Tito acceſſerant. Duo nanq; milia de Alexandrino exercitu lecta, tria milia uero ex Euphrate eum ſequebantur, & amicorum ſpectatiſsimus beneuolentia ſimulq; prudentia, Tiberius Alexander, qui antea quidem Aegyptum adminiſtrauerat, tunc autem dignus qui exercitum regeret propterea iudicatus, quod primus incipiẽti fuit hoſpes imperio, & cum fide clariſsima incertæ fortunæ ſociatus eſt: idemq; cõſultor in uſus bellicos ætate ac peritia præcipuus aderat.

Titus explorator Hieroſolymæ periclitatur. CAPVT II.

PRogredientem uero in hoſtilem terram Titum, antecedebant regia omniaq; auxilia, poſt eos uiarum ſtratores, caſtrorúmque metatores. Deinde rectorum ſarcinæ atque armati. Poſt hos ipſe Titus, & alios lectos habens & ſigniferos, quorum agmen equites ſequebantur. Hi uero ante machinas ibant, & ſecundum illos unà cum lectis chiliarchi, & præfecti cum cohortibus. Poſt autem circum aquilam ſigna, & ante ſigna tubicines, deinde acies ſenum uirorum ordinibus dilatata. Seruile autem uulgus à tergo cuiuſque agminis, & ante hos ſarcinæ. Omniũ uero nouiſsimi mercenarij, eorúmque cuſtodes coactores

 armorum.

*armorum. Procedens autem decenter exercitus, ita ut mos eſt Romanis, in** Goſnam *per Samaritidem uenit, quæ & prius ab eius patre fuerat occupata, & tũc præſidijs tenebatur.* I*bi aũt unã moratus eſt ueſperã: mane inde proficiſcitur: peractaq́; die in manſione, caſtra ponit in loco quem* Iu*dæi ſermone patrio* Acanthonaulona *uocitant, iuxta uicũ quendam* Gabath Saul *nomine, quod ſignificat uallẽ* Saul, *diſtantem ab* Hieroſolymis *ſtadijs ferè triginta.* Hinc *ſexcentis propè lectis equitibus comitatus, perrexit in ciuitatem, quàm tuta eſſet,* I*udæorumq́; animos exploraturus: ſi forte ſe conſpecto, priuſquàm ad manus ueniretur, metu cederent. Audierat enim quod erat uerum, à ſeditioſis & latronibus oppreſſum populum deſiderare quidem pacem: ſed quod rebellantibus infirmior eſſet, nihil conari.* Q*uãdiu quidem mane per uiam quæ ad murum duceret equitabat, nemo ante portas apparuit: ubi uero itinere ad turrim ſaxeam declinato, tranſuerſum agmen equitum duxit, infiniti ſubitò proſiliunt, quà muliebres turres uocantur, & per eam quæ contra monumentũ* Helenæ *porta eſt egreßi, equitatum intercidunt: atque alios etiam tunc uia currentes, ne cum his qui diuertebant ſeſe iungerent, à fronte oppoſiti prohibuerunt:* Titum *uero cum paucis ſeparant.* I*lle autem ultrà quidem minus progredi poterat: à muro enim cuncta foßis patebant, & tranſuerſi erãt hoſtes, multiſq́; macerijs impedita.* A*d ſuos autem in aggere conſtitutos recurſus, intercedẽte hoſtili manu, deſperabatur.* Q*uorum plerique imperatoris periculum neſciebant: ſed exiſtimantes eum ſecum reuerti, etiam ipſi fugiebant.* Titus *autem in ſua tantum fortitudine ſitam eſſe proſpiciẽs ſpem ſalutis, flectit equum, & ut ſe ſequerentur cum clamore comites adhortatus, in medios hoſtes irruit, ui ad ſuos*

*Al. Gophnam.

tranſire

tranſire feſtinãs. Quo quidẽ tempore maxime intelligi potuit, & belli momenta & imperatorum pericula deum curare. Tot enim aduerſus Titum mißilibus iactis cum neque galea neq; thorace ſeptus eſſet (non bellator enim ſed explorator, ut dixi, proceſſerat) nullum in eius corpus delatũ eſt: ſed tanquam ne eum ferirent, ex induſtria mitterentur, omnia præteruolabant. Gladio uero ſemper à lateribus inſtantes dirimens, multosq; ante ora ſubuertens, ſuper cadẽtes agebat equũ. Illorum autẽ clamor erat, propter audaciam Cæſaris, ut eum aggrederentur, cohortatio: fugaq́; & diſceßio repentina, quocunq; diuerteret curſum. Huic autẽ ſe periculi participes, cũ à tergo & à lateribus funderentur, adiunxerant. Vna enim erat unicuique ſpes ſalutis, uiam cum Tito patefacere, priuſquàm circunuẽtus opprimeretur. Deniq; duo ex nimis pertinacibus, alter cũ equo percuſſus eſt: altero uero deiecto & occiſo, equus eius abductus eſt. Titus uero iam cum cæteris in caſtra ſaluus euadit. Iudæis quidem, quod aggreßione prima ſuperiores fuerant, incõſulta ſpes animos extollit, magnamq; his in poſterum fiduciã momentum temporaneum comparauit.

De eruptionibus Iudæorum contra Romanos caſtrametantes.

CAPVT III.

Cæſar autem, poſtquàm ex Emmaus agmen ſibi ſociatum eſt nocte, luce inde digreſſus ad locum qui Scopos appellatur, accedit, unde iam & ciuitas & clara templi magnitudo cõſpici poterat: qua parte ſeptentrionalem regionẽ continens ciuitas humilior, proprie Scopos nominatus eſt, diſtans à ciuitate ſtadijs ſeptem: ibiq; duabus legionibus ſimul, quintæ legioni uero retrorſum ſtadijs tribus caſtra muniri iubet: Labore nanque nocturni itineris attritos milites progredi uiſum eſt, ut ſine formidine murũ ſtruerent. Titus ad mouet milites urbi.

ſtruerent. Mox autem cœpto ædificio, decima quoq; legio per Hierichunta aderat à Veſpaſiano præoccupata: ubi quædam pars armatorum in præſidio fuerat collocata. His autē præceptum erat ſexto ab Hieroſolymis ſtadio caſtra ponere, qua in parte mons, qui appellatur Elæων, contra ciuitatem ab oriente ſitus eſt, altaq; interiacēte ualle diſcernitur, cui nomen eſt Cædron. Intra ciuitatem uero ſine requie confligentium diſſenſionē, tum primum ingens ſubitò bellum foris interueniens, refrenauit, & cum ſtupore ſeditioſi Romanorum caſtra inſpectantes, trifariam diſtributa mala, inter ſe iniere concordiam: rationemq; inuicem requirebāt, quidnam expectarēt, quidue perpeßi, tres muros cōtra uitā ſuam paterentur opponi: belloq; tanta ſe fundente licentia, tanquàm ſpectatores bonorum operū ſibiq; utiliū reſiderent. Mœnibus clauſis, remißisq; armis ac manibus, in noſmetipſos profecto, exclamat aliquis, tantūmodo fortes ſumus: Romanorum autē lucro ex noſtra ſeditione ſine ſanguine oppidum cedet. His alios atq; alios cōgregantes exhortabantur, raptisq; armis, ſubitò in legionem decimā ruunt: perq; uallē facto impetu, cum ingenti clamore murum ædificantes Romanos aggrediuntur. Illi autē in opere diſtributi, armis ob eam cauſam plerique depoſitis (nec enim excurſum Iudæos auſuros eſſe credebāt, & ſi maxime uellent, animos eorū ſeditione diſtractum iri arbitrabātur) præter opinionē perturbati ſunt: atq; opere quiſq; derelicto, confeſtim alij receſſere: multi aūt ad arma properātes, priuſquàm ſe in hoſtes porrigerēt, feriebantur. Plures aūt Iudæis ſemper adijciebantur, eorum freti uictoria qui præceſſerant, & quod cum pauci eſſent, multiplex numerus & ſibi & hoſtibus uidebantur, quod ſecunda fortuna uterentur. Romani aūt maxime ordinari conſueti, & cum decore

Iudæi irruunt in Romanos caſtrametantes.

decore atque præceptis bellũ gerere ſcientes, ex perturba-tione trepidabant. Vnde tunc quoq; præuenti aggreſſione cedebant, Si quãdo tamen ſeſe conuerterẽt ab inſequẽtibus occupati, & à curſu reprimebant Iudæos, & ob impetum minus cautos feriebãt. Semper uero excurſione gliſcẽte magis magiſq; turbati, poſtremo caſtris pulſi ſunt: totáq; legio tunc in periculum uentura fuiſſe uidebatur, niſi hoc mature ſibi nunciato, Titus eis tuliſſet auxilium, multiſq; increpans ignauiam, & ſuos à fuga reuocaſſet: Iudæiſq; à latere ipſe cum his irruens, quos circa ſe habebat electos, multos quidẽ occidiſſet, plures uero ſautiaſſet, omnes autẽ in fugam uertiſſet, atque in uallem præcipites compuliſſet. Illi autem prono in loco multa mala perpeſſi, poſtquam in aduerſam partem euaſere, flectunt ſe iterũ, & ualle intercedẽte cum Romanis dimicabant. Igitur ad medium diem ita bellatum eſt. Paulo autem poſt meridiem, Titus his qui ſecum erãt in ſubſidio collocatis: alijſq; de cohortibus aduerſus excurrentes oppoſitis, reliquum agmen ad murum in ſummo montis ædificandum remiſit. Iudæis aũt hæc fuga eſſe uidebatur. Cumq; ſpeculator quem in muro poſuerant, amictu agitato ſignum dediſſet, frequentiſſima multitudo tanto impetu proſilijt, ut eorum curſus immaniſſimis beſtijs eſſet aſſimilis. Deniq; in aduerſa acie ſtantium nemo impetum ſuſtinuit: ſed tanquã machina percuſſum agmẽ, continuo diſſipatum eſt, pulſique in montem refugiunt. In aſcenſu autem medio Titus cum paucis relictus eſt, multumque monentibus amicis, qui pro imperatoris reuerẽtia contempto periculo perdurauerant, ut mortem appetentibus Iudæis cederet, neque pro his in diſcrimen ueniret, quos ante ipſum ſaluos eſſe non oporteret: ſed potius fortunam ſuam reputaret, quod non militis officio fungeretur,

Romani è caſtris pulſi.

Iterũ Romani milites pulſi.

uerum

uerum & belli & orbis terræ dominus eſſet, ne in fugam uerti uideretur, in quo omnia niterentur. Hæc ne audiret ſimulans, & ad ſe recurrentibus obſtabat: eósque in ora feriens, cum ui obniterentur, occidebat, & in galeam repente incumbens, multitudinem repellebat. Illi autem & uiribus eius & obſtinatione perterriti, ne tum quidem in ciuitatem fugêre: ſed in utrunque latus ab eo declinantes, rurſum fugientes inſequebantur. Quos tamen aggreſſus à latere, ipſorum quoque impetum præpediebat. Dum hæc aguntur, etiam illos qui ſuperiora caſtra muniebant, ubi fugere inferiores uidere, metus ac turba occupat: totúmq; agmen diſpergitur, ſuſpicantium excurſum quidem Iudæorum ferre non poſſe. Titum uero in fugam uerſum. Nec enim unquam illo manente alios fugituros fuiſſe, & tanquam laruali terrore circundati, alius aliò ferebantur: donec quidem, cum in medio bello uerſari imperatorem uidiſſent, plurimum metuentes uniuerſo agmini ſuorum, eius periculum cum clamore nunciauerunt. Itaque pudore reuocati, & fuga maius aliquid ſibi exprobrantes, quod Cæſarem deſeruiſſent, totis uiribus in Iudæos utebantur, & ſemel ad deſcenſum tranſuerſi urgebant eos in decliuia. Illi autem in pedem recedentes pugnabant. Cúmque Romani plus poſſent, eo quod ſuperiores erant, in uallem omnes coacti ſunt. Titus autem contra ſe poſitis imminebat, & legionem quidem ad muri fabricam redire iubet: ipſe uero cum his quibus antea reſiſtendo hoſtes arcebat. Itaque ſi me nihil addentem obſequio, neque inuidia detrahentem uerum dicere oportet, ipſe Cæſar bis totam legionem periculo liberauit, atque ita caſtra muniendi copiam militibus præbuit.

Fuga Iudæorũ.

De inteſtina pugna azymorum diebus. CAPVT IIII.

Remiſſo

REmiſſo autem pauliſper bello externo, iterum inteſtinum ſeditio ſuſcitauit. Azymorúmq; inſtante die, qui eſt Aprilis mēſis quartuſdecimus (hoc enim ſe primum tempore opinātur Iudæi ab Aegyptijs eſſe liberatos) Eleazarus quidem cum ſocijs portam ſubaperiens, introire cupiebat ex populo qui templum adorare cuperent. Iohannes autem die feſto ad protegēdas inſidias, uſus eſt & ſuorum quoſdam ignotiores, armis ſub ueſte latentibus inſtructos, quorum pleriq; de induſtria ingreſsi erant, occulte, inter eos fani occupandi gratia ſubmittit: illi autem poſtquam intrauere, ueſtimentis abiectis, ſubito armati apparuerunt. Magna uero ſtatim turba circa templa ac tumultus erat, cum alienus quidem à ſeditione populus, omnibus diſcrimen imputaret, Zelotæ uero ſibimet ſolum inſidias cō paratas. Verum hi quidem relicta portarum cuſtodia, & alij ex propugnaculis deſilientes, priuſquam manus conſererent, in templi cloacas confugêre. Populares autem ad aram delati, & circum templum appulſi conculcabantur, cum lignis paſsim ferróq; cæderentur. Multos otioſorum inimici priuato odio, quaſi diuerſæ factionis ſocios interficiebant. Et quicunq; ante hæc inſidiatorem aliquem offenderat, tunc agnitus quaſi Zelotes ducebatur ad mortem. Sed qui atrocitate magna innocentes afficerent, inducias conceſſere nocentibus, progreſſósq; ex cloacis dimiſerunt. Ipſi autem interius templum, & omnes eius apparatus tenentes, confidentius oppugnabant Simonem. Seditio quidem hoc modo, quæ tripartita fuerat, in duas partes diuiſa eſt. Titus autem caſtra propius ciuitatē transferre cupiens de Scopo, contra excurſus quidem lectos equites ac pedites, quos ſatis eſſe arbitrabatur, poſuit: aliū uero exercitum iuſsit totum quod erat uſque muros ſpatium

Titus caſtra propius urbi admouet.

compla=

complanare. Cunctis igitur materijs ac ſepibus diruptis, quibus hortos ac locos incolæ præmunierant, omniq; oppoſita, quãuis manſueta, ſylua exciſa, repletũ eſt quicquid erat cauũ & uallibus impeditum. Saxorum autẽ eminẽtiſsimis ferro truncatis, humiliorem, totum illum tractum à Scopo uſq; ad Herodis monumenta fecerunt, ſerpentium ſtagnũ continentia, quæ olim Bethara uocabatur.

De Iudæorum dolo in Romanorum milites. CAPVT V.

HIs denique diebus Iudæi Romanis huiuſmodi inſidias parauere. Seditioſorum audaciſsimi extra muliebres (quæ ſic appellantur) progreſsi turres, ſimulato quod pacis eos ſtudioſos pepuliſſent, eo quod timerent impetum Romanorum, ibidem uerſabantur, & alter ſub altero uitabundi latebant. Alij uero per muros diſpoſiti, populúmque ſe eſſe ſimulantes, clamore pacem implorabãt, fœdusq; poſcebant: portásq; ſe patefacturos eſſe pollicentes, inuitabant Romanos. Hoc autem uociferantes, unà etiam contra ſuos, ueluti portis eos abigerent, lapides iaciebant. Illíq; ſe ui perrumpere aditus uelle ſimulabant, & ciuibus ſupplicare. Cumq; ad Romanos ſæpiſsimæ ire conarentur, reuerſi perturbatis ſimiles uidebantur. Verum hæc eorum calliditas, apud milites quidem fide non carebat: ſed tanquam hos quidem in manibus haberent paratos ad ſupplicium, illos uero ciuitatem ſibi aperturos ſperabant, opus aggredi feſtinabant. Tito autem ſuſpecta erat inuitatio, quia rationem non haberet. Pridie nanque prouocatos eos ad pactionem per Ioſephum, nihil mediocre ſentire cognouerat, etiam nunc milites manere loco ſuo præcepit. Iam uero quidam operibus appoſiti, raptis armis ad portas excurrere cœperant. Hi autẽ qui expulſi uidebãtur, primo quidẽ cedebant: deinde ubi ad turres portæ

propin-

propinquabant, curſu eos circumueniũt, & à tergo perſe-quebantur. Qui uero in muro ſtabant, lapidum his multitudinem, omnigenúmque telorũ ſimul infundunt: adeo ut multos quidem necarent, plurimos quidẽ ſauciarent. Nec enim *facile erát à muro diffugere, alijs retro uiolenter inſtantibus.* Et *præter hoc pudor quod rectores peccauerãt, itẽq; metus in delicto perſeuerare ſuadebat. Quamobrẽ hoſtes diu decernentes, multis uulneribus acceptis, neq; paucioribus redditis, poſtremo eos à quibus circũuenti fuerant repulere. Quos tamen recedentes uſq; ad* Helenæ *monumentum,* I*udæi urgendo iaculis ſequebantur.* Deinde *inſolẽter fortunæ maledicentes, &* Romanos *uituperabant fraude pellectos: ſcutáque alta ſublata criſpantes tripudiabant, & cum lætitia uociferabantur.* Milites *autẽ interminatio principum, & Cæſar iratus, huiuſmodi oratione corripuit:* I*udæi quidem, quos ſola regit deſperatio, omnia cum deliberatione faciunt atq; prudentia, fraudes & inſidias cõponendo, eorúmque dolos fortuna proſequitur, quod ſunt morigeri, ſibiq; inuicẽ beneuoli ac fideles:* Romani *uero, quibus ob diſciplinam & conſuetudinem obediẽdi rectoribus, fortuna famulatur, nunc contrario peccant, & intemperãtia manuum debellantur: quod omnium eſt peßimum, præſente* C*æſare, ſine rectore dimicantes.* C*erte, inquit, plurimum ingemiſcent militiæ leges, plurimum pater, cum hoc uulnus audierit.* Ille *quidem cum bellando ſenuerit, nunquam iſto modo peccauit.* Leges *autem, ſi cum in eos qui minimum quid præter ordinem mouerint, morte uindicent, nunc totum deſeruiſſe exercitum uideant.* Modo *autem ſcituros eſſe eos ait, qui arroganter egere, quod apud* Romanos *etiam uincere ſine præcepto ducis, infamiæ eſt.* Hæc Titus *ad rectores locutus cum indignatione,*

[Margin: Cõuicia Iudæorũ in cæſos milites Romanos.]

[Margin: Titus carpit temeritatẽ militum.]

ne,certus erat, qua lege in omnes erat uſurus. Et *hi quidem abiecerunt animos,quaſi iamiamq́; iuſte morituri.* Cir*cunfuſa uero agmina* T*itum pro commilitonibus obſecrabant:paucorumq́; temeritatem condonari cunctorum obedientiæ præcabantur : emendaturos enim peccatum præſens, futuræ compenſatione uirtutis.* Placatus *eſt Cæſar utilitate ſimul ac precibus.* N*amque unius hominis animaduerſionem uſque ad factum promouendam putabat, multitudinis uero ad ueniam.* Militibus *quidem reconciliatus eſt, multum monens ut poſt hæc prudentius agerent.* Ipſe *uero,quemadmodum* I*udæorum ulciſceretur inſidias, cogitabat.* I*nteruallo autem, quod uſque ad muros ciuitatis erat,per quatriduũ coæquato,ſarcinas aliámque multitudinem cupiens tutò traducere,militum ualidiſſimos à ſeptentrionali tractu in occiduum,ſeptenos per ordinem,contra murum prætendit altius,ualle depreſſa.* Pe*ditibus autẽ in fronte,ac poſt eos equitibus acie terna diſpoſitis,cum ſinguli ordines ſeptenos haberent,ſemoti ſagittarij ſtabant.* Excur*ſibus autem* I*udæorũ tanto agmine circunfuſis,impedimẽta trium legionum,itemq́; alia multitudo ſine timore tranſit.* Ipſe *quidem* T*itus cum propè duobus ſtadijs adeſſet muro,ad anguli eius partem contra turrim,quæ appellatur** Sephines,*caſtra ponit.* Ad *quam muri ambitus ex aquilone pertinens,flectitur ad occidentem.* Altera *uero pars exercitus eam turrim uerſus,quæ appellatur* Hippicos,*muro circũdat duum ſtadiorum ſpatio ſimiliter à ciuitate deſcendens.* Decima *tamen legio ſin* E*læon monte,ubi erat,manebat.*

* Ali. Pſophines.

Deſcriptio Hieroſolymorum, CAPVT VI.

CIuitas *autem trino muro circundata erat, niſi qua uallibus inuijs cingebatur.* Ex *ea nanq; parte,unius muri*

muri habebat ambitum, & ipſa quidem ſuper duos colles erat condita, cõtrarijs frontibus ſemet inſpicientes, interueniente ualle diſcretos, in quam domos creberrime deſinebant. Collium uero alter, quo ſuperior ciuitas ſedet, multo eſt excelſior, & in prolixitate directior: adeo ut quoniam tutus erat, caſtellum quondam à David *rege uocaretur.* Is *pater* Salomonis *fuerat, qui primus templũ ædificauerat. A nobis autem ferum ſuperius ædificatum eſt. Alter autem, qui appellatur* Acra, *inferiorem ſuſtinet ciuitatem, & undique decliuis eſt. Contra hunc autem tertius collis erat, natura humilior quàm* Acra, *& alia lata ualle ante diuiſus. Verum poſtea qua tempeſtate* Aſamonæi *regnabant, & uallem aggeribus repleuerunt, ut templo cõiungerent ciuitatem, &* Acræ *altitudinem cæſam humiliorem fecerant, ut ex ea quoq; fanum ſupereminens cerneretur. Vallis autem quæ* Tyropeon *appellatur, qua parte diximus ſuperioris ciuitatis collem dirimi ab inferiori, uſq; ad* Siloam *pertinet. Ita enim fontem, qui dulcis eſt ac plurimus, uocabamus. Foris autẽ ciuitatis duo colles profundis uallibus cingebantur, & utrinq; obſtantibus rupibus, nulla ex parte adiri poterant. Trium uero murorum uetuſtiſſimus quidem, propter ualles, imminẽtemq; his deſuper collem quo erat conditus, facile capi non poterat. Ad hoc autem, quod loco præſtabat, etiam firmiſſime ſtructus erat,* David *&* Salomonis, *aliorumq; interea regum largiſſimis impenſis operi ſumptibus deuotis. Hac autem parte incipiens à turri, cui nomen eſt* Hippico, *& ad eam quæ dicitur* Xyſtus *pertinens: deinde curiæ coniunctus, in occiduam templi porticum deſinebat. Parte autẽ altera ad occidentem ex eodem loco ductus, per eũ qui uocatur* Betiſo *deſcẽdens in* Eſſenorum *portam: deinde ſupra fontem*

Tres muri Hieroſolymorum.

Tres colles.

Caſtellũ David.

Acra.

Siloa.

Siloam in meridiem flexus, atq; inde rurſus in orientē uerſus, quà ſtagnum Salomonis eſt, & uſque ad locum pertinens, quem Ophilan uocant, cum orientali porticu templi coniungitur. Secundus autem murus, ex porta quidem habebat initium, quem Genetham appellabant. Hæc autem fuerat muri prioris. Septentrionalem uero tantūmodo tractum ambiens, uſq; ad Antoniam aſcendebat. Tertio muro turris Hippicos principium dabat: unde ad Beroë tractum pertinens, deinde ad Sephinam turrim ueniens, contra monumentum Helenæ, quæ Adiabenorum regina fuerat, Azitæ regis filia, & per ſpeluncas regias in longum ductus, à turri quidem in angulo poſita, flectebatur contra Fullonis quod dicitur monumentum. Cum uetere autem ambitu iunctus in Cedron uallem, quæ ſic dicitur, deſinebat. Hoc muro eam partem ciuitatis, quam ipſe addiderat, Agrippa cinxerat, cum eſſet omnis ante nuda. Exhuberans enim multitudine, paulatim extra mœnia ſerpebat templi, quæ ſeptentrionali regione colli proxima ciuitate adiuncta non paululum proceſſerat. Quin & quartus collis incolebatur, cui nomen eſt Abiſade, ſitus quidem ex aduerſo Antoniæ: foſſis autem altiſſimis ſeparatus, quæ de induſtria ductæ ſunt, ne Antoniæ fundamentis colli cohærentibus, & acceſſui facilis ſit, & minus editus: unde etiam foſſæ altitudo plurimū turribus celſitudinis adijciebat. Nominata eſt pars addita ciuitati uoce indigena Zebethana, quod græco ſermone dicitur noua ciuitas. Eius autem partes incolis protegi deſiderantibus, pater huius regis eodem nomine Agrippa, murum quidem ita ut prædiximus inchoarat. Veritus autem Claudium Cæſarem, ne magnificentiam conſtructionis ad nouarum rerum diſcordiæ ſuſpicionem traheret, fundamentis tantummodo iactis, ab opere

Secūdus murus.

Tertius murus ab Agrippa additus.

Collis Abiſade.

opere deſtitit. Nec enim expugnabilis eſſet ciuitas, ſi perfeciſſet muros ut cœperat. Saxa enim uiginti cubitis longa, & decem lata contexebantur: quæ neq; ferro facile ſuffodi poſſent, neq; machinis dimoueri: hisq; murus dilatabatur. Profectò autem altitudinis quoque plus habuiſſet, ſi eius magnificentia, qui ædificium aggreſſus erat, minime fuiſſet inhibita. Rurſus autem idem murus, etiam Iudæorum ſtudio fabricatus, ad uiginti cubitos creuit. Et murus quidem binis cubitis, propugnacula uero trinis habebantur: totáq; altitudo ad uigintiquinq; cubitos erigebatur. Murum autem ſupereminebant turres, uiginti quidem cubitis in altitudinem, uiginti uero in longitudinem, quadratis angulis ſtructæ, & ſicut ipſe murus plenæ ac ſolidæ. Præterea ſtructura ac pulchritudo ſaxorum nihil erat templo deterior. Poſt altitudinem uero turrium ſolidã, uiginti cubitis elatam, cellæ deſuper ac cœnacula erant, aquarumq; pluuialium receptacula, & tortuoſi latiq; ſingulorum aſcenſus. Eiuſmodi quidem turres nonaginta tertius murus habebat: earum autem interualla cubitos ducentos. Medius uero murus in quatuordecim turres, & antiquus in ſexaginta diuiſi erant. Omne autem ciuitatis in gyro ſpacium trigintatribus ſtadijs finiebatur. Cum autem totus admirabilis eſſet tertius murus, admirabilior Sephinæ turris ad ſeptentrionem occidentémque ſurgebat in angulo, qua parte Titus caſtra poſuerat. Ex ea nanq; per ſeptuaginta cubitos ædita, ſole orto Arabia proſpici poterat, & uſq; ad mare, itemq; ad ultima finium Hebræorum. Erat autem octo angulis. Contra eam uero turris Hippicos, & iuxtà duæ, quas Herodes rex in antiquo muro ædificauerat: quæq; magnitudine ſiue pulchritudine ac firmitate, uniuerſis quæ toto orbe eſſent præſtabãt. Nã præter natu-

Turres murorũ quot.

Sephina.

ralem animi liberalitatem, rex pro amore ciuitatis, operum excellentiā proprijs affectibus indulgebat: perſoniſq; tribus chariſsimis, quarū nominibus turres appellauit, fratri & amico, & cōiugi memoriam dedicando, huic quidē, ut dixi, amoris cauſa peremptæ, ijs autem bello amiſsis, cum fortiter decertaſſent. Hippicos quidē turris, amici uocabulo dicta, quatuor angulis erat. Singulæ autē uigintiquinq; cubitos in latitudine, itémque longitudine habebant, & excelſæ triginta cubitos, erant uſque inanes ſupra ſoliditatem, ſaxiſq; adunatam compaginem. Puteus uiginti cubitis altus erat imbribus excipiendis. Super hunc autem duplici tecto domus, uigintiquinq; cubitis alta, in quā uaria membra diuiſa, & deſuper eam minæ quidem binis, propugnacula uero ternis cubitis ambiebant, & omnis altitudo ad octogintaquinque cubitos numeratur. Secunda uero turris, quam fratris nomine Phaſelon appellauerat, æque lata fuerat ac longa, cubitis quadragenis. Per totidem autem cubitos in pilæ modum facta, & ſolida eius altitudo ſurgebat. Et ſuper hanc decem cubitis ædita porticus erat, instructa brachijs, itemq; propugnaculis ſepta. In media uero porticu, ſupereminēs alia turris ſtabat, in membra magnifica & balneas, ne quid regalis ei uſus uideretur deeſſe: in ſummo autem propugnaculis, miniſq; erat ornata, cum omnis eius celſitudo, propè ad nonaginta cubitos tolleretur, & ſpecie quidem uidebatur aſsimilis Phari turri, quæ Alexandriam nauigantibus ignem procul oſtendit: ambitu uero ampliore dilatabatur. Tunc autem tyrannicum domicilium exhibebat Simoni. Tertia uero turris Mariamnes (ſic enim regina uocabatur) uſque ad uiginti cubitos facta, per uiginti alios cubitos in latitudinem tendebat, & magnificentiora cæteriſq; ornatiora diuerſoria ſuſtinebat;

Phaſelus.

Turris Mariamnes.

nebat: cum id proprium, ſéque dignum eſſe rex putauiſſet, ut uxoris nomine appellata turris, plus haberet pulchritudinis, quàm quæ uirorum nominibus uocitatæ ſunt: ſicut illæ hac munitiores erant, cui fœmina nomen dederat, & cuius omnis altitudo per quinquagintaquinq; cubitos erigebatur. Sed quanquã tres turres tãtæ magnitudinis erãt, ex loco tamen, quo erant ſitæ, multo uidebantur eſſe maiores: nam ipſe antiquus murus, in quo erant, excelſo loco fuerat conditus, & ipſius collis, uelut quidam uertex, altius propè ad triginta cubitos eminebat, ſupra quem turres poſitæ, multum ſublimitatis aſſumpſerant. Mirabilis etiam fuit lapidum magnitudo: nec enim ex uulgaribus ſaxis, aut quæ homines ferre poſſent, uerum ſecto marmore candido, & ſingulis per * uiginti cubitos longis, latiſq; decem, ac per quinque altis, erant ædificatæ: quæ ita inter ſe copulata erant, ut ſingulæ turres, ſingula ſaxa uiderentur. Sic autem manibus artificum in faciem angulósque formata, ut nuſquàm iunctura compaginis appareret. His autem in ſeptentrionali parte poſitis, intus aula regia coniungebatur, narratione omni præſtantior. Nec enim uel magnificentia, uel ſtructura operis, aliqua ex parte ſuperabatur: ſed tota quidem muro, per triginta cubitos edita, cincta erat. Aequalis autem ambitu, turribus ornatiſſimis ambiebatur: itémque uirorum receptaculis & cœnaculis lectorum centum capacibus. Inenarrabilis autem fuit ſaxorum uarietas, collectiſq; ibi plurimis, quæ ubique rara uidebantur, & faſtigia ſimul proceritate trabium, & ornamentorum claritudine mirabilia. Membrorũ autem multitudo, & innumeræ ſpecies ædificij, plenáque omnia ſupellectilis, cum pleraq; in ſingulis ex auro eſſent, atq; argento. Ad hæc, multæ porticus, alia ꝑ aliã in

Aliàs triginta.

Aula regis.

Porticus.

circulum flexe, colũnæq́; in ſingulis, & quæ inter eas ſub dio patebant ſpatia, cum eſſent utiq; uiridarijs, ſyluisq́; uariata: tum prolixas ambulationes habebãt, altis euripis cinctas, & ciſternis ubiq; ſignorum æneorum plenis, quibus aqua effundebatur: multæq́; turres mãſuetarum circũ latices columbarum. Sed enim neq; pro merito exponi regia, qualis fuerit, poteſt. Habet memoria cruciatum, referens, quanta res latrocinalis flamma cõſumpſerit: nec enim hæc à Romanis incenſa ſunt, ſed ab inſidiatoribus inteſtinis, ut ſuprà memorauimus in principio diſſenſionis. Et ab Antonia quidem omnia corripuit ignis: tranſijt autem in regiam, triúmque turrium tecta corripuit. Fanum autẽ conditũ erat, ut dixi, ſupra durißimum collem. Et initio quidem uix templo atq; areæ ſufficiebat, iacens in ſummo planicies, quod undiq; præceps erat atq; decliuis. Cum autem rex Salomon, qui etiam templum ædificauerat, muro eius partẽ ab oriente cinxiſſet, una porticus aggeri eſt impoſita, & manebat ex alijs partibus nudum, quod à ſeculis poſterioribus, ſemper aliquid aggeris accumulante populo, coæquatus, collis latior effectus eſt. Perrupto autẽ ſeptentrionali quoq; muro, tantum aſſumpſere ſpatium, quãtum poſtea totius fani ambitus incluſerat. Triplici autem muro colle circundato, ſpe maius opus extructum, in quo longa ſecula conſumpta ſunt, omnésque theſauri ſacri, quos toto orbe miſſa deo munera repleuerant, tam in ſuperiore ambitu, quàm inferiore templo ædificatis: cuius quod humillimum fuit, trecentenis cubitis munierant, in quibuſdã uero locis pluribus. Non tamen omnis altitudo fundamentorum uideri poterat, multum uallibus obrutis, ut anguſtas uias oppidi coæquarent. Saxa uero quadragenum cubitorum magnitudinis erant. Nam & pecuniarum copia, &

pia, &

pia, & populi largitas, maiora dictu conabatur: quódque nunquàm poſſe perfici ſperabatur, diuturnitate ac perſeuerantia explicabile uidebatur. Tantis autem fundamentis digna erant opera impoſita. Duplices porticus omnes quas columnæ ſuſtinebant, quinis & uicenis cubitis altæ, de ſingulis ſaxis marmore candido, & laquearia cedrina protegebant. Quorum naturalis magnificientia, quódq; ligno raſili erant, apteq; cohærebant, operæpretium ſpectantibus exhibebāt: nullóque aut pictoris, aut ſculptoris opere extrinſecus ornabantur. Latæ autem per triginta cubitos erant: omniſq; gyrus earum, ſex menſura ſtadiorum cum Antonia concludebatur. Totum autem ſub dio ſpatium, uariabatur omnium quidem generum lapidibus ſtratum: quà uero ad ſecundum templum ibatur, cancellis ſeptū ſaxeis ad tres cubitos altis, nimiúmq; grato opere factis, ubique æquis depoſitæ interuallis columnæ ſtabant, legem caſtimoniæ præmonentes, aliæ Græcis, aliæ Latinis literis, in locum ſanctum tranſire alienigenas non debere. Sanctum enim uocabatur alterum fanum, & quatuordecim gradibus aſcendebatur à primo, quadratúmq; ſurſum erat, & proprio muro circundatum. Cuius exterior celſitudo, quamuis quadraginta cubitis ſurgeret, tamen gradibus tegebatur. Interior autem uiginti quinque cubitis erat: quoniam in altiori loco per gradus ædificata non tota pars interior cernebatur, colle obtecta. Poſt quatuordecim autem gradus, ſpatium erat uſque ad murum trecentis cubitis planum. Hinc rurſum alij quinque gradus, & ſcalæ ad portas ducebant: à ſeptentrione quidem ac meridie octo, quaternæ utrinq; uidelicet, duæ uero ex oriente. Neceſſario nanq; proprius locus, religionis cauſa mulieribus deſtinatus, muro diſcernebatur: altera quoq; parte opus eſſe ui-

Columnæ.

Fanum.

debatur. Contra primam uero, ſecreta erat ex alijs regio-
Portæ fani. *nibus una porta meridiana, & una ſeptentrionalis, quibus ad mulieres introibatur: per alias enim tranſire ad mulieres non licebat. Sed nec ſuam portam interiecto muro trãſgredi licebat. Patebat enim locus ille pariter indigenis & hoſpitibus fœminis, religionis cauſa uenientibus. Occidua uero pars nullã portam habebat, ſed perpetuus ibi murus erat extructus. Inter portas autem porticus, à muro intro propè ad theſauros aduerſæ, magnis & pulcherrimis columnis ſuſtinebantur. Erant autem ſimplices, ac præter magnitudinem nulla re ab inferioribus aberant. Portarum autem aliæ quidem auro & argento undique tectæ erant, itémque poſtes ac frontes: una uero extra templum ære Corinthio, quæ multum argento incluſas & inauratas honore ſuperabat. Et binæ fores quidem in ſingulis ianuis erant tricenis cubitis altæ, quiniſdenis etiam latæ. Poſt introitũ uero, ubi latiores fiebant, tricenis utrinque cubitis exedras habebant: exemplo quidem turrium longas & latas, ſupráque uero quàm uiginti cubitis celſas. Singulas autem binæ columnæ duodenûm cubitorum craßitudine ſuſtinebant. Et aliarum quidem portarum magnitudo par fuit. Quæ uero ſupra Corinthiam poſita erat, quò mulieres conueniebant, ab oriente aperiebatur. Porta templi ſine dubio maior erat: quinquaginta enim cubitis ſurgens, quadraginta cubitorum fores habebat, ornatúmque magnificentiorem: quoniam craßiori argento atque auro ueſtiebatur: quod quidem*nomen portis infuderat Tiberij pa-*
Al. nouẽ. *ter, Alexander. Gradus autem quindecim à muro, qui mulieres ſegregabant, ad maiorem portam ducebãt. Namque illis, qui ad alias portas iter dirigerent, quinq; gradibus erant breuiores. Ipſum uero templum in medio poſi-*

tum,

tum, hoc eſt, fanum ſacroſanctum, duodecim gradibus aſcē debatur. Et à *fronte quidem altitudo eius & latitudo, centenos cubitos habebat: penè autem quadraginta cubitis anguſtior erat. Aditus enim, ueluti quibuſdā humeris, utrinq; uicenum cubitorum producebantur. Prima uero eius porta ſeptuaginta cubitis alta erat, & uigintiquinque lata: neque fores habebat: cœli enim ſecreta, quod intercluſa erat, ſignificabat. Erantq; totæ frontes inauratæ: ac prima ædes omnis perlucebat extrinſecus auro: circum fani portam ſplendida cuncta cernentibus occurrebant. Cum autem interior eius pars duplici tecto fulgeret, adiacens ei prima porta patebat in altitudinem perpetuam: pérque nonaginta cubitos tollebatur, cum longa quadraginta cubitus eſſet, ac uiginti tranſuerſa. Ipſius uero ædes tota inaurata erat, ut dixi, & circum eam ſaxeus paries. Deſuper autem habebat aureos pampinos, unde racemi ſtatura hominis dependebant, & quod duplex tectum erat templi, exteriore humilius uidebatur, & fores habebat aureas, quinquaginta & quinque cubitis altas, ſexdecim uæro latas. Et ad hæc* Aulcum *longitudine pari: hoc eſt, uelū* Babylonium, *hyacintho, & byſſo, & cocco, & purpura uariatum, mirabili opere factum, neque ornationis inopiam colorum permixtione, ſed uelut omnium rerum imaginem præferens. Cocco enim uidebatur ignem imitari, & byſſo terram, & hyacintho aërem, ac mare purpura. His quidem coloribus, byſſo autem ac purpura natiuitatem: quoniam byſſum quidem terra, mare autem purpuram gignit. Erátque in eo perſcripta omnis cœli ratio, præter ſigna. Introgreſſos autem in templum, planities excipiebat: cuius altitudo habet quidē ſexaginta cubitos, & longitudo totidem, ac latitudo uiginti. Rurſus aūt quadraginta cubitis*

Auleum.

bitis diuiſi erant. Et prima quidem pars, ad quadraginta cubitos auulſa. Hæc tria mirabilia, & prædicanda opera cunctis hominibus habebat: candelabrum, & menſam, & thuribulū. Septem uero lucernæ, ſtellas errantes ſignificabant. Tot enim ab ipſo candelabro diuidebātur. Duodecim uero panes in menſa poſiti, ſignorum circulum, atq; annū. Thuribulum autem per tredecim odores, quibus replebatur, ex mari & inhoſpito & inhabitabili, deſignabat oīa dei eſſe, deóq; ſeruire. Intima uero templi pars, uiginti cubitorum erat. Diſcernebatur aūt ſimiliter uelo ab exteriore, nihilq́; prorſus in ea erat poſitum: inacceſſa uero, & inuoluta, & inuiſibilis omnibus habebatur, ſanctiq; ſanctū uocabatur. Circa latera uero inferioris templi, multa erant membra peruia, triplici tecto ſuſpenſa, & ad utrunque latus, ad eam introitus à porta patebat. Deſuper autem pars eadem membra non habebat, quo minus erat anguſtior, celſior autem quadraginta cubitis, nec ita ut inferior ambitioſa. Colligitur enim ad quadraginta cubitos omnis celſitudo, cum in ſolo centum cubitos habebat. Exterior autem facies, nihil quod animus aut oculi mirarentur, non habebat. Cruſtis enim aureis grauiſsimis undique tecta, ultra primos ortus igneo ſplendore lucebat: ut cum intuerentur, contendentium oculi quaſi ſolis radijs auerterentur. Hoſpitibus quidem adeuntibus, procul monti niueo ſimilis uidebatur. Nam ubi deauratum non erat templum, candidiſsimum erat. In ſummo autem aureis uerubus horrebat acutiſsimis, ne ab inſidentibus auibus pollueretur. Nonnullorum autem ſaxorum eius, longitudo quadragintaquinque cubitis erat, altitudo quinque, & latitudo ſex. Ara uero pro templo, quindecim cubitis alta, lata uero & longa cubitis quadragenis, quadrataq; ſtās, ueluti cornutis

Candelabrum. Menſa. Thuribulum. Templi pars interior. Ara.

angulis

angulis eminebat, & à meridie aſcenſus in eam clementer arduus reſupinabatur. Sine ferro autē conſtructa erat, nec unquam eam ferrum tetigerat. Templum autem, aramq́; cingebat ex pulcherrimo ſaxo lorica gratiſsima, uſque ad cubitum ſurgēs, quæ populum à ſacerdotibus ſegregabat. Gonorrhœos, hoc eſt, ſemine fluentes, itémque leproſos tota ciuitas arcebat, & fœminis menſtrua ſoluentibus clauſa erat. Prædictum autem limitem, ne puris quidem mulieribus tranſgredi permittebatur. Viri autem, qui non per omnia caſti fuiſſent, ab interiori aula, & qui puri eſſent, à ſacerdotibus prohibebantur. Qui uero ex origine ſacerdotum genus ducentes, cæcitatis cauſa munere non fungebātur, cum incolumibus intra limitem aderant, parteſq́; generis conſequebantur: ueſtibus tantum utebantur plebeijs: quoniam ſacerdotali ſolus qui ſacra celebrabat, amiciebatur. Ad altare uero, templúmque accedebant carētes omni uitio ſacerdotes, ueſte quidem amicti byſsina: maxime uero mero abſtinentes, ac ſobrij religionis metu, ne quid res diuinas faciendo peccarent. Pontifex autem cum ipſis non tamen ſemper aſcendebat, ſed diebus quibuſq́; ſeptimis, & per ſingulos menſes Kalendis: uel ſi quando patria feſtiuitas atque annua ab omni populo agebatur. Et ſacrificabat uelamine præcinctus, eóque tectus femora uſque ad genitalia: lintheum uero habens intrinſecus demiſſum uſque ad pedes, hyacinthinum deſuper indumentum rotundum, ex quo fimbriæ pendebant, alternis nodis aurea tintinnabula, maláque granata ſuſtinentes: tintinnabulis quidem tonitrua, malis uero fulgura deſignantibus. Pectoris autem ueſtimentum, uittæ cingebant, quinque uariatæ coloribus: hoc eſt, auri, purpuræ, cocci, byſsi, & hyacinthi: quibus etiam uela templi diximus eſſe contexta. Habebat idem

Lorica populū à ſacerdotibus diſcernens in templo.

Sacerdotes, eorū́q; ueſtes.

etiam

etiam chlamydem temperatam, in qua plus auri erat: habitu quidem indumento thoraci ſimilis uidebatur: duabus autem fibulis aureis, aſpidũ ſpecie uincebatur: quibus incluſi erant optimi maximiq́; ſardonyches, ſcripta tribuum gentis Iudææ nomina præferentes. Ex altera uero parte, duodecim pendebant alij lapides, in quatuor partes terni diuiſi: hoc eſt, ſardius, topazius, ſmaragdus, anthrax, iaſpis, ſapphirus, achates, ametiſthus, ligurius, onyx, beryllus, chryſolithus: quorum ſingulis ſingula iterum cognomina erant ſcripta. Caput autem byßinus tyaras tegebat, hiacinthis coronatus. Et circa eam alia corona erat, ſcriptas ferens ſacras literas, quæ ſunt quatuor elementa uocalia. Ea quidem ueſte poſt tempus, minus autem ambitioſa utebatur, ſi quando adyta introibat. Solus autem atq; ſemel in anno intrabat, quo die cunctos ieiunare deo mos erat. De ciuitate quidem, ac templo iterum & moribus, & legibus diligentius referemus. Non enim pauca ſuper his exponenda ſunt. Sed Antonia quidem, in angulo duarum porticuum ſita erat prioris templi, quæ ad occidentem ſeptentrionemq́; ſpectarent. In ſaxo autem fuerat extructa, quinquaginta cubitis alto, & undique prærupto: quod opus Herodis regis fuit, ubi maxime ingenij ſui magnificentiam demonſtrauit. Primum enim à radicibus ſaxum ipſum leuatis cruſtis obtegebatur, quo & decus adderet operi, & facile dilaberentur, qui uel aſcendere uel deſcendere tentauiſſent. Deinde ante priores turres, ædificium murus erat cubitis tribus. Intra hunc omne ſpatium Antoniæ, in quadraginta cubitis erigebatur. Intus autem, regiæ latitudinem ac deſcriptionem habebat, diuiſam in omnem uſum, habitationem, & genera, & ſpecies, id eſt, atria, & balnea, & aulas caſtris aptißimas: ut quantum ad uſum

Arx Antonia.

ad uſum neceſſarium pertinet, ciuitas uideretur, magnificentia uero palatium: inſtar uero turris toto habitu formata, quatuor alijs per angulos turribus cingebatur: quarum cæteræ quinquaginta cubitis erant altæ: quæ uero ad meridianum, orientalémque angulum ſita erat, ſeptuaginta cubitis eminebat, ut ex ea totum templum uideri potuiſſet. Quà uero porticibus iungebatur, utrinque deſcenſus habebat, unde cuſtodes commeabant. Semper nanque in ea Ro. milites reſidebant: & cum armis circa cuſtodes poſitis, ne quid populus feſtis diebus noui committeret, obſeruabant. Caſtrum enim erat impoſitum oppido, & oppidum quidem templo, templum uero Antoniæ. In hac autem porticu cuſtodes erant, & ſuperioris ciuitatis aliud caſtellum, regia Herodis erat.* Abiſade autem collis, ita ut dixi, ab Antonia ſeparabatur: qui cum omnium eſſet altiſsimus, etiam parti nouæ ciuitatis coniungebatur, templóque ſeptentrionali ſolus obſtabat. De ciuitate quidem, ac muris eius, iterum ſcribere plenius cupiens, in præſentia ſatis dixi.

*Al. Beſathe.

Deditionem Iudæi recuſant, & Romanos adoriuntur.

CAPVT VII.

PVgnaciſsima quidem, maximéque diſſentiens multitudo circa Simonem erat, hominum decem milia, præter Idumæos: quinquaginta uero decem milium duces, quibus ipſe quaſi dominus omnium præerat. Idumæi autem qui erant eius partium, cum eſſent numero quinque milia, duces decem habebant. Horum autem principes uidebantur, Soſæ Iacobus, & Cathlæ filius Simon. Ioannes autem qui templum occupauerat, ſexq; armatorum milia habebat, quos uiginti duces regebant, tunc autem illi acceſſerant etiã Zelotarum, depoſitis diſcordijs, duo milia

quadrin=

quadringenti: qui Eleazaro, quem ante habuerãt, & Simone * *Arim filio utebantur ducibus. His autẽ (ut diximus) bellum inter ſe gerentibus, populus erat præmium: & plebis pars, quæ nõ eadem, quæ ille committeret, ab utriſq; diripiebatur. Tenebat autem Simon quidam ſuperiorem ciuitatem, murumq́; maiorem uſque ad Cædron, & antiquioris muri, quantum à Siloa flectitur ad orientem, & uſque ad Monobazi aulam deſcendit. Is autem rex eſt Adiabenæ gentis, ultra Euphratem habitantis. Tenebat autem etiam montem Acræ, quæ inferior eſt ciuitas, uſq; ad Helenæ regiam, quæ Monobazi fuerat mater. Ioãnes autem, templo & circum templum aliquatenus incenſis omnibus, itémq; Ophla, & ualle quæ Cedron appellatur, & alijs quæ interiacebant, medium bello quod inter ſe gerebant, ſpatium aperuere. Nec enim caſtris Romanorum prope murũ poſitis, intra ciuitatem ſeditio quieſcebat: ſed ad primum eorum impetum pauliſper ſanitate recepta, mox ad priſtinum morbum rediere. Rurſusq́; diſcreti, pro ſua quiſque parte pugnabat: omnia faciendo, quæ obſidentes optarent. Nihil enim impius à Romanis paßi ſunt, quàm ipſi ſe tractarunt: neque poſt illos ciuitas aliquid nouæ calamitatis experta eſt. Sed illa quidẽ grauiores prius caſus pertulit, antequam ſubuerteretur. Qui uero eam debellarant, maius aliquid perfecere. Dico enim, quod ſeditio ciuitatem, Romani uero ſeditionem cæpere, quia multo erat mœnibus tutior: & res quidem aduerſas ſuis, iuſticiam uero recte quis Romanis aſcribit. Intelligit autem quod dies cuique ſuggeſſerit. Verũtamen his intra ciuitatẽ ita ſe habentibus, Titus cũ lectis equitibus foris circuiẽs, quà muros aggrederetur, explorabat. Hæſitanti aũt, quia nec ab ea parte adiri poterat pedibus, quà ualles erant, & ab alio latere, prior murus inſtru=*

* Al. Iairi.

*inſtrumentis ſiue machinis firmior uidebatur, placuit ad Ioannis pontificis monumentū (hæc enim tantummodo & prius humilior erat, nec ſecūdo muro concingebatur) inuadere. Neglecta enim fuerat munitio, propterea quia nō ſatis noua ciuitas frequentabatur. Sic in tertium murum facilis aditus illac erat: per quem, ſuperiorem ciuitatem, & per Antoniam, templū capi poſſe cogitabat. Hæc eo colluſtrante, quidam ex amicis eius, Nicanor nomine, ad humerum læuum ſagitta percutitur: cum propius unà cum Ioſepho acceßiſſet: pacemq́; in muro ſtantibus (dicendi enim peritus erat) ſuadere tentaret. Vnde cognitis eorū conatibus, Cæſar ex eo, quod nec ad ſalutem ſe hortantibus abſtinuere, excitatur in obſidionem: ſimulq́; ſuburbana militibus uaſtare permittit. Collectaq́; omni materia, iubet aggerem cōſtrui. Tripartito autē exercitu ad opera, medios in aggeribus iaculatores, & ſagittarios conſtituebat, & ante eos balliſtas, aliasq́; machinas, atq́; tormenta: quibus & excurſus hoſtium in opera prohiberet, & qui ex muris obſtare tentarent. Cæſis autem arboribus, momento ſuburbana ſpoliata ſunt. Collectis autem lignis in aggeres, cū totus operi intentus eſſet exercitus, nec Iudæi ſegnes erant, populum quidem in rapinis & cædibus conſtitutū fidutia tūc habebat, quod reſpiraturus eſſet: illis aduerſus hoſtes diſtractis, exiſtimantē pœnas ſe ab noxijs repetiturū, ſi romani ſuperaſſent. Ioānes autem quamuis in externos ſocij ſui irrumpere properaſſent, metu tamen Simonis manebat. Verum Simon quieſcebat: proximus enim erat obſidioni, mißilibus per murum diſpoſitis, quæ pridem Romanis abſtulerat: cū præſidiū qđ apud*Antoniam fuerat, cæpit. Sed horum poſſeßio, propter imperitiam pleriſque non erat utilis. Pauci autem à tranſfugis docti, male utebantur*

Nicanor pacem ſuadens uulneratur.

Al. Aiam

 inſtru

Machinæ bellicæ muris admotæ.

inſtrumentis. Sed cum lapidibus & ſagittis aggerem iacientibus militibus imminebant, perq; cuneos excurrentes, manus etiam conſerebant. Operantes autem minora ſcuta ſuper uallum expoſita protegebant, omnibusque agminibus contra excurſus erant machinæ comparatæ mirabiles. Præcipue uero decimæ legionis balliſtæ uehemētiores, & tormenta ſaxorum, quibus non ſolum irruentes, ſed etiam ſuper murum ſtantes euertebantur. Nam & ſingula ſaxa talenti pōdus æquabant, & ultra ſtadij modum torquebātur. Ictus autem, non ſolum primis quos offendiſſet, ſed aliquando poſterioribus quoque intolerabilis erat. Iudæi primo quidem cauebant à lapidibus, quod erant candidi: nec tantum ſono ac fremitu noſcebantur, ſed etiam claritudine proſpiciebantur. Denique ſpeculatores in turribus præſidentes, prædicebāt, quādo impelleretur machina, ſaxúmq; ferretur: patria lingua clamantes, filius uenit. Itaque præſciebant, in quos ueniret, atque ita uitabāt: & hinc eueniebat, ut illis declinantibus, lapis irritus intercideret. Proinde Romani cogitabāt, atramēto decolorare lapides. Tunc enim miſſi, nō ſimiliter incertos ictus habebant, multósque ſimul unius impetu corrumpebant. Sed ne male quidē affecti Iudæi, aggeris inſtruendi Romanis copiā dabāt. Omni uero eos molitione, atque audacia, die noctúque prohibebant. Perfectis autem operibus, plumbo & ligno ab aggeribus iacto, fabri quod erat ad murum ſpatium metiuntur. Nec iam aliquid fieri poterat, quoniam deſuper telis petebantur. Cumq; pares interuallo arietes inueniſſent, eos applicant: propiusq; diſpoſitis machinis, Titus, ne ex muro arietes prohiberentur, ex tribus partibus murū pulſari iubet. Sonitu autē circūſtrepente ciuitatē, clamor ingens ciuium ſublatus eſt, itémq; ſeditioſos pauor inuaſit. Et quia

Filius uenit.

periculū

periculum cõmune utriſq; uidebatur, cõmuniter iam repu=gnare cogitabant. Vociferãtibus inter ſe diſcordibus, quia omnia pro cõmoditate hoſtium facerent: cum ſi nõ perpe=tuam concordiã ſibi deus præbeat, ſaltem in præſentia cõ=tra Romanos oporteat conſpirare. Simon autem præcone miſſo, uolentibus ex templo ad murum egrediendi copiam dedit: idemq́; & Ioãnes, licet minus crederet, permiſit. Illi autem obliti odiorum, ac diſcordiarum ſuarũ, in unum cor=pus coëunt: murumq́; amplexi, faces inde quamplurimas ia ciebant contra machinas Romanorum, contráq; impulſo=res arietum: éosque ſine intermißione telis petebãt. Auda=cißimi uero cateruatim proſilientes, machinarum tegmina dißipabant. Hiſq́; appoſitis irruentes, peritia quidem pau=ca, plura uero audacia perficiebant. Semper autem aderat adiumento laborantibus ipſe Titus: & iuxta utrasque ma=chinas equitibus ac ſagittarijs ordinatis, ignem quidem fe=rentes probibebat, iaculãtes uero à turribus, reprimebat, nocendi tempus arietibus faciens: & tamen murus ictibus non cedebat, niſi quod quintæ legionis aries commouit an=gulum turris: murus autem ſtabat incolumis. Nec enim ſta tim cum turri periculum ſenſit, quæ multo altius eminebat, nullámque partem muri ſecum trahere poterat in ruinam. Cum aũt ab excurſibus paululũ quieuiſſent, obſeruato Ro=manos per opera & caſtra eſſe diſperſos, quia labore & formidine Iudæos diſceßiſſe arbitrarentur, excurrunt oẽs, quà turris erat Hippicus, porta latenter: ignémque ope=ribus inijciunt. Vſque ad caſtrorum quoq; munimenta, in Romanos ànimati procedebãt. Horum autem periculo ma ture, & qui erant propius excitati ſunt, & qui procul ab=erant conuenere. Romanorum autem diſciplina uincebat audaciã Iudæorũ: & quos prius offenderãt, in fugã uerſis

Excurſus Iudæorum in Romanos.

Ignis à Iudæis iniectus machinis romanorum.

aliis qui colligerentur inſtabant. Grauis autem circum machinas pugna cõmiſſa eſt, illis incendere, his incendiũ prohibere certãtibus. Incertúsque clamor utrinq; tollebatur, & multi qui in fronte ſteterant, ceciderunt. Sed Iudæi confidentia ſuperiores erant, ignisq́; opera tetigerat. Incenſaq́; omnia cũ inſtrumentis penitus eſſent, niſi lecti de Alexandria reſtitiſſent plerique, præter opinionẽ ſui uiriliter dimicantes. Nam glorioſiſsimus in hoc bello prælati ſunt, donec imperator equitũ potentiſsimis concitatus, in hoſtes irruit: & ipſe quidem duodecim repugnatores peremit. Metu autẽ cladis eorũ, cætera multitudine in fugam uerſa, omnes compulit in ciuitatem, éoque modo aggeres liberauit incendio. In hac autẽ pugna, unum ex Iudæis uiuum capi contigit, eúmque Titus crucifigi pro muro iuſsit, ſi forte reliqui uel hoc ſpectaculo territi cõcederent. Poſt eius uero diſceſſum, etiã dux Idumæorum Ioannes, dum ante muros cũ noto milite loquitur, à quodam Arabe pectus ſagitta percuſſus, continuo periit: magnúmque & Iudæis luctum, & ſeditioſis mœrorem reliquit. Nam & manu promptus erat, & ſapientia nobilis.

Ioannes ſagittæ ictu interimitur.

De caſu turris & duorum murorum obtentu. Cap. VIII.

Caſus unius turrium.

NOcte uero quæ ſecuta eſt, incredibilis tumultus Romanis incidit. Nam cum tres turres imperator Titus quinquagenũm cubitorum conſtrui præcepiſſet, ut his per aggeres ſingulos poſitis, hinc hoſtes in muro ſtantes facilius in fugam uerteret, una earum ſponte ſua nocte intẽpeſta lapſa eſt. Ingenti uero ſonitu facto, metus occupauit exercitum. Conari autem aliquid Iudæos ſuſpicati, ad arma currebant, cáque re turba in legionibus ac tumultus erat. Cúmque nemo quid accidiſſet, referre poſſet, diu queruli, alius aliud opinabantur: nulliśq; interuenientibus hoſtibus.

hoſtibus, ſemetipſos timebant: ſignumq́; diligenter ſinguli à proximis requirebant, tanquam Idumæi iam caſtra poßiderẽt: larualiq́; terrore capti uidebantur, donec Titus, cognitis quæ res erant, uerum cunctis indicari iußit: tãdemq́; tumultus eo nuntio conquicuit. Iudæi quidem cætera fortiter ſuſtinentes, male turribus affecti ſunt. Machinis enim leuioribus, & iaculatoribus, ac ſagittarijs, ſaxorumq́; tormentis inde feriebantur. Sed neque harum æquare ipſi poterant celſitudinẽ, & turres excidendi ſpes non erat. Cũq́; neque euerti propter grauitatem, neque incendi propterea quod ferro tegebantur, facile poſſent, ultra iactum teli fugientes, arietum impetus non uitabant: qui ſine intermiſſione ferientes, paulatim aliquid proficiebant. Itaque muro iam cedente magno arieti Romanorum, quẽ Iudæi Niconam uocabant, quod omnia uinceret, quamuis & antea defeßi erant pugna, & uigilijs, cum longe ab oppido pernoctarent: tamen etiam negligentia, uel quod male conſulerent, murum ſibi ſuperuacuum eſſe credẽtes, quibus alia duo munimenta ſupereſſent, laſſatiq́; plurimi receſſere. Cum autem Romani, quamprimum murum Niconas perruperat, aſcendiſſent, ad ſecundum omnes Iudæi relictis cuſtodibus, refugerũt. Portis autem Romani qui tranſierũt, patefactis, exercitum recepere. Et hi quidem hoc modo potiti muro, die quintodecimo menſis Maij, & partem eius maximam diruunt, ad ſeptentrionalẽ ciuitatis regionẽ, quã ante Ceſtius uaſtauerat. Titus aũt notato quia Aſſyriorũ caſtrũ eſt, militẽ trãſfert, occupato enim, qd' inter Cedron fuerat ſpatio, & ultra ſagittæ iactum à ſecũdo muro ſeparatus, expugnationẽ ſtatim aggreſſus eſt. Tunc igitur partiti murum Iudæi, fortiter reſtiterunt. Et Ioãnes quidem, eiúsq́; ſocij, ex Antonia & ſeptẽtrionali porticu templi ab

Primus murus ab Ariete diruptus.

Romani potiti primo muro.

Oppugnatio ſecũdi muri.

Alexandri monumento pugnabant. Simonis autem manus iuxta monumentum Ioannis *aditum clauſerant, uſque ad portam, qua in* Hippicon *turrim aqua inducebatur: Sæpe autem proſilientes è portis, cominus dimicabant: fugatiq; à muris, in conflictu quidem* Romanorum *diſciplina, propter imperitiam uincebãtur: in murali autem certamine ſuperabant. Eos autem fortuna atque ſcientia,* Iud*æos uero audacia, quam timor aleret, ſuſtentabat: quod natura erant in calamitatibus duri.* Ad *hæc autem, & iſtis ſuberat ſpes ſalutis, &* Romanis *citæ uictoriæ:* Neutros *autem laßitudo fatigabat: ſed aggreßiones, murorúmque oppugnationes, & excurſus crebri per cuneos, diebus totis agebãtur: nulláque præliorum ſpecies aberat, cum à prima luce incipientia, utriſq; inſomnibus & die grauior nox dirimeret: his quidem occupatum iri murum continuo metuentibus, illis uero, ne* Iud*æi caſtra peruaderẽt.* I*taque in armis pernoctantes, prima luce utriq; pugnæ parati erant.* Et Iud*æi quidem certabant, quis eſſet promptior ad periculum, eóq; modo gratia eminceret à ducibus ſuis.* Ma*xime uero* Simo*nis eos metus ac reuerentia cõmouebat, eóq; modo illũ ſinguli ſubiectorum colebãt, ut ad ſemet quoque interficiẽdos parati eſſent, ſi hoc ille iußiſſet.* Romanos *autem ad uirtutem hortabatur cõſuetudo uincendi, & quia uinci nõ aſſuc uerant, crebræq; militiæ, exercitationéſque perpetuæ, & imperij magnitudo. Ante omnia uero,* Titus *ſemper ubiq; præſens.* Nam *& inertia, ſpectante atq; opitulante* Cæſa*re, grauißimum facinus uidebatur: & ei qui bene decertaſſet, teſtis aderat, qui repẽderet præmium. Præterea fructus erat, uel cognoſci ſolum principi uirũ fortem: idcirco multorum malorum rebus alacritas demonſtrata eſt. Denique iſtis ipſis diebus, ualidißima* Iud*æorum acie inſtructa pro*

mœnibus

mœnibus, teliſq; utrinq; miſsis, quidam Longinus de nume ro equitum ex acie Ro. progreſſus, in mediam aciem Iu- dæorum irruit: hiſq; deiectis, hoc impetu duos fortiſsimos perimit, unius obuiam tendentis ore percuſſo, alterius eo- dem telo quod priori extraxerat, transfixo latere refugien tis: & ex medijs hoſtibus ad ſuos primos occurrit. Ille qui dem ob uirtutem inſignis erat: æmuli autem eius fortitudi- nis multi extiterunt. Et Iudæi quidem negligentes quid pa- terentur, tantummodo qualiter afficerent, conſiderabant: morſq; his leuiſsima ducebatur, ſi quo interfecto hoſte ceci diſſent. Titus autem nõ minus ſaluti militis, quàm uictoriæ conſulebat, & temerarios impetus deſperationem dicens, ſolam uero eſſe uirtutẽ, ſiquis prudẽter & caute ſine pro- prio incõmodo fortiter faceret, in ea re potius, quæ pericu lum non haberet, diros eſſe præcipiebat. Audacia cuiuſdã equitis Romani.

De Caſtore Iudæo Romanis illudente. CAPVT IX.

ITaq; à ſeptentrionali parte, mediæ turri applicat arie- tem: in qua Iudæus quidã uerſutus ac ſubdolus, Caſtor nomine, cum decẽ alijs militibus ſuis delituerat, fugatis cæ- teris formidine ſagittarũ. Hi cũ pauidi ſub thoracibus ali- quandiu quieuiſſent, concuſſa turri ſurgunt. Extentiſq; ma nibus, Caſtor ueluti ſupplex Cæſarem implorabat: & uo- ce miſerabili, ut ſibi parceret, obteſtabatur. Cui Titus pro ſimplicitate ſua credulus, iamq; Iudæos exiſtimãs belli pœ nitere, arietes quidem impulſione ceſſare iubet, ac ſagitta rios ſupplicibus prohibet. Caſtori autẽ quid uellet eloqui, permittit. Cúmque ille reſpondiſſet, ad fœdus uelle deſcen dere. Titus gratulari ſe ait, ſi omnes eadem ſentire uoluiſ- ſent, paratoq; animo fidem pacis, etiam ciuitati daturum. Sed cum ex illis decem Caſtoris ſocijs quinque itidem ſup- plices eſſe ſimularent, cæteri nunquam ſe Romanis ſeruitu Doluscu iuſdã Caſtoris Iudæi.

ros clamant, dum mori liberis liceat. Deniq; illis ſuper hoc ambigentibus, ceſſabat expugnatio. Caſtor autem interea Simonem per internũtios admonebat, ut dum uacuum eſſet tempus, de rebus urgentibus conſilium caperet, pauliſper enim ſe illudere imperatori Romano. Simul aũt hoc agẽs, ad pacem rogare contradicentes ſocios uidebatur. Illi autem uelut hæc referẽtes, in thoracas nudos fixere gladios, hisq; percuſsis uelut interfecti ceciderũt. Titus uero eiusq; ſocij obſtupuere tanta eorũ pertinacia, cum ex inferiori loco quod factum erat, uere uidere non potuiſſent: mirabãturque ſimul audaciam, & calamitati miſerebantur. Interea Caſtorem ad natem quidam ſagitta percutit. Tumq; ille telum extractum imperatori oſtendens, iniqua ſe perpeti querebatur. At Titus incuſato qui hoc emiſerat, aſtãtem Ioſephum dirigit, ut Caſtori dexteram porrigeret. Verum is neque ſe iturum, nihil enim ſanum ſupplices cogitare, reſpondit: & amicos qui uoluere ire prohibuit. Cum uero quidam ex profugis Aeneas, iturum ſeſe dixiſſet ad eum, & inuitante Caſtore, ut etiam ſecum in quo ferret argentum aliquid ſuſciperet. Ad hæc cum ille ſtudioſe aperto ſinu cucurriſſet, ille ſuper eum ſaxum demiſit. Et ipſum quidem, quoniam præcauerat, ferire non potuit, alterum uero militem qui aderat, uulnerauit, Cæſar uero fallaciam reputans, intellexit miſericordiam in bello nocere, minusque decipi calliditate ſæuitiam: arietis impulſionibus, iracundia fraudis, uehementius utebatur. Caſtor autẽ eiuſque ſocij, turrim ictibus iam cedentem incendunt: pérque flammas in eiuſdem miſsi cuniculis, iterũ magni animi opinionem apud Romanos habuere, tãquam ſe ignibus tradidiſſent. Capit autem hac parte murum Titus, die quinto, poſtquam primum cæperat: fugatisq; inde Iudæis, intro cũ lectis

Secũdus murus à Romanis captus.

lectis mille tranſijt, quos circa ſe habebat, armatis, ubi noua ciuitas & lanæ uenditores erãt, fabriq; ærarij, ueſtiúmque mercatus, & ad murum anguſtæ uiæ trãſuerſæ tendebant. Enimuero ſi uel ſtatim muri diſturbaſſet maximã partem, uel quæ cæperat lege belli uaſtaſſet, nullum credo dãnum uictoriæ fuiſſet admixtum. Nunc autem Iudæos male tractando exoratum iri ſperans, cum liceret capere, facile diſceßioni aditum non dilatauit. Nec enim quibus conſulebat, inſidiatores ſibi putabat.

De ſecundo muro bis obtento à Romanis. CAPVT X.

DEnique poſtquam ingreſſus eſt, neq; occidi quenquam permiſit eorum qui cõprehendebantur, neq; domus incendi: ſed tam ſeditioſis, ſi pugnare uellent, ſine populi detrimento copiam dabat, quàm ipſi populo fortunas proprias ſe redditurum pollicebatur. Plurimi nanque petebant ſibi ciuitatem ſeruari, templum uero ciuitati. At enim populum quidem, ad ea quæ hortabatur, & antea paratum habebat, bellicoſi autem pro inertia ducebant humanitatem: Titúmque imbelli animo, quod cæteram ciuitatem tenere non poſſet, has proponere conditiones putabant, mortem populo denuntiantes: & ſi uerbum quiſquã de traditione feciſſet, pacémue nominaſſet, mox interficiendum eum eſſe minitantes. Romanis qui introiere, alij per uiarum anguſtias obſtabant, alij ex edibus, alij murum per ſuperiores partes egreßi, pugnare cœperunt. Quibus rebus perturbati cuſtodes, de muro ſeſe demiſerant, relictisq; turribus in caſtra receſſere. Clamor autem audiebatur militum intra ciuitatẽ, quod ab hoſtibus cingerẽtur: foris autẽ degentiũ clauſis cõtubernalibus metuentiũ, creſcente numero Iudæorũ: & propter locorũ peritiã uiarũq; ſcientiã præualente, multi Romanorum trucidabãtur, &

Tito clementia ſua nocuit.

Romani rurſum urbe pelluntur.

aaa 5 ab incũ

ab incumbentibus pellebantur, cum magis neceßitate reſi=ſterent. Nec enim multis ſimul fugiēdi copia per anguſtias muri patebat: omnesq; penè qui tranſierant, perēpti fuiſ=ſent, niſi Titus eis opem tuliſſet. Diſpoſitis enim per ſum=ma uiarū ſagittarijs, & ubi plus erat multitudinis aſtans, mißilibus hoſtes abigebat, & cum eo Domitius Sabinus, uir bonus etiam in illo prælio comprobatus, durauitq; tam diu, ſagittis eos prohibens irruere: donec omnes milites re=ceſſere. Romani quidem ita ſecundo muro potiti, ad extre mum pulſi ſunt. Oppidanis uero, qui pugnaces erant, ſpiri tus creuit, & ſecundis rebus amentes erant, neque Roma=nos auſuros eſſe ad ciuitatem accedere ſuſpicantes, neq; uin ci ſe poſſe, ſi ad præliū proceßiſſent. Nā quia iniqui erant, officiebat eorum ſententijs deus, & neque Romanorum uim, multo maiorem illa quæ pulſa fuerat, funereſſe cerne=bant: neque famem, iamiámque ſerpentē. Adhuc enim ma=lis publicis alebantur, & ſanguinem ciuitatis bibebāt: pro=pter bonos autē continebatur exitiū, & penuria uictus iam multi defecerant: Populi tamen interitū, ſeditioſi pro uela mine ſui ducebant: & ſolos eos qui pacē non probarēt, ſal=uos eſſe cupiebant, quiq; uiuere cōtra Romanos optarent. Contrariā uero multitudinem, uelut onus quoddā, conſumi gratulabantur: & ita quidem circa ſuos affecti erant. Ro=manos autem, quod ciuitatem iterum ingredi conabantur, armati prohibuerunt, diſiectis muri partibus obiectu cor=porum præmunitis, ac per triduum ſuſtinuere fortiter di=micantes. Quarto autem die, Titum uehemētius aggreſ=ſum nequaquam ferre potuerunt: ſed ui coacti, rurſum quò antea refugerunt: Ille autem interim muro petitus, totam eius ſeptētrionalem partē ſtatim depoſuit: in meridiana ue=ro per turres præſidia collocauit.

Titus iterum ſecū do muro potitus eſt.

De ag

De aggeribus in tertium murum & oratione prolixa Ioſephi pro deditione facienda,& fame obſeſſorum.

CAPVT XI.

IAmq; tertium murum Titus aggredi cogitabat. Videbatur autem breuißimi temporis eius obſidio: ſpatiumque cõſilij ſeditioſis eſſe dandum, ſi quid diſturbatione ſecundi muri aut famis metu dimitterẽt. Nec enim diutius eis prædas poſſe ſufficere: & ipſe otio cõmode utebatur. Nam cum dies aduenißet, quo militibus oportebat alimenta diſtribui, in conſpicuo hoſtibus loco ductis, iußit duces ordinato exercitu pecuniam ſingulis numerare. Illi autem prolatis armis ex inuolucris & uaginis, ſeptiq; ꝓcedunt, equitibus ornatos equos ducentibus: locáq; ſuburbana per multum ſpatium auro argentoque lucebãt: Illo autem ſpectaculo nihil aut iucundius ſuis, aut horribilius hoſtibus uidebatur. Spectantibus enim & uetera plena erant mœnia, & ſeptentrionalis regio. Quin & domos refertas intuentibus cerneres, nullamq; ciuitatis partem quam non infuſa multitudo tegebat. Metus autẽ quamuis audacißimos cæperat, omnem ſimul exercitum armorumque pulchritudinem cõſpicientes, & ordinationem uirorum. Et fortaſſe ad illam ſpeciem ſeditioſi animos mutauiſſent, niſi malorum immanitate, quæ in populum commiſerant, dandam ſibi ueniam à Romanis deſperaſſent: imminente autem, ſi deſtitiſſent, morte ſupplicij, bello mori præſtabilius eſſe ducebãt. Præualebat etiã fatum, quod innocentes cũ nocentibus, & ciuitatem cũ ſeditioſis perire decreuerat: Quatriduo per ſingulas legiones alimenta conſecuti ſunt. Quinto autem die, cum omnia faciens Titus, nihil Iudæos pacatum cogitare ſenſiſſet, bifariã diuiſo exercitu, Antoniã uerſus ad Ioãnis munimentũ aggeres inchoauit: iſta parte ſuperiorẽ ciuitatem captũ iri cogitans, & per Antoniã templũ. Nãq; hoc

niſi

niſi cæpiſſet, nec oppidum quidem tutum erat obtinere. In utraq; autẽ parte duo aggeres erigebãtur, à ſingulis agminibus ſinguli. Et iuxta munimentum quidem operantes, à Iudæis & Simonis ſocijs infeſtantibus prohibebantur: ad Antoniam uero ab Ioannis ſocijs cum multitudine Zelotarum, non ſolum quia de ſuperiore loco pugnabãt, uerũ etiã quia machinis iam uti didicerant. Paulatim enim uſus quotidianus aluit peritiam. Habebant autem baliſtas trecẽtas, & quadraginta tormẽta ſaxorum, quibus difficiliorẽ aggerum extructionem Romanis efficiebant. Titus autẽ ſibi ſaluam fore fortunam ſciẽs, & perituram eſſe ciuitatẽ, unà & obſidioni uehemẽter inſtabãt: nec pœnitudinem Iudæis ſuadere ceſſabat: conſiliúmq; factis admiſcens, & orationem ſæpe armis efficaciorem cognoſcens, tam ipſos ut ſaluari uellent rogabat, tradita ſibi ciuitate, quæ iam capta uideretur, quàm & Ioſephum allegabat, patria lingua uerba facturum: ſperans eos hominis gentilis monitu aliquid remiſſuros. Itaque Ioſephus murum circuiens, ſimúlque extra teli iactum ſtans, unde exaudiri facilius poſſet, multis orabat, ut ſibi ac populo parcerent, templo ac patriæ, néue contra hæc fierent alienigenis duriores. Romanos enim ſancta reuereri, cum quibus nulla ſibi ſocietas eſſet, manúsque ſuas ad hoc uſq; cohibere. Ipſos uero in his edoctos, cum ſeruare poſſent, ſponte ad eorum interitum ruere: quin potius uidere muros concidiſſe firmiores, exciſis uero infirmiores ſupereſſe: Romanorúmque uires cognoſcerent ſuſtinere non poſſe, hisq; ſeruire non eſſe nouum, neq; inexpertum Iudæis. Nam licet pulchrum ſit pro libertate pugnare, tamen id in principio decere fieri. Semel autem ſubditũ, qui multo tempore paruiſſet imperio, iugum excuti, malæ mortis cupidum non libertatis amatorem

rem

rem uideri. Debere autem dedignari dominos humiliores, non quorum in poteſtate ſunt omnia. Nam quod Romanos effugit, niſi quod propter æſtus aut frigora eſſe inadibile? imò uero tranſiſſe ad eos undique fortunam, deúmque per ſingulas nationes ducentem imperium, nunc eſſe in Italia. Hanc autē ualidiſsimam legem, tam feris beſtijs quàm hominibus eſſe præfinitam, potentioribus cedere, apud eosq́; eſſe uictoriam, apud quos robur fuerit armorum. Idcirco etiam maiores eorum, quanquam multum & animis & corporibus & alijs ſubſidijs meliores, ceßiße Romanis, qui niſi deum ſciſſent illis fauere, nunquam perpeßi fuiſſent: ipſos uero concidentes adhuc reſiſtere, cum ex magna parte capta ſit ciuitas: ciues autem etiam ſi muros integros haberent, excidio pariter affecti ſunt. Nec enim latere Romanos, quæ fames teneat ciuitatem: & modo quidem conſumi populum, continuo uero etiam bellatores interituros: nam etſi Romani deſierint, & ab obſidione ceſſauerint, neque ciuitatem ſtrictis gladijs irruerint, Iudæis tamen inexpugnabile bellum intus aßidere, quod horis ſingulis aleretur: niſi forte quoque contra famen arma caperent ac dimicarent, ſoliq́; poſſent etiam clades ſuperare. His addebat optimum eſſe, ante intolerabilem calamitatē mutare ſententiam: dúmq; liceret, ſalutare cōſilium ſequi. Nec etiam antea geſtorum cauſa ſuccenſere Romanos, niſi ad finē uſq; inſolentes eſſent: natura eos eſſe in imperio mā ſuetos, atq; iracundiæ præferre quod utile eſt. Vtile autem putare, neq́; ciuitatē uacuā uiris neq; deſertā habere prouinciā: idcirco uelle imperatorē cum his dexterā iungere: nec enim cuiquā ſalutem daturum ſi ui cæperit ciuitatem, præſertim qui nec in extremis ei cladibus rogati paruerūt. Breui autē murum quoq; tertium captum iri, priores qui

capti

capti ſunt, fidem facere. Et quamuis perrumpi tutamina nõ poßint, famem pro Romanis pugnaturam. His monentem Ioſephum multi in muro ſtantes uituperabant, multi uero conuicijs, nonnulli etiam iaculis appetebant. Ille autem cũ manifeſtis eos calamitatibus minime flecteret, ad gentiles tranſit hiſtorias: O miſeri uociferans, ueſtrorúmque auxiliatorum immemores, armis & manibus cũ Romanis bellum geritis, quaſi quem alium ſic uicerimus. Quando autẽ non deus omnium conditor, Iudæorum defenſor eſt, ſi lædantur? Non reſipietis? Vnde progreßi pugnatis, quãtúmque auxiliatorem uiolatis? Non recordamini opera diuina parentum, atque hunc ſanctum locum, quanta bella nobis aliquando peremit. Ego autem facta dei narrare auribus indignis horreſco: ſed tamen audite, ut cognoſcatis nõ ſolum uos Romanis, ſed etiam deo reſiſtere. Nechias qui tunc erat rex Aegyptiorum, idémque Pharao uocabatur, cum infinita manu deſcendit, reginamq́; Saram materni noſtri generis rapuit. Quid igitur uir eius Abraham proauus noſter? Armis credo ultus eſt iniuriam? Atqui ccc. & xviij. præfectos habebat, quorum ſingulis infinita multitudo parebat. An ipſe quidẽ quieſcere maluit abſenti deo? Puras autem manus ad hunc locum tendens, quem uos polluiſtis, inuictum ſibi auxiliatorẽ ad militiã legit. Nónne ſecunda ueſpera incorrupta regina remiſſa eſt ad maritum? Adorans autẽ quem uos gentili cæde cruẽtaſtis, ac tremẽs, nocturnis ſomnijs Aegyptius exagitatus aufugit, auróque & argento amãtißimos deo donauit Hebræos. Dicã trãſlata in Aegyptum maiorũ noſtrorũ domicilia. Qui cũ annos quadringentos tyrãnis ac regibus alienigenis ſubiacerent, armis ac manibus ulciſci poſſent, ſemetipſos deo potius permiſere. Quis neſcit Aegyptũ repletã omni gene-

re ſer

re ſerpẽtiũ:omniq́; morbo corruptã? Quis terrã infructuoſam? quis Nili defectionẽ,& continuas decẽ plagas? & ob hoc parẽtes noſtros cũ præſidio incruẽtos,& ſine periculo deduci,quos deus ſibi ſacerdotes ducebat. Sed ab Aßyrijs raptã nobis ſanctã arcã,Palæſtina & Dagon ſimulacrũ gemuit,etiam tota gens quæ rapuerat:corruptis uero occultis corporũ,ac ꝑ ea cũ cibo uiſceribus exhauſtis cymbalorum ac tympanorũ ſono manibus noxijs reportarunt, ſanctũ placationibus expiãtes:deus erat qui hæc parẽtibus adminiſtrabat,ꝓpterea qđ omißis armis ac manibus eius ſe iudicio permiſere. Rex Aſſyriorũ Sennacherib,cũ totam ducens Aſiam ad hãc urbẽ caſtra poſuiſſet,manibus nõ humanis cecidit. Nã ab armis quieſcẽtes in uotis erãt, & angelus dei in una nocte infinitũ deleuit exercitũ. Poſteroq́; die excitatus Aſſyrijs clxxxv.milia reperit mortuorũ,atq; ita cũ reliquis Hebræos inermes,nec perſequẽtes fugiebat. Scitis etiã in Babylone ſeruitiũ,ubi per annos lxx.populus exulans,nõ ante libertatẽ recepit,quàm eam dñs donaret, qui eos etiã eſt perſecutus,iterũq; auxiliatori ſuo ſacerdotum more ſeruiebãt. Breuiter dicã,nullũ eſt operæpretium quod armis parẽtes noſtri perfecere,aut nõ ſine armis deo permiſſa poteſtate impetrauerint. Domi autẽ manentes,ut placebat iudici ſuperabãt. Pugnãtes uero,ſemꝑ de ſpe deciderũt. Nã ubi rege Babyloniorũ oppidũ obſidẽte contra Hieremiæ prædicationẽ,Sedechias rex noſter cũ eo cõgreſſus eſt,tã ipſe captus eſt,quã cũ tẽplo ciuitatẽ uidit excindi. Atqui uidete,quãto ille rex ueſtris ducibus,eiusq; populus uobis erat mediocrior. Deniq; Hieremiã uociferãtem, inuiſos eſſe eos deo ꝓpter delicta quæ in eũ cõmiſerant,captum iri aũt niſi traderent ciuitatẽ, neq; rex neq; populus interfecit. Sed uos (ut intus geſta prætermittã, neq; digne

poſſum

poſſum iniquitates ueſtras exponere)me, qui uobis ſalutem ſuadeã, quærimini, teliſq; appetitis irati, quod uos ueſtrorum cõmonefacio peccatorum, nec dici ea toleratis, quorũ quotidie facta committitis. Idem tunc fuit, cum Antiocho, qui dictus eſt Epiphanes, obſidente ciuitatẽ, multis modis offenſa diuinitate, maiores noſtri cum armis progreßi, ipſi quidem in pugna perempti, oppidum uero ab hoſtibus direptum eſt: ſanctumq́; per triennium ſexq́; menſes penitus deſolatum eſt. Et quid pluribus opus eſt? Ipſos Romanos quis contra Iudæorũ gentes ad militiã prouocauit? Nónne indigenarum impietas? Vnde ſeuire cœpimus? Nónne à ſeditione maiorum, quando Ariſtobuli & Hyrcani furor, & inter eos contentio, Pompeium intulit ciuitati, & Romanis deus indignos libertate ſubiecit? Denique tres menſes obſeßi, quanquam nihil quale uos in ſanctum legésque deliquerant, & maioribus ad bellum ſubſidijs utebantur, ſeſe tradiderunt. Antigoni autem filij Ariſtobuli neſcimus exitum? quo regnum obtinente, deus iterum captiuitate perſequebatur populum delinquentem. Et Herodes quidem Antipatri filius, Soſium & Romanũ adduxit exercitum. Circundati uero per ſex menſes obſidèbantur, donec capti peccatorum ſuorum ſupplicia pependerunt: direptaq́; eſt ab hoſtibus ciuitas, ita numquam genti arma data ſunt. Oppugnationi uero ſine dubio coheret excidium. Oportet ergo, ut opinor, ſacri loci poſſeſſores iudiciũ deo de omnibus permittere: manúsq; tũc humanas cõtemnere, cũ à ſuperno ſibi iudice nõ recedãt. Vos autẽ quid ex his, quæ legis conditor bene dixit, egiſtis? Quid, qđ is execratus eſt, prætermiſiſtis? Quantũ aũt illos, qui cito periere, impietate ſuperaſtis? nã occulta dedignantes peccata, hoc eſt furta, inſidias atq; adulteria, rapinis, cædibus certatis, nouáſq;

nouasq́; maleficiorũ excogitaſtis uias. Sanctum uero tẽplũ, factum eſt omniũ receptaculum: & indigenarum manibus pollutus eſt locus, quem Romani ex tam longinquo adorabant, multa per legem noſtram de ſuis moribus derogãtes. Deinde poſt hæc in quem fuiſtis impij, hunc auxiliatorem ſperaſtis? Valde quidem iuſti eſtis, ſupplices, puriſq́; manibus adiutorem ueſtrum rogatis? Talibus rex noſter precibus aduerſum Aſſyrium ſupplicauit, cum magnum illum exercitũ deus una nocte proſtrauit? Similia uero Aſſyrijs Romani cõmittunt, ut etiam ſimilem ultionem ſperetis? Nã ille quidẽ ab rege noſtro accepta pecunia, ut uaſtitati parceret ciuitatis, neglecto iureiurando, ad incendium templi deſcendit: Romani autem ſolẽne poſcunt tributum, quod parentes noſtri eorum parẽtibus penſabant. Et ſi hoc impetrauerint, neq; populantes ciuitatem, neque ſancta omnino tangunt. Concedunt autem uobis familias liberas & poſſeſsiones tenere, ſacraſq́; leges ſaluas manere patiũtur. Inſania eſt profecto, ſperare deum talem circa iuſtos fore, qualis iniuſtis apparuit: præſertim qui ſtatim ulciſci nouerit cum oportet. Deniq; Aſſyrios prima nocte, qua caſtra ciuitati admouerãt, fregit. Quod ſi etiam ueſtram progeniem liberaret, Romanos uero dignos pœna iudicaret, confeſtim eis illo tempore ſicut Aſſyrijs iraſcaretur, quo genti manus Pompeius attulit, quo poſt illũ Soſius aſcẽdit, quo Galilæam Veſpaſianus excidit, poſtremo non nunc Titus ciuitati appropinquaret. Sed neq; Magnus, neq; Soſius quicquam paſsi ſunt, & ciuitatem uictoria ceperunt. Veſpaſianus autem ex bello quod nobiſcum geſsit, etiam imperium adeptus eſt. Nam Tito quidem etiã fontes nunc uberiores profluũt, qui prius uobis aruerant. Deniq; ante eius aduentum ſcitis & Siloam & omnes extra ciuitatem

fontes adeo deficiſſe, ut ad utrunq; mercaretur. Nũc autẽ ita hoſtibus noſtris largi ſunt, ut nõ modo ipſis & iumẽtis eorum, ſed etiam hortis ſufficiant. Deniq; huius prodigij, & ante periculum factum eſt in excidio ciuitatis, quando ſupra memoratus Babylonius rex cũ exercitu aduenit, qui & captam ciuitatem incendit & templũ: quamuis ut opinor nihil tũc illi, quãtum uos impie nunc cõmiſiſſent. Itaq; ſanctis relictis, deum fugiſſe putauerim: hiſq; nunc adeſſe, quibus cũ bellum geritis. An bonus quidem uir domum flagitioſam fugiet, & domeſticos oderit: Deum uero malis ueſtris inhærere arbitramini, qui etiã occulta cõſpicit, & audit omnia quæ tacẽtur? Quid autẽ apud uos tacetur? quid celatur? quid non etiam planum inimicis factũ eſt? Iniquitates enim ueſtræ uelut in promptu neminem latent: inq; dies ſingulos, quis peior ſit, certamen habetis, atque ita nequitiam, ut uirtutem demonſtrare cõtenditis. Veruntamen reliqua ſalutis uia eſt, ſi uelitis, & diuinitas confeßis ac pœnitentibus ſolet ſeſe placabilis offerre. Arma proijcite, pudeat uos patriæ iam dirutæ, cõuertite oculos, & proſpicite eius quã proditis pulchritudinem, quale oppidũ, quale templũ, quàm multarum gentiũ munera. Quis in hoc flammas adducit? quis hæc iam non eſſe deſiderat? Et quid eſt hoc quod ſaluũ eſſe debeat dignius? ô lapidibus duriores. Si hæc non ueris luminibus cernitis, ſaltem familiarum ueſtrarũ miſeremini. Verſentur in cõſpectu cuiuſq; filij, cõiuges, & parentes, quos paulo poſt aut bellum aut fames abſumpſerit. Scio quia unà cum his periclitabitur mihi mater & cõiunx, & familia non ignobilis, domuſq; olim clarißima. Et fortaſſe propterea me quiſquã hæc ſuadere crediderit: Interficite illos, accipite mercedẽ ſalutis ueſtræ ſanguinem meũ. Ipſe quoq; mori paratus ſum, ſi poſt me reſipiſcitis.

ſcitis. Hæc Ioſepho *uociferante cum lachrymis, ſeditioſi quidẽ neque animos flexerunt, neq; tutam ſibi mutationem fore iudicauerũt.* Populus *uero ad profugiendum cõmotus eſt: & alij quidẽ poſſeßionibus ſuis, alijsq́; rebus charißimis exiguo pretio uenũdatis, ſolidos quidẽ, ne latrones eos deprehenderent, tranſglutiebant. Qui uero ad* Romanos *elapſi fuiſſent, exonerato uentre habebãt uſui neceſſaria.* Titus *aũt pleroſq; per agros, quo uellet quiſq; pergere, dimittebat: idq́; magis eos ad perfugiũ hortabatur, quod inteſtinis malis carebãt,* Romanis *cõſeruire.* Ioãnes *autẽ &* Simon *cũ ſocijs, ne his magis pateret exitus, quàm* Romanis *aditus, obſtruebant: & qui uel umbram ſuſpitionis dediſſet, cõtinuo necabatur.* Ditioribus *quidẽ manere etiam ſicut profugere, par cauſa erat pereundi: nam quaſi tranſfugere, uoluiſſet, propter patrimoniũ quiſq; occidebatur.* Cum *fame autẽ creſcebat deſperatio ſeditioſorũ, & in dies ſingulos utrunq; malum amplius accendebatur.* Et *palàm quidẽ nulla erant frumẽta, irrumpentes autẽ ſcrutabantur domos.* Et *ſiquidẽ inueniſſent aliquid, eos qui negauerunt uerberabant: ſi uero nihil inueniſſent, quaſi diligentius celauiſſent, tormentis itidem afficiebant.* Habendi *autem argumento erant corpora miſerorum, cũ ea quæ ſolidis uiribus ſtarẽt, abundare cibo putarentur.* Tabidi *autẽ tranſfigebantur: nec rationis eſſe uidebatur, ſtatim famè morituros occidere, multi uero clàm ſubſtantiã ſuã uno frumenti modio, qui ditiores eſſent, itemq́; pauperes ordei permutarũt.* Incluſi *deinde intimis ædiũ tectis, quidã ſumma penuria infectũ triticũ comedebant.* Panẽ *alij cõficiebãt, ut neceßitas metusq́; monuiſſet.* Et *menſa quidẽ nuſquã apponebatur, ſed incoctum ſubtrahẽtes igni cibũ diripiebant.* Mi*ſerabilis autem erat uictus, dignumq́; lachrymis ſpectacu-*

lum, cum potentiores quidem plus haberent, infirmiores autem iniuriam deplorarent, quippe cum fames ſuper omnes clades haberetur: Nihil *ſic perdit hominem ut pudor: nam quod reuerentia dignum eſt, in fame negligitur.* De*niq; uxores uiris, & filij parentibus, & quod miſerrimũ, matres cibum infantibus ex ipſo ore rapiebãt, & marceſcẽtibus inter manus chariſsimis nemo parcebat, quin uitæ guttas auferret.* E*dentes uero talia non latebant, ſed ubiq; aderant qui iſta diriperent.* N*am ſicubi clauſam domũ uidiſſent, eos qui intus erant, cibum capere hoc ſuſpicabantur indicio, ſtatimq; ruptis foribus irruebãt, uictumq; iam contuſum dentibus, ex gutture penè reuocabant, ipſos faucibus ſtrangulantes.* Pul*ſabantur autẽ ſenes ne cibum defenderent: lacerabantur mulieres, ea quæ haberent in manibus occulentes: nullaq; miſeratio uel cani capitis, uel infantiæ: ſed abſtractos pueros & ex buccella pendentes, humo allidebant.* S*i quis autem incurrentes anteueniſſet, quodq; rapturi fuerant deuoraſſet, tanquam læſi cruentiores erant.* A*cerbiſsimos autem cruciatus excogitabant, dummodo alimẽta reperirent: nunc obſtruẽtes genitalium uias, nunc uirgis acutis podices tranſfigendo.* H*orrendaq; etiam auditu quis patiebatur, in unius panis confeßionem, & ut unum pugnum farinæ abditum indicaret.* T*ortores autem nec eſuriebant (minus enim crudele uideretur, quod neceßitas imperaret) exercentes autem dementiam ſuam, ſexq; ſibi dierum uiatica præparantes, hisq; occurrentes, qui* R*omanorum cuſtodias agreſtis oleris herbarúmq; gratia colligendarum nocte reperiſſent, cum iam ſe hoſtes euaſiſſe credebant, quæ attuliſſent eripiebant, multúmq; ſupplicantibus, & horribile dei nomen implorantibus, ut aliquam partem ſibi cõcederent eorum, quæ cum*

periculo

periculo ſibi collegiſſent, nihil penitus dabant: gratúmq; uidebatur, ſi ſpoliati non perirent. Hæc quidem humiliores à ſatellitibus patiebantur. Honorati uero ac diuites, ad tyrannos perducebantur, quorum alij inſidiarum falſò accuſati occidebantur, alij quia Romanis proderent ciuitatem. Et plerunq; delator ſubornatus agebat, quod profugere uoluiſſent. Sic uero quem Simon expilaſſet, eum ad Ioannem remittebat: & quem Ioannes expoliaſſet, eum Simon excipiebat: ſibíq; inuicem propinabant ſanguinem popularium, miſerorúmq; cadauera partiebantur. Et dominādi quidē erat cauſa in utroq; diſſenſio, ſcelerum uero concordia. Nam qui ex alienis malis partem alteri, ſibi totum uendicans, nō dediſſet, nequiſsimus uidebatur. Et qui nō accepiſſet, uelut boni alicuius damno dolebat, quia crudelitatis parte caruiſſet. Sigillatim quidem iniquitates eorum explanare non potero: ut autem breuiter dicam, neq; aliam ciuitatem unquam talia perpeſſam puto, neq; ullam nationem poſt hominum memoriam malitia ferociorem fuiſſe. Poſtremo etiam gentibus Hebræorum maledicebant, ut minus impij uiderentur in alienos. Veruntamen, quod erant, & ſeruos ſe, & degeneris gentis abortiones eſſe confeſsi ſunt. Deniq; ciuitatem ipſi euertere, & Romanos inuitos hanc triſtem admittere uictoriā coëgere: tardiúsq; uenientem in templum ignem penè traxere. Deniq; cum hi ardere ſuperiorem ciuitatem uidiſſent, neq; doluere, neq; illachrymauere: ſed apud Romanos qui hæc paterentur inuenti ſunt. Verum quæ per territoriū geſta ſunt, poſtea cum rerum documentis dicemus.

De Iudæis crucifixis & aggeribus cōbuſtis. CAPVT XII.

TIto autem aggeres proficiebāt, quàmuis à muro milites male afficerentur, parte uero equitatus directa,

iuſsit per ualles ad alimenta comportanda exeuntibus inſidias tendi. Erant autem in his nonnulli etiam pugnatores, quibus iam minime præda ſufficeret: maior uero pars ex populo pauperes, quos profugere deterrebat pro affectibus ſuis metus, nec clàm enim ſeditioſis fieri poſſe ſperabant, ut cùm coniugibus ac liberis diffugerent: eósq; latronibus relinquere non patiebantur uice ſua iugulandos. Audaciores autem faciebat ad exeundum fames, reſtabátq; iam latitantes egredi, & ab hoſtibus capi. Deprehenſi autē neceſsitate repugnabant, metu ſupplicij, ſeróque uidebantur ſupplicare: poſt pugnam itaq; uerberati, & ante mortem modis omnibus excruciati, contra murum cruci ſuffigebantur. Tito quidem miſerabilis uidebatur iſta calamitas, cum Iudæi in dies ſingulos quingenti, nonnunquàm etiam plures caperentur. Sed neq; captos dimittere tutum erat, tantámq; aſſeruare multitudinem cuſtodum uidebat eſſe cuſtodiam: maxime uero propterea non prohibuit, citius eos exiſtimans ea facie remiſſuros, tanquàm ſimilia paſſuros, niſi ſe dedidiſſent. Milites autem diuerſis modis ſuffigebant, ira & odio & ludibrij cauſa: & propter multitudinem quā cæpiſſent, iam ſpatium crucibus deerat, & corporibus cruces. Seditioſis uero tantum defuit, ut ea clade mouerentur, quod etiam in contrarium eis ceſsit, ad deterrendam reliquam multitudinem. Transfugarum enim familiaribus ad murum tractis, & ſi qui erant popularium proniores ad pacem, & quæ paterentur qui ad Romanos profugerent, demonſtrabant: & qui comprehenſi tenebantur, eos ſupplices non captiuos eſſe ducebant. Ea res multos perfugere cupientium, donec uerū cognoſceretur, inhibuit. Fuerūt autem qui ſtatim dilapſi ſunt, quaſi ad uerum ſupplicium properantes. Illatam enim ab hoſtibus mortē,

compa

comparatione famis requiem eſſe ducebant: Multis autem captiuorum Titus etiam manus abſcindi præcepit, eóſque ad Iohannem & Simonem intromiſit, ut propter calamitatem nec uiderentur profugi, nec crederentur: ſaltem nũc deſinerent admonens, nec uere compellerent ad excidium ciuitatis: ſed lucrarentur in extremis mutata uoluntate, & proprias animas, & patriam tantam & templum, cuius participem non habebant. Simul autem dictis aggeres circumeundo, operantes urgebat, ueluti facta uerbis non multo poſt ſecutura. Ad hæc in muris ſtantes, & ipſi Cæſari, & patri eius maledicebant, mortémque ſe contemnere clamabant, eámque ſeruituti rectæ præferre: multa uero mala in Romanos facere dum ſperant, nec ſe nec patriam curantes, ut ipſe diceret, perituros, mundúmque deo templum ſeruare, hoc melius eſſe, quàmuis & is ſecurus ſit qui incoleret, quem ipſi quoq; auxiliatorem habentes, omnibus interminationibus illuſuros, quibus facta nõ aderũt: finem enim dei eſſe. Talia conuicijs admiſcentes uociferabantur. Et inter hæc Antiochus quoque aderat Epiphanes, multos alios armatos ſecum ducens: & præterea caterua ſtipatus qui Macedones appellabantur: omnes ætate pares & paulo magis proceres adoleſcentuli, more Macedonum inſtructi armis & eruditi, unde etiam nomen habebant, pleriq; tamen famam gentis æquare non poterant. Omnium enim regum qui Romanis parebant, feliciſſimũ Comagenum fieri cõtigit, prius quàm fortuna mutaretur. Oſtendit ille quoq; in ſenecta ætate, nullum ante mortẽ beatum dici oportere. Cæterum filius eius adhuc eo uigente præſens ſe mirari aiebat, quidnam eſſet qđ Romanos adire pigebat muros. Erat enim bellator ipſe naturáque promptiſſimus, tantuſq; uiribus, ut multum peccaret audacia,

Manus præciſæ multis captiuorum.

Cõuicia Iudæorũ in Titũ & milites.

Cum uero Titus ad hoc ſubriſiſſet, laboremq; cõmunem eſſe dixiſſet, ſicut erat, Antiochus cũ Macedonibus in murum impetũ fecit, & ipſe quidẽ pro uiribus ſuis ac peritia cauebat tela Iudæorũ, ſagittis eos appetens, adoleſcentuli autẽ omnes præter paucos attriti ſunt. Nã pudore promiſſionis diutius pugna certauerant, & ad extremũ multi ſaucij receſſere: hoc reputantes, quod etiam uiris Macedonibus uincere cupientibus, fortuna opus ſit Alexandri. A Romanis enim duodecimo die menſis Maij, aggeres inchoari, uix nono & uigeſimo perfecti ſunt, cum totos dies ſeptem & decem laboraſſent: ingentes enim quatuor iacti ſunt, & unus quidem qui erat ad Antoniam, & à quinta legione fuerat extructus, contra medium ſtagnum, quod Struthium uocatur: alter uero à duodecima uiginti cubitis diſtans. Decima uero legio, quæ ſupra memoratis præſtabat, in ſeptentrionali parte opus erexerat, ubi ſtagnum eſt quod appellatur Amygdalon. Adhuc autem quintadecima legio, triginta deſcendentem cubitis, aggerem fecit ad pontificis monimentum. Iam uero admotis aggeribus, Iohannes ſuffoſſa intus terra uſque ad aggeres Antoniam uerſus diſpoſitis per cuniculum ſudibus, opera ſuſpendit, illatáque ſylua pice ac bitumine illita, ignem immittit. Succenſis autem fulcimentis, foſſa repente ſubſedit, cúmque magno ſonitu in ea aggeres decidêre: ac primo quidem cum puluere fumus ex alto excitatus eſt, cum ignem ruina concluderet. Peræſa uero materia, qua premebatur flamma, iam clarior apparebat. Et Romanos repentini quidem facti ſtupor occupat, molitionem Iudæorum ægre ferebant, iamq; ſe uiciſſe credentium & ſpes eo caſu refrixit, & in poſterum ſubuenire aduerſus ignẽ minus utile uidebatur, etiam ſi eſſet extinctus ſemel aggeribus deuoratis. Biduo

Struthium.

Stagnũ Amygdalon.

Aggeres ſuccenſi.

uero poſt, alios etiam aggeres Simon cum ſocijs aggreditur. Illa enim parte Romani admotis arietibus concutere murum cœperant. Teſteus autem quidam ex Garſi ortus, ciuitate Galilææ, & Magaſſarius ex regalibus familijs Mariamnes, cumq; his Adiabenus quidam, filius Nabatæ, nomen habens ex fortuna Egiras, cuius eſt interpretatio claudus, raptis facibus in machinas euolarunt: Hisq; uiris neque audaciores in illo bello extra ciuitatem apparuere, neque magis horrendi. Nam uelut in amicos, non ut in agmen hoſtiũ excurrerent, nihil cunctati ſunt aut ſubſiſtere: ſed per medios inimicos facto impetu, machinas incendêre. Acti autem mißilibus, & gladijs detruſi, non prius à periculo demoti ſunt, quàm ignis inſtrumenta corriperet. Sublata uero iam flamma, Romani quidem concurrentes è caſtris, auxilio properabant: Iudæi uero ex muro eos prohibebant, manusq; cum his cõſerebant, qui flammas extinguere conarentur, proprijs corporibus nullo modo parcẽtes. Et illi quidem arietes igni ſubtrahere, cum eorũ tegmina cremarentur, Iudæi etiam per flammas eos retinere certabant, & quamuis feruens nacti eſſent ferrum, tamen arietes non amiſere. Hinc autem auxiliantes flamma trãſijt, & aggeres iam occupabat incendium. Itaque Romani flãma circundati, quoniam ſeruare poſſe opera deſperabant, in caſtra deſcendunt. Iudæi uero magis inſtabant, cũ ſemper eorum numerus creſceret, ex ciuitate accedentibus adiumentis, minúsque cautos haberent impetus, freti uictoria. Progreßi autem uſque ad munimenta caſtrorum, prælio cum eorum cuſtodibus decertabant. Eſt ergo quædam pro caſtris per uices ſtantium armatorũ, & acerbißima in eos ſanctio Romanorum, ut qui loco de qualibet cauſa ceßiſſet, occideretur: hi pœnali exitio glorioſa morte prælata,

 ſteterunt

ſteterunt fortiter, eorúmq; neceßitate ſimul ac pudore, plurimi fugientium redierunt, balliſtiſq; in muro diſpoſitis, ex ciuitate accedentem multitudinem prohibebant, nihil pro cautione ſiue tutamine ſuorum corporum prouidentem: nam quoſcunq; obuios habuiſſent, cum his congrediebantur Iudæi: & in ſpicula irruentes, incaute ipſis corporibus inimicos feriebāt. Sed neque his actis magis quàm fidutia ſuperabant, & Romani plus audaciæ quàm quod male tractarentur, cedebant. Iam uero Titus aderat ab Antonia, quo ſeceſſerat, locum alijs aggeribus proſpiciēs, multúmq; increpatis militibus, ſi cum hoſtium muros obtinerent, in ſuis periclitarentur, & uelut ex carcere contra ſe dimißis Iudæis, obſeſſorum paterentur ipſi fortunam, ipſe cum electis militibus hoſtes à latere circumuenit: illi autem cum in ora ferirentur, contra eum cōuerſi durabāt. Mixta uero acie, puluis quidem lumina, clamor uero aures exuperabat. Neque autem amicum quiſquam internoſcere poterat aut inimicum. Iudæis autem non tam uirium fiducia, quantum ſalutis deſperatione perſeuerantibus, etiam Romanos pudor armorū & gloriæ & præſentia periclitantis Cæſaris reddidit fortiores. Itaque putauerim eos ad extremum nimia ferocitate animorum, uel totam multitudinem Iudæorum fuiſſe rapturos, niſi præuento pugnæ momento, in ciuitatem ſe recepiſſent. Corruptis autem aggeribus Romani ſomno tenebantur, quod tam longum laborē una hora perdidere, & multi quidem ſolutis machinis captum iri ciuitatem iam deſperabant.

De muro extructo ab exercitu Romano circum Hieroſolymam triduo.

CAPVT XIII.

Titus autem cum ducibus quid fieret, deliberabat. Et callidioribus quidē placebat, omni admoto milite ui muros

muros experiri: adhuc enim Iudæos cum exercitus parte dimicaſſe, uniuerſi uero militis impetũ tolerare non poſſe, uerum ſagittis eſſe obruendos. Prudentiores autem rurſus aggeres fieri ſuadebant: alij & ſine aggeribus aßideri, greſſus eorum tantummodo obſeruantes, ac ne uictus intro ferretur monebant, & ciuitatem fami relinquere, neq; cum hoſte manu confligere: nec enim expugnari eorũ confidentiam poſſe, quibus optatum eſt ferro procumbere, uel etiam ſine hoc interficere, quæ ſæuior eſt cupiditas: Ipſi autem Tito, ceſſare quidem prorſus tanto cum exercitu, honeſtum non uidebatur: & pugnare cum his ſuperuacuum, qui ſemetipſos perdituri eſſent. Aggeres autem fieri, impendiorum penuria operoſum iudicabat, egreſſus uero ciuitatis obſeruari, operoſius. Nec enim circundari eam propter magnitudinem locorúmque difficultatem, ab exercitu poſſe, & propterea ad excurſus incautum: contra manifeſtam uero uiam obſeruatam, occultas uias excogitaturos Iudæos, tam neceßitate quàm locorum ſcientia. Si quid autem clàm eſſet illatum, diutius obſidionem trahendam, uerendúmque, ne uictoriæ gloriam diminuat temporis longitudo. Hæc enim quidem effici poſſe, ſed celeritatem ante gloriam duci debere: tamen ſi celeritate uti uelit & cautione, totam muro cingere ciuitatem. Hoc enim modo omnes exitus poſſe præcludi: & Iudæos aut omnibus modis ſalute deſperata, ciuitatem tradituros, aut fame uictos facillime capiendos, aliter enim ſe non poſſe quieſcere. Verum & aggeres curaturum eſſe, cum infirmiores habeat qui prohibeant: Quod ſi cuique magnum opus & inextricabile uideatur, eum conſiderare debere, quod neq; paruum opus Romanos decere facere: & ſine labore magnũ quid perficere, ne deo quidẽ facile ſit. His dictis

duces

duces exhortatus, iubet eos exercitus in opera diſtribuere.

Vrbs circundatur muro.

Diuinus autem quidã impetus militibus incidit, ambitúmq; partiti, nón ſolum rectores inter ſe, uerum ipſi etiam ordines certabant. Et miles quidem decadarcho, decadarchus autẽ hecatontarcho, isq; chiliarcho placere properabat: chiliarchorum uero oſtentatio, ad duces uſque pertinebat, ducum uero certamina Cæſar ipſe dijudicabat. In dies enim ſingulos circuiens, opus ſæpiſsime inſpiciebat. Cœptũ enim à caſtris Aſſyriorum, ubi ipſe tendebat: ad inferiorem Cænopolim murum duxit. Hinc per Cædron ad Elæων montem reuertens, à meridie montem complectitur, uſq; ad ſaxum, quod Periſtereonos uocatur, eique proximũ collem, qui ſuper uallem imminet, Siloam, ac inde ad occidentem flexo ædificio, ad uallem fontis deſcendit. Hinc ſubiens ad Anani pontificis monumentũ, circundato monte, ubi Pompeius caſtra poſuerat, ad ſeptẽtrionalem redit regionem. Eam cum præceſsiſſet ad uici partem, cui nomẽ eſt Chebritonicus, poſt illum Herodis monumentum ab oriente clauſum caſtris ſuis cõiunxit, unde cœperat.

Ambitus muri caſtella.

Murus quidẽ uno minus quadraginta ſtadijs erat. Adhuc autem foris caſtella tredecim ædificata ſunt: eorũ gyrus denis ſtadijs numerabatur. Totum autem opus triduo conſtructum eſt, ut id quidem dignum menſibus uideretur, celeritas uero fide careret. Muro autem circumcluſa ciuitate, per caſtella cuſtodibus collocatis, primam quidem uigiliã noctis ipſe circuiens explorabat: ſecundam uero Alexandro permiſerat: tertia uero obtigit agminum ducibus. Somnos autem uigiles inter ſe ſortiebantur, totáque nocte per caſtellorum ſpatia circuibant.

De fame Hieroſolymorum & ſecundo aggere extructo.

CAPVT XIIII.

Iudæis

IVdæis autem cum exeundi facultate, omnis etiam ſpes ſalutis adempta eſt: auctáque iam fames, totas domos ac familias depaſcebatur. Et tecta quidem plena erant mulieribus exanimatis, atque infantibus: uiarum autem anguſta ſenibus mortuis. Adoleſcentes autem, ac iuuenes turgidi, uelut umbræ mortuorum, per oppidum uolutabant: & ubi quem caſus occupauerat, decidebant. Sepelire autem funera, neq; poterant præ labore, & eos quibus aliqua uis ſuperérat, pigebat, & propter multitudinem mortuorũ, & quod de ipſis erat incertum. Deniq; ſuper eos quos ſepelierãt, multi moriebãtur. Multi autem ad ſepulchra, priuſquàm fati dies ueniret, & uiui properabant: neq; luctus in illis calamitatibus, neq; fletus erat, ſed fame ſuperabantur affectus. Siccis autẽ oculis, & corruptis oribus, qui tardius morerẽtur, eos qui ante ſe requieſcerent, tuebantur. Altum uero ſilentiũ ciuitatem, plenáq; mortuis nox comprehẽderat. Et latrones his acerbiores (domus enim tantum ſepulchra erant) & cadauera ſpoliabant, & uelamina corporibus detrahentes, cum riſu egrediebãtur. Hisq; gladiorum mucrones propinabant: nõnulloſq; iacentium adhuc ſpirãtes, ferro experiendi cauſa tranſuerberabãt. Siquis autem manũ rogaſſet, aut ferrum ſibi cõmodari, quo famẽ euaderet, ſuperbiſſime negligebãtur. Animas uero eflãtiũ quiſq;, in morte templum obtutibus intuebatur, cum uiuos relinqueret ſeditioſos. Illi autem, primo quidem ſumptu publico iubebant mortuos ſepeliri, cum odorẽ ferre nõ poſſent: deinde quod non ſufficiebant, in ualles eos ex muro præcipitabant. Quas circuiens Titus ubi plenas cadaueribus uidit, altáque ſanie tabefactis corporibus defluentes, ingemuit: & extentis manibus, deum teſtabatur, factũ illud ſuũ non eſſe. Ciuitas quidẽ ita erat affecta. Romani uero, cum

iam nemo ſeditioſorum auderet excurrere (nam etiam eos mœror, famésque tangebat) dies lætos agebant: frumenti, aliarumq́; rerum neceſſariarum habentes copiam, de Syria proximisq́; prouincijs. Multi autem iuxta murum ſtantes, magnámq; alimentorum abundantiam demonſtrantes, ſatietate ſui famem hoſtium incendebant. Seditioſis autem nihilomagis calamitate cedentibus. Titus reliquias populi miſeratus, & properans ſaltē hoc liberare quod ſupereſt, iterum aggeres inchoabat, quanquam difficulter materiā reperiret. Omnes enim ciuitati proximas ſyluas, opera prima cōſumpſerant. Ex nonageſimo uero ſtadio, milites alias congerebant: & ad Antoniam ſolam ex quatuor partibus, maiores prioribus aggeres ſtruebantur. Cæſar autē agmina circuiens, atq; opus urgens, demonſtrabat, quod in manibus eorū latrones haberet. Sed illis pœnitudo planè perierat: & animis & corporibus ſeparati, utriſq; uelut alienis utebantur. Nec enim uel animas affectio manſueta, uel corpora dolor tangebat, qui etiā mortuā plebem, quaſi canes lacerabant, replebantq́; languētibus carcerem.

Iterū extruuntur aggeres.

De cæde Iudæorū intra & extra Hieroſolymā. CAPVT XV.

Matthias à Simone occiditur.

Denique Simon Matthiam quidem, per quem obtinuerat ciuitatem, excruciatum peremit. Boëthi filius erat, ex pontificibus populo maxime fidelis & charus. Is, cū à Zelotis male populus tractaretur, quibus iam Iohānes acceſſerat, ut adiutorē Simonē reciperet, populo perſuaſit: nulla cum eo prius habita pactione, aut aliquid mali metuens. Ingreſſus autem ille, poſtquā obtinuit ciuitatem, inimicum eū æque atq; alios eſſe dicebat, qui pro ſe conſilium dederat, uelut hoc ſimplicitate ſuaſiſſet, productum eum & accuſatum, quod cū Romanis ſentiret, morte dānauit, ne purgationis quidem ei facultate cōceſſa, cū tribus

filijs

filijs ſuis. Quartus enim ad Titum ante profugerat. Prius autem ſe occidi, quàm filios obſecrantẽ: atq; hanc pro illa, quod ciuitatem ei aperuiſſent, gratiam poſtulantẽ, ut augeret eius dolorẽ, nouiſsimũ iuſsit interfici. Ille quidem ſuper cæſos in cõſpectu ſuo filios iugulatur, corã Romanis productus, ita enim Simon Anano Magadi filio præceperat, qui erat eius ſatellitum crudeliſsimus, cauillatus ſi quid eũ iuuarent, ad quos exire uoluiſſet. Corpora uero ſepeliri prohibuit. Poſt hos Ananias quidã, pontifex, filius Maſabali, nobilis & ſcriba curiæ, uir fortis, ex Emmaus genus ducens, & cum his quindecim ex populo clariores necabãtur. Ioſephi uero patrem concluſum aſſeruabant: miſſoq́; præcone denunciant, ne quis in ciuitate degentium uel colloqueretur cum eo, uel in unũ ueniret, proditionis metu propoſito: Et eos qui hæc cũ illo deflerent, ante queſtionẽ perimebant. Iſta uidens quidã Iudas filius Dudi, unus ex numero præfectorũ Simonis, qui turrim ab eo ſibi creditã cuſtodiebat, fortaſſe quidem nonnihil etiã miſericordia crudeliter pereuntiũ, magis autẽ ſui prouidentia, cõuocatis decem fidiſsimis cõtubernaliũ: quouſq; tandẽ, inquit, hæc mala ſuſtinebimus? quámue ſalutis ſpem habemus, ſeruantes peſsimo fidem? Ecce iam fames oppugnat, Romani uero penè intus ſunt, Simon autẽ bene quoq; meritis infidelis eſt: metúsque etiam apud eum pœnæ, & apud Romanos certa fœderis dextera. Ergo age, tradito muro & noſmet ſeruemus & ciuitatẽ. Nihil autẽ graue Simon patietur, ſi cũ de ſe deſperauerit, pœnas citius pendet. His ubi decẽ aſſenſi ſunt, mane cæteros quos ſubiectos habebat, per diuerſum dimittit, ne quid eorum quæ cogitauerat, proderetur. Ipſe uero de turri hora tertia Romanos inuocabat: illorũ aũt alij ſuperbiam contemnebant, alij non credebant, alios etiam pigebat,

Ananias pontifex occidit.

Ioſephi pater.

bat, uelut mox capturos ciuitatem nullo periculo. Interea uero, cum Titus ad murũ cũ armatis accederet, antè rem Simon cognouit, turrimq́; uelociter occupat, Romanisq́; eos inſpectantibus cuſtodes peremit, & per murũ proiecit corpora mortuorum. Ibique circuiens Ioſephus (nec enim rogare ceſſabat) caput uulneratur lapide, ſtatim attonitus cadit. Excurſus autem ad eius caſum factus eſt Iudæorum: abreptúsque eſſet in ciuitatem, niſi Cæſar miſiſſet qui eum protegerent. Illis autem pugnantibus, Ioſephus quidem tollitur, nihil quod ageretur intelligẽs. Seditioſi uero, tanquam interfecto quem maxime cupiebant, cũ lætitia conclamauerunt. Dicitur autem hic nuncius per ciuitatem, ex quo reſiduam multitudinem mœror tenuit, uere periſſe credentem, cuius fidutia profugere cogitabant. Audito autem Ioſephi mater in carcere, mortuum eſſe filium ſuum, ad cuſtodes quidem ex Iotapatis hæc ait: certo ſe credere, nec enim uiuo potiri. Secreto autem flens, ad ancillas: hunc, inquit, fœcunditatis recepiſſe fructum, quod ne ſepelire quidem ſibi filiũ licuiſſet, à quo ſepeliri ſperaſſet. Verũ ne illã quidem mẽdacium diutius cruciauit, neq; latrones refecit. Cito enim curato uulnere Ioſephus reſipuit: progreſſusq́; clamabat, illos quidẽ nõ ſibi multo poſt uulneris pœnas daturos, populũ autẽ rurſum ad fidem rogabat. Vnde populo quidem fidutia, ſeditioſis uero ſtupor incidit eius aſpectu. Profugorũ aũt alij, ſtatim de muro neceſsitate proſiliebãt: alij uelut ad pugnã cũ lapidibus progreſsi ſimulantes, mox ad Romanos profugiebant. Hos autem ſæuior ea quàm intus pertulerant, fortuna conſequebatur: & fame, quã domi reliquerant, ueſociorem apud Romanos inueniebant ad exitium ſatietatẽ. Aderant autem inflati ex inedia, & uelut morbo intercutis aquæ turgidi. Deinde uacuata replentes

Ioſephus lapide uulneratus.

Mater Ioſephi.

corpora

corpora diſrumpebantur: niſi quod periti deſideria cohibuiſſent, paulatimq; cibũ deſueto corpori obtuliſſent. Verum & eos qui hoc modo ſeruarentur, alia plaga ſuſcepit. Quidam enim apud Syros ex tranſfugis deprehenditur, è fimo uentris aureos colligens. Tranſglutientes autem (ut ſupra diximus) cò ueniebant, quod cunctos ſeditioſi ſcrutabãtur: & maxima uis auri fuerat in ciuitate. Deniq; duodecim atticis comparabant, quod antea uigintiquinq; ualebat. Verũ hac arte per unum detecta, totis caſtris fama percrebuit, quod auro trãſfugæ pleni uenirẽt. Arabum autem multitudo & Syri, ſciſsis uentribus ſupplicium minitabantur. Et hac ego clade nullam credo ſæuiorem cõtigiſſe Iudæis: una deniq; nocte duorum milium patefacta ſunt uiſcera. Et hac Titus iniuſtitia cognita, penè iuſsiſſet autores circumfuſo equitatu iaculis appeti, niſi magna fuiſſet multitudo noxiorũ: multóq; plures puniẽdi, quàm qui fuerant interempti. Cõuocatis autem auxiliatorum ducibus, itemq; militũ Romanorũ (nam etiam militũ quoſdam hæc tangebat inuidia) utriſq; iratus dicebat: ſi qui militũ ſuorũ hæc cõmitterẽt lucri cauſa incerti, nec arma propria quiſquã erubeſceret auro argentóq; facta: Arabi autẽ & Syri, primo quidem in alieno bello iure ſuo calamitatibus uterentur: deinde qui crudelitatem in cædibus & in Iudæis odia, Romanis aſcriberent: (hac enim quoſdã eorũ milites infamia participare) & his quidem mortẽ interminatus eſt, ſi quis in eadẽ poſtea repertus fuiſſet audacia. Ad legiones autẽ literas dedit, ut ſuſpectos inueſtigarent, atq; ad ſe referrent: Verũ profecto auaritia cõtemnit omne ſuppliciũ, ſæuiſq; hominibus lucrãdi amor innatus eſt: nulláq; omnino calamitas plus habendi cupidini comparatur: imò uero hæc alias, & modũ habentes metus, ſubiungit. Deus autẽ,

Interitus tranſfugarum.

qui damnauerat populũ, omnem uiam ſalutis ad interitum uerterat: deniq; id quod cũ pœna iuterdixerat Cæſar, occulte in profugos admittebatur. Et ſi quis trãſfugiſſet, circumſpectantes autẽ ne quis Romanorũ uideret, eos ſcindebant, & ex uiſceribus quæſtum nefariũ trahebant. In paucis autem reperiebatur, & pleroſq; ſola ſpes conſumebat. Hic quidem caſus, multos tranſfugarum ſeduxit.

De ſacrilegio circa tẽplũ & relatis ex urbe cadaueribus & fame.
CAPVT XVI.

Donaria templi à Iohanne rapta.

IOhannes autem, ubi rapinæ ex populo defuere, ad ſacrilegium ſeſe cõuertit: multáq; donaria templi retinens, multáq; uaſa diuinæ rei miniſterio neceſſaria, crateras, & lances, & mẽſas, ne urceolis quidem abſtinuit, quos Auguſtus eiuſq; uxor miſerat. Romanorum quidẽ imperatores honorauerunt ſemper templũ atq; ornauerũt. Tunc autem Iudæus etiam alienigenarum dona diſtrahebat, ad ſocios autem dicebat, ſine metu diuinis abuti debere, qui pro deo, qui pro templo militarent, & ex ipſo ali. Proptereáq; ſacrum uinum, & oleum, quod ſacerdotes ſacrificijs reſeruabant, tutum erat effudiſſe. Namq; in templo & multitudini diſtribuit, & illi ſine horrore ungebantur & potabant. Non quidem recuſabo dicere, quæ dolor iubet. Puto ſi Romani cõtra noxios uenire tardaſſent, aut hiatu terræ deuorandam eſſe ciuitatem, aut diluuio perituram, aut fulgura, aut Sodomitana incendia paſſuram. Multo enim magis impiã progeniẽ tulit, quàm quæ illa pertulerat. Deniq; cum eorũ pertinacia deſperata, totus populus interijt. Et quid opus eſt ſingulatim narrare clades? Annius Eleazari filius, tranſgreſſus ad Titum per unam portam, quæ ſibi credita fuerat, centum & quindecim milia, & octoginta dixit elata cadauera, ex quo die caſtra propè ciuitatem poſita

ſita ſunt, ex die quartadecima menſis Aprilis, uſq; ad calendas Iulij. Hæc autem immenſa eſt multitudo: Nec tamen uel ipſe fuit appoſitus portæ, ſed publicam mercedem diuidẽs, mortuos ex neceßitate numerabat. Cæteros enim propinqui ſepeliebant. Sepultura autem fuit, elatos ex oppido proijcere. Poſt hunc autem nobiles profugi, omnia mortuorum ſexcenta milia portis eiecta nunciabant: aliorum uero numerum minime poſſe comprehendi: cum autẽ pauperes ferendis non ſufficerent, congeſta in maximis ædibus cadauera eſſent incluſa: & frumenti quidem modium uenijſſe talento. Poſt ubi autem muro circũdata ciuitate, ne herbas quidem legere iam liceret, ad hoc neceßitatis quoſdam fuiſſe compulſos, ut cloacas rimarentur, boumq́; ueterem fimum alimentum haberent. Stercus inde collectum, & quod nec uiſui quidẽ tolerabile fuerat, cibus erat. Hæc Romani quidẽ audientes miſerati ſunt: ſeditioſos autem ne uidentes quidem pœnitebat, ſed patiebantur uſque ad ea progredi: Fatũ enim eos reddiderat cæcos, quod iam & ipſis erat & ciuitati.

Stercore boũ ueſci ſunt coacti.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAICO

Liber Septimus.

De ſuffoßione murorum, ſuccenſione aggerum, & Sabino oppugnante murum.

CAPVT PRIMVM.

CLADES QVIDEM HIEroſolymorum in peius quotidie procedebant, cum & ſeditioſi magis accenderẽtur aduerſis incluſi, poſtquàm populum fames ipſoſq; iam poſſederat. Quin & multitudo congeſtorum

in ciuitate cadauerum, & uiſu horrenda erat, odorémque peſtiferum emittebat, cum excurſus etiam pugnantiũ moraretur. Nam ueluti per aciem ruerent, plurima cæde excitata, cõculcare mortuos cogebantur: & qui ſuper eos pedem ponerent, neque ſuperabantur, neque horrebant: nec ſaltem ſibi augurio fore putabant contumeliam mortuorum. Gentili autem cæde polluti, dexteras ad externum bellum præparabant, tanquám exprobrantes deo (ut mihi uidetur) ſupplicij ſui tarditatem. Non enim ſpe uictoriæ maior pars eorum, ſed deſperatione ſalutis ferocius ferebatur. Romani autem quamuis plurimum in aggreganda materia laborarent, tamen intra uiginti & unum dies aggeres erexerunt, attonſis omnibus ad nonaginta uſque ſtadia circa oppidum lucis. Erat autem miſerabilis terræ facies. Nam quæ antea arboribus & paradiſis ornata fuerat, ea tunc deſerta præciſis undique arboribus cernebãtur: nec ullus qui pridem Iudæam uiderat alienigena & ſuburbana pulcherrima ciuitatis, cum eius ſolitudinem tũc uideret, continere lachrymas poterat, uel non gemere mutationem naturæ, quãtum priſtinæ derogaſſet. Omnia nanque inſignia pulchritudinis, bellum deleuerat: ne ſi quis ſubito aduenicns, qui locum prius ſcierat, eum cognoſceret, ſed præſens quæreret ciuitatem. Romanis autem ac Iudæis, finitum opus aggerũ, par faciebat timoris initiũ.

Nanque hi, niſi eos quoque exurerent, captum iri ciuitatem putabant: Romani autem, fortaſſe nec uolũtatem ſibi fore illis incenſis alios parare. Nam & materiæ defecerant, & labori quidem corpora militum crebris offenſionibus ceſſerant. Verum ciuitatis cladibus triſtius Romani quàm ciues in ea degentes afficiebãtur. Ad mala enim quæ hinc accedebant, etiam pugnatoribus nihilo ſegnius utebantur.

bantur. Sed eorum ſpes frāgebatur, cum aggeres inſidijs, machinæ ſoliditate muri, manus uero cōflictus audacia repugnantium ſuperaretur: & præcipue, quod cum ſeditione fámeque ac bello, totq; malis, præſtantiores Iudæorum animos inuenirent. Virorum quidem inexpugnabiles eſſe impetus arbitrabantur, inuictam uero animorum magnitudinem, quæ calamitatibus aleretur. Nam quis eos in rebus ſecundis ſuſtineat, qui malis ad uirtutem incitarentur? Illi quidem propterea cautius cuſtodias præparabant. Iohannis autem factio, apud Antoniam ſimul & futura timebat. Si diſijceretur murus cauebat: & antequam arietes admouebātur, operibus inſtabat, niſi quia conatus eorum irritus fieret. Aggreßi enim cum facibus aggerem, ſpe decepti remeauere. Nam primum ne concordare quidem eorum uidebatur cōſilium, paulatim & per interualla, & cunctanter, non ſine metu proſilentiū, neq; Iudæorū more, ut breuiter dicam. Deerant enim quæ propria gentis eſſent, audacia, curſus, & omnium ſimul impetus: & ut non ſine offenſione recederent. Languidiores progreßi, quàm ſolebant, etiam Romanos ſolito promptiores offendêre: qui pro corporibus quidem atq; armis ita undiq; aggeres ſepſere, ut nuſquam igni aditum relinquerent. Animum uero ita cōfirmauerūt, ne quis loco antequàm occumberet, moueretur. Nā præter omniū rerum deſperationē, ſi etiam illud opus eſſet exuſtum, acerbißimus pudor milites occupauerat, ſi aut calliditati uirtus cederet, aut arma temeritati, aut peritia multitudini, aut Iudæis Romani. Simul autem mißilia cum illis faciebant in proſilientes delata: & qui cecidiſſet, poſteriores impediebat, ac periculum antecedentis molliores efficiebat. Qui uero intra teli iactum uenire properaſſent, alij diſciplina hoſtium & den- Tentata expugnatio.

 ſitate

ſitate perterriti, alij confixi haſtis retrocedebant: & ad extremum alius alium timiditatis arguens, re infecta reuertebantur. Calendis autem Iulij tentata fuerat expugnatio. Iudæis autem inde digreßis, Romani machinas admouêre: quàmuis ab Antonia ſaxis atque igni ferroq́; peterentur, & quodcunq; hostibus telum neceßitas attuliſſet. Nã licet multum mœnibus Iudæi confiderent, machinasq́; cõtẽnerent, tamen eas applicare prohibebant Romanos. Illi autem Iudæis ſtudium eſſe rati, ne murorum infirmitate Antonia læderetur: & fragilibus eam fundamentis ſuſpicantes, cõtra certabant. Nec tamen quod feriebatur, ictibus obediebat: ſed ipſi quidẽ crebris in ſe mißilibus iactis, cũ nullis periculis deſuper uenientibus laſſarẽtur, arictum opus urgebant. Cum uero inferiores eſſent, ac lapidibus frangerentur, alij ſcutis ſuper corpore concameratis, fundamenta manibus & uectibus ſuffodiebant. Itaque ſaxis quatitur obſtinato labore concußis. Quietem utriſq; nox attulit, & in ea murus arietibus labefactatus, ex qua parte prioribus Iohannes aggeribus inſidiando, murum ſuffoderat, ſubſidente cuniculo repente labitur. Parum præter ſpem utrorúmque animi affecti ſunt. Nam Iudæi quidẽ quibus memòria eſſe oportebat, quod ruina præter ſpem accederet, & aduerſum eam præcauti non fuerant, tanquã manſura eſſet Antonia confidebant. Romanorum autem inopinatam lætitiam ſub celeri ſubuerſione natam, conſpectus alius murus, quem intrinſecus Iohannes ædificauerat, cito reſtrinxit. Veruntamen prior facilior impetus uidebatur. Tunc enim & aſcenſum per ruinas promptiorẽ, & Antoniam ſatis eſſe infirmiorem (murus quoq; recens erat) cito deſtrui poſſe arbitrabantur. Nemo tamen eũ audebat aſcẽdere: quod ei qui primus id tentauiſſet, certißimum

Caſus muri.

mum eſſet exitiũ. Titus uero ſpe atq; oratione putans alacritatem pugnantium excitari, & adhortatione atq; promiſsis ſæpe quidem periculorũ naſci obliuia, interdũ autem mortem ſolere contemni, in unum congregatos fortiſsimos experiebatur, dicens: O cõmilitones, hortari quidem ad ea quæ periculum non afferunt, aperte & ipſis qui rogãtur, & qui eos rogant, ignauiæ reprehenſionẽ parit. Exhortatione autẽ opus eſt in ſolis rebus ambiguis: quippe illa per ſe quenq; gerere dignum eſt. Itaq; difficilem uobis in murum eſſe aſcenſum ipſe profiteor: quod autem uel maxime oporteat gloriæ cupidos pugnare difficillimis rebus, pulchrũq; ſit cũ laude mori, nec erit infructuoſum, ſi quæ primi fortiter fecerint, proſequar. Primum quidem uos illud hortetur, quod nonnullos fortaſſe deterreat, Iudæorũ patiẽs animus, & in aduerſis rebus dura cõſtantia. Romanos enim eóſq; milites, quibus in pace bella diſcere, in bello autem uincere cõſuetum eſt: à Iudæis manu uel animo ſuperari turpiſsimum eſt, idq; in fine uictoriæ, cum etiam dei nitamur auxilio. Nãq; offenſionis noſtræ Iudaicæ deſperationes ſunt. Illorũ autem clades, fauore dei ueſtriſq; uirtutibus creſcunt. Etenim ſeditio, fames, obſidio, murorumq; ſine machinis caſus, quid ſit aliud quàm in illos ira dei, noſtrumq; adiumentũ. Igitur non ſolum deterioribus inferiores uideri, ſed etiam diuinũ præſidiũ prodere, uobis nõ cõuenit. Quo pacto autem nõ turpe uideatur, Iudæos quidem (quibus nõ magni pudoris eſt uinci, qui ſeruire didicerint) quo minus in poſterũ patiantur, mortem contemnere? atq; in nos medios frequenter excurrere, non uictoriæ ſpe, ſed oſtentationis gratia: uos autẽ totius penè terræ mariſq; uictores, quibus etiam non uincere probro habetur, otioſos cædentes, ne ſemel quidem in hoſtes aliquid au-

Oratio Titi ad milites.

*daciter expertos, famam ac fortunam cum his armis ope=
riri: maxime cum paruo diſcrimine totum poßitis effice=
re.* Deniq; *iam in* Antoniam *ſi aſcenderimus, habebimus ci
uitatem.* Nam *& ſi pugnãdum ſit aduerſum intus poſitos,
quod non arbitror, attamen capta hac reſpiratione ho=
ſtium, incedere uictoriam nobis pleniſsimam repromittit.*
Et *ego prætermiſſa nunc eorum laude, qui in bello cecide=
re: & immortalitate, qui* Martio *furore proſtrati ſunt, ex
morbo pacis tempore mortem aliter ſentientibus impreca=
bor, quorum anima cũ corpore ſepultura damnatur.* Quis
*enim uirorum fortium neſcit, quod animas in acie, ferro,
corporibúsque abſolutas, puriſsimum elementum æther
hoſpitio receptas inter ſidera collocat: manesq; ſe bonos
ac propitios heroas, uidẽdos offerunt poſteris ſuis.* Quas
*uero morbus corporis tabésq; conſumpſerit, & ſi maxi=
me probris ac piaculis purgatæ ſunt, ſubterraneæ tenebræ
operiunt, altáq; obliuio ſuſcipit, & corporis ſimul ac uitæ
ac memoriæ fine circunſcriptas.* Quod *ſi neceſſario mors
homini decreta eſt, adhuc omni morbo leuius eſt ferri mini
ſterium, cui nõ uideatur ignauum negare uſui, quod debi=
to redditurus ſit:* Et *hæc quidẽ ueluti ſeruari nequeant, uel
qui conati fuerint, proſecutus ſum.* Eſt *autem ſalutis ſpes
in maximis quoque periculis, qui uirilem animum gerunt:*
Primũ *enim quod decidit patet inceſſu:* Deinde *totũ quod
ædificatum eſt, facillime diſſolui poteſt.* Vosq; *plures hoc
opus aggredientes, alius alij pro adhortatione fiet atque
ſubſidio, ueſtráq; obſtinatio in breui animos hoſtium fran
get: ac fortaſſe nobis, ſi eam tantum cœperimus, incruenta
res efficietur:* Etenim *aſcendentes quidem nos prohibere
ſcilicet conabuntur.* Si *uero clàm, uel etiam per uim ali=
quid egerimus, ſemel quãuis paucos nõ ſuſtinebunt.* Me *au
tem*

tem profecto pudeat, niſi qui primus hoc fecerit, inuidendum remunerationibus fecero: & qui uixerit quidem ſimilibus præſit: beatiſsima uero præmia ſequantur occiſos. Talia dicente Tito, cætera quidem multitudo periculi magnitudinem timuit: eorum uero unus, qui in cohortibus militarent, Sabinus quidam, genere Syrus, uir & manu ſimul & animo fortis apparuit: licet ſi quis eum ante uidiſſet, quãtum ex habitu corporis, ne ſpecie quidem militem eſſe credidiſſet. Erat enim colore nigro, exilis habitudine: ſed anima quædã heroica in macro corpore, itaque anguſtiore uiribus ſuis, habitabat. Cum primus itaque ſurrexiſſet: itaq; dedo me, inquit, tibi alacri animo Cæſar, & ante oẽs in murum aſcendo: atque opto quidem, ut uires ac uoluntatem meam ſequatur fortuna tua. Quod ſi cœpto caſus inuiderit, ſcito me non præter ſpem, quod res aliter ceſſerit: ſed quod ſic decreuerim, pro te moriturum. His dictis, & ſcutũ læua manu capiti prætendens, ſtrictóque dextera gladio, circa horã diei ſextam murum petebat. Sequebantur autem ex alijs, qui ſoli eius uirtuti æmuli eſſe cupiebant, undecim uiri. Multo autem omnes antecedebat diuino quodam impetu excitatus, cum de muro cuſtodes iaculis & ſagittis undiq; infinitis appeterẽt, atq; ingentia ſaxa deuoluerent, qui nonnullos de undecim deceperũt. Sabinus autẽ miſsilibus occurrens, licet obrueretur ſagittis, nõ tamẽ ante impetũ cohibuit, quàm ſumma muri prehenderet, hoſtésq; in fugã uerteret. Viribus autẽ eius atque animi pertinacia territi, plurésq; aſcendiſſe rati, non ſteterunt. Qua in re fortunã quis, ueluti uirtutibus inuideat, ſempérq; præclaris facinoribus officiat, non incuſauerit? Siquidẽ hic uir neque ab incepto errauit, & offenſione lapidis cũ maximo crepitu pronus decidit. Vnde factũ eſt, ut Iudæi reuerſi, ubi ſo-

Sabinus murũ cõſcendit.

Sabinus ſternĩ.

lum & iacentem uidere, ex omni cũ parte iaculis peterent. Ille genibus nixus, & ſcuto protectus, primo quidem ulciſcebatur hoſtes, multósque ad ſe appropinquantes ſauciauit: uulnerũ autem multitudine remiſit dexterã: & ad extremum, priuſquàm redderet animam ſagittis eſt obrutus, uir dignus, pro fortitudine qui meliori fortuna uteretur. Pro menſura uero cœpti facinoris, cecidit. Cæteri aũt tres penè iam ſumma tenentes, obtriti lapidibus perierunt, & octo ſauciati detracti, & in caſtra relati ſunt. Hæc quidem tertia die menſis Iulij geſta ſunt.

Romani Antoniam inuadunt, & à Iudæis repelluntur.

CAPVT II.

BIduo autem poſt, uiginti de numero excubantiũ, per aggeres militum congregati, ſigniferum ordinis ſui, & duos quoſdam ex ala equitum, & tubicinem unum ad ſe uocant: nonáq; noctis hora per ruinas ad Antoniã otioſe procedunt: occiſis autem primis cuſtodibus ſomno oppreſſis, murum obtinent, ac buccina ſignum dari præcipiunt: quo cæteri quidem uigiles ſubito exuſcitantur, & fugiunt priuſquàm multitudinem quæ murum aſcenderat, cernerent. Nam & timor illis, & tuba imaginem quandam, ut magnum hoſtium numerum aſcendiſſe crederent, oſtendit. Cæſar autẽ ſigno audito, propere armat exercitum: & cum ducibus primis lectorum caterua comitatus, aſcendit. Cum autem Iudæi ad templum interius confugiſſent, ipſi quoque per cuniculum irruperunt, quem Iohannes aduerſum Romanorum aggeres aperuerat. Diſpoſitiq; amborum agminũ ſeditioſi, tam Iohãnis quàm Simonis, arcebãt eos ſumma ui atq; alacritate repugnandi. Siquidem excidij finem putabat, locum ſanctum penetraſſe Romanos, quod & his uictoriæ principium fuit. Ad ipſum autem adytum

ualidißima

ualidiſsima pugna committitur: his quidem templũ ui occupare certantibus, Iudæis uero Antoniam uerſus eos repellentibus. Et ſagittæ quidem atque haſtæ utriſque inutiles erant, ſtrictis autem enſibus dimicabant. Neque conflictu diſcerni poterat, ex qua parte quiſque pugnaret permixtis uiris, & propter anguſtias permutatis, cum & uocis intellectũ magnitudo confunderet, multáq; mors eſſet utrinque, armáq; ſimul & cadauera iacentium conculcata frangerent prælíantes. Semper autem ſi bellum fluens grauaſſet alterã partem potiorum, exhortatio & inferiorum cõqueſtio naſcebatur: Neque aut fugæ aut perſecutioni locus erat: ſed propinquæ mutationes confligentiũ, & inclinationes permixtæ fiebant exercitus. Qui uero inter primos ſtetiſſent, aut occidendi aut moriẽdi neceſsitatem habebãt, quod refugere non dabatur. Nam & poſteriores utriuſque partes, ſuos in frontem urgebãt, nullúmque inter dimicantes bello uacuũ interuallũ reliquerant. Cũ aũt Iudæorũ animi Romanorũ peritiã uincerẽt, iámq; oĩno tota acies pelleretur (ex nona enim hora noctis ad ſeptimã uſq; diei pugnabãt) hi quidẽ ſimul oẽs excidij periculũ pro nutrimẽto uirtutis habebãt: Romani uero exercitus parti (nondum enim aſcenderant agmina, illisq; ſpes pugnantiũ nitebatur) ſatis eſſe uiſum eſt in præſentia, Antoniam obtinere.

Vincuntur Romani.

De Iuliano Romano milite inſigni fortitudine. CAPVT III.

Fortitudo Iuliani.

IVlianus uero quidam hecatontarchus ex Bithynia non ignobilis, quem in illo bello & armorum peritia, & uiribus corporis, & cum ſpiritu omnium fortiſsimum ipſe cognoui, ubi Romanos iam cædere & male repugnare conſpexit: propter Titum autem qui apud Antoniam ſtabat, ſubito proſilijt, iamq; Iudæos uincentes ſolus ad interiorem uſq; templi angulum perſecutus eſt. Fugiebat aũt uni-

uerſa multitudo, neq; uim eius neq; audaciam hominis eſſe opinātes. At ille per medios ruens, quo alios aliò diſiecerat, per ipſos quem occupaſſet interficiebat: eáque facie nihil Cæſari admirabilius, aut alijs horribilius uiſum eſt. Verū & ipſum profecto fata perſequebātur, quæ ab homine uitari nō poſſunt. Calceos nanq; habēs, creberrimis atq; acutis clauis, ut cæteri ſolēt milites, fixos, dum ſtrato ſaxeis cruſtis ſolo occurreret, labitur: magnóq; cum armorū ſono deiectus, in tergū fugiētes reduxit. Et Romanorū quidem clamor ex Antonia ſublatus eſt, ſaluti eius metuentiū: Iudæi uero multis ſimul gladijs & haſtis undiq; feriebāt. Ille aūt multā quidem ferri uim ſcuto excipiebat: ſæpe aūt conatus erigere, percutientiū multitudine reuolutus eſt, & iacens tamē gladio multos perculit. Nec enim cito peremptus eſt. quando galea & thorace omnia membra neci opportuna ſeptus erat. Nanq; diu ceruicē cōtraxerat, donec conciſis alijs eius mēbris remiſit uires, cū ei nemo auderet ſuccurrere. Nimius autē dolor Cæſarē tenuit, ubi tantæ fortitudinis uirū in conſpectu tantæ multitudinis uidit occidi, & quod locus ſe quidem intercludebat auxiliū ferre cupientē: alios autem, ne poſſent, metus impediebat. Iulianus quidem diu cum morte luctatus, cum nō paucos interfectorū ſuorū ſaucios reliquiſſet, ægre peremptus eſt: magna ſui gloria, non apud Romanos tantum & Cæſarem, uerum apud hoſtes quoque relicta. Iudæi uero etiam mortui rapto corpore, Romanos in fugam uerſos, in Antoniam concluſere. Fortiter autem in eo prælio decertauere, Alexas quidem Aegyptius, ex agmine Ioannis: ex parte uero Simonis, Malchius, & Militonis filius Iudas, & Ioſue filius Iacobi duces Idumæorum: Zelotarum uero fratres duo iuuenes, Arſimon & Iudas.

Caſus Iuliani.

Fortes Iudæorum.

Ioſephi

Ioſephi oratio pro deditione Iudæorum & profugium eorum.

CAPVT IIII.

Titus autem militibus ſuis imperat Antoniæ fundamenta diruere, facilémq; aſcenſum cuncto exercitui præparare. Ipſe uero Ioſepho ad ſe uocato (nanq; audierat eo die, qui erat menſis Iulij ſeptimus decimus, diuinam obſeruantiam, quæ entelechiſmos uocatur, uirorum penuria defuiſſe, eáque re populum nimis dolere) iterum dici Ioanni præcepit quæ ante mandauerat: quod etiã ſi quis eũ pugnãdi ſæuus amor teneret, cum qua placeret ei multitudine, ad bellum progredi liceret: dummodo non unà ſecum & ciuitas interiret ſimul & templum: ſanctum tamen locũ uiolare deſineret, neúe in deum nefas admitteret. Poteſtatẽ autem haberet ſi uellet, ſacra intermiſſa celebrare per Iudæos quos ipſe delegiſſet. Itaq; Ioſephus, ne ſoli Ioãni hæc intimarentur, ſed etiam pluribus, unde exaudiri poſſet conſtitit, & mandata Cæſaris Hebraico ſermone diſſeruit. Multũ aũt ab his quo patriæ parcerẽt precabatur, ignémque depellerent iam templo cõtiguũ, deóq; uota redderent cõſueta. His dictis populus triſtitia ſimul & ſilentio tegebatur. Multis autẽ cõuicijs tyrannus, Ioſepho cum execrationibus lacerato, poſtremo addidit, nũquam ſibi excidium eſſe metuendum, quoniam dei ciuitas eſſet. Atque cũ exclamatione: ſanè uero, inquit Ioſephus, eam puram deo conſeruaſti, inuiolatáque ſancta manſere: nec in eum cuius ſperas auxilium, quicquàm impium deliquiſti: ſed ſolẽnitas ſacra conſequitur. Et ſi quidem tibi quiſquam quotidianum auferat cibum, impium eum hoſtem putabis: deum uero, quem perpetua religione priuaueris, belli auxilio ſperas futurum? Et Romanis peccata imputas, qui noſtras leges etiam nunc tuẽtur: & quæ ipſe intercidiſti ſacra, deo reddi compel-

Fundamenta Antoniæ diruuntur.

Ioſephus rurſus hortatur deditionem.

compellunt. Quis non inopinatæ mutationis cauſam gemat, ac defleat ciuitatem: cum alieni quidem, hoſtésq; impietatem tuã corrigant: tu uero Iudæus, & inter leges educatus, illis quoq; in has ſæuior inueniaris. Atqui Ioannem etiam quidem pœnitere malorum, nõ eſt turpe in rebus extremis, honorumque tibi exemplum patriam ſeruare cupiẽti propoſitum eſt. Iechonias rex iudæorum, qui quondam Babylonijs bellum ſibi inferentibus, ſponte ciuitatẽ priuſquam caperetur exceßit, & cum cognatione ſua uoluntariam captiuitatem ſuſtinuit, ne hæc ſancta hoſtibus proderet, deiq; domum uideret exuri, ob hoc ſacra Iudæorum cõmemoratione laudatur: eúmque memoria tranſmiſſa per ſecula, ſemper nouam immortalitatẽ poſteris tradit. Bonũ ò Ioannes exemplar, & ſi periculum præſto ſit: ego autem ueniam quoque tibi à Romanis ſpondeo, dum memineris, quod non gentilis moneam, & Iudæis iſta promittam, ſpectariq; oporteat, qui ſit autor, & unde conſilium. Abſit enim unquam me ita captiuum uiuere, ut genus aut leges patrias obliuiſcar. Rurſum indignaris & clamas, mihiq; maledicis. Etiam acerbiora mereor, qui hæc aduerſus fata ſuadeo, deiq; ſententia condẽnatos ſeruare cõtendo. Quis ignorat ſcripta ueterum prophetarum, & reſponſum impendens miſerrimæ ciuitati? Iam tunc enim eius excidium prædixere, cum quis homicidium gentile cœpiſſet. Veſtrorum autem cadauerum non ciuitas tantum, ſed etiam templum omne repletum eſt. Deus planè, deus ipſe cũ Romanis ignem ſibi luſtrationis infert, tótq; ſcelerum plenã exurit ciuitatem. Hæc Ioſepho cum fletu & lachrymis proſequente, uox eius ſingultibus interrupta eſt. Et Romani quidem miſerati dolorẽ, admirati ſunt. Ioãnes autẽ eiúsq; ſocij magis cõtra Romanos iritabãtur, illũ quoq; capere cupiẽ-

tes.

tes. Nobilium tamen plurimos commouit eius oratio: & nõnulli quidem ſeditioſorũ cuſtodias formidantes, locis ſuis manebant, iamdudum certi de ſuo pariter & ciuitatis exitio. Fuerunt autem, qui capto diſceßionis tempore, ad Romanos confugêre: in quibus erant pontifices Ioſippus & Ieſſe. Filij uero pontificum, tres quidem Iſmaëli, cui apud Cyrenen fuerat caput abſciſſum, & Matthiæ quatuor: alterius uero Matthiæ unus, qui poſt interitũ patris aufugerat, quem Simon Gioræ cum tribus filijs, ut ſupra dictũ eſt, interemit. Multi autem nobiles cum pontificibus defecere: eósq; imperator cũ per alia humane ſuſcepit, tum ſciens alienigenis moribus illic uerſari moleſtum eſſe, in Gophnã dimiſit, ut ibi manerent: interim munitas etiam pollicitus poſſeßiones cuique peracto bello redditurum eſſe. Illi quidem in deſtinatum municipium læti cum omni cautione diſcedunt. His autem in ciuitate non uiſis, rumor ſeditioſis iterum diffamatus eſt, quod Romani tranſfugas occidiſſent, ut hoc metu uidelicet à fuga reliquos deterrerent. Et paulisper quidem hæc calliditas eorum ſicut antea ualuit, timor autem profugere cupientes inhibuit. Rurſus autem, poſtquam eos Titus reuocatos à Gophna cum Ioſepho murum circumire, & populo conſpici iußit, multi ad Romanos fugiebant. In unum uero congregati, & ante Romanos ſtantes, cum lachrymis atque ululatu ſeditioſos rogabant, ut primo quidẽ paucos in ciuitate Romanos ſuſciperent, patriámque ſeruarent. Si hoc diſpliceret, ſaltẽ de fano certi exirẽt, templúmq; ſibi liberarent. Nec enim auſuros ſine maxima neceßitate Romanos ignem ſanctis immittere. His illi magis aduerſabantur, multáq; in tranſfugas uociferati conuicia, ſupra ſacras portas iacula & baliſtas & ſaxorum diſpoſuere tormẽta, ut omne quidẽ circum

Multi Iudæorum profugiunt ad Romanos.

fanum

ſanum ſpatium multitudine mortuorũ ſepulchro, templum uero ipſum caſtello ſimile uideretur. In loca uero ſancta & inacceſſa, cũ armis adhuc, & manibus gentili cæde calentibus, inſiliebant: & ad hanc proceſſere legis iniuriam, ut quã Iudæos indignationẽ oporteret exercere, ſi hæc Romani admitterent: ea tunc in Iudæos propria ſacra temerãtes, uterentur Romani milites. Nemo tamẽ fuit eorum, qui non cum honore templum aſpiceret, atque adoraret: latronésque optaret, antequam intolerandum malum contingeret, pœnitere. Titus autem dolens uicem eorũ, iterũ Ioannem eiúsque ſocios increpabat, dicens: Nónne uos ò ſceleratiſſimi, cancello ſancta loca protexiſtis? Non literis Græcis ac noſtris inciſas tabulas conſtituiſtis, quibus ne ſepta cuiquam tranſgredi liceret edicitur? Non eos qui tranſiſſent, quamuis Romanus quis eſſet, uobis necare permiſimus? Quid igitur in eo etiam mortuos cõculcaſtis ò nocentiſſimi? Aut cur templũ & externi & gentilis ſanguinis cõfuſione polluiſtis? Teſtor ego patrios deos, & ſi qs unquã hunc locũ ante aſpexit, (nũc enim neminẽ credo) itémq; teſtor & exercitum meum, & Iudæos qui apud me ſunt, & uoſipſos, quod nõ ego uos uiolare hæc cõpellam: quin & ſi locũ acies ueſtra mutauerit, neq; accedet ad ſancta quiſpiã Romanorum, neque quicquã in eius contumeliã faciet. Seruabo autem uobis etiam templum nolentibus.

De iterata pugna extructis aggeribus, & excurſionibus Iudæorum.

CAPVT V.

HAec Ioſepho internunciante principis dicta, latrones ac tyranni exiſtimantes non beneuolentia, ſed timiditate hos ſermones fieri, in ſuperbiam tollebantur. Titus autem, qui neque ſeipſos miſerari eos, neque tẽplo parcere perſpiciebat, rurſus bellum gerere decreuit inuitus.*

Sed

Sed uniuerſum quidem his militem, quod locus eum non ca peret, inferre non poterat. Tricenis enim de ſingulis centu rijs uiris fortiſsimis, lectis etiam chiliarchis, ſingulis mille= nos attribuit: hisque duce præpoſito Cereali, hora noctis nona iubet in cuſtodias impetum fieri. Cum autẽ ipſe quo= que in armis eſſet, unáque deſcendere ſtatuiſſet, amici eum propter periculi magnitudinem ducúmque dicta continue= runt. Plus enim operis eum in Antonia ſedentem, quàm mi= litum certamina facturum eſſe dixerunt, quàm ſi periculum ſubiſſet: omnes enim fore ſub oculis imperatoris optimos bellatores: His dictis paruit. Deinde ob hoc ſolum ſe ma= nere locutus ad milites, ut de eorũ uirtute iudicaret, ne aut fortis quisquã indonatus abiret, aut cõtra impunitus igna= uus lateret, ſed omnium ſpectator ac teſtis fieret ipſe, qui & ulciſcendi & remunerandi eſſet dominus: illos quidem ad aciem hora, qua ſupra memoratũ eſt, dimiſit. Progreſ= ſus autem ad ſpeluncam, de Antonia, quid fieret expecta= bat. Verum hi qui miſsi fuerant, non ita, ut ſperabãt, ſom= no oppreſſos inuenere cuſtodes: ſed excitatis cum clamore, confeſtim manus conſeruere excubitorum intus. Mane au= tem cæteri cateruatim excurrêre. Itaque primorum qui= dem impetum excipiebant Romani: qui autem illos ſeque= rentur, in agmen proprium incidebant, multisq; ſuorum uelut hoſtibus utebantur. Vocis nanque agnitionem confu ſus partim clamor, oculorũ autẽ ſingulis nox ademerat: cũ præterea quoſdam furor cæcos, alios iracundia, alios timor efficeret: idcirco obuium quenq; ſine diſcretione feriebãt. Romanis quidẽ ſcutorũ coniunctione ſeptis, & per globos proſiliẽtibus, ignoratio minus nocebat: ſigni enim ſui quiſ= que meminerat. Iudei uero diſiecti, tã impetus quàm receſ= ſus temere facientes, ſæpe imaginẽ inter ſe hoſtiũ alijs alij

Iterũ Ro. inuadũt urbem.

Titus ſpectator pugnæ.

demonſtrabãt: cum reuertentẽ ſuum quiſque per tenebras, Romanum quaſi aggrediẽtem exciperet. Denique plures à ſuis quàm ab hoſtibus ſauciati ſunt, donec orto die, uiſu iam pugna diſcerneretur: & in acie ſtantes ordine, ſagittis atque lapidibus agerentur. Neutri uero cedebant, neq; labore fatigabantur. Sed Romani quidem & ſigillatim, & multi ſimul in conſpectu imperatoris de uirtute certabant. Illúmq; diem ſibi quiſque promotionis initiũ fore putabat, ſi fortiter dimicaſſet. Iudæis autẽ & propriũ cuiuſq; periculum, & quod tẽplo metuerẽt, miniſtrabat audaciã: quod tyrãnus ſtans hos rogaret, alios uerberaret, & ad pugnãdum interminationibus incitaret. Cominus autem plerunq; pugnatum eſt, ſed cito & breui momento prælia mutabantur. Neutra enim pars prolixum fugæ ſpatiũ uel perſecutionis habebat. Pro ſuorum autẽ euentu ex Antonia tumultus erat, & confidere ſuperantibus, & ſtare ſi fugerent, acclamantiũ: eratq; ueluti quoddã belli theatrũ. Nec enim uel Titum uel alios, qui unà erant, quicquã eorũ quæ in pugna gerebãtur latebat. Poſtremo nona hora noctis cœpto prælio, quinta diei diſſoluti ſunt. Cum neutri eo loco, unde pugnam iniere, certa fuga ceſſiſſent, uerũ mediã in ancipiti prælio uictoriã reliquiſſent, Romanorũ quidẽ plurimi nobiliter decertarunt: Iudæorum partis quidem Simonis, Iudas Marion filius, & Simon Ioſiæ: Idumæorum uero Iacobus, & Simon alter Cathlæ filius, Iacobus autẽ Soſæ: de Ioannis autẽ ſocijs, Getheus & Alexãder: de Zelotis aũt, Simon filius *Tagiræ. At Romanorum reliqua manus, die ſeptimo ſubuerſis Antoniæ fundamentis, latam uiam uſque ad templũ cõpoſuit. Admotáq; muro agmina, mox aggeres inchoabant: unum contra interioris templi angulũ, qui ad ſeptẽtrionalẽ oriẽtémq; ſpectabat: alterũ cõtra exedrã, ad Aqui

Anceps pugna.

Al's Iairi.

Aggeres extructi.

ad Aquilonis partem inter duas portas ædificatũ. Aliorum duorum unum contra portam occidentalem templi exterioris, alterum ab Aquilone. Magno tamen opus cum labore ac miſerijs proficiebat, cum materias ſexcẽteſimo uſq; ſtadio deportarent. Interdum autem inſidijs ledebantur, cum ipſi quidem uincendi facultate minime cauerent, Iudæis uero propter deſperationem ſalutis audacioribus uterentur. Nonnulli enim equitum, quotiens ad ligna ſiue fœnum colligendum exiſſent, interea dum id facerent equos ſuos frenis exutos paſci ſinebant: quos Iudæi per cuneos irrumpentes rapiebant. Itaq; dum id crebro fieret Cæſar exiſtimãs, quod erat uerum, negligentia ſuorum magis quàm Iudæorum uirtute rapinas contingere, triſti animaduerſione cæteros ad æquorum cuſtodiam reuocare ſtatuit: unóque milite, qui equum perdiderat, morte damnato, eo metu equos ſuos cæteris cõſeruauit. Nunquam enim eos poſt hæc in paſcua dimittebant, ſed tanquam natura his cõnexi ad neceſſitatem egrediebantur. Illi quidem templum oppugnabãt, aggerésque erigebant. Altera uero die poſt eorum aſcenſum, multi ſeditioſorum, quos rapinæ defecerãt, & fames urgebat, cõgregati, in præſidia Romanorum, quæ Eleon montem uerſus collocata erant, circa undecimam diei horã impetum faciunt. Sperabant enim primo quidem inopinatos, deinde curandi corporis cauſa quieſcentes, facile decipi poſſe. Verum cognito illorum conatu, Romani de proprijs cuſtodijs celeriter collecti obſtabant eis, murum tranſcendere ac perrumpere uiolenter ambitu conatis. Cõflato autem uehementi prælio, multa quidem & alia ab utraque parte fortiter geſta ſunt: cum Romani præter fortitudinem etiam bellandi peritia. Iudæi uero immoderato impetu & effrenatis animis uterentur. Dux aũt his pudor

erat, illis neceßitas. Nā & amittere Iudæos, ueluti laqueis irretitos, Romanis turpißimum uidebatur: & illi unam ſpem ſalutis, ſi murum ui perrumpere poſſent, habebant.

Pedanius. Ibi tum quidam ex ala equitum, Pedanius nomine, Iudæis in fugam uerſis, atq; in uallem coactis, equo in aduerſum montem à latere incitato præteruectus, rapit unum ex hoſtibus fugam petentem, iuuenem & grauem corpore, & armis undique ſeptum, talo comprehenſum: Tantum ſe inclinauit equo currente, tantámque dexteræ uim, itêmque cæteri corporis, & equeſtris peritiæ demōſtrauit. Iſte quidem tanquam munus aliquod rapuiſſet, captiuum ferens, ad Cæſarem uenit. Titus autem uires eius qui cæperat admiratus, & captum, quia murum aggredi tentauerat, ſupplicio affici iußit. Et ipſe quidem templi oppugnationem curabat, utq; aggeres mature fierent perurgebat. Inter quæ Iudæis aduerſis prælijs male tractatis, tumeſcente paulatim bello, & in templi ſerpente perniciem, ſicut in putrefacto corpore, ſola membra peſte occupata præuenientes, ne ulterius procederet, abſcindebant.

Porticus incenſa. Porticus enim parte, quæ ab Aquilone in oriētem pertinens, Antoniæ iungebatur, incenſa, deinde ad uiginti ferè cubitos abrupere, immiſſo ſanctis incendio manibus ſuis. Biduo autem poſt idus prædicti menſis, uiceſimo & quarto die, Romani porticum inflammauere: & uſque ad quartumdecimum cubitum igne progreßo, Iudæi ſimiliter culmen abijciunt: neque omnino recedentes ab operibus, & Antoniæ continentia dirimentes, cum liceret eis ac deberent incendium prohibere. Itaq; immiſſo igne, curſum eius otioſe pro ſua utilitate metiebātur. Circa templum autem nunquam prælia ceſſauere: ſed frequens erat paulatim contra ſe excurrentium bellum. Hiſdem autem diebus, quidam ex Iudæis

uir,

uir, & corpore breuis & uultu deſpicabilis, támque gene=re quàm rebus alijs uiliſsimus, Ionathes nomine, progreſ=ſus ad Ioannis pontificis monumentum, cum alia multa ſu=perbe ad Romanos prolocutus eſt, tum quem fortiſsimum haberent, ad ſingulare prælium prouocauit. At qui con=trà ſtetere, multi quidem dedignabãtur: erant autem inter eos (ut aſſolet) etiam qui timerent: quoſdam uero non in=conſulta mouebat ratio, cum mortis cupido nõ debere con=fligere. Nam qui de ſalute deſperaſſent, eos neque cautos impetus, neq; deum habere placabilẽ: & cum his in diſcri=men uenire, quos neque uincere magnum ſit, & uinci cum dehoneſtamẽto periculoſum nõ fortitudinis ſed ferocitatis uideri. Cum autem diu nemo procederet, multáque Iudæus eorum timiditati illuderet, erat arrogantiſsimus quidã & ſuperbus è Romanis, ex ala equitum, nomine Pudens, inſo=lentiam eius exoſus, fortaſſe autem etiam corporis breuita=te ſublatus, inconſulte proſilijt, & cæteris commiſſa cũ eo pugna riſum præbuit: ſed à fortuna proditus eſt. Lapſum enim Ionathes interfecit: deinde pede ſupra mortuum po=ſito, læua ſcutum, dextráque cruentum gladium coruſca=bat: armisq; cum fremitu concuſsis exercitui & iacenti in=ſultans, ſpectantes Romanos increpabat: donec eum tripu=diantem & uana iactantem, quidem Priſcus cẽturio ſagit=ta transfixit: eóque facto, & Iudæorum & Romanorũ cla=mor uarius excitatus eſt. Ille autem dolore in uertiginẽ tor=tus, ſupra corpus hoſtis incubuit: belliq; felicitatẽ ratione carentem, quàm uelox ultio ſequeretur oſtendit.

Pudens cadit.

Ionathes à Priſco occidit.

Romani flammis pereunt dolo iudaico, & de Argorio quodam. CAPVT VI.

S*Editioſi uero templum tenentes, aperte quidẽ & quo=tidie militibus in aggeribus poſitis repugnabant. Vi=*

ceſimo autē ſeptimo die prædicti menſis, huiuſmodi dolum excogitant. Occidentalis *porticus ſpatium, quod inter culmen & trabes erat uacuum, ſyluis aridis, itémque ſulfure ac bitumine repleuere.* Deinde *uelut oppreßi cedebant. Quare multi quidem temerarij fugientibus inſtabant, & in porticum aſcendere poſitis ſcalis nitebantur. Qui uero prudentiores erãt, nullam fugæ cauſam* Iudæis *fuiſſe cogitantes, locis ſuis manebant.* Verum *porticu repleta his qui aſcenderant, ignem immittũt* Iudæi. Excitata *undiq; ſubito flamma,* Romanos*, & qui extra periculum ſteterunt, ingens ſtupor inuaſit: & deſperatio quos incẽdium cæperat occupauit, flammis enim cincti, ſemetipſos in oppidum, alij uero in hoſtes præcipitabant: multi ſpe ſalutis deſilientes in puteos, illico debilitabantur: alios, dum conantur, præueniebat incendium: alij ferro flammam antecedebãt.* Statim *uero & alios fugientes ignis comprehendebat, plurimum peruagatus.* Cæſarem *uero, licet præ morientibus indignaretur, quod iniußi porticum aſcenderant, miſericordia tamen eorũ tetigit.* Cumq; *nemo prohibere poſſet incendiũ, hoc erat tamen ſolatio pereuntibus, quia uidebant eius dolorem, pro quo ipſi animam perderent.* Vociferans *enim & ante alios proſiliẽs, & comites ſuos quàm poſſent auxilium ferre obſecrans, cernebatur.* Eiúsque *uoces & affectiones quiſque, uelut aliquam præclarißimam ſepulturam, ſecum afferens moriebatur.* Nonnulli *tamen recepti in partem porticus latiorem, flammarum quidem periculum euaſere.* Obſeßi *autem,* Iudæis *cum diu ſaucij reſtitiſſent, poſtremo uniuerſi cecidere.* Poſt *omnes autẽ quidam iuuenis, nomine** Longus*, toti huic ornamento fuit calamitati: & quãuis ſigillatim digni ſint memoria qui periere, omnium tamen fortißimus demonſtratus eſt.* Quem Iudæi *quidem, & quia*

Romani flammis exuſti.

*Al. Longinus, Logiſtõ.

& quia fortis erat, & quia interficere eum cupiebant, ad ſe deſcendere promiſſa fide hortabantur. Frater *uero eius* Cornelius, *qui ex altera parte ſtabat, ne gloriam ſuã* Ro*manamq́; militiam dehoneſtaret orabat: cui magis obtemperauit: ſublatóque altius gladio, ut ab utriſq; partibus cerneretur, ſemetipſum occidit.* E*orum quos ignis obſederat,* Argorius *quidam, calliditate ſeruatus eſt.* Appellato *enim clara uoce* Lucio *quodam, cõmilitone & contubernali ſuo: heredem te, inquit, relinquo totius patrimonij mei, ſi me exceperis.* C*um aũt ille prompto animo accurriſſet ipſe quidem qui ſe in eũ proiecerat, uixit:* Lucius *uero pondere oppreſſus, conſtratóque lapidibus ſolo alliſus, continuo moritur.* E*a calamitas pauliſper quidẽ* Romanis *triſtitiam cõparauit, in poſterum tamen cautiores effecit, & aduerſus* I*udæorum inſidias iuuit, quibus plerumque loca moréſque hominum neſcientes lædebantur.* Ex*uſta eſt uero porticus ad turrim uſque* Ioãnis, *quam ille belli tempore, quod cum* Simone *gerebat, ſupra poſtes quæ in* Xyſtum *ducerent ædificauerat.* Reliquum *uero* I*udei quoniam conſumpti fuerãt qui aſcenderent, abſciderunt.* P*oſtero autem die* Romani *quoque, porticum quæ in* Boreæ *parte fuit, ad orientalem uſque totam incendunt: continentem angulos eius, quæ appellatur* Cedron, *ſuper uallem ædificata: unde etiã profunda erat, & horribilis eius altitudo.*

De fame Iudeorum. CAPVT VII.

C*Irca templum quidem ita res ſe habebant.* E*orum uero qui per ciuitatem fame corrumpebantur, infinita multitudo moriebatur.* I*nenarrabiles aũt clades eueniebãt.* I*n dies nãq; ſingulos, ſi uel unquã aliquid cibi apparuiſſet, bellũ illico gerebatur: & amiciſſimi inter ſe ad manus ueniebãt, miſeris diripiẽtes animis uiaticũ.* F*ides autẽ*

penuriæ nec morientibus habebatur: ſed etiã quos uiderẽt expirare, ſcrutabantur latrones: ne quem forte cibum ſinu occultans quiſpiam, moreretur. Ipſos autẽ ſpes egeſtate ui=ctus hiantes, ueluti canes rabidos decipiebat: & impingentes in oſtia tanquam ebrij ferebantur, eaſdémq; domos bis ac ter eodem momento deſperatione inquietabãt: omniaq́; dentibus neceßitas ſubigebat: & ea colligentes quæ nullũ, quamuis ſordidißimum mutorum animalium, non horre=ret, comedere patiebantur. Denique nec cingulis nec cal=ciamentis abſtinuere, coriáque ſcutis detracta mandebant. Quinetiam fœni ueteris laceramenta, uictui habebantur: cuius nonnulli exiguum pondus quatuor atticis uenunda=bant. Et quid opus eſt famis improbitatem ex rebus anima carentibus demonſtrare? factum enim relaturus ſum, neque apud Græcos, neque apud Barbaros cognitum, & dictu quidem horrendum, auditu uero incredibile. Itaque liben=ter hanc calamitatem intermitterem, ne mentiri me poſte=ri æſtimarent, niſi teſtes multos haberem: & fortaſſe ali=quam patriæ referrem gratiam, parcius ea diſſerens, quo=rum fata perpeſſa eſt.

De muliere quæ per famẽ filiũ coxerat. CAPVT VIII.

MVlier quædam ex plebe trans Iordanem habitan=tium incolarum, Maria nomine, Eleazari filia, de uico Vatezobra, quod ſignificat domus hyſſopi, gene=re ac diuitijs nobilis, cum alia multitudine fugiens, in Hie=roſolymam recepta cum cæteris obſidebatur. Huius alia quidem bona tyranni dirupuerunt, quæ ex tranſamnanis locis in oppidum comportauerat. Reliquias uero condi=torum, & ſi alimenta reperiſſent, irrũpentes domum eius ſatellites, quotidie auferebant. Grauiter autem mulier in=dignabatur: proptereáque ſæpißime raptoribus maledi=cens,

cens, & imprecans, eos contra ſe uehementius iritabat: cũ neq; iratus, neque miſerans, eam quiſquam uellet interfice-re. Sed uictum quidem patrando alijs parabat: undiq; autẽ adempta iam erat ei etiam reperiẽdi facultas, famesq; uiſceribus & medullis irrepſerat. Plus uero quàm fames iracũ-dia ſuccedebat. Igitur ui animi ac neceßitate impulſa, rebus aduerſis contra naturã excitatur, raptóq; filio, quẽ latentẽ habebat, miſerum te, ait, infans, in bello & fame & ſeditione cui te ſeruauero? Apud Romanos etiã, ſi uixeris, ſeruiturus es: fames autem præuenit ſeruitutẽ: his uero ſeditioſi ſæuiores ſunt. Eſto igitur mihi cibus, & ſeditioſis furia, & humanæ uitæ fabula, quæ ſola deeſt calamitatibus Iudæorum. Et hoc ſimul dicens, occidit filium, coctúmque medium comedit. Adopertum autẽ reliquũ ſeruauit. Ecce aderãt ſeditioſi, & contaminatißimi nidoris odore capti, mortem ei ſtatim, niſi quod paraſſet oſtẽderet, minabãtur. Illa uero bonam partem ſe reſeruaſſe reſpõdens, aperit filij reliquias. Illos autem confeſtim horror cæpit atque dementia, uiſuq; ipſo diriguerunt. At mulier: & hic, inquit, eſt uere filius & facinus meum, comedite: nam & ego comedi. Nolo ut ſitis aut fœmina molliores, aut matre miſericordiores: Quod ſi uos pietatem colitis, & mea ſacrificia repudiatis, ego quidem comedi, reliquum eius me manebit. Poſt hoc illi quidem trementes exierunt, ad hoc ſolum timidi, uixq; hoc cibi matri ceſſere. Mox autem repleta eſt eo ſcelere tota ciuitas: & unuſquiſque ante oculos ſibi cladem illam proponens, tanquam hoc ipſe admiſiſſet, horrebat. Ab omnibus autem quos fames urgebat, properabatur ad mortem: & beati appellabantur, qui priuſquam id paterẽtur interijſſent. Cito autem Romanis nunciata eſt illa calamitas, eorúmque alij non credebant, alij miſerebãtur, mul-

Filius à matre coctus.

tos autem uehementius eius gentis odium cæpit. Cæſar autem ſuper hoc deum placabat: ſiquidem Iudæis pacem obtuliſſet, eisq; liberam propoſuiſſet omnium obliuionē quæ commiſerant. Illos autem pro concordia ſeditionem, bellum pro pace, pro ſacietate atque opulentia famē optaſſe: & qui proprijs manibus templum, quod ipſe eis ſeruaſſet, incendere cœperant, huiuſmodi alimentis eos eſſe digniſsimos. Veruntamen ſcelus huius nefandi uictus, ruina ſeſe patriæ operturum: neque relicturum in orbe terræ, ut ſol inſpiciat ciuitatem, in qua matres ſic ueſcerentur. Ante matres autem patribus huiuſmodi alimenta deberi: qui nec poſt eiuſmodi clades arma deponerent. Simul hæc dicens, deſperationem hoſtium reputabat, nec eos ſanā mentem recepturos exiſtimabat, qui cuncta iam pertuliſſent, quibus antequam ea paterentur, mutare ſententiam ſperabantur.

De expugnatione muri & incendio templi. CAPVT IX.

Octauo autem die menſis Auguſti, cum duæ legiones aggeres perfeciſſent, ad exedram occidentalem templi exterioris admoueri arietes iuſsit: cum diebus ante ſex, qui firmiſsimus erat, aries, parietem ſine intermiſsione pulſando, nihil omnino profeciſſet. Verum & huius & cæterorum magnitudinem ſtructura lapidum ſuperabat. Septentrionalis autem portæ alij fundamenta ſuffodiebant: multúmque fatigati, exteriores tantum lapides euellere potuere. Ab interioribus autem portæ ſuſtinebantur: iámque diu manſere, donec inſtrumentorum & uectium conatibus deſperatis, Romani ſcalas porticibus applicuere. Iudæi uero præuenti, ne eos ſubire prohiberēt, cum his congreſsi dimicabāt. Et alios quidem retro depellentes præcipitabant, accedentes alios ſubſidio trucidabāt.

Scalæ muris admotæ.

Multos

Multos de ſcalis egredientes, priuſquam ſe ſcutis obtegerent, ferientes gladijs præueniebant. Nonnullas *autē ſcalas armatorum plenas, in latus deijcientes, declinabant.* Vnde Romanorum *quoque non parua cædes ſequebatur. Alij ſignis ablatis pro his decertabant, rapinam eorū grauiſſimæ fore turpitudini ducentes.* Poſtremo *tamen* Iudæi *& ſignis potiūtur: & eos qui unà aſcenderāt, interficiūt. Cæteri uero clade intereuntium perterriti deſcendunt.* Romanorum *quidem nemo, nō aliquo facto opere, procubuit. Seditioſorum autem, qui prioribus prælijs etiam tunc fortiter pugnauerunt, & præterea* Eleazarus *fratris* Simonis *tyranni filius.* Titus *autem, cum uideret ſe alienis & templo cum damno & nece militum parcere, ignem portis ſubijci iuſſit.* Inter *hæc autem ad eum profugi ueniunt, Ananus ex* Emaus, *Simonis ſatelles crudeliſſimus, &* Archelaus *filius* Magadati: *idcirco ſperantes ueniam, quod* Iudæos *uictores reliquerant.* Titus *autem, cum hanc eorum in* Iudæos *crudelitatem audiuit, utrunque obtruncare decreuit.* Dicebat *enim neceſſitate, non uoluntate ueniſſe: nec ſalute dignos eſſe incenſam ipſorum cauſa patriam deſerētes.* Verūtamē *cohibuit iracūdiā fides, eósq; dimiſit: ſed nō eo loco habēdos, quo etiā alios credidit.* Iā *uero porticus milites ignē admouerāt, liquefactoq; argēto, cito lignū flāmæ aſſumpſerāt, cū ſubito auctæ proximas inde porticus corripuere.* Iudæis *uero ignē circū ſe uidētibus, corpora ſimul animæq; ceciderūt: & ſtupore attoniti, adiuuare quidem uel extinguere nemo conatus eſt: ſtantes uero aſpiciebant, nec tñ his quæ abſumerētur dolentes: ſaltē ut qđ reliquum eſſet, ſaluū haberent, animū colligebant.* Illo *quidē die, & quæ ſecuta eſt nocte, creſcebat incendium: paulatim enim nec ſimul undique inflammari porticus potuerunt.*

Trāſfugæ.

Porticus tēpli accenſæ.

Poſtero

Poſtero autem die Titus partem militũ iuſsit incendium re ſtinguere, perq́; proxima portis loca uiam ſternere, ut facilior agminibus eſſet aſcenſus. Rectores ad ſe conuocat: ſexq́; collectis qui erant proceres, Tiberio Alexandro totius militiæ præfecto, & Sexto Cæreali quintæ legionis præpoſito, & Largio Lepido decimæ, & Tito Phrygio quintædecimæ, cum quibus erat etiam Fronto, ac Ternius magiſter duarum Alexandrinarum legionum, & M. Ant. Iulianus procurator Iudææ, congregatisq́; præterea chiliarchis & procuratoribus, conſilium de templo propoſuit. Alijs quidem uidebatur lege belli utendum eſſe: nunquam enim Iudæos à nouis rebus poſſe deſinere templo manente, quo omnes ubicunque eſſent colligerẽtur. Nonnulli monebant, ut ſi templum reliquiſſent Iudæi, neq; armis pro eo quiſquam certaret, conſeruãdum eſſe ſuadebant. Si uero id pugna obtinuiſſent, ignibus conſumendum: quoniam caſtellum iam uideretur eſſe non templum: & piaculum non ipſe id, uerum illi qui fieri coëgere, committerent. Tito autem, nec ſi ſtantes dimicarent Iudæi, pro hominibus animo carentibus, ulciſcendum eſſe dicente, neque ſe unquam tantum opus incenſurum: iam enim Romanorum fore hoc damnum, ſicut ornamẽtum quoque foret imperij, ſi maneret: iam certi quid uellet, ad eius accedunt ſentẽtiam Fronto, Alexander & Cerealis. Tunc quidem conſiliũ dimiſit, iuſsisq́; militibus requieſcere, itémq; ducibus ut his in procinctu ualidioribus uteretur uiam ſternere per ruinas, lectis ex cohortibus imperat, ignẽq; reſtinguere. Illo quidẽ die

Iterũ cõflictum. *Iudæos labor itémque timor ab impetu continuit. Poſtero autem collectis uiribus, & recepta fiducia, per orientalem portam contra templi exterioris cuſtodes, ſecunda hora diei procurritur. Illi autem primam quidem concionem*

fortiter

fortiter excepere: ſeptiq́; ſcutis, à fronte murum condenſa acie imitantur. Certum tamen erat eos non diu duraturos, quod & multitudine infeſtantium & animis uincerentur. Cæſar autem priuſquam uerterentur acies (nam pugnam ex Antonia proſpectabat) cum equitibus lectis uenit auxilio. Impetum uero eius non ſuſtinuere Iudæi: ſed primis interfectis, plerique fugam petunt: & cedentibus quidem Romanis, reuertentes inſtabant. Cum autem illi retorſiſſent, iterum refugiebant: donec circa horam quintam, Iudæi ui coacti templum introire, concluſi ſunt. Titus autem diſceſſit in Antoniam, decreto poſtridie mane cum omni exercitu aggredi, templumq́; obſidere. Sed id planè dei ſentẽtia iãdudum igne damnauerat: euolutisq́; temporibus aderat fatalis dies qui erat decimus menſis Auguſti, quo etiã prius à rege Babyloniorum fuerat concrematum. Ex ædibus autẽ cauſam principiúmq́; ſumpſit incẽdium. Nam cũ pauliſper Titi diſceſſu ſeditioſi quieuiſſent, Romanos rurſus aggrediuntur, cuſtodúmq́; templi cum ignẽ interioris fani reſtinguentibus pugna committitur. Hicq́; Iudæis in fugam uerſis, uſque ad templum tranſierunt.

Quemadmodum templum incenſum eſt inuito Tito.
CAPVT X.

HIc itaq́; tunc militum quidam, non expectato cuiuſquam edicto, neque tantum facinus ueritus, ſed diuino quodam motus impetu, à contubernali ſuo ſuſtollitur: & exardente materia raptum ignem in feneſtram inſerit auream, inde ad membra circum templum ædificata de ſeptentrionali regione aditus erat. Flamma uero excitata, Iudæorum quidem calamitati dignus clamor exoritur, & ad ulciſcendum properabant: neque iam uitæ parcendum rati, neque uiribus temperandum, amiſſo eo cuius gratia cautiſ- Templũ ſuccenditur.

cautißimi uidebantur. Mature autẽ hoc Tito quidem nunciat. Et ille (nanque caſu in tabernaculo quieſcebat ſicut à prælio redierat) exilijt: templumq; curriculo petit, prohibiturus incendium: omnésque poſt eum duces, & hos agmina perterrita ſequebantur. Clamor autẽ ac tumultus erat, tanto exercitu ſine ordine concitato. Cæſar autem uoce ſimul ac dextera pugnantibus ſigno dato, ignem iubebat extingui. Sed neque uox eius audiebatur, quod aures eorum maior clamor obſtrueret, nutúmque dexteræ non attendebant, cum alios bellum, alios ira diſtraheret. Introcurrentium uero agminum impetum, non præcepta neque interminatio continebant: ſed quò furor eos duceret, ſequebãtur. At ipſos autem introitus obſtruſi, multi quidem ſeſe inuicem conculcabant: multi uero ardẽtibus adhuc & fumantibus porticum incendentes ruinis, luore quidem utebantur. Cum uero ad templum acceßiſſent, edicta quidem Cæſaris non audire ſimulantes, præcedentem quiſque, ut ignẽ immitteret, hortabatur. Seditioſis autem iam ſubeundi quidem ſpes nulla erat, ſed fuga & cædes omnia poßidebat.

Cædes multorũ. Magna uero populi multitudo inualida & inermis, ubicũque occupati fuerant, interficiebantur: & circũ aram quidem ingens mortuorum numerus cõgerebatur. Per gradus uero templi, & ſanguis multus profluebat, & eorũ corpora qui ſupra ceciderant delabebantur.

Cæſar ingreditur templi adyta. Cæſar autẽ ubi neq; impetum inſaniẽtium militũ cõtinere poterat, & flamma dominabatur, intrò cũ rectoribus ingreſſus, & ſanctũ templi, & quicquid illic erat aſpexit, ea quidẽ quæ apud alienigenas erant fama meliora, pompa uero & opinione domeſtica non minora. Cum autem flamma nondum ex ulla parte ad interiora penetraſſet: nec membra quæ circũ erãt templum depaſceretur, quod erat uerum, exiſtimans adhuc

illud

illud opus poſſe ſeruari, & ipſe proſiluit, militésq; rogare ut ignem reſtinguerent conabatur: & Liberalem hecatontarchum de ſtipatoribus ſuis, fuſte multatos qui nõ obedirent iuſsit arcere. Illorũ autem furor belliq; impetus quidã uehementior, Iudæorúmque odia, & Cæſaris reuerentiam & prohibentis metum ſuperabant. Pleroſq; autem prædarum ſpes incitabat, ſuſpicantes intus omnia pecunia referta eſſe: quoniam fores auro factas cõſpicerẽt. Præterea quidã miles ex his qui intrauerãt, cum Cæſar ad inhibendum incendium cucurriſſet, ignem iam cardinibus portæ ſubiecerat. Tumq; ſubito, póſtquam flamma intus apparuit, & duces cum Cæſare diſcedebant, & ſtantes extrà ſuccendere nemo prohibebat. Templum quidem hoc modo inuito Tito exuritur. Sed quamuis hoc multum quis deflendum putet, ut opus omniũ quæ audiuimus aut uidimus maxime admirabile, tã extructionis genere, quàm magnitudinis, itẽq; munificentiæ in ſingulis rebus, & gloriæ quæ de ſanctis habebatur, maximum tamen ex fato capiet ſolatium: quod ut animalibus, ita operibus locisq; fatum ſit ineluctabile. Mirabitur autem in eo etiam circumacti temporis fidem. Nam & menſem, ut dictum eſt, eúmq; diem ſeruauit, quo primũ ab Babylonijs templum erat incenſum. Et à prima ſtructione templi, quam Solomon rex inchoauerat, uſq; ad hoc excidium, quod euenit ſecundo anno principis Veſpaſiani, mille centũ triginta colliguntur anni, & ſeptem menſes, ac dies quindecim. A poſteriore uero, quam ſecundo anno Cyri regis Aggæus fecerat, uſq; ad excidium quod Veſpaſiano imperante ſuſtinuit ciuitas, anni ſexcẽti trigintanouem, & dies quadragintaquinque.

De ſacerdotibus, Gazophilatioq; & porticu.

CAPVT XI.

Dum

DVm templum autem incenderetur, etiam quicquid in manus ſorte ueniſſet rapiebatur, & cædes erat infinita deprehenſorum. Nec actæ fuit ætatis miſeratio, aut reuerentia caſtitatis: ſed & pueri & ſenes & ſacri ac profani ſimiliter interficiebantur, atq; omne genus hominum belli calamitas perſequebatur, unáq; ſupplices cum repugnantibus necabantur: flammáq; ulterius progrediens, cũ gemitu occumbentium concrepabat. Et pro altitudine quidem collis, ardentisq́; operis magnitudine, totam quis ardere crederet ciuitatem. Illo autem clamore nihil maius aut horribilius excogitari poteſt. Nam & Romanorum agminum fremitus erat, & ſeditioſorum, ferro igniq; clauſorũ clamor ingens tollebatur, & populi ſurſum deprehenſi ad hoſtes fuga, cum ſtupore ac calamitate conqueſtio. In colle autem conſtitutis, etiam multitudo oppidi cõſonabat. Iam uero multi fame marcidi, in mortem penè luminibus clauſis, poſtquam ignem templi uidere, in queſtus interim uires clamorémque receperunt. Reſonabat autem & trans fluuium regio, & montes circumpoſiti grauiorem impetum faciebant: & tamen erant clades acerbiores tumultuum. Nam collem quidem in quo templum erat, euelli radicitus quis putaret: ita undiq; belli plenus uidebatur, & ſanguis igne largior eſſe, pluresq; interfectoribus interfecti, oĩsq́; terra cadaueribus tegebatur: & ſupra corpora mortuorũ gradientes milites, curſum fugientium ſequebantur. Latrocinalis quidem multitudo, tandem pulſis Romanis, in exterius templum, deinde ciuitatem euadit. Populi autem quod fuit reliquum, in exteriorem porticum confugerat. Sacerdotum autem Iudæorúmque nonnulli, primum quidẽ uiribus itémque ſedibus ſuis, quæ ex plumbo factæ erant, auulſis, in Romanos pro miſſilibus utebantur: Deinde cum

nihil

nihil proficerent, igniſq́; in eos euomeretur, in parietē ſe- cedentes octo cubitis latū, ibi manebāt. Duo tamen ex nobilibus, cū ad Romanos trāſeundo ſeruari poſſent, aut cōmunem cū cæteris durare fortunā, ſemetipſos in ignē iniecere, & cū templo cōcremati ſunt, Meirus filius Belgæ, & Ioſippus Dareæ. Romani autem, quod fruſtra ſe circum templum ædificijs parcere iudicabant, cū ipſum templū arderet, omnia ſimul incendūt, & quicquid ex porticibus reliquū erat, & portas: præter unam ex parte oriētali, alterā ex meridiana, quāuis eas quoq; poſtea funditus euerterint: Quinetiā arculas, quæ gazophilacia uocantur, incendūt, in quibus magna uis erat pecuniæ, ac plurimū ueſtiū, aliáq; ſubſtantia, & (ut breuiter dicam) omnes Iudæorū congeſtæ diuitiæ, quod opulentiſſimus quiſque illuc totas domos exhauſerant. Venerunt aūt etiam ſuper eam, quæ reſtabat, unam porticū, extra templum, quò confugerant ex populo mulierculæ, itémq; pueri & promiſcuæ multitudinis, propè ad ſex hominum milia. Sed priuſquā de his Cæſar quicquam decerneret, uel ducibus imperaret, ira flagrantes milites incēdunt porticum. Hincq́; contigit, ut alij cum ſe ex flamma præcipitarent morerentur, alios ipſa corrūperet. Ex tanto autē numero nemo ſeruatus eſt. His cauſa interitus quidē pſeudo propheta fuerat, qui eo die prædicauerat in ciuitate, quod eos in templū deus aſcendere ſigna ſalutis accepturos iuberet. Multi enim à tyrannis tunc ſubornati prophetæ, populo denunciabant, ut expectarent dei auxiliū, quo propterea minus profugerent, & eos qui ſupra timorem & cuſtodiam fierent, ſpes retineret: Cito autem in aduerſis homini perſuadetur. Quod ſi etiam malorum inſtantium liberationem polliceatur qui fallit, neceſſario qui ea patitur, ſpei totus efficitur.

Sacerdotes in tēpli ſe muris occultantes.

De prodigijs excidium Hieroſolymæ præcedentibus & præſagijs.

CAPVT XII.

DEniq; miſerabilis populus, illis quidem fallacibus deumq́; calũniantibus, credulus erat. Certis uero prodigijs & futurã ſolitudinẽ pronunciantibus, neq; attẽdebãt animo, neq; credebant: ſed uelut attoniti, nec aut oculos habentes, aut animas, edicta dei diſsimulauere: modo cum ſupra ciuitatem ſidus ſtetit, ſimile gladio, & per annum perſeuerauerit cometes, modo cum ante defectionẽ, primiq; belli motus ad diem feſtum Azymorũ populo cõueniente (octauus aũt dies erat Aprilis menſis) nona hora nocturna, circum aram itémq; templum tantũ lumen effulſit, ut clariſsimus dies putaretur: & hoc uſque ad mediam permanſit horam: quod imperitis quidem bonum augariũ eſſe uidebatur: ſacrorum uero peritis, priuſquam eueniret, ſtatim dijudicatum eſt. Eodémq; feſto die etiam bos, cum ad hoſtiam duceretur, agnum in medio fani peperit. Orientalis autem porta interioris templi, cum eſſet ænea atq; grauiſsima, & poſt meridiem uix à uiginti uiris clauderetur, ſeriſq; ferro iunctis obſeraretur, peſſulósq; altos haberet in ſaxeũ limen demiſſos, uno perpetuo lapide fabricatũ, uiſa eſt noctis hora ſexta ſponte pateſcere. His autem curriculo per cuſtodes templi magiſtratui nunciatis, aſcendit ille, uixq; eam potuit claudere. Verum & hoc iterum ignaris quidem ſignum optimũ uidebatur. Deum nanq; bonorum portam ſibi aperuiſſe dicebant. Prudentiores uero templi tutamen ſponte ſua diſſolutum iri cogitabant: & hoſtium donũ eſſe, portas aperiri: ſolitudinẽ uero illo oſtento ſignari inter ſe pronunciabant. Poſt dies autem feſtos, in diebus paucis, uiceſimoprimo die menſis Maij, larualis quædam imago uiſa eſt, fidem ſuperans. Monſtrum autem

fortaſſe

fortaſſe quod dicturus ſum, etiam his eſt cognitum qui uiderunt: & quæ ſecutæ ſunt clades, dignæ præſagijs extitere. Nanq; ante ſolis occaſum uiſi ſunt per inane ferri currus totis regionibus, & armatæ acies, tranãtes nubila, & ciuitatibus circunfuſæ. Feſto autem die, quã pentecoſten uocant, nocte ſacerdotes intimũ templum more ſuo ad diuinas res celebrandas ingreßi, primum quidem motũ quendámq; ſtrepitum ſenſerunt: poſtea uero ſubitam uocem audiere, quæ diceret, migremus hinc. Quod autem his horribilius fuit, Ieſus quidã, filius Anani, plebeius & ruſticus, quadriẽnio priuſquàm bellum gereretur, in ſumma ciuitatis pace atq; opulentia, cũ ad feſtum diẽ ueniſſet, quo ategias in honorem dei componi in templo ab hominibus mos eſt, repente exclamare cœpit: Vox ab oriẽte: Vox ab occidente: Vox à quatuor uentis: Vox in Hieroſolymã & templum: Vox in maritos nouos nouáſque nuptas: Vox in omnem hunc populum. Atq; hæc interdiu noctúque, omnes ciuitatis uicos clamitans circuibat. Nonnulli autem uirorum inſignium, aduerſum omen indignè ferentes, corripiũt hominem, multiſq; uerberibus afficiunt. Ille autem neque pro ſe, nec ad eos qui ſe multabant, ſecretò quicquam locutus, eadẽ quæ prius uociferans perſeuerabat. Magiſtratus autem rati, quod erat uerum, magis diuinũ eſſe hominis motum, ducunt eum ad Romanorum præfectum, ubi plagis uſque ad oſſa laceratus, neque ſupplex quicquàm fuit, neq; lachrymauit: ſed ut poterat inclinans, maxime flebiliter uocem ad ſingulos ictus reſpondebat: Veh ueh Hieroſolymis. Albino autem interroganti (is nanq; iudex erat) quis eſſet, uel unde ortus, aut cur iſta diceret, nihil retulit. Non prius autem ceſſauit luctus miſeræ ciuitatis, donec eum Albinus furere iudicatum dimiſit. Ille autem ad belli uſque Clamor ruſtici ac mors.

eee 2 *tempus*

tempus neq; adibat quenquã ciuium, nec quenquam uidit: ſed quotidie uelut orationẽ quãdã meditatus, ueh ueh Hieroſolymis, querebatur. Sed nec imprecatus eſt cuiquã, cũ in dies ſingulos multaretur, nec uictũ offerentibus benedicebat. Sola uero eius reſponſio ad omnes erat in triſte præſagium. Maxime autẽ diebus feſtis uociferabatur: idq́; per annos ſeptem & quinque menſes continuos faciens, neque uoce raucior fuit, neq; laborauit, donec obſidionis tẽpore ipſa re perſpectis augurijs ipſe quieuit. Supra murum enim circũiens iterũ, ueh ueh ciuitati ac phano ac populo, uoce maxima clamitabat. Cum autem ad extremum addidiſſet, ueh etiam mihi, lapis tormento miſſus eum ſtatim peremit, animamq́; adhuc illa omnia lugentem dimiſit. Hæc ſi quis reputet, profecto inueniet, deum quidem hominibus conſulere, modisq́; omnibus præmonſtrare quæ ſint eorum generi ſalutaria: ipſos autem ob dementiam ſuam malis uoluntarijs interire: quandoquidem & Iudæi poſt Antoniam captam, quadratum fanum fecerant: cum in ſacris libris ſcriptum haberent, capiendam ciuitatem ac templum, ſi fanum quatuor angulis eſſet effectum. Sed quod maxime eos ad bellum excitauerat, reſponſum erat ambiguum, itidem in ſacris libris inuentum, quod eo tempore quidam eſſet ex eorum finibus orbis terræ habiturus imperium. Id enim illi quidem quaſi proprium acceperunt, multique ſapientes interpretatione decepti ſunt. Hoc autem planè reſponſo, Veſpaſiani deſignabatur imperium, qui apud Iudæam creatus eſt imperator. Sed etiam homines fatum uitare non poſſunt, etiam ſi præuiderint. At uero hi ſignorum quædam pro ſua libidine interpretati ſunt, alia contempſere: donec patriæ excidio ſuaq́; pernicie, eorum iniquitas confutata eſt.

Preſagia ſiniſtre Iudæis intellecta.

De imperio

De imperio Titi & ſacerdotum interfectione.

CAPVT XIII.

Romani quidem, poſtquam ſeditioſi ad ciuitatem cõfugêre, templo itemq; omnibus circũ locis ardentibus, ſigna in fano repoſuere contra portam orientalẽ: hicq; ibi ſacrificio celebrato, maximis cum clamoribus declarabant Titum imperatorem. Vſque adeo uero præda ſatiati ſunt milites uniuerſi, ut in Syria dimidio quàm pridem fuerat pretio pondus auri ueniret. Ex his autẽ ſacerdotibus, qui in templi pariete perdurauerant, puer ſitiens à Romanis cuſtodibus pacẽ petebat, ſitimq; fatebatur. Sed ubi illi tam ætatis quàm neceßitatis miſerati, dedere ei dexteram, & ipſe bibit, & quam ſecum attulerat lagena repleta, ſurſum refugiens abijt ad ſuos, nec eum quiſquam cuſtodum inſequi ualuit, ſed eius perfidiæ maledicebant. Ille autem nihil ſe præter placita feciſſe dicebat. Dextera enim ſibi data, non ut apud ipſos remaneret, ſed ut tantum deſcenderet, atq; ut aquam acciperet: quæ cũ fecerit, in fide manſiſſe. Aſtutiam quidem propter ætatem, maxime pueri, qui decepti fuerant, mirabantur. Quinta uero die ſacerdotes oppreßi fame deſcendunt, & à cuſtodibus ad Titum perducti, ut ſalutem ſibi concederet orabant. Ille autem ueniæ quidem tempus illis præteriſſe fatus, periſſe uero id cuius eos gratia merito conſeruaſſet, decere autem ſacerdotes interire cum templo, duci homines ad ſupplicium iubet. Sed tyranni cum ſocijs, quoniam bello undiq; tenebantur, circundatis autem nuſquam erat fugere copia, Titum ad colloquia prouocant. Ille autem pro humanitate naturali ſaltem oppidum ſeruare cupiens, & amicis præterea ſuadentibus (latrones enim iam moderatiores factos eſſe arbitrabantur) in parte occidua templi exteriore cõſi-

De puero quodam.

ſtit. Hic enim ſuper Xyſtum erant portæ, ac pons qui ciuitatem ſuperiorem templo iungebat, isq́; tunc inter tyrãnos ac Titum interueniebat. Multi autem militũ utrinq; denſi aſtabant: Iudæi quidem circum Simonem ac Ioannem ſuſpenſi ſpe ueniæ: Romani uero ad Cæſarem ſpeculandi ſtudio, qualiter eos reciperet. Edicto autem dato militibus, Titus, ut & iracundiam & ſagittas continerent, adhibitoq́; interprete, quo argumento ſuperior oſtẽdebatur, prior alloqui cœpit. Etiámne ſaturati eſtis patriæ malis, ò uiri? qbus neq; uirtutis noſtræ, neq; infirmitatis propriæ uenit in mentem: ſed incõſulto impetu ac furore perditis populo & ciuitate ſimul ac templo, ipſi quoq; iuſte perituri: qui primũ quidem, poſtquàm uos Pompeius fortiter debellauerat, nouas res affectare non deſtitiſtis. Deinde etiam bellum apertum contra Romanum populum extuliſtis: utrúmne multitudine freti? an quod parua manus uobis Romani exercitus ſatis reſtitit? Auxiliatorum fide? Et quæ gens imperio noſtro libera, Iudæos præ Romanis optaret? Sed uiribus corporum? Atqui ſcitis nobis ſeruire Germanos. Firmitate murorum? Et qui maior Oceano murus, atque obſtaculum? quo ſepti Britanni, adorant arma Romanorum. Animorum obſtinatione, uel aſtutia ducũ? Atqui etiam Carthaginenſes captos eſſe noueratis. Itaque uos contra Roma. ipſorum excitauit humanitas, qui primum uobis & terram dedimus poßidendam, & gentiles impoſuimus reges. Deinde leges ſeruauimus patrias, & uiuere uos non ſolum diſcretos, ſed cum alijs etiam ueſtra uoluntate cõceßimus: quodq́; maximum eſt, tributum capere dei nomine, ac donaria colligere permiſimus: eaq́; offerentes neq; monuimus, neq; prohibuimus, ut hoſtes nobis efficeremini ditiores, noſtráque pecunia uos contra nos inſtrueretis.

Oratio Titi ad ſeditioſos.

ſtrueretis. Ergo *tantis bonis affecti, ſacietatem in eos qui hæc uobis præſtiterant, extuliſtis, & immitium exemplum ſerpentium uirus blandientibus infudiſtis.* Eſto, Neronis *negligentiam contempſiſtis, & ueluti ruptũ aliquod membrum, ſiue contractum aliâs, male quieti in maiore uitio detecti eſtis, & ad ſpes improbas, etiam cupiditates immodicas explicaſtis.* Venit *pater meus ad patriam ueſtram, non ut pœnas à uobis ob ea quæ in* Ceſtium *commiſeratis, exigeret, ſed monitis emendaret.* Denique *cum deberet, ſi depopulandæ nationis cauſa ueniſſet, ſtirpem ueſtram petere, atq; hanc delere ciuitatem,* Galilæam *& circa eam loca uaſtare maluit, ut pœnitendi uobis præberet inducias. Sed hæc eius humanitatis infirmitas uidebatur, noſtráq; lenitate aluiſtis audaciam.* Et Nerone *mortuo, feciſtis quod nequiſſimi ſolent, & ex inteſtinis ueſtris diſſenſionibus fidutiã præſumpſiſtis: meq;, ac patre meo digreſſis ac* Aegyptum, *ad ſtruendum bellum tempus illud utile putauiſtis.* Neq; *uos puduit ꝑturbare principes declaratos, quos etiã duces humaniſſimos fueratis experti.* Deniq; *ubi ad nos cõfugit imperium, & omnibus in eo quieſcentibus, per legatos autẽ gratulantibus exteris nationibus, iterũ hoſtes* Iudæi, *& legationes quidem à uobis trans* Euphraten *uſq;, nouarum rerum gratia miſſæ: murorum autem noui ambitus reparabantur, ſeditio etiam, tyrãnorũq; contentio, & bellum inteſtinum, quæ ſola huiuſcemodi nequiſſimos decent.* Iuſſus *ego ab inuito patre cum mandatis triſtibus ad ciuitatem uenire, lætabar, cognito populum de pace ſentire.* Ante *bellum rogabam uos deſiſtere, pugnantibus aliquãdiu parcebam, ſponte ad me uenientibus dexterã dedi, fidem ſeruaui confugientibus, multos captiuos miſeratus, uerberibus urgentes bellum coërcui, muris ueſtris machi-*

nas inuitus admoui, ſemper cædis ueſtræ cupidos milites cō tinui. Quotiens uici, totiens uos ad pacem tanquàm uictus prouocaui. Cum propè ad templum acceſiſſem, conſultò iterum legis belli oblitus parcere uos proprijs ſanctis orabam, templumq́; ſeruare, data uobis exeundi copia, & fide ſalutis: uel etiam pugnare alio tempore ſi uelletis, in alio loco facultates præbui. Iſta omnia ſpreuiſtis, & templum manibus ueſtris incēdiſtis. Deinde ſceleratiſſimi nūc me ad colloquiū prouocatis, ut quid tale conſeruetis quale perijt. Qua uoſmetipſos ſalute dignos eſſet poſt templi excidiū iudicatis? Quinetiā nunc armati ſtatis, & nec in extremis ſupplices aſſimulatis. O miſeri, quæ fiducia? Nónne populus ueſter exanimatus? Templum uero perijt, mihiq́; ſubdita eſt ciuitas: in manibus autē meis habetis animas ueſtras. Et tamen fortitudinis eſſe gloriam mortem arbitramini? Non contendam cū pertinacia ueſtra. Proiectis autē armis, traditisq́; corporibus, uitam uobis indulgeo, & ſicut in priuata domo, dominus mitis ultus grauiora, cætera mihi ſeruo. Ad hæc illi reſponderunt, fidem quidem ſe ab eo minime poſſe accipere: nam iuraſſe nunquàm id eſſe facturos: exeundi uero per munitiones, qua murum ſepſerat, cum coniugibus ac liberis facultatem petebant. Ituros enim ſe in ſolitudinem, ipſisq́; oppidum relicturos. Hoc Titus uehementer iratus, quod in ſorte captorum conſtituti, uictorum ſibi conditiones ponerent, declarari quidem his iuſſit uoce præconis, ne ulterius ad ſe profugerēt, neúe fidem ſperarent: nulli enim eſſe parcendum: cunctis autem uiribus dimicarent, & quantum poſſent, ſaluti ſuæ cōſulerent: iam enim ſe omnia iure belli geſturū. Militibus autem diripere ciuitatem, atq; inflāmare permiſit. Illi autem ipſo quidem die nihil egerunt. Poſtero autem die, Archium, & Acram,

Superba reſpōſio ſeditioſorum.

Permittitur ciuitas prædæ & incendio.

*Acram, & curiã, quæ uocatur Ophla, ſuccendêre, & pro grediebatur ignis uſq; ad Helenæ regiã, quæ in media erat Acra: nec minus ciuitatis mortuis plenæ uici ardebant, domúsq; fumo conſumptæ. Eodem die*Galeza regis filia, & fratres, cum his multi nobiles ex populo congregati, ut fidem ſibi daret, Cæſari ſupplicarunt. Ille autem, quanquàm cæteris omnibus iratus erat, mores tamen non mutauit, ſed eos ſuſcepit. Et tũc quidem omnes in cuſtodia habebat: regis autem filios, ac propinquos poſtea uinctos, Romã perduxit, fidem obſidum præſtaturos.* Al. zare.

De præda ſeditioſorum & ſuccenſione interioris ciuitatis.

CAPVT XIIII.

SEditioſi autem ad domum regiam profecti, ubi (quia tuta erat) multi facultates ſuas depoſuerant, & Romanos hinc pellunt, & omnibus popularibus qui eò conuenerant, propè ad octo milia & quadringentos occiſis, pecuniam etiam diripuere. Viuos autem duos milites Rom. cæpere, unum equitem, alterum peditem, & peditem quidem interfectum per omnem traxere ciuitatem, uelut uno corpore omnes Ro. ulciſcerẽtur. Eques uero quidam his quod ſaluti foret, ſuadere pollicitus, deducitur ad Simonẽ. Cúmq; ibi, quæ diceret non haberet. Ardali cuidam ex numero ducum traditur puniendus. Is autem eum reuinctis poſt terga manibus, ceruice atque oculis in conſpectu Romanorum, ueluti capite cæſurus, produxit. Verum ille dum gladium Iudæus educeret, ad Rom. refugit. Hunc Titus quoniam ab hoſtibus eſſet lapſus, nõ eſt paſſus quidem occidere, indignum uero eſſe Romanorum militem iudicauit, quia uiuus fuerat captus, & armis ablatis eum agmine pepulit. Quæ res prudenti uiro grauior eſſe morte uidebatur. Poſtero autem die Romani, uerſis in fugam ex inferiori ciui-

Seditioſi deprædãtur regiam.

Duo milites Romani capti.

tate latronibus, omnia Siloam uſque igni tradidere, & oppidum quidem gaudebant abſumi, rapinis uero carebant: quoniam latrones exinanitis prius omnibus, in ſuperiorem ciuitatem recedebant. Erat namque illis malorum quidem nulla pœnitudo: arrogantia autem, tanquam in rebus ſecũdis. Denique ardere ciuitatem lætis uultibus aſpicientes, alacri uoto mortem ſe expectare dicebant, quod perempto populo, incenſo templo, & flagrante oppido, nihil eſſent hoſtibus relicturi. Sed tamen Ioſephus in extremis eorum rebus, pro reliquis ciuitatis obſecrãdo laborabat. Sed multa quidem in eorum crudelitatem, atque impietatem locutus, multa uero pro ſalute adhortatus, nihil amplius quàm eluſus eſt: quia neque ſe tradere propter iuſiurandum patiebantur, neque pugnare cum Romanis ex æquo iam poterant, ueluti cuſtodia circumuállati: cædisq; inſuper conſuetudo dexteras commouebat. Diſperſi autem per ciuitatem, per ruinas latitabant, profugere parati inſidiantes. Multi autem capiebantur, omnésque interficiebãtur. Nam propter inediam fugere non ualebant, mortuos autem canibus proijciebant. Omne autem pereundi genus, fame leuius uidebatur: adeo ut ad Ro. quoque ſine licentia, etiã deſperata miſericordia, tamen fugerent, atq; in ſeditioſos à cæde non ceſſantes, ſponte inciderent: nullúsq; in ciuitate locus uacuus erat, ſed cuncta mortuos habebant, quos fames aut latrones confecerãt, & cadaueribus eorũ plena erant qui alimentorum penuria, uel ſeditione perierant. Tyrannos autẽ fouebat, factionémq; latronũ, ſpes ultima, ſita in cloacis: quò ſi fugiſſent, minime ĩueniri poſſe arbitrabãtur. Sed peracto excidio, poſt Romanorũ digreſſum prodire ac fugere cogitabant. Id enim planè illis erat ſomniũ. Nec enim uel deũ, uel Romanos fuerãt latitaturi. Tunc qdẽ ſubterraneis

neis freti, plura quàm Romani concremabãt, & qui ex incendijs fugientes in cuniculos deſcendiſſent, eos improbe necabant, itémq; ſpoliabant. Quinetiam cibum ſicubi reperiſſent concretum ſanguine rapientes, deuorabant. Erat *autem inter ſe illis iam rapinarum cauſa bellum: éosq; putauerim, niſi excidio præuẽti eſſent, nimia crudelitate mortuorum quoque corpora deguſtaturos fuiſſe.*

Superior pars ciuitatis adoritur, & confugiunt aliqui Iudæorum ad Titum.

CAPVT XV.

Cæſar autem fieri non poſſe proſpiciẽs, ut ſine aggeribus ſuperiorem caperet ciuitatem, in prærupto undique loco ſitam, diſtribuit operibus militem, uiceſimo die menſis Auguſti. Erat autem tranſuectio impendiorum difficilis: omnibus, ut dictum eſt, circum ciuitatem uſque ad centeſimum ſtadium in priorum aggerum extructionem detonſis. Quatuor quidem legionum opus, in occidentali parte ciuitatis, contra aulam regiam erigitur: auxiliatorũ uero manus, & cætera multitudo Xyſtum uerſus, ac pontem, & Simonis turrim: quam Ioannes bellum gerens, pro caſtello ſibi ædificauerat. His autem diebus, Idumæorum duces clàm congregati, conſilium de ſui traditione cæpere: miſsis ad Titum quinque uiris, ut dexteram ſibi darent, precabantur. Ille tyrannos ſperans eſſe ceſſuros Idumæis abſtractis, quoniã belli pars uidebãtur, ſero quidem, uerũtamen uitam his pollicitus, legatos remiſit. Diſceſſum autem parantibus Simon præſenſit, & eos quidem, qui ad Titum perrexerant, quinq; uiros ſtatim occidit. Duces uero, quorum nobiliſsimus erat Soſæ filius Iacobus, correptos in cuſtodiam conijcit. Nec multitudinem Idumæorum, abductis rectoribus quid aggeret neſcientem, ſine cuſtodia habebat: ſed diligentioribus eam cuſtodijs amplectebatur,

& tamen

*& tamen cuſtodes profugientibus obſtare non poterant. Quamuis multi necarentur, plures tamen erant, qui fugerent. Omnes autem ſuſcipiebantur à Romanis, quod Titus nimia lenitate priora precepta neglexerat: ipſiq; milites iam & ſpe lucri, & ſacietate, cædibus temperabant. Sola enim relicta plebe, aliud uulgus cum coniugibus ac liberis, paruo quenque pretio uenundabant. Cum multi autem diſtraherentur, & emptores pauci eſſent, quanquàm uoce præconis edixerat, ne quis ſolus transfugeret, ut eo modo familias ſuas educerēt, tamen hos quoque recipiebat: appoſitis, qui ab his ſecernerent, ſi quis dignus ſupplicio uideretur. Et infinita quidem multitudo uenit. Ex populo uero ſeruati ſunt, plus quàm quadraginta milia, quos imperator quomodo cuique gratum erat, dimiſit. Iiſdem autem diebus, etiā ſacerdotū aliquis, filius*Nebuthi, nomine Ieſus, accepta fide ſalutis à Cæſare, ut de ſacris donarijs quædam traderet, egreditur, ac tradit ex fani pariete candelabra duo, his quæ in templo erant poſita, ſimilia: menſasq; & crateras, & pateras omnia ex auro ſolido & grauiſsimo facta. Tradit etiam uela, & pontificum indumenta, cum gemmis, & uaſa multa ſacrificio comparata. Quinetiam cuſtos ſacræ pecuniæ comprehenſus, Phinees nomine, ueſtes & cingula ſacerdotum oſtendit, multámque purpurā, & coccum, quæ ad uſum repoſita, catapetaſmatis ſeruabātur. Cum quibus aliquantum cinnami erat, caſiæ, pigmētorúmque aliorum multitudo, quibus cōmixtis deo in dies ſingulos adolebant. Tradita ſunt autem ab eo, & ex alijs opibus multa, & ſacra ornamenta non pauca: quorū gratia, licet ui capto, transfugæ tamen data eſt uenia.*

* Al. Tebuthi.

De potita reliqua parte ciuitatis.

CAPVT XVI.

Iam

IAm uero perfectis aggeribus, Septembris menſis die ſeptimo, qui erat cœpto opere octauus & decimus dies, Romani quidem machinas admouebant. Seditioſorum quidem alij, qui ciuitatem deſperauerant, muris relictis in Acram recedebant, alij autem ſe in cloacas demittebant. Multi autem diſpoſiti ulciſcebantur eos, qui arietes applicarent: hos autem ſuperabant multitudine ac uirtute Romani: quódque maximum eſt læti mœſtos atque iam debiles. Cum autem pars eſſet aliqua muri ſubruta, nonnullæq́; turres arietibus pulſatæ ceßiſſent, ſtatim quidem propugnatores earum diffugiunt: timor autem etiam tyrannos neceßitate maior inuadit. Nam & priuſquam tranſgrederentur hoſtes, torpore tenebantur, & ad fugiendum ſuſpenſi erant. Videres autem paulo ante ſuperbos, & factis impijs arrogantes, ita tunc humiles eſſe, ac tremere, ut miſeranda eſſet, quanquàm in nequißimis, tanta mutatio. Conati ſunt quidem ambitu & muro, quo mœnia cingebantur, inuaſo atque perrupto, cuſtodes pellere, atque egredi. Cum uero, quos antea fideles habuerant, nuſquàm uiderent, fugiebant quò quęque neceßitas impuliſſet. Adeuntes autem alij, cum totū ab occidente murū ſubuerſum eſſe nuntiarent, alij ſubijſſe Romanos, ac etiam propinquare ſe querentes, alij etiam uidere hoſtes in turribus affirmarent, metu fallente conſpectum, in ora proſtrati, pro ſua dementia querebantur: ac ueluti ſucciſi neruos, quà fugerēt hæſitabāt. Vnde & maxime quis, & uirtutem dei perſpexerit contra iniuſtos, & fortunam Romanorum. Tyranni quidem ſemetipſos tuitione priuauere, ac ſponte de turribus deſcendere: unde ui nūquam, ſola uero fame capi poterant. Romani uero, qui tantum in muris infirmioribus laborauerant, eos quos inſtrumentis non potuiſſent, nunc fortuna cæpere.

cæpere. Omnibus enim machinis, tres turres ualidiores erant, de quibus ſuprà memorauimus. Relictis itaque his, uel (quod eſt uerius) dei nutu in his deprehenſi, confeſtim quidem ad uallem Siloam confugêre. Rurſum autem ubi à metu paululum reſpirauerunt, munitionem qua murus erat accinctus, ex ea parte petiere. Vſi autem infirmiori audacia, quàm neceßitate (iam enim uires eorum labor, metus, & calamitas fregerat) à cuſtodibus retruduntur, & per diuerſa diſiecti, in cloacis deliteſcunt. Romani uero muris potiti, ſigna in turribus poſuere: & plauſu atque lęticia uictoriam & cantu celebrabant, quod principio finem belli multo ſenſerant leuiorem. Denique ſine ſanguine murum nacti, nouißimum non eſſe credebant: cúmque nullum reluctantem uiderent, pro incerto mirabãtur. In anguſtias autem uiarum ſtrictis gladijs fuſi, & quos cepiſſent interficiebant nullo diſcrimine: domósque totas, cum omnibus qui eò confugerant, igni tradebant. Multas uero uaſtantes, quas prædæ cauſa penetraſſent, integras mortuorum familias, & plena mortuis tecta, quos fames confecerat, offendebant. Ipſum deinde horrentes aſpectũ, uacuis manibus egrediebantur. Nec tamen eodem modo peremptos miſerantes. Non idem aũt circa uiuos patiebãtur, ſed unũquenque obuium tranſfigendo, & anguſta uiarum cadaueribus obſtruendo, totámque ciuitatem ſanguine diluere, ut pleroſque incenſorum cædes extinguerent. Et occidentes quidem ueſpere ceſſabant, nocte uero creſcebat incendium. Ardentibus autem Hieroſolymis, illuxit dies Septembris menſis octauus ciuitati, tot clades cũ obſideretur expertæ, quod bonis, ſi uſa eſſet, ex quo fuerat condita, inuidenda manſiſſet: nulla tamen alia re tantis infelicitatibus digna, niſi quod talem progeniem qua ſubuerſa

eſt,

eſt,edidit. Intro autem Titus ingreſſus, & alia, & ciuitatis munitiones ac turrium cautes miratus eſt, quas tyranni per dementiam deſeruerant. Conſpecta quidem earum ſolida altitudine, itémque magnitudine, ſubtiliq́; lapidũ cõpagine ſingulorum, quantumq; paterent uel quantum erigerentur, deo, inquit, planè adiuuante pugnauimus, & deus erat, qui detraxit ab iſtis munimentis Iudæos. Nam quæ hominum manus, aut quæ machinæ ad iſtas ualerent? Tunc quidem multa eiuſmodi cum amicis collocutus eſt. Quos uero à tyrannis uinctos in caſtellis repperit, relaxauit. Cum autem alia ciuitatis deleret, muróſque ſubuerteret, eas turres fortunæ ſuæ monumentum reliquit: quia eo militante, his potitus fuiſſet, quæ capi nõ potuiſſent. Quia ergo milites interficiendo laborabant, magna adhuc extabat ſuperſtitum multitudo, ſolos quidem armatos Cæſar, & qui manum opponerent, iubet interfici, reliquam uero multitudinem ſaluam eſſe. Illi autem cum his, quos occidi mandatum fuerat, etiam ſenes ac debiles trucidabant: uegetos autem atque utiliores coactos in templũ, in deſtinatum mulieribus ambitum cõcluſerunt. Cuſtodes autem his Cæſar appoſuit: unum ex libertis & amicis ſuis Frontonem, qui fortunam quam quisque meritus eſſet, decerneret. Ille aũt latrones quidẽ omnes, atque ſeditioſos, cũ alius ab alio indicaretur, occidit. Iuuenes autẽ lectos, qui procero atq; formoſo eſſent corpore, triũpho ſeruabat. Ex reſidua multitudine ſeptem & decẽ milia maiores annis, uinctos mittit ad Aegyptum, operibus deputandos. Plurimos autem per prouincias Titus diſtribuit, in ſpectaculis ferro & beſtijs conſumendos. Qui uero infra decimum & ſextum annum ætatis agerent, uendidere. Hiſdem aũt diebus, quibus ſecernebantur à Frontone, mortui ſunt fame duodecim milia,

Titus ingreditur urbem.

quibus

quibus partim odio cuſtodum non præbebatur cibus, partim quoniam ipſi uictus faſtidio tenebantur. Erat autẽ *præ multitudine hominum frumenti penuria.*

De numero captiuorum & peremptorũ. CAPVT XVII.

Captiuorũ & peremptorũ numerus.

ET *captiuorum quidem omnium qui toto bello comprehenſi ſunt, nonaginta & ſeptem milium comprehenſus eſt numerus. Mortuorũ uero per omne tempus obſidionis, decies centena milia. Horum plerique gentiles fuere, ſed non indigenæ. A totis enim regionibus ad azymorum diem feſtum congregati, bello ſubito circunfuſi ſunt: ubi primo quidem illis peſtifera lues ex loci anguſtia naſceretur, deinde citius fames. Quod autem caperet tantũ hominum multitudinem ciuitas, certum erat ex his, qui ſub Ceſtio fuerant enumerati. Is enim tunc uires ciuitatis ac florem Neroni ſignificare cupiens, contemnenti nationem, à pontificibus petijt, ut ſi quo modo poſſent, multitudinem numerarent. Illi autẽ, cum dies feſtus adeſſet, qui Paſcha uocatur, quando à nona quidem hora uſque ad undecimam hoſtias cædunt(ſingula quidem contubernia non paucio-rum, quam decem hominum fiunt: ſolum enim epulari non licet: multi etiam uicini conueniunt) hoſtiarum quidem ducenta & quinquaginta ſex milia & quingentas numerauere. Fiunt autem, ut denos epulatores per ſingulas imputemus,* *uicies centena ac ſeptingentena milia, *ſancti omnes ac puri: nec enim leproſis ſiue uitiliginoſis, aut ſemine fluẽtibus, quos gonoritas uocant, neque mulieribus menſtruo cruore pollutis, neque alijs inquinatis participare ſacrificia permittebãtur: ſed nec alienigenis quidẽ, niſi qui religionis cauſa ueniſſent. Magna uero hæc multitudo ab extraneis cõgregabatur. Tũc tamẽ uelut in carcerẽ tota gens fato concluſa eſt, & farta hominibus ciuitas bello obſidebatur.*

*Al. uices.

batur. Itaq; ſuperat omnem humanam, & diuinitus emiſſam peſtem numerus peremptorū, quos partim palàm occidêre, partim cæpere Rom. *Rimantes enim cloacas, & ſepulchra eruentes, quos offendiſſent iugulabant. Inuenti ſunt autem ibi quoq; pluſquàm duo milia, quorum alij manu ſua, plures autem mutuis ſe uulneribus interfecerant, cū alios fames corrupiſſet. Sæuus autē corporum odor introeuntibus occurrebat, adeo ut ſtatim multi recederent: alij plura habendi cupidine, congeſta cadauera calcantes, ſe immergerent, multæ nanq; opes in cuniculis inueniebātur, nefasq; omnem uiam lucri faciebat. Subducebantur autem multi, quos tyranni uinxerant: nec enim in extremis à crudelitate ceſſauerant. Vltus eſt autem deus utrunq; merito. Et Iohannes quidē oppreſſus fame, cum fratribus in cloacis, quam ſæpe deſpexit, à* Romanis *dexterā ſibi dari precatus eſt. Simon uero multa ui cum neceßitate luctatus, ſicut infra deſignabimus, ſemet tradidit. Seruatus eſt autem alter triumpho, Ioannes autem uinculis ſempiternis. Romani uero extremas oppidi partes incendunt, murosq; ſubuertunt.* Ioannes & Simō capti.

Hieroſolymæ urbis hiſtoria breuis. CAPVT XVIII.

I*Ta quidem* H*ieroſolyma capta eſt, ſecundo anno principatus* V*eſpaſiani, Septembris mēſis octauo die,* Q*uinquies autem prius capta, tunc iterū uaſtata eſt. Aegyptiorum quidē rex Aſochæus, & poſt eum* Antiochus, *deinde* Pompeius, *& poſt hos tū* Herodes *& Soſius captū oppidum ſeruauere. Antea uero rex* Babyloniorum *eo potitus excidit: poſt annos ex quo ædificatum eſt, mille trecentos ſexaginta, & menſes octo, & dies ſex. Primus autem conditor eius fuerat* Chananæorum *potentißimus, qui patria lingua iuſtus appellatus eſt rex. Erat quippe talis. Ideoq;* Melchiſedec iuſtus rex primus urbis cōditor.

fff ſacer

ſacerdotium deo primus exhibuit, & fano primum ædificato, Hieroſolymam ciuitatem uocauit, cum antè Solyma uocaretur. Chananæorũ quidem populo rex Iudæorũ Leobius pulſo, colendam ſuo populo tradidit, & quadringẽteſimo ſexageſimoquarto anno poſt, ac mẽſibus tribus, à Babylonijs euerſa eſt. A rege aũt Leobio, qui primus Iudæus in ea regnauit, uſq; ad id, qđ Titus fecit, excidiũ, ãni mille centum ſeptuagintaquatuor. Ex quo primum autẽ condita eſt, uſq; ad excidiũ, anni mille centũ ſeptuagintaſeptẽ. Sed enim neq; antiquitas, neq; ingentes diuitiæ, neq; per totũ orbem terræ diffuſa notio, nec magna religionis gloria quicquàm iuuit, quo minus periret. Talis quidẽ finis Hieroſolymorum obſidionis fuit. Quia uero quos occideret, quidue raperet, non habebat exercitus, quod iratis animis omnia deerant (nec enim parcendo ſi eſſet quod agerent, abſtinuiſſent) iubet eos Cæſar totã funditus iam eruere ciuitatẽ ac tẽplum: relictis quidẽ turribus, quæ præter alias eminebant, Phaſelo, & Hippico, & Mariamne: muriq; tanto, quãto ciuitatem ab occidente cingebant. Id quidem, ut eſſet caſtrũ illis, cuſtodiæ cauſa relinquendis: turres autem, ut poſteris indicarent qualẽ ciuitatem, quamue munitiſsimã, Romanorum uirtus obtinuiſſet. Alium uero totum ambitum ciuitatis ita complanauere diruentes, ut qui ad eã acceſsiſſent, habitatam aliquando uix eſſe crederent. Hic quidem finis eorum dementiæ, qui nouas res mouere tentauerunt, Hieroſolymis fuit: clariſsimæ ciuitati, & apud omnes homines prædicatiſsimæ.

Vrbs fũditus diruta.

De præmio militum. CAPVT XIX.

CAeſar autem præſidio quidem illic ſtatuit relinquere decimam legionem, nonnullasq; alas equitum, ac peditum cuneos. Omnibus autem belli partibus adminiſtratis, &

tis, & laudare uniuerſum cupiebat exercitum, pro rebus fortiter geſtis, & debita uiris fortibus præmia perſolue-re. Compoſito autem in medio ante caſtra magno tribuna-li, ſtans in eo cum procerum eminentiſsimis, unde ab om-ni milite poſſet audiri, magnam illis, ait, habere ſe gra-tiam, quod beneuolentia erga ſe utendo perſeueraſſent. Laudabat autem, quod per omnia bella morigeri fuiſſent, quódque præliando fortitudinem in multis magnisq; pe-riculis monſtraſſent, patriæ per ſe amplificantes impe-rium: omnibúsque planum facientes hominibus, quia neq; hoſtium multitudo, neque munitiones regionum, neque magnitudines ciuitatum, uel audacia inconſulta, & imma-nitates efferæ aduerſantium, poſsint unquam Romanorum uires, uel manus effugere, quamuis in multis rebus aliqui fortunam opitulantem habuerint. Bonum quidem eſſe, ait, illos etiam bello finem imponere, quod & multo tempore geſtum ſit. Nec enim optaſſe his quicquàm melius, cum id ingrederentur. Hoc autem pulchrius atque præclarius, quod duces Romanorum & procuratores imperij, ab his declaratos ac præmiſſos, in imperium cuncti liben-ter ſuſcipiunt. Et his quæ ipſi decreuere, manendum pu-tant, agentes his gratias qui legiſſent: mirari autem ſe eos ac diligere omnes, quia nemo uiribus alacritatem habuit tardiorem. Et illis tamen, qui pro maiore ut clarius decer-taſſent, uitámq; ſuam condecoraſſent fortibus factis, etiam re bene geſta, militiam ſuam nobiliorem feciſſent, dixit ſe & honores & præmia redditurum: nec ullum eorum qui plus alio laborare uoluiſſet, iuſta uiciſsitudine cariturum: magnamq; ſibi huius rei fore diligentiã, quod magis uellet honorare uirtutes eorum, qui militiæ ſocij fuiſſent, quàm punire peccata. Confeſtim ergo iuſsit eos quorum partes

ſunt, indicare, quoſnam ſcirent fortiter aliquid in bello feciſſe, & nominatim ſingulos appellans, præſentes collaudabat, quaſi qui domeſticis recte geſtis nimium lætaretur, & coronas eis aureas imponebat, & torques, longasq; haſtas, & ſigna ex argento facta donabat, & uniuſcuiuſque ordinem mutabat in melius. Quin & ex manubijs aurum & argentum, itémque ueſtes, aliámq; prædam largiter diſtribuebat. Omnibus autem ita donatis, ut quiſque ſe meritum præbuerat, uotisq; cum uniuerſo exercitu factis, magno fauore deſcendit, uertitq; ſe ad ſacra, pro uictoria celebranda, magnáq; aſtante boum multitudine circũ aras, immolatos omnes exercitui dedit ad epulas, ipſe uero cum honoratis per triduum lætatus, milites quidem alios quo quenque conueniret, dimittit. Hieroſolymorum autem cuſtodiam decimæ legioni credit. Neque ad Euphratem, qui pridem ibi fuerãt, miſit, duodecimæ legionis memor, quod Ceſtio duce Iudæis conceſſerat, totam quidem illam de Syria pepulit. Erat autem olim apud Taphnæos. Ad Meleten autem, quæ ſic uocatur, miſit. Hæc ad Euphraten in confinio Armeniæ & Cappadociæ ſita eſt. Duas uero ſibi obſequi ſatis eſſe duxit, donec ad Aegyptum peruenirent quinta & decima legiones. Deinde cum ad maritimam Cæſaream cum exercitu deſcendiſſet, in eam manubiarum multitudinem repoſuit, captiuosque ibi aſſeruari præcepit, quod ad Italiam nauigare tempus hyemis prohibebat.

De nauigatione Veſpaſiani, deq; comprehenſo Simone & Spectaculo die natalitio exhibito.

CAPVT XX.

PEridem uero tempus, quo Titus Cæſar obſidionis cauſa apud Hieroſolymam commorabatur, aſcenſa naui oneraria Veſpaſianus Rhodum tranſmittit. Hinc autem

autem uectus triremibus, poſtquam omnes quas præterna-uigauit ciuitates inuaſit, & ab his cum uotis exceptus, in Græciam ex Ionia trāſit. Egreſſus deinde cecia in Iapy-giam delatus eſt, unde iam terra iter agebat. Titus autem ex maritima Cæſarea reuerſus, in Cæſaream quæ Philippi uocatur, aduenit, diuq́; ibi commorabatur, celebrās omnia genera ſpectaculorū: multiq́; in ea captiui conſumpti ſunt, alij beſtijs obiecti, alij autem cateruatim more hoſtiū inter ſe depugnare coacti. Hic Simonem etiam minorē Gorgiæ filium comperit, hoc modo comprehenſum. Iſte Simon, cum Hieroſolyma obſideretur, in ſuperiore ciuitate cōſti-tutus, poſtquam muros ingreſſus fuit exercitus, totam ua-ſtare ciuitatem cœperat: tunc fideliſsimis amicorum aſci-tis, & lapidarijs cum ferramentis eorum neceſsitati con-gruis, & alimētis quæ multis diebus ſufficere poſſent, unà cum illis omnibus in aliquam occultiorem cloacam ſeſe de-mittit, & quoad foſſa patebat, illi progrediebantur: ubi uero ſoliditas obſtitiſſet, eam ſuffodiebāt, ſperantes poſſe ulterius progreſſos tutò emergere, atque ita ſeruari. Sed hanc expectationem uerā non eſſe, rei periculū refellebat. Vix enim paululum foſſores proceſſerant, iamq́; alimēta, quāuis parce his uterentur, eos deficiebant. Et nunc igitur uelut ſtupore poſſet Romanos fallere, albis tunicis, inne-xáq́; fibula, ac chlamyde purpurea indutus, illo in loco ex terra editus ubi templū antea fuerat apparuit. Ac primo quidem obſtupuere qui eum uiderūt, locisq́; ſuis manebāt. Deinde propius cum acceſsiſſent, qui eſſent, percontati ſunt, & id quidem Simon non dicebat. Iubebat autem ad ſe ducem uocari: ſtatimq́; accerſitus ab his qui ad eū cucur rerāt, uenit Terētius Rufus: nāq́; is rector militiæ relictus erat. Omni autē ab eo ueritate cōperta, ipſum quidem uin-*

* Al. Corcyra.

ctum cuſtodiebat: Cæſari uero, quemadmodum eſſet comperhenſus, indicauit. Simonẽ quidem in ultionem crudelitatis, qua in ciues ſuos amare ac tyrannice fuerat uſus in poteſtate hoſtium, quibus maxime inuiſus erat (ita deus poſuit) non ui ſubditum eorum manibus, ſed ſua ſponte ad ſupplicium adductum, propterea quod plurimos ipſe crudeliter interemerat, falſis criminationibus inſimulatos, defectionis ſcilicet ad Romanos. Nec enim poteſt iram dei effugere nequitia, nec inualida res eſt iuſticia, ſed quandoque ſui temeratores ulciſcitur, & grauiorem pœnam ingerit criminoſis, cum iam ſe liberatos eſſe crediderint, eo quod non ſtatim luere commiſſa. Id etiam Simon didicit, poſtquam in iras Romanorum incidit. Illius autem aſcenſus è terra, magnam etiam aliorum ſeditioſorum multitudinem iiſdem diebus fecit in cloacis deprehendi. Cæſari autem maritimam Cæſareã reuerſo, uinctus Simon oblatus eſt, & illum quidem triumpho, quem Romæ acturus erat, ſeruari iuſsit. Ibi autem moratus, fratris ſui natalem diem clariſsime celebrabat, multam partem damnatorum eius honori attribuens. Numerus enim eorum qui cum beſtiis depugnarunt, quiq; ignibus cremati ſunt, & inter ſe digladiatores periere, duo milia quingentos exceſsit: Omnia tamen Romanis uidebantur hæc, licet mille modis illi conſumerentur, minus eſſe ſupplicij. Poſtea Cæſar Berithum uenit (hæc autem eſt ciuitas Phœnices prouinciæ, colonia Romanorum) & in hac quoque diutius demoratus eſt, maiore uſus claritudine circa natalem patris diem, tam magnificentia ſpectaculorum, quàm ſumptibus aliis excogitatis, cum etiam captiuorum multitudo eodem quo antea modo periret.

De calamitate Iudæorũ apud Antiochẽſes. CAPVT XXI.

Euenit

EVenit autem per idem tempus, Iudæos qui apud Antiochiam reliqui erant, acerba & exitioſa pericula perpeti, cõcitata in eos Antiochenſium ciuitate, tam propter criminationes illatas eis in præſentia, quàm propter ea quæ fuerant nõ multo ante commiſſa. De quibus neceſſarium mihi uidetur pauca prædicere, ut etiam quæ poſtea geſta ſunt, conſequenti narratione referamus. Iudæorum nanq; gens multum quidem totius orbis indigenis aſſeminata eſt. Plurimum autem Syris in ciuitate permixta, præcipue apud Antiochiam uerſabatur, propter magnitudinem ciuitatis. Maxime uero his liberam domicilij facultatem reges, qui poſt Antiochum fuerant, præbuerunt. Nanq; Antiochus quidem, qui Epiphanes dictus eſt, uaſtatis Hieroſolymis templũ ſpoliauit. Qui uero poſt eum regnum aſſecuti ſunt, quicquid æneum in donarijs fuit, hoc Iudæis apud Antiochiam degentibus reddidere, in eorum ſynagoga dedicatum: conceſſerúntque, ut pari cum Græcis iure ciuitatis uterentur. A ſecutis quoque eodem poſtea regibus modo tractati, & multitudine profecere & extructione, itémque magnificentia munerum, templum clarius reddidere: ſempérq; religione ſibi ſociantes magnam paganorum multitudinem, etiam illos quodammodo ſui partem fecere. Quo tempore autem bellum fuerat conclamatũ, & recens in Syriam Veſpaſianus delatus eſt nauigio, Iudæorum uero odium apud omnes pullulabat, tunc unus eorum Antiochus quidam, plurimum patris cauſa honorabilis (erat enim princeps apud Antiochiã Iudæorum) cum Antiochenſium populus concionaretur in theatro, progreſſus in medium, patrem ſuũ & cæteros deferebat, inſimulans eos, quod una nocte totam ciuitatem incendere ſtatuiſſent, & ueluti geſtorum participes quoſdam hoſpi-

tes Iudæos tradidit. His autẽ auditis, populus irã cohibere non poterat, ſed in eos quidem qui traditi fuerant, ignem iußit afferri: ſtatimq́; omnes in theatro cõcremati ſunt. In multitudinem uero Iudæorum properabat irruere: ſi eos celeriter ulti eſſent, patriam ſuam ſeruatum iri exiſtimantes. Antiochus autẽ iracundiam magis accendere, mutato quidem uoluntatis argumento, quódque Iudæorum mores odiſſet, exhibere ſe credens, ſi paganorum ritu ſacrificaret: idemq́; iußit & cæteros cõpelli facere: renuendo enim manifeſtos inſidiatores fore. Huius autem rei periculo ab Antiochenſibus facto, pauci quidem cõſenſerunt: alij uero qui noluerunt, perempti ſunt. Antiochus autem acceptis à Romanorum duce militibus, ſæuius inſtabat ſuis ciuibus, nequaquam eos die ſeptimo ab opere ceſſare permittens, ſed omnia cogens facere, quæ diebus alijs agerent. Támq; ualidam neceßitatem impoſuit, ut non modo apud Antiochiam ſeptimi diei feriæ ſoluerentur, ſed ab hoc exordio in cæteris quoque ciuitatibus ad breue ſimiliter tempus fieret. Iudæis autem apud Antiochiam qui tunc erant, eiuſmodi mala perpeßis, altera denuo calamitas accidit: de qua narrare conati, hæc quoq; perſecuti fuimus. Nanque quod quadratum forum exuri contigit, & archiua monimentorumq́; receptacula publicorum, itémque baſilicas, uixq́; ignis inhibitus eſt, ſuper omnem ciuitatem magnanimus uiuens, huius facti Antiochus Iudæos accuſat: & Antiochenſes, quos ſcilicet ſi his infeſti antea non fuiſſent, recenti tamen ex incendio tumultu facile calumniam pepuliſſet, multo magis ex anteactis fidem habere dictis ſuis perſuaſit, ut penè ſe uidiſſe ignem à Iudæis inijci arbitrarentur: & tanquàm furore correpti, magno cũ ardore cuncti aduerſus eos qui accuſabantur, impetũ facerent. Vix autẽ

Alia calamitas.

motus

motus eorum potuit reprimere Colligas adhuc iuuenis legatus, poſtulans ſibi permitti referre ad Cæſarem geſta. Rectorem nanque Syriæ Cæſennium Priſcum iam quidem Veſpaſianus ad eum miſerat, nondum autem ille peruenerat. Habita uero diligenti quæſtione Colligas reperit ueritatem, & eorum Iudæorum quidē quos Antiochus accuſauerat, nemo conſcius fuit. Omne autem facinus admiſere homines quidam nocentißimi neceßitate debitorum: rati quod ſi forum & ſcripta publica concremaſſent, exactione liberarentur. Iudæi quidem pro ſuſpectis conſultatione criminationibus futura expectantes, magno timore fluctuabant.

Quomodo Veſpaſianus rediens à Romanis exceptus eſt.
CAPVT XXII.

Titus autē Cæſar à patre ſibi allato nuntio, quod uniuerſis quidem Italiæ ciuitatibus deſiderabilis perueniſſet: maxime uero, quod urbs eum Roma ſumma cum alacritate & claritudine ſuſcepiſſet, in maximam lætitiam uoluntatémque tranſlatus eſt, curis de eo ita ut ſibi erat ſuauißimum liberatus. Veſpaſianum enim etiam longe abſentem, omnes homines Italiæ uoluptatibus ut præſentem colebant expectatione ſua, quod nimis eum uenire cupiebant, pro eius aduentu ducentes, & omni habentes neceßitate liberam erga illum beneuolentiam. Nam & ſenatus memor calamitatum, quæ mutatione principum contigiſſent, optatum erat imperatorem ſuſcipere, ſenectutis honore, bellicorúmque geſtorum maturitate decoratum, cuius præſentiam ſciebant ſoli ſaluti ſubiectorum commodaturam: quod & populus malis inteſtinis ſolicitus, magis eum uenire cupiebat: tunc ſe calamitatibus quidem pro certo abſoluendum eſſe confidens, antiquam uero libertatem cum opu-

lentia recepturum: præcipue pars militaris ad eum reſpiciebat. Hi enim maxime bellorum per illum patratorũ nouerãt magnitudinẽ, imperitiam uero aliorũ ducum experti atque ignauiam, magna quidẽ ſe optabãt turpitudine liberari. Eum uero, qui ſe & ſeruare & honeſtare ſolus poſſet, recipere precabantur. Cum uero hac beneuolentia diligeretur ab omnibus, honore quidem præcipuis uiris ulterius expectare intolerabile uidebatur, ſed eum longiſsime ab urbe Roma conuenire ante properabant: Nec tamen quiſquam moras eius conueniendi ferebat, ſed ita ſimul omnes effundebantur, & uniuerſis facilius & promptius ire quàm manere uidebatur, ut etiam ciuitas ipſa tunc primum inter ſe iucundam ſentiret hominũ charitatem. Erant autem pauciores abeuntibus remanentes. Vbi uero eum appropinquare indicaretur, quámque manſuete ſingulos ſuſcepiſſet, qui præceſſerant, nuntiatum eſt, omnis iam reliqua multitudo per uias cum cõiugibus & liberis præſtolabantur: & quò tranſiens adueniſſet, uidendi eius uoluntatem, uultusq́; lenitatem omnium generum uocibus proſequebantur, benemeritum & ſalutis datorem, ſolumq́; dignum Romanorum principem appellantes. Tota uero ciuitas ueluti templũ erat, ſertis atque odoribus plena. Cum autem uix per circunſtantem multitudinem in palatium uenire poſſet, ipſe quidem penatibus dijs aduentus ſui gratulatoria ſacra celebrauit. Vertunt autem ſe ad epulas turbæ, perq́; tribus & genera & uicinias conuiuia exercentes, deo libabant, & ab eo precabantur ipſum Veſpaſianum quamplurimum temporis in Romano imperio perſeuerare, & filium eius, & qui ex his naſcerẽtur ſeruari inexpugnabilem principatum. Vrbs quidem Romana Veſpaſiano ita ſuſcepto, ſtatim maxima felicitate creſcebat.

Domiciani geſta cũ Germanis & Gallis. CAPVT XXIII.

ANte hæc uero tempora, quibus Veſpaſianus quidẽ apud Alexandriam erat, Titus uero Hieroſolymã obſidebat, magna pars Germanorum ad defectionẽ mota eſt: quibus etiam Gallorum proximi conſpirãtes, magnam ſpem contulerant, quod etiam Romanorum dominio liberarentur. Germanos autem deficere uelle, bellumq; inferre, ſuſtulit primo natura bonis conſilijs uacua, parua ſpe appetens periculorum: deinde odium principum, quoniam ſoli ſciunt præ cæteris gentem ſuam ui coactam ſeruire Romanis: necnon equidem maximam tempus eis fidutiam dedit. Nam cum uideret Romanum imperium crebris imperatorũ immutationibus inteſtina ſeditione turbari, omnémque his ſubditam orbis terræ partem pẽdere ac mutare cognoſcerent, hoc ſibi optimum tempus ex illorum rebus aduerſis atq; diſcordijs oblatum eſſe putauerunt. Id autẽ conſilium dabant, & hac eos ſpe decipiebant, Claßicus quidã & Ballis, ex eorum potentißimis, qui olim quidem res nouas cupiebant: tempore autem abducti, ſuam ſententiã prodidere: iamq; alacriter affectæ multitudinis periculum facturi erant: uerum maxima parte Germanorum defectione pollicita, & cæteris fortaſſe non diſſentiẽtibus, ueluti quadã diuina prouidentia, Veſpaſianus ad Petilium Cerealẽ, qui pridem Germaniam rexerat, literas mittit, quibus eum conſulem declarauit: iußitq; ad Britannias adminiſtrandas proficiſci. Igitur ille quod iuſſus erat abijciens, audita rebellione Germanorum, in eos iam cõgregatos inuadit ordinata acie, magnum in conflictu numerũ peremit, depoſitaq; amentia ad ſobrietatem coëgit. Sed quàm cito illi ad loca peruenißent, tunc aut multo poſt erant ſupplicio luituri. Nam ut primum defectionis eorum nuntius allatus eſt Ro=

Claſſicus & Ballis duces Germanorum.

eſt Romam, Domitianus Cæſar, hoc audito non ſicut alter in illa ætate feciſſet (nam omnino adulescẽs erat) tantam rei magnitudinẽ ſuſcipere nõ detrectauit: ſed à patre habẽs ingenitam fortitudinẽ, & ſupra ætatem exercitatus, ilico tendebat in Barbaros. Illi autem expeditionis fama perculſi, ei ſe permiſerunt: lucrum hoc exiſtimare maximum nacti, ut ſine ulla clade priſtino iugo ſubijcerẽtur. Omnibus ergo circa Galliam ut oportuit ordinatis, ne facile rurſus unquã turbarentur. Domitianus clarus atque inſignis, ætatem ſuperantibus factis, & patrium decus afferentibus, Romam regreditur. Cum ſupradicta uero Germanorum defectione, hiſdem diebus etiam Scitharum cõuenit audacia. Nam qui appellantur Sarmatæ, maxima multitudo clàm tranſgreßi flumen Iſtrum, uiolenti atque ſæuißimi, propter inopinatum impetum, multos quidem Romanorum, quos in præſidijs offendêre, interficiunt. Et conſularem uirum ſeniorem Pompeium Agrippam, qui fortiter his obuius pugnauerat, occidunt: proximáſque regiones totas feriendo atque diruendo, omnia quæ incendiſſent peruagabantur. Veſpaſianus autem hoc facto, & uaſtitate Mœſiæ cognita, Rubrium Gallum dirigit, pœnas his impoſiturũ, à quo multi quidem in prælijs trucidati ſunt. Qui uero ſalui eſſe potuere, cum timore domum refugêre. Hoc autem bello magiſter militum diffinito, etiam futuri temporis cautioni conſuluit. Pluribus enim & maioribus præſidijs loca circũdedit, ut omnino Barbaris eſſet impoßibilis tranſitus. In Mœſia quidem bellum ea celeritate diſcretum eſt.

Pompeius Agrippa occiſus.

De amne ſabbatico & triumpho Veſpaſiani ac Titi celeberrimo.

CAPVT XXIIII.

PRinceps uero Titus aliquandiu quidem Berithi commorabatur, ita ut diximus. Inde autem reuerſus, & per

per omnes, quas obiret, Syriæ ciuitates magnificentiſsima celebrans ſpectacula, Iudæorum captiuis ad oſtentationem cladis eorũ abutebatur. Conſpicit autem in itinere fluuium cognitione digniſsimum. Is fluit medius inter Acras & Raphaneas Agrippæ regni ciuitates. Habet autẽ quoddã peculiare miraculum. Nam cum ſit quando fluit plurimus, neque meatu ſegnis, tamen interpoſitis ſex diebus à fontibus deficiens, ſiccum exhibet locum uidere. Deinde quaſi nulla mutatione facta, ſeptimo die ſimilis exoritur, atque hunc ordinem ſemper eũ obſeruare pro certo compertum eſt. Vnde etiam Sabbaticus appellatus eſt, à ſacro Iudæorum ſeptimo die ſic nominatus. Ciuitatis autem Antiochẽſium populus, quoniam Titum aduentare cognouit, manere quidem intra mœnia præ gaudio nõ patiebatur. Omnes autem obuiam ei pergere properabant, uſque ad triceſimũ uel eo amplius ſtadium progreſsi, non modo uiri, ſed etiam fœminæ cum pueris expectabant. Et cum appropinquantem uidiſſent, ex utroque uiæ latere ſtantes dextras cum ſalutatione tendebant: multisq; fauoribus exultantes, cũ ipſo reuertebantur. Crebro autem inter omnes alias laudes precabantur, ut Iudæos expelleret ciuitate. Titus quidem nihil precibus iſtis indulſit, ſed otioſe quæ dicebantur audiebat. Incerti autem quid ſentiret, quidue facturus eſſet, Iudæi magno & atroci metu tenebantur. Nec enim commoratus eſt Antiochiæ Titus, ſed continuo ad Zeugma Euphratem uerſus iter contendit. Quò miſsi etiam ab rege Parthorum uenere, auream ei ferentes coronam, quod Iudæos uiciſſet. Eáque ſuſcepta etiam conuiuium exhibuit regijs, atque ita Antiochiam remeauit. Curia uero & populo Antiochenſi multũ petentibus, ut in theatrum ueniret, ubi omnis eũ multitudo præſtolabatur, humaniſsime paruit. Rurſus aũt for-

Munera Tito à Parthis miſſa.

titer iiſdem inſtantibus, & crebro poſtulãtibus expelli ciuitate Iudæos, ingenioſe reſpondit, patriam eorum dicens quò expellendi fuerant interiiſſe, nullúmq; iam eſſe locum qui eos reciperet. Vnde ad aliam petitionem ſeſe conuertunt Antiochenſes, quod priorem impetrare non potuerũt. Aeneas enim tabulas eum precabantur eximere, quibus inciſa eſſent priuilegia Iudæorum. Sed ne id quidem Titus adnuit: uerum in eodem ſtatu relictis omnibus, quæ habebant apud Antiochiam Iudæi, ad Aegyptum inde diſceſſit. Iter autem agendo cum ad Hieroſolymam ueniſſet, triſtémq; ſolitudinem, quam uidebat, antiquæ ciuitatis claritudini compararet, diſiectorum operum magnitudinem & ueterem pulchritudinem recordatus, miſerabatur excidium ciuitatis, non ſicut alius feciſſet exultans, quod talem & tam funditus excidiſſet, uerum multa imprecans ſeditionis autoribus, & qui hanc pœnam ei inferri coëgere: ita certus erat, quod nunquam uirtutem ſuam uoluiſſet punitorum calamitate clareſcere. Ex magnis enim diuitiis, non minima pars in ruinis adhuc inueniebatur. Quædam enim eruebant Romani, plura uero captiuis indicantibus auferebant, aurum atque argentum, aliáque inſtrumenta precioſiſsima, quæ domini propter incertam belli fortunam terræ condidere. Titus autem propoſitum iter ad Aegyptum tendens, emenſa uelociter ſolitudine, peruenit Alexandriam: decretóq; ad Italiam nauigare, cum ſe duæ legiones comitarentur, utranque unde uenerãt, remiſit: quintam quidem in Mœſiam, quintam uero decimam in Pannoniam. Captiuorum autem duces Simonem & Ioannem, & alios numero ſeptingentos uiros electos, tam magnitudine corporum quàm pulchritudine præſtantes, ilico ad Italiam portare præcepit, cupiens eos triumpho præterducere

Captiui miſſi Romam, Titus triũphans cũ patre Romã ingreditur.

Peracta.

Peracta uero nauigatione pro uoto, ſimiliter quidē Roma in eo ſuſcipiēdo erat affecta, & excurſus exhibuit ei quos patri. Claritudinem uero Tito pater attulit, qui uenit obuiam, eumq́; ſuſcepit. Multitudini autē ciuiū diuinam quādam lætitiam ſuggerebat, quod uidebat in unum tres cōueniſſe. Non multis autem diebus poſt, unum cōmunem triūphum ob res geſtas agere ſtatuêre, quamuis utriſque ſenatus propriū decreuiſſet. Prædicto autē die, quo futura erat pompa uictoriæ, nemo ex tam infinita ciuitatis multitudine domi remanſit. Omnes autem cum exiſſent, loca ubi tātum ſtare poſſent præuenerant, quantus ſpectandis imperatoribus modus ſufficeret, conceſſo neceſſario tranſitu. Cuncta uero parte militari ante lucē per turmas atq; ordines progreſſa, cum rectoribus ſuis, & circa oſtia conſtituta nō palatij ſuperioris, ſed prope Iſidis templum (ibi enim principes nocte illa quieſcebant) prima iam aurora incipiēte procedunt Veſpaſianus & Titus, lauro quidem coronati, amicti uero patria ueſte purpurea: & ad Octauianas ambulationes tranſeunt (ibi enim ſenatus, & ducum proceres, & honorati equites, eorum præſtolabātur aduentum) tribunal autem ante porticus factum erat, ſellæq; eburneæ in eo præparatæ. Quò cum aſcendiſſent, conſederunt. Statimq́; partis eos militaris fauor excepit, multis uirtutum teſtimonijs prædicans. Illi autem inermes erant, in ueſte ſerica laureis coronati. Perceptis autē laudibus eorum Veſpaſianus cum dicere adhuc uellent, ſilentij ſignum dedit. Magnáq; omnium quiete facta, ſurrexit, & amictu magnam partem capitis adopertus, ſolennia uota celebrauit: idemq́; Titus fecit. Perfectis autem uotis, Veſpaſianus in cōmune omnes breuiter allocutus eſt. Milites quidem ad prandium, quod his ex more ab imperatore parari ſolet, dimittit. Ipſe uero

ad portam

ad portam recedit, quæ ab eo quod per illam ſemper triumphorum pompa ducitur, nomen accepit. Ibi *& cibũ prius capiebant, & triumphalibus ueſtibus amicti, dijs ad portam collocatis, cæſa hoſtia, inter ſpectacula tranſeuntes, triumphum ducebant, ut multitudini facilior præberetur aſpectus.* Pro *merito autem narrari multitudo illorũ ſpectaculorum & magnificentia non poteſt, in omnibus quæ quiſque cogitauerit, uel artium factis, uel diuitiarum opibus, uel naturæ nouitate,* Nam *penè quæcunque hominibus qui uſquam ſunt fortunatis, paulatim quæſita ſunt, alijs alia mirabilia atque magnifica, hæc uniuerſa illa die* Romani *imperij magnitudinem probauere.* Etenim *argenti auriq;, necnon eboris, in omni genere ſpecierum ſiue operum multitudinem, non ut in pompa ferre cerneres, ſed ſi quis dixerit omnia flere, & alias quidem ueſtes ex rariſsimis generibus purpuræ portari, alias diligentiſsima pictura uariatas arte* Babylonia*: gemmæ autem clariſsimæ, & tam multæ aliæ coronis aureis, aliæ ſpeciebus, aliæ fortunæ incluſæ traducte ſunt: ut appareret fruſtra nos eorum uſquam uerum eſſe aliquid ſuſpicari.* Ferebantur *ſimulacrorum ſigilla: quæ illi deos habebant, & magnitudine mirabili, & arte non defunctorie facta.* Horúmque *nihil non ex pretioſa materia.* Quin *& animalium diuerſa genera producebantur, proprijs ornamentis induta.* Erant *autem quæ etiam ſingula portaret magna hominum multitudo, purpureis ueſtibus atque inauratis ornata.* Ipſi *etian qui ad pompam fuerant ab alia turba diſcreti, præcipua & mirabili ornamẽtorum magnificentia culti erãt.* Inſuper *his, ne captiuorũ quidẽ uulgus inornatũ uideres, ſed uarietas & pulchritudo ueſtiũ natã ex fatigatiõe corporũ deformitatẽ, oculis ſubtrahebat.* Maxime *aũt ſtupor erat machinarum,*

quæ

quæ portabantur: ſiue pegmatum fabricatio, pro cuius magnitudine timendum uiribus portantium occurrentes putabant. Multa enim in tertium nidum quartúmque ſurgebāt: & magnificentia fabricæ cū admiratione delectabat: multisq́; aurata ueſte circūdatis, cū aurum præterea factū atq; ebur omnibus eſſet affixum. Multis autē imitationibus bellum aliter in alia diuiſum, certam ſui faciem demonſtrabat. Erat enim cernere uaſtari quidem fortunatiſsimam terrā, totas uero interfici acies hoſtium, & alios fugere, alios captiuos duci, murósq; excellentes magnitudine machinis dirui, & caſtellorū excindi munimina, & populoſarum ciuitatum mœnia diſturbari, exercitúmq; intra muros infundi, cædisq́; omnia loca plena, & eorū qui manu reſiſtere non poterāt preces, ignémq; templis immiſſum, ædiumq́; ſuper dominos, & poſt multam uaſtationē euerſionis atq; omnis triſtitiæ defluentis, non in arua culta, neq; ad hominum uel pecorum potum, ſed per terram ex omni parte flagrātem. Hæc enim Iudæi bello paſſuros eſſe ipſi experti ſunt. Ars autem & confectorum operū magnitudo, neſcientibus adhuc fieri tanquam præſentibus oſtendebāt. Erat autem per ſingula pegmata captæ ciuitatis dux, ita ut captus fuerat, ordinatus. Multæ autē naues ſequebātur: ſpolia uero alia, Spolia. *alia quidem paßim ferebantur. Eminebant autem duces eorum, quæ apud Hieroſolymam in templo reperta ſunt, menſa aurea ponderis talenti magni, & candelabrum quidem ſimiliter auro factum, ſed opere cōmutato abuſus noſtra cōſuetudine. Nam media quidē columna baſi hærebat, tenues autem ab eo cannulæ producebātur, formatæ ad ſimilitudinem fuſcinæ, & ſummum cuiuſque in lychni ſpeciem fabricatæ. Erant autem numero ſeptem, ſeptimi diei, qui apud Iudæos eſt, indicantes honorem. Poſt hæc autem portaba-*

tur lex Iudæorum, nouiſsima ſpoliorum. Deinde tranſibāt plurimi uictoriæ ſimulacra portantes: omnia ex auro & ex ebore facta: Poſt quæ Veſpaſianus prior ibat: & Titus deinde ſequebatur. Domitianus autem adequitabat, ipſe quoque ornatus pulchritudine, dignúmque ſpectari exhibens equum. Pompæ autem finis fuit Capitolini Iouis templum. Quò poſtquam uentum eſt, conſtitere. Erat autem uetus mos patrius operiri, donec ducis hoſtium mortem quiſpiam nuntiaret. Is erat Simon Gioræ, tunc inter captiuos in pompa traductus: laqueo uero circundatus per publicum trahebatur, quo cum ſimul cæderent qui ducebāt. Lex autem Romanis eſt, ibi necare criminum reos morte damnatos. Poſtquam igitur eum finem uitæ habere nuntiatum eſt, omniúmque fauor ſecutus eſt, tunc hoſtias inchoauere. Hisq́; omnino peractis, ſecundo per uota ſolennia in palatium receſſere. Et alios quidem epulis ipſi excepere, alijs autem omnibus domi conuiuiorum inſtructi erant apparatus. Hunc enim diem urbs Romana celebrat uictoriæ quidem in hoſtes gratulatorium, finem uero malorum ciuilium, & ſpei bonæ pro felicitate principum, Poſt triumphos uero, & Romani imperij firmiſsimum ſtatum, Veſpaſianus Paci templum ædificari decreuit. Itaque mira celeritate, & quæ hominum cogitationem ſuperaret, effectum eſt. Magna enim diuitiarum largitate uſus, inſuper perfectis id picturæ ac figmentorum operibus exornauit. Omnia nanque in illud fanum collecta ac depoſita ſunt, quorum uiſendorum ſtudio per totum orbem, qui ante nos fuerunt, uagabantur: quomodo aliud apud alios ſitum eſſet, uidere cupientes. Hic autem repoſuit etiam quæ Iudæorum fuerant inſtrumenta, his ſe magnifice ferens. Legem uero eorum, & penetraliū

Simon Gioræ occiſus.

Templū pacis à Veſpaſiano conſtructū.

netralium uela purpurea in palatio condita ſeruari præcepit.

Herodiũ & Macherus à Baſſo capta. CAPVT XXV.

IN Iudæam uero legatus miſſus Lucilius Baſſus, ſuſcepto à Cereali Vitelliano militum magiſtro, caſtellũ quidem Herodion ab incolentibus ſibi ſociauit. Poſt aũt omni manu militari collecta, multi autem in partes diuiſi erant, & legione decima bellum inferre Macheruntijs ſtatuit. Valde enim neceſſarium uidebatur id excindi caſtellum, ne multos ſui munimine ad defectionem inuitaret. Nam & ſalutis ſpem habitatoribus certam, & aggredientibus hæſitationem atque formidinem, natura loci præſtare maxime poterat. Nam ipſum quidem, quod muro cinctum eſt, ſaxoſus eſt collis, in proceram altitudinem ſurgens, & ob hoc etiam capi difficilis uidetur: ſed ne uel accedi poſſe cõ natura excogitarat, quæ uallibus eum ex omni parte uallauerat, quarum altitudo oculis comprehendi non poſſet, nec tranſire erat facile, nec aggeſtu ulla ratione compleri poſſibile. Nam ea quæ ab occidente ſita erat uallis, ſexaginta ſtadijs diſtenditur, unde Aſphaltites lacus ei limitem facit. Ex hoc uero tractu ipſe Macherus altiſſimo uertice ſupereminet. A ſeptentrione autem & meridie, ualles magnitudine quidẽ ſupradicta cinguntur, ſimiliter uero ſunt inextricabiles. Ad conatum uero eius uallis quæ ab oriẽte eſt, altitudo nõ minor centũ cubitis inuenitur. Monte uero ex aduerſo Macherũti poſito terminatur. Ea loci natura perſpecta, rex Alexander primitus in eo caſtellũ cõmuniuit, quod poſtea Gabinius bello cũ Ariſtobulo geſto depoſuit. Herodi autem regnanti, omnibus locis dignior cura uiſa eſt, & conſtructione tutiſſima, propter Arabum præcipue uicinitatem. Nanq; opportune ſitus eſt, eorũ fines proſpectans.

Herodij ſitus & munitio.

Macherus.

Magno ergo locum muro amplexus ac turribus, ciuitatem illic fecit incolis, unde in arcem ipſam ferebant aſcenſum, Quin & circa ipſum uerticem rurſus murũ ædificauerat, turresq́; in angulis centũ ſexaginta cubitis erexerat. In medio autem ambitu regiam ſtruxerat, magnitudine ſimul habitationum & pulchritudine locupletem. Multas uero ciſternas recipiẽdis aquis abundeq́; ſuppeditãtibus, locis maxime idoneis fecerat, ueluti cũ natura certaret: ut quod illa ſitu loci inexpugnabile fecerat, ipſe manu inſtructis munitionibus ſuperaret. Inſuper enim & ſagittarum multitudinem machinarúmq; repoſuit: & omnem apparatum excogitauit, qui habitatoribus poſſet magnæ obſidionis præſtare cõtemptum. Erat autem in ipſa regia ruta mirabilis magnitudinis: nullo enim caryce uel celſitudine uel magnitudine uincebatur. Ferebant autem eam ex Herodis temporibus perſeueraſſe: manſiſſetq́; ulterius profecto, ſed ab Iudæis qui locum cæperant, exciſa eſt. Vallis autem, qua ciuitas à parte ſeptentrionali cingitur, quidam locus Babras appellabatur, ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flammæ quidem aßimilis eſt colore, circa ueſperam uero ueluti iubare fulgurans: accedentibus eámq; euellere cupientibus facilis non eſt: ſed tandiu refugit, nec prius manet, quàm ſi quis urinam muliebrem uel menſtruum ſanguinem ſuper eã fuderit. Quinetiã tunc ſiquis eam tetigerit, mors certa eſt, niſi forte illam ipſam radicem ferat de manu pendentẽ. Capitur autem alio quoq; modo ſine periculo, qui talis eſt: Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra ſit conditum. Deinde ab ea religant canem, illóq; ſequi eum à quo religatus eſt cupiẽte, radix quidem facile euellitur: canis uero continuo moritur, tanquam eius uice à quo herba tollenda erat, traditus. Nullus enim poſtea accipientibus*

[margin: Al's Debras.]

metus eſt. Tantis autem periculis propter unã uim capi eã operæpretium eſt. Nanque uocãtur demonia peſſimorum hominum ſpiritus, uiuis immerſa, cósque necantia, quibus ſubuentũ non fuerit: hæc cito, etiã ſi tantũmodo auferatur ægrotantibus, abigit. Fluunt autẽ ex eo loco aquarum fontes etiam calidarum, multũ inter ſe ſapore diuerſi. Alij nãque amari ſunt, alijs nihil dulcedinis deeſt. Multi autem frigidæ aquæ ortus, non ſolum in humilioribus locis fontes alternos habẽt: ſed quod amplius quis miretur in proximo. Etenim quedã ſpelunca cernitur, nõ quidem alte caua, ſaxo autẽ imminẽte protecta: ſuper hoc ueluti duæ mammæ inter ſe paululũ diſtantes: & altera quidẽ frigidiſſimum fontem, altera calidiſſimum fundit. Qui mixti lauacrum ſuauiſſimũ præbent, multisq́; morbis ac uitijs ſalutare: maxime uero neruorum curationi conueniens: Habétq; idem locus metalla ſulfuris & aluminis. Baſſus autem cõtemplatus undique regionem ualle orientali repletã expugnatione aggredi ſtatuit, opúsq; inchoauit, properans aggerem quãplurimum extollere, facilémq; per eũ obſidionẽ facere. Qui uero intus fuerãt deprehẽſi, ab externis ſegregati Iudæi, illos quidẽ coẽgere, inane uulgus eſſe exiſtimãtes, inferiorẽ obſeruare ciuitatem, ac pericula priores excipere: ſuperius uero caſtellum ipſi occupatum tenebant, & propter munitionis firmitatem, & ut ſaluti ſuæ conſulerent. Impetraturos enim ſe ueniam opinabantur, ſi locum tradidiſſent Romanis. Prius autem ſpem uolebant experiendo obſidionis declinandæ conuincere, ideoq́; alacri animo in dies ſingulos excurſus habebant, & cum his quos ſors obtuliſſet conſertis manibus, multi quidem moriebantur, multósque Romanos interficiebant: ſemper autem utriusque plus ex tempore uictoriæ captabatur: Iudæis quidẽ, ſi incautiores ag-

grederentur: in aggere autem poſitis, ſi improuiſum excurſum eorum bene ſepti armis exciperēt. Sed non is erat finis obſidionis futurus. Res autem quædam fortuito geſta, inopinatam caſtelli tradendi neceßitatem Iudæis impoſuerat. inter obſeſſos iuuenis & audacia ferox eſt, & manu ſtrenuus, Eleazarus nomine, is autem fuerat, & incurſibus nobilis, multos aggredi aggreſſumq; prohibere obſeruans, etiã in prælijs ſemper grauiterq; Romanos afficiens, audaciáque ſua ſocios proſequens: impetum quidem facilem his, periculo autem uacuum diſceſſum efficiebat nouißimus recedendo. Itaque diſcreto quodam die pugna progreſſa ex utraq; parte, ipſe tanquam deſpiciens omnes, exiſtimans neminem tunc hoſtium prælium excepturum, extra portam remanſit, & in muro ſtantes alloquebatur, tota tamen mente illos attendens. Hanc autem opportunitatem uidit quidam ex caſtris Romanorum Aegyptius, nomine Rufus: & quod nemo ſperaſſet, impetu facto cum ipſis eum armis repente correptum, cum hoc uiſo ſtantes in muro ſtupor teneret, in caſtra Romanorum traduxit. Poſtquam uero dux nudum præcepit extendi, & in aperto cõſtitutum, ut ex ciuitate conſpiceretur, cædi uerberibus uehementer, Iudæos confudit caſus adoleſcentis, uniuerſaq; ciuitas in fletu erat, & queſtibus, unius uiri clade perculſa. Id ubi Baßus animaduertit, cõſiliorũ aduerſus hoſtes hoc principium ſumpſit: eorúmque miſerationẽ augere cupiẽs, quatenus coacti pro eius ſalute caſtelli traditionẽ facerent, quod ſperauit adeptus eſt. Nam ipſe quidẽ, uelut mox Eleazarum ſuſpenſurus, crucem defigi iußit. Ea uero cõſpecta, maior caſtellanos dolor inuaſit, & ululando querebantur, intolerabilem eſſe calamitatem uociferantes. Tunc igitur Eleazarus eos orabat, ne uel ſe deſpicerẽt, mortẽ miſerrimam

Tormẽta Eleazari fuere cauſa deditionis.

mam ſe ſubiturum, ſibiq; ipſis ſalutem præberent, poſtquã iam ſubacti omnes Romanorum uiribus ac fortunæ concide rent. Illi autem & eius ſermone fracti, & quod multi intus pro eo precabantur (ex magna enim & populoſa propinquitate genus ducebat) & contra ingenium ſuum miſericor dia uicti ſunt: & quibuſdam celeriter miſsis colloquebãtur, caſtelli traditionẽ facere petentes, ac reddito ſibi Eleazaro, ſine metu dimitti. Cum autem his aſſenſus eſſet dux Romanorũ, multitudo ciuitatis inferioris, inita ſeparatim cũ Iudæis cognita pactione, ipſi clàm nocte aufugere ſtatuêre. Cum uero portas aperuiſſent, ab his qui deditionẽ promiſe rant, ad Baſſum nuntius uenit, ſiue inuidia ſalutis eorũ, ſiue formidine, ne eorũ fugæ cauſas ipſi præſtarent. Sed fortiſsimi quidem fugiẽtium, qui præceſſerant, euaſere. Reliquorum autem, uiri quidem mille ſeptingenti perempti ſunt, mulierculæ uero & pueri in ſeruitium ducti. Sponſiones autem cum his qui caſtellum dedidere habitas, Baſſus con ſeruandas eſſe ratus, & ipſos dimiſit, & Eleazarum reddidit.

De Iudæis à Baſſo interemptis & Iudæa diuendita.

CAPVT XXVI.

HIs autem adminiſtratis, in ſaltum, qui appellatur Iardes, ducere properabat exercitum. Multi enim illuc congregati eſſe nuntiabantur, qui pridem tempore obſidionis, ex Hieroſolymis & Macherunte profugerant. Ergo cum ad locum ueniſſet, neque falſum fuiſſe nuntiũ reperiſſet, primo quidem omnẽ locum cũ equitibus cingit: ut ſi quis Iudæorum conatus fuiſſet euadere, fugiendi per equites copiam non haberet. Pedites autem ſyluam iuſsit cædere, ne inde confugerent. Hoc modo ad neceſsitatem adducti ſunt fortiter aliquid faciendi, uelut ex

audaci certamine fortaſſe fugam etiam reperirent. Itaque ſimul uniuerſi, & cũ clamore impetu facto, in eos à quibus cincti fuerãt, irruũt. Illi aũt fortiter excipiebant: multáque his audacia illis cõtentione uſis, diu quidem præliũ tractũ eſt. Non autem ſimilis euenit finis pugnæ certãtibus. Nam Romanorum quidem duodecim tantum contigit occumbere, neq; multos ſauciari: Iudæorum uero ex illo prælio nullus euaſit. Sed cũ non eſſent pauciores tribus milibus, proſtrati ſunt omnes: Eorúmq; dux Iudas Gioræ filius, de quo ſupra meminimus, quod ordini cuidam fuit præpoſitus cũ Hieroſolyma obſideretur, quibus demerſus fuerat cloacis, latenter effugit. Eodem uero tempore Cæſar etiam ad Liberium maximum ſcripſit (erat autem procurator) ut omnem terram uenderet Iudæorum. (Nec enim ciuitatem in ea condidit) propria ſeruans & patriam ſuam. Solis uero octingentis militibus illic relictis, locum dedit quem incolerent, qui uocatur Maſſada. Diſtat autem ab Hieroſolymis triginta ſtadijs. Stipendium uero ubicunque degerẽt Iudæis indixit: binasq; dragmas ſingulis annis deferre in Capitolium iuſsit, ita ut ante hæc Hieroſolymorũ templo pendebant. Et res quidem Iudæorum illo tempore hunc ſtatum habebant.

De clade Antiochi regis & eruptione Alanorum in Armeniam. CAPVT XXVII.

IAm uero quarto anno, Veſpaſiano adminiſtrante imperium, contigit Comagenes regem Antiochum in maximas clades cum tota domo incurrere, ex cauſa huiuſmodi. Ceſennius Petus, qui tunc Syriam adminiſtrabat, ſiue re uera, ſeu propter inimicitias Antiochi (certum non ualde patefactum eſt) literas ad Cæſarem miſit, Antiochum dicens deficere ab Romanis cum Epiphane filio decreuiſſe, pactis

habitis cũ rege Parthorũ, proptereaq́; debere illos ante=capere: ne ſi priores nouas res adorti eſſent, totum Roma=norum imperium bello perturbarent. Non erat autem Cæ=ſar huiuſmodi nuntium ad ſe perlatũ neglecturus. Nam ui=cinitas regũ, maiore negotiũ prouidentia dignũ eſſe facie=bat. Samoſata enim Comagenes maxima ciuitas iuxta Eu=phratem ſita eſt, ut eſſet Parthis (eo nãq; id cogitauere) fa cillimus tranſitus, tutũ autem receptaculum. Fide igitur ha bita, & poteſtate ſibi permiſſa, ut ageret quod expedire uideretur, negligendum nõ putauit. Subito tamẽ, Antiocho eiusq́; ſocijs nihil opinantibus, in Comagenẽ ingreſſus eſt, ex legionibus quidem ſextam ducens, & inſuper quoſdam cuneos, alasq́; equitum. Habebat autẽ auxilio reges terræ quidem, quæ Chaldaica uocatur, Ariſtobulũ, eiusq́; fratrẽ Maſadamum. Introitus autẽ illis ſine certamine, quod ne=mo indigenarũ manus ualebat opponere. Antiochus enim inſperato perculſus nuntio, bellum quidem contra Roma=nos ne cogitatione concepit. Decreuit autem, toto regno in eo quo erat tractu relicto, cum coniuge ac liberis egredi. Hoc ſe Romanis purum ab ea ſuſpicione, quæ ſibi ingere=retur, probaturũ eſſe ratus. Progreſſusq́; de ciuitate, cen=tumtriginta propemodum ſtadijs, in campo tabernaculum ponit. Petus autem in Samoſatam qui eam capeſſerent, mit=tit, & per eos ciuitatem tenebat. Ipſe uero cum alio milite in Antiochum ire tendebat. Non tamen rex uel ipſa neceſ=ſitate adductus eſt, aduerſum Romanos aliquid belli con=gerere. Sed fortunam ſuam queſtus, quiduis pati ſuſtine=bat. Adulcſcentibus autem, belliq́; peritis, uique corporis præſtantibus filijs eius, non erat facile in calamitate ſine pu gna durare. Itaque ad uirtutem ſe conferunt Epiphanes & Callennicus. Vehementi autem pugna per totam diem ha=

bita, inſigni fortitudine demonſtrati ſunt: nulláque parte ſuarum uirium diminuta diſcedunt. Antiocho uero, neque pugna hoc modo peracta, manere domi tolerabile uidebatur: ſed abducta coniuge cum filiabus, in Ciliciam fugit, atque hoc facto militum ſuorum animos fregit. Nam ueluti deſperato ab eo regno defecere, & ad Romanos ſe tranſtulere, omniúmque erat deſperatio. Ergo priuſquam penitus deſtituerentur auxilijs, Epiphani cum cæteris ſeruare ſe ex hoſtibus erat neceſſarium. Fiúntq; omnes equites decem, qui cum his unà tranſgreßi ſunt flumen Euphratem: hinc iam ſine metu profecti, cum ad Bologeſem Parthorum regem ueniſſent, non quaſi fugitiui deſpecti ſunt: ſed adhuc fortunam priſtinam retinentes, omni honore dignati ſunt. Antiochum uero, ubi Tarſum Ciliciæ uenit, miſſo hecatontarcho Petus uinctum Romam tranſmiſit. Veſpaſianus autem ita regem ad ſe deduci non paſſus eſt: dignius eſſe ratus, ueteris amicitiæ habere rationẽ, quàm belli occaſione inexorabilem iracundiam obſeruare. Itaq; iubet ei iter agenti auferre uincula, intermiſſáq; interim profectione Romam, apud Lacedæmoniã degere: magnos uero ei pecuniæ redditus præbet, ut non modo copioſe ſed etiam regie uictum haberet. His Epiphanes & cæteri cognitis, qui patri antè metuebant, magna cura & inextricabili animos relaxarunt, & ipſi quoque ſpem reconciliãdi cum Cæſare concepere. Cum autem etiam Bologeſes de his ſcripſiſſet ad Cæſarem (nec enim quamuis feliciter agerent: extra Romanum uiuere patiebantur imperium:) & cum Cæſar his manſuete facultatem dediſſet, Romam uenerunt. Patre autem ad eos ex Lacedæmone ſtatim aduecto, cum omni honore is haberetur, ibi manſere. Alanorum autem natio, quod quidem Scythæ ſunt, iuxta flumen

Fuga Antiochi.

Antiochus uinctus mittitur Romam.

Clementia Veſpaſiani.

Alanorũ in Mediã eruptio.

Tanain

Tanain & Mæotides paludes ſedes habentes, iam quodam loco memorauimus. His uero temporibus inito conſilio, ut terram Mediam, & ulterius prædandi cauſa peruaderent, cum rege Hyrcanorum colloquuntur. Nanque is eſt illius tranſitus dominus: quem rex Alexander ita fecerat, ut portis ferreis clauderetur. Aditu autem ſibi præbito, uniuerſi nihil ſuſpicantibus Medis incumbunt: eorúmque fines populoſos, omnigenúmque pecorum plenos, diripiebant, cũ reſiſtere nullus auderet. Nam qui regnum eius terræ obtinebat Pacorus, metu perculſus, in difficiliora loca refugiens, cæteris quidem bonis omnibus ceſſerat: uix autem ab illis coniugem ac cõcubinas ſuas captas, datis centum talentis redemerat. Sũma ergo facultate ſine pugna prædabundi, & uſque ad Armeniam uaſtantes omnia proceſſere. Eius autem Tyridates rex erat. Qui cum his obuius bello conflixiſſet, non multum abfuit, quo uiuus in illa acie caperetur. Procul enim quidam miſſo cum laqueo circundatũ tracturus fuerat, niſi celeriter gladio rupiſſet laqueũ, atque ita fugiſſet. Illi autem pugna multo magis efferati, terram quidem depopulati ſunt: magnam uero homnũ multitudinem, aliámq; ducentes prædam ex utroq; regno, ad ſua domicilia rediere. Pacorus.

Excidiũ Maſſadæ caſtelli munitiſſimi. Cap. XXVIII.

Apud Iudæã uero mortuo Baſſo, Flauius Syluius in adminiſtratione ſuccedit. Et aliã quidem terrã bello ſubactam uidens, unum autem adhuc rebelle ſupereſſe caſtellũ, omni quæ in illis locis habebatur manu collecta, aduerſus id militem mouit. Nomen eſt autẽ caſtello Maſſada. Princeps uero ſicariorum, à quibus fuerat occupatũ, erat uir præpotens Eleazarus, ex origine Iudæ, qui non paucis Iudæis perſuaſerat, ut ante diximus, ne ꝓfeßionẽ facerent, Eleazarus princeps ſicariorum.

quando

quando cenſor Cyrenius in Iudæam directus eſt. Tũc enim ſe ſicarios uocauere, qui Romanis dicto audientes eſſe nollent: omniq; modo his quaſi hoſtibus utebantur, diripiendo quidem, & circumagẽdo eorum bona, ignem uero domibus inijciendo. Nihil enim illos ab alienigenis differre dicebant, qui pugna etiam petendam Iudæorum libertatem, tanta ignauia perdidiſſent: magisq; ſe optare, ſi Romanis ſeruitium ſpopondiſſent. Erat autem id planè cauſatio & crudelitas, atque auaritiæ dicebatur obtentu: manifeſte autem rebus effectũ eſt. Nam ijdẽ illi & defectionis ſocij fuerunt, & bellum cum Romanis communiter ſuſcepere. Cauſa uero peior illorum in eos facta eſt: & cum mentita prior eorum refelleretur occaſio, peius tractabant eos, qui nequitiæ ſuæ iuſtis aſſertionibus exprobrarẽt. Fuit enim quodãmodo illud tempus apud Iudæos omnium generum malitiæ fœcundiſsimum, ut nullum opus intermitteretur infectum: ne ſiquis excogitando fingere uoluiſſet, haberet quo magis nouum aliquid inueniret. Ita & priuatim & communiter omnes unum erant, & exuperare alium alius tam impietate quàm iniquitate in proximos certabant: potentes quidem multitudinem male tractando, multitudo uero ad interitum potentium properando: Illis enim erat dominandi cupiditas: his autem uim faciendi, bonaq; locupletum diripiendi. Primo quidem ſicarij fuere iniquitatis in propinquos & crudelitatis autores, nullo neque uerbo indicto ad iniuriam, neque facto intentato ad exitium eorum, quibus inſidiarentur, & penitus prætermiſſo. Verum & hos Ioãnes moderatiores eſſe demonſtrauit. Non ſolũ enim omnes interficiebat, qui neceſſaria & profutura ſuaderent, tanquam inimiciſsimos, eiuſq; modi maxime ciues tractans: ſed etiam patriam malis plurimis cumulauit. Qualia facturus

Ioannes Giſcalenus.

fuerat,

fuerat, qui deum quoque iam eſſet auſus impietate contem-nere? Nam & menſa nefaria ueſcebatur, & legitimam pa-triamq; exterminauerat caſtimoniam: ut iam ſit minime mi-rum, ſi manſuetudinis communionem minime ſeruabat ho-minibus, qui dei pietatem furore contempſerat. Rurſus igi-tur Simon Gioræ, quid mali non commiſit? quáue liberorũ corporum iniuria temperauit, qui eum creauere tyrannũ? Quæ uero eos amicitia, quæue cognatio ad quotidianas cæ-des non ferociores effecit? Nanq; alienos quidem male tra-ctare, inertis nequitiæ opus eſſe arbitrabantur: clariſſimã uero gloriam, parere crudelitatem in familiariſſimos exiſti-mabant. Horũ furoris æmuli, etiam Idumæi fuere: illi enim ſceleratiſſimi peremptis pontificibus, ne qua pars conſer-uaretur pietatis in deum, totum quod ex ciuitatis facie ſu-pererat, abſcidere, ſummamq; per omnia iniuſtitiam indu-xerunt: in qua illud hominum genus, qui Zeloti appellati ſunt, uiguit: qui nomen factis uerũ probauerũt. Omne enim malitiæ facinus æmulati ſunt, nullo inæmulato, quod ante commiſſum memoriæ tradidit, prætermiſſo, quamuis no-men ſibi ex bonorũ æmulatione impoſuiſſent: qui eos quos læderent, propter efferam ſui naturam cauillando fallebãt, qui malorum quæ maxima eſſent bona ducebant. Itaq; de-bitum uitæ finem inuenere, merita illis omnibus pœna dei uoluntate decreta. Cuncta enim, quæ natura hominis poſſet ferre ſupplicia, in eos uſq; ad extremũ uitæ terminũ conge-ſta ſunt, quæ uarijs perẽpti cruciatibus pertulere. Verum fortaſſe dixerit aliquis, minora eos, quàm cõmiſere perpeſ-ſos, uerũ his qui iuſte ea paterẽtur, hærebant. De illis aũt, qui in eorũ crudelitatem inciderunt, nõ huius temporis pro merito conqueri. Rurſum igitur ad eã narrationis partem redeã, unde digreſſus ſum. Venit autẽ dux Romanorũ cõ-

Simon Gioræ.

Idumæi.

Zelotæ.

tra Eleazarum, & qui cum eo Maſſadam tenebant, ſicarios, exercitum ducẽs: & fines quidem ſtatim omnes obtinuit, præſidijs ubique locis opportuniſsimis collocatis. Caſtellum autem muro circundedit, ne quis obſeſſorum fugiendi facultatem haberet: utq́; cuſtodes perſeuerarent: ipſe uero caſtris locum occcupat, ad obſidionem quidem idoneũ, quem delegerat, qua parte caſtelli rupes mõti proximo applicabantur, cæterum difficilem ad copias utẽſilium. Non ſolum enim cõmeatus ex longinquo, & cum labore Iudæorum maximo portabantur, quibus hæc fuerat cura mandata, uerumetiam potus aliunde in caſtra ducebatur: quoniam in eo loco nullus fons proximus naſcebatur. His autẽ diſpoſitis, Syluius obſidionem aggreſſus eſt, maxime molis ac laboris egentem, propter caſtelli munitionem, cuius natura huiuſmodi eſt: Saxum gyro non exiguum, & excelſum, longitudine undiq; abruptis atq; altis uallibus cingitur ex inuiſibili, ſuper fundo habens ſcopulos: ipſæq́; omnium ſunt animalium greſsibus inacceſsæ, niſi quod duobus modis idẽ ſaxum in difficilem explicatur aſcenſum. Eſt autem unum iter ab lacu Aſphaltite ad ſolis ortum, & alterum ab occidente facilius ambulari. Vocatur autem unum coluber, ex anguſtia, crebriſq́; flexibus capta ſimilitudine. Quæ enim prominet rupes, frangitur, ac ſæpe in ſe reuertens, paulatim rurſum producitur: uixq́; illo itinere gradiens promouet pedem. Nanque mutanti ueſtigium, neceſſe eſt altero pede niti. Eſt autem certa pernicies. Altitudo enim rupium utrinque dehiſcit, ut quæ horrore quemuis terrere audaciſsimum poſsit. Per eiuſmodi uiam, cũ triginta ſtadijs aſcenderis, quod reſtat, uerticis eſt non in acutũ finem coacti, ſed ut habeat in ſummo planiciẽ. In hac primus quidem Ionathes pontifex caſtellũ ædificauit, & appellauit

Situs Maſſadæ & munitio.

Maſſa

Maſſadam. Poſt autē Herodi magno ſtudio fuit loci illius ſtructio. Nam & murum per omnem eius gyrum erexit, ſtadiorum ſpatio ſexaginta, & candido lapide factum, & per duodecim altū, latúmq; octo cubitis: & uigintiſeptem turres quinquagenis cubitis in eo ſtabant, ex quibus aditus membra per omnē murum intus ædificata. Rex enim uerticem, quod fœcundus, omniq; planicie mollior eſſet, culturæ deſtinauerat: ut ſi quādo externorū alimentorum penuria contigiſſet, hanc quidem laborarent, qui ſalutē ſuam caſtello tradidiſſent. Quin & regiam ſibi ædificauerat, ab occidentalis partis aſcēſu, intra mœnia quidē arcis poſitā, uergentē autem ad ſeptentrionem. Regiæ uero murus erat magnus, ac firmiſſimus, celſitudine quatuor ſexagenûm cubitorum. In angulis turres habebat. Membrorum autem intus, & porticuum, itémq; balnearum uaria erat & ſumptuoſa conſtructio, columnis quidem & ſingularibus ſaxis undique ſubſtitutis: parietibus autem, membriſq;, ſolida cōpage lapidum uariatis. Ad ſingula uero habitacula, & ſurſum, & circa regiam, & ante turres, multos magnóſq; puteos in ſcopulis exciderat, cuſtodes aquarū: tantam molitus abundantiam, quantam qui fontibus uterentur, haberent. Foſſæ uero iter ex regia in arcem ſummā ducebāt, quas foris nemo cernebat. Sed ne manifeſtæ quidem uiæ facilem ſui uſum præbere hoſtibus poterant. Nam orientalis quidem uia natura eſt inacceſſa, ut ſupra memorauimus. Occidentalem uero, magna in anguſtia poſita turri concluſit, quæ non minore mille cubitorum ſpatio ab arce diſtaret: quam neque tranſire poſſe, neque capi facile uidebatur. Inextricabilis autem, quamuis licenter ambulantibus, fuerat fabricata. Ita quidem aduerſus hoſtiles impetus natura ſimul & manu caſtellum erat communitū: Intus autem repoſiti

appa

apparatus, magis & diuturnitatem & opulentiam iuuere. Nam & frumentum multum erat conditum, & quod in longum tempus ſufficere poſſet: uinumq́; multum & oleũ, ſuperant cuiuſque leguminis fructus: & palmæ coaceruatæ. Cunctáq; repperit Eleazarus, caſtello per dolum cum ſicarijs occupato, matura, nihilq́; recens depoſitis deteriora: quanquam ferè ex quo apparata ſunt, ad excidium a Romanis illatum, centum annorum tempus agebatur. Quinetiam Romani fructuum reliquias incorruptas offendêre. Si quis autem cauſam diuturnitatis auram eſſe exiſtimet, nõ errauerit, quod arcis altitudine ab omni terrena ac fœculenta materia ſit remota: Inuenta eſt autẽ omnigenûm quoque armorum multitudo, ab rege condita, quæ decem milibus uirorum ſufficerent, ferrúmque infectum, necnon æris & plumbi materia: quippe ut magnis de cauſis factum crederes apparatum. Aiunt enim Herodem idipſum caſtellum ſibi ad refugium parauiſſe, duplex periculum ſuſpicantem: unum quidem ab Iudæorum populo: ne ſe depoſito, illos qui antea reges fuerant, ad principatum reduceret. Alterum uero maius atque atrocius, ab regina Aegypti Cleopatra. Hæc enim ſuam ſententiam non celabat, ſed cum Antonio ſæpe uerba faciebat, poſtulans Herodem interfici, ſibi autem obſecrans regnum Iudæorum donari. Et magis quis miraretur, nondum eius imperio Antonium paruiſſe, male eius amore mancipatum, quam non dominaturam ſperaſſet. Propter eiuſmodi metus Herodes cõdita Maſſada, in extremum belli contra Iudæos Romanus opus dimiſit. Nam quod foris iam locum omnem muro cinxerat dux Romanorum, ſicut ſupra diximus, ac ne quis effugeret diligentiſsime procurauerat: incipit obſidionem, uno tantum loco reperto, qui aggerum iactum

poſſet

poſſet excipere. Nā poſt eam turrim, quæ iter ab occidente, quod ad regiam ſummumq́; montem duceret, præcludebat, erat quædam continentia ſaxi uaſtior latitudine, multumq́; porrecta: celſitudine autē Maſſadæ trecentis cubitis inferior, quàm Leucen appellabant: Hāc igitur Syluius ut aſcendit ac tenuit, aggerē apportare militibus iuſſit: illis autē alacri animo & magna manu operantibus, ſolidus ad ducentos cubitos erectus eſt tumulus. Verum neq; firma, neq; ſufficiens machinis ferendis hæc menſura uidebatur: ſed ſuper eum tribunal, cōſtructis ſaxis ingentibus, factum eſt altum, itémq; latum cubitis quinquaginta. Erat autem aliarum machinarū fabrica illis aſſimilis, quas primo quidem Veſpaſianus ad obſidiones, poſtea uero Titus excogitauerat: turriſq; quinquaginta cubitis euecta eſt, tota ferro conſepta. Vnde multis balliſtarum tormentorúmque iaculis, Romani cito eos repulere, qui de muro pugnabant, & caput exerere prohibuere. Simul autem ingenti etiam ariete fabricato, Syluius crebro murum pulſari iubet: ac uix quidem tamen aliquam eius deijcit partem interruptam. Cito autem præuenere ſicarij, muro intus altero conſtituto. Qui, ne machinis quidem ſimile aliquid pateretur (mollis enim adhuc erat, & impetus laxare uiolentiam poterat) hoc modo cōſtructas trabes proceritate magnas, & quæ ſectæ ſunt, continentes cōpoſuere. Earum autem ordines erant duo ſimiles, tantumq́; diſtantes quantum eſſet muri latitudo, & inter eos ambos replebant aggeris ſpatium. Ne uero creſcente cumulo terra deflueret, alijs tranſuerſis trabibus, quas in longitudinem poſuerant, colligabant. Erat ergo illis quidem opus ædificio ſimile: ſed quod cædendi inferebantur machinarum ictus euaneſcebant, lutóque ſubſidente ſtructiorem fabricam faciebant.

Aggeres ingentis altitudinis.

Ariete muri quaſſati.

Ignis muris in iectus.

Vbi hoc Syluius conſiderauit, igni magis murum captum iri putans, multus quidem ardentes faces militibus intrò iaculari præcepit: murus autem quippe, ut maxima ex parte lignis conſtructus, ignem cito comprehendit: & uſque ad imum ſui laxitate calefactus, ingenti flamma colluxit. Incipiente quidem adhuc incendio, ſpirans aquilo Romanis erat horribilis, auertens enim deſuper flammas in eos abigebat, & penè machinas quaſi iam conflagraturas deſperauerant. Deinde flatu mutato, ueluti diuina prouidentia, excitatus auſter, multáq; ui cõtra obuios eas referens, muro appulit: iamq́; totus ardebat ex alto. Romani quidẽ cum dei uterentur auxilio, ad caſtra læti digredicbantur, decreto hoſtes luce aggredi, & nocte uigilias accuratiores facere, ne quis eorũ clàm ſubterfugeret. Sed neq; ipſe Eleazarus de fuga cogitabat, neq; alij cuiquam permiſſurus erat ut faceret. Videns autẽ murum igne conſumptũ, alium uero nullum ſalutis modũ neq; uirtutis excogitans: ſed his, quæ Romani in ſe liberosq́; ſuos & cõiuges facturi eſſent ſi uiciſſent, ante oculos poſitis, de omnium morte conſilium cœpit: idq́; ex præſentibus fortiſſimum ratus, ualidioris animi ſocijs ueſperi congregatis, talibus eos uerbis ad facinus inuitabat.

Oratio Eleazari ad commilitones.

Cum olim uobis decretum ſit uiri fortes, neq; Romanis, neq; cuiquã alij ſeruire, niſi deo: is enim ſolus eſt uerus & iuſtus deus hominum: ecce nunc tempus adeſt, quod factis ueſtros probare animos iubeat. Nec igitur ipſi nos dehoneſtemus, antè quidem ſeruitutem uel ſine periculo paßi, nunc autem cum ſeruitute intolerabiles pœnas amplexi, uiuemus ſub Romanis futuri? Primi enim omnium ab his defecimus, & nouißimi cum his bellum gerimus. Puto autem & hãc nobis à deo gratiam datam, ut bene ac libere poßimus mori, quod alijs nõ

euenit

euenit præter ſpem ſuperatis: Nobis autem certum eſt, orto die futurum excidium. Libera eſt autem ſtrenua mortis cõditio cum affectibus, nec enim prohibere id hoſtes poſſunt, qui profecto nos optant uiuos abducere, neque nos illos iam poſſumus ſuperare pugnando. Nam fortaſſe quidem ab initio ſtatim, oportuit, quando libertatem defendere cupiẽtibus, omnia & à nobiſipſis acerba peioráq; ab hoſtibus eueniebant. De dei uoluntate conijcere & ſcire, quod amica ei quondam Iudæorũ natio damnata eſſet interitu: manens enim propitius, uel ſaltem nobis leuiter infenſus, nunquam tantorum quidem hominũ perniciem neglexiſſet: ſacratiſsimam uero urbem ſuam igni hoſtium excidióq; prodidiſſet. Nos autem ſoli, ſcilicet ex omni genere Iudæorũ, ſperauimus ſeruata libertate ſuperare, tanquã nil in deum deliquiſſemus, nulliusq; culpæ participes fuiſſemus, qui alios quoque docuimus. Itaq; uidetis quemadmodũ nos uana ſpectaſſe redarguit, fortiore nobis inſperatis rebus malorum neceſsitate illata. Nec enim quicquã nobis caſtelli natura inexpugnabilis profuit ad ſalutem. Sed & alimentorum copiam, ſed armorũ multitudinẽ, aliúmque habentes abundantiſsimũ apparatum, ipſo manifeſtiſſime deo ſpem ſalutis auferente, perdidimus. Ignis enim qui ferebatur in hoſtes, in ædificatum à nobis murum non ſponte reuerſus eſt. Sed hæc multorum ira ſunt criminum, quæ furore capti contra gentiles auſi ſumus: pro quibus quæſo ne Romanis inuictiſsimis pœnas, ſed per nos ipſos deo præſtemus: iſte autem illis moderatiores ſunt. Morientur enim coniuges iniuria uacuæ, liberi ſeruitutis expertes. Poſt illos autem ipſi nobis honeſtam inuicem gratiam præbeamus, libertate ſeruata optima ſepultura. Prius tamen & pecunias & caſtellũ igni exuramus. Mœrebũtur

enim Romani, certe ſcio, ſi neque corpora noſtra tenuerint, compendióq; caruerint. Alimenta ſola relinquemus: hæc enim nobis erunt teſtimonio mortuis, quod non penuria uicti ſumus: ſed ita ut ab initio ſtatueramus, mortẽ ſeruituti prætulimus. Hæc dicebat Eleazarus: ſed non in eundem modum præſentium ſententiæ congruebant. Sed alij quidem ei obedire properabant, quaſi uoluntate replebantur, pulchram eſſe mortem exiſtimantes. Qui uero molliores erant, coniugum ac familiarum ſuarũ miſericordia, uel etiam proprius quenq; apertiſsimus deterrebat interitus: alius alium intuens, contrarium uoluntatis ſuæ motum lachrymis deſignabant. Quos cum uidiſſet Eleazarus formidare, ac magnitudinẽ conſilij animis frangi, pertimuit, ne etiam qui fortiter dicta perceperunt, effœminarent flentes ipſi ac deplorantes. Ergo exhortationẽ non intermiſit: ſed erectior, multóq; repletus ſpiritu, clariorem de immortalitate animæ orationẽ incipit; magnáq; uſus exclamatione, lachrymantes attentius aſpectans: Plurimũ, inquit, opinione deceptus ſum: qui putarem uiros fortes pro libertate certantes, mori bene malle, quàm uiuere. Vos autem, nec cuilibet quidem homini quicquam, neq; audacia neq; uirtute præſtatis: qui etiam magna mala effugituri, mortẽ timetis: eum oporteret uos ſuper hoc neq; cunctari, neq; expectare monitorẽ. Olim enim & à primo ſenſu nos eruditos ſacræ patriæ orationis, maiorumq; noſtrorũ factis & animis confirmando perſeuerabant: quod uiuere hominis eſt, non mori, calamitas. Nam mors quidem libertatem animis præſtat, ad proprium purumq; locum eas dimittit, ab omni clade futuras intactas. Donec autem mortali corpore iunctæ ſunt, unáque malis eius implentur, quod ueri ſimile dicitur, mortuæ ſunt. Diuina enim cum mortali ſocietas tur

tas turpis eſt: Multum quidem poteſt anima iuncta cũ corpore: inſtrumentum enim facit ſuum, latenter id mouens, & ultra mortalem naturam geſtis producens: Veruntamen cum pondere, quo in terram detrahitur, quódque ab ea pendet, abſoluta, proprium locum receperit, tunc beatam & undiq; liberã participat fortitudinem: & humanis oculis, ut ipſe deus, inuiſibilis manens: nec enim cum eſt in corpore, conſpicitur: Nam & accedit occulte, neq; rurſus cum recedit uidetur, unam quidem ipſa habens incorruptã naturam: corpori autem cauſam præbens mutationis: Nã quod anima attigerit, hoc uiuit atque uiget: unde uero digreſſa fuerit, hoc marcidum moritur, tantum immortalitatis ei ſuperat uſus rationis. Argumentum uobis ſit ſomnus: in quo in ſe collectæ animæ, nunquam eas detrahente corpore, iucundiſsimam quietem agunt. Cum deo uero pro cognatione degentes, ubique adſunt, ac multa futura prædicunt. Cur igitur mortẽ timere conueniat, qui ſomni diligimus quietem? quemadmodum autẽ non ſit dementiſsimum, breuitatem uitæ ſequentes, ſibimet inuidere perpetuam? Oportebat quidem nos domeſtica inſtitutione meditatos, alijs eſſe exemplo promptæ uoluntatis ad mortem. Nam ſi ab alienigenis etiam rei fides petenda ſit, Indorum uideamus ſapientes, qui ſapientiam profitentur: Illi enim cum ſint boni uiri, uitæ quidem tempus, quaſi quoddã neceſſarium naturæ munus, inuiti ſuſtinent: properant autem homines corporibus ſoluere: nullóq; urgente neque exagitante malo, propter immortalis conuerſationis deſiderium, alijs quidem prædicunt ſe eſſe abituros. Nec eſt qui prohibeat quicquam, ſed omnes fortunatiſsimos appellantes eos, ad familiares ſuos literas mittunt: Ita certam ueramq; animis eſſe inter ſe conſuetudinem credi-

Ab Indorum moribus petitũ exẽplum.

hhh 3 dere.

dere. Alij autem, cum mandata perceperint, igni traditis corporibus, ut immaculata puráque anima ſecernatur, paulatim moriuntur. Facilius enim ad mortem illos amiciſsimi perſequuntur, quàm exterorum hominum quiſquam ſuos ciues, in longinquam peregrinationem ituros. Et ſe quidē ipſos deflent: illos autem beatos dicunt, quod immortalitatis ordinem iam recipiant. Non ergo nos pudebit, ſi deterius Indis ſapiamus, propriáque ignauia leges patrias, quæ omnibus hominibus æmulandæ uidentur, inhoneſte deſpiciamus: quanquam & ſi contraria nos à principio inſtituiſſet eruditio, quod enim ſummum bonum eſt hominibus uiuere, mors autem calamitas: attamen tempus nos adhortatur eam bono animo & facile tolerare, dei uoluntate, & neceſſario morituros. Olim enim quantum apparet, contra omne Iudæorum genus hoc decretum poſuit deus, ut uita careremus, qui ea nō eramus quemadmodum oportebat uſuri. Nec auſim enim uobiſmetipſis aſcribere, néue Romanis gratificari, quod nos omnes eorum bellum abſumpſerit. Non enim uiribus illorum hæc accidêre: ſed cauſa fortior interueniēs, illis præſtitit ut uincere uiderentur. Quibus enim armis Romanorum perempti ſunt, qui Cæſaream incolebant Iudæi? ac ne defecturos quidem ab illis, dum diem ſeptimum celebrarent, aggreſſa Cæſarienſium multitudo: neque manus referentes, cum coniugibus ac liberis mactauerunt, ne uel ipſos erubuere Romanos, qui nos tantummodo hoſtes, quod defeceramus, putabāt. Sed dicet aliquis, Cæſarienſibus ſemper cum ſuæ ciuitatis Iudæis fuiſſe diſcordiam, tempúsque nactos uetus odium exuperaſſe: quid ergo de Scythopolitanis dicemus? Nobiſcum enim illi propter Græcos bellum gerere auſi ſunt, an non cum propinquis noſtris Romanos ulciſci? Multum

igitur

igitur his fides illorum ac beneuolentia profuit, ac non ab ipſis cum totis familijs acerbiſſime trucidati ſunt, ac pro auxilijs gratias eis reddidere? Nam quæ illos à nobis pati prohibuere, hæc paſſi ſunt, uelut ea ipſi committere uoluiſſent. Longum fiet, ſi uelim nũc ſeparatim de ſingulis dicere. Noſtis enim, quod Syriæ ciuitatum nulla eſt, quæ non Iudæos apud ſe habitantes occiderit, nobis quàm Romanos plus inimicos. Vbi etiam Damaſceni, cum ne cauſam quidem probabilem confingere potuiſſent, ciuitatem ſuã cæde nefaria repleuere, octodecim milibus Iudæorum cum coniugibus, ac familijs iugulatis. Eorum autem multitudinem plagis in Aegypto peremptorum ſexaginta milium numerum audiebamus excedere: illi quidem fortaſſe in aliena terra, cum nullum inueniſſent hoſtibus aduerſarium, ita ſunt mortui. Omnibus autem, qui domi cum Romanis bellum ſuſcepere, nihil deerat eorum, quæ ſpem totam poſſent præbere uictoriæ. Arma enim & muri, & caſtellorum inexpugnabiles fabricæ, atque interriti ſpiritus ad pericula pro libertate ſubeunda, cunctos ad defectionem reddunt fortiores: ſed hæc ad paucum tempus cũ ſuffeciſſent, ſeq́; ſuſtuliſſent, maiorem malorum extitere principium. Omnia enim capta ſunt, omniáque hoſtibus ſuccubuerunt, uelut illorum nobilioris cauſa uictoriæ, non ad eorum ſalutẽ, à quibus inſtructa fuerant, apparata ſunt. Et in prælio quidem mortuos beatos exiſtimari oportet: repugnantes enim & libertate non perdita periere. Eorũ uero multitudinis, qui à Romanis ſubiugati ſunt, quis non miſereatur? quiſue non antequam illa patiatur, mori properet? Quorum alij torti, tamq́; igne quàm uerberibus excruciati periere, alij ferociſſime à beſtijs ad ſecundũ eorum cibum ſeruati uiui ſunt, illorum quidẽ miſerrimi ha-

bendi ſunt, qui adhuc uiuunt, qui ſæpe mortem optantes non accipiunt: Vbi eſt autem illa magna ciuitas? Aut ubi eſt quæ totius gentis Iudææ Metropolis fuit? Tantis quidem murorum ſeptis munitiſſima, tot uero ante muros caſtellis turriúmque obiectis mœnibus tuta, belliq́; apparatum uix capiens, tot autem uirorum pro ſe pugnantium multitudinem continens, quid nobis facta eſt, quæ deum habere incolam credebatur? Radicitus ex fundamentis erepta eſt, ſoláque eius monumenta reſtant eorum à quibus exciſa eſt, impoſita reliquijs caſtra. Senes uero infelices ad cineres templi aſſident, & paucæ mulieres ad turpiſſimam pudoris iniuriam ab hoſtibus reſeruatæ. Hæc ſecum reputans quiſquam noſtrorum, aſpicere ſolem durabit, etiã ſi uiuere ſine periculo poſſit? Quis inimicus adeo patriæ, quis tam imbellis, aut parcus anima, ut eum nõ pœniteat hucuſque uixiſſe? Atque utinam omnes fuiſſemus mortui, priuſquam illam ſacram ciuitatem hoſtium manibus uideremus excindi, priuſquam templum ſanctum tanta impietate funditus erui: ſed quoniam ſpes non inſtrenua nos illexit, quaſi forte poterimus pro ea hoſtes ulciſci: nunc autem euanuit, ac ſolos neceſſitate dereliquit. Mori bene properemus, noſtrimet ipſi miſereamur, & coniugum liberorumq́;, dum nobis licet à nobiſipſis miſericordiam capere. Ad mortem nanq; ipſi nati ſumus: & quos ex nobis genuimus, eámque fugere ne fortiſſimi quidem poſſunt. Iniuria uero & ſeruitus, & uidere coniuges ad turpitudinẽ duci cum liberis, non eſt malum hominibus ex naturæ neceſſitate profectũ: ſed hæc ſua timiditate perferunt, qui ante mori cum licuit, noluere. Nos autem multum freti fortitudine, à Romanis defecimus: & poſtremo nunc illis ad ſalutem hortantibus, non paruimus. Cui igitur

tur non eſt eorum iracundia manifeſta, ſi nos uiuos ſubiugare potuerint? Miſerandi quidem adoleſcentes erũt, quorum uires corporis ad multos ſufficient cruciatus: miſerãdi autem prouectiores, quorũ ætas clades ferre nõ poterit. Videbit alius coniugẽ abduci, alius manibus reuinctis uocẽ filij patrem implorantis exaudiet. Sed dũ liberi ſunt & gladios habent, pulchrum miniſterium nobis præbeãt, expertes ſeruitutis hoſtium. Moriamur liberi cum filijs & coniugibus uita decedamus, nobis leges præcipiunt, hæc nos coniuges & filij deprecãtur, horum neceßitatem deus miſit, his contraria Romani uolunt, & ne quis noſtrum ante excidium pereat, timent. Feſtinemus igitur eis, pro ſperata potiundi noſtri uoluptate, ſtuporem mortis admirationémque relinquere audaciæ. Adhuc eum orare cupientem omnes interpellabant: & effrenato quodam impetu pleni, ad opus incitabant: ac ueluti laruis exagitati, alius alium antecapere cupiebat: hoc ſpecimen eſſe fortitudinis, rectiq; conſilij exiſtimantes, ne quis extremus remanere uideretur: Tantus eos & coniugum & filiorũ & propriæ cædis amor inuaſit. Sed nec id quod aliquis putauerit, cum facinus accederet obtuſi ſunt, uerumetiam ſeruauere ſententiam, quam cum dicta perciperent, habuerunt: proprium quidem charúmque affectum retinentibus cunctis, rationi uero cedentibus, quia iam optime filijs conſuluiſſent. Simul enim ualere uxoribus cum amplexu dicebãt, ac liberos gremijs captos extremum lachrymantes oſculabantur. Et ſimul quidem manibus alienis iuſſa peragentibus uolentes eos configebant: malorum quæ ſubditi hoſtibus paſſuri fuerant cogitationem, habentes pro ſolatio neceßitatis ad cædem. Denique nemo hac audacia minor inuentus eſt. Cuncti autem coniunctißimos tranſfixere: miſeri, quibus id

neceſſe fuit, quibúsque filios atque uxores occidere, malorum omnium uidebatur eſſe leuiſſimum. Igitur neq; horum iam factorum dolorem tolerantes, & interfectos læſos exiſtimantes, ſi uel breuiſſimum tempus eis ſuperueniret: cito quidem uniuerſis bonis in unum congeſtis, ignem inijciũt. Sorte uero ex numero ſuo decem lectis omnium percuſſoribus, uniuerſi etiam propter liberos ac coniuges proſtratos cõpoſiti, éosq; cõplexi manibus, cum cõmunicaſſent, parato animo ſe mactandos præbebant, infelicißimum illud exhibentibus miniſterium: iſti autem intrepide cunctis occiſis, eandẽ ſortis legem in ſua quoq; morte ſtatuerunt, ut cui obtigiſſet, nouem peremptis, ſemet ſuper eos occideret. Ita omnes ſibi cõfidebant, quod neque in audendo, neque in ſuſtinendo facinore, præſtaret alius alij. Et ad extremũ cæteri quidem ſe neci ſuppoſuere: Vnus uero atque nouißimus, circũſpecta multitudine mortuorum, ne quis forte in multa cæde ſupereſſet, qui ſuæ manus egeret: ubi cognouit omnes peremptos, ignem quidem immittit regiæ: uehementi uero manu, toto per ſe tranſacto gladio, iuxta ſuos affectus occubuit. Et illi quidem perierant, nullam credentes animam ex numero ſuo Romanis ſubditam reliquiſſe. Latuit autẽ una mulier ſenior, & alia quædam Eleazari cognata, plurimum doctrina ſapientiáque mulieribus præſtans, & quinque pueri per cuniculos, qui aquam ſub terra potui ducebant abditi, cum alij cædibus occupatas mentes haberent, qui erant nongenti numero & ſexaginta, cum mulieribus ſimul ac pueris. Hæc autem calamitas acta eſt Aprilis menſis quintodecimo die. Romani autem adhuc pugnam expectantes mane deſiſtũt, & aggeribus ſcalarum pontibus iunctis muros aggrediebantur. Cum uero hoſtium neminem uiderent, ſed undique uerſum acerbam ſolitudinem, ignémq;

Numerus interemptorũ nongẽti & ſexaginta.

ignémq; intus ac ſilentium, quid factum eſſet conijcere nõ poterant, ad extremum uelut impellẽtes ictum arietis, ululatum, ſi quem fore prouocarent, dederant. Clamorem autem ſenſere mulieres, & ex cloacis emerſæ, factum Romanis ut erat indicarunt, altera earum quemadmodum dicta uel geſta fuiſſent omnia narrante maniſeſte. Non tamen Romani facile his uerbis adducebantur, auſi magnitudinem, ueriſimilem non credentes. Ignem uero extinguere conabantur, pérque hunc uiam ſectantes cito in regiam peruenere: conſpectáque multitudine mortuorum, non ut in hoſtibus gauiſi ſunt: ſed conſilij fortitudinem, & obſtinatum in tanto numero rebus ipſis contemptum mortis admirabantur.

Interitus ſicariorum, qui in Alexandriam & Thebas profugerant.

CAPVT XXIX.

HVius modi autem peracto excidio, in caſtello quidem præſidium dux reliquit, ipſe uero cum exercitu ad Cæſarem profectus eſt. Nec enim quiſquàm ſupererat in illis regionibus hoſtium, ſed iam tota Iudæa belli fuerat longinquitate ſubuerſa: multiſque ſuorum etiam procul incolentibus ſenſim perturbationibus periculum exhibuerat. Nam & circum Alexandriam Aegypti ciuitatem poſtea contigit multos Iudæorum perire. His enim qui ex factione ſicariorum illuc effugere potuerunt, non ſatis erat ſaluos eſſe: uerum & illic nouas res conabantur, ut libertatem defenderent, & Romanos quidem nihil ſe meliores putarent, deum uero ſolum dominum dicerent. Cum autem quidam ijs Iudæorum non ignobiles aduerſarentur, illos quidem mactauere, alijs quidem inſtabant, ad defectionem eos rogantes. Eorum autem uidentes confidentiam principes ſeniorum, iam cohibere tutum ſibi non eſſe

arbitrabantur: ſed congregatis omnibus in congregationem Iudæis, ſicariorum temeritatem publicabant, illos omnium malorum cauſam eſſe demonſtrantes: & nũc aiebant eos quod nec ſi fugiſſent, certam ſpem ſalutis habituri uiderentur: à Romanis enim cognitos ſtatim perituros eſſe, & proprias calamitates explere. Ipſis autem qui nullius fuiſſent eorum delicti participes, cauendum eſſe ab eorum exitio: & multitudinem precabantur, ut illorũ cauſa Romanis ipſorũ traditione ſatiſfacerent. His dictis, proſpecta periculi magnitudine paruere, multóq; impetu ſicarios aggreßi corripuere: quorum ſexcenti quidem ſtatim capti ſunt. Qui uero in Aegyptum ac Thebas, quæ in illo tractu erant, elapſi ſunt, non multo poſt comprehenſi reducti ſunt: quorum non eſt qui duritiam, ſiue confidentia, ſiue pertinacia uoluntatis ſit dicenda, non obſtupeſcat. Omni enim genere tormentorum & uexatione corporum in eos excogitata, ob hoc ſolummodo ut Cæſarem dominum faterentur, nemo ceßit, neque dicere uelle uiſus eſt: ſed omnes illæ neceßitatis ualidiorẽ ſententiã conſeruauere, tanquàm brutis corporibus non animis etiam cruciatus ignémq; ſuſciperent: Maxime uero puerorum ætas, miraculo ſpectantium fuit. Nec enim uel eorum quiſquam commotus eſt, ut dominum Cæſarem nominaret: uſque adeo corporũ infirmitatem uis audaciæ ſuperabat.

Magna ſicariorũ pertinacia.

Oniæ templũ clauſum apud Alexandriã. CAPVT XXX.

LVpus tunc Alexandriam rector adminiſtrabat, & de hoc ad Cæſarem motu uelociter retulit. Ille autẽ inquietum Iudæorum circa res nouas ſtudiũ, cauendum eſſe exiſtimans, ac ueritus ne rurſus in unum congregarentur, & quoſdam ſibi adiungerent, præcepit Lupo, ut templum Iudæorum, quod eſſet apud Onion (quæ ſic appellatur) ciuitatem

De templo Oniæ.

ciuitatem, deſtrueret: Hæc *autem eſt in* Aegypto : *quæ ob hanc cauſam & coli cœpit, & nomen ſumpſit:* Onias Simo*nis filius, unus ex pontificibus, ex* Hieroſolymis *fugatus,* Antiocho rege Syriæ cũ Iudæis bellũ gerẽte, Alexandriã *uenit: & à* Ptolemæo *ſuſcipitur humaniſsime, propterea* quod Antiocho *erat inimicus: ait ſe* gentẽ Iudæorum *eius auxilio ſociaturũ, ſi dictis ſuis obtemperaſſet. Cum aũt rex ea quæ poſſent fieri annuiſſet, rogauit ut in aliqua parte* Aegypti *templum ſibi ædificare permitteret, & more patrio deũ colere. Ita enim &* Antiochũ *magis odioſum* Iudæis, *qui templũ apud* Hieroſolymã *uaſtauiſſet, ipſiq; beneuolentiores fore, eoque multos ad eos religionis diligentia colligendos.* Paruit his Ptolemæus, *eiq; locũ dedit centum & octoginta ſtadijs à* Memphi *diſtantẽ:* Heliopolita*nus autem ille tractus dicitur: ubi caſtello fabricato,* Onias *templum quidem diſsimile ab eo quod eſt in* Hieroſolymis, *turrim autem ſimilem inſtruxit, ingentibus ſaxis ſexaginta cubitis erectam. Areæ autem fabricam ſecundum patriam imitatus eſt, & donarijs ſimiliter exornauit, præter candelabri confectionem:* Candelabra *enim non fecit, ſed informatum aureum lignum tanquam iubare in luce radiante, de aurea catena ſuſpendit.* Totum *uero circa templum ſpatium ſtructo latere circundedit, ſaxeas portas habente.* Conceſsit *autem rex etiam multum agri modum, ac pecuniæ reditus: ut & ſacerdotibus eſſet copia ad multa, quæ dei cultus deſideraret;* Non *tamen hæc* Onias *ſana uoluntate faciebat, ſed erat ei contentio cum* Iudæis *apud* Hieroſolymam *degẽtibus, propter fugæ memorem iracundiã.* Et *hoc templo ædificato, arbitrabatur ad id omnẽ ab* Hieroſolymis *multitudinem reuocaturum.* Fuerat *autem olim prædictio quædam annis noningentis ſeptuaginta.* Eſaiasq;

prædi-

prædixerat huius templi futuram in Aegypto conſtructio=
nem à quodam uiro Iudæo. Templum quidem ita fuerat
ædificatum. Lupus autem rector Alexandriæ, ſuſceptis li=
teris imperatoris, cum ad templum adueniſſet, nonnullis
ablatis donarijs, templum claudit. Poſtmodum Lupo mor=
tuo Paulinus, qui eius poteſtati ſucceßit, neque donario=
rum quicquam reliquit (uehementer enim ſacerdotibus
comminatus eſt, niſi omnia protuliſſent) Neque ad tem=
plum religionis cauſa adire uolentes admiſit, ſed clauſis fo=
ribus ita inacceſſum fecit, ut ne ueſtigium quidem diuini
cultus in eo reſideret. Tempus autem fluxerat uſque clau=
ſum templum ex quo fuerat conditum, anni trecenti tri=
gintatres.

Templũ Oniæ de prædatum eſt.

De interfectione Iudæorum apud Cyrenen.

CAPVT XXXI.

Audacia uero ſicariorum, ueluti morbus quidam,
etiam ea quæ circum Cyrenen oppida erant, con=
tigerat. Elapſus enim ad eos Ionathes homo nequißimus,
& arte gynæciarius, non paucis imperitorum ut ſe atten=
derent, preſuaſit: perduxit in ſolitudines, cũ ſigna umbra=
rum imagines ſe polliceretur oſtendere, & alios quidem
hæc agendo atque fallendo latebat. Dignitate uero præ=
ſtantes Cyrenenſium Iudæorum, apparatum eius & pro=
fectionem, Pentapolitanæ Libye rectori Catullo pronun=
ciant. Ille autem equitibus ac peditibus mißis, inermes fa=
cile comprehendit: & magna quidem pars manibus inte=
rijt. Nonnulli autem uiui capti, ad Catullum perducti ſunt.
Autor autem conſilij Ionathes tunc quidẽ potuit effugere:
multum uero ac diligẽter per omnes quæſitus regiones in=
cidit, adductúsq; ad Catullum, ſibi quidem moram pœnæ
moliebatur, Catullus autẽ iniquitatis præbuit occaſionem.
Nam

Nā ipſe quidē locupletiſsimos Iudæorū falſoq; inſimulans, autores ſibi huius conſilij fuiſſe dicebat. Catullus autē criminationes alacri animo ſuſcipiebat, remq́; delatam multimode incumulabat, tragicis etiam uerbis exaggerans, ut & ipſe quoddam bellum Iudæorum patraſſe uideretur: quodq; hoc atrocius eſt, præter credendi facultatem, etiam doctor erat calumniandi ſicarios. Deniq; cum uidiſſet Iudæorum aliquem Alexandrum nomine: cui iamdudum infenſus, odium publicauerat etiam uxor eius Beronice criminationibus implicata, hos quidem priores occidit, deinde oēs ſimul pecuniarum copijs eximios, tria ſimul milia trucidauit. Et hæc ſecure facere arbitrabatur, quod eorum patrimonia redditibus Cæſaris ſociabat. Ne uero uel alibi degentium quiſquam Iudæorum, eius iniuſtitiam confutaret, etiam longius mendacium propagauit, ac Ionathæ nōnulliſq́; alijs, qui comprehenſi fuerant, perſuadet, nouarū rerum accuſationem uiris inferre probatiſsimis Iudæorum, apud Alexandriam Romámq; degentium. Horum autē qui per inſidias accuſati ſunt, unus erat Ioſephus qui hæc ſcripſit. Non tamē Catullo factio, ita ut ſperauerat, ceſsit. Nā Romam quidem Ionathen, cæteroſque uinctos ducens, finem arbitrabatur eſſe quæſtionis apud ſe, ac per illam conflatam calumniam: Veſpaſianus autem rem ſuſpicatus, ueritatem requirebat, cognitione non iure hominibus accuſationem illatam, illos quidem Titi ſtudio criminibus ſoluit, merito uero pœnam in Ionathen ſtatuit. Prius enim uerberatus, uiuus exuſtus eſt. Catullo autem tunc quidem ob lenitatem principum obtigit, ne quid amplius reprehenſibile experiretur. Non multo autem poſt, multiplici morbo & inſanabili correptus, acerbiſsime uerberatus eſt, non corporis tantum cruciatum ſuſtinens, ſed erat ei maior animi

Iudæorū tria milia occiſa.

Ionathes exuſtus eſt.

morbus

morbus & grauior. Terroribus enim expaueſcebat, & crebro uidebat ſibi inſtantes umbras eorum quos peremerat, & clamitabat. Cúmque ſe tenere non poſſet, exiliebat ſtratis, tanquam tormentis ſibi & flammis adhibitis. Hoc *autem ſemper multum proficiente malo, extísque defluentibus, ac inteſtinis exhauſtis, ita eſt mortuus: nulla re alia magis diuinæ prouidentiæ facto indicio, quàm quod nequiſsimos ulciſcatur.*

Iuſta dei uindicta in Catullum.

PERORATIO.

Hic nobis eſt finis hiſtoriæ, quam promiſimus nos cum omni ueritate tradituros, cognoſcere cupientibus, quemadmodum hoc bellum Romanis *ita geſtum eſt cum* Iudæis: *& qualiter ſit quidem expoſitum lecturis, ut dicant, relinquatur.* De *ueritate autem confidenter dicere non pigebit, quod eam ſolam per omnia, quæ ſcripſi, habuerim coniecturam.*

Flauij

FLA. IOSEPHI HEBRAEI SACERDOTIS

de antiquitate Iudæorũ, contra Appionem grammaticum Alexandrinum, ad Epaphroditum.

LIBER PRIMVS.

Contra Appionem grãmaticum Alexandrinum, qui æditis libris, Iudaicæ gentis antiquitati ſimul & religioni niſus eſt derogare, Ioſephus hos duos libros conſcripſit. In quorũ primo antiquiſſimorũ ſcriptorum teſtimonijs, ſuæ gentis antiquitatẽ ſimul & religionis dignitatem copioſiſſime oſtendit. In ſecũdo uero multis argumẽtis, Appionis ſimul & aliorũ quorundam refellit calumnias & mendacia. Verũ hos ut lectione digniſſimos, ita omnium prohdolor corruptiſſimos offendimus. Nos pro uirili pleraq;, ueterum exemplariũ collatione, quantũ in nobis fuit, reſtituimus; pleraq; uero quibus mederi nõ potuimus, intacta reliquimus; rati fore, ut ſi græcus codex alicubi reconditus deliteſcat, hoc noſtro quantulumcunque conamine excitus, aliquando cum reliquis quæ deſiderantur prodeat in lucem.

SVFFICIENTER, VT ARbitror: *& per libros Antiquitatum, opulentiſsime uirorum Epaphrodite, legentibus eos, aperui de noſtro genere Iudæorum, quia & uetuſtiſsimũ eſt, & primã conſcientiam propriam habuit. Quinque milia enim annorum numerũ hiſtoriam cõtinentem, ex noſtris ſacris libris græco ſermone cõſcripſi. Quoniam uero multos uideo, reſpicientes blaſphemiã quorundam inſane prolatã: & ea quæ à me de antiquitate conſcripta ſunt, non credentes: putantes mendacium noſtrum eſſe genus, eo quod nulla memoria apud Grecorum nobiles hiſtoriographos digni ſunt habiti noſtri maiores: pro omnibus his arbitratus ſum oportere me breuiter hæc dicta cõſcribere: & derogantium quidem, ueſanũ ſponta-*

neumq́; increpare mendaciũ, aliorũ uero ignorantiã pariter emendare: uniuerſosq́; de noſtra antiquitate, qui ſcilicet ueritatem amplectuntur, edocere. Vtar autẽ in meis dictis teſtibus eis, qui de omni antiquitate apud Græcos fide digni ſunt iudicandi: eos autẽ, qui blaſpheme de nobis atq; fallaciter cõſcripſere, aliqua per ſemetipſos conuicta indubitanter, oſtendã. Conabor etiã cauſas exponere, propter quas nõ multi in Græcis hiſtorijs gentis noſtræ fecere memoriam: necnõ & eos, qui de nobis nequaquã ſcribere uoluerũt, neſciẽtibus aut neſcire ſimulantibus indicabo. Primitus itaq; ſatis admiror eos, qui exiſtimant oportere de rebus antiquis, græcis tantummodo fidẽ habere, & ab eis cõſulendã eſſe ueritatis integritatẽ: nobis autẽ & alijs hominibus nõ eſſe credendũ. Sed ego omnia in his contraria uideo contigiſſe. Quapropter decet non uarias opiniones inſpicere, ſed ex ipſis rebus iuſtitiã ponderare, Omnia ſiquidem Græcorum noua, & uerius (ut ita dicam) nup ficta cognoui. Et hæc eſt fabrica ciuitatũ, & adinuentiones artiũ cõſcriptionesq́; legũ, cunctarũmq; rerum iunior apud eos eſt hiſtoriæ diligentia cõſcribenda. Apud Aegyptios autẽ, atq; Chaldæos, & Phœnicas (deſino enim nos illis cõnumerare, ſicut ipſi fatentur) res geſtæ antiquiſſimã & permanentẽ habẽt memoriæ traditionẽ. Nã & locis omnes inhabitant, quæ nequaquã aẽris corruptioni ſubiaceãt: & multam prouidentiam habuere, ut nihil horum quæ apud eos aguntur, ſine memoria linqueretur: ſed in publicis cõſcriptionibus ſemper à uiris ſapiẽtiſſimis dicerentur. Græcorũ uero regionẽ innumeræ corruptiones inuaſere, rerũ memoriã delentes. Qui autem nouas cõſtituentes cõuerſationes, omniũ ſe præeſſe credidere, ſciãt quia etiã ſero & uix naturam potuere agnoſcere literarum. Nam antiquiſſimum

Omnia Græcorum eſſe noua.

earum

earũ uſum habuiſſe creduntur à Phœnicibus,& à Cadmo ſe didiciſſe gloriantur: Sed neque illo tempore poterit aliquis demonſtrare ſeruatam conſcriptionem, neque in templis, neq; in publicis anathematibus: quando etiam de Troianis rebus, ubi tot annis militatum eſt, poſtea multa quæſtio atq; cõtentio facta eſt, utrum literis uſi ſint. Et magis ueritas obtinuit, eo qđ uſus modernarũ literarũ illis fuiſſet incognitus. Conſtat autẽ, quoniam apud Græcos nulla inuenitur abſoluta conſcriptio, poëmate Homeri uetuſtior: & hunc etiam poſt bella Troiana fuiſſe manifeſtum eſt. Et antè neq; hunc literis ſuum poëma reliquiſſe: ſed cantibus memoria reſeruatum, poſtea fuiſſe compoſitum, & propterea multam in eo cõſpexi diſſonantiam. Qui autẽ hiſtorias apud eos cõſcribere tentauere, id eſt, hi qui circa Cadmũ Mileſiũ, & Acuſilaus Argiuus, & poſt hunc quicunq; alij fuiſſe referũtur, paululũ tẽpus Perſicã apud Hellanicũ militiã præceſſere. Sed eos etiã qui de cœleſtibus & diuinis primitus apud Græcos ſunt philoſophati, id eſt, Pherecidẽ Syrũ, & Pythagorã, & Thaletẽ, omnes cõcorditer cõfitẽtur, Aegyptiorũ & Chaldæorũ fuiſſe diſcipulos: & breuiter cõſcripſiſſe, quæ à Græcis omniũ antiquiſsima iudicãtur, ita ut uix ea credãt ab illis fuiſſe conſcripta. Quomodo ergo nõ eſt irrationabile, ut tali facto uegetẽtur Græci, tanquã ſoli ſciant uetera: & ueritatẽ eorũ ſub ſcrupuloſitate de antiquis, nõ ab ipſis conſcriptoribus facillime diſcant: qui neque firmiter ſcientes aliquid conſcripſere, ſed quod unuſquiſq; opinatus eſt, hoc ſtuduit explanare. Vnde etiã libris ſuis alterutros arguunt, & ualde cõtraria ex rebus eiſdẽ nõ piget edicere. Sed ego uidebor me potioribus eſſe ſuperfluũ, ſi explanare uoluero, quãtis quidẽ locis Hellanicus ab Ageſilao de genealogijs diſcrepat, & in quantis

An Græci ante bellum Troianũ literis ſint uſi.

tis Herodotum corrigit Acuſilaus, aut quomodo Ephorus quidem Hellanicum in plurimis oſtendit eſſe mendacem: Ephorum uero Timæus, Timæum, qui poſt illum fuere, Herodotum uero cuncti: ſed neque de ſingulis cum Antiocho & Philiſto aut Callia Timæus concordare dignatus eſt. Neq; rurſus de Atticis hi, qui Attidas conſcripſerunt: aut de Argolicis, qui de Argis hiſtoriam protulere, alterutros conſecuti ſunt. Et quid oportet dicere de ciuitatibus breuibúsque rebus, quando de militia Perſica, & his quæ in ea ſunt geſta, tantum uiri probatiſsimi diſcordaſſe noſcuntur? In multis autem etiam Thucidides tanquam fallax accuſatur, licet ſcrupuloſiſsimam ſecundum ſe hiſtoriā conſcripſiſſe uideatur. Cauſæ uero huius diſſonantiæ multæ forſan & aliæ quærere uolentibus apparebũt. Ego uero duabus quas dicturus ſum, maximam huius ſummam diuerſitatis aſcribo. Et quidem primum dico eam quæ mihi propior eſſe uidetur: id eſt, eo quod ab initio nõ fuerit ſtudium apud Græcos, publicas de his quæ ſemper aguntur proferre conſcriptiones. Hoc etenim præcipue & errorem & poteſtatem mentiendi poſteris, uetus aliquid uolentibus ſcriptitare, conceſsit. Non enim ſolummodo apud alios Græcos publica conſcriptio eſt neglecta: ſed neque apud ipſos Athenienſes, quos terrigenas eſſe dicunt: diſciplinæq; cultores, aliquid huiuſmodi reperitur. Sed publicarum literarum antiquiſsimas eſſe dicunt leges, quæ à Dracone eis ex Phœnicibus ſunt conſcriptæ, ante modicũ tempus tyrannidis Piſiſtrati. De Arcadibus autem in antiquitate gloriantibus, quid oportet dici? Vix enim iſti & poſtea literis eruditi ſunt. Cum ergo conſcriptio nulla præponeretur, quæ & diſcere uolentibus edoceret, & mentientes argueret, multa inter alterutros conſcriptores diſcor

Cauſa erroris Græcorum.

Draconis leges.

Arcades.

diſcordia generata eſt. Quoniam qui ad ſcribendũ ſe præparabant, nõ ſtudium ueritatis exhibuerunt, licet hæc promiſsio ſemper habeatur in promptu: ſed uerborum magis habere prolationem maximam. Et quemadmodum laudari ſe in hoc ſuper alios æſtimarent, ad hoc potius ſemetipſos aptabãt. Aliqui uero ad fabulas ſunt conuerſi: aliqui autem ad gratiam, aut ciuitates laudantes aut reges: alij ſemetipſos ad accuſandas cauſas aut conſcriptores tradidere: in hoc ſe forte probabiles æſtimantes, & omnino hoc agentes, quod hiſtoriæ nimis aduerſum eſt, Veræ ſiquidem hiſtoriæ indicium eſt, ſi de eiſdem rebus omnes eadem dicant atque conſcribant. Hi uero cum quædam aliter conſcriberent quàm alij, tunc ſe putabant omnium ueraciores oſtendi. Quapropter cauſas quidem uerborum & calliditatis eorum, credere nos græcis oportet, non autem de antiqua hiſtoriæ ueritate, & maxime de rebus propriæ uniuſcuiuſq; prouinciæ. Quoniam uero apud Aegyptios & Babylonios, ex longiſsimis olim temporibus circa conſcriptiones diligentia fuit, quãdo ſacerdotibus erat iniunctum, & circa eas ipſi philoſophabantur. Chaldæi uero apud Babylonios: & quia præcipue Græcis immixti, uſi ſunt Phœnicijs literis, circa diſpenſationes uitæ, & cõmunium operum traditionem, dum cõſentiant omnes, tacẽdum hoc puto. De noſtris uero progenitoribus, qui eandem quã prædicti habuerunt in conſcriptionibus ſolicitudinem: deſino dicere, etiam potiorẽ, pontificibus & prophetis hoc imperantes. Et quia uſq; ad noſtra tempora cũ multa integritate ſeruatum eſt, ſi oportet, audentius etiam ſeruabitur, conabor breuiter edocere: Nõ enim ſolũmodo ab initio probatiſsimos uiros, & inde placatione præparatos, ad hæc exercenda conſtituerunt, ſed quatenus etiam

Veræ hiſtoriæ indicium.

genus ſacerdotum ſine permixtione purumq; conſiſteret, prouiderũt. Oportet enim eum qui ſacerdotium habiturus eſt, ex eiuſdẽ gentis naſci muliere: & neque ad pecunias, neq; ad honores inſpicere, & de hoc per antiquam lineam & multis teſtibus approbare. Quod ſcilicet agimus non ſolum in ipſa Iudæa: ſed ubicunq; noſtri generis conſtitutio reperitur, etiã ibi integritas iſta ſeruatur circa nuptias ſacerdotum: hoc eſt, in Aegypto & Babylonia, & quocunq; terrarum orbe quilibet de ſacerdotum genere ſunt diſperſi. Mittunt enim in Hieroſolymam cõſcribẽtes à patre nomen nuptæ, & antiquorum progenitorum, quicũq; huius rei teſtimonia præbuere. Si autem bella proueniant, ſicut iam crebro factum eſt, dum Antiochus Epiphanes ad noſtrã ueniſſet regionẽ, & Pompeius Magnus, & Quintilius Varus, & præcipue noſtris geſta temporibus, nunc hi qui de ſacerdotibus ſuperſunt, ex antiquis literis iterum noua conficiunt, & probant mulieres, quæ relinquuntur. Non enim ad captiuas accedunt, alienigenarum conſortia formidãtes. Indicium uero integritatis hoc maximum eſt: quia pontifices apud nos à duobus milibus annis denominati filij à patre conſcripti ſunt. His aũt qui prædicti ſunt, ſi quid præuaricentur; interdicitur ne uel ad altare accedant, uel alia ſanctificatione fungantur. Recte ſiquidẽ, potius autem neceſſarie, cum neq; conſcribendi poteſtas omnibus data, neque alia ſit in diſcretione diſcordia, ſed ſolummodo prophetis, antiquiſsima quidem & ueterrima, ſecundum inſpirationem factam à deo cognoſcentibus: alia uero ſecundum ſe, ſicuti ſunt facti palàm, conſcribentibus, infiniti libri non ſunt apud nos diſcordantes & ſibimet repugnantes: ſed ſolummodo duo, & uiginti libri, habentes temporis totius conſcriptionem: quorum iuſte fides admittitur.

Sacerdotale genus annotatũ.

titur. Horum *ergo quinq; quidem ſunt* Moſeos *qui natiuitates continent: & humanæ generationis traditionem habent uſq; ad eius mortẽ.* Hoc *tempus de tribus milibus annis paululũ minus eſt.* A *morte* Moſeos *uſq; ad* Artaxerxẽ Perſarum *regem, qui fuit poſt* Xerxem, *prophetæ poſt* Moſen, *& quæ ſecundum nos ſunt geſta conſcripſerunt in tredecim libris.* Reliqui *uero quatuor hymnos in deum, & uitæ humanæ noſcuntur pignora continere.* Ab *Artaxerxe uero uſq; ad noſtrum tempus ſingula quidem cõſcripta, non tamen priori ſimili fide ſunt habita, eo quod nõ fuerit certa ſucceſsio prophetarum.* Palàm *nanq; eſt ipſis operibus quemadmodum nos proprijs literis credimus: tanto nanq; ſeculo iam præterito neq; adijcere quicquã aliquis, nec auferre nec transformare præſumpſit.* Omnibus *enim inſertum eſt, mox ex prima generatione* Iudæis *hæc diuina dogmata nominare, & in his utique permanere: & propterea, ſi oporteat mori libenter.* Iam *itaq; multi captiuorum frequenter tormentis affecti ſunt, & mortes uarias in theatris ſuſtinuere, ne ullum uerbum contra leges admitterent, aut conſcriptiones habitas uiolarent.* Quis *Græcorũ aliquid tale perpeſſus eſt? quando neq; fortuitam ſuſtinere læſionem uolunt: licet omnia apud eos ſcripta deſtruantur.* Verba *enim hæc eſſe putant ſecundum conſcribentium uoluntates expoſita.* Et *hoc iuſte etiam de antiquis ſapiunt, quoniam aliquos nunc quoq; uident præſumẽtes de his rebus cõſcribere, quibus neq; ipſi interfuere, neque credere ſciẽtibus acquieſcunt.* Deniq; *de bello quod apud nos cõtigit nuper, quidam hiſtorias conſcribentes ædiderunt: dum neque ad ea loca uenerint, neque in proximo rerum geſtarum fuerint.* Sed *ex auditu quædam pauca componentes, impudẽter ſemetipſos uidentur hiſtoriæ nomine iactitare.*

Apocriphi libri.

iii 4 Ego

Ego uero & ex omni bello, & quæ ibi particulariter geſta ſunt, uerā deſcriptionem feci: dum ipſe rebus omnibus interfuerim. Dux etenim apud nos Galilæorum eram, donec fuit defendendi facultas. Contigit autem ut caperer à Romanis: & habentes me Veſpaſianus & Titus in cuſtodia, uniuerſa ſemper inſpicere faciebant. Primo quidē uinctus, poſtea uero ſolutus cum Tito ab Alexandria propter obſeſsionē Hieroſolymorum directus ſum. Eo tempore nihil eſt geſtum, quod meam potuiſſet latere notitiam. Nam uidens Romanorum exercitum, uniuerſa ſub diligentia deſcribebā. Et ea quæ nunciabantur ab his qui ſemetipſos tradebant, ego ſolus integrius intelligēs diſponebam. Deinde Romæ tempus uacationis habens, omniū iam negotio præparato uſus aliquibus cooperantibus mihi propter eloquentiam Græcam rerum eruditionem exhibui. Tantáq; mihi ſecuritas affuit ueritatis, ut primos omnium imperatores belli Veſpaſianum & Titum, teſtes non expaueſcerem. Primum nanq; illis obtuli libros. & poſt illos multis quidem Romanorum qui bellis interfuere. Plurimis uero noſtrorum eos etiam uenundaui, qui Græca ſapientia uidebantur imbuti, quorum eſt Iulius Archelaus, Herodes honeſtiſsimus, & ipſe admirabilis rex Agrippa. Iſti ſiquidē uniuerſi teſtimonium perhibuere: quia ueritatem diligens excolui: nō reprimens forſitan aut tacens, ſi quid geſtorum per ignorantiam aut per gratiam commutaui, aut prætermiſi. Quidam uero praui homines derogare meæ hiſtoriæ ſunt conati, tanquam in ſcholis adoleſcentium propoſitum exercētes, & accuſationis inſpiratæ atq; detractionis facientes opus, cum oporteat illud ſciri, quia quod conuenit promittentem alijs rerum ueracium traditionē, ipſum prius hæc noſſe certiſsime, aut rebus geſtis adhærēdo, aut

ab ſcien

ab ſcientibus conſulendo. Quod ego præcipue circa utrũque me credo feciſſe negotium. Antiquitatis nanque libros (ſicuti dixi) ex uoluminibus ſacris interpretatus ſum, cum eſſem genere ſacerdos, & participarem illarum ſapientiã literarum. Hiſtoriam uero belli conſcripſi, multarum quidem actionum ipſe operator, plurimorum uero inſpector exiſtens: & omnino eorum quæ dicta uel geſta ſunt, nihil ignorans. Quomodo ergo non procaces quilibet exiſtimabit eos, qui aduerſum me nituntur de ueritate contendere? Qui licet imperatorum commenta legiſſe dicuntur, non tamen noſtrorum repugnantium rebus interfuere. De rebus itaq; neceſſariam feci deſcriptionem, ſignificare uolẽs facultatem eorum, qui hiſtoriam ſcribere compromittunt. Et ſufficienter, ſicuti reor, palàm faciunt, quia cõſcriptio rerum apud Barbaros potius ſolennior, quàm apud Græcos eſt. Volo palulum primitus diſputare aduerſus eos, qui contendunt nouellã eſſe noſtrã conuerſationem, eo quod nihil de nobis (ut aiunt illi) dictum ſit à conſcriptoribus Græcis: Deinde teſtimonia antiquitatis ex aliorum literis exhibebo: & eos qui noſtri blaſphemãt generi, nulla ipſi ratione blaſphemare monſtrabo. Nos igitur neque regionem maritimam habitamus, neque mercimonijs cõgaudemus, neque per hoc alterutris peregrinationibus fatigamur. Sed quidem noſtræ ciuitates procul à mari poſitæ, regionémque uberrimam poßidentes, in ea aßidue laboramus, præcipue circa filiorum nutrimenta ſtudentes, legúmque cuſtodiam: & traditionem pietatis, totius opus uitæ neceſſarium iudicamus. Cum adſit igitur his, quæ prædicta ſunt, conuerſationi noſtræ etiã uita remotior, nihil fuit in antiquis temporibus quod faceret nobis permixtionem Græcorum, ſicut Aegyptijs mercimonia, quæ ab eis reijciuntur, & ad eos

rurſus introducuntur. Et iterum habitatoribus Phœniciæ maritimæ, ſtudentibus circa cõtractus, atque negotia amore pecuniæ requiſita. Sed neq; circa latrocinia, ſicut quidã alij uacauere, aut amplius habere cõcupiſcentes patres noſtri ad bella cõuerſi ſunt, licet regio noſtra multa milia uirorũ fortiũ poßideret. Phœnices ergo propter negotia ad Græcorum prouinciã nauigantes, repente ſunt agniti, & per illos Aegyptij, & omnes à quibus ad Græcos honorẽ deuehebant, immenſa maria proſcindẽtes. Medi uero poſtea atq; Perſæ palàm in Aſia regnauerunt, & uſque ad alteram Epirum Perſæ militauerunt. Thraces autem propter uicinitatem in Scythiam, ab his qui Pontũ nauigãt, cogniti ſunt: & omnino uniuerſa iuxta mare, uel oriẽtale uel heſperium habitantes, aliquid conſcribere uolentibus cogniti facti ſunt. Qui uero ſuperius habitabant, & procul à mari, multis ſunt temporibus ignorati. Et hoc apparet etiã circa Europam contigiſſe: quãdo de Romanorũ ciuitate tam longo tempore adepta poteſtate, tantáſq; cauſas belli conficiente, neque Herodotus, neque Thucydides, nec ullus qui fuit cum iſtis, fecit aliquã mentionẽ: Sed ſero tandẽ & uix ad Græcos potuit eorũ uenire notitia. De Gallis enim & Iberis ſic ignorauere hi, qui putãtur ſubtilißimi cõſcriptores, quorum eſt Ephorus, ut unã ciuitatem eſſe arbitrarentur Iberos, qui tantam partem heſperiæ terræ noſcũtur inhabitare. Et neque mores eorum, qui fiunt apud eos, uel qui dicuntur, tanquam ſic utentibus referre præſumũt. Cauſa uero ignorantiæ ueritatis eſt, eo quod procul abeſſent. Vt autem falſa conſcriberent, eoque uellent uideri aliquid amplius ab alijs retuliſſe. Quomodo ergo mirari decet, ſi neque noſtra gens plurimis erat certa, neque ad ſcribendum de ſe aliquã dedit occaſionẽ: & ita cõſtituta procul à

mari,

mari, & ita conuerſim deliberans? Pone igitur nos argumento uti uelle Græcorum, quia nõ eſt genus eorum antiquum, eo quod neque in noſtris uoluminibus de eis ſit aliquid dictum: nonne omnino deridebunt cauſas huiuſmodi à me prolatas, & teſtes uicinæ regionis adducent antiquitatis ſuæ? Igitur ego hoc conabor efficere: Aegyptijs & Phœnicibus præcipue teſtibus utar, cum nullus eorum potuerit tanquam falſum accuſare teſtimoniũ. Et uidẽtur maxime circa nos inimici in cõmuni quidem omnes Aegyptij, Phœnicum uero Tyrij: De Chaldæis autẽ nequaquàm hoc dicere potero, quoniã & generis noſtri principes conſtituti ſunt, & propter cognationem in conſcriptionibus ſuis meminere Iudæorum. Cum uero fidẽ de his præbuero, & blaſphemias falſas oſtendero, tunc etiã Græcorum cõſcriptores memorabo, qui Iudæorum fecere memoriã: ut neq; huiuſmodi occaſio relinquatur in Iudæis nobis faciendæ cõtentionis. Inchoabo autẽ primitus à literis Aegyptiorum, quas nõ arbitrantur commendare quæ noſtra ſunt. Manethon itaque genere uir Aegyptiorũ, Græca diſciplina participatus, ſicuti palàm eſt (ſcripſit enim uoce helladica) paternæ religionis hiſtoriam ex ſacris (ſicuti ait ipſe) interpretatus libris, frequenter arguit Herodotum, in Aegyptiacis ignoratione mentitum. Ipſe quidem Manethon in ſecundo Aegyptiacorum hæc de nobis ſcripſit. Ponã uero etiã ſermonem eius, tanquam teſtimonij iure prolatum: Honorabile nomen ſub hoc, neſcio quomodo, deus inſpirauit: & præter ſpem ex partibus orientalibus homines genere ignobiles, adepta fidutia in prouincia caſtrametati ſunt. Et facile ac ſine bello eam potentérque cæperunt: & principes eius alligantes, de cætero ciuitates crudeliter incendêre: & deorũ templa uertêre. Circa omnes uero prouinciales

Quibus teſtibus uſurus ſit.

ciales inimiciſsime uſi ſunt, alios quidem perimentes, aliorum uero & filios & coniuges ad ſeruitia redigẽtes: nouiſsime uero & unum regem ex ſe fecere, cui nomen Salitis. Hic in Memphidem ueniens, ſuperiorem inferioremq; prouinciam diuidens, caſtra in opportunis relinquens locis, maxime etiam partes muniuit orientales, proſpiciens, quoniam Aſſyrij aliquanto plus ualentes, erant deſideraturi regnum eius inuadere. Inueniens autem in Nomoto Suati ciuitatem opportuniſsimã, poſitam quidem ad orientẽ Buliaſtitis fluminis: quæ appellabatur à quadam antiqua theologia Auaris. Hanc fabricatus eſt, & muris maximis cõmuniuit, collocans ibi multitudinem armatorum, uſque ad ducenta quadraginta milia uirorum eam cuſtodientiũ. Hic autem meſsis tempore ueniebat, tam ut frumenta meteret, & mercedes exolueret, quàm ut armatos pro terrore extraneorum diligenter excitaret. Qui cum regnaſſet decẽnouem annis, uita priuatus eſt. Poſt hunc autem regnauit alter quatuor & quadraginta annis, Bæon nomine. Poſt quem alter Apachas, ſex & triginta annis, & menſibus ſeptem. Deinde & Apoſis, unum & ſexaginta: & Samnas, quinquaginta, & menſe uno. Poſt autem omnes, Aſes nouẽ & quadraginta, & menſibus duobus. Et iſti quidem ſex apud eos fuere primi reges, debellantes ſemper, & maxime Aegypti radicem amputare cupientes. Vocabatur autem omne genus eorũ Seſos, hoc eſt, reges paſtores. Se enim ſecundum ſermonẽ ſacrarũ linguarum, regem ſignificat: Sos uero paſtorem ſiue paſtores, ſecundum ſermonem cõmunis eloquij, & tantũ compoſitũ inuenitur. Hyeſos quidẽ uero dicunt eos Arabas eſſe. In alijs autem exemplaribus nõ reges ſignificari comperi per appellationem Hyc: ſed è diuerſo captiuos declarari, neque paſtores. Hyc enim rurſus

Aegyptiaca

Aegyptiaca lingua, & hoc quãdo pingui ſono profertur, captiuos apertos ſignificat: & hoc potius ueriſimile mihi uidetur, & hiſtoriæ antiquæ conueniens. Hos *ergo quos prædiximus reges, & eos qui paſtores uocabantur, & qui ex eis fuere, obtinuiſſe* Aegyptum *ait annis undecim & quingẽtis.* Poſt *hæc aũt regũ* Thebaidis *& alterius* Aegypti, *factã dicit ſuper paſtores inuaſionẽ, & bellũ maximum & longæuũ eis illatũ. Sub rege uero cui nomẽ erat* Aliffragmathoſis, *uictos dicit paſtores, & alterã quidẽ uniuerſam* Aegyptum *perdidiſſe.* Incluſos *autẽ in locũ habentẽ menſuram terræ ulnarum undecim milium, cui loco nomen eſt* Auarim: Hunc Manethon *dicit omnẽ maximo muro atque robuſtiſſimo circundediſſe paſtores, quatenus & omnem poſſeßionem munitam haberent, ſimul & prædam ſuam.* Filium *uero* Aliffragmathoſeos Themuſim, *dicit conatum quidem eos per obſeßionem capere fortiter, cum quadringentis octoginta milibus armatorum in eorum muris excubuiſſe.* Cum *uero obſeßionem deſperaſſet, pacta cum eis feciſſe, ut* Aegyptũ *relinquentes, quò uellent innoxij omnes abirent.* Illos *uero his promißionibus impetratis, cũ omni domo & poſſeßionibus non minus ducenta quadraginta milia numero, ex* Aegypto *per deſertum in* Syriam *iter egiſſe: & metuentes* Aßyriorum *potentiam (tunc enim illi* Aſiam *obtinebant) in terra quæ nunc* Iudæa *uocitatur, ciuitatem ædificaſſe, quæ tantis milibus hominum ſufficere poſſet, eámq;* Hieroſolymam *uocitaſſe.* In *alio uero quodam libro* Aegyptiacorum Manethon *hanc ipſam gentem, id eſt, qui uocitabantur paſtores, in ſacris ſuorum libris captiuos aſſcriptos rectißime dixit.* Nã *antiquis progenitoribus noſtris paſcere mos erat: & paſcualem habentes uitam, uocabantur ita paſtores.* Sed *& captiui non*

irratio-

irrationabiliter ab Aegyptijs dicti ſunt: quoniam progenitor noſter Ioſeph, dixit ad regem Aegyptiorum, ſe eſſe captiuũ: & fratres in Aegyptum poſterius euocauit, rege præcipiente. Sed de his quidem in alijs examinationẽ ſubtilius faciemus. Nunc autẽ huius antiquitatis producam teſtes Aegyptios, rurſumq́; quomodo ſe habeant uerba Manethonis circa ordinẽ temporũ aperte deſcribam: ſic enim ait: Poſtquam egreſſus eſt ex Aegypto populus paſtorum ad Hieroſolymã, expulſor eorum rex Themuſis, regnauit poſt hæc annis uigintiquinq;, & menſibus quatuor, & defunctus eſt. Aſſumpſit regnum filius Chrebron annis tredecim: Huius autẽ Amenoſis, annis uigintiuno, & mẽſibus nouẽ. Miſris autẽ xij. & menſibus ix, Miſranthuſis uigintiquinq;, & menſibus decẽ. Muſis autẽ nouẽ, & menſibus octo. Amenoſis uero xxx. & menſibus x. Orus uero xxx. & menſibus quinq;. Huius autem filia Acenchies, xij. & menſe uno. Rathotis uero frater nouẽ. Acencheridis autem duodecim, mẽſes tres. Armes uero quatuor, & menſe uno. Armeſis autẽ unũ, & menſes quatuor. Armeſiſmianus uero ſexagintaſex, & mẽſes duos. Amenoſis nouẽdecim, & mẽſes ſex. Sedhoſsis autẽ equeſtrem & naualẽ uirtutẽ habens, fratrem quidem Armen procuratorẽ Aegypti cõſtituit, & omnẽ ei aliam regalem contulit poteſtatẽ: tantũmodo autẽ diademate uti prohibuit, & ne reginam matrẽ filiorũ opprimeret imperauit, & ut abſtineret etiã ab alijs regalibus concubinis. Ipſe uero ad Cyprum & Phœnicem, & rurſus contra Aſsyrios atque Medos caſtrametatus, uniuerſos quidem, alios ferro, alios ſine bello terrore magno uirtutis ſibimet ſubiugauit. His uero felicitatibus eleuatus, confidentius incedebat, orientales urbes ac prouincias ſubuertẽdo: multóque tempore procedente Armes, qui in Aegypto fuerat

Ex Aegyptiorum hiſtorijs.

fuerat derelictus, omnia contraria quæ eum frater agere monuerat, ſine timore faciebat. Nam *&* reginã *uiolenter abiecit, & alijs cõcubinis ſine parcitate iugiter miſcebatur: ſuaſusq; ab amicis utebatur & diademate, & rebellabat fratri.* Is *uero qui conſtitutus erat ſuper ſacra* Aegyptia, *ſcribẽs librũ,* Sedhoſsi *direxit, & cuncta ſignificans, & quia rebellaret ei ſuus frater* Armes. Qui *repẽte ad* Peluſiũ *deſtinauit, & propriũ tenuit regnũ.* Prouincia *uero uocata eſt ex eius nomine* Aegyptus. Dicit *enim quia* Cethos Aegyptus *uocabatur,* Armes *aũt frater eius* Danaüs. Hæc *equidẽ* Manethon. Palàm *uero eſt, ex prædictis annis tempore cõputato, quia hi qui uocabantur paſtores, id eſt, noſtri progenitores, ex* Aegypto *liberati, antè tres & nonaginta atq; trecentos annos hãc prouinciã inhabitauere, quàm* Canaus *ad* Argos *accederet: licet hunc antiquiſsimũ* Argiui *eſſe cõfidant.* Duas *igitur res* Manethon *maximas pro nobis* Aegyptijs *literis proteſtatus eſt. primã quidem, quia aliũde ad* Aegyptũ: *deinde greſſus eorum exinde, ita temporibus antiquiſsimũ, ut penè mille annis bellũ præcedat* Iliacum. In *his autẽ, in quibus* Manethon *nõ* Aegypti *literis, ſed (ſicut ipſe cõfeſſus eſt) ex fabulis quorundã, ſine nomine quodam adiecto, poſtea particulariter hæc redarguam, oſtendens ea ſine ueriſimilitudine eſſe mẽdacia.* Sed *uolo ab iſtis rurſus migrare ad ea, quæ apud* Phœnicas *de noſtro genere conſcripta, & eorum teſtimonio declarata ſunt.* Itaq; *apud* Tyrios *multorũ annorum publicæ literæ, & conſcriptiones diligẽtiſsime cuſtoditæ, ex his quæ apud eos facta & inuicem geſta noſcuntur, quæ tamen memoria digna ſunt.* Inter *hæc ergo cõſcriptum eſt, quia in* Hieroſolymis *ædificatum eſt templum à* Salomone *rege, ante annos penè centũ quadragintatres, & menſes octo, quàm*

Tyrij

Tyrij Carchedonem fabricauere. Deſcripta uero eſt apud illos conſtructio templi noſtri. Hiramus enim Tyriorum rex, amicus erat regis noſtri Salomonis, paternis amicitijs ei deuinctus. Is ergo munificentiam ſuam exhibens ad claritatem fabricæ, præbuit Salomoni auri quidem uiginti & centum talenta: incidénsque pulcherrimam ſyluam in monte, qui Libanus nuncupatur, ad cameram deſtinauit ei. Quem redonauit quidem Salomon alijs quidem multis rebus, ſed etiam terra Galilææ regionis, quæ Zabulon uocatur. Præcipue autem eos ad amicitias ſapientiæ concupiſcentia cõuocauit. Propoſitiones enim ſoluendas alterutris dirigebant, & melior in his Salomon erat, & in alijs ſapientior apparebat. Hactenus uero ſeruantur apud Tyrios epiſtolæ multæ, quas illi ſcripſere adinuicem, pro qua re liber eſt à me compoſitus literarum à Tyrijs directarum. Vnde etiam teſtem producam Dionem, qui apud Phœnicum hiſtorias integerrime approbatus eſt. Igitur in Phœnicijs hiſtoricis hoc modo ſcribit: Abybalo moriente, filius eius Hiramus regnauit. Hic partis orientalis ciuitates ampliauit, & orbem potiorem fecit: & Olympij Iouis templum deſtruens, terræ coæquans locum medium mœnibus urbis adiunxit: & aureis anathematibus exornauit. Aſcendens autem in Libanum, ſyluas incidit ad templorum ædificationem. Regem uero Hieroſolymorum Salomonem miſiſſe dicunt ad Hiramum quædam ænigmata, & popoſciſſe ab eo ſolutionem, adijciens, ut qui non poſſet diſcernere, pecuniam ſoluenti perſolueret: confeſſumq; Hiramum, non ſe poſſe perſoluere propoſitas quæſtiones, multis pro expenſis faciendis pecunijs condemnatum: Deinde Abdemonum quendam, uirũ Tyrium, propoſitas ſoluiſſe quæſtiones: ipſumq; alias propoſuiſſe,

quas

quas ſi nõ ſolueret Salomon, multas rurſus pecunias Hira*mo regi conferret.* Dion *igitur hoc modo de prædictis teſtimonium perhibuit nobis. Sed poſt hũc producam quoq;* Menandrum Epheſium. *Is enim ſingulorum regum actus conſcripſit apud* Græcos *&* Barbaros, *ſtudens ex prouincialibus uniuſcuiuſque locis literis, hiſtoriæ ueritatem pandere. Scribens enim de his qui in* Tyro *regnauere, & dein de ueniens ad* Hiramum *regem, ſic ait:* Moriẽte *uero* Abybalo, *ſucceſſit in eius regno filius eius* Hiramus, *qui uixit annis trigintaquatuor. Hic ſtatuit ualde locum latiſſimum, aureámque columnam* Iouis *in templo repoſuit: & ad ſyluam lignorum proficiſcens, abſcidit de monte, qui* Libanus *appellatur, ligna cedrina ad tegmina facienda templorum. Deuouénsque antiquiora templa, fanum ædificauit* Herculis. *Fecit erectionem menſe* Peritio, *caſtráque mouit aduerſus** Tyticeos, *minime tributa reddentes: quos etiam ſubdens ſibimet, denuo remeauit. Sub hoc fuit* Abdemonus *puer iuuenis, qui ſemper parabolas ſuperabat, quas* Salomon *Hieroſolymorum rex deſtinabat. Supputatur uero tempus ab hoc rege uſque ad conſtructionem* Carchedonis, *hoc modo:* Moriente Hiramo *ſucceſſit in eius regno* Balbazerus *filius. Qui cum uixiſſet annis quadragintatribus, ſeptem regnauit annis. Poſt hunc* Abdatratus *filius, cum uixiſſet annis uiginti, regnauit nouem:* Hunc *filij nutricis eius quatuor peremere: quorum ſenior* Metuſaſtartus *filius* Leaſtrati *regnauit. Qui cum uixiſſet annis quadragintaquatuor, regnauit annis duodecim. Poſt hunc frater eius* Aſtarimus: *& hic uiuens annis quatuor & quinquaginta, regnauit annis nouem, & peremptus eſt à fratre* Pellete: *qui ſuſcipiẽs regnum, menſibus imperauit octo, cum uixiſſet annis quinquaginta.* Hunc *peremit,** Tythobalus

Menander Epheſius.

* Al's Eucheos.

* Al's Ioathabalus

balus Haſtarthæ ſacerdos: qui cum uixiſſet annis quadragintaocto, regnauit annis trigintaduobus. Huic ſucceßit Badezodus filius: qui cum uixiſſet annis xlv. regnauit ſex. Huic ſucceſſor factus eſt Mettinus filius qui cũ uixiſſet trigintaduobus, nouem regnauit annis. Huic ſucceſſor fuit Pygmalion, qui annos egit in ſua uita quinquaginta ſex, ex quibus xl. tenuit principatum. Huius regni anno ſeptimo, ſoror Dido in Lybia ciuitatem ædificauit Carchedonem. Colligitur etiam tempus à regno Hirami uſque ad ædificationem Carchedonis, annorum centum quinquagintaquinque, & menſium octo. Quum uero duodecimo anno huius regni, in Hieroſolymis ædificatum eſt templum, fit ab ædificatione templi uſque ad conſtructionem Carchedonis tempus annorum centum quadragintatrium, menſium octo. Teſtimonio ſiquidem Phænicum quid amplius oportet apponi? Cernitur ipſa ueritas fortiter approbata, & multo clarius apparet: quoniam præcedit conſtructionem templi, progenitorum noſtrorum ad prouinciam hanc aduentus. Cum enim eam uniuerſam bello tenuiſſent, tunc autem templum ædificare cœpere: & hæc aperte ex literis ſacris etiam à me in antiquitate manifeſtata ſunt. Nunc itaq; ſunt dicenda ea, quæ apud Chaldæos noſcuntur eſſe cõſcripta, & de nobis ad hiſtoriam ſunt delata. Quæ multam habent concordiam cum noſtris uoluminibus etiam de alijs rebus. Teſtis autem horum eſt Beroſus, uir genere quidem Chaldæus, notus autem eis, qui doctrinæ eruditioniq; congaudent. Quoniam de aſtronomia & de Chaldæorum philoſophia ipſe Græcas conſcriptiones expoſuit. Igitur Beroſus antiquißimas ſecutus hiſtorias, de facto diluuij, & hominum in ea corruptione, ſicuti mos eſt, ita conſcripſit. Simul & de arca, in qua generis noſtri princeps erutus

eſt, deue

Ex Hiſtorijs Chaldæorũ.

Beroſus.

eſt, deuecta ſcilicet ea in ſummitatem montium Armeniorũ. Deinde ſcribens eos qui ex Noë progeniti ſunt, & tempus eorum adijciens, uſque ad Nabulaſſarum peruenit, Babyloniorũ & Chaldæorum regem, & huius actiones exponens ait: Quemadmodum miſit in Aegyptum ad noſtram terram filium ſuum Nabuchodonoſor, cum multa potẽtia: qui dum rebellantes eos inueniſſet, omnes ſuo ſubiecit imperio: & templum in Hieroſolymis cõcremauit: cunctúmque generis noſtri populum auferens, migrauit in Babylonem. Vnde ciuitatem contigit deſolari annis ſeptuaginta, uſque ad Cyrum regem Perſarum. Dicit autem quia tenuerit Babylonius Aegyptum, Syriam, Phœniciam, Arabiam, uniuerſos priores Chaldæorum Babyloniorum reges actionibus ſuis excellens. Ipſa uero uerba, quæ Beroſus protulit, hoc modo dicta, neceſſario proferenda ſunt. Audiens autem pater eius Nabulaſſarus, quia ſatrapa conſtitutus in Aegypto & Syria inferiore & Phœnicia rebellaret, cum non ualeret iam ipſe labores ferre, tribuens filio ſuo Nabuchodonoſor ætate ualenti partem quãdam exercitus, ſuper eum miſit. Nabuchodonoſor autem cum ſatrapa deſertore congreſſus, prouinciã quæ ab initio eorum fuerat, ad proprium reuocauit imperium. Eodem uero tempore, contigit patrem eius Nabulaſſarum, cum ægrotaſſet, in Babylonia ciuitate defungi, qui regnauit annis uigintiuno. Nabuchodonoſor autem non poſt multum tempus mortem patris agnoſcens, & negotia Aegyptiaca diſponẽs, reliquã prouinciam, & captiuos Iudæorũ, & Phœnicum atque Syrorum, qui in Aegypto fuerant, commendans quibuſdã amicis, ut cum magna uirtute & reliqua utilitate deueherentur ad Babyloniam, ipſe cum paucis aggreſſus per deſertum in Babyloniã uenit: reperiẽsq; cuncta à Chaldæis diſpenſari,

ſeruatúmque regnum ab optimatibus eorum, dominus factus totius paterni principatus, captiuis quidem aduenientibus præcepit habitacula in opportuniſsimis Babyloniæ locis ædificare: ipſe uero de belli manubijs templum Beli, & reliqua loca munificentiſsime nimis exornans, & antiquã ciuitatem, & alteram extrinſecus adijciens, cogitans quatenus nequaquam poſſent obſidentes fluuium conuertere, & ad ciuitatem accedere, tres quidem in interiori ciuitate per circuitum porticus, tres uero exteriori cõſtituit. Quarum alias ex cocto latere & bitumine, alias uero ex ipſo latere fecit: & largiſsime muniens ciuitatem, portasq; diuina pulchritudine comens, ſuperædificauit paternis regalibus alia regalia, celſitudinem illorum multo ualde præcedentia: quorum ornatum exponere ualde longiſsimum eſt. Veruntamen ſciendum, quoniam hæc maxima atque ſuperba ultra credulitatem rei, ſunt perfecta diebus quinque & decem. In his ergo regalibus lapideas munitiones celſas ædificauit: & aſpectum montibus ſimilem reddens, etiã ex arboribus uniuerſis plantationes exhibuit. Fecit quoque hortum quod ſuſpenſile uocabatur: eo quod eius deſideraret huiuſmodi qualitatẽ nutritam in Mediæ locis. Hæc itaque retulit de prædicto rege: & multa ſuper hæc in libro Chaldaicorum, in quo culpat conſcriptores Græcos, quaſi unà arbitratos, à Semiramide Aſsyriam Babylonem ædificatam, & mira opera ab illa circa eam fuiſſe conſtructa, falſe conſcripſiſſe dicens. Et ipſam quidem Chaldæorum conſcriptionem fide dignam pudori exiſtimandum eſt, quãdo cum archiuis Phœnicum concordare uidentur, quæ ex Beroſo cõſcripta ſunt de rege Babyloniorum: quoniam & Syriã & uniuerſam Phœnicem ille ſubuertit. In his quoq; conſonat & Philoſtratus in hiſtorijs, dum Tyriæ meminit obſeſsionis;

obſeßionis: & Megaſthenes in quarto Indicorum: ubi declarare contendit, prædictum regem Babyloniorum, Herculem fortitudine & actuum magnitudine præceßiſſe. Dicit enim eum & maximam Libiæ partem, & Iberiam ſubuertiſſe. Quæ uero de templo Hieroſolymorũ relata ſunt, quia & concrematum eſt pugnantibus Babylonijs, & cœpit rurſus ædificari Cyro tenente Aſiæ principatum, ex dictis Beroſi declaramus. Sic enim in tertio libro dicit: Nabuchodonoſor itaque poſteaquam inchoauit prædictũ murum, incidens in languorem, de uita migrauit, cum regnaſſet annis tribus & quadraginta. Huius regni dominus eſt effectus filius eius *Helmaradochus, propter iniquitates & luxurias paſſus inſidias à marito ſororis ſuæ *Nirigliſſori peremptus eſt, cum duobus regnaſſet annis. Quo defuncto, ſumens regnum, qui ei fecit inſidias, Nirigliſſoris, annis regnauit quatuor. Huius filius *Laboroſardochus, principatum quidem tenuit puer exiſtens menſibus nouem. Inſidias uero paſſus, eo quod nimis appareret malorum eſſe morum, ab amicis extinctus eſt. Hoc itaque pereunte, conuenientes hi qui fecerant inſidias, illi communiter regnum impoſuere Nabonido cuidam, qui erat ex Babylone ex eadem gente. Sub hoc muri circa fluuium Babyloniæ ciuitatis ex latere cocto & bitumine ſunt ornati. Cúmque regnũ eius eſſet in anno ſeptimodecimo conſtitutum, egreſſus Cyrus ex Perſide cum multa uirtute, uniuerſam Aſiam ſubuertens, impetum fecit ad Babyloniam urbem. Sentiens autem Nabonidus inuaſionem eius, & occurrens cũ exercitu ſuo, atque congreſſus pugna uictus, & cum paucis fugatus, incluſus eſt in Borſippenſium ciuitate. Cyrus autem Babyloniam comprehendens, & deliberãs exteriores muros deponere ciuitatis, eo quod nimis uideretur munita, & eſſet

Amilmathapacus.

Niriglofforis.

Laboſordarchus.

ad capiendum ualde difficilis, reuerſus eſt ad Borſippum, N*abonidum inſtanter expugnaturus.* N*abonido uero obſeßionem non ualente perferre, ſed primitus ſupplicante, uſus clementia* Cyri, *& dans ei habitaculum in* Carcamone*, expulit eum à* Babylone. N*abonidus itaque reliquum uitæ tempus in illa prouincia conuerſatus eſt:* Hæc concordant cum noſtris. *Scriptum nanque in eis eſt, quia* Nabuchodonoſor *octauodecimo regni ſui anno, templum noſtrũ ad deſolationem uſque perduxit, & fuit exterminatum annis ſeptem. Secundo uero anno regni* Cyri *fundamentis depoſitis, rurſus ſecundo regni* Darij *anno perfectum eſt.*

Ex Phœnicũ hiſtorijs.

H*is prolatis, adijciam etiam Phœnicum hiſtorias: nõ enim probationum abundantia relinquenda eſt: eſt enim dinumeratio in illis annorũ: ſic enim habent: Sub rege** Thobolo, N*abuchodonoſor obſedit* Tyrum *annis tribus & decem.* Poſt *hunc regnauit* Baal *annis decem.* Poſt *hunc iudices conſtituti ſunt, & iudicauere ijdem.* Hinc Nibalus Nalbaſei*, menſibus duobus:* Chelbis Addei*, menſibus decem:* Abalus *pontifex, menſibus tribus:* Mittinus *&* Geraſtratus Abdilimi *iudices, annis ſex: inter quos regnauit* Balatorus *anno uno: quo moriente, mittentes euocauere* Metalum *ex* Babylone*, & quatuor regnauit annis.* Eo *quoque moriente, euocauere fratrem eius* Ironium *qui regnauit annis uiginti. Sub hoc* Cyrus Perſarum *habuit poteſtatẽ.* Quapropter *omne tempus eſt annorum quinquaginta quatuor, & menſium trium. Septimo ſiquidem anno regni ſui* Nabuchodonoſor *cœpit obſidere* Tyrum. Quartodecimo *autem anno regis* Ironij, Cyrus Perſarum *tenuit principatũ.* Conſonãt *igitur quæ de templo ſcripta ſunt à* Chaldæis *ac* Tyrijs*, cum literis noſtris.* Manifeſtum *uero & ſine contentione teſtimonium eſt, de prædicta noſtri generis*

* Als Ioathabalo.

ris antiquitate: & his ſiquidem qui non ualde contendunt, ſufficere iudico quæ præmiſſa ſunt. Oportet autem non credentibus barbaricis conſcriptionibus, ſed ſolis Græcis fidem habendam eſſe dicentibus, adhuc multos exhibere teſtes, etiam Græcos, ſciẽtes noſtrum genus, & opportuno tempore eorum habentium mentionem. Pythagoras igitur Samius, cum ſit antiquus quidem ætate, ſapientia uero & diuina pietate philoſophos omnes excellens, non ſolum quæ noſtra ſunt agnouiſſe manifeſtum eſt, ſed etiam zelatus ea ex multis apparet. Et eius quidem conſcriptio nulla reperitur. Multi tamen de eo retulere, quorum inſignior eſt Hermippus, uir circa omnem hiſtoriam diligentiſsimus indagator. Refert itaque in primo Pythagoræ libro, quia Pythagoras uno confabulatorum ſuorum defuncto, nomine Chalciphonte, genere Crotoniate, illius animam dicebat ſecum degere die noctuque: & quia præciperet, ut non tranſiret de loco, unde aſinus onus portaret, & ab aqua feculenta ſemetipſum abſtineret, & ab omni blaſphemia recederet. Deinde ſequitur: Hæc autem agebat atque dicebat, Iudæorum & Tarſenſium opinones imitatus ac transferens. Dicitur enim, quia uere ille uir multas Iudæorum leges in ſuam tranſtulit philoſophiam. Fuit autem etiam per ciuitates non ignota olim gens noſtra: & multæ nationes ad quas trãſijt, etiam zelum eius habuere. Quod manifeſtat Theophraſtus in his, quæ ſcripſit de legibus. Ait enim quia prohibẽt Tyriorum leges, peregrino ſacramento iurare. Inter ſacramẽtum quibuſdam alijs etiã iuſiurandum, quod corban appellatur, enumerat: & apud nullum hoc inuenitur iuramentum, niſi apud Iudæos ſolos: qđ interpretatur ex Hebraica lingua, ſignificat enim domum. Verum neque Herodotus Alicarnaſſeus noſtram

Ex ſcriptoribus Græcis.

Pythagoras.

Hermippus.

Theophraſtus.

Herodotus Alicarnaſſeus.

ignorauit gentem, ſed quodammodo eius meminiſſe cognoſcitur. De Cholcis enim referens, in ſecundo libro ſic dicit: Soli autem inter omnes Colchi, & Aegyptij, & Aethiopes, uerenda ab initio circuncidunt. Phœnices uero & Syri in Palæſtina confitentur hoc ab Aegyptijs didiciſſe. Syri autem, qui circa Thermodoontem & Parthenium fluuium commorantur, & Aſtygitones, à Cholchis dicuntur nuper didiciſſe. Hi nanque ſunt inter homines ſoli qui circunciduntur: & iſti ſicut Aegyptij facere uidentur. De Aegyptijs autem, & Aethiopibus dicere nō poſſum, utrū alteri ab alteris didicere. Dixit ergo Syros qui in Palæſtina ſunt circuncidi. Omnium autem qui habitant Palæſtinam, ſoli Iudæi circunciduntur. Quod de eis agnoſcens & Cyrillus, antiquus poëta, meminit hoc modo de gente noſtra dicens: Quia caſtrametati ſunt noſtri maiores cum Xerxe Perſarum rege apud Hellada: & dinumerans uniuerſas gentes, nouiſsimam noſtram poſuit, ita dicens: Poſtremum uero tranſibant genus mirabile uiſione, linguam quidem pleniſsimam ope proferentes. Habitantes autem in ſolis montibus, ubi palus ampliſsima eſt. Iuuenes capillis ſub rotunditate detonſis, ſuper equos erectos habentes uultus, & quaſi fumo ſiccatos. Palàm ergo eſt, ſicut arbitror, quia noſtri meminerit, eo quod & mōtes in noſtra regione ſunt cōſtituti, in quibus habitamus, & palus, q̃ dicitur Aſphaltites, id eſt, bituminalis. Hæc enim inter omnes palus in Syria latior atq; maior eſt. Et Cyrillus quidē cū ita meminerit, Iudæos ſciſſe dignoſcitur: quē quilibet cū legerint admirātur, non calumnioſi Græcorū, ſed ſapientia ſumma cōſpicui. Clearchus enim Ariſtotelis diſcipulus, & ex peripato philoſophorum nulli ſecūdus, in primo libro de ſomno, dicit Ariſtotelem doctorem ſuum de quodam uiro Iudæo ita

Cyrillus poeta.

refer

referre, & ipſi Ariſtoteli eundem ſermonē aſſcribit, quod ita conſcriptum eſt: Sed alia quidē longum eſt dicere. Quæ uero habere potuerāt illius admirationem quandam atque philoſophiam, ea duco operæpretium referre. Et Hypero chides: ueneranter, inquit, audire deſideramus uniuerſi. Porrò ſecūdū præcepta Ariſtotelis, inquit, rhetorica, eius genus primitus trāſeamus, ne reluctemur doctoribus præceptorū. Dic, inquit, Hyperochides, ita ſi placet. Ille igitur genere quidem Iudæus erat, ex inferiori Syria: qui ſunt ex propagine philoſophorū Indorum, uocantur (ut aiūt) philoſophi, apud Indos Calani, apud Syros autem Iudæi nomen accipientes à loco. Locus enim ubi habitant, appellatur Iuda. Nomen uero eorū ciuitatis ualde difficile eſt: uocant enim eā nomine Hieroſolymam. Is igitur homo multos hoſpicio recipiens, & de ſuperioribus ad marina deſcēdens, grauiſſimus erat non ſolum eloquio, ſed etiam animo. Et tunc nobis degentibus apud Aſiam, quum diuinus homo ueniſſet ad ea loca, confabulari cœpit nobiſcum: & cum alijs ſcholaſticis eorum ſapientiam tentans, cúmque multi eruditorum congregarentur, tradebat potius aliquid. Habebat, ait Ariſtoteles apud Clearchum, & ſuper hæc multam ac mirabilem continentiam. Iudæi uero in cibis & caſtitatem amant. Licet autem uolentibus hæc ex ipſius lectione cognoſcere. Ego enim refugio plus quàm decet inſerere. Clearchus ſiquidem facta digreſſione, cum aliud propoſitum haberet, noſtri generis ita meminit. Hecatæus autem Abderita, uir philoſophus ſimul, & circa actiones induſtrius, cum Alexandro rege nutritus, & cum Ptolemæo Lago cōmoratus, non tranſitorie, ſed de ipſis Iudæis cōſcripſit librum. Ex quo uolo capitulariter unum eorū, quæ ab eo ſunt dicta, percurrere. Sed primitus tempus oſtendam.

Hecatæus Abderita.

Meminit enim belli, quod circa Caium ab Ptolemæo geſtũ eſt contra Demetrium, quod utique cõtigit undecimo quidem anno poſt mortem Alexandri, olympiade uero ſeptima & decima atque centeſima, ſicuti refert Caſtor, adijciens ei hãc olympiadem, dicit: Sub hac Ptolemæus Lagus uicit in Gaza bello Demetrium Antigoni qui uocabatur obſeſſor. Alexandrum uero profitentur uniuerſi centeſima & quartadecima olympiade fuiſſe defunctum. Palàm ergo eſt, quia & ſecundum illud tempus, & ſub Alexandro genus florebat noſtrum. Dicit igitur Hecatæus, quia poſt Caij bellum, Ptolemæus locorum quæ ſunt circa Syriam, dominus eſt effectus. Et multi hominum cognoſcentes mãſuetudinem & clementiam Ptolemæi, cum eo proficiſci ad Aegyptum, & rebus cõmunicare uoluere. Quorum unus, inquit, erat Ezechias pontifex Iudæorũ: homo ætate quidem quaſi ſexaginta & ſex annorum, dignitate uero apud contribules maximus, & animo ſapientiſsimus, potentiſsimus ad dicendum, & circa cauſas ſicut nullus alter expertus. Dicit etiam omnes ſacerdotes Iudæorum qui decadas accipiunt, & uniuerſa in communi gubernant, circa mille & quingentos exiſtere. Rurſus autem prædicti uiri faciens mentionem, inquit, homo hunc honorem gerens, & aſſuetus eſſe nobiſcum, aſſumens aliquos ſuorum, differentiam cunctam expoſuit, & habitationem ſuam & conuerſationem, quam ſcriptam habebat, pariter indicauit. Deinde palàm facit Hecatæus, quales circa leges exiſtimus: & quia omnia ſuſtinere, ne tranſcendamus eas, eligimus: & hoc eſſe optimum iudicamus. Dicit igitur hæc: Et mala ſæpius ab Aſtygitonibus audientes, & omnes compulſionũ uim paßi, à Perſicis regibus & ſatrapis non poſſunt mente mutari. Sed cum magna exercitatione, de his præcipue omnibus

bus reſpondere parati ſunt. Perhibet autem etiam indicia fortis animi circa leges non parua, dicens: Alexãdro quondam in Babylone conſtituto, & uolente Beli templum, qđ corruerat, renouare, cunctisq; militibus ſimiliter ſtercora portare præcipiẽte, ſolos Iudæos hoc facere nõ fuiſſe perpeſſos: ſed etiam multas ſuſtinuiſſe plagas, & detrimenta pertuliſſe non modica, donec eis ignoſcente rege ſecuritas præberetur. Qui dum ad prouinciam, inquit, propriam reuerſi fuiſſent, templa & altaria fabricata omnia deſtruxere. Et pro alijs quidẽ multa ſatrapæ exoluêre, pro alijs uero ueniam conſecuti ſunt ad ciuitatem: quoniã iuſtitia apud eos mirabilis eſt. Et quia gens noſtra fuit multorũ hominũ numero copioſa, ſed multa quidẽ milia noſtrorum migrantes in Babyloniã, per ſe primitus collocarunt. Non parua etiã morte Alexandri in Aegyptũ & Phœnicem ſunt trãſlata, propter ſeditionẽ in Syria factam. Idem itaq; uir, & magnitudinẽ prouinciæ quã incolimus, pulchritudinémq; narrauit. Penè decies trecenta milia, inquit, integra, terrarum optimarũ uberrimæ ualde prouinciæ poßidere noſcuntur. Iudæa nanq; huius eſt amplitudinis. Et quia etiam ciuitatem ipſam Hieroſolymorũ ſpatioſam, & maximam olim inhabitamus, & uirorum multitudine copioſam, necnõ & templi conſtructionẽ, idem ipſe ſic refert: Sunt autẽ Iudæorum in alijs quidem multæ munitiones per prouinciã, atq; uici. Vna uero ciuitas munitißima, habẽs præcipue circuitum quinquaginta ſtadiorum, in qua cõmorantur hominum circa centum & quinquaginta milia, nomine Hieroſolyma. Eſt autẽ in ipſa medietate ciuitatis lapidea quadriporticus, centum per circuitum cubitorum, habens etiam duplices Ianuas: quo ara eſt quadranguli figuratione compoſita, ex lapidibus nõ dolatis, ſed collectis atque iacentibus, unum=

unumquodq; latus uiginti cubitorum latitudinem habens, altitudinem uero decem. Et circa eam maxima fabrica, ubi altare eſt conſtitutum, & candelabra utraque aurea, duo talentorũ pondus habẽtia: & inextinguibile lumen noctibus & diebus. Simulacrum uero aut aliquod anathema ibi nequaquam eſt, nec ulla plantatio. Nullus ibi ueluti lucus, aut aliquid huiuſmodi: Habitant autẽ in eo & noctibus & diebus ſacerdotes, quaſdã purificationes agẽtes, & omnimode uinũ non bibentes in templo. Super autem, quia & cũ Alexandri regis ſucceſſoribus poſtea caſtrametati ſunt, teſtatur hoc modo, dicens ea quæ cognouerit à uiro Iudæo in expeditione conſtituto: cuius uerba hæc habentia declarantur. Ait enim: Me ſiquidem eunte ad mare rubrum, unà ſecutus eſt quidem cum alijs equeſtrium Iudæorum nos deducentium, nomine Moſſolamus, uir efficax animo, bellator ſuper omnes Arcarios, & indubitãter Græcos & Barbaros, ualde præcipuus. Is igitur homo properãtibus multis pariter, & quodam uate ab ipſo augurium capiẽte, & petente ut cuncti ſtarent, interrogauit, cur ſuſtinerent oẽs. Oſtendente uero ei uate auem, quam intuebatur, atque dicẽte: Quaſi quidem expediret eis ut ſuſtinerent omnes, ſtaret auis: ſi ergo ſurgens anterius euolaret, procederent: ſi uero poſt tergum iret, recedere cunctos oporteret. Rurſum tacens, arcúmq; trahens, ſagittas emuſit: & auem percutiens interemit. Indignantibus uero uate & quibusdam alijs, & maledicentibus ei. Quid furitis, inquit, mali dæmonij auem ſumentes in manibus? hæc enim ſuam ſalutem neſciens, de noſtro itinere nobis ſalubritatẽ potuit indicare? Si enim præſcire futura ualuiſſet, in hunc locum nequaquam ueniſſet, metuens ne ſagitta à Moſſolamo Iudæo periret. Sed & ad eius teſtimonia iam quidem quieſcant. Facile nanque eſt, uolentibus

Moſſolamus.

lentibus ipſum librũ legere, & hæc apertius inuenire. Nõ uero me pigebit Agatharchidem introducere, licet homo minime malus, & (ut ei uiſum eſt) nobis detraxiſſe uideatur. Is enim narrans de Stratonice, quemadmodum uenit quidem ex Syria de Macedonia ad uirum ſuum, Demetriũ derelinquens: Seleuco autem uxorem eam ducere non uolente, quod illa ſperabat, exercitu eius in Babylonia poſito, circa Antiochiã bella mouit. Deinde quomodo reuerſus eſt rex, Antiochia capta, in Seleuciam, & illa fugiens, cũ poſſet ſeipſam uelocius interimere, ſomno ꝓhibita ne faceret, capta atque defuncta eſt. Hæc ergo prædicẽs Agatharchides, & derogans ſuperſtitioni Stratonices, utitur indicio generis noſtri, præſcribens: Qui uocentur Iudæi, habitant omnium munitiſſimam ciuitatem, quam uocare Hieroſolymam prouinciales ſolent. Hi uacare conſueti ſunt ſeptima die, & neq; arma portare in prædictis diebus, neq; terræ culturam contingere, neque alterius cuiuſpiam curam habere patiũtur. Sed in templis extẽdentes manus, adorare uſq; ad ueſperam ſoliti ſunt. Ingrediente uero in ciuitatem Ptolemæo Lago cum exercitu, & multis hominibus, dum cuſtodire debuerint ciuitatem, eis ſtultitiam obſeruantibus, prouincia quidem dominum ſuſcepit amariſſimum. Lex uero manifeſtata eſt, unam natura habere ſolẽnitatem: huiuſmodi autẽ caſus, præter ſolos illos, alios docuit uniuerſos: ut tunc ad ſomnia & opiniones, quæ tradebantur de lege, huc confugiant, dum circa res neceſſarias ratio nihil ualet humana. Hoc quidem Agatharchidi uidetur eſſe ridiculũ: eis autem, qui hæc examinãt integrius, apparet magnum, & præcipua laude digniſſimũ: ſi & ſaluti & patriæ quidem, cuſtodiam legum pietatemq; diuinam præponere cõcupiſcant. Quod uero non ignorantes quidam conſcriptorum

Agatharchides.

rum gentem noſtram, ſed propter quaſdam alias cauſas nõ ſalubres, memoriam noſtri nũc reliquere, hoc indicium me arbitror eſſe prædicturum. Hieronymus enim, qui de ſucceſſoribus cõſcripſit hiſtoriam, ipſe quidem tempore, quo Hecatæus, fuit: & amicus exiſtens regis Antigoni, Syriæ præſidebat. Verum & Hecatæus quidem etiam librum cõſcripſit de nobis. Hieronymus autem nequaquam noſtri in hiſtoria meminit, licet penè in ipſis locis nutritus eſſet: In tantum uoluntates hominum differebant. Alij nanque placuit ſtudium habere memoria dignum, alium uero omninò circa ueritatem quædam paſſio cernitur obſcuraſſe. Sufficiunt tamen ad cõprobationem antiquitatis noſtræ, Aegyptiorum & Chaldæorum atque Phœnicum hiſtoriæ, & ſuper illas Græcorum pariter conſcriptiones. Adhuc enim ſuper ea Theophilus: & Theodorus, & Manaſſeas, & Ariſtophanes, & Hermogenes, & Euemerus, & Cynus, & Zopirion, & multi quidem alij ſimul (non enim ego omnibus libris incubui) non tranſitorie noſtri fecere mentionem. Plurimi nanque prædictorũ uirorum, ueritate quidem antiquarum cauſarum fruſtrati ſunt, quia lectioni ſacræ noſtrorum non incubuere librorum: communiter tamẽ de antiquitate teſtati ſunt, pro qua nunc referre propoſui. Phalereus autem Demetrius, & ſenior Philon, & Eupolemus, non multum ueritate fruſtrati ſunt: quibus dari ueniam, dignum eſt. Non enim inerat eis, ut noſtras literas poſſent omni ſcrupuloſitate ſequi. His ita dictis, unũ adhuc mihi capitulum eſt relictum ex his, quæ in principio libri poſui, quatenus derogationes & maledicta, quibus utuntur quidam contra genus noſtrum, falſas oſtendam & cõſcriptoribus eorum teſtibus utar, quando conſcribentes hæc contra ſemetipſos locuti ſunt talia. Quia uero multis

alijs

alijs hoc euenit propter quorundam ueſaniam, arbitror intelligere, meas qui uoluerit hiſtorias ipſas percurrere. Quidam igitur gentium, & glorioſiſſimarum ciuitatum fœdare nobilitatẽ, & conuerſationi detrahere tentauere. Theopompus quidem Athenienſium, Lacedæmoniorũ uero Policrates. Is autem tripodem perdurabilem conſcribens (non enim Theopompus hoc fecit, ſicuti quidam putant) etiam Thebæorum momordit urbem. Multi uero, necnon & Timæus in hiſtorijs, de prædictis, & de alijs blaſphemauit. Et hoc præcipue faciũt, quando glorioſiſſimi in aliqua parte calumniantur. Quidam propter inuidiam atque maleuolentiam, alij uero propter uerboſam nouitatem, memoria ſe dignos fieri iudicantes: & apud ſtultos quidem nequaquam hac ſpe fraudantur, qui non ſalubre noſcuntur habere iudicium: multi uero eorũ miſerias cõdemnabunt. Blaſphemiarum uero in nos ſæpe geſtarũ huiuſmodi cauſa eſt: Volentes Aegyptij præſtare aliquibus, ueritatem corrumpere tentauere. Et neque aduentum in Aegyptum noſtrorum progenitorum, ſicut contigit, ſunt confeſſi: nec rurſus egreſſum cum ueritate dixere: multáſque cauſas odij ac inuidiæ pariter habuere. Principio quidem, quia in eorum regione noſtri progenitores potẽtes effecti ſunt: unde regreſſi ad propria, denuo fuere felices. Deinde horũ aduerſitas, multas inter eos fecit inimicitias: in tantum differente noſtra pietate extra ſolennitates illorum, quantum dei natura animalibus irrationabilibus, ſine dubitatione diſtinguitur. Communis nanque apud alios ritus eſt, alios arbitrari deos: ſeorſum ſinguli ſolent ea diuerſis muneribus honorare. Vani ac fatui omnes homines, & ab initio, uti his malis opinionibus conſueti: & propterea nequaquã imitari noſtram honeſtatem de diuina ratione potuere.

Viden

Videnteſq; multos noſtram zelari conuerſationem, inuidiam habere: & ad tantam fatuitatem ac puſillanimitatem quidam eò perducti ſunt, ut non pigeret eos, etiam contra antiquas ſuorum ſcriptiones aliqua dicere. Quod cum hoc faciunt, ſibimetipſis aduerſa conſcribere paßione cæcitatis ignorauere. In uno tamen, & maximo uiro uerbum meum ſtatuam, quo uſus ſum ante paulutum noſtræ antiquitatis teſte. Manethon itaque, qui Aegyptiacam hiſtoriam ex literis ſacris ſe interpretaturum pollictus eſt, prædicens noſtros progenitores cum multis milibus in Aegyptum aduenisſe, & illic incolas ſubiugaſſe: deinde ipſe confeſſus eſt, quia poſteriori tempore amittentes eam prouinciam quæ nunc Iudæa uocatur, obtinuiſſent: & ædificantes Hieroſolymam, conſtruxiſſent templum. Et uſque ad hoc, conſcriptiones ſecutus eſt antiquorũ. Deinde præbens ſibimet poteſtatem, cum utiq; uideatur ſcribere ea quæ in fabula ſunt, atque dicuntur, incredibilia uerba de Iudæis inſeruit, uolens permittere nobis plebem Aegyptiorum leproſorum, aliorúmque languentium, quod, ſicut ait, abominatione, ex Aegypto fuga dilapſi ſunt. Amenophin etiam regem adiecit, quod eſt falſitatis nomen. Et propterea tempus regni eius nequaquam diffinire præſumpſit, cum aliorum regum omnes annos perfecte protulerit. Hinc itaque quaſdã annectit fabulas, penè oblitus, qui egreſſum paſtorum ab Hieroſolyma ante quingentos decẽ & octo annos factũ eſſe protulerat. Themuſis enim erat rex, quãdo egreßi ſunt. Et ab hoc tempore, regũ qui poſtea fuere, anni ſunt trecenti nonagintatres, uſq; ad fratres nomine Sethonem, & Hermetum: quorũ Sethonem quidẽ Aegyptium, Hermetum uero Deneum denominatũ: quẽ expellẽs, inquit, Sethon, regnauit annis quinquaginta & nouem. Et poſt hunc ſenior, ſcilicet

Contra Manethonem Aegyptium.

cet

cet Thapſis, annis ſexaginta ſex. Ante tantos igitur annos, egreſſos ex Aegypto patres noſtros cõfeſſus, deinde Amenophin adijciens regem, hũc confitetur & deorum fuiſſe contemplatorem, ſicut Oſirim quendam priorum regum: Oſirim. & impleſſe deſiderium enim numinis ſacerdotem. Idem Amenophin natum ex patre Papio, qui uidebatur quaſi diuina participare natura. Et ſecundum hæc, ſapientiã hanc habere præſcientiam futurorum. Et dixiſſe regi hũc (uniuocum enim) quia poſſet uidere deos, ſi prouinciam à leproſis & alijs maculatis hominibus purgare contenderet. In quo lætatũ regẽ, omnes dicit corpore debiles ex Aegypto congregaſſe, & feciſſe multitudinem numero octoginta. Eosq; ad ſectiones lapidum in partem Nili orientalem miſiſſe: ad hoc efficiendũ, ſimul & alios Aegyptios, quibus hoc erat iniunctum. Fuiſſe autẽ quoſdam inter eos etiã rationabilium ſacerdotum lepra perfuſos ait. Amenophin uero illum ſapientem, diuinumq; uirum refert timuiſſe, & circa ſemetipſum, & apud regem deorum Vulcanum, qui aperte ſuaſerat eis uim fieri: ſed dixiſſe, quoniam auxiliarentur quidam maculatis hominibus, & Aegyptum obtinerent tredecim annis. Et hæc eum nõ quidẽ præſumpſiſſe regi dicere, ſed de his hominibus cõſcriptum reliquiſſe librum, & per ſemetipſum, & apud regẽ: & propterea regem in anxietatẽ maximã perueniſſe pro Iudæis, his uerbis hæc refert. His itaq; rogatus rex, ut ad requiẽ, & tutamen eorum ſecerneret ciuitatem, deſertam urbem, quæ tunc fuerat paſtorum, nomine Auarim, præbuit eis. Eſt autem hæc ciuitas ſecundum theologiam antiquã ualde præcelſa. Porrò illi in hanc ingreſsi, & locũ hunc ad reſultandũ habentes, opimũ ducem ſibimet quendam Heliopolitanorum pontificum Orſaſipham conſtituere, & huic ſe obedire in

omnibus iurauerunt: at ille primũ quidem eis legem poſuit, ut neq; deos adorarẽt, neq; ab ſacris animalibus, quæ præcipue feſtiua apud Aegyptios erant, ſe penitus abſtinerẽt: nulliq́; copularentur, niſi cũ quibus iuſiurandũ habere uidebantur. Hæc autẽ ſentiens, & alia plura, maxima Aegyptiorũ cõſuetudinibus inimica, præcepit multo opere muros ædificari ciuitatis: & ad bella præparari cõtra Amenophin regem. Ipſe uero aſſumens ſecum etiam alios ſacerdotes, & maculatorũ quoſdam, miſit legatos ad paſtores, qui uidebantur à Themuſe rege depulſi ad Hieroſolymorum urbem, cauſas ſuas & aliorum, qui ſimul fuerãt, exhonorari: ſignificans & poſcens, ut pariter cõtra Aegyptũ caſtrametarentur: promiſitq́; eos fore uenturos. Primum quidem in Auarim progenitorum ſuorum prouinciam, & neceſſaria populis abundãtius exhibenda, pugnaturos autem opportuno tempore: & prouinciã facillime ſubdituros. Illi uero lætitia cumulati, omnes alacriter uſq; ad ducenta milia uirorum pariter ſunt egreßi: & non poſt multum ad Auarim uſq; uenere. Amenophis autẽ Aegyptiorũ rex, dum illorũ audiſſet inuaſionem, non mediocriter uulneratus eſt, dum recordaretur, quod ei prædixerat Amenophis Papij. Et primum quidem congregans Aegyptiacam plebem, facto cõſilio cum principibus eorum animalia ſacra, & quæ præcipue à ſacerdotibus honorabantur, antè præmiſit: & ſacerdotibus particulariter iußit, ut ſimulacra eorum caute celarent. Filium uero Sethonem, qui etiã Rameßi à Rapſo patris nomine uocabatur, cum quinque eſſet annorum, apud ſuum commendauit amicum. Ipſe uero tranſiens cum alijs Aegyptijs, uſque ad trecenta milia uirorum, bellatoribus uiris occurrens, congreſſus non eſt. Putans enim ſemetipſum cõtra deum pugnare, poſt tergũ

reuerſus

reuerſus uenit ad Memphim: & ſumens Apim & alia ſacra, mox in Aethiopiam cũ uniuerſis nauibus & multitudine uenit Aegyptiorum. Per gratiam nanq; erat ei ſubiectus Aegyptiorum rex: propter quod ſuſcipiens etiam populum uniuerſum, præbuit alimenta hominibus neceſſaria, quæ prouincia miniſtrabat, & ciuitates ac uicos tredecim, quatenus eis qui fuerant deducti ad fines Aegyptios. Et in Aethiopia quidẽ hæc geſta ſunt. Solymitæ uero deſcẽdentes cum uiris pollutis Aegyptiorũ, ſic peßime hominibus uſi ſunt, ut eorum uictoria, eſſet nimis peßima his, qui tunc eorũ impietates inſpiciebant: non ſolum etenim ciuitates & uicos cõcremauere, ſacrilegia facientes, & deorum idola deuaſtantes, ſed etiam ipſa ſacra animalia quæ colebantur, crudelißime diſcerpſerũt, peremptores & occiſores horum ſacerdotes atq; prophetas eſſe cogentes, quos etiã expellebant nudos. Dicitur itaq;, quia conuerſationes & leges eis compoſuit ſacerdos quidam, genere Heliopolites, nomine Orſaſiphas uocatus, ex nomine Oſireos Heliopolitani dei: qui dum cõuerſus fuiſſet ad hoc genus, mutauit nomen, & uocatus eſt Moſes. Quæ uero Aegyptij de Iudæis proferunt, hæc ſunt. Sed & multa breuitatis cauſa prætereo. Dicit autem rurſus Manethon, quia poſtea Amenophis ex Aegypto digreſſus eſt, cũ magna uirtute: ſimul & filius eius Ranſis, & ipſe habẽs magnũ exercitũ. Et congreßi cõtra paſtores atq; pollutos, uicerũt eos uſq; ad Syriæ fines. Hæc equidem & huiuſmodi Manethon cõſcripſit. Quia uero anilia loquitur deliramenta, atq; mentitur, aperta ratione monſtrabo: illud primo diſtinguens, quod poſtea alterna gratia referẽdum eſt. Is enim cõceßit nobis, atq; profeſſus eſt, eo qđ ab initio nõ fuerint Aegyptij genere, ſed extrinſecus illuc adueniſſent, & Aegyptũ

obtinuiſſent: & ex ea rurſus egreßi ſunt noſtri progenitores: quia uero nobis poſtea permixti non ſunt Aegyptij corpore debilitati: & quia ex his nō fuit Moſes, qui populum eduxit ex Aegypto, ſed ante multas generationes extitit, per ea quæ ipſe dixit, conabor oſtendere. Primā itaque cauſam poſuit figmenti riſibilem. Rex enim, inquit, Amenophis concupiuit uidere deos, quos putas? ſiquidem qui apud eos ſolennes erant, Bouē, & Hircum, & Crocodilos, & Canicipatos uolebat aſpicere. Cœleſtē autē quomodo poterat? & cur hoc habuit deſideriū, quia utiq; & prior enim rex alter hos uiderat? Ab illo ergo audiēs, qualis eſſet, & quēadmodū eos uidiſſet, noua nequaquàm agebat arte: ſed forte ſapiēs erat ille uates, ꝑ quē hæc rex poſſe agere cōfidebat: qd' ſi ita fuiſſet, quomodo impoßibilitatis concupiſcentiam non præſciuit? non euenit, quod uoluit? Proinde quā rationē habere potuit, ut propter ſemimembrios, aut leproſos, ei inuiſibiles eſſent? Dū iraſcūtur enim, propter impietates, non propter corporum diminutiones. Deinde, tam multa milia leproſorum & male habentium, una penè hora quomodo fuit poßibile cōgregari? aut quomodo rex non obediuit uati? Ille nanque præcepit debiles Aegyptios exilio deportari. Hic autem eos ad ſectiones lapidum deſtinauit, tanquàm operarijs indigens, & non purgare prouinciam uolens. Ait autem eo quod uates quidem ſemetipſum peremerit: præuidēs eorum iram, & quæ erant in Aegypto futura, & cōſcriptum librum regi reliquit: Proinde ab initio uates etiam ſuum interitū non præſciuit: quomodo nunc repente regi contradixit uolenti uidere deos, quàm quod ſe ipſe perimere feſtinabat? Quod uero inter omnia ſtultius eſt, uideamus: Audiens enim hæc, inquit. & de futuris iam metuens, debiles illos ex quibus

Aegy

Aegyptum purgare debuerat, neque tunc de prouincia pepulit: ſed rogantibus eis, ſicut ait, ciuitatem dedit dudum à paſtoribus habitatam: quæ uocabatur Auarim. Ad quam congregati, principem, inquit, delegere ex ſacerdotibus Heliopolitanis, qui eis expoſuit, ut neque deos adorarent, neque ab Aegyptiacæ feſtiuitatis animalibus abſtinerent, ſed omnia perimerent, atque conſumerent, nulli penitus miſcerentur, niſi cum quibus cõiurati eſſe uidebantur: & iureiurando multitudinem obligatam, quatenus in eis legibus perdurarent, Auarim ciuitatem munitam contra regem dicit eos bello ſumpſiſſe. Adiecit autem, quia miſit Hieroſolymam, rogans illos pro auxilijs exhibendis, & daturum Auarim compromittens, quæ foret ex Hieroſolymis uolentium exire maiorum: & ex qua procedens omnem Aegyptum obtinerẽt. Deinde ſubiungit illos quidem ueniſſe cum ducentis milibus armatorum. Regem uero Amenophin Aegyptiorum, cum non ceſſaret à repugnando deo, mox ad Aethiopiam refugiſſe, & Apim cum alijs ſacris animalibus deuexiſſe. Hieroſolymitas uero inuaſione facta, & ciuitates depopulatas, & templa concremaſſe, & equeſtres peremiſſe refert: & nulla iniquitate aut opere iniquitatis abſtinuiſſe. Quod uero conuerſationem & leges eis exhibuit, ſacerdos, inquit, erat genere Hieropolites, nomine Orſaſiphas, uocatus ab appellatione Oſireos Hieliopolitani dei: & mutato nomine dictus poſtea Moſes. Tertiodecimo uero, inquit, anno Amenophin, poſtquam regno pulſus eſt, ex Aethiopia profectum cum multis milibus dicit: & congreſſum contra paſtores atque pollutos, habita conflictione, uiciſſe. Et multos interficientem, uſq; ad fines Syriæ perſecutum. In his iterum non intellexit ſine ueriſimilitudine ſe mentiri. Lepro-

ſorum nanq;, & cum eis ait multitudo collecta debilium, licet primitus iraſcerentur regi, circa ſe utique talia facienti, ſecundum præmonitionem uatis, tamen cum à ſectione lapidum ſunt egreßi, & prouinciam percepere, omnes circa eum mitiores effecti credendi ſunt. Porrò *ſi adhuc & illum odio habebant, ſeorſum magis inſidiari potuiſſent, non circa omnes bella committere, cum ſcilicet plurimi exiſtentes multorum illic cogitationes haberent.* Proinde *etiam ſi contra homines pugnare decreuere: non tamen cōtra deos impietatem gerere præſumebant: nec contraria ſuis agere legibus, in quibus inſcripti eſſe noſcuntur.* Oportet *itaque nos* Manethoni *gratias agere, quoniam huius iniquitatis principes dicit, non eos qui ex* Hieroſolyma *ſunt egreßi, ſed illos ipſos* Aegyptios *eſſe probat, & maxime ſacerdotes, atque iuriſiurandi uinculum illorum multitudine conueniſſe.* Illud *autem quomodo non irrationabile eſt?* Nec *pericula belli participatus eſt, ſed miſere maculatos ad* Hieroſolymam, *ut ab eis ſolatia poſcerent: maxima ſtultitia non illorum, ſed hæc fingentis oſtenditur.* Iſte *nanque etiã nomen poſitũ ciuitati* ἱεροσυλήμα, *id eſt, à templorum ſpoliatione, præſumpſit edicere, & hoc poſtea fuiſſe mutatum.* Miranda *res, quia poſteris quidem turpe fuit tale nomen & otioſum.* Ipſi *uero qui fundauere urbem, ornare ſemetipſos etiam uocabulo credidere.* Hic *autem fortißimus uir multa detractionis imperitia non intellexit, quia* Hieroſolyma *non idem uoce* Iudaica *quod* Græca *ſignificat.* Quid *ergo amplius quilibet diceret contra mendacium tam imprudenter expoſitum.* Sed *quoniam congruam iam magnitudinem ſuſcepit hic liber, aliud faciẽs principium, cætera præſentis operis explanare tentabo.*

Flauij

FLAVII IOSEPHI HEBRAEI SACERDOTIS DE ANtiquitate Iudaica, contra Appionem & Manethonẽ Aegyptios, & Apollonium & Lyſimachum, ad Epaphroditum.

LIBER SECVNDVS.

PRIORI QVIDEM VOlumine, chariſsime mihi Epaphrodite, de antiquitate noſtra monſtraui, Phœnicũ & Chaldæorũ, Aegyptiorumq; literis ſatiſfaciẽs ueritati: multoſq; Græcorũ cõſcriptores adducẽs, & meam è diuerſo diſputationem aduerſus Manethonem, & Chermonem, & alios quoſdam exhibui. Nunc autem inchoabo reliquos arguere, qui cõtra nos aliqua cõſcripſere. Impulſus enim ſum cõtra Appionẽ reſpondere grãmaticum, ſi tamen aſſumi hoc oportet officiũ. Horum igitur, quæ ab eo cõſcripta ſunt, alia quidẽ ſimilia ſunt dictis aliorum, alia ualde frigida. Plurima uero quandam tantũmodo detractionem habẽtia, & multã (ut ita dixerim) ineruditi probationẽ, tãquàm ab homine cõpoſita, & moribus prauo, & totius uitæ ſuæ temporibus importuno. Quia uero multi hominũ propter ſtultitiam ſuam his potius ſermonibus capiuntur, quàm illis quæ multo ſtudio conſcribuntur: & derogationibus quidẽ gaudẽt, præconijs uero mordentur, nihil horum nouit indoctus. Illud quoq; quod ſe mirari dicit, quod cũ Iudæi eſſent, Alexandrini uocati ſunt, ſimilis inſcientiæ eſſe. Omnes etenim, qui ad coloniam aliquam deuocãtur, & plurimũ alterutris genere differũt, ab ædifi

catoribus appellationẽ accipiunt. Et *quid opus eſt de alijs dicere? noſtrorum enim ipſorum hi, qui* Antiochiã, *inhabitant,* Antiocheni *nominantur.* Ius *enim ciuium eis dedit cõditor* Seleucus. Similiter *& qui in* Epheſo *cõmorantur, in* Lycaonia *cum ciuibus exinde natis uniuoci ſunt, hæc præbentibus regni eis per tempora ſucceſſoribus.* Romanorum *uero clementia, cunctis non paruulum donum appellationis ſuæ conceßit, non ſolum uiris ſingulis, ſed etiam maximis gentibus in cõmuni.* Iberi *denique antiqui, &* Tyrrheni, *&* Sabini, *&* Romani *uocantur.* Si *uero hunc modum aufert cõmunis ciuitatis* Appion, *quieſcat dicens ſemetipſum* Alexãdrinũ. Natus *enim in profundißima* Aegypto, *quomodo erit* Alexandrinus, *iure ciuilitatis, ſicut ipſe in nobis dicit, ablato? cum ſolis* Aegyptijs *nunc orbis domini* Romani, *participari cuiuſlibet ciuitatis interdixiſſe uideantur.* Hic *autẽ ita robuſtus eſt, ut dignitates quas ipſe impetrare prohibebatur, adipiſci non ualens, calumniari conetur eis, qui hæc iuſtißime percepere.* Non *enim propter inopiam habitatorum ciuitatis, quam ſtudioſe ædificabat* Alexander, *noſtrorum aliquos ibi collegit: ſed omnes approbans, diligenter ex uirtute ac fide dignos inueniens, hoc præconium noſtris exhibuit, cum gentẽ noſtrã ſtuderet non mediocriter honorare.* Ait *enim* Hecatæus: Quia *propter mãſuetudinẽ, atq; fidem, quã ei præbuere* Iudæi, *Samariam regionẽ adiecit, ut eam ſine tributis haberent.* Similia *quoq; ſapuit poſt* Alexandrũ *etiam* Ptolemæus Lagus, *de* Iudæis *in* Alexandria *cõmorantibus.* Nam Aegyptiaca *eis caſtra commiſit: arbitratus ea fide ſimul eorum & fortitudine cõſeruanda, & in* Cyrene *credens ſe tutiſſime regnaturum, & non in alijs* Libyæ *ciuitatibus, ad ea loca partem* Iudæorum *habitandi cauſa direxit.* Poſt *hunc autem*

Gentem Iudaicã à multis regibus honoratã fuiſſe. Alexander. Hecatæus.

Ptolemæus Lagus.

autem Ptolemæus, qui Philadelphus eſt appellatus, nõ ſolũ ſi qui fuere captiui apud eos noſtrorũ, omnes abſoluit, ſed & pecunias eis ſæpius condonauit: & (quod maximũ eſt) deſiderauit agnoſcere noſtras leges, & ſacrarum ſcripturarum uolumina concupiuit: miſitq; rogans deſtinari uiros qui ei interpretarẽtur legẽ: & ut hæc apprime cõſcriberẽtur, diligentiã hanc cõmiſit nõ quibuſcũq; uiris, ſed Demetrium Phalereum, & Andream, & Ariſteũ, ad hæc implẽda cõſtituit: quorũ eruditionem propriarũ literarũ Demetrius differebat. Alij uero habebant cuſtodiã corporis eis iniunctam. His ergo hanc diligentiam imperauit. Nõ enim leges, & patrum noſtrorum philoſophiã diſcere cõcupiſceret, ſi his utentes deſpiceret, & nõ potius ualde miraretur: Quæ penè omnes in ordine progenitores eius, Macedonũ reges ignorauere, habentes erga nos præcipuum familiaritatis affectum. Tertius nanque Ptolemæus, qui uocatus eſt benefactor, fortiter obtinens Syriam uniuerſam, nõ dijs Aegyptiacis pro uictoria ſolẽnitates gratificas immolauit: ſed ueniens ad Hieroſolymã, multas hoſtias ſicut noſtri moris eſt, deo gratificauit, digniſſimáq; dicauit ornamenta uictoriæ. Philometor autem Ptolemæus, & eius uxor Cleopatra, omne regnum commiſere Iudæis: & duces totius fuere militiæ Onias & Doſitheus Iudæi: quorũ nominibus derogat Appion, cum debuiſſet opera eorũ potius mirari, & gratias agere, quoniam liberauere Alexandriam, quã ueluti defendere ſe quis confingit. Nam dũ rebellio ſurrexiſſet in Cleopatræ regno, & periculũ peſſimæ perditionis inſiſteret, iſtorum labore ciuitas inteſtinis prælijs eſt erepta. Sed poſtea, inquit, Onias ad urbem deduxit exercitum paruum, cũ eſſet illic Herinus præſes Romanorum legatus: quod (ut ita dicam) recte atq; iuſte factum eſt.

Ptolemæus Philadelphus.

Ptolemæus Euergetes.

Ptolemæus Philometor.

Ptolemæus Fiſcon.

Ptolemæus enim qui cognominatus eſt Fiſcon, moriẽte ſuo patre Ptolemæo Philometore, egreſſus eſt de Cyrene, uolens reginam Cleopatram expellere, & filios regis, ut ipſe regnũ iniuſte ſibimet applicaret: propter hæc ergo Onias aduerſus eum bellũ pro Cleopatra ſuſcepit. Et fidem quam habuit circa reges, nequaquàm in neceßitate deſeruit. Teſtis autẽ deus iuſtitiæ eius manifeſtus apparuit. Nã Fiſcon Ptolemæus cum aduerſum exercitũ quidem Oniæ pugnare præſumeret, omnes uero Iudæos in ciuitate poſitos cum filijs & uxoribus capiens, nudos atque uinctos elephantis ſubiecißet, ut ab eis conculcati deficerent, & ad hoc etiam beſtias ipſas inebriaſſet, in cõtrarium quæ præparauerat, euenere. Elephanti enim relinquentes ſibi appoſitos Iudæos, impetu facto ſuper amicos eius, multos ex ipſis interemere. Et poſt hæc Ptolemæus quidẽ aſpectum terribilem contemplatus eſt, prohibentem ſe ut illis noceret hominibus. Concubina uero ſua charißima, quã alij quidẽ Ithacam, alij uero Hirenẽ denominant: ſupplicãte ne tantã impietatem peragerct, & cõceßit, & ex his quæ egerat uel acturus erat, pœnitentiam egit. Vnde recte hanc diẽ Iudæi Alexandriæ conſtituti, eo quod aperte à deo ſalutẽ promeruere, celebrare noſcuntur. Appion autem omnium calumniator, etiam propter bellum aduerſus Fiſconem geſtum, Iudæos accuſare præſumpſit, cum eos laudare debuerit.

De Cleopatra.

Is autem etiam ultimæ Cleopatræ reginæ Alexandrinorum meminit, ueluti nobis improperans, quoniam circa nos fuit ignorata: & non potius illam redarguere ſtuduit, cui nihil omnino iniuſtitiæ & malorum operum defuit: uel circa generis neceſſarios, uel circa maritos ſuos, qui etiam dilexerint eam, uel in communi contra Romanos omnes, & benefactores ſuos imperatores: quæ etiam ſororẽ Arſi-

noen

noen occidit in templo, nihil ſibi nocentem. Peremit autem & fratrem inſidijs: paternósque deos, & ſepulchra progenitorum depopulata eſt. Percipiénsque regnum à primo Cæſare, eius filio & ſucceſſori rebellare præſumpſit. Antoniúmque corrumpens amatorijs rebus, & patriæ inimicum fecit, & infidelem circa ſuos amicos inſtituit, alios quidem genere regali ſpolians, alios autem demens ad mala gerenda compellens. Sed quid oportet amplius dici, cum illum ipſum in nauali certamine relinquens, id eſt, maritum & parentum communium filiorum, tradere cum exercitu à principatu & aſſequi coëgit? Nouiſsime uero Alexandria à Cæſare capta, ad hoc uſque perducta eſt, ut ſaltem hinc ſperare ſe iudicaret, ſi poſſet ipſa manu ſua Iudæos perimere: eo quod circa omnes crudelis & infidelis extaret. Putáſne gloriandũ nobis non eſſe, ſi quẽadmodũ dicit Appion, famis tempore Iudæis triticũ nõ eſt mẽſa? Sed illa quidem pœnam ſubijt competentem. Nos autem maximo Cæſare utimur, teſte ſolatij atque fidei, quam circa eũ contra Aegyptios geſsimus: necnon & ſenatu eiúsque dogmatibus & epiſtolis Cæſaris Auguſti, quibus noſtra merita comprobantur. Has literas Appionem oportebat inſpicere, & ſecundum genera examinare teſtimonia ſub Alexandro facta, & omnibus Ptolemæis, & quæ à ſenatu conſtituta ſunt, necnon & maximis Romanis imperatoribus. Si uero Germanicus frumenta cunctis in Alexandria commorantibus metiri non potuit, hoc indicium eſt ſterilitatis ac neceſsitatis frumentorum, non accuſatio Iudæorum. Quid enim ſapiant omnes imperatores de Iudæis in Alexandria commorantibus, palàm eſt. Nam adminiſtratio tritici nihilominus ab eis, quàm ab alijs Alexandrinis tranſlata eſt. Maximam uero eis fidem olim regibus datam

conſeruauere, id eſt, fluminis cuſtodiam, totiúsq; cuſtodiæ nequaquàm his rebus indignos eſſe iudicantes. Sed *ſuper hoc: quomodo ergo, inquit, ſi ſunt ciues, eoſdem deos, quos* Alexandrini, *non colunt?* Cui reſpondeo. Quomodo *etiam cum uos ſitis* Aegyptij, *inter alterutros prælio magno & ſine fœdere de religione cõtenditis?* An *certe propterea nõ uos omnes dicimus* Aegyptios, *& neq; cõmuniter homines, quoniã beſtias aduerſantes naturæ colitis, multa diligẽtia nutrientes? cum genus utiq; noſtrorũ unum atque idem eſſe uideatur.* Si *autem in uobis* Aegyptijs *tantæ differẽtiæ opinionum ſunt, quid miraris ſuper his, qui aliunde in* Alexandriã *aduenerunt, ſi legibus à principio cõſtitutis, circa talia permanſere?* Is *autẽ ſeditionis cauſas nobis apponit: qui ſi cum ueritate ob hoc accuſat* Iudæos *in* Alexandria *cõſtitutos, cur omnes non culpare poßit, eo quod noſcamur habere concordiã?* Porrò *etiã ſeditionis autores, quilibet inueniet* Appionis *ſimiles* Alexandrinorũ *fuiſſe ciues.* Donec *enim* Græci *fuere &* Macedones *hanc ciuilitatem habentes, nullã ſeditionem aduerſus nos geſſere, ſed antiquis ceſſere ſolẽnitatibus.* Cum *uero multitudo* Aegyptiorum *creuiſſet inter eos, propter cõfuſiones temporũ, etiam hoc opus ſemper eſt additum.* Noſtrũ *uero genus permãſit purũ.* Ipſi *igitur moleſtiæ huius fuere principiũ, nequaquàm populo* Macedonicam *habente conſtantiam, neq; prudentiam* Græcam: *ſed cunctis ſcilicet utentibus malis moribus* Aegyptiorum, *& antiquas inimicitias aduerſum nos exercentibus.* E *diuerſo nanq; factum eſt quod nobis improperare præſumunt.* Nam *cum plurimi eorum non opportune ius eius ciuilitatis obtineant, peregrinos uocãt eos qui hoc priuilegium ad omnes impetraſſe noſcuntur.* Nam Aegyptijs *neque regum quiſquàm uidetur ius ciuilitatis fuiſſe largitus:*

largitus: neque nunc quilibet imperatorum. N*os autem* A*lexander quidem introduxit, reges autem auxere,* R*omani uero ſemper cuſtodire dignati ſunt.* I*taque derogare nobis* A*ppion dignatus eſt, quia imperatorum non ſtatuamus imagines, tanquàm illis hoc ignorantibus, aut defenſione* A*ppionis indigentibus: cum potius debuerit admirari magnanimitatẽ mediocritatémque* R*omanorũ, quoniã ſubiectos non cogunt patria iura tranſcẽdere.* S*ed ſuſcipiũt honores, ſicut dare offerentes pium atque legitimũ eſt.* N*on enim honoribus gratiam habent, qui ex neceßitate & uiolentia conferuntur.* G*ræcis itaque & alijs quibuſdam, bonum eſſe creditur imagines inſtituere.* D*eniq; & patrum & uxorum filiorúmq; figuras depingentes exultant, quidam uero etiam nihil ſibi competentium ſumunt imagines.* A*lij uero & ſeruos diligentes, hoc faciunt.* Q*uid ergo mirum eſt, ſi etiam principibus ac dominis hunc honorẽ præbere uideantur?* P*orrò autem legiſlator, non quaſi prophetans* R*omanorum potentiam non honorandam, ſed tanquam cauſam neque deo neque hominibus utilem deſpiciens: & quoniam totius animati, multo magis dei inanimati, probatur enim inferius, interdixit imagines fabricare.* A*lijs autem honoribus poſt deum colendos non prohibuit uiros bonos, quibus nos & imperatores & populum* R*o. dignitatibus ampliamus.* F*acimus autem pro eis continua ſacrificia: & non ſolum quotidianis diebus ex impenſa communi omnium* I*udæorum talia celebramus:* V*erum cum nullas alias hoſtias ex cõmuni, neque pro filijs peragamus, ſolis imperatoribus hunc honorem præcipuũ pariter exhibemus, quem hominum nulli perſoluimus.* H*æc itaque communiter ſatiſfactio poſita ſit aduerſus* A*ppionem pro his, quæ de* A*lexandria dicta ſunt.* A*dmiror autem eſſe eos,*

Iudæi imagines non admittunt.

qui

Contra Poſſidonium & Apollonium.

qui ei huiuſmodi fomitem præbuere, id eſt, Poßidonium & Apollonium Molonis: quoniam accuſant quidem nos, quare nos eoſdem deos cum alijs non colimus. Mentientes autem pariter, & de noſtro templo blaſphemias componentes incõgruas, nõ ſe putant impie agere: dum ſit ualde turpißimũ liberis, qualibet ratione mẽtiri, multo magis de tẽplo apud cũctos homines nominato, tãta ſanctitate pollẽte. In hoc enim ſacrario Appion præſumpſit edicere, aſini caput collocaſſe Iudæos, & eũ colere, ac dignũ facere tanta religione: & hoc affirmat fuiſſe depalatũ, dum Antiochus Epiphanes & expoliaſſet templũ, & illud caput inueniſſet ex auro cõpoſitum multis pecunijs dignũ. Ad hoc igitur prius quidẽ, quoniã Aegyptius uel ſi aliquid tale apud nos fuiſſet, nequaquã debuerat ĩcrepare, cũ nõ ſit deterior aſinus furonibus & hircis & alijs, qui ſunt apud eos dij. Deinde quomodo nõ intellexit, operibus increpatus de incredibili ſuo mẽdacio. Legibus nãq; ſemper utimur hiſdẽ, in quibus ſine fine cõſiſtimus. Et cum uarij caſus noſtram ciuitatem ſicut etiam aliorum uexauerint, & Theos ac Pompeius Magnus, ac Licinius Craſſus, & ad nouißimũ Titus Cæſar, bello uincentes obtinuerint templum, nihil huiuſmodi illic inuenere: ſed purißimã pietatẽ, de qua nihil nobis eſt apud alios effabile. Quia uero Antiochus neque iuſtã fecit templi deprædationẽ, ſed de egeſtate pecuniarũ ad hoc acceßit, cum nõ eſſet hoſtis, & ſuper nos auxiliatores ſuos & amicos aggreſſus eſt. Nec aliquid dignũ deriſione illic inuenit, multi & digni cõſcriptores ſuper hoc quoque teſtantur, Polybius Megalopolita, Strabon Cappadox, Nicolaus Damaſcenus, Timagenes, & Caſtor temporum conſcriptor, & Apollodorus, omnes dicũt pecunijs indigentẽ Antiochũ trãſgreſſum fœdera Iudæorũ,

& ſpo-

& ſpoliaſſe templum auro argentóq; plenum. Hæc igitur Appion debuit reſpicere, niſi cor aſini ipſe potius habuiſſet, & impudentiam canis, qui apud ipſos aſſolet coli: neq; enim extrinſecus alia ratiocinatione mentitus eſt. Nos itaque aſinis neque honorem neq; poteſtatem aliquã damus, ſicut Aegyptij crocodilis & aſpidibus: quando eos qui ab iſtis mordentur, & à crocodilis rapiuntur, felices & deo dignos arbitrãtur. Sed ſunt apud nos aſini, quod apud alios ſapientes uiros onera ſibimet impoſita ſuſtinentes. Et licet ad arcas accedentes comedãt, aut propoſita nõ adimpleãt, multas ualde plagas accipiũt, quippe operibus & ad agri culturam rebus neceſſarijs miniſtrantes: ſed aut omniũ rudiſſimus fuit Appion ad componendum uerba fallacia, aut certe ex rebus initia ſumens, hæc implere non ualuit, quando nulla poteſt contra nos blaſphemia prouenire. Alteram uero fabulam, derogatione noſtra plenam, de Græcis appoſuit: de quo hoc dicere ſat erit, quoniam qui de pietate loqui præſumunt, oportet eos nõ ignorare minus eſſe immundum, per templa tranſire, quàm ſacerdotibus ſceleſta uerba confingere. Iſti uero magis ſtuduere defendere ſacri legũ regem, quàm iuſta & ueracia de noſtris & de tẽplo conſcribere. Volentes enim Antiocho præſtare, & infidelitatẽ ac ſacrilegium eius tegere, quo circa gentẽ noſtrã eſt uſus propter egeſtatẽ pecuniarum, detrahẽtes nobis etiam quæ in futuris eſſent, mẽtiti ſunt. Propheta uero aliorũ factus eſt Appion, & dixit Antiochũ in tẽplo inueniſſe lectũ, & hominẽ in eo iacentẽ, & propoſitã ei menſurã maritimis terreniſq; uolatiliũ dapibus plenã, & obſtupuiſſet his homo. Illũ uero mox adoraſſe regis ingreſſum, tanquàm maximũ ei ſolatium præbiturum: ac procidentẽ ad eius genua, extenſa dextera popoſciſſe libertatẽ: & iubente rege ut conſi-

Aliud Appionis mendacium.

ut conſideret, & diceret quis eſſet, uel cur ibidem habitaret, uel quæ eſſet cauſa ciborum eius, tunc hominem cum gemitu & lachrymis lamentabiliter ſuam narraſſe neceßitatem, ait. Inquit eſſe ſe Græcum: & dum perageret prouinciam propter uitæ cauſam, direptũ ſe ſubito ab alienigenis hominibus, atq; deductum ad templũ, & incluſum illic, & à nullo conſpici, ſed cuncta dapium præparatione ſaginari. Et primum quidem hæc ſibi inopinabilia beneficia prodidiſſe, & detuliſſe lætitiam: deinde ſuſpicionẽ, poſtea ſtuporem, ac poſtremum conſulentem à miniſtris ad ſe accedentibus audiſſe legem ineffabilem Iudæorum, pro qua nutriebatur: & hoc illos facere ſingulis annis quodã tempore conſtituto. Et comprehendere quidẽ Græcũ peregrinum, eúmq; annali tempore ſaginare: & deductũ ad quãdam ſyluam, occidere quidem eum hominem, eius corpus ſacrificare ſecundum ſuas ſolennitates, & guſtare ex eius uiſceribus, & iuſiurandũ facere in immolatione Græci, ut inimicitias contra Græcos haberent: & tunc in quandam foueam reliqua hominis pereuntis abijcere. Deinde refert eum dixiſſe paucos iam dies debita ſibimet ſupereſſe, atque rogaſſe, ut erubeſcentes Græcorum deos, & ſuperantes in ſuo ſanguine inſidias Iudæorum, de malis eum circũſtantibus liberaret. Huiuſmodi ergo fabula non tantum omni tragœdia plenißima eſt, ſed etiam crudeli impudentia redundat. Non tamen à ſacrilegio priuat Antiochum, ſicut arbitrati ſunt, qui hæc ad illius gratiam cõſcripſere. Non enim præſumpſit aliquid tale, ut ad templum accederet: ſed ſic autem inuenit non ſperans. Fuit ergo uoluntatibus iniquis impius, & nihilominus ſine deo, quãta iußit mẽdacij ſuperfluitas, quã ex ipſa re cognoſcere ualde facillimum eſt. Nõ enim circa ſolos Græcos diſcordia legũ eſſe dignoſcitur,

ſed

ſed maxime aduerſus Aegyptios & plurimos alios. Quem enim chorum nõ contigit aliquando circa nos peregrinari? ut aduerſus ſolos renouata coniuratione, per effuſionem ſanguinis ageremus: uel quomodo poßibile eſt, ut ad has hoſtias oẽs Iudæi colligerẽtur, & tantis milibus ad guſtã da uiſcera illa ſufficerent, ſicut agit Appion? uel cur inuentum hominem quicunque fuit (nõ enim ſuo nomine conſcripſit) aut quomodo eum in ſuam patriam rex nõ cum pompa deduxit dum poſſet. Hoc faciẽs, ipſe quidẽ putari pius, & Græcorum amator eximius, aſſumere uero contra Iudæorum odium ſolatia magna cunctorum. Sed hæc relinquo: inſenſatos enim, non uerbis ſed operibus decet arguere: Sciunt igitur omnes, qui uidere conſtructionem templi noſtri, qualis fuerit, & intranſgreßibilem eius purificationis integritatem. Quatuor enim porticus habuit in circuitu, & harum ſingulæ propriam ſecundũ legem habuere cuſtodiam. In exteriorem itaque ingredi licentia fuit omnibus etiam alienigenis: mulieres tantummodo mẽſtruatæ tranſire prohibebantur. In ſecundam uero porticũ cuncti Iudæi ingrediebantur: eorumq; cõiuges cum eſſent ab omni pollutione mundæ. In tertiam, maſculi Iudæorũ mundi exiſtentes atque purificati. In quartam autem ſacerdotes, ſtolis induti ſacerdotalibus. In adytum uero ſoli principes ſacerdotum, propria ſtola circumamicti. Tanta uero eſt circa omnia prouidentia pietatis, ut ſecundum quaſdam horas ſacerdotes ingredi conſtitutũ ſit. Mane etenim aperto templo, oportebat facientes traditas hoſtias introire: & meridie rurſus, dum clauderet templum. Denique ne uas aliquod portari licet in templum, ſed erant in eo ſolummodo poſita altera menſa, thuribulum, candelabrum, quæ omnia & in lege conſcripta ſunt: Etenim nihil

amplius neque miniſteriorum aliquorum ineffabilium agitur, neque intus ulla epulatio miniſtratur. Hæc enim quæ prædicta ſunt, habent totius populi teſtimonium manifeſtum, rationémque geſtorum. Licet enim ſint tribus quatuor ſacerdotum, & harum tribuum ſingulæ habeant hominum pluſquàm quinq; milia, fit tamen obſeruatio particulariter per dies certos: & his tranſactis, alijs ſuccedentes ad ſacrificia ueniunt: & congregati in templum mediante die à præcedentibus claues templi, & ad numerum omnia uaſa percipiunt, nulla quæ ad cibum aut potum attineant in templo delata. Talia nanq; etiam ad altaria offerre prohibitum eſt, præter illa quæ ad ſacrificia præparantur. Quid ergo Appionem eſſe dicimus, niſi nihil horum examinantem, uerba incredula protuliſſe? Sed turpe eſt, hiſtoriæ ueram notitiam ſi proferre Grammaticus non poſſit. Et ſciens templi noſtri pietatem, hanc quidem prætermiſit. Homines autem Græci comprehenſione finxit, & pabulum ineffabile, & ciborum opulentiſsimam claritatem. Et peruios ingredientes, ubi nec nobiliſsimos Iudæorum licet intrare, niſi fuerint ſacerdotes. Hæc ergo peſsima eſt impietas, atq; mendacium ſpontaneū, ad eorum ſeductionem, qui noluerunt diſcutere ueritatem. Per ea ſiquidem mala ineffabilia, quæ prædicta ſunt, nobis detrahere tentauere. Rurſumq; tanquàm pijßimus deridet, adijciens fabulæ inania facta. Ait enim illum retuliſſe, dum bellū Iudæi contra Iudæos haberent, longo quodā tempore in aliqua ciuitate Iudæorum, qui in ea Apollinem colebant, ueniſſe ad Iudæos, cuius hominis nomen dicitur Zabidon: Deinde qui eis promiſiſſet traditurum ſe eis Apollinem deum Dorienſium: uenturúmque illum ad noſtrum templum, ſi omnes aſcenderent, & adducerent omnē multitudinem

Aliud Appionis figmentū.

dinem Iudæorũ. Zabidon uero fuiſſe quoddã machinamẽ=
tum ligneũ, & circũpoſuiſſe ſibi, & in eo tres ordines in=
fixiſſe lucernarũ, & ita ambulaſſe, ut procul ſtantibus ap=
pareret, quaſi ſtella per terram iter agens. Porrò Iudæos
inopinabili uiſione obſtupuiſſe, & lõge cõſtitutos tenuiſſe
ſilentiũ. Zabidon uero multa quiete ad templum ueniſſe,
& aureum detraxiſſe aſini caput. Sic enim urbane conſcri
bit, & rurſus Doram uelociter aduenisſe. Igitur & nos
dicere poſſumus, quia aſinũ, hoc eſt ſemetipſum, Appion
grauat, & facit ſtultitia ſimul & mẽdacijs oneratũ. Loca
nanq; quæ non ſunt, conſcribit: & ciuitates neſciens tranſ=
fert. Idumæa enim prouinciæ noſtræ cõfinis eſt, poſita iu=
xta Gazam, & nulla ciuitas huius Dora nuncupatur. In
Phœnice uero iuxta montem Carmelum Dora ciuitas ap=
pellatur, in nullo concordans Appionis oblocutionibus.
Quatuor enim dierũ itinere procul eſt à Iudæa. Cur itaq;
nos rurſus accuſat, eo quod nõ habeamus cõmunes cũ alijs
deos, ſi ſic facile credidere patres noſtri ad ſe uenturum
Apollinem, & cũ ſtellis eum ambulare ſuper terram puta=
uere? Lucernã enim primo nũquàm uidere, qui licet & tan
ta & talia cõcelebrant candelabra. Sed nec aliquis ei am=
bulanti per prouinciã ex tãtis milibus obuiauit. Deſolatos
etiam uiros cuſtodibus comperit, & hoc tempore prælij.
Cætera iam relinquo. Ianuæ uero templi altitudine quidẽ
erant cubitorum ſexaginta, latitudine uero uiginti, omnes
deauratæ, & penè auro puro confectæ. Has claudebant
nõ minus quàm uiri ducenti diebus ſingulis: & relinquere
eas apertas, nefandiſſimũ nimis erat. Facile eas lucernifer
ille aperuiſſe creditur, qui ſolus etiam habuiſſe aſini caput
æſtimabatur: quapropter dubium eſt, utrum hõc caput Za
bidon denuo reuocauit. An certe ſumens Appion, introdu=

xit in templum, ut Antiochus *inueniret? V nde ut ſecundo* Appioni *aliquā mentiendi daret occaſionem, & conſcribendum banirantium per deum factorem cœli & terræ & maris nulli* Iudæos *facturos alienigenæ, & maxime* Græcis. *Oportebat autem mentientem abſolute dicere, nulli facturos alienigenæ, & magis* Aegyptijs, *ſic etenim ab initio poterant eius figmenta de iureiurando congruere:* Ab Aegyptijs *utiq; nō propter malignitatē ſuam, ſed propter calamitates expulſi ſunt.* A Græcis *autē plus locis quàm ſtudijs ſumus abiuncti, ita ut nullæ inter nos & illos inimicitiæ & zelotypiæ eſſe noſcantur.* E *diuerſo nanq; multos eorum ad noſtras leges contigit acceßiſſe, quorum quidam permanſere, quidā uero perdurare nō ferentes, denuo receſſere.* Hoc *tamē iuſiurandum nunquàm ſe quiſquàm audiſſe meminit apud nos habitum, ſed ſolus* Appion *(ut uidetur) audiuit.* Ipſe *utiq; cōpoſuit nimis.* Igitur *hæc maxima cōpoſitio, etiam in futuro dicenda,* Appionis *admiratione dignißima eſt.* Quarum *rerū hoc affirmat indiciū, quia neque legibus iuſtis utamur, nec deum colamus ut cōuenit, & diuerſis gētibus ſeruiamus, & calamitates quaſdam circa ciuitatem ſuſtineamus, cum utiq; principalis ciuitas* Romanorū *ſit, cuius ciues ſoli ab initio regnare atq; nō ſeruire cōſueuerunt.* Quis *etenim ab horū magnanimitate ſe ualeat abſtinere?* Nullus *etenim aliorum poteſt dicere ſermonē quē* Appion *locutus eſt, quando paūcis contigit in principatu cōtinue præſidere, & nō rurſus alijs facta mutatione ſeruire.* Plurimæ *nanque gentes alijs obedire coactæ ſunt: ſoli autem* Aegyptij, *eo quod refugiant (ſicut aiunt) in eorū prouinciam dij, atq; ſaluentur migrantes in effigies beſtiarum, honorē præcipuum inuenerunt, ut nulli famularentur horum qui* Aſiam Europamq; *tenuere: qui*

ſcilicet

ſcilicet unam diem ex æuo totius ſeculi nõ habuere liberta=tem, neq; apud indigenas dominos, neque apud externos. Nã quemadmodũ eis uſi ſint Perſæ, nõ ſemel ſolummodo, ſed frequenter uaſtantes urbes, templa uertentes, amputatos apud eos interficientes deos, improperare nõ ſtudeo. Nõ enim conuenit ſtultitiam nos indocti Appionis imitari: qui neq; caſus Athenienſium, neq; Lacedæmoniorum animo ſuo cõcepit, neq; alios quidem fortiſsimos, quorũ ſummi diuerſis uitæ ſunt calamitatibus ſauciati. Dimitto dirutam Athenienſium arcem, templũ Epheſinũ & Delphos, aliaq; multa, pro quibus intulit, ſed potius inferẽtibus improperia. Nouus autẽ accuſator noſtrorum Appion inuentus eſt, malorũ ſuorum apud Aegyptum geſtorũ prorſus oblitus. Sed Seſoſtris eum, quem refert fabula regẽ fuiſſe Aegypti, ut creditur, excæcauit. Verũtamen poſſumus & nos dicere noſtros reges Dauid & Salomonem, qui multas ſubdidere gentes. Sed de his modo ſuperſedendum eſt: quæ uero cunctis nota ſunt, Appion modis omnibus ignorauit: quoniam Perſis, & poſt illos principibus Aſiæ Macedonibus, Aegyptij quidẽ ſeruiere, nihil differentes à famulis. Nos autem liberi cõſiſtentes, etiam ciuitatum in circuitu poſitarum tenuimus principatum, annis uiginti & cẽtum, uſq; ad Pompeium Magnum: Et dum uniuerſi ſunt expugnati à Romanis principibus, omniũ ſoli propter fidem ſuam maiores noſtri auxiliatores & amici fuere. Sed quæritur quia uiros mirabiles nõ præbuimus, uel ut quorundam artium inuentores, & inter hos enumerat Socratem, & Zenonem, & Cleanthem, & aliquos huiuſmodi. Deinde quod potius eſt mirandum, ſemetipſum his adiecit, & beatificat Alexandriam, quia ciuem talem habere meruit, quod rite facit. Oportebat enim ut ipſe ſui teſtis exiſte

ret, qui alijs omnibus ſic importunus & callidus eſſe uidebatur, & uita uerbóq; corruptus. Quapropter recte quilibet Alexandriæ cōdolebit, ſi ſuper iſto aliquid magni ſapuerit. De uiris autē qui fuere apud nos titulo nullo laudis inferiores, ſciūt qui uoluerint noſtræ antiquitatis libris incumbere. Reliqua uero quæ in accuſatione conſcripta ſunt, dignū erat forte ſine ſatiſfactione relinquere, ut ipſe ſui potius & aliorū Aegyptiorum accuſator extaret. Queritur enim eo quod animalia cōſueta ſacrificemus, & nō ueſcamur carnibus ſuillis: Sed & circuncisionē genitalium uehemēter irridet. De noſtrorum quidē animalium peremptione, cōmunio nobis eſt cum alijs hominibus uniuerſis. Appion autem ſacrificantes nos redarguens, increpat ſemetipſum, cū genere ſit Aegyptius. Nō enim Græcis aut Macedonibus aduerſatur. Iſti enim optāt ſacrificare Hecatomben, id eſt, centum boum, ſuis dijs, & ſacerdotibus utuntur ad epulas. Quæ cum ita ſint, nō propterea cōtigit mundum animalibus deſolari, quod Appion expauit. Qui tamen ſi ſolennitates Aegyptiorum ſequerentur, mundus quidem hominibus ferociſsimis aut beſtijs impleretur: quas iſti iudicantes deos, diligenter enutriūt. Etenim ſi quis eū cōſuleret, quos putaret omnium Aegyptiorum eſſe ſapiētes atque deicolas, ſacerdotes ſine dubio fateretur. Hæc enim duo dicuntur ſibimet ab initio à regibus eſſe præcepta, ut deos colant, & ſapientiam diligant: quod illi facere præcipue iudicantur: qui tamen & circunciduntur omnes, & à porcinis abſtinent cibis. Sed neque ullus alter Aegyptiorum cum eis dijs ſacrificare dignoſcitur. Cæcus igitur fuit Appion, quando pro Aegyptijs noſtras detractiones cōponens, illos uidetur potius accuſare, qui nō ſolum utuntur ſolennitatibus, quas in nobis culpat iſte: ſed etiam alios

circuncidi

circuncidi docēt, ſicuti dixit Herodotus. Vnde recte mihi uidetur Appion, propter patriæ ſuæ leges multam ſoluiſſe blaſphemiæ. Etenim neceſſario circūciſus circa genitalia, uulnera ei facta nihil ei circum profuerunt, & putrefactis magnis doloribus expirauit. Oportet enim bene ſapiētes in legibus proprijs circa pietatem integre permanere, & aliorum minime permanere. Iſte uero ſuas quidē leges effugit, de noſtris uero mentitus eſt. Hic itaque terminus uitæ fuit Appionis. Sed & noſter hic iam finem liber accipiet.

Quoniam uero & Apollonius Molon, & Lyſimachus, & alij quidam, tam per ignorantiā quàm per inſaniam de legiſlatore noſtro Moſe, & legibus uerba protulere, nec iuſta nec uera: dum illi quidē uelut mago atq; fallaci derogant, leges autē malitiæ apud nos nulliusq; uirtutis affirmant eſſe doctrices, uolo breuiter & de omni cōuerſatione noſtra, & de particulari (ſicuti potero) proferre ſermonē. Reor enim fore manifeſtū, quia & ad pietatem alterutrū, uniuerſalemq; clementiam: inſuper ad iuſtitiam laborumq; tolerantiam, & ad cōtemptum mortis optimas leges poſitas habeamus. Rogo tamen lecturos, ut nō cum inuidia exequantur huius operis lectionem. Non enim propoſui laudes conſcribere noſtrorum: ſed aduerſus eos, qui nos plurimum & fallaciter accuſarunt, ſatiſfactionē hanc puto eſſe iuſtiſſimam. Proinde accuſationem Apollonius non continue, ſicut Appion, inſtituit, ſed diſperſim. Quippe tamen aliquando quidem nos ſine deo & hominibus odioſos appellat, aliquādo uero formidinem nobis improperat: & è diuerſo, rurſus aliquando de præſumptione faſtum gentis noſtræ queritur. Dicit autem etiam ſtultiores Barbaris: & propterea nullum inuentum nos ſolos uitæ utile comperiſſe. Hæc autem omnia manifeſte redarguuntur, dum uni-

uerſa contrario quàm ab eo ſunt dicta monſtrantur, & legibus imperata, & à nobis cum omni integritate geſta. Si uero coactus fuero facere mentionem legum contrariarũ apud alios conſtitutarum, cuius rei culpabiles illi ſunt, qui noſtras ſolẽnitates tanquàm malas dicere uoluere? Quibus neutrum puto remanere quod dicant, neque quia eas habeamus leges, quarum ego capitales & ſummas ad increpandum poſiturus ſum, æque, quia præcipue in legibus proprijs perduramus. Paululum ergo ſumens onus, uolo prius edicere, qui ſint eorum qui ſine lege & ordine uiuunt. Hi qui ordinis & communium legum amatores extiterũt, & primi hoc inchoauerunt, recte manſuetudinem noſtramq́; uirtutem præſtare dicendi ſunt. Denique conantur ſinguli eorum geſta ſua ad antiquitatẽ referre, ut imitatores aliorum uideantur exiſtere, & nõ ipſi potius alijs, ut legitime uiuere debeant, exponere: His igitur hunc in modum habentibus, uirtus legiſlatoris eſt meliora cõſiderare: & his qui uſuri ſunt legibus, quas poſuerit, ſatiſfacere, quia rectæ ſunt. Populi uero eſt, ut in omnibus quæ cõſtituta ſunt, perduret: & neq; felicitate procedente, neq; calamitatibus aliquid horum immutet. Dico igitur noſtrum legiſlatorem, quorumlibet qui memorantur legiſlatorũ antiquitate præcedere. Lycurgus enim & Solon, & Zaleucus Locrenus, & omnes qui apud Græcos mirabiles ſunt, nouelli atq; recentes, quãtum ad illum comparati, eſſe noſcũtur: quando nec ipſum nomẽ legis fuiſſe olim apud Græcos agnoſcitur. Teſtis Homerus eſt, qui nuſquam in opere ſuo hoc uſus eſt nomine. Non enim ſecundum legem, ſed indiffinitis ſententijs, & regum præceptionibus, populus regebatur. Vnde etiã multo tempore permanſere, tantum moribus utentes, & nõ ſcripto, & multa horũ ſemper ſecundum euentum

caſuum

caſuum permittentes. Noſter uero legiſlator antiquus exiſtens, hoc etenim undique manifeſtum eſt, etiam apud eos clarum, qui ſemper contra nos loquuntur: ſemetipſum præbuit optimum principem populorum, & conſiliatorē magnum. Sed inſtructionem totius legis uitæ conſtringens, eis ſuaſit hanc libenter excipere, & firmiſsime inclyta ſcientia cuſtodire. Primitus autem eius magnitudinis opera uideamus. Ille nanq; progenitorū noſtrorū relinquentiū Aegyptum, & ad terram propriam remeātium, multa milia ſumens, ex plurimis & impoſsibilibus rebus cautiſsime liberauit: & inaquoſam eos, & multum arenoſam oportebat tranſire uiam, belláq; deuincere: & filios ac uxores, prædámq; bello ſeruare: in quibus dux egregius & cōſiliarius ſapiētiſsimus, & tutor ueraciſsimus fuit uniuerſorū. Omnē ſiquidem multitudinem in ſemetipſum pendere fecit, & cū omnia quæ uellet perſuadere poſſet, in nullo horum uindicauit ſibimet poteſtatem: ſed in quo maximo tempore poteſtatem ſibimet arrogant, & tyrānidem præſules rerū, & populum frequenter plurima iniquitate uiuere cōſueſcunt, in hac ille potentia conſtitutus, è diuerſo magis iudicauit agendum pie, & plurimam exhibere alijs æquitatem, ipſe uirtutem præcipuam ſe credens cunctis oſtendere, & ſalutem firmiſsimam præbere ſequacibus bona uoluntate. Et maximis actibus in ſingulis caſibus uſus eſt. Quapropter recte iudicabat, ducem atque conſiliatorem ſe deum habere: & primitus ſibimet ſatiſfaciens, quia ſecundum illius uoluntatem uniuerſa gereret atque tractaret, credidit modis omnibus oportere, ut etiā apud plebē hæc opinio permaneret. Nanque dum reſpicere ſuam uitam credunt, delinquere non præſumunt. Huiuſmodi quidē noſter legiſlator fuit, non magus, non fallax, ſicut derogatores iniuſte pro-

nunciant: ſed quales apud Græcos gloriantur fuiſſe Minoëm: & poſt eum legiſlatores alij. Nanque quidem eorum leges poſitas animo dicebant, alij uero eas in Apollinem & uaticinium Delphicum referebant, ſiue pro ueritate hoc credentes, ſeu facile ſuadendum iudicantes populo. Qui uero præcipuas leges inſtituerint, uel qui iuſtißime de dei fide cognouerint, licet hoc ex ipſis legibus facta cõparatione conſpicere. Iam enim de ipſis tempus eſt diſputandi. Igitur infinitæ quidem particulatim, gentiũ atq; legum apud cunctos homines differentiæ ſunt. Alij ſiquidẽ monarchis, alij uero populo poteſtatem reipub. cõmiſere. Noſter uero legiſlator nihil horum intendens, ueluti ſi quis hoc dicendo menſuram tranſcendat uerbi, diuinam rempublicam declarauit: deo principaliter conuerſationem noſtrã atque poteſtatem excellenter aßignans, & ſatiſfaciens eum cunctos inſpicere, tanquàm cauſam bonorum omnium uniuerſis hominibus exiſtẽtem: & quæcunque cõtingit eos in anguſtijs ſupplicaſſe, illius non latuiſſe uolũtatem, neq; quicquàm eorum quæ geſſere, uel ſi quid aliquis apud ſemetipſum potuit cogitare. Vnum uero eum eſſe monſtrauit, & ingenitum, immutabilẽ per tempus, æternum, & omni ſpecie mortali pulchritudine differentem, & ipſum nobis notum: qualis autem ſit ſecundum ſubſtantiam, prorſus ignotum. Hæc itaque ut de deo ſaperent prudẽtißimi Græcorum, qui quidem eruditi ſunt, illo utique ſciendi præbente principia, nunc dicere prætermitto, quia non optima & congrua dei naturæ atque magnificentiæ ſunt, ualde teſtãtur. Pythagoras enim, & Anaxagoras, & Plato, & poſt illos philoſophi Stoici, & penè cuncti, uidẽtur de diuina ſapuiſſe natura. Sed hi quidẽ ad breue philoſophãtes, populo ſupſtitionũ opinionibus iam cõſcriptã ueritatẽ dogmatis proferre

proferre timuere. N*oſter uero legiſlator opera præbens conſonis uerbis ſuis, nõ ſolum his qui cũ eo erant ſatiſfecit, ſed etiã qui ex illis ſemper erant naſcituri, hoc immutabiliter inſpirauit, & cauſam legiſlationis ad utilitatis modum ſemper adduxit.* N*on enim partem uirtutis dei culturã dixit, ſed huius partes alias eſſe perſpexit atq; cõſtituit.* I*dẽ fortitudinẽ, iuſtitiã, & in omnibus ciuium concordiam ad alterutros.* C*unctæ nanq; actiones & ſtudia, uniuerſiq; ſermones, ad diuinã referuntur per omnia pietatem.* N*õ enim hoc inexaminatum aut indefinitũ ulterius dereliquit.* D*uo ſiquidẽ ſunt totius diſciplinæ & moralis inſtitutionis modi, quorum unus quidẽ ſermone doctor eſt, alter uero exercitatione morum: quæ cum ita ſint, quidam legiſlatores ſentiendo ſunt diſcreti, & alterum horum modũ ſibi placitũ aſſumentes, alterum reliquerunt.* S*icuti* L*acedæmonij quidem &* C*retes moribus erudiebantur, non uerbis:* A*thenienſes uero, & penè omnes alij* G*ræci, quæ quidẽ oportet agi percipiebant ſuis legibus: aſueſcere uero ad hæc operibus, minime ualuere.* N*oſter autem legiſlator hæc ambo multa diligentia coaptauit.* N*am nec exercitationes morum dimiſit non traditas, neque leges ſermone reliquit incomptas.* S*ed mox à primo inchoans cibo, & unicuique dicto cõueniẽte, nihil neq; minimarũ eſcarũ ſub poteſtate uoluntatis utentium dereliquit.* S*ed & de cibis quibus conuenit abſtineri, & qui ſumendi ſunt, uel quæ diæta communis eſſe uideatur, necnon & de operibus, labore ſimul & requie, terminum atque regulam poſuit legem: quatenus ueluti ſub patre atque domino uiuẽtes, neque uolẽtes quicquàm neque per ignorantiam delinquamus.* N*õ enim ignorantibus pœnam poſuit, ſed optimam & neceſſariã correptionem mõſtrauit legẽ.* Q*uapropter nõ ſemel audire, nec*

ſecundo

ſecundo uel ſæpius: ſed in unaquaque ſeptimana, alia opera relinquentes, ad legis auditionē congregari præcepit uniuerſos, eámq; perfectè cōdiſcere, quod ſcilicet omnes legiſlatores reliquiſſe noſcūtur. Et intantum plurimi hominum porrò ſunt, ut ſecundum proprias uiuāt, quia penè eas ignorant. Et cum peccauerint, tunc agnoſcunt ab alijs, quam legem probantur eſſe præuaricati. Sed etiam uiri maxima cū gloria & principalia gubernantes, profitētur ignorationem. Scitos nanque ſibi faciunt aßidere ad diſpenſationem rerum, & experimentum legis habētium: Noſtrorū uero quemlibet cum legis interrogat, facilius quàm nomē ſuum recitat. Vniuerſas quidem mox à primo ſenſu eas diſcētes, in animo uelut inſcriptas, & rarius quidē quilibet trāſgreditur. Impoßibile autem eſt ſupplicium deuitare peccantē. Hoc itaque primum omnium mirabilem conſonantiam nobis inſtituit. Nam unam quidem habere & eandem de deo ſectam, uita uero ac moribus differre, nihil ab inuicem optimam moribus hominum poteſt celebrare concordiam. Apud nos etenim ſolos, neque de deo quilibet ſermones audiet alterutris aduerſarios, ſicut multa ſimilia apud alios fieri comprobantur: cum non ſolum à fortuitis, quod uiſum fuerit unicuique, profertur: ſed etiam apud quoſdam philoſophorum hoc crebro præſumitur: quando alij quidem totam dei naturam ſermonibus perimere tentauere: alij uero eius prouidentiam ab hominibus abſtulere. Neque in ſtudijs uitæ differentia ulla conſpicitur, ſed communia quidem opera omnium apud nos exiſtunt. Vnus non de deo ſermo concors eſt, aſſerens illum cuncta reſpicere, ſed etiam de ipſius uitæ ſtudijs. Et quoniam oportet omnia alia ad terminum diuinæ pietatis adduci: à mulieribus noſtris & à ſeruis quilibet auerti. Pro qua re illatas nobis

calumnias

calumnias à quibuſdam, cur non exhibeamus uiros inuentores nouorum operum ſeu uerborum contigit oriri. Alij ſiquidem in nulla re paterna perdurare optimum eſſe putant, & præcipue tranſgreſſoribus ſapientiæ robur aßignant. Nos autem è diuerſo, unam eſſe prudẽtiam atque uirtutes exiſtimamus, nihil penitus uel facere uel cogitare contrarium his, quæ antiquitus ſancita noſcuntur: quod ſcilicet indicium legis eſt optimo fœdere conſtitutæ. Nam ea quæ nunc non habent modum, experimento ſæpe correpta redarguuntur. Apud nos autem, qui credimus ab initio poſitam legem diuina uoluntate, nihil aliud pium eſt, quàm hanc ſub integritate reſeruare. Quis etenim eius quicquàm mouere poteſt, aut quid melius adinuenit, uel quis ab alijs tanquàm præcellentius ad ſtatum reipublicæ noſtræ migrauit: aut quæ poterit eſſe melior atque iuſtior, quàm ea quæ deum quidem principem omnium eſſe confirmat. Sacerdotibus autem in communi quidem res præcipuas diſpenſare permittit. Summo uero pontifici aliorum ſacerdotum principatum competenter iniungit. Quos utique non diuitijs, neque alijs quibuſdam ſpontaneis auiditatibus præcellentes, legiſlator ad culmen huius honoris inſtituit: Sed quicunque ſapientia uel temperãtia alijs præſtare noſcuntur, eis præcipue culturam diuinæ placationis coniunxit. Apud hos igitur, & legis & aliorum ſtudiorum integra diligentia cuſtoditur. Contemplatores etenim omnium, atque iudices contemptionum, & punitores culpabilium ſacerdotum eſſe decreti ſunt. Quis ergo principatus, quod regnum erit hoc ſanctius, uel qui honor deo potius cooptabitur, cum omnis quidem populus ſit præparatus ad pietatẽ, ſumma uero diligẽtia ſacerdotibus ſit indicta, & uelut quædã feſtiuitas gubernetur uniuerſa reſpublica?

De ſacerdotibus.

blica? Cum enim miniſteria ſua numero paucorum dierum alienigenæ cuſtodire nequiuerunt, ea uidelicet ſacrificia nominantes, nos cum multa delectatione, & incommutabili uoluntate ſolẽnitatis opus per omne ſeruamus æuum. Quæ igitur ſunt præcepta uel interdicta ſimplicia, ſiue nota, dicamus. Primum *quidem de deo eſt, dicens:* Deus *habet omnia, perfectus, beatiſſimus, ipſe ſibi cunctiſq; ſufficiens, principium & mediũ & terminus.* Inter *omnia operibus quidẽ & muneribus clarus, & totius rei manifeſtus.* For*ma uero & magnitudine nobis inenarrabilis.* Omnis *nanque materies comparata ad huius imaginem, licet ſit pretioſa, tamen pro nullo eſt: cunctáque ars ad illius imitationis inuẽtum, extra artem eſſe cognoſcitur: nihil ſimile neq; uidemus, neq; poſſumus ſuſpicari, neque conijcere.* San*ctum eſt:* Videmus *eius opera lumen, cœlum, terram, ſolem, lunam, flumina, mare, animalium nationes, reditiones fructum: hæc deus fecit, non manibus neq; laboribus, neque quibuſdam indiguit ſibi cooperantibus, ſed ipſo uidente bona repente facta ſunt.* Nunc *homines cõuenit uniuerſos, ſiqui uolunt, eum placare exercitatione uirtutis.* Modus *enim diuinæ placationis iſte ſanctiſſimus eſt.* Vnum *templum unius dei, commune omnium communis dei cunctorum.* Gratum *nanq; ſemper eſt omne quod ſimile eſt.* Hunc *placant quidem ſacerdotes ſemper.* Præcedit *uero iſtos primus ſecundum genus, qui ante alios ſacerdotes ſacrificabit deo, cuſtodiet leges, de dubijs iudicabit, & puniet lege cõuictos.* Huic *quiſquis non obedit, ſupplicio ſubiacebit, tanquàm qui in ipſo deo impie geſſerit.* Hoſtias *immolat, non ad crapulam noſtram uel ebrietatem attinentes.* Hæc *enim non placent deo: quæ res occaſio potius iniuriarum ſimul & expenſarum eſt.* Deus *enim temperatos, ordinatóſq;, & boni*

De cultu diuino.

& boni generis diligit, & ut præcipue ſacrificantes caſte uiuamus. In ſacrificijs autẽ pro cõmuni ſalute primũ oportet orare, deinde ſinguli pro ſemetipſis, quomodo omnes ſocij ſumus. Et qui hoc conſortium ſuæ uitæ præponit maxime, deo gratiſsimum eſt. Supplicatio uero fit ad deũ uotis ac precibus, non ut bona præſtet. Hec enim ipſe ſponte contulit uniuerſis, & uno depoſuit. Sed ut hoc ſuſcipere ualeamus, ſuſcipientésq; ſeruemus, purificationes in ſacrificijs lex decreuit. De omni excubij excommunicatione à muliere facta, & alia multa conſcribere, ualde longiſsimũ eſt. Huiuſmodi erga de deo, & eius placatione ſermo eſt. Ipſe autem ſimul etiam lex eſt. Quoſdam autem mouit lex per mixtionem per naturam ad coniugem, ſi tamen pro filiorum cauſa procreandorum agatur. Maſculorum uero in maſculos ualde iudicauit inimicas: & tentantes horum, morte decreuit dignos. Nubere uero iubet, non reſpicientes ad dotem, neque uiolenter arripere, ſed neque dolo uel fallacia ſuadere. Diſpenſationem uero potius fieri per eũ, cuius noſcitur eſſe poteſtatis, & per cogitationem opportunam. Mulier autem inferior, inquit, eſt uiro per omnia. Obedit igitur non ad iniuriam, ſed ut ſit ſub regimine conſtituta. Deus enim uiro poteſtatem dedit. Cum hac ergo coire decet maritum ſolummodo. Alterius uero experientiam habere nequiſsimum. Siquis autem hoc egerit, declinatio nulla mortis. Neque uim fieri uirgini alteri deſponſatæ: neque ſi ſuaſerit, nuptæ filios nutrire præcepit. Vniuerſis autem mulieribus interdixit, uel celare quod ſtatum eſt, uel aliam machinationem corrumpere filij. Nanq; mœchatrix eſt anima demoliẽs, & genus imminuẽs. Igitur ſi quis ad concubitum, corruptionémque tranſierit, immundus. Oportet aũt etiam poſt legalem commixtionẽ uiri, mulie-

De coniugio.

res

res lauari. Hoc *enim partem animæ polluere iudicauit: inſlata nanq; corporibus uulneratur.* Dum *hoc ſit aliquam propter purificationis cauſam, talibus imperauit.* Sed *neq; in filiorũ natiuitatibus cõceßit epulationes aggregari, & fieri occaſiones ebrietatis: ſed temperatũ eſſe repente principiũ.* Iußitq; *literis erudiri propter leges, & noſſe progenitorum actiones, ut actus imitẽtur: & cũ legibus educati, neq; tranſgrediãtur, neque cogitationẽ ignorationis habere iudicentur.* Proſpexit *autẽ etiã funeribus mortuorũ, benéq; pretioſæ ad ſepeliendũ celebrentur exequiæ.* Neque *inſignium fabricã ſepulchrorũ, ſed neceſſaria quidẽ circa prolationẽ funeris imperauit domeſticos adimplere.* Omnibus *autẽ uiuentibus legitimũ eſſe conſtituit, ut aliquo moriente & cõcurrant, & gemitus lamentationis effundant.* Purificari *autem iubet etiã domeſticos funere celebrato: ut longe procul ſit, quàm ſic uideatur quis mundus eſſe, cum fecerit homicidiũ.* Parentũ *honorẽ poſt deũ eſſe cõſtituit:* Et *qui nõ repenſat eorũ gratiæ, ſed in qualibet parte cõtriſtat, præcepit eſſe lapidandum.* Iubet *etiã omnibus ſenioribus honorẽ iuuenes exhibere, quoniã cunctorum ſenior deus eſt.* Nihil *prætermittit celebrandum apud amicos: nõ enim amicitiæ ſunt apud eum, cui omnia non creduntur.* Et *licet aliquæ inimicitiæ proueniant, prodi tamen ad arma prohibuit.* Si *quis autem arbiter munus acceperit, morte multatur, deſpiciens quod iuſtum eſt, & auxilium reis offerens.* Quod *quiſquàm non poſuit, nõ auferat: & aliena non tangat: mutuans non accipiat uſuras.* Hæc, *& his multa ſimilia, communionem cõtinent noſtrorum inter alterutros.* Quomodo *autem etiam de domeſtica cura circa alienigenas habenda, docuerit legiſlator, referri dignum eſt.* Videbitur *enim omnibus optime proſpexiſſe deum, eo ita ſen=*

De funeribus.

itaſſentiente. Neque propria corrũpimus, neque participari rebus noſtris uolentibus inuidemus. Quicunque enim uolunt ſub noſtras conuerſari leges, accedẽtes ad ea cum munificentia ſuſcipit, non genere ſolummodo, ſed etiam uoluntate uitæ putans eſſe conſortium. Eos autem, qui tranſitorie miſceri ſolennitatibus, non alia tamen exhibenda conſtituit. Idem omnibus præbendum, ignem, aquam, cibum, iter oſtẽdere, non ſpernere aliquem inſepultum: Mitiſsime etiã circa hoſtes quæ ſunt agenda ſanciuit, ut neque terra eorũ exuratur, neque arbores fertiles incidantur: Sed etiam ſpoliari eos qui in bello cecidêre, interdixit: & captiuis proſpexit, quatenus eorum amoueatur iniuria, & maxime fœminarum. Sic autem alumnis manſuetudinem atque clementiam ſtuduit edocere, ut etiã de animalibus irrationabilibus non taceret: ſed horum tantummodo utilitatem legitimam concedens, ab omni nos alia cauſa prohibuit. Quæcunque enim ueluti ſupplicantia oriuntur in domibus, hæc interdixit occidi: ſed neque parentes denique præcepit auferri. Et licet inimica ſint animalia, eis tamen parcendum eſſe ſanciuit. Sic undique, ea quæ ad manſuetudinem pertinent obſeruauit: doctrinalibus quibus quidem, ſicuti prædictum eſt, legibus utens, & alia rurſus contra tranſgreſſores cauſa punitionis ſine excuſatione defigens. Damnum nanque in plurimis cauſis tranſgredientium, mors eſt. Si adulterium cõmiſerit aliquis, ſuum puellæ fecerit. Si maſculo turpe tentamentum præſumpſerit, lege comburatur, aut patiatur ſuſtinere tentatus. Similiter autem eſt lex ineuitabilis & in ſeruis, ſed etiam de menſuris, uel ſi quis de ponderibus dolum fuerit operatus, & de iniuſta uenditione, ac fraude uel fide traxerit alienam rem, aut quod non poſuit, abſtulerit: cohibendi hi ſunt uindicta, nõ quali apud alios, ſed næ ualde ma-

iori. De iniuria uero parētum, uel impietate quæ ſit in deo, licet tentet hoc aliquis, mox peribit. His itaque ſecundum legem uniuerſam honor tribuitur, non argenti, non auri, neque coronæ capitis, aut cuiuſdam prædicandæ feſtiuitatis: ſed unuſquiſque teſtem habens conſciētiam ſuam, ualde proficit, legiſlatore prophetante, & de eo fidem condonāte firmiſſimā his qui ſeruauerunt leges: & licet pro eis mori contingat aliquibus, concurrunt tamen alacres ad occaſum. Dedit enim deus rurſus fieri, ut uita melior poſſit ex mutatione conferri. Piget itaque nunc hoc me cōſcribere, niſi opera eſſent omnibus manifeſta. Quoniā multi & plerumque olim noſtrorum progenitorum, ne uel ſermonem ſolummodo extra legem proferrent, omnia paſſi ſunt ſuſtinere uiriliter: uel ſi honorari cōtigit apud omnes homines noſtram legem, & uoluntariam legis conſequentiā eſſe manifeſtam, imbuebant Græcos maiores noſtri, etiam extra regionem propriam conſtituti: huiuſmodi ſiquidem rectā ſententiam habent, & tam glorioſam de deo: talésque leges multo ſeculo ſic firmiſſime cuſtodiri, omnes arbitror admirari, propter frequentes apud nos factas mutationes. Denique eos qui conſcribere proxime de repub. & legibus tētauere, tāquàm de incredibilibus compoſitionibus quidam frequenter accuſant, dicētes, quoniam impoſſibilia ſumpſerint argumēta. Et alios quidem relinquo philoſophos, quicunque huiuſmodi negotium in ſuis cōſcriptionibus habuere.

Plato penè perēptus.

Plato mirabilis apud Græcos, tanquàm de honeſtate uitæ præcedens, & uirtute ſermonum & perſuaſione philoſophiæ cunctos excellens, ab his qui dicebāt peſſimum eſſe de repub. cōſcribere illuſus & diuulgatus, penè perēptus eſt: cum utique qui illius uerba conſiderauerit, frequenter & facile reperiet, quæ etiam conſuetudini plurimorum

proxima

proxima eſſe noſcuntur. Ipſe *ſiquidem* Plato *confeſſus eſt, quia ueram de deo opinionem propter ignorãtiam plæbis proferre ſecurum non eſt.* Sed Platonis *quidem uerba uana eſſe putãt, & multa poteſtate compoſita atque cõſcripta, & maxime de legiſlatione prolata.* Lycurgi *uero mirantur, &* Spartani *cuncti concelebrant, quoniam illorum legibus plurimo tempore perdurarunt.* Ergo *hoc manifeſtũ uirtutis indiciũ eſt, in legibus permanere. Si uero* Lacedæmonios *admirãtur, illorũ tempus aſſumãt, ſciẽtes amplius duobus milibus annis noſtrã cõſtitiſſe* Rem. *& ipſe ſuper hæc ſciant, quoniã* Lacedæmonij *quidẽ omni tempore quo apud ſe habuere libertatem, perfecte uiſi ſunt cuſtodiſſe leges. Cum uero circa eos factæ ſunt fortunæ mutationes, penè cunctarũ legũ obliti ſunt.* Nos *autẽ multis caſibus euolutis propter regum* Aſiæ *mutationes, neq; in nouiſſima mala uenientes, à legibus ſumus alienati: nõ uacationis, nec epulationis cauſa ſeruantes eas: quando ſiquis conſiderare uoluerit multo ampliori teſtimonio maiores excubias & labores nobis quàm* Lacedæmonijs *uidebit impoſitos.* Illi *ſiquidem operãtes terrã, & neque circa artes exercitiũ habẽtes, ſed ab omni operatione remiſſiores, pingues, & corpore pulchri in ciuitate degebãt, alijs miniſtris in omnibus uitæ neceſſarijs rebus utẽtes & cibum paratũ ab illis accipiẽtes, ſolũ opus bonum atq; clemẽs iudicãtes ad faciendũ & patiendum, quatenus præualerẽt aduerſus omnes, contra quos bella ſuſciperẽt, quia neq; hoc adipiſci potuerũt, dicere ſuperpono.* Nõ *enim ſinguli ſolũmodo, ſed multi frequenter eorũ ſubito legis præcepta negligentes, ſemetipſos cum armis hoſtibus tradidere.* Putáſne, *& apud nos, non dico tãti, ſed duo uel tres agniti ſunt, proditores effecti legum, uel mortẽ, non dico illã, facile quæ ſolet præliãtibus*

cuenire:ſed eam quæ cum multa corporum afflictione, & multa crudelitate uidetur accedere. Quam (ut ego puto) quidam præualentes, nobis non per odium ſubiectis impoſuere, ſi qui ſunt homines, qui nõ tantummodo eſſe credant peßimum, ſi agere quicquàm extra leges ſuas uel ſermonẽ apud eos dicere compellantur. Non tamen mirari decet, ſi mortẽ fortißime toleramus pro legibus, & ultra alios uniuerſos. Non enim quæ leuia uidentur noſtris ſtudijs alij facile patiũtur, hoc eſt, operationem, cibiq; ſimplicitatẽ: & ut nihil fruſtra, neque fortuito, quod quiſq; deſiderat ueſcatur, aut bibat, aut ad cõcubitum quẽlibet accedat, aut ſplẽdide ueſtiatur, aut ſine nobilitate uacet. Sed illud attendendum eſt, ſi gladijs utentes, & hoſtes ab inuaſione fugãtes, præcepta legis circa cibos nequaquàm infringimus. Nobis itaque gratum eſt propter hæc legibus obedire, & illis fortitudinis cauſas oſtendere. Proinde Lyſimachi & Molones, & quidem huiuſmodi alij conſcriptores, improbi ſophiſtæ, adoleſcentium deceptores, quaſi uehementer nobis prauißimis exiſtentibus, derogare contendunt. Ego nollem de legibus alienis examinationem efficere. Noſter enim mos eſt propria cuſtodire, non aliena potius accuſare. Et ut neque irridere, neque blaſphemare debeamus eis, qui apud alios putantur dij, aperte nobis legiſlator interdixit propter ipſam appellationem. De accuſatoribus autem proiectiones ſuas non increpare uolentibus, tacendum non eſt, cum utique nõ à nobis nunc ſermo compoſitus eos arguere uideatur, ſed à multis probabiliter iam præmiſſus. Quis igitur eorum qui apud Græcos ſapientia ſunt mirabiles, nõ redarguit nobilißimos poëtas & præcipue legiſlatores, quoniam huiuſmodi ſectas de deis ab initio populis inſeruere, dicentes eos è numero quidem quantos ipſi uoluere,

luere, ex alterutris uero & diuerſis natiuitatibus procreatos? Hos autem diuidentes locis, habitaculis, tanquam generationes animalium, alios quidem ſub terra, alios in mari, ſeniores autem eorum in tartaris uinctos eſſe dixere: quibuſcunque diſtribuere cœlum, his ſermone quidem patrem, operibus autem tyrannum atque dominum ſuperpoſuere. Propterea *aduerſus eum cõſtituere inſidias per uxorem, & fratrem, & filiam, quam ex eius capite fingunt generatam, ut alligantes eum appenderent, ſicut ipſe ille ſuũ dicitur patrem.* Hæc *iuſte accuſatione digna conqueruntur, qui ſapientiæ uirtute præcellũt.* Hi *ſuper hæc deridentes adijciunt:* Si *deorum alios quidem ephebos & adoleſcẽtes, alios autem ſeniores & barbatos eſſe credendum eſt, alios conſtitutos ſuperantes, & quendam fabrum, aliã uero textricem, alium uero peregrinantem, & cum hominibus contendentem, alios autem citharizantes aut arcu gaudentes, deinde inter alterutros ſeditiones effectas, & propter homines contentiones conſtitutas, ut non ſolum alterutros alterutris manus immitterẽt, ſed etiam ab omnibus uulnerati lugerent maláque perferrent: & quod ſuper omnia eſt luxurioſius, ſi intemperantia permixtionis uterentur: quomodo non erit incongruum amores & concupiſcentias ad uniuerſos attinere, ſimul maſculos & ad fœminas:* Deinde *fortiſſimus & primus eorum pater, ſeductas à ſemetipſo, impregnatáſq; mulieres, diruptas ſubmerſasq́; ſperneret, & eos qui ex eo ſunt nati neque liberare poteſt, factos conſcriptos, neq; ſine lachrymis eorũ perferre mortes.* Bona *ſunt hæc, & his alia conſequentia, id eſt, adulterio in cœlo uiſo, & ſic impudenter a dijs celebrato, ut iam alij zelare ſe profiterentur tali paſſione conſcripti.* Quid *enim alij facturi nõ eſſent, dum neque ſenior atque rex ua-*

 luiſſet

luiſſet impetũ ſuum à mulicrum permixtione retinere: alij uero dum ſeruientes hominibus, & nunc quidem ædificantes cauſa mercedis, nunc uero paſcẽtes: alij autem malignorum modo in fero carcere colligati: quem igitur ſapientiũ talia non accẽdant, ut hæc componẽtes redarguat, & multam ſtultitiam his credentium reprehendat? Alij uero ad terrorem quendam uel metum, necnon & rabiem, atque ſeductionem, omnésq; peßimas paßiones, & formam in dei natura fingere præſumpſere. Et horum quidem nobilioribus etiam ciuitate ſacrificare ſuaſere. Si quidẽ ſimulata neceſſitate conſiſtunt, ut quoſdam deorũ putent bonorũ eſſe largitores, alios autem uocent aduerſarios, quando eos ueluti malignißimos homines muneribus atq; donis placare contendunt, magnũ quoddam malum ſe ſuſcepturos ab eis exiſtimantes, niſi mercedem eis ſtudioſe præbuerint. Quæ igitur cauſa ſit tantæ huius iniquitatis atq; delicti circa deum? Ego quidem arbitror, eo quod neque ueram dei naturam ab initio eorum legiſlatores agnouerint, neq; quantũ præcipere potuere, perfectam ſententiam diffinientes repub. tradidere: Sed uelut aliud quiddam prauißimũ reliquerũt, dantes poteſtatem poëtis, ſiquidem ut quos uellent deos introducerẽt: hæc omnia partiẽtes rhetoribus, ut de reipub. ſcriberẽt, & de peregrinis dijs decreta proferrẽt: Sed etiã pictores & gypſoplaſtæ in hoc apud Græcos multam habuere poteſtatem, ut unuſquiſque formam quam uellet ſecũdum modum ſuæ opinionis exponeret, alter quidem ex luto quod uellet fingens, alius uero pingens. Opifices itaque qui maxime putantur eſſe præcipui, ebur & aurum habent, ad hoc ſuæ ſemper nouitatis argumentum. Proinde apud eos priores quidem dij florentes honoribus, ſenuerunt (ſic enim proferendum eſt) alij uero noui clàm introducti, religione

gione potiuntur: & templorum alia quidem deſolata, alia uero nuper ſecundum eorum uoluntatem ædificantur: quapropter (ut arbitror) è diuerſo noſſe magis indigent, qualis facta ſit circa deum, & quomodo ei honor immobili religione ſeruetur. Apollonius ſiquidē Molon, unus fuit ſtultorum atque tumentium. Eos autem qui uere in Græco philoſophati ſunt, neque prædictorum aliquid latuit, neq; frigidæ allegoriæ cauſas ignorauere. Quapropter illos quidem iuſte ſpreuere, & circa ueram decentémque circa deũ opinionem nobis fuere concordes. Quod Plato reſpiciēs, neque ullum quempiam poëtarum dicit in republi. eſſe suſcipiendum: & Homerum honorabiliter admonet, fanum ei conſtituens, & unguenta ſuperfundens, ne rectam opinionē de deo fabulis forte deſtrueret. Præcipue nanque Plato, noſtrum legiſlatorē imitatus, licet nullam eruditionem huiuſmodi ſuis ciuibus imperaſſet, id eſt, ut omnes perfecte diſcerent leges, ut ne fortuito aliquid extraneorum ciuibus miſceretur, ſed eſſet pura reſpub. & in legũ cuſtodia perduraret: horum nihil cogitans Apollonius Molon, nos uoluit accuſare, quoniam nō recepimus eos, qui alijs ſunt opinionibus præoccupati: neque de deo communicari patimur eis, qui alia uitæ conſuetudine degere: cum neque hoc proprium noſtrum ſit, ſed commune cunctorum, non modo regum, ſed etiam qui inter Græcos cautiſſimi fuiſſe noſcuntur. Lacedæmonij nanque peregrinos etiam expellebant, corruptionē extra leges ex utroq; metuentes. Illorum igitur citius ſæuitiam poterit quilibet arguere, qui nulli neque cōuerſationis neq; cohabitationis ſuæ participium exhibebāt. Nos aũt aliorũ quidem res zelare nō ſinit: participari uero cupientes, quæ ſunt noſtra libenter ſuſcipimus: quod utiq; reor indiciũ magnanimitatis atq; clemētiæ. Sed deſino Plato.

iam de Lacedæmonijs amplius diſputare. Athenieſes uero, qui communem eſſe ſuam gloriãtur omnibus ciuitatẽ, quomodo de his rebus habuerint, Apollonius ignorauit. Hi nanque uel uerbo ſolummodo, præter illorũ legem, de dijs loquentes, ineuitabiliter punierunt. Cuius enim rei gratia Socrates *Socrates eſt mortuus? nõ enim hoſtibus tradidit ciuitatem, neque templa uaſtauit: ſed quia noua iuramenta iurauit, & quoddam dæmoniũ ſignificaſſe, referebat, ſeorſum ludens, ſicuti quidam dicunt, propter hoc ueneni poculo morte multatus eſt. Inſuper etiam corrumpere iuuenes eum accuſator aiebat, & conuerſationem patriæ legésque contẽnere. Et Socrates quidem ciuis Athenienſis, huiuſmodi tormẽta ſuſtinuit.* Anaxagoras. *Anaxagoras autem Clazomenius fuit. Et quia exiſtimantibus Athenienſibus ſolem eſſe deum, ille eum inſenſatum & ignotum aſſeruit, paucorum ſententia morte damnatus eſt.* Diagoras. *Et aduerſus Diagoram Melium talẽtum decreuerũt, ſi quis occideret eum, quoniã eorũ myſteria deridere ferebatur.* Pythagoras. *Pythagoras autem niſi cito fugiſſet, cõprehenſus occideretur, eo quod dubium de dijs Athenienſium conſcripſiſſe putabatur. Quod oportet mirari, ſi circa uiros fide dignos talia geſſiſſe noſcantur, qui neque mulieribus pepercere. Nunc enim ſacerdotẽ quẽdam, quoniã eum quidam accuſauit peregrinos colere deos, decretũ aduerſus eos qui peregrinum introducerent deum, ſuppliciũ mortis inferebatur. Igitur q̃ tali lege utebantur, palàm eſt, eo quod aliorum non crederent eſſe deos. Non enim ſi crederent, aliquibus inuiderent, quaſi quiddã maius habentibus. Scyuhæ uero cædibus congaudentes humanis, & paululum differentes à beſtijs, arbitrantur tamen ſua myſteria oportere eſſe cuſtodienda: & Anacharſim ſapientia mirabilem apud Græcos, aduenientem interemerunt, quoniã uidebatur*

debatur

debatur Græcorum deorũ ad eos ueniſſe pleniſsimus. Multos autem apud Perſas quilibet inueniet, etiam pro eadem cauſa tormentis affectos, Sed palàm eſt, quoniam Apollonius Perſarum legibus congaudebat, illòsque mirabatur: quippe cum Græci eorũ fortitudinẽ atque concordiã unanimitatis, quam habuere de dijs, mirati ſunt, hãc ſcilicet fortitudinem, quam in templis eorum concrematis habuerũt. Is etiam ſtudiorum omnium imitator extitit Perſicorũ, uxoribus alienis contumelias faciens, filiosq; concidens. Apud nos autem mors decreta eſt, ſi quis uel irrationabilia animalia hoc modo noceat: & ab his legibus non abducere neq; timor potuit præpotentium poteſtatum, neque zelus eorũ qui apud alios honorãtur. Sed neque fortitudinẽ ideo exercemus, ut bella auaritiæ cauſa ſuſcipiamus, ſed ut legum iura ſeruemus, & dum alia detrimenta litis ſuſtineamus. Si quos de legibus mouere tentauerint, tunc etiam ultra uirtutem rebellare contendimus, & uſque ad calamitates nouiſſimas perduramus. Cur itaque nos zelemus leges, cum eas neq; à legiſlatoribus ſuis ſeruatas eſſe uideamus? Vel quomodo Lacedæmonij nõ erãt de impermixta ſui cõuerſatione reprehendendi, & de defectu pariter nuptiarum? Iliaci uero & Thebæi, coitum impudẽtem & extra naturã olim in maſculos agebãt, & optime atq; utiliter facere ſe putabant. Ergo cum ipſi omnino rebus efficerent, etiã ſuis legibus miſcuere: quod tantum aliquando ualuit apud Græcos, ut etiam dijs ſuis maſculorum concubitum applicarẽt. Itaq; denique Germanorum nuptias retulere, huiuſmodi ſatiſfactionem rerum incongruarum, & extra naturam pro libidine cõponentes. Deſino nunc de ſupplicijs dicere, & quãtas ab initio præbuerint plurimi legiſlatores abſolutiones malignis hominibus, in adulterio quidem pecuniarum, in

corruptione autem etiam nuptias ſancientes. Quantas autem occaſiones contineant de abnegatione pietatis, examinare longiſsimum eſt. Iam enim apud plurimos olim meditatio facta eſt trāſgrediendi leges, quod non agitur apud nos, quando propter eas & diuitijs & ciuitatibus & bonis alijs priuati ſumus. Lex autem apud nos ſeruatur uſque ad mortem. Nullus uero Iudæorum, neque ſi procul abeat extra prouinciam, regem quàmuis acerbum ſic metuit, ut ultra ullum legis uideatur timere præceptū. Igitur ſi propter uirtutem legum taliter apud eos ſumus, cōcedant quoniam potētiſsimas leges habemus. Si uero circa prauas nos legis iudicant perdurare, quid ipſis iuſtis me non patiātur, meliores non cuſtodientes opere ſanctiones? Quia igitur longinquitas temporis uerißima creditur omniū eſſe probatio, hanc ego teſtem faciam uirtutem legiſlatoris noſtri, opinionis quā ille de deo contradidit. Nam cum ſit infinitū tempus, ſi quis eum comparet aliorum legiſlatorum ætatibus, hunc ultra omnes inueniet. A nobis itaque declaratæ ſunt leges, & cunctis alijs ſemper hominibus zelum ſui potius præbuerunt. Primi quippe Græcorum, ad faciem quidem iura patriæ cōſeruabant: ipſis autem philoſophiæ, tractatu illa ſecuti ſunt, de deo ſimilia ſapientes, humilitatéq; uitæ communionem inter alterutros edocentes. Sed etiam populis olim multus fuit zelus noſtræ maxima pietate culturæ nomen eſt. Itaque pietas Græcorum, nec ullus quiſquam barbarus, nec ulla gens, ubi ſeptimanæ in qua uacamus conſuetudo minime diſcurrit, atque ieiunia & candelabrorum incendia: ſed etiam ciborum apud nos ſolennia, plurimi apud multos iugiter obſeruare conantur. Inſuper imitari etiam concordiam, quam nos inter alterutros obtinemus, & rerum participare ſuarum, & operum di-

lectionē

lectionem in artibus, & perdurationem neceſſitatum habere pro legibus. Illud enim mirabilius eſt, quia præter impulſorem huius obſeruationis, ipſa per ſe lex homines ita ualuit obligare: & quemadmodum deus in uniuerſo mundo conſiſtit, ita lex per cunctos ambulauit. Vnuſquiſque enim, ſi ſuam regionem domúmque conſpicit, his quæ diſcuntur Homerus receſſauit. Oportet igitur cunctorum hominum malitiam reprehendere. At enim uolunt nos iſti aliena & praua iura, ante propria & meliora zelari: aut certe ſi hoc uolunt, quieſcant nobis per inuidiam accuſationes ingerere. Non enim pro cuiuſlibet maliuolentia defendimus hanc cauſam, ſed noſtrum honoramus legiſlatorem, atque credimus quæ ab illo prophetata de deo ſunt. Deniq; niſi intelligeremus ipſi uirtutem legum, nunquam magna ſapere ſuper his tãtus populus zelaretur. Sed de legibus quidem & de repub, noſtra, certiſſimam feci rationem in his, quæ de antiquitate conſcripſi: Nunc autem eorum memini quantum neceſſarium fuit, neq; aliorum uituperare iura, neque noſtra laudare proponens: ſed hoc agens, ut de nobis iniuſte conſcribentes, & contra ipſam ueritatem impudentiſſime contendentes, arguerem. Arbitror itaque per hanc conſcriptionem abũdanter me quæ promiſi, compleſſe. Denique in principio demonſtraui genus accuſatorum eſſe certiſſimum, atque nouum, & multos ueterum in conſcriptionibus ſuis memoriam habentiũ noſtri, ex illis teſtes exhibui. Dixere itaque Aegyptios fuiſſe progenitores noſtros: & oſtenſum eſt, quia in Aegyptum uenerint aliũde. Deinde ſunt mentiti, quoniam exinde propter cladem corporis ſint expulſi: & apparuit, quantum uoluntate & magnitudine fortitudinis ad propria ſint reuerſi. Alij uero, tãquã neqſſimo uiro, legiſlatori noſtro derogare cõtẽdũt: cuius

Epilogus.

ius uirtuti dudum quidem multi poſt illũ, tempus uero longiſsimum perhibet teſtimonium. De legibus autem loqui ampliori ſermone, nõ fuit opus. Ipſæ nanq; per ſemetipſas apparuere piæ, & ueriſsimam habẽtes intentionem: & nõ ad humanum odium, ſed ad rerum communionẽ potius inuitantes, iniquitatum inimicæ, cultricesq́; iuſtitiæ, & multas expenſas procul abijcientes, ſufficientiam & amorem laboris erudientes, bellum cauſa auaritiæ neſcientes, fortes autem pro ſe eſſe populos præparantes, ad ſupplicia retribuenda ſemper ineuitabiles, uerbis nequaquã circumueniri poſsibiles, præparationes ſemper operibus exequẽtes. Hæc enim nos ſemper opera manifeſtiora literis exhibemus. Quapropter ego confidens dico, quia multarum atq; meliorum rerum, nos potius quàm alij præceptores ſumus. Quid enim intranſcenſibili pietate melius eſt? quid iuſtius, quàm legibus obedire? quid utilius, quàm in alterutros unanimes eſſe, & neque in calamitatibus ab inuicem recedere, neque tempore felicitatum per iniurias diſcrepare: ſed in bello quidem mortẽ contemnere, in pace uero, artibus aut agriculture uacare: & ſemper, & ubique credere deũ reſpicere, & ſolum omnia gubernare? Hæc igitur, ſiquidem apud alios aut ſcripta ſunt primitus, aut ſeruata, firmiorem debemus nos gratiam illis, tanquam eorum facti diſcipuli. Si uero nequaquam primitus extitere, his præcipue nos utẽtes cognoſcimur, & primam eorum inuentionem noſtram fuiſſe declaramus. Appiones igitur, & Molones, & quicunque mendacij derogatione congaudent, cõuicti procul abſcedant. Tibi autem Epaphrodite, ueritatem maxime diligenti, & per te ſimilia noſſe de noſtro genere cogitantibus, hic libellus conſcriptus eſſe dignoſcitur.

DES. ERASMVS ROTERODAMVS, INTEgerrimo, doctiſsimóque patri, Heliæ Marcæo Machabætano, honoratiſsimi Machabæorum collegij moderatori, S.D.

VNIVS DIECVLAE OPELlam tibi non grauate dicaui pater integerrime, recognito, & quoad licuit, emendato Ioſephi libello de ſeptẽ fratrum Machabæorum, fortiſsimeq; matris martyrio. Atq; utinam cumulatius tuo uoto ſatiſfacere potuiſſem. Nunc quoniam Græcus codex ad manum non erat, è Latinis Græca coniectans, mutaui nonnulla, ſed non admodũ multa. Non falſò de ſe prædicat Ioſephus, ſeſe in Græcanici ſermonis facultate uſque ad eloquentiæ miraculum proceſsiſſe, quod ſanè uel ex hoc libello perſpicuum erat, in quo uir ille ſingularem quandam orationis tum uim, tũ copiã declarauit, ut pulcherrimum facinus dictionis ornamentis æquaſſe uideatur. Proinde diuus Hieronymus, hoc opuſculũ peculiari elogio ualde elegans, Suidas ἐνάργετον πάνυ uocat. Ex utroque titulum corruptũ reſtituimus περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ. id eſt, de imperatrice ratione, qđ hæc ſit huius narrationis ſumma, rationẽ nihil in homine non præſtare, ſi dominetur cupiditatibus. Extat argumentũ hoc in libris Machabæorũ, quos Hebræi licet non recipiãt in canonẽ, inter ſacros tamen habẽt. Equidẽ iſti collegio multis alijs quoq; nominibus celebri, tamẽ hoc præcipue gratulor, qđ illi tã inſigni

theſauro

theſauro locupletari contigit. Quin magis uniuerſæ Colo=
niæ Agrippinæ magnopere cenſeo gratulandum, urbi tot
modis felici, uerũ haud alio titulo feliciori, quã qđ unà tam
multa, tamq; eximia pietatis pignora gremio ſuo cõplecti=
tur: felicior etiam futura, ſi quorum ſeruat reliquias, corũ
uirtutes exprimat: & quorum poßidet corpora, ab horum
moribus non ſit aliena: nimirum ſi trium regum pietatem,
ſynceritate religionis imitetur: ſi undecim miliũ uirginum
martyrio dignam puritatem, uitæ ſobrietate æmuletur: ſi
fortißimos aduleſcentes Machabæos, & inuicti pectoris ui
raginem, animi infracti conſtantia referat. Atque hãc ſanè
meliorem felicitatis ſuæ portionem ipſa ſibi uel largiri po=
teſt, uel conduplicare. Tu perge, quod facis, in martyrum
illuſtrãda gloria: ſimul & uirtutis exemplar efficere com=
mendatius, & urbis ueſtræ famam illuſtriorem, auguſtio=
rémque reddere. Bene uale.

FLAVII IOSEPHI IV= DAEI περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ID eſt, de Imperio rationis, libellus ſanè quàm elegans, ab Eraſmo recogni tus, martyriũ Machabæorũ graphice deſcribens.

MACHABAEORVM AGO=
nes admiratione dignißimos, non ora
torio ſermone, ſed noſtro potius elo=
quio, ad exhortationem noſtræ proſa
piæ (Polybio Megapolita id flagitã
te) tradere uolui. Neceſſe eſt autem
Ratio ſta tuens.
nobis in his rationem humanam paucis explicare, & paſ=
ſionem

ſionem ipſam deliberantis aßignare ſententiæ. Nam qui ad tolerandam omnem pro dei gloria iniuriam ſemel dicauit animũ, is martyriũ mihi uidetur impleſſe. Summi ergo meriti eſt, ſemel fixiſſe ſententiam, atque ideo ut dixi, ratio principatum obtinet paßionis: & ſi ſors perpetiendi deneget facultatem, pertulit tamẽ cuncta, quæ uoluit pati. Quicunque igitur renunciare ſeculo uolet, contentus præmijs cœleſtibus, primum debet conſilium ſobrietatis intrare, & excluſa inde radicitus gula, uel quæ eſt illi comes laſciuia, cunctisq; alijs id genus uitijs, quæ mentem occupare ſolent, uirtutis apicem conſcendat, præliaturus contra corporales poſtmodum labes, dolorem pariter & timorem: quorum unum antequã incipias, alterũ neceſſe eſt eſſe cũ cœperis. Timorem enim ante excipis, quàm ad illud ueneris, quod timebas: dolorem uero, cũ ad id quod uerebaris, adueneris. Multa in hac re exẽpla ſunt fortium militum dei, quæ ſingula forte diſſererem, niſi mihi unius uteri ornamenta ſufficerent. Quos fœcundus ſanctæ matris partus, non eodem tempore, ſed eadem mente progenuit. Primum itaque eorum paßionis autorem Eleazarum non ſilebo, deinde quas inter alia tormentorum genera mater ipſa pœnas pertulerit, non omittam: quamuis inter illos quis in paßione primus, quisue poſtremus ſit, humanus ſermo explicare non queat, ſed dei ſit expectanda ſententia. Communiter ergo firmato mentis robore, inter ſe ſimiles plus mente, quàm uultu fragilem hanc iudicarunt huius lucis uſuram: nec in ſeculi blandimentis, uel in captanda aliqua uanæ huius ſalutis fraude, quicquàm ſibi dulce poſuerunt: leuis apud illos, quamuis horridus tortor, moles, catenæ, & quælibet pœnarum acerbitas æſtimata oſtendebatur. Vt uero ad priora tractatus noſtri uerba redeamus,

Martyr. qui pati uoluit.

Timor & dolor.

excogi-

excogitata omnia, quæcunque exquiſita iudicis crudelitas imperat, ſe præuiſa habere rati ſint. Laudabo itaque in his fratribus robur animorum qua potero uoce: aut ut uerius dicam exponam quàm uerißime potero (id quod maximam laudem habet) ſanctorum uirorum pugnam. Et cum blandiri nõ liceat, hiſtorico more progredi, & ad uerum ordinem facta redigere compellor.

Antequam ergo exordium extinctæ ab ipſis gentilitatis arripiam, de ratione mihi pauca dicenda ſunt, in qua aſſerui maximam perſuaſionem eſſe martyrij. Itaque ut primũ uoracitate ſublata, repudiatisque multiformibus cibis ieiunijs ſeruiamus, ratio facit. Deinde, ut uilis pecuniæ uſus habeatur, & paruipendatur tumultus dignitatum, eius etiã bonæ rationis aſſertio eſt: ut reſiſtatur libidini, & manus obuiæ luxurioſo opponãtur ardori, nònne rationis hoc donum eſt? Hinc prouenit, ut cũ ſe paulatim domitis quæ delectant, firmiores ad reſiſtendum uiderint, inculcent animo dolorum pœnarumq́; contemptum, ut tantam occaſionem quantam cogentur, expectent. Atq; quo magis res pateat, rationis ipſius ordinem requiramus. Ratio etenim ſapientia eſt: nam nemo inter bonum malúmque diffiniendi poteſt habere conſiliũ, niſi ſapiẽtia radicitus fulciatur. Iam ipſam ſapientiam ſequitur ſemper ſociata iuſtitia, iuſtitiam uirtus animi non reliquit, uirtutem comitatur caſtigata ſobrietas: quadripartita itaque eſt iſta ſapientia. Duo ſunt præterea, quæ aut faciunt paßionem, aut impediunt: dolor & uoluntas: quorum unum ſemper reſpuit, alterũ ſemper exoptat: ſed ubi uoluntas inſurgit, & ratione ſtatim eijcitur, confirmatur animus: & pœna trutinata cum gloria, ſpe maioris præmij, contemni incipit antequam ueniat: cum autem uenerit, erubeſcit animus non ſufferre quod uoluit. Ratio. *Ratio eſt*

eſt itaque, cuius eſt omne quod facimus: per illam animi pu nitio, omniúmque uitiorum deteſtatio eſt: quæ officio peri ti functa cultoris, inutilia ſarmenta ſuccidens, & omnem ſpiritum noxij humoris enecans, illud ſolum quod profutu rum intelligit, manere permittit. Sic ratio hominem paßio ne depurandum, purum reddens, & ante paßionem con= firmat, & in ipſa paßione corroborat. Quis non uenatio= nis, quis non piſcium eſca delectetur? quem non grata diuer ſarum auium ſagina ſollicitet: an exquiſiti terra mariq; ci= bi, uſquequo nō eſurire compellant? Da rationem, quæ ab= ſtinentiam imperat. Concupiunt quidem omnes, ſed nemo attingit. Docetúrque his rebus animus delectationem ſuā uincere, & imperare protinus uoluptati, ut dum ad occa= ſionem martyr uenerit, reiectis hiſce uitijs, præſentem pœ= nam præteritis uirtutibus non præponat. Inde Ioſeph iuſti uoce laudatus, quod libidinem in puerili ætate flagrantem. ratione reſtinxerit. Sic futurum reddit ſalubritate conſi= lij, conſideratióneque, perditam amicitiam renouat, nouā parat, & nihil fieri crudele permittit. Moſes quoq; exem= plum præſtat, qui niſi in Datan & Abirom, iuſta indigna= tione efferbuiſſet, ſuo proculdubio dolori animi ratione cō ſpicuo minus ſatiſfecit. Quid pater noſter Iacob? nónne filios ſuos Simonē & Leui magna uociferatione corripuit, quod ſine reſpectu conſilij alicuius, ſic immites gentili feri= tate aberraſſent, dicens: Maledicta eorum ira. Quam uti= que iram, ſi ratio reprimere potuiſſet, nec maledici iſti, nec illi interire potuiſſent? Deus itaque humani artifex corpo ris, cum hominem fundauit & mores, hæc ſingula mem= brorum liniamenta componens, perfecto iam corpori domi nam (quæ in eo eſſet, & imperio quodam uteretur) mentē dedit, cui quædam in ipſa poteſtate obſeruationis manda=

ta cōſtituit, ut ſobrietatem teneat, diligat bonum, iuſtitiam non relinquat, & ipſa imperij poteſtate qua corpori imperat, imperia tamen diuinæ poteſtatis obſeruet. Etenim dicet quiſpiam, ſi ratio principatum obtinet paßionis, cur habemus ſæpius impiam uoluntatem? Si hoc exiſtimas eſſe, ridiculum eſt. Nam ratio non poteſt obtinere ne deſideretur aliquid: ſed poteſt cogere, ut quod deſideratum fuerit, prudentis conſilij ratione uincatur: utputa obtinere nō poteſt, ne iraſcaris, ſed cogere poteſt, ut nullum ſcelus iratus admittas. Turpißimas quoque ſimiliter uoluptates non, ne cōcupiſcas, ſed ne his ſatiſfacias, obtinebit. Non ergo extinguit penitus uitia, ſed repellit. Sanctus Dauid loco exempli ponitur, qui alienigenis bellū inferēs, cū multis fortunæ blandientis ſucceſſu, animiq́; uirtute proſtratis, iam aduesperaſceret, ſudore nimis & laßitudine fatigatus, ad tabernaculum regium properabat, quod militum ſuorū agminibus in circuitu claudebatur. Ibi cum omnes commilitones, delicatis dapibus cœnæ deditos uideret, & ipſe aridis faucibus ſitim ferre non poſſet, aquam iuxta ſe fluentem (quia religio uetabat) haurire non fuit auſus: promiſerat enim, nullum ſe habiturum poculum, niſi primum hoſtibus expugnatis, relatos fontes ſuis etiam præberet, ſcilicet, ut & maior bellantium eſſet inſtantia, ſi non pro uictoria tātum, ſed & pro poculis pugnaretur. Itaque cum medullitus ſitis adureretur incendio, & contra legem facere non auderet, tres ex militibus eius magni roboris iuuenes ſe obtulerunt: & inſtructi armis, quæ forent ad uſum aquæ neceſſaria leuantes, per hoſtium acies & caſtra properarunt. Illuc aggreßi, portarum cuſtodes primum formidine inferendæ mortis exterruerunt: deinde per eos ad locum deſideratum optati fontis accedunt, inde ſumptā uelociter

Patientia Dauid. 2. Regū 23.

lociter aquam regi exhibent: ſed David ſanctus humanum deſiderium ratione molliuit, & ratione abſtulit uoluntatem: docensq́; timorem dei rebus omnibus præferendum, ſingulare patientiæ monſtrauit exemplum. Nam ſumptam magno periculo aquã, & à ſe crebro expetitam, humi protinus eam deo libauit, ariditate potius, ac ſiti perire uolens, quàm crimine. Nec ante conſiderationis ius eſt ratio tanti conſilij, ut libidinem animi, doloris corporiſue ſingula (quibus inflammati agimur) atque in ipſa ultima paſſione, mitem faciat eſſe tractatum. Iam quidem nos optata hiſtoriæ reuelatio uocat: ſed nec hæc uelut ſuperfluo dicta debemus accipere, quæ futuræ narrationi quodammodo blandiuntur. Tanta itaque patrum noſtrorum prudentia, tanta etiam fides fuit, ut ipſe quoque Seleucus Aſiæ rex, & opus illis augeret ſacerdotio deputatis, & alienæ ſectæ homo, fidei ſuæ eorum quibus non credebat, geſta proferret. Sed nec ſic quidem modum iniuſtorum hominum accepit inſania. Nam quidam Simon nomine, dum Oniam perſequens ſacerdotem, nec apud gentilem quidem Iudicem punire permitteretur, relicta protinus patria, Apollonium ducem Syriæ, Phœniciæ, & Ciliciæ conuocauit: ibiq́; in medio cœtu ſenatus, magna uoce proclamat, infinita ſeſe commoda regi poſſe conquirere. Eſſe uidelicet maximum apud Hieroſolymitas in occultis pondus argenti & auri. & exuberantem rerum ſingularum copiam, quæ cuncta ad Seleucum regem debeant pertinere, His Apollonius cognitis, collaudato Simone, theſauri Seleuco lucra declarat: & accepta à rege acquirendi in omnibus poteſtate, cum Simone collecto exercitu, ad noſtram patriã uenit, ut & uim (ſi inferretur) manus armata depelleret. Ibi cũ gazophilaciũ omne ſpoliaretur, Onias præ dolore lachryma-

Narratio rei geſtæ

rum imbres grauius excitando, dicebat: durũ eſſe illis quibus theſaurus creditus eſſet, aliquid auferri. Tunc templũ ingrediens Apollonius, ſeniorum ac mulierum, infantium etiam deprecantibus uocibus urgebatur, qui & illi pœnã, & templo præſidium fideli oratione poſcebant. Itaque cũ magno agmine uallatus armatorum, templum ſanctæ ſedis fuiſſet ingreſſus, angeli equites, igneo fulgore radiantes, armorum etiam inſtructi ſpecie, infidelis hominis mentem perculere. Præceps Apollonius in faciem cadit: ibi poſt magnum ſpatium temporis attollens ſe, in miniſterium templi paululum recũbebat. Timore enim rei adhuc præſentis uacillantibus hincinde ueſtigijs, per ſe ſtare non poterat. Ibi cum medelæ aliquid ſperandum adhuc putaret, utraſq; ad cœlum manus tẽdens, quæ ſe impetrare poſſe pro auſo ſcelere non credebat, Hebræos (ad quorum depopulationem uenerat) patronos & interceſſores deſiderans, ueniam cũ lachrymis poſtulabat delictorum. Non modo peccatũ ſuũ recognoſcens animo, uerumetiam uoce conteſtans morte ſe dignum, & ſummis conficiẽdum cruciatibus cõfitebatur. Hæc omnia ſanctus Onias aſpiciẽs, metuens etiã, ne ſi obiſſet Apollonius, inſidijs Hebræorũ crederetur occiſus, precem pro eo fudit, & inimici uitã oratione promeruit. Statim iudex regi cuncta feſtinans nunciare, Seleuco iam mortuo, in eius loco Antiochum reperit imperantem, qui ſæuis moribus, & ueterano quodam naturæ odio Oniam perſequens ſacerdotem, Iaſonem fratrem eius promiſſis ab eo tribus milibus ſexcentis ſexaginta argenti talentis per ſingulos annos dandis, pontificem & principem creat. Qui factus continuo ſacerdos & princeps gentis Iudæorum, iniquos omnes eſſe compulit, & à religione ſeduxit: ita ut pro conſtructione thermarum, ipſam tuitionem templi fabricámq;

cámque turbarēt, & doctores omnes in perfidiæ parte cō-gruerent. Quæ res indignationem diuinam protinus con-citauit: nec irato deo hoſtis quæſitus alienus eſt, ipſe nāque Antiochus cōtra eos uertitur in furorem, Ptolemæo Aegy-ptiorum regi bellum inferens, famam mortis ſuæ ab He-bræis audit emiſſam. Cum magna etiam apud Hieroſolymi tas gratulatione ſuſceptus, ſtatim certamine adimpleto, de-cretum dat, ut ſiquis eorum in patria conſiſtens ad ſacrifi-cia migrare noluiſſet, diſtructus rotæ impetu rumperetur. Sed hæc paruipēdebat multorum mens pura credentium, ita ut mulieres circunciſis (ut mos noſtræ religionis erat) paruulis ſuis in præceps ſe dimitterent, quippe quæ uitan-tes longiora tormenta, celerem halitum ingeſtæ mortis optarent.

Videns ergo Antiochus legis timore hæc ab eis fieri nō poſſe, cum omnes ad exitium ſponte properarēt, ſedens in æditiore (uidēdus omnibus) loco, attractis ſingulis Hebræo rum, porcinæ carnis ſacrificiorum altaribus immolatæ gu-ſtum dare iubet. Et cum multi conquiſiti undique cōueniſ-ſent, inter cæteros etiam Eleazarus (nam hoc nomē illi) ex ſacerdotali genere deſcendens, diſciplinæ & timoris arti-bus eruditus adducitur, grauis annis, & ipſo ætatis ac uul-tus honore uenerandus, notus omnibus & uirtute præcla-rus. Cui Antiochus ait: Accipe à me ſanctiſſime ſenex ſalu-bre conſilium, effuge repugnantibus promiſſa tormenta, dulcem hanc ſerua caniciem, nec contemnendam exiſtima gratam huius lucis uſuram. Sume ſacrificium, & porcinæ carnis dapibus delectare. Nam alienum eſt à ſapientis do-ctrina Iudæorum perſuaſionibus credere, & repudiare eſcam, quam ad uſum humanum paſſim ut cæteras dapes, natura præſtiterit. Ingrati quodammodo diuinis beneficijs

ſumus, ſi eorum dona contemnimus, & diſcretionem facimus, cum ratio ſit una naturæ: qua enim ratione hoc animal præ cæteris abhorrendum magis uidetur? Aut amanda omnia, aut penitus repudianda. Superſtitionis & ignauiæ eſt legem ſibi facere, & uoluntatem appellare rationem. Abijce intellectum uanum & delirum, & uenerandæ ætatis tandem in melius flecte ſententiam. Certe ſi quã uirtutem fidei ueſtræ ineſſe confidis, dabit hæc patienti ueniam, cum ſciat te impulſione potius, quàm uoluntate peccare. Ad hæc Eleazarus hortanti ſimulque cogenti, accepta reſpondendi facultate, reſpondit: Nos Antioche non rumorem ſequimur, ſed ſeruatam ſemper à maioribus noſtris ueritatem religionis tenemus, nec auerti à ſententia noſtra poſſumus, nec ad aliam fidem pœnæ timore compelli. Quinetiam ſi non optimis quibuſque fundamentis corroborata eſſet tradita nobis à patribus conſuetudo, nunquam tamen caderem, nec in re facili ſuperatus abſcederem. Nec leue exiſtimes, cibum impietatis accipere, & ſacrificio immolata guſtare. Nam omnino pars profanitatis eſt, tangere quod in ſe profanum eſt. Philoſophiam ueſtram lex noſtra condemnat, in qua tanto minus quis intelligit, quanto plus intelligere ſe credit. Docti ſumus ſobrietatem diligere, deſideria libidinum uincere, corpus caſta obſeruatione retinere, & ſi quid pro dei inferatur nomine, ſuſtinere: uoluntatem, ueritatem, iuſtitiam, pietatem, & inter cætera unum deum (qui ſolus & uerus eſt) non negare. Ideóque profanam eſcam reſpuẽs, quæ mihi ſunt edenda cognoſco: habens quoque præceptum altiſsimi dei, cuius mãdatis doctus ſum obedire, & à ſacrificiorum libaminibus temperare, & ea quæ proſunt animæ, totis uiribus amplecti. Tyrannica uis eſt, ad illa quenquam cogere, quæ lex recuſat,

recuſat, & ad iuſtitiæ non conſentanea imperioſo ſermone compellere. Molire quiduis, tolle ſi libet cachinnum, plus tamen deſiderabilis, quem deriſiſti: ego patrum myſteria ſacroſancta cuſtodiam. Effodias licet pertinaci manu dulcedinem oculorum, & acuto protinus cultro uiſcera interna reſcindas, nunquam ex me uictoriam conſequeris. Sanus, patiens, & defunctus in dei amore conſiſtam: nec te ſecurum faciat meorum magna ſeries annorum, & tremulum corpus. Si neceſſe ſit aliquid offerri pro domino, uiuidis uidebis annis tolerantiam pueri, fortitudinem iuuenis, & totius gaudium uoluntatis. Præpara exquiſitum focis ſuccenſum ignem, & quæuis alia, fide mea mihi & lege uiliora, ſecuriorem in ſupplicijs uidebis, quàm expertus es ante ſupplicia. Nunquam te ego fundamentum ſalutis, credentis præſidium, firmamentum fidei, lex ſancta uiolabo: nunquam præceptis tuis contrarias manus porrigam, nihil aliud credam iuſtũ eſſe quàm quod abs te doctus accepi. Non perdam tot annorũ merita, nec ſeruatam hactenus diſciplinam. Caſtum, integrum purũ, & tota deo uirtute deuotũ me patrum turba ſuſcipiet, cũ non timuero tuas ó rex impie minas, quamuis nomen iſtud regium mutaueris in tyrannum: nec factum meum, nec conſenſum, nec uerbũ reuocabis ad crimen. Cum hæc Eleazarus libertate & iuſtitia plenus effunderet, armatorum qui circumſtabant, manibus trahitur ad pœnam: nudatur, ſuſpenditur, flagellatur. Quo ex utroque latere ictus impios perferente, præco clamabat: Subditus eſto imperio regis, mãdata eius agnoſce. Magnanimus aũt Eleazarus, nec flagellis, nec tormentorum ictibus fatigatur, quaſi per quietem ſomniúmque acerbiſſima quæque pateretur: ſecurus igitur & intrepidus pœnarũ ferebat dolores, & uene-

rãdos ad cœlum erigens oculos, ſciebat cui ſe crederet, cui animam dedicaret. Et hinc atque inde reſpiciens corporis ſui fruſta diſſolui, cruorem etiam nimium latere utroque profluere mirabatur, gratias deo agens de tanta patientia. Tamen fragilitatis humanæ conditione (quæ cruciatus tam exquiſitos ferre uix poterat) in faciem ſemilaceram ruit, eas gratias ſtratus humo agens domino, quas paulo ante ſtando egiſſet. Vnus uero ex armigeris plenus inſania, ut regi ſe fidelem in hac tam profana, támque ſacrilega exhibitione monſtraret, iacẽtem calcibus ſuppreßit, & quo ad acerbiorem ſupplicij carnificinam tractaretur, exegit. Ille uero & animo fortis & corpore, ac ſummi dei uerus athleta, dolorem omnem intrepidus perferebat, tortorésque impios mitis ſenex patiendo debellauit. Summa tamẽ lacerantium admiratio, quæ & illos non parum inceſſerat, tot eũ ac talia ſuſtinuiſſe ſupplicia. Accedentes uero ad eum miniſtri regis proclamant in eum: Quàm diu Eleazare in hac perſuaſione conſiſtens, nec lucis gratia caperis, nec ſuppliciorum immanitate terreris? guſta porcinam carnem, & effuge cuncta quæ pateris. Eleazarus qui in pœna tacuerat, in tam ſiniſtra perſuaſione non tacuit: & uelut hoc uerbo plus laceratus, exclamat: Non ita inutiles, & imbecilles Hebræorum filij ſumus, ut uiam ſalutis (quam uſque ad ſenectam ſeruauimus) deſeramus: & tam cito tranſeũte affecti ludibrio, exemplum decipiẽdis relinquamus, nec ſic inſtructi ſumus. Modicum eſt, quod uitam hic prorogat: noſtra enim parua ſunt, quæ relinquimus: maxima autẽ, quæ indubitato ſperamus. Nunquid tyranno ueſtro perſuaſione hac ueſtra inducti placere poterimus? minus profecto utiles credet, quos mutabiles uarióſq; cognouerit. In tuis, ò uenerabilis pater Abraham, manibus, & in ſinum tuum
gremi=

gremiumque uenturi, grata uoluntate moriemur. Hunc animum uidentes armigeri, ſanctiſsimum ſenem nutu regis in ignem impoſuere: naribus eius noxios ac fœtidos liquores infundentes. Quæ omnia ſanctus ipſe ac uenerabilis ſenex libenter excipiens, cum incendio crematus, natura deficiente ſpiritum relaxaret, cœlum oculis caligantibus ſuſpiciens: ſic eſt locutus: Tu es deus à quo ſalus procedit & uita: ecce legem impleo tuam: fragile quoq; hoc corpus depono: propitius eſto genti tuæ, ne deſeras hos quos in ſinu tuo, ſub alis (ſi dici poteſt) clementiæ tuæ hucuſque ſeruaſti, ſit mea mors malorum omnium finis, & in tota gente remedium omnium peccatorum. Accipe me pro cunctis, & dona mihi cunctos. Atque in hoc ſermone animam lætus effudit. Inde eſt, quod prius diximus, omnem tolerantiam paſsionis ex optima oriri ratione, quæ ſemel firmata, proſperum facit animũ, patientiſsima ſemper doloris, & actus optimi prouida exiſtens cõſiliatrix, fixum in homine propoſitum non relinquit. Itaque cum paſsio inter ſe ratioque pugnauerint, neceſſe eſt, ut hæc dominetur illi, ſi ex altera triumphum uelimus. Patri itaque Eleazaro gubernatrix fidiſsima ratio fuit, quæ nec dolori locum præbuit, nec blandimenta illecebroſæ uoluptatis admiſit. Seruauit contra omnes procellas, tempeſtatésque inſaniæ, ſancti corporis nauem, quam nullis turbinibus à uero diſſoluit itinere, iactata quidem tyrannicis fluctibus, infracta tamen permanſit: tenénsque iter ſuũ, ad ſalutis portum peruenit. Nulli quãuis ualidis muris ſic ab hoſtibus urbem propriam defendêre, ut animam ſuam ſanctiſsimus ſenex adhibita diligenti ratione ſeruauit. Paſſus equidem uerbera, crucémq;, & flãmas in aduerſis, qui antea in lætis erat cõſtitutus. Nam ut apices rupis alicuius excelſæ, irruentis fluctus obnoxiæ icti

Oratio Eleazari ad deũ.

bus franguntur, & ſinus ille intrinſecus clauſus eſt ſecurus: ita munimentis optimæ rationis, primiq; conſilij, uenientiũ impetus procellarum ſuis excepit membris, eóſque niſu corporis inuictus fregit, ne interiora penetrando, ad diuinũ illum cœleſtis animæ meatum peruenirent. O beate præ omnibus ſenibus ſenex, & præferende cæteris ſacerdotibus ſacerdos, nulla profani ſacrilegij dape ſancta ora maculaſti. Nihil perfidiæ tramitem illum faucium contigit, per quem deo frequẽs oratio mittebatur. Nihil ualuit principis imperioſa crudelitas. Exemplum igitur omnium antiſtitum dei factus es. Talem uere eſſe decuerat ſacerdotem, ut tormentis fortior, torquẽtibus durabilior, ſecurior quoque imperantibus, ipſo etiam quo crematus es igne uiolentior, pœnam martyrij poßideres. Tibi omnis ceßit antiquitas, à te exemplum habebit poſteritas. Si ergo inualida ſenectus omni uirtute iuuentutis exuta, frigidi aut penè nullius ſanguinis, ad omnem tolerantiã doloris infirma (quippe quam ipſa ſeries fregerit annorum) tot cruciatus, tot ſupplicia, tot pœnas prudenti cõſideratione ſuſtinuit, quis eſt qui negare audeat, totius paßionis caput in ratione potißimum conſiſtere? Vidimus omnem acerbitatem fixi ſemel conſilij obſeruatione deo adiuuante ſuperatam. Sunt tamen qui dicant, non omnes qui ratione conſiderarunt, ſufferre fortiter paßionẽ, quæ illorum ſuperflua & uana reprehenſio eſt. Conſtat enim illum dolori cedere, quem conſideratio ſapiens non muniuit. Cæterum qui non deliberatum tantæ rei negotium, cupiditate repentinæ preſumptionis aggreditur, neceſſe eſt, ut ſero illud deſerat, ad quod ſubito conuolarit. Natura enim & præconcepta diu deliberatione, omnem uitæ exitum ad paßionem portamus, ne aliquid nos ſubita acerbitate confundat, uentura omnia præ-

ſumun-

ſumuntur, ne timeri quæ inferuntur poßint, cum ſperata proueniant. Qui ſapiens itaque & fortis, hic totius domi nus & paßionis, utpote qui bene cogitatam præcogitat, & acceptam reſpuit nũquam. Nec ſtupenda omnino eſt in ſenectute prudentia, cum infantulos tantus amor capiendæ laudis inuaſerit, ut ipſis quoque admirationi fuerint, quorum acerbitate ſunt conſumpti. Mira infantia.

Cæterum efferata crudelitas, Eleazari graui ætate permota, rediuiuo quoque inſanæ mentis ardore, credens ſe ſapientia uictum maioris ætatis, irrita conſilij firmitate, ſeptem illuſtres pueros Hebræorum Antiochiã adduci atrociter de eorum caſtello Suſandro præcepit. Quos in tenera adhuc ætate, eáque ad excipiẽdos dolores infirmà (quemadmodum ipſe putabat) uerſantes, ut fallaci oratione ac uarij cruciatus terrore peruerteret, talem edicti ſui legem propoſuit, ut qui ſacrificij carnem ore noluiſſet accipere, exquiſitis extemplo ſupplicijs ſubiaceret. Septem itaque fratres unà cum matre Solomona (nam hoc illi nomẽ erat) iamiam in ſenium declinante, coram ſe ſiſti iußit. Producti ſunt itaque non ſolum præclari, uerumetiam ſpecioſißimi tam generoſæ matris nati, & uoce & corpore gratißimi, angelici quidem iuuenes, ultúque pellucidi, ſolis inſtar ſereni luminis, & in oculis omnium non ſine uirtutum gratia radiantes, ut tali procul dubio argumento totam humanam mortalémque formam tranſcenderent. Et illa talis habita ab exordio antiquorum parentum maiorúmque ſuorum ſyncera, & id quidem in hunc uſque diem ut tota eius eſſet approbata nobilitas. Sed illud formæ decus, quod ſanguinis quoque ornamentis cumulum magnæ dignitatis acceperat, ante omnia uirtutis robore firmabatur, qua ſimul omnes alios laudis modulos pro motu ingentis

animi præcedebat. Proinde hos ut aſpexit tyrannus, atque matrem in medio lætam aßiſtere, alacriq; mentę adeſſe cognouit, pueros callidißime alloquitur: Conſultum eſſe uobis (inquit) in primis uolo ò admirabiles pueri, hoc enim & forma ueſtra, & ſanguinis nobilitas ſuadet. Ne ergo ad repugnandum inſanam ſumatis audaciam, uitate non tormenta modo, uerumetiam mortem. Cupio enim uos & honoribus cumulare maximis & immodicis diuitijs ampliare. Spernite ſuperuacaneam patrum ueſtrorum credulitatem, & ad gentilem uos cultum noſtræ obſeruationis adducite. Illud enim ſi in animo ueſtro non ſtatueritis (id quod futurum eſſe non arbitror) diuerſa & exquiſita ſupplicia, quibus uos per diuturnam deficientis animæ acerbitatē excruciem, excogitabo. Quapropter ut timor ipſe acrior audientes ſurriperet, ſingula proferri in medium tormenta mandauit. Exhibentur itaque rotæ, radij, ungulæ, rotabula, catapultæ, lebetes, cataſtæ, frixoria, digitaria, pugillaria, manus ferreæ, ſubulæ, ſuccenſoria, ollæ æneæ, ſartago. Hæc enim illis nomina eſſe reperimus. Succēſorium ad excitandam flammam, quoddam tenue eſſe ferri telum accepimus. Exhibentur id genus reliqua nimis profecto abhorrenda, quæ ſigillatim enarrantem dies ſit defecturus. His itaque omnibus in apertum prolatis, ait: O prudentißimi pueri, etiam ſi aliquod in hac re putatis eſſe peccatum, optima iuſtæ defenſionis excuſatiōe poteritis armari, quia coacti hæc potius (quantum uidere uideor) quàm ſponte facere uidemini. Paruuli uero cœleſti quodam ſenſu & diuinæ maieſtatis ardore accenſi, contemnentes immanißima tot pœnarum genera, paruifaciunt iraſcentis tyranni minas, hortantisque blanditias: & pijßime (licet falſò) loquentem pariter ac minantem, in maiorem iracundiam furoris

roris

roris impellunt. Hinc ergo patet, quid ratio inſerat affe=ctui. Nam ſi ignauus quiſpiam, & nullo ante tractatu rem tantæ gloriæ petens, ad hoc ſubitus atque imparatus acce=deret, uiſis continuo tam exquiſitis ac tantis pœnarum ge=neribus, mente trepidus, dimiſſo uultu, greſſu titubans, tremore turbatus, primo uictus aſpectu, ſumptum negotiũ reliquiſſet, nec ſe tanto oneri parem ad ſufferenda fore pu=taſſet, ſtatimq; diceret: Inſenſatus ego, quid magis eligam? an iſta ſufferre, an illa quæ promittuntur præmia obtinere? Miſerebor potius ætati meæ, miſerebor matri, ueniam pro hoc facto (quod neceſſitati imponitur) diuinitas non nega=bit: regis enim gratiam promerebor. Sed ubi ſpiritus præ=cedente ratione firmiſſimus durauerit, atque ad bonam fru gem animum conduxerit, illud ſequitur, quod his fratri=bus oſtendam eſſe probatum, quibus ſacrificij ut imperata guſtatio eſt, omnes quaſi uno ore & una mẽte proclamãt: Quid innocentes perſequeris ò tyranne? mori nobis uolun tas & uotum eſt, patrum præcepta ſeruamus, quæ ut omni=potens deus iuſsit, Moſes magiſter edocuit. Tu uero tyran ne, iniuſtitiæ amator, crudelitatis magiſter, iniquitatis in=uentor, noli ſub ſpecie ficti amoris nos immutare, quod non potes, grauior nobis uenia eſt à te oblata quàm pœna, con tẽptu mortis armamur, uerba uero tua non magnificimus: quæ ne admittamus, recens doctoris noſtri Eleazari nobis monſtrat exemplum. Cur ergo infirmos iuuenes putas, cum tanti roboris uideris ſenem? illius inſtituta retinemus, ſcire animum noſtrum nõ potes niſi in corporis noſtri laceratio=ne cognoſcas, ſecuri pro deo omnia ſufferemus: & à ſeculo recedentes, ad cœleſtia regna migrabimus. Tu uero pro=pter hoc potiſſimum ſcelus, quo innocentes animas premis, æterno igni reſeruabere. Hac oratione tyrannus non parũ

inflam=

inflammatus, cum nec crudelitatem ſuam formidini fuiſſe, nec promißionis præmia locum gratiæ obtinuiſſe cognoſceret, taureis ſingulos agitare niſus eſt.

Machabæus.

Machabæum quoque ipſum natu maximum, ex ſeptem fratribus ordine primum, protrahi in medium, & ſacrilegis dehinc carnificum manibus diſtendi atrocius iubet: nec mora, poſt tergum manus ligantur, crudelius uerberatur, ſed laſſeſcentibus tortoribus, quàm inuiolabilis ſit patienti uirtus dinoſcitur, cum inferentes magis deſiſtere cuperent, quàm is qui patiebatur. Illigari igitur mole pedibus appenſa, atque innecti rotæ iubetur Machabæus: ita etiam in gyrum circuli porrectus, ut ſolutis hincinde uiſceribus uenisque diſtentis, dolores ipſius & pœne creſcerēt. Nequit tamen patientis uox ſuperato dolore, deum non promere cuncta cernentem, tyrannúmque non obiurgare tormenta crudelia machinantem. Reſumptis itaque uiribus exclamaſſe perhibetur: O execrande tyranne, diuinæ maieſtatis perſecutor, non ueneficum crucias, nec ereptorem ſalutis alienæ tanta crudelitate perſequeris, ſed ſeruatorem iuſtitiæ, amatorem legis, charitatis autorem. Cúmq; eũ miſericordia uicti carnifices, ut regi aſſentiretur, orarent: Non tam graues (inquit) nec tam acerbæ rotæ ueſtræ ſunt ò nequitiæ miniſtri, ut mentem meam ualeant inflectere circa cœleſtia uerſantem: lacerate membra, quinetiam ſi placet igne torrete, ſingulas quoq; corporis partes multifaria crudelitate conſumite, ut cognoſcatis nos iuuenes ad impietatem non poſſe compelli. Hæc eo loquente, præparatur incendium, & ut erat affixus rotæ, igni in cataſta obijcitur, atque ita tendentibus corpus radijs, & contrahentibus flammis, coſtis deinde patentibus laterum uitalia rũpuntur, Animus ſanus & integer cedentibus membris, mẽs ipſa

Oratio Machabæi.

ipſa fortior, nil prorſus dolebat. Nam in ipſis ſupplicijs ui=ctor exclamat: Eia dilectiſsimi fratres, exemplum ex me diuinæ uirtutis accipite, inuicti animi robur conſiderate, ſeculi huius blandimenta contemnite, militate deo potius quàm tyranno, cui facile eſt potentem deijcere, ſubleuareq; deie=ctum. Inter perorandum, ut brutum animal excoriatur, lingua extrahitur, ſartagini ipſe inijcitur, magna cum omniũ admiratione decedens, ſtuporem aduerſarijs, ſuis gaudium dereliquit, & ſibi pariter regnũ paraturus & fratribus.

Hinc Aber nomine, qui proximus ætatis gradu erat, ab armigeris miſere raptus adducitur. Et ante interrogationẽ tyranni, antequam ſupplicia libaret, omnis illi carnificibus tormentorum apparatus exhibetur, ut formidine tetri aſpectus à ſententia flecteretur. Sed repudiante illo profanum ſacrificij cibum, nec ſupplicia formidante, ferreis ligato catenis, manus in altum protenduntur. A principio ceruicis ad genua uſque cum ipſa capitis parte cutis diuellitur, pectoris ſeuerius ſecreta patent: ita tamen ut patentibus uiſcerum rimis, interiora fibrarum ſecuturo ſupplicio ſeruarentur. Adijcitur & his horribilius ſpectaculũ, ferox nãq; pardus & ſanguinis ſitibundus exhibetur, ut truculẽto ſæuóque laniatu quicquid ex corpore remanſerat, ſorpturus accederet. Verum ore ipſius bruti admoto, ut arbitror, dei prouidentia diſponente, ferocitatẽ beſtia depoſuit, uultúmque retorquens, martyrem minime læſit. Tyrannus autem in furiam magis incitatur. Martyr uero inuictus for=tior imperãte, torquentéq; conſtantior: O quàm ſuauis eſt (inquit) mors omnigenis pro deo uulneribus inflicta, imò tãto ſuauior, quanto cum ſpe maiore recipiende mercedis ac=cipitur. Cæterum hoc quod agis, crudelitati tuæ ſceleſtiſsime tyrãne ſatiſfieri ne putes. Nam magis me uoluptatẽ patientiæ Aber.

tientiæ meæ conſequi quàm dolorem, ipſo quo torqueris do lore comprobes neceſſe eſt. Atqui libentius ego perferam, quàm tu pœnas inferas: minor patientis dolor eſt quàm iubentis, mihi cruciatus uirtus animi eſt, amor legis, ueritatis aſſertio, dei poſtremo iuſtitia, te uertet in exiliũ: tu torquendo torqueris: & in ira patiẽtiæ meæ, tuáque indignatione, nunc ferè conſumptus, conſumeris, diuini iudicij diẽ non effugies. Manet te pæna illa perpetua, quam nec profana mens ferre, nec tua crudelitas declinare unquam poterit, æterno uidelicet peccatrice anima dãnata ſupplicio. Hoc modo fortis ad mortem uſque in ſententia permanẽs, & præuijs cruciatibus fratris conſtanter animatus, perſeuerans migrauit ad dominum.

Machir. *Machir tertius ex pueris adduci iubetur, quem cum miſeratione digniſsimum geminus duorũ fratrum feciſſet interitus, hortantibus plurimis ac uolentibus, ut à ſententia fratrum ſupplicia uitando diſcederet, iratus ait: Idem nos pater genuit, eadem mater effudit, unus eſt nobis magiſter, unus animus, una conteſtatio, nolite ergo morando tempus conſumere, ad ſupplicia non ad reſponſa properaui. Animaduertite in hæc membra, pro audaci ueſtra libidine, nam animæ uobis poteſtas nulla tribuitur. Motus his uerbis tyrannus, à duobus peremptis hunc conſiderans nihilo degenerantem, inhumana aliquid crudelitate maius excogitat: orbiculare afferri in medium iubet: hinc cũ pedes unà cum manibus deorſum colligati fuiſſent, ſanctum quoque chorda orbiculari uentrem circumcingente in altũ uſq; contrahitur. Nec mora, ſeparatur à ſede ſua dorſi iũctura, crura cũ brachijs extrahuntur, eijciũtur humeri. Sicq; ſingulis neruis diſtrictis ſoluitur martyr inuictus. At ubi hæc ſibi parua ſanctus perferentis animus æſtimaret, pellis capiti inciſa*

inciſa detrahitur. Rotæ *poſtmodum affigitur,nec tēdi magis iam poterat, quia & partes & fruſta corporis horrendiſſimo pependere aſpectu.* Et *cū iam cruoris nimia defluentis uacuitate defectus, orbatus manibus & pedibus, proximam ſibi mortem adeſſe cerneret,hac oratione uitæ munus expleuit:* Nos *quidem nefandiſſime tyrāne hæc pro dei amore toleramus, tu uero tantæ & tam iniuſtæ crudelitatis inuētor,ſupplicia ſine fine patieris.Sicq; lingua orbatus,ſartagini iniectus,acerrimarum uniuerſitate pœnarum excoctus,ſpiritum per beatum effudit.*

Poſt hos Iudas*(hoc nomine fulgens)quartus adducitur, qui omnium ferè monitis,ut regi aſſenſum præberet pulſatus,tanquam pugil interritus,peſſundatis precibus & pœnis,cōſtantiſſime dixit:* Ignis *ueſter ut nec me à dei lege,ita nec à fratrum meorū(quorū interitus nō mors,ſed uita eſt) unione diſſociare ualebit.* Tibi *ò tyrāne interitum, credētibus autem ſpem æternæ ſalutis denuncio.Proba ergo crudeliſſime omniū,& æquiſſimo dei iudicio plectende,ipſisq; rebus aduerte, num ipſe ille deus me ſit derelicturus, qui tres iam primos obuijs proculdubio ſuſcepit manibus,quos tam ſanctæ matris uterus, ſigillatim ad gloriā effudit.* His *auditis,horridus atq; inſanus tyrannus per ſeipſum ad exhibenda ſupplicia inſilijt,ita uidelicet ſuperaturus:iámque exæſtuans, linguam eius ſecari radicitus iubet.Sed ille non territus* Antiocho *reſpondet:* Nec *illa quidē proderit execranda crudelitas,nec ex hoc ut reris tyranne uictoriā conſequeris.* Non *enim deus noſter clamoribus excitādus eſt, ſed ad afferendā opem famulis ſuis,corde potius quàm oris ſtrepitu poſcendus.* Tacentium *cōmoda reſpicit, & poſcētiū uota ſi mereantur exaudit,tantū integer ſenſus pura & fideli anima petat.Scit enim deus noſter omnia, antequam* Iudas.

poſtules: & prius quàm in anima aliquid cogitare incipias, agnoſcit. Secetur lingua, nunquid & poterit mens ſecari? decuit illam priora paßionis ornamenta ſuſcipere, per quã deo fidelis ſemper oratio mittebatur, utinã ſic ſingulas corporis mei partes puniẽdo ſanctifices, & tibi ſupplicia irroges ſtulto, mihi præmia largiaris. Nec diu hæc impunita cẽſeas relinquenda uelim. His finitis, eripitur cultro lingua, alligatur trũco iuuenis, quem ſolido fune lacertis retorſum congyratis tortor uerſat, & in aciem ſanctum pectus agitatur: patitur hæc libens ſpiritus, licet ipſa facies in nigredinem cõmutetur. Exinde ſolutus, tandem rotatus, pro caducis deum exorans, priorum fratrum pœnas promeruit. Caligine mortis oppreſſus, dulcem ſpiritum deo obtulit.

Achas. Achas dehinc quintus ex fratribus, antequã protrahi iuberetur prorupit in medium, cõtemptum mortis oſtendẽs, prouocando ſe ad ſupplicia, ut gratiam dei inueniret, iram iudicis patiẽdi cupiditate promereri uoluit, & ait: O tyrãne, ecce ad pœnam uenio priuſquam iubeas. Nihil ergo ex illo impetrare poſſe te credas, quem aſpicis uelle torqueri. Reum te gehẽnæ, effuſus quatuor innocentũ ſanguis efficit, me quinto gradatim numerus ipſe ampliandus eſt, ut tibi tandem pœnæ ex multitudine peremptorum accreſcant. Reſponde inhumaniſsime tyranne, cuius ſceleris reos nos innocẽtes crucias, cuius perpetratores facinoris tanta crudelitate perſequeris? Quid nefarium admiſimus? quid profanum? quid auſi iniquum ſumus? hoc eſt tibi crimen omne, quod deum creatorem omnium conteſtamur, & eius maieſtatis præcepta ſeruantes, pie uiuimus, & in hoc ſolo tua ſupplicia non timemus, honor nobis eſt & ſalus, nõ pœna: mirificum accipiemus à deo beneficium, ſi in nulla nobis laterum parte parcatur. Hæc loquens iuſſu regis raptus, car

nificum

nificum manibus ollæ æneæ imponitur (hoc pœnali ſupplicio nomẽ eſt) prælo gyrato ſanctum caput ad genua pellitur: ſicq; corpore deorſum redacto, pugil in eam quam diximus olla miſerrime delituit. Patitur dehinc fratrum ſuorum excogitata tormenta, minime tamen mente turbatus, exurgit ſubito, ita perorans acrior in tyrannum: O immaniſsime tortor, quanta nobis inſcius ſubminiſtras bona: tu quãto plus iraſceris, tanto nos gratiores deo reddis: ſi mei miſereri uelis, dolorem: Hinc leuis mœror æternitatẽ gaudij parat. Hæc huius ſeculi mors ſi mihi non ſpõte inferretur, uẽtura æterna cõmoda nõ largirẽtur. Correptus igitur atq; prioribus exagitatus, clara luce ſpiritũ dulcẽ emiſit.

Exhibitum poſt hunc (Areth uocabulo) ſextum, pœnã eligere aut honorem optione data eum tyrãnus iubet. Iratus reſpõdet: Fratribus quidem meis ò tyranne minor annis, ſed mente conſimilis accedo. Simul enim nutriti, ſimul edocti, ſimulq; morituri in dei amore perſiſtimus omnes. Accelera itaq; ad exquiſita tormenta, & illud tẽpus, quod in perſuaſione impenſurus eris, in ſuppliciorum excogitatione cõſume. Hac oratione cõfuſus Antiochus, illigari eũ ſtatuæ ſic iubet, ut depreſſa ceruice, ex deſcenſu humorum caput dolore quaſſaretur: exponitur incẽdio, ut ſenſim longius igne ab eo poſito, paulatim diutino conſumptus ardore diſtenderetur potius, quàm cremaretur. Subulis etiam ferire pendentis latera ad uiſcera iubet, ut per eas (quæ his ductæ erant in longum tramitem) rimas, ad intimas fibras flãma perueniret. Atqui ut dolor ſimul ipſe maior increſceret tactu uulnerum, ac ſubuſtione membrorum cruor ſcaturiẽs ardore in ſpumas decoctus, miro modo ad caput eius deſcẽdit. In his doloribus iuuenis exclamat, ò certamen inſigne, ò pertinax bellum, ò contentio inter ſe pietatis & ſce- Areth.

leris. Hi ſunt uiri agoniis, quorum corona martyrij, pœna ferientis eſt: libens fratrum interitum ſequar, ut quibus iungor ſanguine, iungar & morte. Aliquid ò Tyranne maius excogita, hæc enim quæ inueneras, ſuperata agnoſcis. O crudelitatis magiſter, inimice pietatis, iuſtitiæ perſecutor. Sex nobiles pueri, regiam poteſtatem, & apparatum totius regni & orbis extinximus. Ignis tuus frigidus eſt, non calet, flexibiliora nanq; corporibus noſtris arma ſunt regia: plus auxilij deus noſter ſuggerit nobis, quàm tu confuſus dolores poſſes infligere. Itaque manet firma in nobis dei ſententia. His dictis ignea forcipe eius lingua cauteriatur: & cum ſuis fratribus pari pœna excoctus, & in ſartaginem coniectus, emiſit ſpiritum.

Iacob. Sex itaque uaria morte conſumptis, unus remanſerat matri Iacob nomine, iunior cæteris ætate, non mente. Hunc cũ aßiſtere crudelißimus tyrannus aſpiceret, miſeratione motus, uel quod ſolus, uel quod ultimus, uel quod periturus eſſet, indoluit: uocatóque propius ad ſe puero, eius manu apprehenſa, à tormentis ſeorſum, atque putans ei ſalutem perſuaſurum, ſic inquit: Satis abunde exẽplo fratrum tuorum, quid immineat repugnanti uidere potuiſti, ſubtrahe te tantis protinus malis, quicquid honorum regni mei fuerit obtinebis, magiſtratum tibi nõ denegabo, ductor quoq; militum & conſilij particeps nobis ſemper aßiſtes. Cæterum huius matrem (cum ipſe parum proficeret) iußit adduci. Cui propè filium ſtanti ait tyrannus: ubi eſt ò generoſa mulier fœcunditas tua? Ecce ex tanta numeroſitate filiorum unum (ſi uelis) fata conſeruabunt. Da conſiliũ pietatemq́; paruulo, & mentem rigidam ad proſperiora conuerte. Monitis hiſce regis utcunque auditis inclinans ſe mater ad eum, ita ut falleret tyrannum. Hebræo ait ſermone.

Fili

Fili mi miſererē mei, & explora dolentem matrem, quǽ te nouem mēſibus in utero meo geßi, téque alui lacte triennio, & liberaliter educatum ad hanc ætatē uſque perduxi. Ro=go te fili, ut cōſpecto cœlo & terra, & omnibus quæ ſunt in eis, ſcias hæc cuncta à deo ex nihilo facta eſſe, ipſum etiã genus humanum ab eodem rerum omnium conditore factũ nemo ambigit. Non timeas tortorem Ethnicum, ſed imita=tor fratrum tuorum effectus, mortem libēter excipias, ut in die miſerationis unà cum fratribus tuis in cœleſtibus te ſu=ſcipiam. Hæc matre adhuc monente, iuuenis Hebræo ſer=mone ſeſe ſolui, & ut regi & ſuis aliquid ſecreti diceret, rogat. Ille autem ubi uincula effugiendi facultas fuit, celer cucurrit ad pœnam, ſtabat enim flãmiuomis ignibus ſuccen ſa ſartago, ad torrendos præparata paſſuros. Ad quam cũ inuictimus puer peruolaſſet, inſpectando fratres, & ad re=gem uultum reflectens, ait: O ſcelerate tyranne, iam ego, nunc, inquam, ego in fratribus meis agnoſco, te non crude=lem ſolum, ſed ipſam eſſe crudelitatē. Quis tibi ueſano hãc purpuram dedit? quis regnum tribuit? quis tanta ornamē=ta cōceßit? Nempe ille quem inſequi in nobis poſſe credis, cuius cultores necas, famulos premis: tu uero infelix æter=no cremãdus incēdio, & ſine fine torquēdus. Sit enim inter te & reliquos diſcretio poteſtatis, nunquid alterius tu ope ris, tuue alterius naturæ homo es? Vna naſcēdi & moriēdi oībus ratio eſt. Quiſquis hominē interficit, interfici ſe poſ ſe confirmat. Tu effigiē tuam laceras, tu in torquēdo nihil proficis. Eadem ratione ortum, eodem genere procrea=tum, quem ante multos annos opifex rerum deus creauit, quenque ſimilem ſuæ produxit imagini, puncto quodã re=pentini furoris interimis. Et quicquid fieri tua regia po=teſtas iuſſerit, iuſtißimum putas, linguas eruis, ungulas inij

cis, & humana corpora igne conſumis. Illi quidem qui hoc pertulere, gaudium æternæ ſalutis acceperunt. Tu uero quicquid pœnarum ſingulis intuliſti, ſolus exolues. Ne me obſecro gratiam abs te ullam ſperare confidas. Sequar fratres, & in legis obſeruatione perdurabo. Hæc audiēs fremuit tyrannus, iuuenémq; in cataſta fouit, in doloribus mater aſtat nato, pijs manibus ſanctum caput fulciens. Reſupinus in dolore diſtenditur, de ore eius, naribus, ſecretisque cruor effluit, ſpiritu tandem deficiēte tortor ceſſat, ut mox reſumptis diuinitus uiribus contumax eſſet regi, ſæuiúsq; quàm fratres ipſi cruciaretur. Demum orbatus palmis atq; ulnulis, leuatis oculis deū exorās, ait: O Adonai, ò Sabaot, in turbam fratrum meorum me ſuſcipe, & ceſſet iam ira tua, neque eos deſeras, qui te miſeratorem per nos interpellant. Hæc dicens rupta lingua igniuomam ſartaginem ſpōte conſcendit, ac ſtupente Antiocho coſtatus interijt. Ecce nunquam magis claruit rationem eſſe dominā affectus, qua puerorum animus præmunitus, firmior torquentibus ſtetit. Quod enim ſpreti dolores, & pœna contempta poſtrema utilitas ſalutis fuere, deliberatio piæ honeſtæq; rationis effecit. Inexpugnabiles itaque pueri fortiſſimis turribus ſimiles perſtiterunt, & portum quietis intrātes, diu per naufragas cautes turbinésque iactati fuerant, iter rectum per fluctus horridos gubernantes, tandem ad littora optata uenerunt. Nanque alter alterum fecit conſilio fortiorē. Nullus ſegnis, nullus timidus dedicata mente martyrium denegauit. Nec deliberatio ulla, ſed omnium fuit fortis, & indiuiſus conſenſus, ſeſe inuicem hortantium: Pro lege igitur noſtra moriamur, tres pueros imitemur, Aſſyriorum furore damnatos: quos in una fornace coniectos, patientia ad cœlum euexit. Hoc dum alter alterum ſermone cōfirmat,

firmat, factum eſt ut nemo peccaret: ſed in ſententia per=manentes, patrij ſibi generis, uirtutis, audaciæ, ante oculos memoriam reducebant dicentes: Pater noſter Iſaac *cum iuſſu dei ſe immolandum cerneret, armatam patris dexteram non refugit.* Tradamus *ei animas noſtras (in=quiunt) per quem & ſpiritum & corpus accepimus.* Facilis *membrorum eſt iſta iactura, cum ſciamus pios æterna ſalutis præmia accepturos.* Abraham, Iſaac & Iacob *læti nos participes regni expectant.* Ornemus *ma=tris uterum, quæ nos denis menſibus tulit.* Nemo *infir=mior alio, nemo inter fratres degener appareat.* Eodem *patre generati, eodem lacte nutriti, pares in omnibus eſſe debemus.* Similis *nos doctor inſtruxit, lex nobis data com=munis omni eſt uirtute retinenda.* Hoc *concordiæ uincu=lo, fraternitas ſancta permanſit, nec fuit in ſpectaculo (cum unus præſentibus cæteris torqueretur) mœror do=lentium, ſed gaudium peremptorum.* O *nobiliſsimi omniũ regum pueri, inæſtimabilis gloriæ, uirtutisq́; eximiæ.* Nul=*lum ex uobis formido perterruit, ita properaſtis ad mor=tem, quaſi immortalitas ſola peteretur.* Vere *uos fratres, quos interitus ipſe ſociauit.* Magnum *quidem noſtro ge=neri decus omnipotens protulit, & ad omnium confir=mandos animos, exemplum unicæ laudis oſtendit.* Quos *(credo) propterea in eo numero eſſe uoluit, in quo mun=dum ipſe conſtruxit, ut ſeptem fratres, ſeptem dierum, quibus perfecta ſunt omnia, æmuli redderentur.* Sed *quid hic animum miramur in pueris, cum ſe mulier ad contem=ptum doloris armauerit, quamuis non mater dicenda ſit: ſed humana quidem fragilitate quid ſublimius, quæ pepe rit tot triumphos?* Nam *interfectis paruulis, mater pie ac=cenſa, nec immerito, cũ id nõ ſolũ humanus ſenſus habeat,*

ſed immanibus quoque feris amoris iſta conditio ſit, ut uiſis inſidijs, paruulos ſaluti propriæ præponentes, alis protegant, defendant morſu, ungue cuſtodiant. Et cum cuiq; ſit reſiſtendi facultas, obuiam ire hoſti pro pullorum amore feſtinant. Nec in his ſolum charitas iſta ſeruatur, ſed apes quoque ipſe non ſobolem tantum, ſed & mella ſeruantes, minantibus aculeis irruentes, ut ſint perituræ, poſt morſum plus parcunt generi, quàm ſaluti. Ad hæc zeloſiſsima mater diuino utique ſpiritu fundata, conſilio quoque ſapientiæ & incredibilis uirtutis, filios ante ſe perire feſtinauit. Quippe quæ non eſſet uictura poſt prolium orbitatem, maluit eam ſecure ſuſcipere quàm interire ſollicita. Omni igitur familia deo dicata, poſtremum decus paſſorum accedit mater, contemnens minas regis, & maternum pectus offerens & uitam filiorum. O beati generis origo, ò unius uteri glorioſa fœcunditas. Non ego uos paruulos membrorũ liniamentis, & totius uultus notos matris æmulos dicam. Sit hæc ſumma laudis in cæteris, quibus præter naturam nihil animus dedit, uos ergo ſimiles mente, robore, fide, aſſeram: & matri in omnibus pares dicam: in nullo ei poſtponendi, in nullo minus uenerabiles eſtis, niſi quod illa immanitatẽ dolorũ præ oculis excepit: & dum in ſuis quoq; torqueretur membris, ſimilis uobis illi tolerãtiæ animus fuit. Hoc illa præſtãtior, q d'ſeptẽ cruciatus, antequã cruciaretur, excepit, & in omnibus ne ſuperaretur, extimuit. Verum exemplũ fœminarum omniũ, neſcio an pepereris mulier paruulos tuos, an creaueris, quos ſereno uultu paſſa es in fruſta ſecari: quod intrepida uidiſti, parũ eſt: hortata es, ut perirent, Illum incidi ungulis, lætabaris: diſtendi rotis alium, ligariq; gaudebas. Illius uicina mirabaris incendia, atque alium ne tanta ac talia pertimeſceret, admonebas.

Et

Et quamuis cum inteſtino in illorum laceratione ferireris dolore, grauiora quàm olim parturiens tormẽta ſentires, ſimulabas tamen lætitiam: & diſcuſſo uultus nubilo, induebas ſpeciem triumphantis. Singuli te ridente conſumpti ſunt. Nec cum unum remanſiſſe cerneres, expauiſti. Nam quid ego deſcribam exitia paruulorum, cũ matri riſus ſunt omnia? ſciſſos neruos, detractum capite tegumen, linguam radicitus detruncatam, manúſque confractas, ignem, laminas, rotas, & ad coſtandos homines æra candentia, multa etiam quæ ipſo ignota ſunt nomine. Abſit, ut ſit cygnis tanta dulcedo, quorum ſuauiores melo canoras in morte uoces narrat antiquitas. Omni enim harmonia dulcius, omni uoce præſtantius, pereuntium carmen fuit. Sirenum pueri fabulas in morte ſuperaſtis, cum uel matri ſolitudinem ultimam, uel deo gratias referretis. Optauit incredibilis proſapiæ mulier breuẽ orbitatẽ potius, quàm æterni iudicij pœnã ſubire, cũ filiorũ corpora maluit cruciari, quàm animas: ſciens nihil infirmius labe membrorum, quæ & ſi paßio deſit, ſæpe tamen inteſtinus dolor affligit, enecant febres, copia ſanguinis premit, aut nimius curſus euiſcerat. Quis autem ignorat, nauigantium naufragia, iter agẽtium lapſus, quietóſq; ſeſſores, ſubita morte conſumptos? Taceo incendia repentina, latronum inſidias, & pereundi uias, Cum ergo tot occaſionibus humanum pectus ad mortem agitetur, quis non optet interitum cum ſalute, in quo temporalia amittuntur, & æterna retinentur? O metuendißima, fœminarum atque legis, & gentis noſtre gloria. In hoc Noë arcæ ſimillima, in medijs fluctibus & procellis inuiolata permanſiſti. Vt illa enim diluuij cœleſtem impetũ tulit, & compagine firmata tabularũ, incluſum intra ſe quod acceperat, non amiſit: ita tu quoque ſanctum ſpiritũ, quem deo

diſpenſante acceperas, in receſſu pectoris cuſtoditum, uinci ab hoſte non es paſſa. Ecce quantum utilis ratio eſſe poteſt, quæ nos ſæpenumero uiros inferiores fœminis facit. Nec Daniel tantum uiſis leonibus formidauit, nec caminus tribus pueris iugi igne ſuccenſus, tantum arſuris dolorem incußit, quantū hæc fœmina in ſingulis paſſa pereuntibus, antequam ad corporis ſui pœnā ueniretur, accepit. Quid faceret alia mulier & mater, niſi per triſtia lamenta flebilis præceßiſſet, ululatus gemitúsque miſceret, ſe infelicē, ſe miſeram conclamaret: quæ ideo plures peperiſſet, ut ſæpius orbata lugeret, repeteret partus, & illa denis menſibus materna faſtidia, tot enixa mortes, tot pericula ſæpe repetita, lactis alimoniam & paruulorum cibum, preſſam diu corporis partem, baiulas manus, dulces ſuſurros, informantis uerba, curas, uigilias, timorem, & in omnibus etiā proſperis animum ſemper futura metuētem. Diceret flens, non ego filios ueſtros auia blanda complectar, pauloantè nimij gregis mater, nūc agens celerem uitam. Si mori mihi contigerit hodie, à quo ſepeliar non habeo. Hæc omnia matris alterius dei ancilla non habuit: ſed adamantino quodā ſenſu, rigidior cautibus ſtetit, filijs nec in pœna, nec in morte defuit, ut interirent compulit, nec doluit interijſſe. Nam comprehenſa cum paruulis ſuis, Eleazari pœnam aſpiciēs, Hebræa lingua, cum eſſent docti ſimul exhortabatur dicens: O fortißimi pueri mei, ad dulce certamē, in quo & gēti noſtræ paremus gloriā, & nos à deo merita æterna conſequamur, ad pœnā ſponte properemus, nec formidemus ò iuuenes, quæ Eleazari ſenile corpus ſuſcepit. Satiſque in hac fragilitate durauimus, ad ſuperiora properemus. Pater noſter Abraham uenerabili ſermone memorandus, unicum deo filiū, cū poſceretur, obtulit: nec adhibere formidà

uit

nit altari, quē uix in ſenectute ſuſceperat. Et Iſaac libēs patris uictima ſtetit, ſciēs deo in oībus eſſe ſeruiēdum. Similis quoq; Danielis, ac triū puerorū cauſa eſt, mihi credite, tentamur potius quàm punimur. Quicqd enim in hoc ſeculo ꝓuenit, tēporaneū & umbræ ſimile iudicādū eſt. Hos filijs animos mater incußit, & uiris mulier uirilē animū effecit.

Nouißime filijs ſingulis conſumptis, admirabilis tātorum athletarū parēs, in cruenta pœnarū carnificina, flexis repēte genibus, corporis à deo diſſolutionē efflagitabat: nō enim uiuendi cupiditate, ſed filiorum cauſa tantū tēpus protraxiſſe. Septē igitur triūphos mater pientißima ſuſcepit. Antiochus faucibus ſtridet matrē generoſam affligere iubet, tyrānice rapitur, teneris nudatur artubus, in altum manus illigātur: ſæuis illiditur flagellis, leſis mœret uberibus, ac flāmiuomæ addicta ſartagini, ambuſtos ultro filios cōcomitatur in pœnas, ac oratione ꝓtenſis ſurrectisq; manibus pro grauidis matribus fuſa cœlibē effudit ſpiritum. Porrò cœli fulmine tremuit Epiphanes. O magiſtra iuſtitiæ, filios comitata uictores, ò ſuperatrix tyrānorū, ò ſpeculum martyrū, ò patientiū forma, nō mulieribus ſolū, ſed uiris futura, uenerāda præſentibus, colēda poſteris, admirationi nō ſolum genti noſtræ futura, ſed ſeculis. Splēdoribus tuis luna ſuccūbit: nec ſe, quāuis mundum impleat, cum tuis fulgoribus comparabit. Septem te clariores cœleſtibus ſtellæ, grata luce circumſtant. Si poßit in picturam aliquā manus humana deſcribere, & uictorum omnium pœnarum genus in poſterum ceris, ut geſtum conſtitit, explicare, ſine lachrymis nemo tranſiret, omnis utique multitudo conflueret, ſuffragarentur plurimi: & multa uideretur donaſſe, qui in gloriam ſummi dei talia ſtratagemata depinxiſſet. Et ſi quis ſculpendi artifex, hanc figuram aſpectu miſera=

miſerabilem ſepulchro intriuerit, aut ædibus illocauerit, ab omni tetra peſte eſſet alienus, æternáque felicitate indubie frueretur. Sed unde ullius magnitudinis ſaxum, quamuis tenui limula munitum, opus tenens, capacitatem haberet tot pœnarum? Senex itaq; Eleazarus, & hæc illuſtris mater, filijq; ſeptẽ, propter decus generis ſepulchrali honore decorantur. Magnus ab his omnibus cultus exhibetur, etiam alienæ ſectæ homines inuaſit timor. In iuſtitiæ argumẽtum, ut pijs cordibus ſumma ueneratio infigatur, octiſtelliũ exorditur, dum angelicis manibus interemptorum funeribus miniſtratur. Enimuero ipſe tyrannus ſtupore defixus, tam piæ mentis uirtutem expauit. Tantũ poſtremo aſſecuti ſunt gratiæ, ut generis noſtræ peccata reſtinxerint. Exitium ſequitur mox tyranni, Iſraël aliquãdo reſpirat. Videns nãq; Antiochus magnitudinem fidei mortisq; contemptum, peditum ſibi legiones ex Hebræorum numero cõgregat, per quas hoſtes perculit, & laudis plurimum cæpit. O benedictum Abrahæ ſemen, uidete quantum nobis ſeptem filiorũ ac matris paßio præſtitit collegarum. In hac pietate durate, ut patribus pares eſſe poßitis. Ecce totius gentis mala populiq; peccata, paucorum exemit exitium. Superatisque hoſtibus, quos Iſraëlitarum manus perculit, ſoluta iam peccata poſt uictoriam fuere. Poſtremo autem rabie fremens, ueminoſoq; uẽtre, ac ſqualidis fœtoribus conflictatus Antiochus, expirauit. Supplicia ſequuntur extinctum. Nam cũ Hieroſolymitas à lege retrahere nõ poſſet, Perſis (quia hoc poſcebat neceßitas) bellum indixit, ibiq; quod merebatur excepit. Nunc tãdem ſupereſt ut paucis omnia complectamur, in ipſo nanque agone pientißima mater ac martyr circumſtantibus dicebat: Virginalem uſq; dum licuit, pudorem tenui, caſtis me poſtea nuptijs illigaui, domũ propriam

pria͂ nõ reliqui, pcreaui filios nõ pudendos, & mariti morte perculſa, nihil ex fide perdidi, hoc & multo alio ſermone uocitabat. Sed quid amplius: pponebat filijs prophetas, interfectum Abel fraternis inſidijs, oblatam hoſtiam loco Iſaac, exulem Iacob, Ioſeph cuſtodia carceris occupatum, Danielis leonem, & trium puerorum incendia. Recenſebat etiam eiſdem Eſaiæ librum, qui dicit: Licet per ignem tranſeas, flamma te non cõburet. Dauidicum pſalmũ in quo ait: Multæ tribulationes iuſtorum. Salomonem quoq; ſimiliter, ponentem lignum uitæ facientibus uoluntatem eius: Ezechielem etiam nõ omittebat dicentẽ: Viuent hæc oſſa arida. Canticum deinde quod docuerat Moſes nõ obliuiſcebatur, in quo ſcriptum eſt: Ego occidam, & ego uiuere faciam, & longitudo dierum ueſtrorũ in manibus meis. O infelix tyrãne, quid tibi lebetes ardẽtes, quid machinæ profuerunt? quid ſectæ oculorũ palpebræ, detractæ etiam imis faucibus lingue, cum his omnibus longe peiora patiaris? Illi uero quos interficis (mihi crede) diuino utũtur imperio, & de ſalute & de ultione ſecuri. Nã qui pro cauſa ſalutis paßi ſunt, proſper illis euentus erit, cum pater omnium deus atq; uniuerſa reſpiciens, ſequentibus ſe uitam præbeat ſempiternam. Hæc itaque quæ in monumentis ueterum, & ſacris literis de diuis comperi Machabæis, poſteritati æternum legenda conſecraui.

OPERVM FLAVII IOSEPHI
HISTORIOGRAPHI
FINIS.

SEBASTIANVS GRY
PHIVS GERMA
NVS EXCV
DEBAT
LV
GDVNI,
ANNO M. D. XXVIII.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

Nullum numen abeſt, ſi ſit prudentia, ſed te

Nos facimus FORTVNA *deam, cœloq; locamus,*

Digitized by Google

Digitized by Google